

اطلاہ - اس طبیب میں ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے جسکی فہرست مکتول ہر ایک شائق کو چاہے چاہے سہل سہل کیجیے معاہدہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہیں قیمت بھی ارزان ہے اس کتاب سٹائل بیچ کے تین صد فیصد سود ملے آئین بعض کتب طب فارسی و اردو وغیرہ کی درج کردہ ہیں تاکہ میں فن کی یہ کتاب ہو اس فن کی اور بھی کتب موجود کا فائدہ سے نہ رہا تو ان کا کاپی ذریعہ حاصل ہے

کتب طب فارسی	مجموعات الکبریٰ - بخشی تصنیف حکیم محمد اکبر زانی	طبیب یوسفی - جمعہ نمونہ چند رسائل ذیل
مجموعۃ الفاظ الادویہ - یہ مجموعہ نواد کتب سے	معروف حکیم ار زانی -	۱۔ رسالہ نبض - ۴ - رسالہ قارورہ -
شامل ادویہ چار کتاب کے اول الفاظ الادویہ	تکشیف الحکمت - مصنفہ حکیم سلیم الدین خان -	۲۔ رسالہ مستند ضروریہ - ۴ - رسالہ
تصنیف حکیم نور الدین مرحوم کہ جو سفرواٹ طبیہ	کفایہ منصوری - مع رسالہ چوب ہینی مشہور کتاب	مقطعات یوسفی - ۵ - رسالہ ماکول و مشرورہ
میں برے پایہ اعتبار کی کتاب جو اور مستند اول ہے	معالجہ و تشہیح بین مصنفہ حکیم منصور بن حکیم محمد یوسف	۶۔ قصیدہ در حفظ صحت - ۵ - رسالہ بجز
اس میں ہر ایک دوا کی طبیعت اور خواص اور	خیاار الابدار - مصنفہ حکیم محمد دوغان -	۷۔ خواہر بیضا - غریب اور مدافعین کے لیے نادر
بدل اور قدر شریعت بہت تصریح سے لکھا ہے	مجموعات رضائی - معالجہ امراض ضعف باہ	۸۔ ادویہ معالجہ ہر قسم کی رعایت سے کوثری کی
و علی غرہ دم میزان الادویہ مصنفہ حکیم تاج محمد بی	دستاویزین مولفہ حکیم سید رضا حسین -	۹۔ دوا لکھن کا فائدہ بخشی - ۵ - مصنفہ حکیم
مفردات طبیہ میں ہر دوا کے الفاظ الادویہ کے	دستورالعلاج - مصنفہ حکیم سلطان علی خراسانی -	۱۰۔ صادق علی خان خلعت حکیم شریف خان -
اور رسوم فرنگی نصیر یہ معروف بجل مخزن الادویہ	بڑے نامی حکیم کی -	۱۱۔ قرا باوین قادری - تصنیف حکیم محمد اکبر زانی
مولفہ حکیم نصیر مغفور کہ حسین نام دواؤں کو ترتیب	میزان الطبیب - بخشی مشہور کتاب طب کی ہے	۱۲۔ علاج الادیان - رسالہ غریب الفاظ حسین
حروف تہجی ہی زبان کو مقدم کیا ہے برعکس	مع رسائل ذیل تصانیف مختلف -	۱۳۔ علاج امراض انسانی کا خود انسان میں موجود
رسالہ ناصر المعالجین کہ حسین عربی لغت کو مستند	۱۔ میزان الطبیب نشی - مصنفہ حکیم محمد اکبر زانی	۱۴۔ نقل کتب الیہ ثابہ کیا ہے وائے مسکیم
کیا ہے اس سے عوام کو واسطے استخراج نام ہر دوا	۲۔ رسالہ دلائل النبض - ۴ - رسالہ دلائل النبض	عبد الحق صاحب -
بہت سہولت ہے اور واسطے مزید فائدہ عوام کے	۳۔ رسالہ بحر - ان مع جدول	۱۵۔ کثر الاسرار - معالجات اسرارہ کا بہا و ہر
رسالہ چارم انیسل المعالجین مصنفہ حکیم نور الدین کہ	ایام حسبان -	تصنیف حکیم ہادی حسن مراد آبادی -
۱۶۔ رسالہ معالجات ہر قسم امراض میں نہایت کار آمد	انیس الادبیا - مصنفہ مولوی محمد صادق علی -	۱۶۔ ہجج الحداقت - تصنیف حکیم قدرت احمد -
اور مفید کتاب ہے کہ شائقین نقب جان سے	مطبب علوم ہی خان - شفا در ہمت کا مجموعہ	۱۷۔ رسالہ خجۃ الواقیہ - مام الامراض ابو بانیہ -
خبر فرماتے ہیں -	از حکیم علوی خان -	۱۸۔ خاص امراض و بانی کا علاج اور اسکے اسباب و
ماخص قصول بقراطی - مشہور کتاب بقراط کی جسکی	مفرح القلوب - مصنفہ حکیم محمد اکبر زانی -	۱۹۔ علامات کا بیان تصنیف حکیم سید افضل علی
تانیس مولوی غلام حسین نے فرمائی -	عجائک نافعہ - مصنفہ حکیم محمد شریف خان -	۲۰۔ الفاظ طب بہ شفا الدولہ -
خلاصۃ التجارب - مجربات طبیہ حکیم علوی خان نے	اسم العلاج - غریب رسالہ ہادی ترکیب معالجات	۲۱۔ رموز الحکمت - مصنفہ مولوی رحیم علی -
حکیم بہاد الدولہ بہادر -	طیبہ عمد دولت نور الدین محمد جاناگیر بادشاہ نازی	۲۲۔ اول فارسی -
الایضا - مطبوعہ جدید -	میں تصنیف حکیم مان الدفیر ورجا کی -	۲۳۔ طب اکبر - ہندی نسخہ کی کتاب ہے طبیبین کے علم کے اکبر

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون	صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۳	بیماری	۸۴	بیماری	۸۸	بیماری	۹۸	بیماری
۴	بیماری	۸۵	بیماری	۸۹	بیماری	۹۹	بیماری
۵	بیماری	۸۶	بیماری	۹۰	بیماری	۱۰۰	بیماری
۶	بیماری	۸۷	بیماری	۹۱	بیماری	۱۰۱	بیماری
۷	بیماری	۸۸	بیماری	۹۲	بیماری	۱۰۲	بیماری
۸	بیماری	۸۹	بیماری	۹۳	بیماری	۱۰۳	بیماری
۹	بیماری	۹۰	بیماری	۹۴	بیماری	۱۰۴	بیماری
۱۰	بیماری	۹۱	بیماری	۹۵	بیماری	۱۰۵	بیماری
۱۱	بیماری	۹۲	بیماری	۹۶	بیماری	۱۰۶	بیماری
۱۲	بیماری	۹۳	بیماری	۹۷	بیماری	۱۰۷	بیماری
۱۳	بیماری	۹۴	بیماری	۹۸	بیماری	۱۰۸	بیماری
۱۴	بیماری	۹۵	بیماری	۹۹	بیماری	۱۰۹	بیماری
۱۵	بیماری	۹۶	بیماری	۱۰۰	بیماری	۱۱۰	بیماری
۱۶	بیماری	۹۷	بیماری	۱۰۱	بیماری	۱۱۱	بیماری
۱۷	بیماری	۹۸	بیماری	۱۰۲	بیماری	۱۱۲	بیماری
۱۸	بیماری	۹۹	بیماری	۱۰۳	بیماری	۱۱۳	بیماری
۱۹	بیماری	۱۰۰	بیماری	۱۰۴	بیماری	۱۱۴	بیماری
۲۰	بیماری	۱۰۱	بیماری	۱۰۵	بیماری	۱۱۵	بیماری
۲۱	بیماری	۱۰۲	بیماری	۱۰۶	بیماری	۱۱۶	بیماری
۲۲	بیماری	۱۰۳	بیماری	۱۰۷	بیماری	۱۱۷	بیماری
۲۳	بیماری	۱۰۴	بیماری	۱۰۸	بیماری	۱۱۸	بیماری
۲۴	بیماری	۱۰۵	بیماری	۱۰۹	بیماری	۱۱۹	بیماری
۲۵	بیماری	۱۰۶	بیماری	۱۱۰	بیماری	۱۲۰	بیماری
۲۶	بیماری	۱۰۷	بیماری	۱۱۱	بیماری	۱۲۱	بیماری
۲۷	بیماری	۱۰۸	بیماری	۱۱۲	بیماری	۱۲۲	بیماری
۲۸	بیماری	۱۰۹	بیماری	۱۱۳	بیماری	۱۲۳	بیماری
۲۹	بیماری	۱۱۰	بیماری	۱۱۴	بیماری	۱۲۴	بیماری
۳۰	بیماری	۱۱۱	بیماری	۱۱۵	بیماری	۱۲۵	بیماری
۳۱	بیماری	۱۱۲	بیماری	۱۱۶	بیماری	۱۲۶	بیماری
۳۲	بیماری	۱۱۳	بیماری	۱۱۷	بیماری	۱۲۷	بیماری
۳۳	بیماری	۱۱۴	بیماری	۱۱۸	بیماری	۱۲۸	بیماری
۳۴	بیماری	۱۱۵	بیماری	۱۱۹	بیماری	۱۲۹	بیماری
۳۵	بیماری	۱۱۶	بیماری	۱۲۰	بیماری	۱۳۰	بیماری
۳۶	بیماری	۱۱۷	بیماری	۱۲۱	بیماری	۱۳۱	بیماری
۳۷	بیماری	۱۱۸	بیماری	۱۲۲	بیماری	۱۳۲	بیماری
۳۸	بیماری	۱۱۹	بیماری	۱۲۳	بیماری	۱۳۳	بیماری
۳۹	بیماری	۱۲۰	بیماری	۱۲۴	بیماری	۱۳۴	بیماری
۴۰	بیماری	۱۲۱	بیماری	۱۲۵	بیماری	۱۳۵	بیماری
۴۱	بیماری	۱۲۲	بیماری	۱۲۶	بیماری	۱۳۶	بیماری
۴۲	بیماری	۱۲۳	بیماری	۱۲۷	بیماری	۱۳۷	بیماری
۴۳	بیماری	۱۲۴	بیماری	۱۲۸	بیماری	۱۳۸	بیماری
۴۴	بیماری	۱۲۵	بیماری	۱۲۹	بیماری	۱۳۹	بیماری
۴۵	بیماری	۱۲۶	بیماری	۱۳۰	بیماری	۱۴۰	بیماری
۴۶	بیماری	۱۲۷	بیماری	۱۳۱	بیماری	۱۴۱	بیماری
۴۷	بیماری	۱۲۸	بیماری	۱۳۲	بیماری	۱۴۲	بیماری
۴۸	بیماری	۱۲۹	بیماری	۱۳۳	بیماری	۱۴۳	

[illegible]

[illegible]

کتابخانه عمومی مجلس شورای اسلامی
کتابخانه عمومی مجلس شورای اسلامی

دستورالعمل اطباء و جراحان که در کتب معتبره و کتب معتبره و کتب معتبره

جلد اول

بروم

بعد از نظر کلی و محسوس و احصاء و جمع و تفریق و تفریق و تفریق و تفریق

کتابخانه عمومی مجلس شورای اسلامی
کتابخانه عمومی مجلس شورای اسلامی

هو الشانی که زیب افزای ناصیه نسخه امراض میباشد اشارت از اسم اعظم حکیمی است جل حکمت که بین او شفا از بلاء استقام و آلام میشود و هو الکافی که زینت بخش سیمای صحنه اغراض میشود کنایت از نام مکرم کرمی است غراسمه که برکت او کفایت در تبیع مرام و مهام میگردد زین خالق ذوالجلال که تلخ کامان ایاب فقیرای عدم را با نوشه اروی وجود شیرین کام گردانید و میسر اجسام اطریفیل موالید نشسته را با بنزای عناصر رابعه بدرجه قوام رسانید و نوحی خداوند الایزال که آفریدگان چون خاک را سفوف حیات ارزانی فرمود و انسان ضعیف البیان را بشریت شرافت و نوح خلافت ممتاز نمود و فادیکه سیاهان روح را بچار بالمش عناصر سرافراز نمود و پادشاه روان او بر باد نفس شکن فرموده و حاکمی که بارگاه فلک محیط بی ستون استاده اوست و فرش زمین محاط بر وی آب گسترده او موجودی که ایجاد هیولای قسام اجسام از اختیارات بلع اوست و از ترکیب اسطغسات متغذیه و در صور مختلفه از بیعیات صنایع او و اعظم شانه شمیم بارگاه در نقش حکمتهامی دماغ طالبا اوست و نسیم گلزار چمنش شوم آرای ششام عاشقان او طره اسرار کبریا ای او که اول حضرت آدم را بجرم حساب گندم از پشت برین بر فرش زمین انداخت و سپس بنی آدم را بهر بقای زندگی آن محتاج قرین نانی ساخت و عجب راز خدائی او که بهر تن نفس انواع انواع الام و استقام جهانی پیدا گردانید و از برای ازاله آن در اقسام عتاقیر خاصیت و تاثیر صحت تجشید سبحان الله که در ادراک کنه ذات پاک او مرکب عقول و اذهان انگ است و از معرفت صنایع و دقائق اسرار او عرصه بیان زبان تنگ و دامنید که از هر رفیع هر ظلمت سراج هدایت افروخته و بنا بر دفع هر علت علاج بصوت آسوده آن قدرت اوست که کایات ارکان و جزئیات موالید اطهار فرموده و بکلی حکمت مخفی را بر بنندگان خود آشکار نموده و این صنعت او که نزدیک است به شجره بلعش درخت حیا و آفریده و در معدن خاک اهل ابدار پیدا گردانیده و این فریض بخشی اوست که انسان را محال و در احسن صورت فرموده و آثار تعلیم خواص اشیا از دفع و خضر نموده و انحنی که بلع ذرات شناسان و فیزین اعتدال پذیر قوه نفس ناطقه از وحاکم خسته حواس گردیده و ترکیب بلع عناصر رابعه از عالم گیر شده و نفس از قریب بنامیه مغز از دایره برگشته و بر فز حیات از لطیفش انوار در امور سه ضروری یافته و بهر تن نفس از نفیض مواد و امور سبعة طبعی بهر سائیده ملول شده و از زبان چنانکیم و در حلقه او از دایره چنانکیم دست جان با ناطقه فرمود و دیگر او را بجان چنانکیم و با چون حقیقت جویش از حیطه دریافت و احاطه شناخت فروست و سنی بیچونی او از گنجایش عبارتست چون و چرا میران و ذرات پاکش و الاثر از دریافت عقول و انهام و بالاتر از ادراک افکار و او اهام و بل تحریر محبت حضرت صمدیت بالاستقامت از محالات و تقریر محبت نیاب است بهر سائیده بالاستقامت از محالات اندام مناسب آن می نماید که عنان شبیدیز قلم را ازین میدان بی شتی در خط ساختن و برین قد تجسید و تو بهر جو حقیقی و واحد شقیقی اقتدار نموده و بر استخراج حاجات و نیوی و حصول نجات اخروی و دست دعا با دای مناجات بحضرت محبوب اله عوانت بر دارم و گوهر هر اوست و در تقدیر مقصود از این بنود و سبلی سلطان کفایت

فہرست نام نویسندگان
نہج کا شاعر
آغا گلبرگیا کی
دیباچہ و فاضل
عشر ماہی

مناجات و حضرت باری بالوفت تضرع و زاری

ای عالم السوء و الخبیات و ای ماهر احوال ممکنات و ممکنات علم قدیمت انکار ترا از صیای مهر انور که در تمام جهل نفس سرکش عثمان بنیاد طاعت از دستم ربوده و عاقل را
به او و هر چه من تقدیرم غارت نموده و منکره سر را بفرق بجز عصیانم و عاصی ترا از هر فرد انسان و نوعیکه بی منت مستقیم برستیم پسندیدی و در قدرت کامله خود از قطره آب
و شتی خاک آفریدی و بهمان احسان عام و اکرام تمام حرف عصیانم از صفی اعمال خود گردان و بوقیعه عدم در طاعت و طاعت خود بگذران و ای اگر عجز بکار آید عاجز تر ازین
خاک کیست و اگر شکستگی درستی ناپیشگشته ترا ز دل من عاصی چیست و اگر بکار گنگار و خطا دارم از صحبت فساق و فجار محفوظ دار و از سوز خانه بطفیل حبیب خود
نگهدار و من بیچاره را جانی بخش محرم اسرار و ولی ده پر از انوار از جوار بام را از اثر کاسیاب ساز و بیا من را بتا شیر نواز و چشمم را از بین گردان و در گوشم کلمه حق برسان

لطف لطف بالضرع است دعا بچشم باریم	که غفور است و دود دست تو در فیه عالم	نفس اماره من و همه کارم بهرم	یا الهی مددی بجز رسول اکرم
غرق بگویند ام کن در دو خا بیدری	نیست که زنده بخیزد ذات تو دستم محکم	سهم از جرم پشیمان نه بقیه و ای ان	دارم اسید بغفران تو رحمن هر دم
کیست او خبر تو که بخشد گنه من امروز	فقط فضل تو اعم یک نظر لطف لک	من گنگار و خطا دار و سر ای عصیان	تو کریم است در جیمت و بجا عالم ارحم
هر چه تو وادی مرا شکر گزارم باری	بده از رحمت خود و نعت ایمانم	قصدا یلتم ازین نسخه نمانم عام	ساز قبول همه هر چه بر آید ز قلم
هر که زین فائده جوید تو نصیبش گردان	عیب جور تو بکن لای بان گشتن	عظم بخشیدی بمن نشان تو عظم	بنده اصغر و واسم تو کردی اعظم

نعت سوره کائنات و آل ابرار و اصحاب طهار

از اوصاف و انوار و انجیات تبار روح پر قیام حضرت خاتم الانبیا خاتم الصفا و الصلاح محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم که تربیت ابدان بعلوم شریعت و معالجه قلوب
بحکمت طریقت فرموده و در او ای ارواح لطیف حقیقت و اصلاح فراح بصناعت معرفت نموده و در فیضان تب غفارت را خال خسار منور و حب اشفاست
و سلولان جمل پیرعت را شربت انجیا از منوره او و او را سو خیر کلام او قانون شفای استقام روحانی است و اشارات او مناجات نجات از آلام ابدانی و تریاق بیان
مخبر بنیان او امانت محبت است و در شاهره صیقل و جگر اوعاض ضلالت را سفی از دوا و تریاق اقام مقدس و منور عیون باطن از ظلمات غایت
و غیا طبعش زلفین او کحل الجواهر از کوری غیبات ابابکر عدیل آن بعدیل کسی از حضور عین نیست و فیض آن بی نظیر موجود در عالمین نه ملوک و نه

محمد با عشق کل آفرین است	محمد مبط روح الامین است	محمد زوق فرخ زمین است	محمد چالس عرش برین است
--------------------------	-------------------------	-----------------------	------------------------

و نه در دنیا و دود پنهانهای غیر محدود و بر ارواح طیبات آل اطهار و اصحاب خیار حضرت سید المرسلین خاتم النبیین که حکما می شفیق و طبایای حاذقین اند
معاجیه بر قانون حکمت مصطفویه و در او بر نهج سفت نبویه فرموده و کشف ظلمت از عیون کلیده و از راه استقام از نفوس علیده نموده و ایشان اطباء ایام
قلوب اند و شفای علل ذنوب و بل از نور علم و عرفان حکمای نفوس و ابدان اند و طبایای استقام و آلام عارض و اوقات ارواح و اجسام و صدور و مطر ایشان
پراز جواهر علوم الهی است و قلوب و آلهام از انوار انبیا رباعی

اولاد نبی که خشنود اسرارند	سیرت فیه فیض و مبط انوارند	اسلام قوی گشت زلفای سولی	الحق که ستون قصر دین هر جا زند
----------------------------	----------------------------	--------------------------	--------------------------------

اللهم صل وسلم علی بنیک سید المرسلین و علی آله و اصحابه و اولیائهم اجمعین

سبب تالیف این کتاب افاوت انتساب

ابا بکر جریز پاک و صلوة صاحب لولا که یگوید بنده خاکی مرابا خصیایان دراجی بغفران خداوند جان محمد اعظم خان و مخاطب بنام جهان خلف ملک انگل
حکیم شاه اعظم خان ابن محمد رضی خان ابن محمد اسلمعلیل خان بیستالی الاصل متوطن بلخ مصطفی آباد عرو را برام پور که در حقیقت آرام پور است بل اسلام پور
حرمها السعدین النساء و الشریک چون فقیر بعد از کتاب علوم متداوله و فراغ از مطلب عمری در مطالعه کتب طب که علمی است شریف و فنی است نیت بکار
شرفست او این بران است که موضوع او بدن انسان است و مدتی در حصول تجارب عیبه و وصول مجربات غریبه بپس بر و اکثر کتب نادره این فن تبس

۱۰

خطا ناشی میگردد و اگر چه در تمام در بیشتر مقامات مشکوک حتی الوتق تصحیح مطالب آن پرداخته فاما بجای نیست که در ترجمه بعض عبارت اغلاط فاقوی و معنی اصلی را به یافته باشد
اگر در مقامی طلبی مغایر عبارت کتاب صحیح دریا بنام قبول بر غلطی نشود منقول عنه گردد و حسب امکان با اصلاح آن پروازند و اگر در جای ترک بعض الفاظ ضروری باشد
آن بسبب سهو و نسیان که از لوازم انسان است بوقوع آمده باشد بطلم صواب رقم درست فرمایند و معذور دارند و العذ عند کرام الناس مقبول و اگر ازین مجموعه
انتفاعی حاصل نمایند و لغت خاصی را به عای حسن خاتمه یاد فرمایند و عکس کرامت گناه کارانند و الله عفو غفور و هو قریب مجیب و من الاستغاثه
فی البدایه و الهایه اکنون نام کتب متبوعه که خلاصه مطالب اقوال عظیمین آنها و اساسی حکمای متقدمین که مقولات و مجربات آنها درین نسخه مندرج بوده و بعضی
ازان برای اطلاع ناظرین بطلمی آید و آن موخر قرشی است و شرح آن مثل شرح سعیدی و نقیسی و اقلیدسی و شرح فضل الله تبریزی طبیب امیر تیمور و شرح استاد
والد ماجد غفر الله له و اسباب و علامات نجیب الدین عمر قندی و شرح آن مثل شرح نفیس کرمانی و شرح حکیم عابد سرمنندی و حاشیه شرح آن مسمی بقوله شرح نفیس
تصفیه حکیم شریف خان و حاشیه میراثیم لطیف حکیم علی گیلانی و حاشیه حکیم احمد المدخان و جامع الصناعات حکیم کاظم علیخان محمدشاهی و کامل الصناعات علی بن عباس موسی
و اما نسبت به اصول مسمی و قانون شیخ بوعلی سینا و بعض شرح آن مثل شرح قرشی و علامه و سدید گارونی و خجندی و علی گیلانی و اسحاق الله خان و ذخیره خوارزمشاه
سید اسمعیل جرجانی و اغراض الطب و صنفا و علامه و زبد آن و نهایت الفرض محمود و فردوس الحکمه علی بن زین و سید بن زهر و مقالات ابن ماسویه و جواهر فارابی
و جواهر طالیس و طالیس و معالجات کندی و معالجات باقر سینه و موسوی و معالجات خجندی و دیوان مغرب حکیم تاج الدین بلخاری و فصول ثابت ابن کثیر
و اصول الکربنجندی و معالجات حمید و وزیران الطیالک و اسرار اطباء و مقالات الطالک و جواهر نفیس ملازمینیا خلیفه بقراط و معالجات ایلاتی و شرح آن از
علامه علامه مسانی و حاوی غیره و ابن الیاس و حاوی کیمیا و من لا یخسر و بر الساعه و شامل الادویه و مقالات و کناسن فاخره و معالجات تصنیف محمد زکریا رازی
و شرح الارواح خجندی و معالجات بقراطی طبری و شفا و الاستقام خضر بن علی و منی سعید بن هبته الله و ابن تلمیذ و غنی ابنی ابن فخری و ترجمه البیهقی و تذکره و طبلی
و در غیر هر چهار تصنیف داود الطالک و تذکره سیدی و منهاج البیان ابن جرله و تقویم الابدان آن و منهاج الدکان و فصول بقراط و بعض شرح آن مثل نفیس
جالیبنوس و شرح قرشی و ابن ابی صادق امام عیسی اللطیف و مولانا عبد الرحیم و ابنیه میانی بقراط و شرح آن از جالیبنوس و جوامع اسکندر ابن جالیبنوس
میا و نفیس الکبیر و اسرار الانسان و حیل البر و او و منقح و عین الخلیل فاضل ابو القریح و کتاب ادویه طبیب شیخ رئیس و ازبوزه و مختار ابن مهمل و جامع ابن بطریق و جامع
بقراطی و مقالات حنین و مستس الدرد و در افتخار عبد العزیز و والده و خلاصه العلاج میر غرض علی و خلاصه التجارب میر بهار الدین و دستور العلاج و طب لوکی و جربا
حکیم علی و رساله مجربا به سلطان محمد مراد و مصطفوی و قوانین العلاج حکیم کبیر علیخان و ریاضن العلاج حکیم اهل خان و دستور العمل معالجات حکیم اهل خان و ریاضن
و معالجات حکیم ابوالبرکات و ریاضن الفوائد و عشره کافه حکیم علویخان و لبالب حکیم صدر الدین بنان شاهجهان آبادی و معالجات حکیم ساجد خان شامی و نجیسا
و انوار قاسمی سید نور علی اکبر آبادی و انوار العلاج سید نور الدین تلمیذ حکیم علویخان و انتخاب العلاج حکیم ذکار المدخان و معالجات افغانیه حکیم محمد افضل خان
شاهجهان آبادی و معالجات حکیم عا و الدین شیرازی و طب رضائی حکیم محمد رضا اکبر آبادی و شفا و الخلیل حکیم شفاخان و طب شفاخان حکیم شاهر الدین ساکن بریل و شاکر
حکیم علیخان که استاد حکیم شهاب خان استاد و استاد و الدراجة و لطف بودند و جامع الامراض و خزانة العلاج و ریاضن العمل جدید و هر سه از ایف حکیم بانی و کافیه و هر یک
و تصانیف حکیم ارزانی و زرا و غریب و مطلب جیسر تلمیذ حکیم علوی خان و مطلب حکیم ابوالقاسم و اقباس العلاج و معمولات حکیم میرزا علی شریف
و جمیع الجوامع حکیم علوی خان و جمیع الجوامع محمد حسین خان و اکثر قرا و دیات مثل قسرا بادین سمر قندی و قلانی و شاهسی و علویخان و قرا بادین قدیم و جدید
و کبیر و شفاخان و جلالی و حصونی و کونوالی و تحفه و قادری و نقش بندی و اسدی و مجموعه نقای و دکائی و قرا بادین اهل خان و علاج الامراض و عجایب نافع و قرا بادین
حکیم مهدی و حسن الشفا و معمول حکیم غلام امام و منقح المجربات آن و بعض کتب ادویه مندرج مثل دار النکاحی و نگاره مندی و دستور الاطباء معروف و طب و مندرج
و مجربات اکبری و علاج الغرایب و معالجات نبوی و مفردات هندی و طب سکندری و طب نفیلی و منافع کرسه و غیره و تجارب و غیسر بر اقوال حکمای متقدمین
مثل ابن ماسویه و ابن صهاربخت و ابن سیدار و ابن سید ابیوان و اتقی ابن حنین و ساهر و ثابت ابن قره و ابن زهر و ابن ماسه و ابوالبرکات و ابن جمیع و ابن

قاعده اول در ترمیم و تقویت بدن به آنکه مراد از ترمیم در اینجا تصرف و اسباب سه ضروری یعنی هوا و ماکول و شرب و خواب و بیداری و استغفار و احتیاس و حرکت و سکون بدنی و اعراض نفسانی است و در غیر ضروری مثل حمام و مالش بدن و دفن کردن در ریگ و نشستن در آفتاب و پوشیدن آب سرد بر چهره و مانند این حسب ضرورت و حکمت قصد از آنکه او باشد و ترمیم این هم سه در کلیات مذکور است مگر ترمیم غذا و ترمیم جاسط و ترمیم و غذا اگر چه در اسباب سه ضروری داخل است لیکن چون آنرا از جمله آنها حکایت نیست که اکثر آن در باب کسیت مخصوص است و غرض بسیار بدان متعلق است لهذا ذکر آن جدا کرده اند بمر آنکه غذا در مرض گاهی منع میکنند و گاهی کم و گاهی تعدیل آن و گاهی در آن زیاد کرده اند و اما شیخ غذا را هنگام اراده شغل طبیعت بخیع انحطاط کند چون قوت قوی و مرض قریب المنتهی باشد و اگر قوت ضعیف باشد غذا واجب بود و اگر چه وقت بحران باشد بمر آنکه منع غذا هنگام ضعف قوت بلکه کردن مریض است و اما تعدیل غذا در آنجا نمایند که با وجود الوده شغل طبیعت بخیع انحطاط غرض حفظ قوت باشد و این هنگامی است که قوت ضعیف و مرض قریب المنتهی بود پس بقدر رعایت جانب قوت کنند تا ضعیف نگردد و بقصا آن رعایت جانب ماده تا طبیعت از ماده شغول بهضم غذا کمی بیشتر شود و در آنم رعایت اهم آنها کنند اگر قوت سخت ضعیف باشد یا مرض سخت قوی باشد و کذا لک باید که رعایت جانب غذای مرض نمایند پس اگر بسیار قریب باشد با شغل تعدیل غذا زیاد کند یا بخانه اگر مرض عاده و در ابتدا به طبیعت تدریجی تعدیل غذا کند تا طبیعت بخیع ماده شغول گردد و لیکن طبیعت در رعایت مریض نگردد و الا طبیعت از فعل خود عاجز گردد و با طبیعت متعادل نماید و اگر در مریض باشد با شغل طبیعت کند تا بر اشترحت طبیعت و عدم حاجت بخیع ماده و اگر مرض مریض باشد در ابتدا به طبیعت تعدیل و این کند تا قوت ضعیف قوت و هنگام انتها طبیعت متعادل نماید تا بر قریب مزاج بسوی اعتدال و امن از سقوط قوت درین هنگام و عاده و درین اکثر امراض مرضه غیر حیاتی را تدریجی تعدیل کند بمر آنکه غذائی دارد چون کم گردد طبیعت در اغذای را اوقات جهل کند و مواد را بخیع دهد و در غذای بدن یعنی از آن حشرت کند و باقی تعدیل نماید و این حکم خاص بمرنه بر آنست که مواد امراض حاده بسبب حدت خود صلاحیت اغذیه ندارد و اشتغالی میات از آن بمر آن کرده شد که مرضه از آنها باوق باشد و در آن تعدیل جائز نبود و باقی بود پس ماده آن عفن باشد و برای اغذای بدن صالح نبود و تعدیل او بکلیف تدریجی با وجود حرارت عفو نیست و از آن مرضه سینه از تحلیل روح قبل از تحلیل ماده است و با تعدیل غذا از دو جهت یکسره یکی از جهت کسیت و دوم از جهت کیفیت یعنی غذا نیست و از آنجا که هر دو جهت قسم سوم نیز پیش و در فرق بیان هر دو جهت کسیت و کیفیت آنست که گاهی غذا اکثر آنکسیت قلیل التفسدیه بود مثل قبول و ذوق که پس با سنگلا از آن کسیت از جهت کسیت غذا بود و کیفیت آن و گاهی غذا قلیل الکسیت کثیر التفسدیه باشد مثل زردی بجهت تیره شست و خروس خصی و طبیب گاهی محتاج شود و تعدیل کیفیت و کثیر کسیت و این وقتی است که اشتها غایب و هضم قوی بود و در عروق انحطاط خام باشد و اراده تسکین ششها بپر کردن مسده نماید تا قوت بسبب کسرت تقاضا و اشتها تسکین نشود و عروق را از اجتماع مواد کثیر در آن بسبب کسرت غذا منع کند تا اول مواد دیگر در وی مستفیع یابد و بنا بر اعراض دیگر غیر این مثل انکه اراده تفریل کند و گاهی محتاج گردد بکثیر کیفیت و تعدیل کسیت و این هنگامی است که اراده تقویت قوت کنند و طبیعت موکل بجهت از هضم شش کثیر ضعیف باشد پس درین وقت تعدیل کسیت غذا واجب بود تا از هضم او عاجز نگردد و کسرت تشدید حاصل شود و گاهی محتاج شود و تعدیل کیفیت و کسیت غذا هر دو چنانچه هر گاه با ضعف اشتها و هضم استلاهی بدنی مجتمع شود و افضل غذا در مثل این وقت آنست که با وجود قلیل غذا تقویت مسده و در آن باشد مثل لقاه که با وجود ضعف از سر و مزاج حاد بود و مثل گذر اگر با سر و مزاج بارد باشد و اکثر کسیت و تعدیل غذا منع او و در علاج امراض حاده یعنی قریب المنتهی میکنند و اما در امراض مرضه یعنی بعید المنتهی تدریجی تعدیل می نمایند لیکن تعدیل این قلیل تر از تعدیل او و در امراض حاده بود بمر آنکه رعایت طبیعت بقوت و در امراض مرضه بیشتر می باشد تا بر علم آن بحسب آن بعید و انتهایی بعید و بسبب غلط ماده او و چون حفظ قوت کنند تا وقت بحران و طول مدت انضاج و فاکند غلات امراض حاده که بحران آنها قریب تر بود و در آن رجای عدم ضعف قوت تا انتهایی آن و عدم عجز طبیعت از بخیع ماده مرض باشد و اگر در آن خوف ضعف قوت باشد و تعدیل غذا با احتیاط کند و هر قدر که مرض قریب تر از ابتدا بود و اعراض ساکن تر باشد غذا بمر تقویت قوت دهند و چون مرض بعید از مبدأ بود و اعراض اشتها نماید شیخ غذا و تعدیل او واجب بود و هر قدر که مرض و اعراض نیز در تدریج شروع کنند تعدیل غذا نمایند تا بر اعتدال و برای غذای دارد سابق و امید و باقی قوت نمانتی و سکون اعراض و بنا بر ضعیف

و بعد از وقت حاضر از اوقات سال و مانند آن قاعده دوم در حالچه بدو باد که علاج بدو بر دو نوع است یکی عام بر بدن مثل شکر خورده دوم
خاص بر عضو یعنی مثل طلیخ و صند و نطولات بر کنگه فعل اینها در ماده مرض عضو بود فقط استعمال دویه گاهی از داخل بود که بطریق یکی از تجاری طبعی مثل من بین
و گوش و غیره و مانند این استقل کند یا صبر نماید یا تغییر در مزاج را یعنی تبدیل کند بی تکیه و صبر و گاهی از خارج باشد مثل صند و مراجم و گاهی تبدیل مانند آن پس
یا تنقیص از بدن کند مثل دوا سی تیر قاطع اکال لحم و یا در آن بپذیرد مثل دوا سی منبت لحم یعنی رویانده گوشت و یا منع چیزی کند و آنرا دوا منع گوشت و یا تکمیل
چیزی کند و آنرا محمل نامند و یا تغییر در مزاج را و آنرا استدلال خوانند و این تبدیل و ملا و تکیه حاصل شود و واجبست در علاج با دویه مراعات ده یعنی نوع مرض و سبب و قوت
مریض و ضعف آن و مزاج حادث و طبعی و سن و عادت و بعد از وقت حاضر یعنی فصل و حال و او و قناعت اول مراعات نوع مرض این چنان باشد که تحقیق نماید
که مرض از است یا بار یا طبع یا ایمن یا سید است یا مرکب سازج است یا مادی تا مطابق آن باشد مثال مضادات استعلاج کنند و دویه مراعات مریض پس یعنی دویه
که سبب بی ست یا نفسانی و بادی است یا سابق یا واصل و سبب آن از آنکه سبب نماید شل و در بدنی اگر سرد مزاج سازج بود تبدیل آن که سرد مزاج سازج
مادی باشد به تکیه سبب ماده غالب کند و در سبب نفسانی مثل هم و غم و خرن یا فرغ یا غضب یا دفع و در علاجش از آن که دویه سبب و بدن غالب و صفا
یعنی طبعی ملائم و انواع خوشبو و خواب مختل و عام معتدل نماید و در سبب بادی اگر تاول شئی جاری و مملو چیزی طبعی یا طبعی یا دویه یا از خارج باشد علاج
بمطبیقات اگر مرض آن باشد یعنی علاج کنند و اگر تغییر و البوی حرارت یا برودت باشد باید که به سبب حاجت عالمی نماید و اگر دویه و سوم ماکول یا ملو دویه باشد سببست
آن هم بدینچه صفت من آن باشد و در آخر کتاب بیاید فالج کنند و اگر مظهر و صبر باشد بدینچه در باب آن دویه اند و در اند سوم مراعات قوت و ضعف مریض که اگر قوی
باشد با استفراغ مبادرت کنند بشیر طحال و اگر ضعیف است با دویه مزاج و تکیه به تنقیص نماید یا بر و اخلاص بلکه تبدیل مزاج بمضاد مزاج نماید و بعد وصول
تقویت تنقیص کنند و کذا در استعمال دویه قویه و ضعیفه کذا در قوت و ضعف یعنی از دویه قویه و ضعیفه قویه است که از احوال و مرض و کثرت فاعله از
بخلاف ضعف عارضی که از شدت مرض غالب اند و احوال که در دویه قویه و ضعیفه قویه و دواء از سبب ضعف و اگر در قوت و ضعف متوسط بود در استفراغ
متوسط کنند و غذا دهند چهارم مراعات مزاج حادث و طبعی چنانچه قیاس کنند که مزاج حادث از ذات طبعی حقیقه و بعد از غذا و دویه و تکیه به تنقیص نماید
و کیفیت دویه مستعمل نمایند مثلاً اگر مزاج اصلی خاوی و در مرض تیر خاوی باشد دویه را در دویه احتیاج به دویه باشد و اگر تیر الکیمیت نباشد
آنکه مرض حادث در غایت درجه افرا بود و اگر مزاج اصلی خاوی بود و مزاج حادث در دویه باشد و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
اگر که مرض حادث خوف بود و با فرا تسخیر ضرری دیگر نظیر مزاج اصلی قوی که در دویه قویه و ضعیفه قویه و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
که اگر مریض طفل باشد و دویه ملات قوی ندهند و اگر تیرا بر جن خاوی شوند و دویه قویه و ضعیفه قویه و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
با آنکه مرض گرم شیع را بغیر از قوت سبب نباشد و دوا قابل سبب قوت سبب باید که در دویه قویه و ضعیفه قویه و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
و دیگر در مال کار محمل است منع از افراط تیر و دواء و جوان در استفراغ تحمل تر از طفل و سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
مسهل دمی است یا نه و تا شیرین مسهل و مقلی و طبعی شیع چنانچه است تا دوا فنی حاجت تیر که در دویه قویه و ضعیفه قویه و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
تجربه حاصل نشود و دواء که تیرا را نامکن باشد بهمان چیز یا سبب که سابقین تناول آن کرده باشند و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
مسهل بر دوازده مقلی مراعات بلندی در یاب که شهر گرم است یا سرد و دوا دویه قویه و ضعیفه قویه و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
چنان بود پس افق اتفاضی و رعایت در علاج نمایند مثلاً اگر تیرا از قویه معتدل بود و عارضی مانع اعتدال و نگر دوا از قویه مانی یا نالت بود و یکمین و دومین که
باشد در شمال و دریای شیرین پس در چین شهر که بالذات معتدل است یا بالذات گرم است و من حیث المبادرت سردا و دوا از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
که در دویه اعتدال مری باید داشت که چون فراق او معتدل است و دوا بخیری و تغییر مزاج مکان آن اثر نکند و معلوم است که سبب ضعیف و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود
و کنگه اگر دویه عارضی حار باشد که در دویه حاجت دویه قویه و ضعیفه قویه و دواء از سبب قوت و سبب باشد و سبب قوی و دویه متعادل و معتدل بود

اخراج

کسر سبب تبشیر نماید یا استعمال نمایند پس در آنها مستند غایت عمل آرد و درین هنگام با استعمال لیجات باک نیست بعد از آن در اسطاطا آنچه قوت نماید
 کما استعمال کنند موصوف قانون اختیار کسیت و او این قانون منقسم شود بقانون تقهیر وزن او مثل آنکه شربت تمام از قوت فعل برائی منجین که کما شغال مستند از قوت
 برای اسهال و دو انگ و از غار قیون یک نیم و از تخم منطل چهار انگ و غیر آن و بقانون تقهیر درجه حرارت و برودت او مثل آنکه این مزاج به یک رجا بدست آید
 حار و درجه واحد بناسبا و بود و مثل آنکه این حرارت تمام بدوای سبب در درجه ثانی مستند این سبب در درجه ثالثه شست و غیر آن مثلاً اگر دای مطالب یافته شود
 و ضعیف یا قوی از آن باشد مقدار از آن را که کم بحسب مقتضای حدی مناعی نمایند با بقا تقهیر کسیت از هر دو و جبرتی تقهیر وزن او و تقهیر کیفیت درجه او
 مجموع بر سبب حدی مناعی یعنی سرعت حرکت فکری که اکثر است از اولت اعمال مناعیت حاصل میشود و از سه دیافیت میگردد و یکی از مقدار وزن که این گاهی
 بحسب تقهیر وقت مرض نیز تقهیر شود و چنانچه تقهیر کسیت و دو بحسب قریب از این اختلاف میگردد پس مرض ضعیف را لا محاله و از سه ضعیف کفایت کند و
 قوی تقهیر قوی تر بود و ضعیف مرض بسکون و قنات اعراض او و قوت مرض شدت و اکثر است اعراض او شناخته میشود و هم از اینها یک و بافت ملاست
 و منافذ آن و ملاست که این و این و در قسم است جنس مثل دگورت و انوشن و اسهال و غایت و فصل و بکده و مناعیت و قوت و قوت و حال و او و سبب
 و اکثر از اینها زکورت و هم از طبیعت تقهیر و این اگر مرض مختص بود و در حال بدن نیز مثل حال حضور و دیر باشد و قوت طبیعت عضو متغیر و رفتن چنانچه
 امر است که مزاج غنی و شگفت او و وضع او و قوت او بود اما معرفت مزاج و معرفت این است که مزاج طبعی او و مزاج
 مرضی او معلوم شد پس ریافت کرد که آن چه قدر از مزاج طبعی او به مقدار چنانچه که آن دارد و کند ریافت شود و شش است که اگر مزاج اول
 صحیح بار بود و مرض حار باشد که از مزاج او بعد گیر شده پس احتیاج به تبرید بیشتر باشد و اگر هر دو حار باشد در آن تبرید اندک کفایت کند لیکن اینقدر باشد
 که مرض مخالف مزاج صحیحی تمام بسوی تبرید قوی تر از مرض موافق وقتی باشد که چون هر دو در مرتبه واحد باشند و اما معرفت ملاست عضو پس شکل
 و مجاری و اوعیه و مهمیت سلوح اعضا در ملاست است و خشونت از این نظری دیافیت در آن تامل نمایند چه با اختلاف آنها کسیت و در غایت بود و فاکت
 بدانند که بعضی اعضا در خلقت خود سهل المنفذ اند و در داخل و خارج او وضع خالی است مثل شش که آنرا از داخل تجاویف شیب و قصبه ریه است عروق و کاز
 مستغرق در آن و از مزاج تجویف صدر پس فضول بدوای ضعیف متبدل از آن مندرج شوند بسبب و بهجت مسام و سهولت نفوذ و البسوی بطری و بعضی از آنها
 سهل المنفذ نیست پس مزاج بدوای قوی باشند و همچنین بعضی متخلخل اند مثل ریه و بعضی متکثف مثل کلیه و مثل رادوای لطیف کافی باشد و اگر چنان را وضع
 خالی از داخل باشد برنگه نفوذ و البسوی باطن او اندفاع فضول از آن البسوی خارج او سهل بود و کثیف مزاج البسوی بدوای قوی باشد و اگر چه او را
 موضع خالی بود و اکثر است که بدوای قوی احتیاج دارد آنست که آنرا تجویف ناز داخل و خارج و ناز یک طرف و ناز دیگر باشد و معذک که آنرا نفوذ و شش عصب
 دست و پا بعد از آن آنچه از فضا از هر دو جانب بود لیکن اگر کثیف بود و مثل گرد که از فضا می کشم از خارج و فضا در داخل است و درین احتیاج بدوای
 قوی در درجه و سبب باشد پس از آن آنچه از تجویف از هر دو جانب بود و آن ضعیف باشد مثل ریه که بدوای این با دوی منیفه کند و مانند نوعیکه تجویف و متخلخل
 مسام هر دو سبب برای سهولت وصول اثر و البسوی عضو است همچنین آن هر دو سبب است بنا بر سرعت قبول او برای فضول و بهر اندفاع او از آن نیز
 و اما معرفت وضع عضو نیست که وضع مقتضی موضع یا مشارکت است پس موضع یا قریب از منفذ و مثل معدیه یا جسد مثل گرد و یا متوسط مثل سبک باشد
 و مشارکت با عضو دیگر بود و معرفت اولاد است بهر آنکه تقهیر کسیت و دو مختلف میشود با تفاوت هر دو و امتناع بوضع عضو از جهت علم مشارکت از آن اندفاع
 مستقیم است از مزاج بوضع از علم بوضع بقرب و بعد بهر اختیار جانب و در او اما ماده مرض سهولت بدوای عضو مشارک از جانب مناسب است
 انیس که چون ماده در درجه یک باشد استفراغ آن به بول کنند و اگر در درجه دیگر باشد استفراغ آن با سهال نمایند هر گاه که کسیت مشارک اعضا سه بول
 و قوت از مشارک که اسهال است و اما امتناع بوضع عضو از جهت علم موضع عضو که اراده را و است او کند از سه و بول او اول قریب و بعد است پس

ماده
کلیه
سبب
در
جانب
مشارک

اگر قریب از منفذ و آب باشد مثل مسدود و دویقه مقدله که نفایت کند یعنی قوت و ابقدر مقابل مرض بلا زیادت تصرف در آن باید تا دخیل افراط نکند و اگر بعید باشد مثل رسیدن کلیه محتاج شود به زیادت و قوت و آب یا با سبب بلال او بدوای قوت تر از آن دیار زیادت در مقدار او و یا بخاطر او بیکر آنرا قبل از جدا شدن قوت او بدان رساند بهر آنکه قوت او دویقه مقدله قبل وصول بسوی آن فاسد گردد پس اگر در قوت آنها زیاده نکنند عرض حاصل نشود و زیاده کردن در قوت آنها حاجت افتد خصوصاً از دویقه که غذائی باشند بهر آنکه حاله اعضا در بیشتر بود و این بهر آنکه بدان باشد و اگر میان قوت دو دویقه بعد کثیر بود درین هنگام دو احتیاج در تنقید بسوی قوت فائده باشد پس احتیاج افتد که قوت و دویقه از محتاج الیه بود مثل حال اضطرار عرق النساء و اشغال آن و قوه انیست که معلوم نمایند نیز از آنکه با دویقه مخلوط کردن منزه است آن مخلوطه در ایصال آنها بسوی عضو سرعت کند چنانچه در رات با دویقه اعضائی بول مخلوط کرده میشود و زعفران با دویقه قلاب و ایضا معام نمائید که فعل هر دو را اختصاص بعضوی نیست و چون آنرا بخورند در بدن متفرق گردد و بعضی در بعضی پیوسته که از آن برسد بسیار اندک بود پس تاثیر و در آن اندک باشد و گاهی لازم بود از ضرر باقی اعضا بسبب ورود قوت این دویقه بسوی آنها با وجود عدم حاجت بسوی آن پس هرگاه در صرف آن دویقه بسوی آن عضو علیحده کفایت تاثیر و در آن اکثر بود و آنرا ضرر بعضوی لزوم نماید و طریقش انیست که بدان دویقه بیکر آنرا از نشان او نفوذ بسوی عضو در بعضی بود مخلوط سازد پس این هرگاه بسوی آن نافذ شود همراه او دویقه دیگر باشد و درین هنگام تاثیر و بیشتر گردد و دویقه زعفران را در قوس کافور استعمال میکنند با وجود بودن آن شدیداً بخار را پس درین وقت تبرید قلب بیشتر گردد و بسبب تنقید زعفران کافور را بسوی قلب سوخته است که جهت ایصال دویقه بسوی آن دریافت نمایند مثلاً هرگاه طبیب معلوم کند که قوه در معای سفلی است و او را بحقیقت رساند و اگر دریافت نماید که در معای علیاست آنرا بشرب ایصال کند تا در هر دو صورت ایصال دویقه از طریق قوت او تا هنگام وصول او بسوی آن عضو باقی ماند و بهر آنکه بعضی اعضا بعید از منفذی باشند و قریب از دیگر مثل مثانه و رحم پس مشروبات بسوی آن از منفذ بعید برسند و آن دهن است و دویقه مزوقه از منفذ قریب برسند و آن سوراخ قضیب و رحم است و لهذا دویقه مزوقه در آن اراض آنها قوتیر باشند و بعضی اعضا است که نفوذ دویقه بسوی آنها از منفذ واحد گاه قریب شود و گاه بعید و این مثل ریه است که دویقه متناوله گاهی بسوی آن از مری بر شمع از سام غشائی که میان او و میان قضیب ریه است واصل میشود و این بسیار قریب است و گاهی از طریق معده بسوی آن میرسد و این چنان باشد که بسوی کبد نافذ شود و بعد از آن بسوی رگ اجوف بعد بسوی ریه فلند بهتر و دویقه صدر و ریه و قضیه و آنست که دویقه بطریق لغو قوت یا جوب استعمال کنند تا در آنها در مری بزمان دراز باشد و آنچه بسوی او از آن غشا ترشح گردد بیشتر باشد و لهذا دویقه سرفه همچنین ساخته اند و بدانند که گاهی ارتفاع مبراعات موضع و مشارکت معای باشد و این در اشکات که ماده تمامه بسوی عضو رخیه باشد و یا ماده هنوز در انصباب بود پس اگر هنوز در انصباب بود آنرا جذب کنند از موضع او اعم آنرا که جذب بدوای جاذب بود یا با دیگر جاذب مثل نهادن دویقه حریفه بر دستها و یا با یا با رطوبت ساقین هنگام توجه ماده بسوی مسر بعد مبراعات این چهار شرط طبعی که مخالفت جهت چنانچه جذب میکنند در قطر عرض از راست بسوی چپ و بالعکس و در قطر طول از فوق بسوی اسفل و بالعکس و در قطر عمق از ظاهر بسوی باطن و بالعکس و از قدام بسوی خلف و بالعکس تا ماده از جهت انصباب برگردد و این گاهی بخلاف قریب بود مثل نهادن محاجم بر قوه برای جذب مواد از چشم و یا بعید مثل ساقین هنگام تصاعد مواد بسوی سر و مبراعات مشارکت چنانچه حبس حبس موضع محاجم بر پستان میکنند تا جاذب بسوی شریک بهر آنکه میان پستان و رحم مشارکت است سوخته مبراعات محاذات در سمت چنانچه در اراض جگر از باسلیق راست فصدی نمایند تا بر آنکه درین جانب است و در عمل طحال از باسلیق چپ چهارم مبراعات بعید در جذب یا در مجاری که مجذب الیه بسیار قریب از مجذب منه نباشد بهر آنکه چون از آن قریب باشد این جذب در حقیقت معاون براسه حرکت ماده بسوی آن بود و ایضا جذب بسوی عضو بسیار قریب با وجود بودنش مانع از جذب تمام عضو مجذب نیست را معین انصباب مواد بسوی آن میسازد و اما اگر ماده تمامه منصب بود از معرفت مشارکت بدو و متفرغ شوند یا از جهت آنکه از نفس عضو آنرا بگیرند چنانچه فصد رگ زیر زبان در علاج ورم لوزتین و یا بسوی عضو قریب شریک نقل کنند و از آن بیرون آرند چنانچه فصد صفافین در اراض

نکته: قوت و دویقه بسوی اعضا که در آنجا است جاذب است

رحم میکنند و بد آنکه چون زمانه انقباض ماده طول کند و عضو متحرک گردد و قفل او از آن شکل بود بلکه صواب اینست که از آن عضو خارج کنند و اما قبل از آن قفل بقریب مشارک نمایند و برای جذب بسوی خلاف شش اندک دیگر نیز هست اول آنکه هرگاه اراده جذب بسوی خلاف کنند و لا تسکین و جمع عضو مجذوب عنه نمایند تا انقباض مواد بسوی آن کم شود و هر آنکه جمع جذب است پس اگر تسکین نکنند و او بر عضو تعاقب کند و فائده جذب باطل گردد و دوم آنکه نظر کنند تا چهار ماده بر عضو رئیس نباشد و بقدر آن ضرر عام گردد که آنکه این رئیس بر و ماده بر آن تصرف نگردد و مثل جگر که گاهی مواد از اعضا بسوی او جذب میکند تا با سهال خارج شود و اگر عبور و جگر لازم است سوّم آنکه عضو مجذوب الیه قبایل الصبر نباشد بسبب بودنش قوی الحس چهارم آنکه بدن استقامی مفرط نباشد تا بر عضو مجذوب الیه ماده بسیار جذب گردد و تحلیل او از آن شکل گیرد و لیکن این وقتی بود که با جذب استفراغ نباشد اما چون با دسه استفراغ نباشد از این ضرر نباشد و پنجم آنکه عضو مجذوب الیه ماده اندک دفع ماده دیگر بسوی آن نباشد و هر آنکه جذب اعانت بر حصول آن نماید ششم آنکه عضو که بسوی آن ماده منفع شده مخرجی طبیعی بر آن نباشد یا اصدات مخرج برای او از آن ممکن نباشد و هر آنکه اگر مخرج طبیعی برای او باشد یا اصدات مخرج بر آن ممکن بود مثل فصد خروج او از آن اولی است و اما معرفت قوت عضو و انتفاع از آن از سه طریق بود و قوام عضو نیز درین باب مدخل است و عمد و در همه مراعات حال عوم ضرر و عدم او از استعمال دو بر عضو است پس اگر عضو ذکی الحس عصبی باشد او را که او برای منافی بسیار بود و ادویه قوی که تشبیه المنافات برای طبیعت معلّم و بدان الم بسیار باید پس ضرر عام تحلیل ارجح گردد و اگر عضو شریف باشد ضرر از آن بیشتر بود و اگر رئیس باشد ضرر از آن هر دو زیاده تر بود طریق اول مراعات ریاست و مبدئیت است پس هر عضو که مبدأ و رئیس باشد بر آن تعظم امر ادویه قوی متعی الا سکن نمایند تا بدن را ضرر عام نگردد و بنا بر بودن اعضا سه ریسه مبادی قوای ضروری در حیات و کثرت منافات دوائی قوی آنرا و ذلک از دماغ و جگر انچه احتیاج استفراغ آن بود از آن در یک دفعه خارج کنند و اخرج شدید البته نمایند که این باب یا مضرب بود بلکه قائل بنا بر اختلاف مواد و اصحاب بقا و بسبب کثرت خروج اروج بیان در استفراغ و فقه و چون مراعات امر در استفراغ مواد و جگر و دماغ واجب شد پس قلب بطریق اولی بود و البقیه تا تدریج شد بنمایند تا اطفای حرارت غریزی لازم نشود و این عام است در اعضا لیکن ضرر در اعضای رئیس بیشتر بود و هر آنکه مبادی اروج اند و چون با ادویه محالیه بر جگر ضار و کثرت از ادویه قوایه خوشبو بنا بر حفظ قوت خالی نگذارند تا بکویت قبض از آن تحلیل مفرط منع کند و بکویت خوشبو قوت مزاج آن نماید و همچنین در انچه در شرب است برای کبد و اولی اعضا این مراعات قلب است پس دماغ پس کبد و طریق دوم مراعات فعل مشترک هر عضو است هر آنکه اگر فعل آن عضو مشترک و عامّ جمیع بدن باشد اگر چه رئیس نباشد مثل معده و ریه و مجاب رعایت قوت او را بدست و لهذا و تریات با ضعف معده آب سرد و شدید البرود نمیدهند تا ضعف آن زیاد نگردد و بدانند که استعمال مرغیات صرف بر اعضا سه ریسه و انچه در مشه بن قریب آنهاست از اعضای شریفه خطر شدید بخیارت دارد و هر آنکه دوائی مفری عضو را مرض انقباض مواد میکند و هم او ضعیف و اروج او را سوزن تحلیل و فعل او را ضعیف و همیا بفقوت و قبول امراض دیگر داند و طریق سوّم مراعات ذکا سه حس و کمال آنست پس در اعضای ذکی الحس عصبی واجبست که از استعمال ادویه رومی الکلیفیت تمیبه و لذامه و موزیه مثل تبوعات و غیره احتراز نمایند تا قوت آنها ناباشد و تغیر آنها بمنافی بسبب ذکای حس تحلیل نگردد و ادویه که از استعمال آنها احتیاج کنند سه قسم است یکی محلات مثل حاشا و ماذیون و مانند آن بنا بر اضعاف آنها تحلیل اروج دوم مبررات بالقوه مثل افیون و امثال آن بنا بر اضعاف آن اروج را و اطفای آن حرارت غریزی را سوّم انچه کیفیات مخالف طبیعت عضو آنرا بود مثل زنگار و سفیداب و مسس سوخته و مانند آن بنا بر منافات آنها با مزجه اعضا و ابطال قوای آنها تعلیم تا انچه اقسام قانون نمائند که بهر علاج بدو شیخ الکیس بیان نموده تمام شد و سو اسه ازین قوانین دیگر نیز آنست که احتیاج بسوی آنها نیز می افتد چنانچه اول احتیاج بر هر دو است مثلاً ادویه قلب که جوهر آنها شدید المناسجه بهر روح باید و چون دود و ادویه تبدیل مزاج مساوی باشند و جوهر یک از آن هر دو ملایم بدن باشد و جوهر دیگر منافی بدن پس استعمال ملایم اوفق است و دوم احتیاج بر جهت استعمال دو انچه ادویه قوی که افضل استعمال او بطریق حقّه است و ادویه ثقیان که افضل استعمال او نشین است و این هر آنست که لغو و ادویه سو سه مرض از اقرب طریق باید سوّم احتیاج بر طبیعت و ادویه بعضی است که افضل استعمال آنها بطریق لغوات بود مثل ادویه سفینه و بعضی دیگر است که افضل استعمال آنها بطریق مشروبات

باشد مثل ادویه مستعمله برای امراض اعضای بعید از معدنه تا نفوذ آنها بسوی آن میرسد و بعضی از آنهاست که افضل استعمال آنها بطریق جنوبی و مثل ادویه مستعمله برای
متنبیه سر غیر آنها چهارم اعتبار بودن و و بطور مفرد یا مرکب بود و بعضی امراض است که ادویه آنها مرکب باشد مثل حصوات که ادویه مفرد و در آن باغراض مقصود و علاج
آن کم کفایت کند و بعضی از آنهاست که ادویه آنها مفرد باشد مثل ادویه امراض مزاجی تخم اختیار بودن و ادویه آنهاست که بعضی ادویه است که استعمال او بعد از شستن بی بران جایز
بود مثل ادویه که در آن فیون اخل شود چون تریاق و بعضی دیگر آنست که نوبت بود مثل قرص کافور و بعضی از آنهاست که چون کهنه شوند قوت آنها قوی گردد مثل شراب فیتا

ذکر قوانین که رعایت آنها در امر علاج واجب است

بدانکه نقول شیخ الرئیس امراضی که در آن خطر بود و بتأثیر واجب در امر علاج یا تخفیف در آن از قوت امن نباشد پس واجبست که در آن اولاً ابتدا به علاج
قوی نمایند و حاصل این کلام آنست که اگر مرض عظیم باشد و خوف بود که قوت زمانه قوی و فاکند بسبب عظم نفس مرض یا ضعف قوت یا کثرت ماده
یا حیوان او یا مناسبت بدن و مزاج مرض یا استعداد در اخلاط بدن یا استحاله ماده مرض یا انقباضی هوا و فصل و غیره برای شدت مرض پس می باید که امر بسوی
طبیعت موکل نگردانند و رعایت تدریج از علاج ضعیف بسوی علاج قوی کنند بلکه ابتدا به علاج قوی نمایند بهر آنکه وقت بان وفا کنند و این هنگامیست که
قوت بسیار ضعیف نباشد بخوبی با تقاسات احتمال علاج قوی نکند چنانکه او عادت است و امر آنست که در آن خطره نبود و از قوت شدن قوت خوف نباشد
بسوی قوت تدریج نمایند اگر از تخفیف تر غنا حاصل نشود و مراد از این تخفیف بر طبع است استعمال اشیای خفیفه غیر قویه بهر آنکه ادویه قویه اکثر منافی طبیعت مانده
و درین هنگام واجبست که دوا قوتیر استعمال نکنند مگر و قتی که دوا ضعیف تر غنی نکند که درین حالت در آن تدریج بقوی نمایند تا آنکه منتهی شود
بحدی که وفا بغرض نماید لیکن این وقتی بمل آرنده مرض میساج نباشد بهر آنکه در آن هنگام سزاورست که ادویه قویه استعمال کنند و اگر چه ماده قوی
نیافته باشد و فائده تدریج بسوی علاج قوی مثل فصد و دلغ و شگاف و اسهال و غیره آنست که طبیعت منزعج نگردد که این لامحاله تحریک قوی
غیر مالموست پس امر آن عظیم گردد و خصوصاً چون مشغول مرض باشد قانون نشاید که از صواب بگریزد اگر تأثیر او بدیر باشد و بر غلط قیام نمایند اگر
ضرر او ظاهر نشود و تأثیر صواب گاهی بسبب مانعی باشد مثل ملاقات بدن غیر مستعد بهر انفعال یا عدم طول ملاقات او بدین تازه است که در مثل او اثر
ظاهر شود و همچنین حال در غایب باشد و معرفت علاج صواب با وجود تأثیر او و معرفت علاج غلط بعد از ضرر او از قیاس که بر آن دلالت کند یا از تجربه که
از علاج مثل او مستفاد شده باشد حاصل شود و بسا باشد که جاهل در جانی تدبیری کند که از آن در مقامات دیگر نافع یافته و آن در اینجا مناسب نبود پس
تا و قتی که ضرر او ظاهر نگردد و از آن باز نماند قانون واجب نیست که با وجود بودن تدبیر صواب بر یک علاج بدوای واحد و ایضاً جزیس واحد علاج قیام
نمایند بلکه تبدیل ادویه کنند بهر آنکه بعضی ابدان را خاصیت در تأثیر و عدم تأثیر از بعضی ادویه میباشند پس جائزست که تأثیر ظهور نفع بسبب مثل این امر باشد
و درین صورت انتقال از دوائی بدوای دیگر واجب بود و ایضاً دوائی واحد مالموست بدن میگردد و از تندی مالموست بدن منفعیل نمیشود و تأثیر او کم میگردد و
و اما بعضی تدابیر مالموست مثل فصد و اسهال و غیره گاهی نفع بسیار کند و مثال انتقال از علاجی بعلاج دیگر در مرض واحد نیست که مثلاً علاج مرض المانی جائز است
که تجلیل بطن بود و با دایت پس او را رو با نضاج پس اسهال و هرگاه محلل استعمال نمایند و اثر نفع ظاهر نگردد با دایت پس او را رو با نضاج پس اسهال انتقال کنند
قانون استعداد انفعال گاهی مختلف میباشد نسبت بآبدان و اعضا پس هر بدن بلکه هر عضو بلکه بدن واحد و عضو واحد را در وقتی غیر وقت دیگر خاصیت در
انفعال از دوائی غیر دوائی دیگر بود یا بسبب تفاوت هوا برای او و در وقتی بنا بر وفق بودنش کیفیت را غیر وقت دیگر و یا بسبب امر دیگر از داخل مثال اول نیست که با بدن محلل
واسع المسام بالبدن رو غنا از ماده از مفرحات تقویت یابند و مثال دوم آنست که دماغ بعینه یا دوا از تجلیل گرم شود و مثال سوم آنست که بعضی ابدان بروغن گل و تابستان
و در جوانی گرم شوند و در زمستان و در پیری بدن سردی یابند و مثال چهارم آنست که ماده حار و ریشاب بقصر کافور نفع یابد و در شیوخه بدن ضرر یابد
بلکه با نخبه قلیل البرد از آن باشد مثل قرص زرشک مستفاد گردد قانون هرگاه مرض مشکوک گردد باید که بر مرض و بر طبیعت بگذرانند و با استعمال دولت
مسهل و غیره استعمال کنند بهر آنکه طبیعت یا غالب شود و مرض را مقهور گردانند و یا مغلوب شود و مرض ظاهر گردد و این بنا بر آنست که آن هر دو در مقامات

و بعد است که یکی از آن هر دو غالب نشود پس اگر طبیعت غالب شود از اقدام بر علاج با وجود جمل مرض منع کند و اگر مرض غالب گردد علامت است و
لا محاله ظاهر شود و گویا شستن طبیعت نیز اگر چه مضرات مکرر از ضرر تدریجی بر جمل بود و حصر در آنها مرض و ظهور آن اکثری است چه بسیار باشد که
موت قبل ظهور علامت مشخصه مرض عارض شود پس معالجه بعلاجیات ضعیف خالی از کیفیات بدیهه شکر النفع نمایند چنانچه اگر در ذات انجمن و ذات علم
اشتباه افتد بشریت غماز و بیاورد و اگر در تپ عفتی اشکال گردد و ندانند که این نمایی است یا صفراوی یا غیر آن بجهت شربت لیو و مهند کعبه آنکه
نفع این هر دو جمیع مواد است اما برای عارضه و اما با بر باد و با طبیعت و تطبیع قانون چون مرض غیر حادث از وجع با وجع جمع شود و یکی از آن هر دو سبب
و دیگر نباشد مثل رمد با وجع و یا مرضی که سبب او وجع باشد با وجع جمع گردد مثل غشی حادث از قلع یا غیر آن با قلع و یا مرض موجب وجع با وجع جمع شود مثل
اورام موجب وجع و مثل ضرب و سوز که باید که ابتدا هم سکین و جمع کنند بر آنکه وجع محل ارواح است و قوت را ضعیف کند پس بدفع مرض و فاکند و ضعف
حضور است پس استعدا و مرض استعدا نماید و مرض مستولی شود و اینها وجع جذب مواد است بموضع خود بسبب تسخین او پس این مرض را زیاد کند یا مرض دیگر
پیدا نماید و اینها طبیعت است بسبب اشتغال او بوجع تدریجی مرض فحول کند پس مرض مستولی گردد و چون درین حال باطل و وجع بتجدید حاجت افتد باید که از
مثل غشی شش تباه و زکات که این با وجود تخمیر بالوف و ماکول است و شیء مالموف قلیل الضرب باشد بسبب استعدا بودن طبیعت با صلاح و دفع مضرت او و مضرت
مخدرات از غلیظ خون و روج و غیر اینها ظاهر است اگر آنکه وجع بمرکز رسد که از آن خوف هلاکت بود پس درین هنگام تجاوز بقو نیز از آن مثل افیون جائز بود قانون
هرگاه به شدت حس عضو پیدا نماید باید که غذای صاحب را بگذارد که تخمیر غلیظ خون باشد مثل هرنس سازند و رواج شدت حس عضو به آنست که موجب
مرض میگردد چنانچه گاهی بقصد انجمن لازم الصود از موده و غیره و سوساس میشود و سوساس و سوسنجیل و دوی و طنین و غیره و عارض میگردد و
غذای غلیظ خون غلیظ پیدا کند پس روج متولد از آن غلیظ قلیل الاستعداد برادر اک باشد و از غلیظ خون و روج به تدریج گاهی خوف پیدا شد چون مزاج
از سردی او ضرر یابد اما اگر خوف تدریجی باشد غذا به صاحب او میرسد مثل کاهود مانند آن سازند قانون بدانکه از معالجات حیدره نافع است و استعانت
بمقویات قوای نفسانی و حیوانی است مثل تدریج و این و قهاری گشته که بدان انس باشد و ملازمت شخصی که از آن سرور یابد و گاهی ملازمت همین
و کسی که از آن مستحرم نماید بنابرین و از اشتیای مشترکه آنرا طلب کند و بران حسب نماید و از حرکات کثیره مخفی میگرداند و پویشید نیست که هر واحد از
نفس و بدن متعلق میگردد و از آنچه دیگر را عارض شود چه می بینیم که هرگاه بر بدن خلط سوداوی غالب شود برای نفس خوف و قوحش و فکر فاسد عارض میگردد و
و چون خون رقیق صاف غالب گردد و نفس را سرد و پدید آید و کند که چون نفس را غضب بسیار شود بدن را غلبه صفرا و خون مزاج عارض میگردد و
چون غم کثرت نماید بدن را غلبه سوداویس مزاج او عارض میشود و گاهی مزاج در ولایت بحالت محمود یا مذموم دفعه تسخیل میگردد و ازین قبیل است آنچه
مریض هنگام دیدن محبوب او یکبارگی صحت می یابد و هرگاه تاثیر از نفسانی در بدن باین درجه باشد پس این علاج روحانی با بعضی نافع باشد و قریب
این نوع از معالجات انتقال مریض از شهری به شهری و گاهی است و از هوا به هوا و انتقال از طبیعت به طبیعت و دیگر تکلیف هیأت و حرکات که بدان استوار است
عضو از طبیعت روی یا تغییر مزاج ردی کرده میشود و هرگاه از انتقال بلکاسه مریض تصور شفا در آن می نماید و از نفع میکند و اگر چه بواسطه هر دو تکلف
نباشد و اینها انتقال بسوی بلد اگر چه از امور سار و تخی و کرد و در بدن از امور شکره که در روح خلاصی یابد تا شرف را از او ششش قوتما قوی گردد و همچنین
و هر دوی حیدر از بلد اول تا شهر قوی باشد با وجود تصور مریض در آن شفا را و اینها هرگاه سبب مرض حرارت باشد نقل مریض از هوا به هوا یا مسکن چار
یا فصل حار بسوی ضد آنها از آنکه مریض را تخفیف در آن می نماید و انتقال از طبیعت به طبیعت است که مثلاً صاحب قمر به طبیعتی باشد که آنرا
احتباس ریم و فساد آنچه گرداوست لازم بود و چون مریض او بسوی بیابانی که ریم از آن جدا شود و تغییر گردد از نفع بخشد و شال تکلف هیأت مثل
تکلف لفل اهل است بنظر قوی تیز بسوی خیریه شکی آید و غیره و شال تکلف صاحب التوه از نظر دانه چینی که این ادعای بسوی تکلف تسویه وجه
و عین او می نماید و گاهی بلا تکلف معالجات دیگر به علاج و و یکسانه و شال حرکات که با دوی تغییر مزاج گردد و حرکات اهل ریاضت است

قانون از قوانین آنچه حفظ او واجب بود نیست که معالجات قویه در فصول قویه از اسهال قوی و داغ و شکافتن و قی کردن در گرمی و سرما تا ممکن بود ترک نمایند تا قوت را با اجتماع امور خارج از اعتدال که آن مرض و علاج قوی و افراط کیفیت فصل است ضعیف نگردانند هرگاه قوت در گرمی ضعیف میگردد و درین هنگام اگر برای قوی علاج کنند گاهی به سقوط قوت مودی گردد و در سردی و سرما مادی غلیظ میشود و دوائی قوی چون ممکن بدفع آن نباشد متوجع بسوی مواد رقیق گردد و ضرر عظیم از آن حاصل شود و همچنین داغ و شکافتن در گرمی و سردی قوی بدیست یا بد و در معالجات قویه همین امور مزج طبیعت محلل ارواح است نه مطلق معالجات قویه چه استعمال اشیای قوی البرد مثل شیر تخم خرفه و کاسنی و فخر تخم بهدانه و ماست و در گرمی محمود بود و تدبیر قوی تسخین مثل استعمال کونی و فلفل و غیره در سردی مانع باشد قانون اموریکه در علاج او احتیاج بنظر دقیق بود نیست که در یک مرض دو استحقاق متضایع شوند مثلاً در مرض تبیرید باشد و سبب او تسخین بود مثل تب که مقتضی تبرید است برای اطفای حرارت او و سده که سبب تب باشد مقتضی تسخین است بنا بر مقتضی او و بالعکس این باشد چنانچه هرگاه قلب و معده هر دو جارا باشد و از آن هر دو بخار بسیار بسوی سر صعود کنند و منعقد شده ماده زکام و نوازل گردد و پس سبب مستدعی تبرید باشد پس تبرید قلب و معده و مرض سینه زکام و نزله مستدعی تسخین بود و تحلیل ماده او و کذک که مرض و عرض جمع شوند و مرض مستحق تسخین باشد و عرض او تسخین تبرید بود مثل قوی و وجع او که ماده قوی مقتضی تسخین و تفتیح است و شدت وجع او مقتضی تبرید و تخفیر و بالعکس این باشد چنانچه در تب و سرفه و غشای که در آن دست و پا سرد گردد و مرض مستدعی تبرید بود و عرض سینه سردی اطراف مستدعی گرمی گذاشتن آن در آب گرم بلکه باید در بر و غشای گرم پس درین صورتها طبیب محتاج بنظر دقیق است تا معلوم نماید که علاج اولی است یا ترک آن و با وجود علاج که ام از آن هر دو لازم داری بجا می آید و با وجود اولویت او چگونه علاج و رعایت ضدی باید کرد قانون هر املا و هر سور مزاج را علاج بالصداد استفرغ و مقابله کرد و نمیشود بلکه بسیار باشد که حسن تدبیر یعنی تصرف در امور ضروریه کفایت امر مهم از آن هر دو نماید مثلاً در املا قلیل طعام و در سور مزاج مثلاً حار ترک چیست که اگر زیاده کند و استعمال اشیای سرد و غلیظ که قلیله قانون هرگاه چند امراض در شخص واحد جمع شوند طبیب را واجب است که بجایه مرضی ابتدا کند که بدین سبب که ازین سه خواص مخصوص باشد یکی آنکه مرض دوم بدون صحت آن زایل نشود مثل ورم و قویه چون هر دو مجتمع شوند باید که اولاً علاج ورم نماید تا سور مزاج که همراه دست زایل گردد و ممکن نیست که قویه با وجود سور مزاج صحت یابد هرگاه بعد از طی قویه سور مزاج مصاحب ورم الحما هم شمع شود بنا بر آنکه طبیعت را از اصلاح غذا و فعل او مانع بود و ورم آنکه یک مرض سبب مرض دوم باشد مثل آنکه هرگاه سده و تب عارض شود باید که اولاً علاج سده کند پس بعد علاج تب نمایند و از تب خوف نکند اگر در تفتیح سده بسوی چیزی که در آن قدری تسخین باشد حاجت افتد بهر آنکه سده در اینجا اگر چه سبب تب است لیکن آن نیز مرض فی نفسه است پس سزاوار است که اول علاج سده نمایند پس علاج تب و سده مانع از تسخین و تبرید و صحت خاطر خوب تب است فلذا زوال تب بدون زوال سده منتفع است و تب عظمی مختلف می باشد بحسب ماده بهر آنکه ماده مثلاً گاسپه یعنی و گاسپه صفراوی بود و علاج تب با قوی مخصوص بر صفاد است نهانیت بلکه برین در مضادات سبب او نیز در صفراوی مرض که آن می است و سبب که آن صفراست درین امر مطابق اند که آن هر دو جارا زود دفع آنها بدوائی بار و بود بخلاف یعنی که علاج در آن گاسپه بحسب تب باشد و گاسپه بحسب ماده مرض که آن بلغم است و کذک سده موجب تب که علاج در آن مختلف می باشد پس باعتبار تب بمبروات باید و باعتبار سده بمفتحات نه بمبروات بهر آنکه مفتحات تب را فائده میکند باز از آن سده را و اما مبروات سده را دفع نمیکند بلکه در آن دور و غفونت بل در تب می افزاید و معالجه سل یعنی قویه بمفتحات کنند و از تب خوف نکند بهر آنکه محال است که تب زایل شود و سبب او باقی باشد و علاج سبب او ضعیف است و آن ضعیف است بهر آنکه محض در حدت تب و حرارت آن می افزاید سوم آنکه سیکه از آن هر دو شدیداً اتهام باشد یعنی حادثه بود و نه نهایی آن قریب تر و خوف اتلاف در آن بیشتر باشد چنانچه هرگاه سرفه و فجاج مجتمع شوند علاج سوناخس بتطهیه و فصد کنند و فجاج التفات نمایند بهر آنکه تب مرض حادثه و فجاج مرض مزمن که درین خوف از توران خلاصه نیست و چنانچه استعدا هرگاه مقارن تب باشد و بجایه تب مشغول شوند و تقدم این بر علاج استعدا بر آنست که آن عارض است و وجه کبریا

بگذارد و در استقامت افزاید و مثل خفقان و ضعف جگر چون هر دو مجتمع شوند پس او به مدینه نفع خفقان مضر جگر اندر بر آنکه بسبب غلظت و جسدیت
خود در کبد چسبند و در مجاری آن هنگام مرور خود بالینند و ضعف و اذیت او میفزاید و در مثل این صورت باید که طبیب رعایت اهم در معالجه نماید و با مصلحت
و غیر نیز بهال کند قانون چون مرض و عرض مجمع گردد و بعلامت مرض ابتدا کنند که عرض به طبیعت آن زائل گردد و اگر آنکه عرض غالب و شدید انکسایت باشد
و از آن خوف کنند که قوت تحلیل و ضعیف کند و درین صورت معالجه این مشغول شوند و اگر چه در مرض میفزاید مثل غشی چون مقدار تب باشد که در مثل این
وقت محتاج بدان دوا می تقوی و مزید روح مثل خروا شال آن از استغاثات میشوند که درین هنگام قصد عرض کنند و مرض التفات نمایند چنانچه غدهات
در قلع شدید الوج چون صعب شود برای تسکین عرض که آن وجه است میخورانند و اگر چه این مضر است نفس قلع که آن مرض است بسبب تبرید غدهات
موجب زیادت سبب و در پیشین گاهی تاخیر فصد واجب بسبب ضعف معده یا اسهال متقدم یا غلیظان فی الحال میکنند تا بر آنکه ضعف
معده و ضعف اسهال متقدم از فصد مضاعف شوند و گاهی در آن تاخیر میکنند و فصد می نمایند و قصد سبب یعنی خون با سینه نمایند چنانچه در مرض
تشنج استلانی قصد اخراج همه خلطانی نمایند بلکه چیزی از آن میگذارند که حرکت تشنجی آنرا تحلیل کند و بر آنکه رطوبات غریزی تحلیل گردد و نوع دوم آن سینه
تشنج میسی که از آن شدید و خطرست حاصل نشود قانون بقول سیحی آنچه علاج کرده میشود از ابدان آن احوال مرض است نه احوال که لاحق احوال گردد
بر آنکه احوال اعضای بدن چون کمابیشی جاری باشد احوال او نیز بر مجرای طبعی جاری خواهد بود و هرگاه تغییر مابین جاری بود حال او بخلاف این خواهد بود
زیرا که احوال طبیی از اعضا اسباب احوال است و نسبت حال بدن که آن مرض بود بسوی فعل که آن را آفت از آن رسد نسبت سبب بسوی آنست که فرق
میان هر دو آنست که مرض نباشد بلکه بافعالی که آنرا ضرر رسد و احوال که آنرا ضرر رسد نباشد الا با مرض و اما سبب مرض نباشد بلکه با مرض و اما مرض گاهی باشد
و سبب او زائل شده باشد و مانند ای باید که اعتنا بسبب مرض نمایند که بزوال او مرض و عرض زائل میگردد و اگر سبب موجود نباشد مرض اعتنا فرمایند که بزوال او
عرض زائل شود و جائز نیست که عرض با وجود فقدان مرض موجود بود تا غایت بعرض و آن مرض کرده شود و گاهی در بعضی اوقات اعتنا بعرض کرده میشود نه
بر آنکه مرض بزوال او زائل خواهد شد بلکه بر آنکه آنرا نکابت در بدن چنان باشد که تا زوال مرض همت ندهد یا مرض دیگر پیدا کند پس عنایت باز از مرض از روی
و بعرض آن وجه دیگر باشد گاهی امر مرض ترک کرده میشود و صرف عنایت بسوی عرض میکنند اگر نکابت عرض شدید تر باشد و گاهی در ازاله او وقت عادیست و غیر
استعمال می نمایند که آن در مرض زیاد میکنند و این وقتی است که زیادت مرض تسلیم تر از ترک عرض بر حالش بود پس قمع او نمایند تا از غلظت او امن گردد و بعد
عود مرض نمایند و تلانی عملی که کرده باشند باید که قانون بقول حکیم مدوح معالجه امراض بفاعلی حقیقه که آن طبیعت غیره مرض است تمام میشود و آنرا دایم
مجاوده با مرض است و مرض بدان سبب باقی نمی ماند که طبیعت مجاوده میکنند و از آنرا میخوانند بلکه طبیعت از آن عاجز میگردد و با وجود و وام مجاوده و دوا آنکه طبیعت
ست که بدان تقویت می باید و اعانت و استعانت بدان میکنند و آنرا از ازاله مرض استعمال می نمایند و دوا بدون حسن استعمال او فایده نمیکشند
و طبیب خادم است مثل معین طبیعت را که دوا غیر آن را از داخل و خارج کمابیشی در وقت و مقدار قریب او میرساند بعد از آن حاضر میکنند آنچه نیاز است
و تقویت بدان می باید و حاضر میکنند آنرا آنچه استعانت بدان در دفع مرض نماید و لهذا طبیعت گاهی از ازاله امراض کثیر بدون دوا و طبیب بهینا یا طبیب
و دوا بر ازاله مرض قادر نباشد هرگاه قوت ضعیف و طبیعت عاجز گردد و باید که در هر مرضیکه اراده علاج آن باشد این اشیا طلب نمایند بعد از تمام
بر مباشرت علاج او کنند قانون بقراط گوید که طبیب را تا معرفت مرض و تشخیص علت ثبوت نپیوندد و بعلامت دست نبرد و بعد از تحقیق بیماری هر یک را
از امراض بعد از آن معالجه فرماید و اول مزاج مرض را در یاد نگاهداری او و غذا می که اندر حال سحت بوی عادت کرده و آنچه از ریاضت و آسودگی با آن
مقتضی بوده و صفت و بلا و مولد و حال والدین وی اندر سحت و تنم و مناسب ترین اشیا هر یکی را آب و هوای بلاد و خویش و مجاورت آن چیزی است که
بوی خوش گرفته باشد و از نجاست که اهل بوم و مکان بطالع را هرگاه استعمال بر غذا و لطیفه و آبهای شیرین سبک باز آرد اما حال از تند رسته و بیرون
برده باشد و چون بخوردن ماهی و خرمایا و شامیدن آبهای تنیس و بوی برگردانند که از اسباب ازاله مرض بوده باشد و در اینجا که مزاج بیمار در غایت

حرارت باشد باروی قوی البرد علاج کنند و تحلیل حرارت را تحلیل البرد و عکس هر دو را بالعکس چون یک مریض طائفه از مردم عام گردد و فساد مزاجی پیدا
آن موضع استدلال نموده باخراج فضول از بدن و استعمال اغذیه جید الکیوس و تبدیل هوا معالجه فرمایند و بیمار را بر جزو قوی و بیخ هرگز نرنجاند و اموریکه او را در غم
و فرح مفرط اندازد و موقوف دارند و باوار سخت او را از خواب بیدار سازند و غضب نیاورند مگر مسبوتان را و دهوای خانه بصد درض مبدل سازند و اگر بعضی اغذیه
مخالفت را سخت آرزو کنند اندکی از آن بدهند و اگر دوائی سودمند را گشت کند موقوف اند

علاج امراض تابع سوزن مزاج

اگر بلا ماده باشد تبدیل مزاج نمایند فقط و اگر با ماده بود تنقیه کنند پس گاهی صرف تنقیه بغير احتیاج تبدیل دیگر کفایت کند اگر سوزن مزاج از آن باقی نماند بسبب
تنگن مزاج صحیح سابق و گاهی تنقیه کفایت نکند اگر سوزن مزاج بعد تنقیه و مکن مزاج باقی ماند بلکه محتاج بسوی تبدیل مزاج بعد فراغ از تنقیه بود و این تقسیم علاج
باعتبار بودن سوزن مزاج سابق و مادی است و اما معالجات امراض سوزن مزاج باعتبار حصول یا تمام یا نه بر سه قسم است یکی اگر سوزن مزاج مستحکم بود یعنی حصول او
کامل باشد و علاجتش بالصد علی الاطلاق است و این را عادت مطلقه نامند و مثال این معالجه عفونت تب ربع تبریاق است و نوشیدن آب سرد در تب
غلب خالص بر تطهیر حرارت او و دوم آنکه در حد کون باشد یعنی چیزی حاصل شود و چیزی در مسلک حصول باقی بود خواه حاصل کم باشد چنانچه در اوائل تریاق
مرض یا اکثر بود چنانچه در اوائل آن و اصلاح در اوقات بالصد است از برای آنچه حاصل شده مع تقدم با حفظ بنا بر آنکه در مسلک حصول است بهر سبب مبنی بر
یا موجد باقی از آن از ورود و مثال این تنقیه در ربع تبریاق و در غلب استخوانیست چون بدین منع اتمای نوبت که واقع خواهد شد اراده کند و هر واحد از مواد
و تقدم با حفظ تنقیه و غیره را عام است و گاهی تمام واحد بیان هر دو جامع بود مثل قی بالغ متواتر در تب بلغمی که مستوقد عفونت او معده باشد سوم آنکه اراده
کون نماید و در علاج این منع سبب فقط احتیاج اقتضا بر آنکه هنوز حاصل نشده تا محتاج بصد گردد و در این را تقدم با حفظ نامند و مثال این تنقیه ششده یکی بر
بسبب غلبه سودا بر نفی است و هر گاهی غلبه بسبب غلبه صفراست و این نوع بعلاجات و عادات شناخته میشود چنانچه هرگاه خون بواسیر نبند شود و علوم
گرد که آن سبب ضعف جگر است و چنانچه هرگاه بروض صدام از سختات معاد باشد بعد حرارت هوا از ابر سرد یا سخن به حال نمایند دریافت شود که از سردی
عارض گردد و چون بر طبیب شکل گردد که ای از امراض که آیا سبب او حرارت است یا برودت چنانچه تب بلغمی کشته انقباض تب دق مشبه میگردد و چنانچه در
و در کام مشبه میشود که آن از حرارت دماغ است یا از کثرت بلغم و سردی مزاج و اراده کند که تجربه نماید تا سبب او ظاهر گردد پس تجربه بدوائی مفرط کیفیت
کنند بهر آنکه کیفیت آن بطبیعت مرض اگر موافق افتد اعانت بلغم مرض نماید و شمر زیاده گردد و بعد تجربه نظر تمام نماید و بر تاثیر یک بالعرض باشد مغرور نگردد
بهرا نکه و گاهی حار بود و بالعرض تبرید کند و بالعکس مثلاً هرگاه افیون استعمال نماید و آن نزل را منع کند پس تعیین نکند که نزل از حرارت است یا بسبب بار و بول
افیون چه باشد که منع آن بسبب بند کردن او حرارت را بود و یا آنکه بدت تبرید و تخمین برابر است چنانچه مزاج حار عارض از حرارت هوا که در مدت معینه
از آن او مکن است چنانچه مزاج بار و عارض از برودت هوا مکن است از آن که آن دین مدت لیکن خطر در تبرید بیشتر است بهرا نکه حرارت صدیق طبیعت است
و برودت منافی آن و حیات و قوت در تطهیر و تبلیس برابر است بهرا نکه خطر در تطهیر از عمار حرارت غریزی و اطعای آن بچنان است که در تبلیس و تخفیف
ماده آن و افقای آن چون هر دو معده با باشد لیکن مدت تطهیر طول است یعنی پیدا کردن رطوبت در بدن خشک محتاج بجدت و دراز تر است از مدت
احداث جفاف در بدن رطب و این بسبب کثرت ورود محلات بر بدن است و حفظ هر واحد از رطوبت و سیوست بقوت اسباب او میگردد و در تبدیل
بقوت اسباب خدا آن میشود و حرارت قوی میگردد و با سببیکه در کلیات مذکور است و ایضا بمنشآت که آن نقص فضول و اشتداد قوت سد است بعد از حفظ و
نماید و آن رطوبت معتدله است بهرا نکه اگر آن رطوبت ناقص شود حرارت ضعیف گردد و بسبب نقصان ماده آن و اگر زیاده شود حرارت انفجار و احتقان ضعیف گردد
و برودت قوی میشود بقوت اسباب او و عین حرارت بسبب کثرت رطوبت و با سببیکه تحلیل رطوبت افراط کند و آن پیوسته بالذات و حرارت
بالعرض یعنی بواسطه پیوسته است و معالجه فراط حرارت ناشی از سد و تنقیج سد و نمایند و باید که از تبرید مفرط اجتناب کنند تا تجربه سد و نیز فراط بسبب تجمید

توانستن استفراغ مواد

بدانکه انسان محتاج با استفراغ صنایع بسبب کثرت اجتماع فضول در بدن اوست هرگاه که قرب مزاج او از اعتدال و بعد مزاج غذای او از آن واجب میگردد که غذای او با نهضات مختلفه منضم شود و در هر مضم از آن فضله جدا گردد تا آنرا استعداد دفعه بعد از برای بودن جزو بدن او حاصل شود و بخلاف نباتات و سایر حیوانات و بدانند که گاهی طبیعت در استفراغ بعضی فضول بسوی زمین محتاج نیباشد چنانچه در دفعه او فضول مقدار دفعه را بسیار در حال صحت مشابه میشود و گاهی محتاج میگردد بسوی زمین و تمام است که آن زمین و او باشد یا حرکت یا رنگی و مانند آن و این وقتی باشد که طبیعت از دفعه او ضعیف گردد یا از جهت عصبان فضول از اندفاع بسبب قوام آن چنانچه غلیظ بسیار یا لزج بسیار باشد و درین وقت انضاج و تبدیل قوام او باید کرد و بعد دفعه آن کند یا از خود دفعه طبیعت منع گردد و یا از جهت ضعف طبیعت از دفعه او اگر چه عصبان ماده نباشد و درین هنگام باید که تقویت طبیعت نمایند تا دفعه باقی آن قادر گردد و یا تغییر آن فضول چنانچه ادویه سفید بر سطح استعمال کند و معفن گردد پس طبیعت آن را دفع کند و یا عادت با مخرج فضول مثل ادویه بلبله و سله و قیسه و مرقه و دره و اشال آن خواهد این طبیعت را قهر کند یا نه و امور که اعتبار آنها قبل شروع در استفراغ واجب است تا حصول حکم در استفراغ بدان شناخته شود و در امرست و آن استلاد قوت و مزاج و اعراض ملائم و روی و تحریک و سن و فصل و حال هوای بلد و عادت استفراغ و صناعت بود پس اگر این ضد جهت دلالت مقتضی استفراغ باشد از استفراغ منع کند اما استلاد اگر در بدن نباشد خلا بود و آن مانع استفراغ است و اگر استلادی اخلاط و زیاده آنرا بر تناسب طبیعی دریا بد استفراغ خون کند و اگر غلبه یک خلط دریا بد استفراغ آن خلط غالب بخرج آن نمایند و اما قوت اگر ضعیف باشد از استفراغ منع کند تا ضعف مفراط گردد و در مرض مستولی شود و تبدیل مزاج او با نهضت و او باشد باید کرد و بعد حصول قوت استفراغ نمایند مگر آنکه ضرر ترک استفراغ شدیدتر از ضرر ضعف باشد و ماده بلبل یا بسیار بود و قوت ضعیف نکند و این در ضعف قوت حس و حرکت است چنانچه بیشتر تشنج در او از حرکت مسهل است و غشی بعد قصد مسهل عارض شود و ظاهر است که حس و حرکت باطل یا بسیار ضعیف میشود و غشی و تشنج و غشی سبب الزوال است با مسهل میباید یا با تدارک امر خفیه باشد اگر واقع شود و این در ضعف جمیع قوتها بود پس در هر صورت استفراغ اختیار نمایند و تدارک ضعف قوتها کند و اگر قوت قوی باشد و احتیاج اسهال یا قصد بود توقف در آن نکنند و اگر متوسط در ضعف و قوت باشد استفراغ متوسط نمایند و اما مزاج اگر حار یا بس یا بار و طبیعت عظیم الحار است یعنی بسیار بار یا بار و یا بس یا ضعیف بود منع کند از استفراغ هرگاه که با هر واحد از اینها رطوبات غذایی کم باشد و استفراغ در تحلیل آن بپذیرد و اگر مزاج حار و بار باشد در آن رخصت شدید است خصوصاً اگر رطوبت و اقتراب بود و مزاج حار رطب کثیر التولید برای خون و رطوبات دیگر است لایس اگر از سن متوجز کرده باشند پس هرگاه فضول و رطوبات از بدن او کم کنند عود او بسوی اعتدال بسرعت ممکن بود و اما اسهال ملائم و روی پس ملائم مثل آنکه هر که اراده اسهال صنایع کند تا از پیش از آن اسهال صنایع یا طبیعی عارض نشده باشد چه اسهال بر اسهال خطر دارد لیکن گاهی بسوی اسهال بطریق عصبی از لاق در اسهالات مفراطی گردد چون ماده تشرب غائص در عفو باشد یا تغل در امعاء متبس بود و اعراض روی مثل استعداد و زب تشنج مانع از استفراغ است هرگاه استفراغ در زب باشد و تشنج می افزاید و اما مسخه پس افراط لاغری و تحلیل آن منع کند جهت خوف از تحلیل قوت و قلت رطوبت و لهذا در تدریج ضعیف تخفیف که صغیر در خون او بسیار باشد مدارات و ترک استفراغ واجبست و اندکی که خون جمید مائل برودت و رطوبت پیدا کند بخوراند که گاهی از این مزاج خلط او اصلاح یابد و اصلاح مزاج خلط مغنی از استفراغ است و گاهی قوی گردد و بخوبی تحلیل استفراغات شود و کدک بر استفراغ انسانی که عادت او کم خوردن طعام باشد تا از استفراغ و رنگاری بود اقدام نمایند و فریبی مفراط مانع استفراغ است بخوف استیلا برودت اگر فریبی از کثرت شحم و سیم باشد و یا بخوف غلظه کرم عروق را و بلایق آنرا به تملک آنها از رطوبات و احتیاق حرارت یا عصر فضول بسوی احتشا اگر من از کثرت کرم باشد و اما سن قاصر از تمام نشود مجاز بر جد قبول پس در دفع استفراغ کند و مراد کمال نشو آنست که در آن زیادت و بدن ظهورین کند و استفراغ بنا بر بدن نصیب نموی رطوبت از بدن قصر نموناید و هر قدر که ظهور از تمام نشود بیشتر بود استفراغ که در تر باشد و در قبول بسبب قلت رطوبت و حرارت و غلبه سیم برودت در آن سن استفراغ آنرا زیاده کند اما فصل

اگر بسیار گرم یا بسیار سرد باشد مانع از استفرغ بود و هر آنکه در وقت بسیار گرم رطوبات تحلیل پذیرد و ارواح و قوی ضعیف گردد و در بار دلب یا رطوبات است
جامد قلیل المقدار بود و در برنج و خرفه بدن احتمال استفرغات و تناول ادویه قوی می نماید از آنچه در شش و جفت تحلیل آن نمیشود و از استفرغ مفرط و در هر حال
حذر کنند و خصوصاً در حال شدت حرارت تا اعراض ردیه پیدا نکند و استفرغ خون بیشتر در حرارت صورت غشی معصب میگردد و در بر دشت و فعال طبعی از آن
خفیف نمیشود مگر آنکه بدن بهر حال تحلیل استفرغ در بر دشت و یا شش از آنچه در جود و اما حال هوای ملایم پس در بله خوبی بسیار حار استفرغ در ارم بود و هر آنکه
تحلیل ارواح و ضعف قوت تمامی نماید و اکثر مسلمات حار اند و اجتماع دو حرارت غیر تحلیل بود و این تفاوت در آن ضعیف است و نه قوی باشد و استفرغ تحلیل ارواح
و قوی است و اینها حرارت خارجی جذب ماده بسوی خارج کند و در واجب آن بسوی داخل نماید پس معادله قوی است و نه قوی است و باطل گردد و بله شالی
بسیار بار و اینها شش از آن که بهر آنکه مسام در آن شکافت بود و اخلاط مستعصمه و اما عاوت استفرغ پس قنات عادت از آن شش کند و این بنا بر عادت بودن
طبیعت او و دفع رطوبات بدن او از بهات دیگر باشد و اینها چون عادت بدان نباشد گاهی ششیان و غشی اند و هر آنکه این امر عادت عادت بود و اما صفا عادت
پس اگر کثیر استفرغ شش خدمت تمام و حالیت باشد از آن شش کند و با بکله هر صفا عادت معصب منع از استفرغ نماید بهر آنکه مقتضی قنات رطوبات بود و باید دانست
که در هر استفرغ رعایت این امور محسوسه مقصود باشد و سیکی استفرغ چنانکه استفرغ او واجب بود تا مقیته بدن از آن کرده شود و لا محاله عقب او راحت
حاصل شود و بسبب زوال مودی و دفع چنانکه قنات طبیعت آورد مگر آنکه عقب او ماند و ادویه بسبب بر و مواد بر آن عارض گردد یا ثوران حسد است یا نیک
سبب اندفاع رطوبات غامده آن سیما چون استفرغ از مواد بار در طلب کند و سیما چون با دویه نماند و قناتی حادث شود و در آن هنگام از شش رطوبات سرد
منع کند و یا مخرج دیگر که ادویه مسهل را لازم بود و شش اسهال اسهال و قنات او را ششانه را بسبب رطوبات حار و استفرغی بر آن هر دو هرگاه چنانچه از این امور بعد
استفرغ اتفاق افتد و گمان نماید که در آن استفرغ نافع و صواب نباشد چه آن که چنانچه نافع باشد نفع او در ابتدای حال بعد استفرغ بنا بر عرض خواص نکورد
محسوس نشود بلکه گاهی فی الحال قبل احساس احتیاج مودی بر زوال این عارض گردد و بعد چون عارض زوال پذیرد راحت تمام استفرغ محسوس شود و درین هنگام
نفع استفرغ ظاهر گردد و دوم رعایت بهت میل او نماید تا از آن جهت استفرغ آن کرده شود بهر آنکه این میل تر باشد و طبیعت را کثرت کثرت چنانچه اگر درین
راغبان باشد دلالت بر میل ماده بسوی فوق نماید پس ماده اوقی اخراج نماند و اگر مقصود باشد بر بیان ماده بسوی اقل دلالت کند با سهال خروج نماید و تقریباً
گویند علاج ماده سرخ و علاج ماده معدنی و علاج ماده معاجمه و علاج ماده عروق و لیس و علاج در بله عروق نماید و این بهر آنست که طبیعت مریض در آن
و غایت از طبیعت آنست که اقتضای آن نماید پس هرگاه طبیعت ماده مسخ کند و بهر اندفاع بخیر میباید آن نماید پس مخالفت فعل او کند و این وقتی است که از
خاص فعل طبیعت باشد غیر از آنکه از استیلا مریض باشد شش توجه صفرا بسوی دماغ در حیات صفراوی که درین هنگام شش مقصود بسوی اسفل مایل گردد و از قنات
و بلع نماید تا اختلاط عقل عارض نگردد و نیز چون میل بر یک ماده بسوی بینی شش و تعلیس متوجه گردد و بر عایت ریه بنا بر شرافت آن مسموم رعایت صفرا و خنجر
از جانب میل چنانکه استفرغ او واجب بود شش با سلیق این برای اراضی بجز قنات این بهر آنکه این هر دو اگر چه در افعال بجز شش که اندکی با سلیق این شش
تلازم است و با سلیق ایسر مخاوی بجز نیست پس اگر و شش این خطا کند و اخراج ماده از غیر او نماید گاهی خطا آورد و بهر آنکه خونیکه ماده مریض نیست خارج شود
و قوتها بیان ضعیف گردد پس مریض مستولی شود و ماده مریض با دفع حرکت کند و آب است که عضو مخرج شش است تر استفرغ غنه باشد تا ماده بسوی اسفل
میل نکند و اینها واجب است که مریض از طبیعت باشد مثل انقباضی بول برای حد بکشد و اما برای تغییر او و گاهی عضو که از آن مواد دفع کنند عضوی باشد که استفرغ
از طریق آن واجب بود و لیکن از امری باشد که از آن خوف از در اخلاط بر آن کرده شود شش اما میانه که چون مواد مریضه در تغییر که از آن منفی شود و با مریض
سبب این مریضه گردد که از آن مواد بر آن ضرر یا پس با سهال دفع نکند و مایل گردد و این را گردانیدن او بسوی غیر آن که او صواب باشد استیلاج اقتضای در در وقت
مرفع مواد قوی غیر از آن نماید و گاهی بر آن عضو از غلبه اخلاط مریض گردد و شش آنکه از شش بسوی حلق منفی شود که گاهی از آن خوف خلاق بود پس
باید که بهر مریض از شش بسوی آن دفع نکند و غلبه مریضه بلکه در شش این رفی نماید و تفاوتی با او کند و چنانچه گاهی است میان دو شش و چنانچه بعضی مریضه را در چنانچه با سهال

باید

وقع سازند و گاهی طبیعت مثل این فعل کند و از غیر جهت عادت بنا بر سیانت آن عضو هنگام ضعف او استفراغ نماید چنانچه این وقت بمرات بسیار اتفاق افتد و از آن مرض کند و مرین را شفا دهد و گاهی طبیعت استفراغ آن کند از جانب بعید متقابل که آن اشکال باقی ماندن مثل آنکه از سر بسوی مقدم یا بسوی ساق و قدم منفع گردد پس در حقیقت معلوم نشود که آن از جمله و ماغ ست یا از بطن واحد و درین وقت باید که تدبیر دماغ او کنند تا آنکه نقاد و عدم تقاسم او همه یا بعض دریافت گردد و چهارم وقت استفراغ او جالینوس گفته که در امراض مزمنه انتظار نفعی نکند و قبل استفراغ و بعد نفع واجب است که ملاحظاتی است مثل مال الزوفا و حاشا و بز و بنوشاند تا ماده هر اندفاع آوده گردد و در امراض حاد و انتظار نفعی مطلقا نکند بزرگه غرض از انتظار نفعی ترقیق قوام ماده است و ماده مرض حار و رقیق بود پس حاجت انتظار نفعی در آن نباشد و این قول ضعیف است بزرگه غرض نفعی ترقیق قوام ماده نیست بلکه تعدیل و دست داشتن است که شیخ الرئیس ذکر کرده و آن نیست که در امراض حاده نیز انتظار نفعی صواب تر باشد که ماده ساکن بود و اما اگر متحرک باشد مبادرت با استفراغ آن اولی است بزرگه ضرر حرکت او بیشتر از ضرر استفراغ او قبل نفعی است و خصوصاً چون اخلاط رقیق باشد و سیما چون در تجار و لیف عروق غیر داخل بزرگه است و در حرکت او درین هنگام قوی تر باشد و اندفاع او نیز سهل تر بود و اما هرگاه خلط محصور در عضو واحد باشد البته حرکت ندهند تا آنکه نفعی یابد و آنرا قوام معتدل حاصل شود و بزرگه اگر غلیظ لزج باشد اخراج او مشکل گردد و آن ظاهر است و همچنین اگر رقیق بود و بزرگه داخل خلط عضو باشد و در آن مختل پس در نفع غلیظ است که رقیق شود تا معتدل یابد و نفعی رقیق آن باشد که غلیظ گردد تا معتدل شود و کذا که چون امن ثبات قوت تا وقت نفعی نباشد استفراغ آن نکند قبل نفعی بعد احتیاط از معرفت رقت و غلظ او پس اگر مواد غلیظ عاصی بر نفعی بود یا رقیق شش سر یا در جرم عضو باشد استفراغ آن نکند بلکه تویکل بر امر طبیعت نماید و اگر رقیق غیر شش سر یا معتدل بود استفراغ آن نکند و اگر مواد غلیظ باشد حرکتی او جائز نبود الا بعد ترقیق بزرگه قبل ازین متحرک است اما سفید نشود بسبب عصیان او از اندفاع و استدلال بر غلظ او از تقدم قوامی سابقه و وجه محدود بر شش سر است و حدوث او را م در شکم باید کرد و ایضا شیخ و قوامی دیگری نویسد که اگر مرض کثیر الماده پانچ باشد در ابتدا استفراغ نکند و انتظار نفعی نکند تا بزرگه دفع ماده بسوی مواضعی که محل آن نکند لذا بقراط گفته که استفراغ در امراض حاد بسیار چون پانچ باشد در اول استعمال نمایند که تاخیر و مودی بهلاکت میشود و اگر مرض معتدل در ماده باشد نفعی ماده موده بود استفراغ آن کنند بزرگه اگر در ابتدا ای امر استفراغ این نمایند ماده طبیعت مستفرغ شود و غلیظ باقی ماند پس نفعی او متعسر گردد و در اکثر بهلاکت انجامد و از او احتیاط امری که رعایت او در حال جواز استفراغ قبل نفعی مع رعایت شرائط کند حال منافذ است تا منسد نباشد بلکه رعایت این در هر استفراغ واجب و بزرگه غلظت چون منسد باشد نفوذ مواد مستفرغه از آن ممکن نبوده لذا قبل اسما تقدم تبیین طبیعت و اخراج شکل باید کرد و اما بعد واجب است و ملاحظات و تفکرات بنا بر ازاله آنکه از سد و عروق توقع بود استعمال نمایند و رعایت این امر از مواد غلیظ اولی است بزرگه مواد رقیق گاهی در منافذ منسد نفوذ میکند و هرگاه سد و ناقص بود و مواد غلیظ چنین نیست و بعد رعایت این همه شرائط مذکور در جواز استفراغ قبل نفعی یعنی آنکه ماده متحرک باشد و محصور در عضوی نبود و قوت را ثبات تا وقت نفعی نباشد و آن رقیق باشد و منافذ منسد نباشد اسما تقدم قبل نفعی نماید و ماده لزج و غلیظ و رقیق نافذ در جوهر عضو بعید الاستعداد و بهر سهولت دفع است و از تعدیل قوام اولاد است خواه در مرض مزمن یا حاد باشد و در همه امراض مزمنه نفعی واجب بود و لا سیما چون ماده مرض خلطی غلیظ بوده باشد قبل از نفعی ماده مبسمل دست نهند و قصد اخراج خلط غلیظ و تحلیل آن بدوای سخت گرم نکند و ایضا واجب است انتظار نفعی چون اراده استیصال ماده بالکلیه با استفراغ نباشد بدون تقیص او بر ای تخفیف طبع و این نیز مشروط بشرائط است مثل آنکه مرض میباید کثیر التغیر و التقلب نباشد که از انصباب ماده بر بعض اجزای شریقه خوف باشد و این در مواد غلیظ نباشد و ماده ردی بود که از آن خوف فساد مزاج از تاخیر دفع بود و ماده در انصباب بهر سهولت منصرف نباشد و خوف است بسیار ضعیف نبودنی نفس یا اکثریت ماده که بران از سقوط و ترخوردن امن نباشد و با کماله استفراغ که از آن مقصود استیصال ماده بتمام نباشد بلکه اگر آن بهر تخفیف طبیعت بود اطباء جواز استعمال او قبل نفعی در جمیع امراض متفق اند و این بهر تقویت طبیعت بر ماده باقی است و اگر مقصود استیصال ماده بتمام باشد پس اگر شرائط جواز استفراغ قبل نفعی که مذکور شد بان متقن گردد و استفراغ قبل نفعی واجب بود و اگر شرائط مذکور بان مقتضی است

نگردد پس اگر مرض مزمن باشد اطباء بر وجوب انتظار نفع در آن اتفاق دارند و اگر حادث باشد بر اصل جواز استقرار در آن قبل نفع مع اختلاف ایشان در رجحان یکی از دو طرف نیز اتفاق دارند پیغمبر تقدیر چنانکه استقرار آن کرده شود و در این است که بقدر متدلل باشد هر آنکه از آن نفعی نباشد و بسیار از آن قوت را ضعیف کند و این از نظر در قوت و از نظر در ماده و از نظر در احوال متخلف بعد استقرار حاصل شود و بداند که استقرار در ماده و قلم آن از موضع او برود و چه بود یکی بجنب بسوی خلاف بعید و دم بجنب بطرف خلاف قریب و بهترین اوقات جذب آنست که در بدن استقامت نمود و مواد متوجه بسوی مجذب الیه نباشد بهر آنکه اگر در بدن استقامت بود پس هرگاه جذب ماده از موضع بسوی دیگر کشند و در جذب الیه مواد بسیار مجتمع شود و مواد دیگر بسوی مجذب غنه بجنب گردد و موضع انصباب مواد شود و فائده جذب ظاهر نشود و اگر مواد متوجه بطرف مجذب الیه باشد فائده جذب باقی نماند بلکه شریزه گردد و شال استقرار بجنب قریب بعید نیست که شلای روی را از اعلا سه دهن او خون بسیار سیلان کند یا زنی را سیلان خون بواسطه افراط کنه پس طیب اگر استقرار با ماده خون بسوی خلاف قریب کند درین صورت اناله او در اول بسوی بینی بر عاف آوردن واجب بود و در ثانی بسوی رتم باور اجین و اگر اراده جذب بسوی خلاف بعید نماید استقرار خون در اول از عروق و مواضع اسفل بدن کند و در ثانی از عروق و مواضع اعلی بدن نماید و خلاف بعید تباعده در فظین نشاید بلکه در فواجر که آن قطر بعید تر بود می باید هر آنکه اکثر مشارکات در اعضا می قطر واحد بود و سوا می تباعده در فظین پس هرگاه ماده در اعلی از بین باشد جذب بسوی اسفل از بسیار نکند زیرا که بعد در دو قطر بود بلکه یا بسوی اسفل از بین بنفسه نمایند و آن واجب تر است بهر آنکه میل ماده بسوی اسفل بود و بعد در قطر واحد باشد و بسوی بسیار از عاف کند بهر آنکه بعد در قطر قریب باشد و اگر بقدر بعد منکب از منکب او بعید از آن باشد و این کمتر بعد مخالف بعید است پس آنچه بعد او کمتر ازین قدر باشد آن در مخالف قریب داخل است و جانشین استقرار از آن چون استقرار از مخالف قریب تجاوز کند چنانچه فصد سدر او و جذب او فتح محاجم برقره در استقرار مواد متوجه بسوی چشم جانشینست و حال او مثل حال هر دو جانب سرد در قریب شش پس هرگاه ماده درین راس باشد اناله بسوی اسفل کشند بسوی بسیار راس بهر آنکه بعید میان بین راس و بسیار و آنکه است پس جذب بسوی خلاف بعید نباشد بلکه درین هنگام در استقرار از مخالف قریب داخل بود و چون اراده جذب ماده بسوی بعید کشند او را تسکین و جمع موضع می که در آن ماده باشد باید کرد تا نفاذ است او بجنب کم گردد بهر آنکه جمع جذب است پس میان دو جذب متفاوت واقع شود و چون مناط مجذب اطاعت جذب نکند تا بعضوکی اراده جذب بسوی آن باشد برسد در جذب آن نفعی نکند چه گاهی نفعی از حرکت و در و فقیق کند و بجنب نشود و سریع المیل بسوی موضع جمع گردد و گاهی جذب مواد بعید استقرار آن کفایت کند اگر عرض منفع توجه مواد بسوی عضو سوا می استقرار آن باشد پس نفس جذب منع توجه او بسوی عضو کند و اگر چه اگر خارج نکند از آن بدون استقرار عرض حاصل شود و درین صورت بر شل سبب اعضا می متقابل یا یکبشیدن شانه های بلا شریک یا بنام او ادویه مجزئ شل سرد دل و سداب و صمغ آن در آن و قاطعاً در غیره و باجماله آنچه موم بود اقتضای کند بهر آنکه جمع ثوران حرارت می نماید و حرارت جذب است و بداند که سهل ترین مواد بهر استقرار بعد و ادویه و چه باشد آنست که در عروق بود و بنا بر سهولت وصول اثر و بسوی آن و بر سهولت خروج مواد از آن بعد از آن آنچه در اعضا بود بنا بر احتیاج در هر دو امر مذکور بسوی مرور در عروق ضیق و حاجت بسوی دوا می قویتر از آن و از خروج مواد مفاصل صعب است بنا بر دو غلط و تحریف و قلیات اتصال افواه عروق بدان معذک و استقرار آن لایست با وای از خروج غیر آن بهر آنکه چون دوا و ادویه عاصی را دفع کند مواد مطیع که در راه او واقع است با وسع منفع گردد و ضرر اندفاع مواد که دفع او واجب نبود ظاهر است و کسی که از بدن او اخلاط و رطوبات با استقرار صناعی اخراج نمایند درین احتیاج بقویترین رطوبات باشد واجب است که بهادرت بسوی تناول اغذیه بسیار در خام نکند بهر آنکه طبیعت بنا بر اشتیاق خود بسوی غذای سبب قلت رطوبات بدن است غلبه منضم نماید چه غذای کشید برای انضمام محتاج به مدت طویل است و کذا غذای خام پس قبل انضمام بسوی عروق بجنب گردد و آن نشاء آور و این حکم در استقرار طبیعی نیز جاری است بلکه اگر چه بی نفعی شل ضعف حاصل از استقرار یا لذت غذا یا تکلیف غیر تأثیر غذا واجب کند باید که اندک اندک و بتدریج باشد تا طبیعت در آن کمالتی تصرف نماید و در بدن نیک منضم داخل شود و امن از ضرر آن گردد و فصد استقرار خاص است

برای مجموع اخلاط را که با سبب بیستی که میان آنها در بدن است و استفراغ خاص بخلاط غیر خون که بعضی آن در کمیت زیاد شود یا در کیفیت فاسد گردد آن استفراغ غیر فصد است و هر استفراغ که افراط کند و اکثر شیب پیدا کند بنا بر کثرت حرکات روح بسبب کثرت رطوبات منفعه واحد و ارواح بسبب قات رطوبات و این همی یوم بود بسبب تعلق آن بروح و بیشتر بسبب دق مودی گرد و خصوصاً اگر غلطی در علاج آن بمنع غذا واقع شود حتی که آن را جناف اعضا عارض گردد و کسری را که القطار استفراغ مقدار مضی پیدا کند پس معاودت آن استفراغ آنرا شفا دهد و اکثر بنا بر زوال سبب اکثر بهر آن گفته شد که اگر آن مرض شکن شود بزوال سبب اول زائل نگردد بلکه گاهی محتاج تبدیلی زایل شود مثلاً هر که انقطاع چرک گوش و مخاط بینی سرد حادث کند پس اگر آن هر دو عود کنند سرد را زایل شود و بدانند که بقای بقیه ماده که احتیاج با استفراغ آن باشد در ضرر کثرت است از استقصاء استفراغ و بلوغ بدان تا آنکه قوت را ضعیف کند و هرگاه قوت ضعیف شود تا آنکه آن متعذر گردد و گاهی بهر آنجا که مگر منع غذا کنند و بقیه ماده را اکثر طبیعت بغیر و دای دیگر تحلیل کنند و مادام که خلط از جنسه باشد که استفراغ او سزاوار بود و همچنین احتمال آن کند پس خوف از افراط در استفراغ کنند که آن افراط نیست بلکه گاهی احتیاج اقتدای بسبب استفراغ تا آنکه نبشی انجامد چون اخلاط بسیار بود و معدک متوجه بسبب بعضی فماتق باشد استفراغ تا غشی کنند حتی که راه ماده برای اندفاع خالی شود و خلاصی حاصل گردد چنانچه در تب سولونفس فصد کنند تا آنکه بعد غشی رسد و کسی که قوت او غیر قوی بود و ماده اخلاط او ردی کثیر باشد استفراغ او اندک اندک کند تا قوت او با استفراغ کثیر دفعه ضعیف نگردد و همچنین هرگاه ماده شدید الاثر یا شدید الاخلط بخون باشد در هر صورت اگر چه قوت قوی باشد ممکن نیست که بیک دفعه استفراغ کند بهر آنکه در صورت اول در اکثر بیک دفعه خلط منقطع نشود و اگر دومی باشد احتیاج تکرار استفراغ و اندفاع اندک اندک و انضاج باقی متفرق اقتدا تا آنکه منصف گردد و در صورت ثانی طبیعت متمسک بدان بود بسبب شدت تمسک آن بخون و لذا که بدو استفراغ نکرد و پس خلط شدید الاخلط بسبب منصف نشود و تفریق در استفراغ واجب گردد چنانچه در عرق النساء در اوجاع مفاصل مزمنه و در سرطان بسبب ماده تلخ آنها و در جرب مزمن و دملهای مزمن بسبب شدت اخلاط ماده آنها بخون و بدانکه فرق میان اسهال وقتی و فصد در اخراج ماده نیست که اسهال جذب مواد از فوق میکند بهر آنکه رطوبات ثقیل طبیعت خود از اعمالی بسبب جهت جذب سهل میل می نماید و قلع از تحت میکند بنا بر غلبه قوت او و بهر سبب پس اکثر مواد بنا بر ثقل خود برای انجذاب بسببی عالی مجیب نیاید و آن مناسب براسه هر دو جذب مخالف و موافق است یعنی بنا بر جذب مواد بسببی خلاف جهت میل او چنانچه هرگاه مواد در اسافل باشد مناسب جذب مخالف است و بنا بر جذب مواد بسببی جهت که ماده بسببی آن مائل است چنانچه هرگاه در اعلی باشد مناسب جذب موافق است و ایضا بعد استفراغ مواد بغیر آنکه او را میل بهمتی از هر دو جهت علو و ثقل باشد مناسب است چنانچه او برای دفع مواد او جاع و در کمینه مناسب بود پس هرگاه مواد مستقره از تحت باشد یعنی در اسافل که آن مخالف جهت جذب سهل است اسهل آنرا جذب کند بلا قلع بسبب خلاف جهت میل او و این طور که مثلاً اگر ماده در عروق باشد اکثر بسببی جگر مائل سازد پس جذب از تحت باشد بعد از آن اسبوی اعاد دفع کند و قلع آن نیز کند بدون جذب بسببی خلاف جهت میل او چنانچه هرگاه در غیر عروق باشد مثل مفصل زانو مثلاً پس جذب از اسافل نباشد که مخالف و این بهر قوت قوه جاذبه بود و قوت جذب و قلع بعکس سهل کند یعنی جذب از تحت و قلع از فوق نماید و اگر چه قلع این از فوق اندک بود و حال فصد مختلف باشد یعنی گاهی از فوق جذب کند و از تحت قلع نماید و گاهی از تحت جذب کند و از فوق قلع نماید بحسب مواضع که از آن خون گرفته شود و قلیل ترین مردم از روی حاجت بسبب استفراغ کسب است که جید غذا جید المضم باشد بهر آنکه از فضول غذائی آن شئی متعده باقی نمی ماند تا محتاج بسبب استفراغ باشد بنا بر قلت رطوبات و زان و ایضا صاحبان بلاد حاره قلیل الماحج بسبب استفراغ باشد بسبب کثرت تحلیل در بدن ایشان اکنون بدانکه طریق مسهل و معتدله و قی و فصد و حجامت و زلو و فصول مستفاد در کتب کلیات مفصل مسطور است و اینجا ملاحظه نمایند و در اینجا بنده از طریق تعدیل و تنقیه اخلاط چهار گانه که در جمیع امراض مادی همول مولف است و اکثر بیماری آید بطریق علاج امراض موی بهر تنقیه فصد یا حجامت یا زلو بکار برند و حجامت قبل از دوسالگی و بعد از شصت سالگی روانداشته اند و در زلو همین اعتبار است لیکن در همه صبیان را بعد چهل روز

مقتضی که پیش از آنکه به این روش عمل شود و در وقت شب در آب تر کنند و صبح جو شاییده صاف نموده گلفند عسلی چهار توله در آن مالیده
 باز صاف کرده بدهند تا هفت روز و بعد تر بر بنفید جو شاییده پنج ماشه غارلقون دو ماشه سنای یکی یک توله در پنج افزوده مغز فلوس هفت توله شکر
 سرخ چهار توله گلفند مالیده صاف نموده روغن بیدارنجیر یک توله داخل کرده تنبیه کنند و این سهل گرم است و بجای آب عرق بادیان دیگر هم بدین روش
 اگر سهل عمل نکند مصطکی روی سه ماشه ساینده شکر بنفید مساوی اینجمله همراه عرق مذکور یا آب دیگر بخوراند و غذا روز سهل وقت دوپه آب پختی گوشت و وقت
 سه یک تخم میوه بدین روز دوم سهل گلفند دو توله در عرق بادیان شش هفت توله مالیده صاف نموده تخم ریحان چهار ماشه اضافه نموده بنوشانند و اگر در آن
 حسب ایجاب منظور باشد بعد از دو سهل باز دو سه روز نفیج ماده بنفید گرم نموده یک توله حب مذکور روغن بادام یا بروغن گاوچرب کرده بود روغن نفیج و پیچیده و پیا
 گهری شب بقی مانده همراه آب گرم فرو برند و بر آن خواب کنند و وقت صبح نفیج گرم که در آن اجزای سهل گرم سوای مغز فلوس و روغن بیدارنجیر باشد بنوشند
 و بجای آب و غذا اینجمله در روز سهل مذکور میهند بدهند و روز دوم بدستور گلفند و عرق بادیان و تخم ریحان بخورند و باز بدستور حب دهند و بعد سهل
 حب یک سهل گرم مع مغز فلوس و روغن بیدارنجیر بدهند و بعد از سهل پیش از آنکه در عمل شروع کنند خواب کردن معین عمل است بشیر بلکی سهل قوی بود
 و الا بسطل یا ضعف عمل بود و بعد از شروع در عمل هرگز خواب نشاید کرد و خواه سهل قوی بود خواه ضعیف و آدویه سدر که بنفید بادیان این سهل اصل السوس
 برنجاسف موزن متقی قاطعه زیره داغینی سنبل الطیب است و مانند آن هر چه گرم و خشک باشد تخم کشت در خارج بلغم عفن که اندر عروق باشد مخصوص است و هرگاه بلغم
 عفونت پذیرد و یا تب باشد و وای بسیار جاز میهند و آدویه صفر حسب حاجت با آدویه بلغم آیزند و آدویه کرکبه معده بلغم همچون فلاسند و همچون سیف و لک
 حار و جارش جالینوس است بشیر طیکه تب نباشد و اگر تب بود و قوس گل و قوس غافش با سنگین بر زوری معتدل و حار و گلفند و شربت بزوری معتدل و حار و
 و از نفیج و سهل گرم نیز آدویه شید الحار است موقوف نمایند بر شل بنفشه و تخم کاعی و با آدویه در خارج و بجای روغن بیدارنجیر شیره مغز بادام یا روغن آن
 داخل کنند طریق علاج امراض سوداوی به تنبیه اول این نفیج سودا دهند سپستان یا زده دانه غنای پنج دانه گاو زبان یا در بنفید اصل السوس
 هر یک چهار ماشه پرسیاوشان پنج ماشه بادیان شایسته اسطوخودوس هر یک هفت ماشه جو شاییده بدستور گلفند یا بنفید و دو توله داخل کرده بنوشانند
 و در سودا که از احتراق غلطی حادث شود و بعضی از علامات آن خلط که از احتراق آن سودا حادث شده نیز باشد پس در نفیج و سهل آن آدویه مخصوصه آن خلط نیز
 باید آمیخت مثلاً در سودای دموی و صفراوی آدویه دموی یا آدویه بنفشه صفر افزایند و اگر حدت و حرارت احتراق زیاده باشد نفیج ماده صرف از نفیج صفر افزایند
 پس هرگاه بنض عریض و ملایم شود و قار دره گردد و غلیظ گردد و رنگ آن از سفیدی بسیار بی زنده قصب الزریره اسطوخودوس سفیج فستقی هر یک هفت
 ماشه انسختین بلبلجات نشانه از هر یک شش ماشه سنای یکی اقیتمون در پارچه صره بسته هر یک نه ماشه غارلقون دو ماشه در سهل بار زیاده نموده تنبیه
 کنند و در سودای صفراوی تیرید و تسکین زیاده باید نمود و اگر بعد دو سهل تنبیه بحسب اقیتمون بطریق حب ایجاب کنند انسب بود و در امراض سودا
 بنامین هر سهل استعمال منصفجات مناسب و در سودای سوداوی و نفیج الونجار پنج دانه گل گاو زبان پنج ماشه گل سرخ تخم کاسنی نیم گوسفند تخم غلیمی پنج گوسفند
 پنج بادیان هر یک هفت ماشه موزن متقی نه دانه انجیر زرد پنج عدد در نفیج سودا افزوده نفیج دهند پس هرگاه ماده نفیج یا در روز سهل بسفنج فستقی اقیتمون
 در پارچه کتان بسته قصب الزریره بلبلجات غارلقون تر بر موصوف برگ سنما مغز فلوس روغن بادام یا شیره مغز بادام اضافه کرده سهل دهند و
 چون ماده غلیظ محتاج نفیج زیاده می باشد باید که در انتهای مسلمات منصفجات دهند و بعد اگر تنبیه بحسب اقیتمون کنند اولی بود و میان مسلمات تیرید از آنکه
 عربی و لعاب گاو زبان و شربت انار و تخم ریحان دهند و بعد مسلمات استعمال بار انجمن نیز در امراض سوداوی معمول است و بدین روش که تفصیلات
 هر خط در علاج امراض حسنه مسطور گرد و وقت فی کردن شکم و چشم را بندهند و بعد از آنی مضغه آب گرم کنند و دهن و روست را با آب سرد
 بشویند و در حار مزاج بهر تقویت معده بکفین با گلاب دهند و در بار و مزاج اندک مصطکی سوده در گلفند آمیخته بخوراند و ترکیب حقنه مسهله بعینه
 ترکیب مطبوخ سهل است و در امراض گرم از سهل بار و در امراض سرد از سهل گرم حقنه کنند و اگر بلبلجات را در حقنه داخل نکنند و مقدار آب و دانه زیاد و از دانه

او از مجرای طبعی متعصب را باشد چنانچه مسقط و مرجع و غیر آن و ازین آفت در افعال دماغی انقباض و یا مجاری و او عینه او منقبض یا تنگ تر یا فراخ تر باشد و سده یا در لیلین مقدم یا در لیلین مؤخر یا در دو لیلین یا در هر سه لیلین انقباض ناقص بود یا کامل و یا سده در او روزه یا در شش را بین یا در مناسبت اعصاب آن آفت میار باطلات حجب دماغ منخاع گردد و یا انقباض در جرم دماغ واقع شود سوم امراض تفرق اتصال بجهت انحلال فرو رفتن دماغ یا در شش را بین و او روزه یا حجب او را در تحت چهارم مرض مرکب یعنی او را در فرو رفتن جوهر دماغ یا در غشای رقیق یا تنگ یا شبکه یا غشای خارج او و کل او را در از مادگی از اخلاط حار یا بارانقت یا و یکدیگر از ماد و بار در غشای او را در شامل او را در حار باشد و ماده بار در ساکن یعنی غیر غشای او را می که آنرا بار در گویند پدید آید اگر احوال هم امراض دماغ یا راجع با امراض مذکور باشد گویند که از اقسام او بود و یا عارض ازین امراض باشد مثل قرصه عارض از تفرق اتصال و مثل امراض مرکب ازین امراض مفروضه هنگام حدوث او را در امراض دماغ یا خاص بود یا مشارکت و گاهی در امراض مشارکی دماغ کار بزرگ گردد و حتی که امراض خاص قهاله شود چه بیشتر چنان باشد که در امراض ذات البطن و خناق بسوی دماغ مواد غنائی قهاله مندرج شود و بسیار است که سکنه قاتل بسبب اذیتی و عضو مشارک آنرا ببرد

ذکر دلائل بر معرفت احوال دماغ

اموریکه از احوال دماغ متناهی می شود یا زده قسم است یکی از افعال حسیه دوم افعال بسیاسیه که این هر دو از آثار دماغ اغنی تفکر و تدبیر و تصور و قوت و فهم است احوال سوم افعال حرکتیه که آن از افعال قوت محرکه اعضا متوسط عضل است و حال خواب و بیداری چهارم افعال طبیعی از کیفیت فضول مستغرق از دماغ و قوت و لون او و طعم اغنی حرارت و ملوحت و مرارت و قناعت او و کثرت و قلت او و یا احتیاس آن مطلقاً و حال عروق و قس و روح و شعور و او را در بر جمله سه و حال شعرا کثرت و کیفیت و احوال او و غیر آن پنجم موافقت اهو و اطعمه و انخای تدبیر و مخالفت و اضرا آنها بدماغ ششم مقدار راس از عظم و صغر آن هفتم شکل راس از جودت و در اوست آن هشتم نقل راس و خفت آن و لمس او و جاع آن نهم احوال اعضا نیکه مثل فروغ ست مرکب دماغ را مانند چشم و زبان و چهره و دندان و اسات و لوزین و گردن و اعصاب و بهم حال قوی و افعال اعضای عصبانی مشارک دماغ مثل معده و رحم و مثانه و یازدهم حال عضو که دماغ به مشارکت آن متاثر میگردد و آن عضو که ام است و از آن آفت بسوی دماغ چگونه متاثر میشود و بدانکه ازین استدلالات گاه بر آنکه آن عضو است از احوال و بر آنکه که هنوز حاضر نگشته و در زمانه مستقبل خواهد بود استدلالات کرده میشود مثل آنکه از طول خرن و وجود نفی غضب شدید و سکوت از کلام از شدت غیظ یا از یخولیا شرف و قطرب و ارقع عتقرب و از غضب بیوجه بر حدوث صرع یا بالیخولیا یا حار یا نایا و از ضحک بی سبب بر عرق و رعونت استدلالات کرده میشود و گاه بر امراضی مثل استدلالات از او را در و قروح عارض جلد راس بر بودن مواد در آن و اندفاع آن استدلالات میکنند اکنون کیفیت استدلالات ازین دلائل مذکور بر احوال دماغ تفهیم یابد این وجه معدوده سطور دیگر و دیگر پیش از آن استدلالات کلی از افعال دماغ تفهیم می آید و سپس تفصیل اقسام مذوره ذکر یابد

استدلالات کلی از افعال دماغ

اولا احوال دماغ از جنس افعال حسیه یا حسیه است که افعال دماغی که سلیم باشند در ظاهر احوال میکنند در دلائل بر سلامت دماغ و اگر افعال مؤثر باشند دلائل می نمایند بر آفت آن و احوال سلامت که آن ضعف و تغییر و تشویش است پس بطلان و قول کلی در استدلالات از افعال اینست که نقصان و بطلان آنها اگر بسبب امور مزاجیه و سدی یا قوه فو و روح بود بسبب برودت و غلظت روح از رطوبت و سدی می باشد و از حرارت می باشد که بزرگ باشد که عظیم شود و بوجه سدی رسد که قوت ساقط گردد و اما تشویش و آنچه مناسب آنست گاه از حرارت و گاه از رطوبت می باشد

استدلالات از افعال نفسانی حسیه

گاه درین افعال آفت از قبیل بطلان یا ضعف یا تشویش داخل میشود مثال این در حواس ابتدا بجهت کرده میشود پس در بعد داخل شود آفت باین طور که باطل گردد و یا ضعیف و یا تشویش و تغیر گردد و بران فعل او از مجرای طبیعی آن که شکل نایب حسیه را که در خارج موجود است باشد مثل حیالات و الوان و تشویش و تشویش و یا تشویش کندشی و وجود فی الخارج را بر خلاف آنکه در خارج است مانند آنکه تحیل کند چیزی را است را کج یا بالعکس و ضلع را مستقیم و بالعکس

و آست لال از احوال احلام از آن جمله است که لائق است که مضامین کرده شود بسوی این موضع و بیان آن نموده شود پس کثرت دیدن اشیا یزرو و حال
دالالت بر غلبه صفا میکند و توبین ویت اشیا ی دیگر مناسب از آنج و احتیاج بشمار آن نیست و احلام مشوشه دالالت بر حرارت دیوست می نماید
و اینها شمه زیاده و اصل حاده و مانع است و همچنین احلام منقرضه مخوفه که یاد ندارد و فراموش کند اکثر برودت و رطوبت را نشان میدهد

استدلال بر افعال مرکبه

و آنچه شنبه پانهاست از خواب و بیداری ادا و لائل مانده از جنس افعال ترکیه یعنی متعلق بچکات پس بطلان و ضعف آنها دلالت می نماید بر غلبه
برطلوبت فضاویه رفیق کثیره در آلات آنها و در هر عضو یک باشد برآفت در دماغ و ال بود مگر آنکه نفس بآن چیزی نیست که عام در سبب بدن باشد مانند سنگه
و یا در یک شش مثل فلان و لوقه استخوانی و لباس است که بطلان و ضعف از حرارت دماغ یا پیوست و لاش آن یا حرارت در چیزی از اعضاء نابت
از آن یا پیوست آنها عارض دیگر و لیکن این بعد از ارض کثیره میباشد و بدین اندک اندک و بطول زمان و آنچه در عضو واحد است مانند استخوان و شال
آن پس گاهی آن سبب اراض خاصه بآن عضو میباشد و گاه از اندفاع فصول از دماغ بسوی آن و اما غیر آن اگر دقت باشد نیز دلالت برطلوبت
مادی کند و اگر اندک اندک اقتدیر پیوست سادگی در آلات آن سوای دماغ و آنچه مختص به دماغ است مانند تقیر مرکات مصروع بود و سبب صرع که آن
تشنج عام است و صرع نباشد مگر از رطوبت یعنی از ماده برانگه دقته حاد و بیشتر است و دیگر دلالت می نماید بر سده غیر کاله و مانند رخشه
پس جمیع این اراض دلالت می نمایند بر غلبه ماده غلیظه بران جنب از دماغ سیفند بانبساط و خزان و یا بر ضعف و یا بر پیوست آن اگر حدوث آن بعد
امراض سابق بران و اندک اندک باشد و اما آنچه از رخشه در اعضاء می دهد و تر از دماغ باشد پس قول در آن چنانست که مکرر مذکور شد یعنی این آفات گاه
از سبب مختصه عضو میباشد و این همه حرکات خارج از برای طبیعی اند و اما اگر انسان تشنه و چاک در حرکات باشد پس فرات دماغ او در اصل خلقت
حار یا پس باشد و اگر مائل به سردی است بود و فراخ او بار و یا سبب باشد و اگر مادی نفس باشد و حرکات او بسوی قلق و اندوار باشد آن حار بود
و اگر بار و سکون مائل بود و قوت او بسیار مستطوی و قوت دال بر برودت است و از آنچه سبب این باب است استلال از حال نوم و لایق است
بدانکه خواب و انهم تاریخ و غیره از برای بار و بر حرکت قوای جسمیه است یا سبب شدت تکمیل روح نفسانی ببار افراط حرکت و یا سبب است
قوی بسوی این برای چشم ماده و اندفاع روح نفسانی بالاتباع بآن چنانچه بعد از طعام میباشد پس هرگاه که خواب بر مجسده ای طبیعی نباشد و مانع از خواب
و حرکت نبود سبب آن رطوبت است و اگر اسباب مجده و ان نشود و دلائل بر افراط برودت دلالت نکنند سبب آن رطوبت است بعد هر
رطوبتی موجب خواب نبود زیرا که تشنه یا وجود رطوبت فراخ بیداری ایشان را محال بود و لیکن گمان میکنند که سببش از کیفیت رطوبات
پور قیود ایشان است که آن سبب یا اندامی دماغ بخوابی آرد الا آنکه پیوست بر حال باعث بیداری است

وہابی خاندان کا شمار

[illegible]

و عین باشد دلالت می نماید بر آنکه ماده صفراوی است و اگر ضربان و ثقل و سرخی رنگ چهره و چشم و انتفاخ بهر سه دلالت میکند بر آنکه دموی است و اگر کسل و بلادت بار صافیت رنگ آنها و آمدن خواب و بیکی عارض گردد دلالت بنماید بر آنکه بلغمی است و اگر کودت لون و فساد فکر و ثقل سرد اندک و عدم اشتیاق خواب و دیگر علامات بهر سه دلالت میکند بر سود ویت و اگر چیزی از این علامات مذکوره برای هر نوع از مواد باطنین و دوار و انتقال جمع گردد دلالت بنماید بر آنکه ماده مولد ریج و نفع و بخار است بسبب حدوث حرارت فاعله اندران و اما اگر احتباس فضول باخفت راس باشد دلالت میکند بر پیوست علی الاطلاق و این باب مختص بحکمت انتفاض و امتناع ماده است و اما استدلال از کیفیت ماده آنست که اگر راسل بزودی و رقت و تلخی و ذریع است دلالت بنماید بر صفراویت ماده و اگر راسل بجمت و خلوت فم با سرخی چهره و چشم و در و عروق و حرارت طمس است دلالت بر دمویت میکند و مانع و خلوت با عدم سائر علامات و یا بوقتی بار دالمس با حرارت دلالت می نماید بر بلغم که در آن حرارت فعل نموده و فله غلیظ بار دالمس بر بلغم فنج دلالت میکند و این استدلال از کیفیت منتفض در لون و طعم و طمس و قوام آنست و اما از آنجه پس عفن را اگر آنجه وحدت آن دلالت بر حرارت میس نماید و عدم را آنجه بیاست که دلالت میکند بر سردت و نیست دلالت این مانند دلالت اول بر حرارت و اما آنجه شقاق با شیا نیست که ظاهر میگردد بر جلد سرد و آنجه قریب بآنست از قروح و ثبور و اورام پس در اکثر دلالت می نماید بر غلیظه مواد موجوده که طبیعت اثر انتفاض و دفع نموده بر ظاهر جلد و دلالت نمیکند بر حال دماغ در آن وقت دلالت واضح گردد بر هنگام تنید و اسباب او رام حار و بار و و صلب در خود سرطانی و قروح ساعیه و ساکنه و غیره در مقامش دریافت گردد پس استدلال از آن بر حال راس مشکل نبود و اینها اسباب حدوث شعور و وجود و بسط و رقت و غلظت و کثرت و قلت و سرعت شیب و بطور آن و سبب تشنگی و ترط و انتشار آن در ابواب مخصوصه خواهد آمد و کیفیت استدلال از شعر معلوم گردد

دلالت مافوق از موافقت و مخالفت و سرعت و فعالیت و بطور آنها از این موافقات و مخالفات

اما علامات مافوق از جنس موافقت و مخالفت و سرعت و فعالیت و بطور آن پس موافقات و مخالفات خالی نیست از آنکه یا صحت بار گردد و شوند در حالی که صاحب او از صحت خود که بحسب آنست انکاری نکند و یا در حال خسروج او از صحت و تغییر مزاج او از طبیعت پس موافق او در حال صحت او که بحسب او است آنست که شبیه مزاج او باشد یعنی نحرف نگردد و مزاج را از حالت اصلی خود و صاحب آن در پاید آنرا مناسب صحت خود و مزاج او از این شناخته میشود و مخالف او در آن حال آنست که ضد مزاج او باشد و اما در حال خسروج او از صحت او و تغییر مزاج او و حکم آن بالضد باشد و معلوم است که صحت تمامی ابدان بر یک مزاج نیست جهت آنکه ممکن است که صحت بدنی بمزاجی خاص باشد و آن مزاج براسه بدن دیگر موجب مرض گردد و اگر آنکه واجب است که اعتبار نمایند مخالف آنرا در طرف دیگر نیز قیاس بخیر که مخالف آنست تا آنیکه دانسته شود پس بر مقدار یک که خارج شده از مزاج طبیعی زیرا که هر دو افراط یعنی افراط از جنس مشابه در حال صحت و افراط از جنس مضاد در حال خروج او از صحت یا یکدیگر مخالف مودی اند اما محاله مادام که خروج از اعتدال بحد افراط نشده باشد و دماغی که او را سو مزاج حار باشد مستفیع میگردد و به نیم بار و دو طعمه بار و دو رواج بار و نه خواه خوشبو باشد مانند کافوریه و صندلیه و نیلوفریه و امثال آن و یا بد بو نیست خوشبو مثل حمانیه و طحلیه و انتفاع می یابد با آرام و سکون و دما که او را سو مزاج بار باشد مستفیع میشود و چیزی که مضاد آنست چون هوای حار و رواج حار و خوشبو و بد بو محمله و مسخنه تیر و بر یا صحت و حرکات دماغی که او را سو مزاج یا پس باشد متضاد میگرد و از متضاد و نفی مفراط آن اما استفراغ معتدل از جنس چیز که تخفیف از اخلاط مثل صفرا و سودای مخترقه نماید از رطوبات دماغ شمرده اند و دماغی که او را سو مزاج رطب باشد نفع می یابد از استفراغ و نفی از آن و اما استدلال از سرعت و فعالیت و مانع مانند آنکه بزودی گرم و یا سرد گردد و آنجه بیست گرم شود دلالت می نماید بر حرارت مزاج آن بشرطی که در کلیات مذکور است و همچنین دماغی که بزودی سرد گردد و یا خشک و این گاه بسبب قلت رطوبت مزاج آن و گاه بسبب قلت رطوبت آن و یا بسبب حرارت مزاج آن میباشد لیکن فرق بین این میان تفاوت نشانه از قلت رطوبت و رقت رطوبت و حرارت مزاج آنست که در اول یافته میشود و آن سائر علامات پیوست دماغ مثل بیداری و غیر آن که در باب علامات

مزاج دماغ مذکور گردد و در ثانی عارض میگردد و در او بیوست و بعضی اوقات نزد حرکت سخت یا حرارت شدید و یا مانند آن از اسباب بیوست مذکور و آنرا در سائر اوقات دلائل بیوست نبود و آنچه بسبب حرارت مزاج او باشد یا آن سائر علامات حرارت مزاج دماغ میباشد و آنچه برودی و طب گردد گاه بسبب حرارت جوهر دماغ و گاه بسبب برودت جوهر آن و گاه بسبب بودن مزاج جوهر آن اصلی و گاه بسبب بودن مزاج جوهر اصلی و این میباشد پس اگر حرارت باشد آنجا علامات حرارت بود و آن تریطیب دائمی نبود بلکه عقب حرارت منفرد که واقع شود در دماغ که منجذب گردد و طوابع بسوی آن پس اگر باقی از مزاج سار غالب بر طوابع ثابت مدید بعد نقض بیوست عارض گردد پس اگر غلبه کند طوابع عود نماید دماغ و بار در طب گردد و بسبب انطوائی حرارت غریزی و اگر آن هر دو مستوی گردند در اکثر اوقات بیوست عارض یابد و اراض غشی و او را می پدید آید و جهت آنکه این رطوبت غریزی نیست که در تنهاید و در آن حرارت غریزی تصرف طبیعی بلکه در آن تصرف مینماید تصرف غریب و آن عفو نیست و اما اگر دماغ که ترطیب می یابد بسبب برودت مزاج باشد حرارت رطوبت و فقه نباشد بلکه تدریجی و بطول ایام بعد ترطیب بیست گردد و علامات برودت مزاج دماغ موجود باشد و اگر ترطیب دماغ بیست بسبب رطوبت نفس دماغ باشد پس سرعت درین جهت یکی از دو سبب میباشد یعنی یا بسبب آنکه رطوبت احداث برودت می نماید و برودت نفس قوت با فقه تغییر غذائی است که بسوی دماغ می رسد پس ترطیب ظاهر میگردد و چون این برودت و فقه حادث شود ترطیب بعد از آن نیز و فقه میسر می آید و چون با وجود آن سده مجاری بهر سده فصول در آن محتسب میگردد و در این لامحاله موجب زیادتی رطوبت گردد و این دائمی و لازم میباشد و معذرت آن نیست که نادیده باشد و فقه او را سرعت و بطور الفعالت حادث بسبب بیوست دماغ سبب آن نشئت رطوبت است آنچه و فقه واقع شود چون بیوست یکبارگی آنقدر با علامات بیوست متعده باشد و سبب او آن است که از حرارت واقع شود و الا فرق درین هر دو از علامات حرارت و علامات بیوست کرده میشود و پس این دلائل ماخوذ از سرعت الفعالت و اسباب نیست که اعتبار کرده شود در سرعت الفعالت بسبب ضعف قوای طبیعی و صکار ترطیب جهت آنکه ضعف قوای طبیعی تا به یکی ازین اسباب است و کل موافقات و مخالفات ماخوذ از جهت کیفیات نیست بلکه گاه ماخوذ از جهت کمیات و حرکات نیز میباشد چنانچه دیده میشود صاحب علت معروف به فقه که اختیار نماید استناد را بر سائر اوضاع اضلاع

استدلال از جهت مقدار راس

اما فرق کائنات بسبب صغیر راس و کبر آن پس واجب است که دانسته شود که سبب صغیر راس در خلقت قلقت ماده لطیفه است چنانچه سبب کبر آن کثرت ماده لطیفه متوزع در توزیع طبیعی راس است پس اگر قلقت ماده با قوتی از قوت مصوره اولی باشد راس من شکل بود و اقل بردار باشد از آنچه با صغر راس بردار شکل جمیع شود و خلقت که آن دلالت بر ضعف قوت کند با آنکه صغیر راس با حسن شکل خالی نبود از بردار و در هیئت دماغ و ضعف قوای و اعنی وضیق محلهای قوای سیاهیه و طبیعی در آن و از جهت اصحاب فرست گفته اند انسانی که سر او کوچک بار و درت شکل باشد بوجه حیوان تخمیر و اسوس سر بر الفتنب میباشد و جالینوس گفته صغیر راس دلالت بر بردار و درت هیئت دماغ می نماید و اگر چه که راس همیشه دلالت بر بردار و درت سال و می کنند ما دام که متفرق نگردد و بان وجود شکل و غلط عروق و وسعت صدر که هر دو تابع عظم عصب و اضلاع است که تابع اند عظم نخاع و قوت آنرا و این هر دو تابع قوت دماغ اند چه کثرت ماده را چون قوتی از قوت مصوره مفارقت نماید سر بر هیئت سینه جید شکل سیب باشد و آنچه بود که انبساط است که اینها سینه با سائر اعضا داشته باشد پس اگر با کثرت ماده ضعف قوت متعاقب یابد دماغ ردی شکل ضعیف الرقبه صغیر الصلب باشد یا موف بود چیس غریزی که محیط بان دماغ است با وجود آنکه گاه زیادتی سر عظم طبیعی نبود بلکه عارضی باشد مانند صیقلی که عارض میشود ایشان را استفاخ سر و عظم آن که با طبع نبود بلکه بر سبیل مرض عارض گردد و بسبب آن کثرت ماده فضلیه است که غلیان یا بدو همچنین کبار را نیز اوجاع راس صعب عارض میشود و گاه عارض میگردد آنیکه کوچک میشود یا فوخ و فرومی رود صغیر نزد استیلای مهره بر دماغ و از جالینوس نقل کرده اند که سر کوچک دلالت بر بردار و درت حال دماغ میکند و اما سر بزرگ اگر شکل محمود بود و گردن غلیظ و فقرات پشت بزرگ و همه اعصاب غلیظ باشد این محمود میباشد و اگر سر بزرگ بخلاف

این باشد دلالت کند بر آنکه بزرگی او از کثرت ماده حاصل شده نه از صحت قوت و چون سرب این صفت باشد دماغ ضعیف بود و بسوی آن نزلات و صداع و در گوش سرعت کند و از علامت بودت دماغ انقباض که از آنجمله شراب منقل نشود و از لطیف و حرارت او منقل گردد و در این آن زیاده شود و آنکه منقل نگردد و درونی سبب از اسباب و افعال صادره از آن صحیح سلیم بر مجرای طبیعی باشد

استدلال از شکل راس

شکل طبیعی سر در کروی شکل بود که در آن کمال است از جهت مکان و بعد آنهاست از قبول حرکات و اوقات و آنرا در صورتی که در مقدم سر دوم در موخر آن و هر دو جانب ستوی بود هر قدر که تو موخر بزرگ بود آن افضل است و شکل ردی سر آنست که خلاف این باشد پس لاجرم از آن تو مقیم یا تو موخر یا هر دو مقصود بود و اینجا است که گفته اند شکل راس چهار است یکی شکل طبیعی و سیمیه طبیعی که این مراد از شکل ردی است و در ذات شکل چون در جزئی از اجزای سر واقع شود لامحاله بواسطه افعال آن جزو دماغ ضرر رساند و جالینوس گفته که راس مستطط هموار و مربع مذموم اند همیشه و آنکه در طرفین و بسیار افتو باشد مذموم است مگر آنکه سبب در آن قوتی از قوت مصوره باشد یعنی افراط نماید در فعل خود و بر قوت این دلالت می نماید شکل گردان و سینه و مقدار آن هر دو در صورتی که یعنی شکل گردان جید بود و غلیظه باشد و سینه فراخ قوتی پشت عظیم چنانچه مذکور شد

استدلال از شکل راس مخفی است

و حرارت و برودت و اوجاع آن اما دلائل ماخوذ از گرانی سرب و سبکی آن پس گرانی سر همیشه دلالت بر بودن ماده در سرب می نماید لیکن ماده صفراوی در شکل کثرت است و سوزش زیاد میکند و سوداوی در شکل بسیار از آن و بیوست آن بیشتر بود و دومی در شکل شدید تر از آن هر دو با ضربان و وجع در اصل چشم ظاهر نفوذ کیموس حار در آن و سرخی چهره و چشم و اتقاق عروق زیاد تر باشد و سبکی در شکل از همه بیشتر و در وجع کثرت از دومی و صفراوی در غلبه بیشتر از سوداوی و با بلادت فکر و کسل و قلت نشاط در حرکات بدنی و اما دلائل ماخوذ از حرارت و برودت یعنی چیزیکه لمس می نماید از سر از آن هر دو نفس خود و چیزیکه لمس می نماید در غیر او از خارج بر طبع پویشیده نیست اما حار دلیل بر حرارت فراخ دماغ است و این حار محسوس اگر دائمی یعنی طبیعی و لاوی شعله ای باشد مزاجی است و اگر حادث گردد و از دیت رساند عرضی است و همچنین است حکم بار و برقیاس آن و همچنین است حکم تشنه یا این برقیاس آن اگر نباشد بر و منحن تشنه از خارج و همچنین رطب اگر حرارت معرق از داخل نبود و اوجاع اکاله که تحمل نماید انسان که گویا در سر آن و بی و گرمی است که آن را بهر در و در آن که آنرا سبک و دلالت می نمایند بر ماده حاده و ضربانی دلالت میکند بر درم حار و مکرر است از دم تشنه و وجع ثقیل ضد غلط یعنی فتنه زنده دلالت بر ماده ثقیله بارده می نماید و وجع مدو دلالت بر ماده ریخی میکند و اشتغال در دم که آنست و وجع بنوعیکه گویا سبک بر سر از این طریقه دلالت می نماید بر شل سینه و تشنه و مزه و ایضا وجع دلالت بهمت آن می نماید مانند آنکه در پیش سر دلالت بهمت است و سوره میکند و وجع بهمت دیگر و جانب راست بهمت است اگر دلالت می نماید و گاه دلالت میکند بر آن بدوام آن پس اگر در دوام نماید در مقدم سر و در آن متذکر آنست پس بود

استدلال از اخذ از احوال اعضا

که آن مانند فروغ دماغ اندیش چشم و زبان و چهره و مجاری لهات و لوز قین و گردن و اعصاب اما استدلال از چشم بنحای آن استدلال از حال عروق آن و از حال نقل و خفت آن و از حال رنگ آن نزدی و تیرگی و صلاصیت و سرخی آن و حال لمس آن این همه در دلالت بسیار قریب اند برای چیزیکه نفس دماغ میباشد و گاهی بآن استدلال می نمایند بچیزیکه از آن سیلان میکند از آنکه و چکر و چیزیکه عارض آن میگردد و از پوشیدن چشم و کشاوت آن و احوال حرکت آن و از فرو رفتگی و برآمدگی و بزرگی و کوچکی و آلام و اوجاع پس شکل چشم گاه دلالت بر بیش دماغ میکند و سیلان چکر و اشک اگر نباشد بسبب عروص مرض در نفس چشم دلالت بر رطوبت مقدم دماغ می نماید و اگر خواه سبب آن رطوبت اشتغال دماغ و ذوبان او باشد چنانچه در قرطاس میباشد یا بر داس و کشاوت جلد آن مانند آنکه نزولات عارض شده و گاهی سیلان چکر و اشک بسبب سقوط قوت میباشد و عظمی که گاهی چشم بخون خفته

چون دماغ دلالت می نماید و سیلان انگشتی سبب اظهار در امراض حاده دلالت بر اشتعال دماغ و اورام آن می نماید و خصوصاً وقتی که از یک چشم سیلان نماید و چون رمض حدقه را بپوشد مانند نسج عنکبوت پس مجمع گردد و دلیل قرب موت علیل است و چشمی که منقوع ماند و برهم نزنند یک را چنانچه در قرآتینس و احیانا در لشرعش میباشد و گاه بند ماند و کشادن آن دشوار باشد چنانچه گاهی در لشرعش میباشد و نیز در قرآتینس نزد انحلال قوت دلالت بر آفت عصبی می باشد و دماغ میکند و کثرت برهم زدن چشم دلالت بر اشتعال حرارت و خون می نماید و دما و مت نظریک جاد دلالت بر وسواس و مایه خولیای می نماید و گاه استدلال کرده میشود از حرکات چشم بر اوام دماغ از اعتقادات غصیب و غم و خوف و عشق و خجل و مانند آن و جزو چشم عارضی دلالت بر اورام یا استلای او و دماغ می نماید و کوچکی و فرو رفتگی چشم که عارضی باشد هر دو دلالت بر تحلل کثیر از جوهر دماغ میکند چنانچه در سهر و قطب و عشق عارض میگرد و در هر چند که اختلاف هیات آن در آن باشد چنانچه در موضع او مفصل بیاید و همچنین گاه دلالت مینماید بر جرمه دماغ و قوای آن و گویند کسی که چشم او از رقی طبعی میس بود و حواس او کم باشد دلالت میکند بر آنکه مزاج دماغ او رطب است و کسی که در چشم او سرنش نباشد و عروق آن باریک و پس آن چنانچه حواس او صافی بود این دلالت می نماید بر آنکه مزاج دماغ او یابس است و کسی که رگهای چشم او سرخ و سلب و طس او گرم و حواس او کبر باشد دلالت بر مزاج مزاج دماغ و رطوبت آن میکند و اگر بر خلاف این باشد دلالت میکند بر آنکه مزاج دماغ او یارب و یابس است و اما دلائل ماخوذ از حال زبان مثل آنکه رنگ آن را از دلالت بر حال دماغ می نماید چنانچه سبب می نماید از روی آن انباشت بر قرآتینس و همچنین بر غلبه زردی بر آن و سبب می نماید تحت آن بر مصرو عیت صاحب آن دلالت می نماید و استدلال بر رنگ زبان مانند استدلال بر رنگ چشم نیست زیرا که چشم شیدان است و صاحب دماغ است و نیز گاهی استدلال کرده میشود بر رنگ زبان بر احوال معده لیکن هر گاه دانسته شود که در دماغ آفتی است بعد از استدلالات بر حال دماغ و گاهی استدلال مینماید بر حال دماغ از سخته زبان پس فزهی آن دلالت بر رطوبت دماغ میکند و هنر آن بر بقاء او و این دقتی است که سبب آن در زبان نباشد و گاه استدلال میکنند بر آن بقدری که سیلان کند از لعاب و اگر چنانچه به جهت احوال دماغ باشد پس کثرت لعاب دلالت می نماید بر افراط رطوبت دماغ اگر از معده نباشد و قلّت آن بر جفاف دماغ و گاه استدلال می نمایند بر آن بحال کلام پس از آنکه دقت دقایق آن تابع ضعف بیان دلالت بر ضعف دماغ می نماید و سرعت کلام و کثرت آن دلالت بر برزارت دماغ می نماید و بطور قوت آن بر رطوبت دماغ و چون مزاج از کلام کردن کراست کند دماغ آن مشتعل از حرارت میباشد و گاه استدلال میکنند بخیرگی زبان از احساس نماید اگر کیفیت طوس پس احساس حرارت دلالت بر برزارت دماغ میکند و بجفاف برعکس دماغ و کذلک در باقی اقسام اگر سبب در معده یا در نفس زبان نباشد و گاه استدلال می نمایند بر آن بخیرگی که احساس کند از زبان از معلوم پس احساس طعم هر خط دلالت بر غلبه آن در دماغ میکند و گاه استدلال کرده میشود بر آن بقدری که زبان پس غلظت بسیار دلالت می نماید بر رطوبت دماغ و صفا و برعکس آن و گاه استدلال میکنند بر آن بافعال قوای لسان پس خدر حس و ضعف ادراک او معلوم و دلالت بر آفتی در دماغ می نماید و کذلک بطلان ذوق و گاهی دلالت میکند ثقل زبان بر کثرت اخلاط خصوصاً بلغم و خون و این همه دلائل اگر در است و اما دام که در عصبی دیگر سبب مقتضی آن نباشد و اما ماخوذ از حال و جلیس از رنگ او یعنی دلالت الوان بر مزاج معالوم است و از جهت سمن و هنر آن پس فزهی آن و سرنخی آن دلالت می نماید بر غلبه خون بر دماغ و لاغری آن باز روی دلالت بر غلبه صفرا میکند و گاه سبب قوت بر میباشد چنانچه در ناقصین بسبب قلت خون و انس اطرد میس باشد و لاغری آن با تیرگی بر غلبه پس سوداوی و بر عروق قوت و قرب موت دلالت می نماید و توجع چهره دلالت بر غلبه بایت در خون میکند و گاه بسبب ضعف غافیه میباشد و بدانکه اینها احوال عارضی اند و اصل آنکه نیست علتی در بدن که تغییر گرداند سینه و جگر از جانب دماغ و گاهی استدلال کرده میشود بر حال دماغ از حس و جلیس اگر سلیم باشد دلالت بر سلامت دماغ کند و اگر موقوف باشد بر آفت دماغ دلالت نماید و این در اغلب احوال است و گاه استدلال بر آن میکنند از استوای لب و بینی و ابرو و در امراض حاده که استوای دماغ و برین قیاس است آنچه مخالف او باشد و اما دلائل ماخوذ از حال رقبه پس اگر گردن قوی غلیظ باشد دلالت بر قوت دماغ و و فوراً

و کشیدگی آن عضو بسوی فوق و توتر و ضربان عروقی که متصل بآنست و ابتدای الم از قدام سر محسوس میشود و باز از قریب ناحیه قفاست و درین ابتدای الم از خلف و کشیدگی و برآمدگی عروق و شرانین موضوع از خلف و در اینجا ضربان محسوس میگردد و چون رعایت کرده شود در استدلال اعراض عضو مشارک دماغ یعنی امور عارضه آنرا واجبست که نباشد آن عرض عرض برای آن عضو و نفس خود بلکه باشد بسبب مشارکت او مردماغ را نه بسبب مشارکت دماغ را و از این که چنانچه استدلال کرده میشود از غشیان بر آنکه علت دماغیه مشارکت میده است پس بعینه نیست که غلطی واقع شود و اولاً علت در دماغ باشد ولیکن خفی بود پس ظاهر گردد غشیان در معده بجهت مشارکت آن مردماغ را و علت غشیه بدان مثالش نیست که دماغ را و سوزاج بار و عارض شود و از آن نوازل بسوی معده که نشأت ناپدید بسبب غشیان شود پس گمان کرده شود که در معده اخلاط رطوبتی بسیارست که از آن بسوی دماغ بخارات کشیده میشود و در آن سرگرم میشود و فراج دماغ بار و کشیدگی نوازل میگردد و مشغول شوند باطلاجات معده و تنقیه آن و از آن انتفاع نشود پس واجبست رجوع بسوی اصول مذکوره در کلیات که تکرار کرده شود بدان اصول امراض اصلیه از امراض ترکیبیه

دلائل فراج دماغ معتدل

دماغ معتدل در فراج خود آنست که افعال حسیه و سیاسیه و حرکتیه آن قوی باشند و در اشخاص اینچنین از آن منفعت میگردد و در اجتناب از آن معتدل بود و بر مقام است اعراض موفیه قوی باشد و در هنگام طفولیت موی سر آن اشتر و در وقت ترشح اجده و زرد انگلی و خلقت و نشو و نما بسیار می شود و در جودت و سبوط و نبات او و در شباب همه در وقت خود باشد و سفیدی او استعجال نکند و نه تاخیر نماید از وقت بلوغ خود و حاصل نمیشد سرعت نماید و سواهی این از لون و حسیه و افعالات و غیره که مذکور شد نیز استدلال میتوان کرد

دلائل امر حیر و دینه و افعاله در جبلت

جالیئوس نگوید که حرارت را اختلاط عقل و هیزان میکند و لاحق میگردد و بدان طبعش و سرعت و قوی باایات در امور و اقدان در غرائم و بزودت مؤکد بلاوت و سکون است و لاحق میشود باین بطور فهم و فکد فکر و کسالت و رطوبت باعث نوم غرق با کسل است و سبوت باعث بیداری و سوز فکر و خیالات قاس است و ولالت می نماید بر آن سر لیکن شش درین آنست که سهر از رطوبت بور قویه باشد و با نقل دماغ نبود و دماغ استقرار فضول یاخیر آن از دلائل رطوبت ماله نیز نباشد بهجت آنکه رطوبت ماله بور قویه بشهادت جالیئوس بر نفس خود باعث بیداری میگردد چنانچه در مشایخ می باشد و اما رطوبت فراجیه دماغ خواب مستغرق می آرد و جالیئوس گمان میکند که دلیل بر غلبه سوز فراج بالا ماده عدم سیلان فضول با دلائل سوز فراج سابع است و دلیل بر آنکه غالب سوز فراج اودی است سیلان فضول است و بویکی بنیامی گوید که اگر سرد یا ضعف قوت دافعه نباشد در اقم گوید که درین صورت فرق در مواد متعصبه از وجود نقل راس و در سانی از تحت آن توان کرد و چون این معلوم شد پس دلائل حرارت فراج دماغ سرعت و دینه میونست در ابتدای ولالت یا در شکم و سواد آن در ابتدا و یا سواد آن بعد از شرفت بزودی و جودت آن و سرعت صلح و سرعت استقامتی اس و نقل آن از اسباب واقعه مانند استقامت رواج و امثال آن و ازیت یافتن برواح حاره و قلت خواب یا خفت آن و ظهور عروق چشم و دما و عورت انقلاب و ازای و غرائم مانند حال صبیان و ولالت میکنند بر آن حرارت طس و سرخی رنگ و نفیج فضول متعصبه و متعصبه و اعتدال آن در قوام تقیبا غیر خود و اما دلائل فراج بار و زیادتی نفیج فضول و سبوط شرف و قلت سواد و سرعت سفیدی آن و سرعت افعالات و ازافات و کثرت نوازل و عوض رنگامی بادی سبب و خفای عروق عینین و کثرت خواب و بودن صورت او مانند صورت صاحب بنگی و بطور حرکت اجفان و نبات بر غرائم است مانند حال مشایخ و اما دلائل فراج یا بس نقای مجاری فضول و صفای حواس و قوت سهر و قوت شرف و سرعت نبات آن بجهت نبات فراج در اول سن و سرعت صلح و جودت شرف و اما دلائل فراج رطب سبوط شرف و بطور نبات آن و بطور صلح و کدورت حواس و کثرت فضول و نوازل و استغراق نوم است و اما دلائل فراج حار یا بس عدم فضول و صفای حواس و قوت بیداری و قلت خواب و سرعت نبات شرف

در اول سن و قوت و سیاهی وجود آن و سرعت صلح بسیار و حرارت طمس سر و خشکی آن مع سرخی ظاهر در آن و در چشم و اشتغال در غار تم و عجلت در آن و قوت فهم و حافظه و سرعت افعال نفسانی و اما دلائل مزاج حار و طبیب اگر این مزاج بسیار دور از اعتدال نباشد رنگ نیک و عروق واضح و طمس حار و فضول اکثر و انبج و شعر سبط مائل شفتت غیر سریع الصلح و تخمین و ترطبیب بوی آن سریع باشد و اگر بعد از اعتدال باشد صاحب او سقیم قابل نکایات از رزق و برودت و امراض عقیقه در جوهر خود سریع و حواس صاحب اول قلیل مکرر و چشم او ضعیف باشد و صبر بر خواب تواند کرد و خوابهای پریشان خواهد دید و اما دلائل مزاج بار دیابلی آنست که سر بار و طمس حامل اللون و عروق آن غشی و تخمین عروق چشم و بطور بنات شعر و دقیق بطی الصلح خصوصاً اگر کبیرین او غلبه است از بر او نباشد و متضرر بر بدوات بشرط مذکور و حواس صاف در هنگام جوانی و چون بسن پیری رسد بزودی ضعیف گردد و پیشتر و تشنج و قبض در نواحی سر او ظاهر گردد و صبح اشیخوخت و صحت او مضطرب باشد پس گاه خفیف الراس متعین مسالک و گاه بخلاف آن باشد و اما دلائل مزاج بار و طبیب آنست که انسان در آن کثیر انوم مستغرق در آن ردی الحواس کسلان بلید کثیر الاستفراغ فضول از سر باشد و ایضا بر آن دلالت میکند بطور صلح و سرعت قوی نوازل و این مزاج نیز اگر خروج او از اعتدال بسیار مضطرب باشد حال صاحب او جید باشد و ریشه آفتاب به آنکه در اکثر مطلوبات بعد بیان و ناکل مذکوره علامات امراض راس مسطور است و مؤلف را بنظر تسهیل بیان آنها و در طریق تشخیص انبب نمود و همچنین در اکثر امراض تسهیل الالطابین و اشتغال علی المعالجین با سجاد طسریق تشخیص بر داخته و علامات اسباب آن امراض بطریق اسهل در راه بندرج ساخته اکنون بدانند که جمیع امراض راس خواه اصلی بود یا مشتاک از اسباب آن یا سوز مزاج سازج و مادی باشد و یا مرض ترکیب و یا تفرق اتصال و یا اورام پس تشخیص هر مرض موقوف است بر استحضار تفریق و لوازم آن مرض و تشخیص

اسباب آن و طریق تشخیص مسطور میگردد

طریق تشخیص اسباب امراض راس

هرگاه مرعین شکایت مرض دماغی نماید و الاطیب از تقدم خللی در عضوی از اعضای دیگر سوال کند اگر از آن انکار کند و آفت در افعال دماغی باشد علامت بصیرت و دورت حواس با وجود صلاح حال سایر اعضا باشد بدانکه مرض دماغی اصلی است و اگر تقدم ضرری در عضوی بیان نماید مرض دماغی ترکیبی باشد پس بصورت تحقق مرض اصلی نخستین حال اقسام سوز مزاج دریافت کند و این چنان باشد که اولاً از مرعین سکی سهر و گرافنی آن پرسد اگر خفت راس بگوید بدانکه سوز مزاج سازج است مفرد بود یا مرکب بمده از کیفیت طمس سر و چشم که گرم است یا سرد سوال کند و رنگ چشم در وی ملاحظه نماید پس هرگاه با وجود خفت طمس گرم و رنگ سرخ باشد بر سوز مزاج حار یا مزاج سازج و حار یا بس سازج و حار و طبیب سازج دلالت کند پس از حال بیخوابی و خواب سوال کند اگر مرعین بیخوابی بیان کند از دیگر آثار غلبه حرارت مثل التهاب در دماغ و خلل و حرکات و تشویش و تخیلات و سرعت غضب و انتفاع بمهر دوات و تفسیر از سخنان سوال کند که وجود این همه علامات یا اکثر از آن دلالت بر سوز مزاج حار سازج کند و اگر باین علامات طمس حار یا بس و قلت سیلان فضول و احتلاط عقل باشد از دیگر علامات سوز مزاج یا بس که مسطور گرد سوال کند اگر آن هم یافته شود درین صورت بر سوز مزاج حار یا بس سازج مرکب دلیل تمام بود و اگر مرعین غلبه خواب غیر شدید بیان نماید و از تمام و هوای جنوب ایذا یا بد خوابهای شوش منید و دیگر علامات سوز مزاج طبیب سازج که مذکور شود پرسد اگر باشد درین حالت دلیل سوز مزاج حار طبیب سازج مرکب بود و هرگاه با وجود سکی راس طمس سرد باشد و رنگ چهره و چشم سپید نماید بر سوز مزاج بار و سازج و بار و سازج و بار دیابلی سازج دلالت کند درین صورت از کسل و فقور در افعال دماغی و بلاوت و نقصان و تخیلات و قیل و حیل و انتفاع بمسخنات متضرر از بدوات سوال کند اگر باشد پس وجود این علامات دلالت بر سوز مزاج بار و سازج مفرد کند و اگر باین علامات آثار سوز مزاج طبیب سازج مفرد و خصوصاً خواب بیان شراب و دلیل سوز مزاج بار و طبیب مرکب باشد و اگر علامات سوز مزاج یا بس سازج مفرد یا بد و حالتی شبیه بحالت صاحب جمیع یافته شود بر سوز مزاج بار دیابلی که دلالت کند و هرگاه با وجود سکی سر گرمی طمس سرخی سفیدی رنگ یافته نشود درین صورت سوال غلبه خواب بیخوابی از مرعین کند پس اگر غلبه خواب بگوید از کسل و دورت حواس کثرت نوازل و افراط نفسیان نیز سوال کند و این علامت سوز مزاج طبیب سازج مفرد بود و اگر مرعین غلبه بیخوابی بیان کند و بآن جفا فاش شود و صفای راس

برقم معده و وحشت و خستگی نفس هم سوال کند و این آثار ماده سوادی بود و اگر در قی پیچ خلط بر نیاید پس از غلبه مرض با استعمال چیزهای بادی و در حالت شکم سیری و بعد خواب سیر کند اگر چنان مرض بخوردن اشیای نفخ بگوید و تقدم در معده و سکون مرض و ماغی با سکون آن باشد علامت ماده ریخی بود و اگر زیادتی مرض در شکم سیری بگوید و با آن دیگر علامات سو مزاج سازج معده باشد از سو مزاج سازج بود و اگر بعد خواب و هنگام شکم سیری و تاخیر غذا از وقت مقدره آن خصوصاً و قی که باشد در آفتاب مشی نمایند مرض غلبه کند و از ادنی سببی ضجر نماید و از بوییدن چسبیری بد بو غشیان عارض گردد نشان ضعف فم می بود و اگر علامات ویدان امعاء رنگ گرد و بشکست امعاء باشد و هرگاه ضرر در جگر یا طحال یا مرق یا رحم یافته شود مرض شری کبدی یا طحالی یا مرقی یا رحمی باشد و ایضاً رحمی اکثر بعد ولادت یا استقاط یا احتباس حین و نفاس و قی آن بود و هرگاه در معین گوید که پیش از ظهور مرض و ماغی چسبیری مورچ مانند از دست یا پای بجانب سر بر می آید مرض شری کی اطرافی باشد و شناخت نوع ماده هر عضو در مقامش مسطور گردد و بدانکه تا اینجا علامات امراض و شری کی تمام شد اکنون علاج هر یک از اسباب مسطور و قی می آید مطابق سبب مشخص سهل آرند لیکن پیش از بیان آن بعضی قوانین علاج کلی که در اکثر اقسام امراض و ماغی بکار آید مرقوم میگردد و بر آن نظر دارند

علاج کلی امراض و ماغی

باید دانست که دماغ عضوی است رئیس و مبدای حواس ظاهری و باطنی پس هر مرضی که بدان لاشی شود حسب سبب باز آن تو حبه طبع نمایند مثلاً اگر سبب آن مرض غلبه کینیتی از کیفیات اربعه چون حرارت و برودت و خزان باشد تعجیل آن گوشه بدینچه ضد وی بود و بی تنقیه و در حرارت و دماغ به بلایا نماند که غلبه حرارت برین محل موافق ترست و در برودت تخفیف مبالغه باید کرد و کثرت استعمال و وضعات مناسب نبود و خصوصاً و قی که سرفه یا ناله نیز شامل بود و دویه و اشربه شیرین اختیار نمایند و غده قیض طبعیت طینات آن بکار برند و بقول شیخ در امراض سبب طبعین طبعیت طبع است کثیر بود پس باید که طبعین آن دماغ ملووظ دارند و اگر سبب مرض غلبه ماده بود پس در موی فصد قیض کفایت کند و اگر اعظمیم در خون در کمال غلبه و و فور و میجان باشد فصد و وراج را تجویز نموده اند و لیکن چون درین خطرست باید که بقصد دیگر عروق سپرد و از ندهر چند که بدفعات باشد و در دیگر اخلاط بعد فصد و قیض مجاری بمسلماتش استفراغ فرمایند و شیخ الرئيس و بعضی شرح قانون بنویسند که هرگاه غلبه مواد در دماغ دریافت شود و ارواده استفراغ آن نمایند پس اگر با وجود غلبه اخلاط دیگر و لائل کثرت خون و ریابند ابتدا بقصد قیض و دیگر عروق سر مشل رگهای پیشانی و بینی و عروق ناحیه گوش و مانند آن کنند اما اگر استقامت مختص بر اس باشد اکثر فصد این عروق کفایت کند و اگر در بدن نیز امتلا بود فصد سر و بر فصد این عروق مقدم دارند و الا در تقدم فصد عروق مذکوره خوف جذب مواد بسیار بسوی سر و جلب آفت بود و ابتدا بقصد با وجود غلبه اخلاط دیگر بهر آنست که فصد استفراغ مشرک برای اخلاط است پس با خون اخلاط دیگر نیز که مختلط اند دفع شوند و لهذا شرط نموده اند که فصد را وسیع و طول بکشایند و چون قدری خون خارج گردد یک لمح دهن رگ را با انگشت بچینند تا اخلاط دیگر در آنجا آید زیر طبعیت حامی و حافظ بدن حتی المقدور خون صامخ را محافظت نمایند و دوم فصد و اخلاط دیگر را دفع بسیار پس انگشت بر دارند که قدری خون دیگر دفع گردد باز لمح دهن رگ را با انگشت بچینند تا خون فصد در هنگام کمال غلبه و میجان خون فصد و با اخلاط دیگر باید که قصور در اخراج خون نمایند بلکه خون وافر بچینند و بسا است که فصد تمام کفایت نماید و باید و مراد از فصد تمام آنست که فصد را کشاده بکشایند و آن مقدار خون بچینند که قریب نیمی گردد و اطفال و ضعیفا و حوال را فصد جائز نیست و عند ضرورت شدید بچینند مجوزست و یا از سال عسوق و اگر اخلاط دیگر باشند نگاه کنند که آیا مرض راس بشکست جمیع بدن ست یا نه پس هر خطلی که غالب بود و در جمیع بدن شریک باشد غشت بعد انضاج آن تنقیه عام جمیع بدن بمسلمات و مقیات نمایند و بعد به تنقیه خاص دماغ متوجه شوند و استفراغات غشیه آن استعمال کنند اگر دانند که ماده در دماغ بقیع است و الا بعد تنقیه عام بدن تا فصد آن و تنقیه دماغ تاخیر نکنند و فصد مایه دماغی بمشاهده خروج فضول مثل مخاط و غیره آن از دماغ اگر بسیار رقیق یا بسیار غلیظ نباشد بلکه سهل الخروج و مقدر القوام بود دریافت گردد و اگر

بشکرت بدن نیست متوجه استفراغ دماغ گردند و در آنجا که مرض منتهی رسیده باشد و پیش از آن انضاج ماده برومات و نطولات و ضادات منصفیه نیز نمودار باشند متعینه دماغ بفرغ و دیگر مستقرات منصفیه آن فرامید بشکرت طبعی که از غره خوف آفتی در ریه و نزول نوازل از جنب خلط حاد لاذع و بیمار قابل و مستعد امراض ریه نباشند و ایضا بیمار را حراست از نزول شی ردی بسوی ریه ممکن بود مثلاً هرگاه که نزول شی از دماغ دریا به قبل از رسیدن آن بریه آنرا بیزق دفع نماید و یا حال سرشده الیه تمام از حال ریه باشد چنانچه از آن خوف قتل سریع از شدت رذارت و حدت بود و قریب از مجرای خنک باشد که دفع او بوجه دیگر غیر از غره یافته نشود و الا شموکات منصفیه و معطسه و سعوطات و نطولات استعمال کنند تا که مواد از سر منجذب شود و گاهی تغذیه سر بعد تر اشیدن سوک سر میکنند یا دوی که دفع مواد محتبسه در سر سهل گردد و اندک از آن ضادات خوف افساد مزاج نباشد و شوق این امر بود که ماده منصفیه سهل الاستفراغ مستعد فعل ضادات در آن بسوالت مندرج گردد و با این همه باید که احتیاط نمایند در استفراغ اخلاط بارد از آنکه رقیق ماده مستفراغ گردد و دو غلیظ آن محتبس ماند و باعث زیادتى فساد گردد و بلکه استفراغ بعد از این بکلیت منصفیات نمایند و هرگاه استعمال استفراغی کنند عقب آن تلکین مع انضاج و تلطیف و تعدیل توام باقی از فضول دماغ نمایند و امتزاج نمایند در استفراغات اخلاط حاره که مضطرب گردند در آنها با استعمال ادویه حاره در بعض اوقات مثل ایارج و تقویتا و تربید و اسطوخودوس از آنکه باقی نماید بعد از آن سور مزاج حار بلکه تدارک نمایند اسهال کائن از آنها و استفراغ واقع بغره و غیره آنرا جهادات مبرده و پیرهن نمایند از استعمال استفراغات مذکوره مگر بعد اعتماد بر عادت مرعین که چیزی که آن نباشد اسهال و استفراغ آن کنند تا شرب آن بسبب مخالفت باعث فساد و هلاک گردد و هرگاه بعضی کسان را ایارجات اسهال نیارند و بعضی را از مطبوخات اسهال نشود پس رعایت این امر نیز در استفراغات لابد است و اگر اخلاط صغیر نمایند بسوی سر از جانب یا تمام بدن پس جذب کنند بسوی خلاف آن مثلاً اگر از اسافل بدن یا جمیع بدن متصاعدند با استعمال حقنجات و حولات و حجامت ساقین و بستن رانها و بازو و مالش کف دست و پا و تناول اطریقیات و کشش پیر و از رند و تقیه عضو مشارک بدینچنین مخصوص او باشد نمایند مثلاً اگر ماده در معده باشد یا ایارج فیه و اگر در طحال بود یا دوی که بدان خصوصیت دارد و علی هذا القیاس در دیگر و رحم و غیره هر یک از اعضا هم ماده که باشد مضطرب از آن و ایضا دیگر تا به منصفیه آن عضو عمل آرد مع رعایت تقویت و ملغ و بعد متعینه هر خلد اگر اسفل باقی ماند بعد از آن علاج کنند و از جمله نیز که استعمال کرده میشود در امراض راس ریاضت است که محافظت نمایند در آن سر را از حرکت که با بدن حرکت نماید و اسافل بدن تنها حرکت کند و این ریاضت بدین نحو میباشد که انسان را بیدار و دست بکمر بگیرد و خود را بدین معلق آویزان دارد و دائم پایا خود را حرکت دهد و مالش دست و پا و بستن آنها از فوق بسوی اسفل از این قبیل است و خصوصاً در هنگام تغذیه لیکن باید که ریاضت بعد از متعینه باشد زیرا که قبل از متعینه سودی ندارد بلکه زیاده باعث تحریک مواد و فساد دیگر دیگر دو گاه متعینه سر نه نامی نمایند بر ریاضت خفیفه مثل مالیدن و فشردن و تنانه در سر کردن و استعمال گواره از منقیات خاصه است چنانچه در آخر لیسر غریب میمانند و بدانند که استعمال سیالات بر سر طبعی قتل و جانیست بلکه اطراف یا فوخ را از پیش سر تا بلندی عقب سر که قمر و دهانند از جمیع سخت بکسند که مانند حلقه و دیواری بلند باشد و وسط آن مانده حوضی و ظرفی برای گنجایش ادویه سیاله بود پس ادویه را گرم و یا یگرم و یا سرد بحسب حاجت در آن ریزند و یا پارچه را نموده بدوای سیال تر کرده بر آنجا گذارند و آنچه از آنجا بپاشی باشد مثل شیر یا شیر زنان واجب است که بر سطح از آن نگذارند تا بنیات متعفن نگردد و موجب بسس انجره نشود بلکه بر روی پاک نمایند و بشویند و تجدید نمایند و بهتر است که استعمال نموده و اطمینان نطولات و مروحیات هم بعد از تر اشیدن موی سر باشد تا که اثر سر قهر و تقویت نماید و واجب است که تلطیف نمایند قبل از دوا بچند روز با شرب و غذای مناسب و حمام و ریاضت معتدله تا اندکی فی الجمله میاگرد و مسامک کشاده و چون صاحب امراض راس مادی غذا تناول نماید باید که اطراف او را بالند و خفیفه جانب سر نمایند و تقویت دماغ بر دوا کنند و غذا بحسب کمیت ماده و کیفیت آن تناول فسر نمایند و برین قیاس نمایند جمیع تدابیر را و ایضا در امراض مادی دماغی مشرب شراب توقیف بسیار در تمام مضطرب و قوی از جمله تدابیری است که فسخ بسیار نمی بخشد و معالجات امراض راس بکمر بکمری که بشکرت ماده معده باشد و کسر

در این
موضع
بسیار
ملاحظه
نموده
شد

فضول در آن متوجه بسوی فم معده بود که درین هنگام اصل وجه دفع آن بقوی است و هر یک که اندر عجب دماغ آفتی باشد آب سرد خوردن و بدان مقصود کردن این دارو احتمال عطش و جوع در امراض رطبه دماغی و ترک عشیای واجب است و بر آمدن ریم از بینی یا از گوش در امراض سر محدود است و بقول سیسی از مضرات البان و سموک و اشیای چرب بسیار و تمامی بنیدها و نمکها و موصولات خاصه سکر و همچنین سکر و نمک است پس اجتناب از اینها واجب

علاج امراض دماغی حار ساق و حار یا پس ساق و حار رطب ساق

و آن صمداع و سر سرام غیر قوی و سهر و دوار است و سبب سوز مزاج حار و حرارت خارجی مثل گرمی آتش و آفتاب و حمام و شمع افاد و یو و یا حرارت داخلی مثل تناول مسکنات و تاخیر غذا از وقت متعارف و شدت جوع و غصب با بکسالت تیرید و ترطیب هوای خانه آب و خوشبوهای سرد نمایند و تبسیر دهند و سوط و نشوق و قطور و شوم و ضما و طلاء و خلطه بارد و بمل آرد و شاخها در ساق و کف پاک کنند و پاشویه بارد و انگلیاب و قطول استعمال کنند و باید که در ترکیب مذکوره بقول شیخ بقول بارده مثل کاهو و خرفه و حبسیراده که و و برگ سید و برگ نیلوفر و غناب الثعلب و عصا الراعی و حی العالم و مار انجیر و مار القرع و مانند آن در روغنهای سرد مانند روغن گل و خلاقی و روغن نیلوفر و بنفشه بکار برند و جهت انزین سهر و روغن گل و روغن کدو و روغن کاهو و روغن خشخاش است و ازین تجا و رنگند بسوی ادویه که در آن تخدیر و انخاد روح باشد مگر نزد ضرورت شدید از اقراط حرارت و طبعان صفا و بیجان آن و خوف درم حار چنانچه گاهی روغن بزر الینج هنگام شدت وجه استعمال میکنند و استعمال سکر که بسیار تند و سکر که خرد و اطایه و غیره بسبب حدت و کمال نفوذ ضرر دارد و روغن گل که کینه که کسال بر آن گذشته باشد نیز استعمال نکنند و از استعمال اخضه و اطایه بارده بر مخرج راس که نشای اعصاب است اجتناب نمایند تا نسبت اعصاب را قاسد نکند و اثر آن بدماغ هم بوجه اتم نمیرسد و هرگاه ضما گرم شود تبدیل آن نمایند و ضما و بریشانی یا بر پانچ استعمال کنند و نیز از حله اطایه نافع لعاب اسفول سکر که و آب کشنیز و برگ آنست و از جمله سعالجات نافع بوسیدن اشیای خوشبوی بارد است و سوط و ضما و عصارات مسطوره و فرش نمودن بقول و اوراق مذکوره در مسکن رقیق و شستن در خانه خشک که در آن شاخهای اشجار سهرده نشانیده باشند و بویین و نزدیک خود داشتن فواکه بارده و برف و آب عمیق نفع میکند و از حسرات بدنی و نفسانی در گردانیدن حدقه در طام و نظربسوی اشیای روشن و متاع او از سخت و بلند منع کنند و غذای بارد دهند مثل بنوماش و جو مقشر و اسفناخ و قطف و طفیل و مانند آن و اگر با حرارت بیوست نباشد بلکه بطوبت ساق بلا ماده باشد و این در کمال قلت و ندرت است در امراض دماغ باید که در اطایه آبسای فواکه که در آن قهضی باشد داخل نمایند و لا سیما در ابتدای او را م حاره و بقول الطاکل بهترین چیست که بدان تبسیر دماغ کنند طلاء بجملی و براده عاج و لقس و آرد و جو حاد و آب کشنیز و غناب الثعلب و حی العالم است و شرب بزنجوش کشنیز دام و د و شربت خشخاش بار اشعیر و گویند که عوض آب برگلاب و آب انار شیرین و جلاب قند س خام معمول بگلاب اختصار کنند و یا گلاب و آب سهر و بالمناصفه اندک اندک بدهند و کذا آب هند وانه و خیار و کدو بدهند و از دواغ حاره ذی عطری چون زعفران و سیلخه و تخم کرفس و حماما و مانند اینها از افادیه دیگر اجتناب لازم دارند و همچنین از طعامهای گرم و سهر بخاراگیز مثل مدس و باد بخان و گوشت گاو میش و شتر و کرب و غیره و تراشیدن موی سر و دوشیدن شیر بز بران خیلی مفید است و همچنین این اشیا شیر و خزان در بینی و گوش نماید آن بر کفهای دست و پا و بر یا فوخ بشرطیکه تب و نزله نباشد بطریق استعمال ادویه تبسیر دماغ لعاب بارده سها شیره تخم کاهو مقشر شیره مغز تخم تربوز هر یک هفت ماشه در آب یا عرقیات بر آورده شربت نیلوفر یا شربت بنفشه و و توله یا نبات سفید یک نیم توله داخل کرده بنوشند و اگر حرارت زیاده باشد شیره تخم خیارین یا شیره مغز تخم کدو اضافه کنند و اگر انجسد زیاده بود شیره کشنیز خشک شیره تخم خشخاش زیاده نمایند و اگر حرارت قلب هم معلوم شود شیره تخم خرفه افزایند و شربت انار و عرق بید ساهه و عوصن شربت نیلوفر یا بکله اگر حرارت در کمال شدت باشد شیره بز و در مذکوره و عرقیات بار و رطب مثل عرق نیلوفر و بید گلاب و بید مشک بجای آب بر آورند و بعضی لعابات سرد و تر مانند لعاب بز و قطونا داخل نمایند و شربت آلو یا شربت تمر بنی یا شربت تخماض یا شربت لیمو مناسب اند و باید

و در علاج بارد و سانس و باغی مسطور گردد و از آنجا افزون کنند و سوسیدی گویند که گندش باریک ساییده در خستة کتان بسته و اتم بوبندن و کبک اش قرقرنیل باد با سه
پاپوست جوز سبز باریک جوز در بیج جمع کرده خشک نموده و با زهر جوز بزرین افتاده جمع نموده خشک کرده و یا قسب جوز هندی صلب مثل غبار ساییده بر
مقدم راس فرو در کردن و گذاشتن بیهندی شهر با فرو را و گذاشتن پوست جوز سبز بسدر یا خا ساییده بر سر نهادن و بمقدار مدت قضا ب خا بران
صبر کردن هر واحد برای برداراس مجرب است و این بطلان قیسی و افسار و این جناح و این منین گویند که مریخ خوش شاد و ذر و را و سارون شراب و
ذر و را و لوف ضار و اویجه با سه و یا شونیز شراب و ضار و خشک شتا و سوطا و شراب و ذر و را و حلیه اکلا و ذر و را هر واحد نافع برداراس است

و آن صداع و سینه و قیقه و سر سام و سرد و در و در و صرع است و همیشه تناول اغذیه و ادویه گرم و ریاضت و راجزه و سه و صوم و رانندگی
نبردنی که در امراض دماغی حار سانج گذشت بدینند آب نارنج و لیمو و انارین یا شربت اینها و لعاب بز قطلو تا دار القرق و آب انار و اشترج و بار و طیب
مانند شربت عذاب و نیلوفر و اجاص و اشال آن و شیرۀ زرد پاره و رطبه و سلا قات و ادویه باره و تمامه و تخم کاسنی و چ آن و اصل السوسن و خار خشک
و تخم خرمنه و خیار و عناب و سپستان و تر هندی و اکونجا و زرشک و مانند اینها نیز بنفشه بود و بعد تسکین با ده نضج آن بنضج صفرا نموده سهل صفرا و بنفشه
و هند را بقول شیخ الفصاح ماده حار بدوائی باید کرد که قوام او جمع کند و معذک مفتوح و مقطع باشد و این اوصاف در بر دوات طرب که در آن جلا و غسل باشد
مثل مار الشیر و سبکبین ساده و شیر بز یا فته بشود و اما کسی را که ضعف قوت مع صداع باشد از شیر اجتناب کند و از منضجیات بشیر طه مذکور نیست که به حال
نماند نظولات متخذه و طبوغ بنفشه و نیلوفر و برگ بید و عصا الراعی و جمبله بقول بار دبانک سر که برای الفصاح و تنفید قوت آنها و اگر در باد و اندک
غلظت باشد زیاده نماند در آن بابونه و خطمی و پرسیا و شان و گاو زبان و مانند آن و اگر محتاج بسوی ادویه منقسمه مقطع باشد و یا منافذ منسد و

باید خلط نوعی شبث با اعضا باشد تا آنکه آسان گردد خروج ماده بافتتاح طریق آن تا زایل گردد و باطن و این مثل باریان و بیج آن و تخم کشت و اندون
و مانند اینهاست و اگر بیداری مفطر باشد و مریض را خواب نیاید پوست ششهاش در آن اضافی نماید و سرکه شکر القح است بمیج مواد را و در الفراج مواد
حار باکی نیست در استعمال آن و از سهولات موافقه اخلاط را بر ریه رقیق طایع بلبله و آلو و شاه تره و شکریت فواکه مهمل و شربت نفثه و طلیخ خیار شنبیره
و اشمال آفتاب مقوی است و غیر آن بحسب حال بدن و خلوات آن از تب یا وجود و بودن آن در بدن و بحسب سن و قوت و فصل و جز آن و مهمل منقوح بلبله
و عنب و تر مندی و شاه تره و سنا و نفثه و عنب الثعلب و خطمی و تخم کاسنی یا شیر شخت یا ترنجبین یا سبزه زرافه و ادویه مسهله شدید الحار و در امراض حار
جائز نیست بلکه استعمل بلینیات و ادویه قلیل الحار و مانند نقوعات نمایند و بقول ابن بطالان خوردن گل نقشه یا شکر برات نقی و داغ از صندل است
و طلیخ فواکه یا شیر شخت و ترنجبین یا مطبوخ بلبله و یا آب انارین یا بلبله زرد نیز مفید و بعد از نفثه لعاب اسپنول یا بهدانه گلاب و عرق کاسنی و عرق گاوزبان
و عرق کادی و نبات بدینند و اکثر تبرید و ترطیب خصوصاً تر مندی و بزر قلع و نامناسب و تخم سببند و گلاب و آب سبب طلا و صندل و انزروت
و شیاف مایه و در گلاب سوده و تقطیر روغن که در بینی مفید و باید که قبل از تنفیه ضحاک دام شی بر سر نهند که در آن خوف انجذاب مواد بسوی راس است
و استعمال غرغر نقی راس در بخار سبب خوف نزول ماده حار بطرف صدر منع است و از عطوسات نافع و در بخار مثل بخار سرکه است که قدر
سقمونیا در آن گذاشته باشند و گذاریم قناع ترش ما و دیگر تدابیر مثل سحوط و شوم و ضماد و کحل و پاشویه بارد و انکباب و فطول که در امراض داغی حار بلنج
مذکور شد معین آرد و هر چه در علاج صداع صفراوی مسطور گردد مفید شناسند و اطریقی کشنیری فرغند و آنکه در آن تخم کدو و خیار داخل است نافع است
و هر چه از ادویه داغند که بار در طب باشد استعمال کنند و از هر چه بزرگ صفر است مثل صوم و سهر و غم و غضب ادویه حار و خشک کنند

علاج امراض و ماغنی ماغنی

و آن صدام و بیضه و تنقیق و سرسام و سرد و دوار و سبات و نسیان و صرع و سکه است و بیش انگشت از غذیه بار در طب و دعوت و سکون و توان و تنگی
و استقام عقب غذا است اولاً بر نفیج ماده و تنفیج بلغم دهند و بعد از آن نفیج مسهل بلغم تنقیق بدن نموده بهتر تنقیق و اسهال را به حساب ابراج دهند با بجماع بقول شیخ اصول و امانت
ادویه مستعمله در انضاج ماده بلغمی و سوداوی چنان باید که در آن تطهیر و تحلیف و تقطیع و تحلیل باشد مثل اینون و یخ با دیان و یخ کبر و ابر و سا و اخرو و حاشا و زرفا
و نوخ و سداب و برنجاسف و مرزنجوش و برگ خار و شیخ و قیصوم و بابونه و اکلیل الملک و شنبه و مانند آن از ادویه حارة محله و نفیج و اگر چه تفصیل تدبیر
در بلغمی و سوداوی مختلف است یعنی استعمال این ادویه در انضاج هر بلغم مثل بلغم شور و مثل سوداوی اختراقی جائز نیست و واجبست که در استعمال این
ادویه از اضعاف باقوی گرانید بحسب درجات ادویه و بمقدار تصاعد درجات ماده ترقی نمایند پس اگر ماده کثیر الکته شدید الکفیه باشد باید که بحسب درجات
آن ادویه حارة قوی نیز تا بدرجه سوم و چهارم مثل عاقر قرحا و فرنیون و غیره اختیار نمایند مگر آنکه بسبب کثرت ماده خوف غلیان او باشد که بنا بر خونت
جمع او زیاده گردد و موجب تمدد و ملام یا ورم شود که درین صورت قدری از آن ستفرغ سازند و بعد از آن در انضاج باقی شش و ربع کنند و بهتر در انضاج
اغلاط خام آفتست که علاج و تنقیق با ادویه معتدل الحارة کنند و سکون و بستن اطراف استعمال نمایند تا آنکه برقی نفیج یا به دیگر ماده قلیل الکته یا به حقیقت
باشد بر ادویه ملطفه که بسیار گرم نبود بلکه گرمی او زیاده از درجه اولی نباشد اقتصار کنند و اگر ماده متوسط و در کثرت و کیفیت باشد ادویه متوسط الحارة
اخته نمایند و سردوار است که استعمال نماید چنان شدیدا تنفیج در اراض انیمیه بحسب آنکه تحلیل لطیف آن بیناید و غلظت زیاده در آن بهم میرساند و خوسر
آن دشوار گیرد و موجب عطش نمیشود و چون سکه مشترک القع است در جمیع مواد کسرتیرا و بادنی شی حار ممکن است پس خصوص او با ادویه
و تقطیع او باقی نخواهد ماند و او همان حارة که از ریاحین و از بار و اوراق نباتات گرفته باشند در انضاج ماده بار و داخل اند و اگر نواد شدید البر و یا کثیر الکته
یا عسر الاغلاط باشد امان که از مضمون حارة و افادیه قوی گرفته باشند در روغن بان و زنبق و رگش و سوسن و غار و از عوان و مرزنجوش و نار دین
پایزیست که در آن سودا و رطوبت با فو و یخ رطوبت یا شنبه رطوبت یا بابونه رطوبت و مانند آن جو شانیده باشند و لفظ اختیار نمایند و روغن لبان بسبب

و آن چهار دماغ و سرد و دار و غیره است بهر تقویت دماغ اطراف نباتات مثل اطراف فیل کشتیری و کبیر و اطراف فیل اسطوخودوس و اطراف فیل مقوی دماغ و تحریکات
مثل تمیزه گاو زبان و ششهاش و مردارید و دیگر بقویات مثل انوشدار و جوارش چندین و غیره و دار المسک معتدل و معجون مقوی دماغ و مفرح و یا قوی
بارد و حار و شربت آبشیم و عرق کینکی مرکب هر چه از اینها مناسب مزاج مریض دانند بدنند و بر برای معالی نوشانند و خوردن هفت عدد مغسول بادام
مقشر با مثل آن نبات در شش وقت خواب سخت سودمندست و روغن گل بر سر مالند و قرفل بگللاب طلا سازند و طلائی که در آن تخم بچان بوده
و مغزات داخل است با عمل آنزد و سیب و غیره و گللاب بپوشند و بر پستان ششوم غالیه و لخته مغز نیز مفید و سوطار روغن گاو فقط یا بام و اید محلول بگللاب
بسیار مفیدست و انحراف لایق به نظر یارند گوشت چغره مرغ و تیه و دراج با تخم و ابا زیر خوشبو و گللاب پخته بخورند و جمیع ادویه حیوانات و لبوب
مقوی دماغ است و استعمال حلوائی چوب چینی تالیف والد حکیم علوی خان سفید و مغز کوسفند بار روغن بادام بریان کرد و خوردن و روغن آن بر سر
مالیدن و بپوشیدن سر را بر بخار قلیه جگر بزرگ با مصلح متعارفه پخته باشند داشتن و یکد و لقمه از آن خوردن نافع است و اگر سینه بچه مرغ که قریب جوانی باشد
و روغن گاو بریان کرده داشت و بگیرند و در باون بپوشند و نشاسته ربع رطل در همان روغن بریان نموده و مغسول بادام ربع رطل و قدری
زعفران و دار چینی دو انش میل را ساییده بکوسفید بقوام آرند و اگر روغنی که در آن سینه مرغ و نشاسته بریان کرده اند زیاده باشد آنرا نیز در حالت قوام
داخل کنند و همه را در قوام آید و هر پنج بقدر روغن نیم توله بخورند و دماغ و مقوی آنت و سفوف بنفشه کشتیری مقشر گل سرخ مغز بادام هر یک دو
ماشه اسطوخودوس سفید الیسیب گل مندی هر واحد یک ماشه کوفته بخیته نبات برابر آید بخیته یک توله خوردن نیز مقوی دماغ است و گویند که
شکاک انتقال ساییده با مثل آن پخته بپوشانند این اثر دارد و اگر سبب ضعف دماغ اجتماع اخلاط ردی در معده باشد و این حالت با سفر راغ آن
پروازند یا بچند و اراض دماغی شرکی معده و اراض معده مذکور گردد و تقویت فم معده نمایند و خوردن مسکه سوده یک ماشه با طریل کشتیری یک نیم توله
سرشته مقوی معده و دماغ است یا بچند که نظر بر اسباب سابقه نیز دارند مثلاً اگر سبب ضعف سوء مزاج حار یا بار و بود و علامات مخصوصه آن ظاهر
باشد فزین صورت در مسافه تعادل و رادی تقیه نمایند یا بچند در علاج اراض دماغی حار و بار و سابق و مادی مذکور شد و بعد از آن مقتضای مزاج تقویت دماغ
که نشاند مثلاً در مزاج حار مقویات بارد و دماغ مثل صندل و گل سرخ و روغن گل و گللاب و مردارید و آله و ششهاش و گل سیب و گل نارنج و گل سفرجل

و در مزاج بارد و ثویات حار مثل زعفران و مشک و عنبر و غالیه و عود و دارچینی و قزقل و کندر و تخم خا و سعد و بنجیل و سنبل و بالنگو و بلاد و در مزاج
یابس مثل انجیر و مغز بادام و پسته و فندق و انشاسته و حریره و شیریش و دماغ و دراج استعمال نمایند و گویند که در مزاج حار شرب گلاب
و گل تفاح و گل به و شرب آله و کافور و بلبله کابلی و شمشیر و گل سید و ضماد آله هر واحد مقوی دماغ است و در مزاج بارد و شرب حب لبسان
بعل و یا خنجر و یا مزخوش مخلوط کبابش قزقل و یا عرق بادرنجوبه و یا اسطوخودوس و یا جوز بوا و یا جباد آورد و شرب شمشک و عود و زعفران
در مزاج و تخم آن و گل بادام و شمشیر و عیشیان و زفت مخلوط بلاد و نسرين و نرگس و در بنجیل و سنبلید که گل سورنجان است و شرب بنجیل و
و سنبل هندی و شرب زرد و بنجیل الطیب و فرخمشک و ضماد عود و دوسرا و غالیه و سعوط نسرين و زرد و نطول اکلیل الملک و عود لبسان و شمش و
شرب و ضماد و مضغ عنبر و بلاد و هر واحد نافع و سودی گوید که یا سمین شرب باد و در واکباش قزقل و کذا گل جوز یا برگ او خشک و یا پوست سنبل
خشک کرده در واز بر مقدم راس هر واحد در تقویت دماغ مجرب است و اگر سبب ضعف انتفاص جرم دماغ بود اکثر تناول او نه حیوانات
تقویت روح نفسانی بمفرجات نمایند و اکثر اکل فندق و بادام و کم دراج و دماغ ماکیان و شرب شیریش و نطول سر و روغن گل هر واحد مزید
جوهر دماغ است و بقول جالینوس مسکه گاو و شیر او و شکر و زردی بینه جوهر دماغ را زیاده میکند پس اگر سبب کثرت تباع باشد بهیات و مولدات
منی استعمال کنند و ایضا ترک جماع نمایند و اغذیه سیره و ملطفه خفیفه سیراج المضم و دهند مانند شوربای چوبه مرغ و گوشت حادان گوشت شیر خواره بر وزن
گاو و پنجه بنان روه تنوری خوراند و مارالمم ساده نه توله و یا مارالمم مرکب علوی خان و سمون لبوب نه ماشه دهند و خوردن زردی بینه مرغ بانات
بسیار مفید است و کذا بانگ سلیمانی و بنجیل کسره بادام و فندق و پسته و چلوخوزه و دیگر لبوبات و ایضا شیر گاو و میش و گوسفند و شیر و مغز نه حیوانات
در روغن گاو و شکر تری و نان خمیر سیاهی تنوری مالیده یک گرم تناول کنند و بالائی و شیر بانات یا پلا و مرغ و چلا و و ملطخ درین باب اثری عظیم دارد
اگر سبب کثرت ریزش نزله بود و تحت تنقیه دماغ سبب قوت قایا و یا یار کنند و بعد از حصول تنقیه جهت تقویت دماغ اطرافیل اسطوخودوس و شاه تره
علوی خان با عرق اسطوخودوس دهند و تفاحه علوی خان که در بنجیل مسطور کرد و کلاه ایشان که در صداع ضعف دماغی باید بکار برند که اصلا مختلف
ندارد بلکه نافع تحقیق و مانع صعود انحره بدل و دماغ اند و حریره از شیریه بادام ده عدد و خشکاش و تخم خربزه هر یک یک توله و حب قرطم و توله نشاسته توله
روغن ماده گاو چهار و نیم توله و نبات هفت توله و دهنه و نه ایله و گوشت قورمه همراهان تنوری با گوشت توله و دراج و مجونات مقویه دماغ و مانع نزله بل
آزند و نسخه تفاحه علوی خان اینست عود قماری پنج مثقال و شنبلیله الطیب قزقل زعفران اطفا الطیب قافله صغار بسا به پوست ترنج هر یک یک مثقال
و یک نیم دانگ عنبر شرب و و شقال شک یک مثقال بهار نارنج یک مثقال و دو دانگ علف هندی و صی لبان هر یک نیم مثقال اجزا را کوفه
پخته در باون سنگین گلاب بسا نیز روغن عنبر و ناگ کبیره و عود و هر یک نیم مثقال روغن یا سمین و نرگس هر یک یک نیم مثقال داخل کرده چندان
حل کنند که قابل حبس بختن شود پس بشکل پیچ ساخته در سایه خشک نموده بپویند و اگر سبب سهر طویل باشد تبرطیب و تنویم کوشند و اگر مرض مزمن
باشد بعد از آنکه مرض تقویت بدن با دویه و اغذیه لطیفه تدریج نمایند و اگر ریاضت شاقه باشد دعت و سکون و استقام مطلب و تدبیر بادمان بارد و قیام
کنند و اگر استغفرات کثیر باشد آنچه در صداع عیسی یا بی استعمال نمایند و ایضا خیره مر و اید ساده نه ماشه و رقی طلا یک عدد و عرق بنول یکیم و کار اند خان
هفت توله با شربت بنول چار توله تخم شربتی هفت باشد دهند غذا شوربای مرغ و نان خشک خوراند و ملطفه مقوی دماغ نیز مفید و خوردن مربای آله و
بلبله و سیب بهی و انناس بوق طلا و نقره و طباشیر خیلی نافع و کذا انوشاد روی ساده و ولولوی و کوفه

علاج امراض دماغی از قوت دماغ

و آن صداع و سرع است بهر تالیس اغذیه غلیظه مثل بهر سیه اندم و جویم بقدر و کله یا سیم و کرش آن دهند اگر سبب قوی باشد والا اغذیه که از بقول
بارد مثل برگ کاه و خرفه و کشمش و کرم مایه و گوشت بچه شیر خواره و کوساله ساخته باشند بپزند و در طعامها تخم خشکاش و تخم کاه و افگند و اگر فاده

نشود چیزی از مخدرات مثل شربت ششاش یا شیره تخم ششاش و شیره تخم کاهو و مانند آن استعمال کنند و اینون بپونید و اگر قوی تر خواهند آب کوکنار و یا فلوینیا بدینند و طلای مخدرات هم کاهو و پوست ششاش و اینون و زیر البنج و برگ قنب لعل آرد لیکن در استعمال مخدرات قویه بزودی مبادرت و جرأت ننمایند زیرا که مورت بلاهای ردیه مثل غلظت بصر و بلادیت ذهن است و بسیارست که مودی بهلاکت بیکر رود و آنجا که از استعمال مخدرات در حواس نقصان کثیر و دهر بزودی آب نیم گرم بسیار بر سر ریزند و استعمال مخدرات موقوف نمایند

علاج امراض دماغی انقباض و تفرق اتصال

و آن صداع و سرد و در و سوات و سکه است اول برای حفظ دماغ از تورم قصد سرد و یا هفت اندام کشانید و اگر مالمی باشد حجامت نمایند و بعد تنقیه صفرا از سهیل صفت ایافنه کنند و سرکه و گلاب و روغن گل بر سر مالند و برگ آس و گلنار و پوست انار و سرکه و گلاب جو شاییده اند که مشک و عود داخل کرده ساینده ضما کنند و بقول حکیم علوی خان بعد قصد و تلکین طبیعت گل از منی یک درم شب بمانی دو دانگه و کی پنج درم ساینده وقت خواب بآب نیم گرم بخورند و اگر در وضو ضعیف و خفیف باشد آرد و مونگ مغاث بغدادی مغاث هندی یعنی میدیه چوب اقا قیاز و چوب کوفه بغیة روغن گل و روغن مورد و زردی بهینه ضما کنند و اگر خواهند سیده گندم افزانید و اگر حرارت زیاده باشد گل از منی داخل کنند و اگر بسبب ضربت خون از دماغ خارج شود دماغ آلیان حتی الامکان بخوراند و بر آن آب انار ترش بنوشانند تا از استعمال او منفه بصفرا و از ضرر غشیان که کل او منفه منعی اند باز دارد لیکن آب مذکور بسیار اندک باشد تا دماغ از ترشی او تضرر نگردد و معذک باید که نهفته است او قلیل بود و واجبست که از آفتاب و حمام و شراب و غضب و اغذیه بنجره و حاره و مصدعه و حریقه مثل بوز و شاهانج و جرجیر و بادروج و شراب قوی و میخچ و مغز شیرین اجتناب کنند و باقی علاج از صداع ضربی و سقطی جویند کیلانی گوید که تفرق اتصال واقع در سرکه از ضرر یا سقط یا قطع یا شق یا حرق نادر و غیره باشد اگر در جلد بود فقط بغیر سیلان خون آنجا را نماند و اگر با سیلان خون باشد و امیه گویند و اگر از تخم اندک اندک با ضعه گویند و اگر در کرم نازل شود و غائر در آن باشد متلاحمسه نماند و اگر در غشیا باشد حتی که استخوان ظاهر گردد و مضمحه خوانند و اگر تا سمحاق برسد و تفرق اتصال او گردد با سمحاق نماند و اگر آنرا بسوی خارج ظاهر گردد و در آن ورم حادث گردد و فطره گویند و اگر تفرق اتصال استخوان گردد و چیزی از جرم او منتقل شود بخوبی که در علاج او احتیاج نقل بعضی آبکا اواقه منقله نماند و اگر تفرق اتصال او بغیر حاجت بسوی نقل او باشد یا شته خوانند و اگر تفرق اتصال ام غلیظه شود امه و مامونه نیست گویند و اگر تفرق اتصال دماغ کند دماغه نماند و اگر در جوف دماغ و بطون آن اندک اندک جالفه خوانند و فطره بسیار رویست و اکثر در آن احتلاط عقل عارض شود و در امه و جالفه خطرست و شیخ میفرماید که در جراحات و اصله بسوی غشای دماغ حادث میشود و اگر در جانب جراحات و تشنج در جانب مقابل آن و چون قطع تا بطون بلکه تا حد حجاب رقیق نرسد اسلم باشد و هرگاه قطع تا دماغ رسد تب و تی و ماری ظاهر گردد و در کسر فلاح یا بدو قریب تر است آنست که قطع در بطون امین و امیر مقدم دماغ واقع شود چون بسرعت تدارک نمایند که در دوا آنچه در بطون اوسط و بطین موخر باشد صعب تر بود و آنچه در اوسط باشد از آنچه در موخر بود سخت تر باشد و بعد ترست که رجوع بحالت طبیعی کند مگر آنکه اندک باشد و مبادرت برفع و اصلاح او بسرعت کنند با بکله در شنبه سر میا در تب منع ورم نمایند و تفصیل آن در علاج جراحات در آخر کتاب مذکور گردد و علاج کسر در باب آن خواهد آمد و اطباء در کسر قحف منتقطع که آن منقطع است و در مذهب ست کی آنکه مائل با دوییه یا دوییه ساکنه شدید التشنجین برای الم اند و این مذهب تقدیمین است دوم آنکه استعمال ادویه شدیدا تبخیف میکنند و بعد قطع منکسر و قطع منقطع و جذب آنکسار او با دوییه جذابه از مرمم و غیره بر موضع فوق او از خارج بطون از غسل و سرکه استعمال مینمایند و این مذهب متاخرین است و سلامت در دست این متاخرین بیشتر از دست اولین است و این مذهب نیست چه جالینوس گفته که فراج اعصاب و عظام با لبس است و شلج ممدوح گوید که بهترین چیزی که در منع ورم درین باب و منع نزف الدام و سرعت التمام و دفع وجع یافته ایم مرمم جد و دار التلیف است و هر قدر که مدت میان حدوث تفرق و استعمال این مرمم کمتر باشد اولی و اجدد

فعل خواهد بود و فعل او درین باب عجیب است و مالتی و غیره می نویسند که ضما و خطمی مطبوخ بشارب و کذا اقا قیما بصبر و کذا اسوسن بری و کذا حلازون صغیر
ساییده و کذا براده پوپ شمشاد و کذا خراطین بروغن گل سوده و کذا زراوند طویل سوده بشارب و غسل پنجه تا غلیظ گردد بر خرقة بکمان مالیده
نافع جراثیم و کسر عظام سرست و ضما و طبوس بعسل آئینه مفید کوفگی تخم و عدم کسر عظم است و تقطیر روغن گل یا خون کبوتر یا فاخته یا شفتین بر سر
راس و کذا زرد و زراوند طویل و نمیر آر و کندم خشک کرده ساییده و زاج و کندر و دم الاخرین قنیل سوخته محبوس کافور و توبال مس و پوست شجر صنوبر و پوست
نران هر واحد التماس جراثیم راس کنید

علاج اراضی دماغی شرکی

و آن صدمات و سرد و دوار و سبات و سر و صرع و غیره است پس اگر از شرکت معده باشد و پیش از جمیع خلطی در معده بود و استفراغ مایه غالبی و اسهال و اصلاح معده
تجدیل مزاج و تقویت آن کنند مثلا اگر مایه صفراوی باشد یا بکنجش و آب نیم گرم قی کنند بعد بکنجش و کلاب بنوشند و یا شیره کشنده تر از فرا بند و اگر تسکین مایه غلو بود
آب تر نهندی و دو توله آب آلو بخارا پنج دانه شیره تخم خیارین هفت ماشه شیره کشنده شکاب چهار ماشه با کافتند بکنجش کلاب هندی و اگر در جنب اشتیاقی نیز معام شود بعد
آلو بخارا بقرق شاهتره مالیده شیره تخم کاسنی شیره نیلارین شربت نار داخل کرده دهند و اگر احتیاج اسهال صفرا بکنند اسهال صفرا دهند و اگر معده تشرب خلط صفرا
کرده باشد دوران صفرا بسیار باشد پوست لیلیه زرد افستین بنفشه هر یک پنج درم تخم کاسنی گل کشوت شاهتره هر یک سه درم تر نندی بستی رم آلوچیل عدد در
رطل آب طنج نمایند تا صدم درم بماند مالیده صاف نموده شکر طرز است و دم نموده مشوی یک انگ افزوده بیاشامند و طنج لیلیه تر نندی و آستین و شکر صبر
سکنجین صبری نیز نافع و اگر حرارت زیاد نباشد اطریل صغیر یا لیلیه زرد یا یارج قیصر امرب کب کرده ناسه روزی دهند با بجمله بعد بقیه و تسکین جراثیم و تقویت معده
کوشند و آنچه در اراضی دماغی صفراوی گذشت و در اراضی معده صفراوی خواهد آمد و ایضا چون اراده تقویت دماغ و منع صعود اخلاط و اری از معده و لوان آن
بسوی دماغ نمایند واجب است که فواکه حاضنه خصوصا انار ترش و سیب ترش و به ترش و امرد و غوره خصوصا بعد از لوان بخوراند و در ابتدا روغن گل
و روغن آس بر سر مالیدن و بعد از آن منع سرور و نان با بوشه و آس حل کرده طلا کردن مقوی سرست و اگر برگ سرور و روغنهای مذکور جو شاییده عمل آرند
نیز جراثیم و جمله را بوب فاخته شل رب به غوره و انار و لیمو مقوی معده است پس اگر تشنج یا شیره مطلوب بود یا شیره گل سرخ گل ارغنی یا رب یک ساییده
در ربوب آمیزند و اگر در ربوب مذکور چه لقمه نان تر کرده هر یک بخورند نیز مفید بود و گویند که اعتدال آب انار طلع انصباب صفرا باشد و است و مغز وانی که
در آن چیزی ترش مانند غوره و انار تر نندی و آلو باشد یا غوره کشش و شیره یا دام و یا زرد ماشه متشهر و اسناناخ و کد و یا شیره با دام غذا سازند و
واجب است که صاحبان این علت دماغت کرسکی کرده باشد و او به چرب و شیرین تناول نمایند و اقتصاد نمایند بر اندیز ترش و چاشنی دارد دام
ترتیب سرادان بارد و طب مثل روغن بنفشه و نیلوفر و باربید نمایند و اطراف و اسافل پایها بالند و بازو به بندند و اگر مایه باغنی باشد تخم شبت تخم
سرب شمشک در آب جو شاییده صاف نموده کمر قی کنند بعد اندک مصطکی در کافتند بقیه بخورند و هر اسهال مهمل باغم و حب ایارج بخورند یا ایارج بقدر
از و متقال ناسه درم بعسل سرشته سرور تناول نمایند و تقوی به به دستور و یا سنای کی افستین لیلیه کابلی و سیاه هر یک پنج درم اسطوخودوس
مبغافج بادیان تخم کرفس انیسون سنبل الطیب گل سرخ هر یک دو درم و نیم سرخ منق است و دم هر چهار درم رطل آب جو شاییده تا صدم درم بماند یک دم
ضمیر و نیم درم کثیر انرم ساییده حل کرده یک درم روغن بادام شیرین بر آن ریخته نیم گرم بیاشامند و بعد بقیه با طیف غذا و خوردن جوارشات گرم
و استعمال اضمه مقوی حار لطیف معده را تقویت دهند مثلا جوارش جالینوس یا عود یا بسباسه یا دارچینی یا سیطکی یا فلا فلی یا فلا سفی یا جوارش غیر
یا آله بخورند و غذا قلا یا و مطبغات با قادی و حاره دهند و اگر مایه سوداوی بود بعد بفضیاده مهمل سودا و حب اقیقون یا حب اسطوخودوس تنقیه کنند
و یا پوست لیلیه کابلی لیلیه سیاه گل سرخ اسطوخودوس از هر یک سه درم شاهتره اقیقون از هر یک شش درم غافق افستین کاذبان بادرنجبویه
تخم فرخ شک مبغافج هر یک سه درم و نیم سرخ وانه بیرون کرده بستی درم تر نندی بستی پنج درم عناب چهل عدد در سه رطل آب طنج نمایند

دورم رحم نمایند و آنچه از شرکت جمیع بدن افتد علاج امراض دماغی بخاری توجه فرمایند

صداع لطیفی در دوسر

بدانکه صداع المی است و سبب هر الم یا سوز مزاج مختلف یعنی تغییر مزاج و قد است یا تفرق اتصال یا اجتماع آن هر دو یا هم مثل ورم و سوز مزاج شناخته و نوع مود که پشت از آن سازج مفرد و مرکب باشد و هشت مادی مفرد و مرکب لیکن سوز مزاج رطب یا فحسولم نیست مگر آنکه با ماده رطب باشد که در بحالت از جهت تغییر احد شایع موجب تفرق اتصال مودم میباشد و سبب سوز مزاج مایه ماده خار و موی است یا صفراوی یا مرکب از آن هر دو که بسبب کیفیت خود باعث صداع گردند و یا مزاج و انجوه حاره اگر می آفتاب و یا شمیدن اشیا حاره و مانند آن که در علاج صداع خار سازج مذکور خواهد شد و اسباب سوز مزاج بارد و مصدع ماده بارد یعنی و سوداوی است و یا آنچه در صداع بارد خواهد آمد و اسباب سوز مزاج یا سیر اکثر جمیع است و مانند آن که در علاج صداع لطیفی قبیل ذکر کردیم و اما اسباب تفرق اتصال یا ورم است یا ضربه یا سقما یا شنج یا شق یا تنگ یا سده یا شنج و انجوه و یا خلط اکال و تفرق اتصال که از داخل میباشد یا است که ملتئم نگردد و و خرق آن باقی میماند و یا میسراند و صداع همیشه میباشد پس سبب ورم یا ماده موی باشد یا صفراوی یا لطیفی یا سوداوی یا مرکب از اینها و اسباب سده در علاج صداع سدی میباشد و انجوه در این گاه در نفس دماغ تولدی یا بند و گاهی در بدن دگاه در هر دو گاه از خارج مستششق میگردد و نیز از سام می آیند و در دماغ متعلق میشوند و سبب صداع تبدیل و انقباض میگردد و از این قبیل است صداع حادث از بوییدن روانی و شیب و بوی و بد آنکه اختلاط حاره باعث بویان و تولد ریح یا بوی دیگر و بد آنکه بوی و تولد انجوه اند و ریح و بخارات لطیفه ثقیل بطی الحار که مختل می باشد و سوداوی و شش ثابت اکثر در کیفیت و بدتر در کیفیت و انجوه داعیه غلبه اکثر اندازوی ضرر و شنج از جهت کیفیت و انجوه صفراوی و حاد و ملتهب و سوزنده و لایع اکال اند اکثر فریاد میکنند و یا شنج و یا بویان و شنج الرئیس این همه یعنی سوز مزاج و تفرق اتصال و ورم با عصاره و انواع خود که اسباب صداع است گاه در نفس جوهر دماغ بود و گاهی در بخارین مطبوع آن و گاهی در عروق و گاهی در عینای خارج از قفص و سبب مودی هم که ام از این اعضا گاهی ثابت و نفس عضو باشد و گاهی مشارکت غیر آن و یا عضو بود که بیان آن در اعضا می را کسب شنبه عصب باشد مثل عده در توجاب و غیره و یا عضو بود که بیان او دماغ شنبه عروق از او روده و شرايين باشد مثل قلب که در حال و یا عضو مجاور بود مثل ریه موضوع تحت او که آفت این بدان بودی گردد و یا عضو مشارک عضو از جهت و دماغ جهت دیگر بود مثل مشارکت گرد و در او جاع آن هر آنکه کرده مشارک جگر است و جگر مشارک دماغ پس کرده مشارک دماغ از جهت باشد و یا مشارکت کل بدن بود مثل صداعی که در معیات باشد و آنچه مشارکت بود گاهی با دوار و نواب باشد بحسب دوار و نواب سبب که در عضو مشارک است مثل صداع عینکه مشارکت عده باشد چون انصباب مواد صفراوی یا غیر از بسوی عده و دوار بود و مثل آنکه با دوار نیز در احضان حیات باشد یا بحسب صداع گاه اصلی می باشد که در نفس جوهر دماغ یا در اجزای آن تمامی و یا در بعض آنها باشد گاه شریک یعنی مشارکت عضو دیگر و این یا مشارکت مطلقه بود و یا مشارکت غیر مطلقه و مشارکت مطلقه آنست که تمامی نگر و بسوی ناحیه دماغ از عضو مشارک آن چیزی جسمانی بلکه انفسر ازین آن عضو دماغ رسد و متاد می گردد و مشارکت غیر مطلقه آنست که تمامی نگر و بسوی جوهر دماغ از آن عضو شیمی جسمانی و آن ماده خلیه و یا جوهری است از قسم اول است احضان صداع حادث از شنج و کزاز و تمد و ریح افوس و او جاع منفاصل و نفوس و عرق النساء قوی شدید و گاهی میباشد متادی از کیفیت مشارک کیفیت سازج از کیفیت طبیعی که آن حرارت و برودت و رطوبت و جویست است و یا کیفیت غریبه رویه شل کیفیت تمییز کیفیت او متادی میگردد و گاهی متادی از مواد مواد غریبه و بر طبایع خود بود که باشد از کیفیت یا نزدیک است خود را پیدا سازند و گاهی متادی ماده غریبه بود که تولد یابد در بعض اعضا تولد غریب فاسد سمی چنانچه در اختناق رحم و یا شخص بعید الهی جماع و یا یکسره که در مرق و یا اطراف آن خلط رودی پیدا شود و هم میرسد و مشارکتی که سر یا تمامی بدن باشد یا از جهت کیفیت فاشیه متشده و در جمیع بدن بود چنانچه در معیات و یا از جهت ماده فاشیه بر آورنده در سائر بدن و صداع بحرانی ازین قبیل است صاحب کامل گوید که صداع از جهت بحرانی بود و یا تاراج تب و یا مفرد و بنفوس پس آنچه تابع تب یا شد حدوث او از استلای راس با خلط و بخارات خاده بود و این

یا از خطر دی محقق در دماغ باشد و علامتش نقیان و نفقان است و یا از خلط مجتمع در جمیع بدن و یا از ضعف راس و یا بسبب شدت حرارت تب چنانچه در تب غلبه و مخرقه عارض میشود و آنچه از صداع مفروضه باشد بعضی از آن خاص بسبب بود و بعضی آنست که حدوثش و بشارت سر مرصده را بود و آنچه خاص بر اس باشد یا از سور مزاج بود و یا از مرض آلی و یا از ضرب اما آنچه سور مزاج باشد یا سور مزاج سازج مفروضه بود و سور مزاج سازج یا جار بود و حدوثش و یا از سبب داخل باشد و این از نخوت مزاج اغشیه دماغ و یا از تناول اغذیه یا دویه چاره مصدعه مثل جوز کهنه و نوم و پیاز باشد و یا از سبب خارج بود مثل صداع حاد و احتراق آفتاب و یا سور مزاج سازج بار باشد و آن نیز از سبب داخل بود چنانچه هرگاه مزاج اغشیه دماغ بار گردد و یا از سبب خارج باشد مثل صداع عکس که از تشنگی سردی مایه و نوشیدن آب شدید البرد عارض میشود و یا سور مزاج یابس بود و صداع حدوثش از آن ضعیف میباشد و اما رطوبت اگر مفروضه باشد صداع حدوثش نمی گذراند که با دویه بسیار بود پس صداع تب و حدوثش از کثرت ماده احوال نماید و اما آنچه از سور مزاج مع ماده باشد یا از دوده دوی یا صداع دوی یا بلغمی یا سوداوی بود و آنچه از صداع حدوثش از مرض آلی بود و یا از سده باشد یا از کثرت اخلاط غلیظه لزج و یا از ورم بود و حدوثش ورم یا از سبب خارج باشد مثل ضرب و صدعه هنگام تادیه ورم از غشای بسوطه زیر جلد بسوی ام غلیظه بشارت و یا از داخل بود مثل حدوثش سائر اوارام که در سر عارض میشود و صداع که حدوثش و بشارت سر مرصده را باشد یا بسبب خلط صفراوی در معده بود و از بلغم عفن در معده و گاهی صداع عقب اکثر طعام بسبب تخمه حادث شود و گاهی از شرب شراب هنگام ترقی بخار است چاره بسوی دماغ عارض شود و این را خار گویند و این از قبل ضعف دماغ و قبول ادبرای بخار بود و بدانند که بعضی صداع حار سرخ لعل و انقباض باشد و صداع مطلق معروف بود و بعضی از آن لعلی لعل و انقباض باشد و آن معروف به مضه و خوده است و در پیش اینجا مضمی میفرماید که صداع گاه عرض باشد پس مرض گردد و چون مرض بماند بحیات چاره مندر لعل و دماغ بود و دلالت بر عطلیت از دفع ماده نماید بر عاف یا غیر آن کند و امراضی که بدان مندر باشد سبب و سکنه و خون و اشترخا و هم سبب جوهر ماده و بسبب حرکات آن و یا بهایه دماغ سر بیع القبول و صدعات یا بسبب ضعف باشد و ضعف تابع سور مزاج بود و یا از امراضی در لکش عضو و یا از سور ترکیب آن و یا بسبب قوت حسن دماغ پس از هر سبب خفیف نیز از ایداد بعضی صداع رارض نبود و بعضی مودی با عرض مخفیه بواسطه راس گرد و مثل آنکه از شدت درد در و راسی سر پیدا شود و بعضی مودی با امراض اعضای دیگر شود مثل آنکه از سیت و اضرار و یا ابرام او باصول اعصاب متادی گردد و تشنج حادث شود و یا از آن چیزی بسوی معده متادی گردد و سقوط اشتها و نواق و نقیان و ضعف هضم و مانند آن پیدا شود و بدانند که صداع مزمن یا بسبب بلغم بود یا بسبب سودا یا بسبب ضعف دماغ یا ورم صلب و بعضی ابدان مستعد بصداع باشند و آن ابدان ضعیف الروس و ضعیف الاعضاء را هم مثل معده و جگر اند چون این اعضا ضعیف باشند فصول کثرت پذیرد و از آن بخار بسیار تولید کند و بسوی سر متصاعد گردد و بسوی معده ایشان اخلاط صفراوی یا رطوبت بلغمی بریزد و صداع آرد و ایضا بعضی از قنایات اشیا می مصدعه اند و در کتب ادویه مفرد مذکور اند و جمیع افادیه مصدع اند و کذا جمله منجرات حار باشند خواه بار و لیکن اگر مودی بجات بخار اول خورد و عقب آن چیزی که بخار بار و انگیزه بخورند یا بالعکس دفع مندر یکدگر کند و اگر از سیت کیفیت تنها باشد بلکه کیفیت بود پس تعاقب آنها نفع نماند بلکه ضرر رساند و صداع بار و احتقانی که بسبب سردی ظاهر هر و احتقان ماده بود در فصل زمستان بسیار افتد و چون تابستان شمال بود و در آن باران کم آید و خرفه جنوبی با کثرت باران باشد صداع در زمستان کثرت نماید و بیشتر صداع بسبب تادیه شراب بخارات خفیه را بسوی سر عارض شود و گیلانی مینویسد که گاهی صداع از نزول در آب سرد بسیار و در آبهای شبنم یا طرونیه یا کبرئیه و مانند آن افتد و گاهی صداع هنگام ترعرع دماغ عارض شود و ترعرع یا از حرکت ثقیله تر و ملاعبت یا سقط یا سقوط ششی بر سر باشد و گاهی صداع از خطه عارض شود و خطه نزد اطباء را سدا و سام از هوای بار و آب سرد و اجتماع بخارات در بطون دماغ است و گاهی صداع هنگام گرگشتی شدید عارض گردد و این صداع از انقباض خلط صفراوی بسوی معده

اولا تبسکین الم آن عضو کوشند زیرا که وجع آن مزید صداع است و کذا عرض می گیرش سهر که چون بسبب صداع عارض شود و اشتداد آن باعث می شود صداع گردد
برفع آن کوشند با استعمال روغن کدو و مید و نیلوف و غیره و مثل البان معطر و کافور باشد که برای تنویم با استعمال اندک بخوری مثل افیون حاجت افتد
و بسیار است که اشیا می طافه بسبب تقطیع طریق انحراف بسوی دماغ موجب صداع میگردد و هر چند جار نباشند یا نه بچشمین و قدیر لطیفه حضرت کسی صداع
او علاج تبسیر غلیظه واجب کند و در علاج صداع مادی کوشش باید کرد که ماده بسوی اسفل جذب شود اگر چه حقیقه نادقوی باشد تا ماده را از انواحی که به
و معده مستغرق سازد و بستن اطراف دگم غسل آنها به شور مقرر و نهادن محارم بر آن نیز ماده از سر سکنه انداخته است که با تنویم را در جمیع اقسام صداع
مادی نافع ترین چیز گفته اند و کوفتن و مالیدن سر بر سر ساند پس عوض او پاهای بکوبند و کفها مالند که نفع میکند و در گرفتن سر بر دست و اینها نیز فایده
مالیدنش با آهستگی مضائقه نیست اما مالیدن اعصاب و عضلات گردن و استعمال تخمه کاه و خوردن خرپزه شیرین و همچنین تلپین طبع تلپینا تلپینه مثل خیار
م گفته و غیره و بنفشه و شیافات و قندهای لینه معتدله و کذا استعمال اضمه و اطلیه حسب سبب نافع بود و کذا استعمال روغنهای دیگر آنجا که زلزله یار باشد
از روغن باد و زرد بلکه هر چه تری افزاید و نهیت داشته باشد از آن اجتناب نمایند و هرگاه اراده اطلیه اضمه کنند و صداع قوی تر من باشد اول
سوی سر بر آشتانند و او را بوجه اتم نفوذ کنند و بعد از آن اگر تکلیل یا فوخ از نمیر نمایند یا اشیا می رقیقه تا دیر بر موضع بماند و دماغ استشفاف باشد از آن
و فاکند و هو این قوت آن اشیا برودی تحلیل نمایند و تر باشد و تحقیق سرکه درین هنگام باطلیه و اضمه الفع بسیار باشد و استعمال بخور است قوی تر و انداختن
و خارها تا ممکن باشد نباید کرد و اگر بسبب شدت وجع ضرورت آن رود باید و باید مصدع از خارج بدن بکار برند و جالبینوس گفته که صداع در شدت
احتیاج بسوی بخور است مانند قوی نیست زیرا که صداع ممکن نیست و وجع قوی کشنده است اینجا تا و انداختن ترش صاحب صداع را مناسب نیست و
خصوصا که اگر در بعضی قسم مثل صداع که مشارکت معده باشد و آن غذا باعث معده و تقویت آن کند و من الغیاب صغیرا نماید و باقی باشد و اولاد
باز سرفه یا اگر فکلی آواز باشد و کسی را که ضعف قوت مع صداع باشد از استعمال شیر استنباب کند و الا با لیبوس گوید بسیار باشد که در صداع شدید فایده
صداع عارض شود پس اگر در وقت این عارض گردد آب بسیار گرم بر سر نیز از بعد و صداع حار و گوش روغن کدو که در ساعت تمام میکند و در صداع
بار و روغن بابونه تقطیر کنند و چون سوطات محله قویه را استعمال نمایند باید که تدریج نمایند از ضعف با قوی چنانچه ذکر یافت و بدانکه فی از تلپه و ابلجات صداع
نیست و آن صاحب صداع را ضرر بسیار دارد و مگر آنکه صداع بسبب مشارکت معده متلبی از خاطر ردی یا غذای فاسد پیوسته باشد که درین هنگام قی افع می کشند
و صداع دیگر در روغن داغ باشد و با آن تب نباشد علاج آن استفرغ مبطوح است و الا بقدر قوت و بعد از آن فصد و فصد که بیاید در و در سر او
انتقال می نماید و از تبرید تبسکین باید لایب است اثر از فصد و حجامت زیرا که اکثر بسبب وجع فصول بخند میشوند و موجب آفات میگردد و بدانکه
روغن گل مستعمل در اطلیه و اضمه و روغنات صاحب صداع روغن گل خام تازه است که گل سرخ را در روغن کچو تازه انداخته و در آفتاب گذاشته
و مکرر تبدیل نموده و نهایت یک سال بر آن گذاشته باشند زیاده بر آن و نه روغنیکه آب گل بطریق طبع با قش مرتب نموده باشند و همچنین ادمان دیگر
مثل روغن نیلوف و بنفشه و غیر اینها اگر اراده تبرید و لطیف باشد و پیرهن از او به بخور مثل جوز و سیب پاز و کندنا و خردل و افادیه مصدع مثل قسطو
سیب جوزعفران و دارچینی و حنما و اغذیه مصدع مثل جوز و شندنج و البان و فاخته و در بعضی و از آنچه بانخاصیت منفسد دماغ است مثل خرا و حلبه و عدس
و از آنچه تحریک مواد میکند مثل حجام و فک و غیره و در جمیع انواع صداع واجب بود و جالبینوس گوید که بوی صبر مصدع اصحا است چه جای مصدعین
تقیه پیش در علامات مندر صداع گفته که بول غلیظه شبیه بول خرن صداع است و نیز دلالت می نماید بر بودن صداع و انحلال آن و یا بهر سیدن آن عنقریب
و همچنین سفیدی بول و رفتن آن در خیابان و اوقات بخارین و لایب بر انتقال مواد بسوی راس نماید و لا محاله صداع بهم خواهد رسید صداع دائم مندر بر بول و لایب

علاج صداع حار سافج و حار یا لیب سافج

بدانکه سورفران سافج مصدع یا از اسباب خارجی و یا از اسباب داخلی میباشد آنچه از اسباب خارجی باشد مانند صداعی است که از استراق

شمس یعنی شدت گرمی تابش آفتاب و یا ششی در آن و یا نزدیکی آتش و یا از حام گرم و یا نزدیک گرمی یا حرکت مستقیم نفسانیه مثل غضب و بدینیه مانند
ششی بسیار و دیدن و یا جماع و یا که شش کلام با از بلند و فریاد و شمشیر و زدن و یا شمشیر و یا از بلند و یا تاخیر در غذا و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
مقرر معین و یا بیدار شدن اشیا و یا حاره و مانند اینها که بسبب ششی در دماغ و حرکت و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
از اسودت و زردی و یا حاره و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
و ناخواه و زنجبیل و یا صندل و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
اشمال اینها بود که بسبب ارتفاع حرارت و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
با چکمه تناسلی و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
نیز آن است و شیره تخم کاه و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
کاسنی و مانند اینها با شربت نیلوفر و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
ایکاسنی و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
و خوابی و غلبه و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
که در یک تولد است و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
هر یک شش و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
یا شربت نیلوفر و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
و سرکه و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
و و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
سرفه است و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
تا شش و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
سبوس گندم و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
نیلوفر و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
چهار دام و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
و شش و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
قدری از آن و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
بیخ لجاج و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
صداع شدید و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
و روغن و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
اول و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت
و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت

و یا در موی سحر تر ششی و یا در نوم از دقت

آب پیچیده و شربت مارا قرع با یک شقال پوست پیچ غلب یا عرق نیلوفر یا صندل یا عصاره برگ فویض و شاخهای نرم انگور و آب لیمو و شربت او و یا قنوع تمرهای دیال قنوع غلاب و یا شیر تخم ششخاش سفید بعضی شربه حامضه شیرین کرده و یا اسفند و یا خوردن سدر کم کشنده خشک شنبلیله و شکریا و یا خوردن و یا افزودن بقدر حدس و یا شربت او و یا شیر او و یا شیر و یا خوردن کاه پخته خام و یا سرکه پخته و یا خوردن آلو بخارا و نوشیدن قنوع آن بصاحب صمداع حار سودمند است
 ایضا حکیم هرج بنویسد که لعاب بهمانه در گلاب بر آورده شرب و ضماد برای صمداع حادث از حرارت آفتاب مجرب است و کذا آنکه سراسر که در روغن گل و ران تر کرده و ضماد عصاره که بخرید روغن گل و کذا عصاره بقله یابی بروغن گل و کذا گل که و یا برگ آن سوده و کذا بر قطره آب است که در روغن گل پیچیده و کذا عصاره خرفه بروغن گل و کذا عصاره دانه در گلاب و اندکی سرکه حل کرده و کذا گل خاگلاب اندک سرکه و کذا روغن بادام سرکه مخلوط کرده و کذا فوغل
 سح تخم که و کذا پوست ششخاش سوده سرکه و روغن گل سرشته و کذا روغن گل و گلاب و سرکه مخلوط و کذا عصاره می العالم بروغن گل سفید صمداع حار حادث از حرارت شمس سست پیچ گوید که هرگاه صمداع از حرارت و پوست بغیر داده باشد سر او را سست که بخیری استعمال نمایند بلکه می باید که تیر و تریب سر کنند و روغن گل یا روغن بیدار روغن بنفشه یا روغن نیلوفر اندکی سرکه بر برف سرد کرده بر سر بزنند و این هنگامی است که حرارت از آفتاب و غیره باشد از بخار دار که از خلط حاره در بدن متصاعد شود و اگر چنین باشد واجب است که ترک روغنها کنند و عمارات بارده شل عصاره کاه و سید و خرفه و می العالم و گل سرخ و غوره و کذا استعمال نمایند و سرکه سوم حصه عصاره بگیری و عصاره ششخاش و نیلوفر استعمال کنند با آنکه باین صمداع بخوابی باشد و اگر قوت مساعدا باشد بهایله نرسد و اسهال آورد و اگر قوت ضعیف بود آب آلو بخارا و خیار شیرین و تندی سهل دهند و از قبول بارده شل کاه و خیار و کذا و باقیه یابی و خرفه غذا سازند و اگر تپش نباشد شور بای چوره مرغ بدهند و شربه حامضه مانند شربت غوره و شربت حامض اترج بخورند اگر طبیعت نرم باشد و اگر چنین بود آلو بخارا و تمر هندی و مارا قرع دهند و اگر در سر بخارات بسیار باشد سردات قوی استعمال نباید کرد و باید که بجلالت میل کنند شل قطول آب بالونه و حصه بزرگ قصبه و سر او را سست که برای سولت و وصول بسوی داخل است از انشده و قطولات بر تارک سست استعمال نمایند زیرا که آن توان انجام تر قوتی است و اگر در سر بخارات دار باشد بلکه اختراق و التهاب بود فقط پس واجب است که بجن عمارات مذکوره بارده را بر سر که باینه زیاده و پاره بدان ترک و در سر خاصه بر یافوخ نهند و تبدیل نمایند هرگاه گرم شود و برز قنوع را در سرکه و روغن است که در استعمال نمایند و کافور و گلاب و بید و بنفشه بچینید و هرگاه در ده التهاب است و اندام بگیری یک سوسج افیون و شل او کافور و روغن بید آبیخته و زینی و گوتش چکانند و بر صمدعین انزروت نیم جزو صمدل سفید و روغن افیون سست جزو آب کاه و سرشته طلا سازند و چون باتیر یا قتیاج تطریب گردد و بر روغن بنفشه و نیلوفر یا روغن کدو یا روغن تخم خیار آب کاه یا آب پیچیده یا آب پوست که و سوط نماید و اندک کافور بشیر و خزان حکم ده بر صمدعین طلا کنند و خوشبوی بار و شل کافور و گلاب و بنفشه تر و صمدل بچینید و افضل ازین آنست که بنفشه و نیلوفر و شاخهای خطمی و جو قشقرق کوفته و پوست کدو خوب پیچیده و داشت بر بزنند و اندک روغن بنفشه یا روغن گل در آن ریخته بر آن آب بپاشند و از بالا سرانند که آب را بچوب بچینانند تا معود بخار طب بسوی آن زیاد شود بعد از مرتبه دوم و سوم بخورند
 و در روزی بر آن استعمال کنند و هرگاه روغن بنفشه خالص آب شیرین گرم ریخته بچین عمل نمایند تا رفع بود و هرگاه در سر بخارات حاره بسیار باشد و سست کاه بر بزنند و با آنکه پیچید و این بقوت و الطراف را در آب گرم نهند و با آنکه از چینی که منع معود بخار بسوی سر کنند لعاب اسفند بجلاب سست و استعمال کنند کشنده خشک با آنکه شکر و پوست پیچ و امتصاص انار ترش و به بو علی سیما بنویسد که غرض در علاج این صمداع تبرید است و در ابتدا آن را بچین و روغن گل خالص سرد کرده بر سر افقین ایشان است و بهتر آنست که دیواری از خمیر و غیره که دیا فوخ کشیده روغن مذکور بر سر نهند و بر روغن سرد استعمال نمایند و اگر روغن گل تنها فاده نکند آب بقول و اقسام نباتات بار دانیزند و از سوط شیر و روغن بنفشه یا روغن گل بر برف سرد کرده چیری نافعه نهند و برای بچین بر سر روغن گل با سرکه آبیخته نیکو است زیرا که سرکه معین بر تنفید است و گاهی نوشیدن سرکه آب بسیار آبیخته منفعت شدیدی نماید و اما این بنا بر صمداع حادث از اختراق شمس است و علاجش نیز همین علاج است مع زیادتی احتیاط در تعدیل هوا و تبرید آن و سکون مسکن بارده و استعمال صند

و نطولات و مروتات از هیچ ادران باطل و برین محسوس نشو قات و قطورات و شمووات مذکوره و باید که درین و غیره از همه آنچه تحریک منجی گشت دراز
آواز قوی و اگر از فکر و جهار و اگر شکلی اجتناب نمایند و آنچه از احراق شمس باشد اگر تلافی آن در ابتدا کنند تغییر و سهل بود و بصورت همت و سهل انگاری بسید
نیست که علامت منتهی است بر کرد و از آن صدای که غلیظ و خلیط باشد بهیم رسد و موجب گرم گردد و در اکثر صدام عارض از شمس از بهت آن نبود که
تسبیب نماید فقط بلکه از بهت ثوران انجره و تکریم و اختلاط ساکنه بود پس مثل زمین با وجود تدریس مذکور مستغنی از استغفار غلات نباشد و گاهی در آنچه ثوران انجره
و تکریم اختلاط را کند حاجت با استغفار و این وقتی باشد که انزال معلوم کنند و در آن وقت انجذاب ماده بسوی موضع الم بود و در اینجا اگر از امر تفراغ خلط
غالب نماند شود از استیصال آفتاب زمین نباشد و چون در انواع صدام حال انقباض بسیار گردد و گرمی از حد تجاوز کند بکیر نیست جو و اسفول هر دو آب
مجموعی المانی بسید شد و سرد گردد بر سر ضما و نمایند صاحب کامل گوید که در صدام عارض حادث از انقباض یا یک که اولاً بر سر روغن گل و لیس که در گلاب
آنچه بر سر روغن سرد گردد و از بریزنار روغن نیلوفر و روغن خلط و بخرفه و جود کند و در برگ سید و حی العالم باریک سوده اندک گلاب و سرکه و صندل سفید و طی
سفید آنچه بر سر روغن سرد گردد و از بریزنار روغن نیلوفر و روغن خلط و بخرفه و جود کند و در برگ سید و حی العالم باریک سوده اندک گلاب و سرکه و صندل سفید و طی
که ضما و گرم شود و در گذشت و عاده بدل آن نمایند و همچنین و سه ساعت قبل آرند و در این باب غوره آب سرد و یاقوت خشانند و انار استعصار نمایند
و با یاقوت و شکله و گلاب و مانند آن غذا سازند و جالینوس در کتاب او و بر سر که گفته که صدام عارض اگر گرمی انقباض یا سردی هوا اگر در علائش باور نمایند
بسهولت ساکن شود و اگر گذشتی که مدت او دراز گردد و زوال او مشکل است و اگر صدام از تناول اغذیه یا دویه حاره حادث شود باید که با درت بسید نمایند
و مقدار حاربت بخون بر آید و جلاب بلعاب اسفول و شیر و تخم خرفه بدینند و لیسند و گلاب و کافور ضما کنند و بنفشه تر و نیلوفر و سارتره و کدو لعل آرند
و اگر صدام از حرارت منفرد تحریک از داخل بدن افتد لطیفه و تبرید کولاستمال نمایند و گل سرخ بنفشه نیلوفر و خلی آرد جو هر واحد سه درم صندل پوست خشک
تخم کاه و هر واحد دو درم اکلیل الملک یک نیم درم باریک سوده آب خیار و آب کاه و اندکی از روغن گل و سرکه آنچه بر موضع الم راس ضما کنند و اینجا آرد جو
خلطی با یاقوت اکلیل الملک تخم کاه پوست خشک بنفشه نیلوفر و هر واحد سه درم باریک سوده آب خیار و آب کاه و اندکی از روغن گل و سرکه آنچه بر موضع الم راس ضما کنند و اینجا آرد جو
باب خرفه یا آب حی العالم یا آب کاه و آب کاه و سرشته ضما بر موضع خفا کنند و باریک کا غلط کرده بر صغین و دیگر موضع از سر ضما نمایند و اینجا است جو
تخم کاه و هر واحد سه درم افیون دو درم باریک سوده آب خیار سرشته ضما کنند و هر گاه گرم شود تبدیل نمایند و هر گاه شدت صدام بدینچه بود که بران حسبست توان کرد و این ضما
نمایند صندل سفید یک درم انزروت مثل افیون دو دانگ آب کاه و آب کشنه و آب حی العالم سرشته بر موضع ضما کنند و بر صغین صغیره صاص نمایند
تا شراین تسهیل گردد و این گلاب و آب خرفه و آب حی العالم و آب کاه و آب کشنه و آب کاسنی و آب خیار و آب کدو و آب بارتنگ و آب سید هر کدام از این آبها
که سیر شود و جمع کرده روغن گل و گلاب آنیزند و در آن اندکی کافور حل کرده پارچه کتان بران آلوده بر صغین گذارند و چون گرم شود تبدیل نمایند و گلاب سرکه
که در آن اندک افیون گذارند باشد پیونید و یا بوزن یک جبه کافور و مثل آن افیون بروغن نیلوفر و روغن بنفشه و شیر و خمران حل کرده سوط نمایند
و نیلوفر و گل سرخ و غیره که در قولی می گذشت پیونید و با سیکه دران بنفشه و گل سرخ بنفشه باشند نشو ق کنند پس اگر ساکن نشود این سوط بصل آرد آب خرفه
یا کاه و روغن حی العالم از پارچه صاف نموده بران اندک روغن گل و روغن نیلوفر و روغن او انداخته بقدر حاجت سوط نمایند و اینجا آب حی العالم
و آب براده کدو و آب خیار هر واحد یک جز و روغن نیلوفر نیم جز و طباشیر سدس جز و شیر و خمران مساوی همه اندک کافور در آن حل کرده سوط نمایند بقدر حاجت
و این سوط قوی النفع است بکیر ندر سلطان نری و خوب کوفته باب مهر آنچه ساف کنند و باندک روغن تخم کدو یا روغن نیلوفر یا روغن بنفشه آنچه بقدر حاجت
در بینی چکانند و اینجا طباشیر سدس هر واحد نیم درم افیون نشاسته هر واحد یک دانگ همه را سوده آب شل سدس چهار سازند و از یک حب در روغن گل و
آب حی العالم حل کرده سوط نمایند و باید که ساقین بصفا بر بندند و پای در آب گرم نهند و از حرکت و کلام و غضب آواز شدت بکشند و از اغذیه حاره و البان

در این باب

آب ریاضی شور نیز بقول مالقی مفیدست و سپستان جو شاییده بخار و استنشاق نمودن هم نافع و از سوطات قوی التاثر نیست که جدید سرد و فزونی
مساوی سخت کرده بروغن زیتون که در آن سعد بطبع باشد یا بروغن سوسن آبیخته لعل آرد و سوط بندق هندی در آب سوده معمول است و تسعیر نیز به کلنگ
و کایمان و غیره نافع و کذا سوبانی محلول در روغن یاسمین که از چند پدید می آید یا بنفشه در روغن بربن سوط بقدر یک جبه از بنفشه در آب رنجوش مجرب تسعیر می کند و در آب
یا آب خالص شسته و بقول شیخ از سوطات نافع صداع بارد نیست که شونیز را در سر یک شنب کشد و صبح ساینده بدان سوط کنند و نزد اطباء می هند سوط آب بنگره یا بهر
آن شیر زنان یا شیر زرد پختن قطره و اگر بنگره تازه بهم نرسد خشک آنرا بشیر ساینده صاف نموده چکانند و مند و سوط یک قطره و روغن تلخ نیز نافع و ایضا سوط
روغن کلچکان و کذا فلفل و دار فلفل و قنفل هم یا در یک بعرق بادیان حل کرده و کذا آب گ درخت و نه صاف کرده دوسه قطره و کذا بج کله جوش داده قدری آب و
گرفته و کذا آب بزرگ زنجبیل قدری و قند سیاه مثل و آب گرم سخت کرده و کذا گل یاسمین سه عدد در روغن مالیده و کذا نوشادر و کلونجی هر یک و سرخ آب ساینده بروغن گاو
آبیخته مفید و در سر بار دست و از لثه خنثی غیر شکم و اریه مساوی سوده و بینی میدن عجیب الاثر است و کذا نفخ گندم ستود در شیر عشره و محف و مسوق
که معمول است و در جرم است و همچنین این نفخ تنباکو و زنجبیل و غیره مجرب حکیم اکل خان دیرین باب سودمند است زنجبیل سه ماشه الاپرچی خرد چهار عدد و ارجینی چهار ماشه
تنباکو سورتی نیم پا و جوز زیاده و قنفل سه عدد و زعفران سه ماشه فلفل و هفتی دو ماشه نک لاهوری سه ماشه صندل سفید سه ماشه مثل سه ماشه ساینده نصف
ادویه در گلاب خوب فروخته نموده بعد از آن همه ادویه یکجا کرده در شیشه نگا هزار و پنج و شام بقدر یک ماشه استعمال کنند و کذا مغز تخم سرخ یا برگ کنیز خشک کرده عطسه
آورون مفید و قاقله کپار و یا دار فلفل ساینده نیز نافع و از شحمات شتم یاسمین و پنج یا سیار نافع است و کذا شتم نافع و برگ ترنج و نسرن در روغن آن و غیره
و صفت دباونه و زعفران تنها و یا ارجینی و قاقله کپار و زباد و غالیه هر واحد سودمند و اگر آب گ ابر کف دست باندک نوشادر بکشد که آب شود و نزدیکی یعنی برده چند
مرتبه نفس را بکشد مجرب است و بوییدن شونیز بهر بسته گرم نموده نیز نافع و بقول بقراط سیلخنه و زنجبیل و فلفل سیاه و کذا ش که قند و خرقة کتان بسته شبیدن مفید صلیع
بار دست و از لثه لات نافه نیست که اسطوخودوس برگ غار قیوم حلبیوس گندم نمک ثبت یا بونه برگ ترنج یا در پنجویه سافج و فلفل بادیان پنج کرس
گل سرخ بود نیز بری سداب شاه هر چه از اینها سیاه پدید جو شاییده تبخیر مسرعا نیز در بخار آن آب گ بکشد و قطعه مد آب و تر کرده مکیده و شفل آن خاد سازند و از
ضمای و است و اطلیه نافع و ارجینی یا عطر آن و قنفل است که در آب سداب یا آب برگ لیمو بریشانی و هر دو شقیقه و یا نفخ طلا کنند و قنفل یک نیم عدد فلفل سیاه و
بریشانی و شقیقه در آنکه قنداع یا در مجرب است و طلای قرص شکست در آب خا سوده از برای صداع بار معمول و دود و مغز بادام بروغن سر شفت ساینده طلای
و کبابه چینی ساینده بگل آب سرشته ضما نمودن مجرب یا پوسیده پنج میدا نیز زنجبیل زعفران ساینده طلا نمایند که مجرب است و در جرم است و یا بونه اکلیم الماکن رنجوش
نهام برنجاست مساوی ساینده روغن یاسمین و روغن گل آبیخته ضما کنند که برای صداع بار معمول و مجرب حکیم شریفین خان مرحوم است و ضما و فرنجوش هم یکی
اکلیل الماکن زو قای خشک یا بونه شونیز مساوی ساینده آب رنجوش سرشته نیز نافع و کذا تصفیه جدید سرد و صلب الفار و قسط کبابه چینی در آب سداب و کابا
مفید و اگر گوگرد و صفت قسط و کبابه گرفته مساوی در روغن گاو یا روغن گل سوده بر یا بهر طلا نموده بریشانی بچسباند برای صداع بار قوی تر است و طلای غاثر
چوب انجیر لیمو که جو کیه سرکه را بر خاکش گرم بریزد و بر سر گرم گرم طلا نماید و همچنین که با برگ شقائق النعمان سرخ و اطلای بوش در بندی نافع است و کذا ضما و پوس
نایخ و نزد حکمای هند ضما و گل می کنند سودمند و طلای نر کچور بدستور و ضما و سنبل چینی بگل آب ساینده و کذا زنجبیل بروغن بید انجیر سوده و کذا برگ سبنا آب ساینده
و کذا فلفل سرخ قدری آب ساینده و کذا پوسیده بید انجیر زنجبیل و نایخ یا صبر آب ساینده همه گرم کرده مفید صداع بارد است و از بخارات بخور دکان انیسون
و ابر سا و عود و چند بید تر و قسط و را شنج و قنفل الیود و سنبل و هر واحد مفید است و از اعذیه مزوره که از خود و مغز قلم و اندک شکر ساخته باشد و یا قلیه گوشت
چوزه مرغ و دراج و تیم و نیمه طیاره کوچک بری و جلی یا بازیر جاشقوی خوشبو مثل زیره و فلفل و قنفل و زعفران پسند و ارجینی و سافج هندی و نیز قوم بیاز ناست
و کذا هر غذائی که بخورد و کذا سداب و سیر و حلیت و کربا و صندل و افادیه و قنابل سازند و میوه نیمه شت و فطر و عمل و زیر یا جات نافع و اگر قنن بخار و زورات
و شور یا جات مخصوصا هنگام خوردن که گرم باشد و بخار آنها باغ برسد و عرق آید مفید است و بجای آب مار العسل بپزند و فواکه یا بهر مثل انجیر خشک و سوز و نیمه

فلفل و زنجبیل و زعفران و سافج و ارجینی و سافج هندی و نیز قوم بیاز ناست و کذا هر غذائی که بخورد و کذا سداب و سیر و حلیت و کربا و صندل و افادیه و قنابل سازند و میوه نیمه شت و فطر و عمل و زیر یا جات نافع و اگر قنن بخار و زورات و شور یا جات مخصوصا هنگام خوردن که گرم باشد و بخار آنها باغ برسد و عرق آید مفید است و بجای آب مار العسل بپزند و فواکه یا بهر مثل انجیر خشک و سوز و نیمه

شب خیساییده هیچ گفند داخل کرده بپزند و جلاب و شربت غناب مرکب نیز درین صداع معمول است و دیگر شربت بطنی خون که در علاج ادویه باغی دمای مسطور گشت سبب حاجت عمل آرد و هرگاه درین صداع بعد از استعمال مطبوعات احتیاج کمین افند یا اندک آنیرش صفرا با اسهال از راه سردی محسوس گردد استفرغ آن نماید بطنیات و سموات صفرا که در علاج صداع صفراوی مذکور شوند یا ادویه روزی این مضمج و مضمج دهند گل نیلوفر بنفشه شاهره غناب الغلب تخم کاسنی گل سرخ جناری هر واحد و درم غناب هفت عدد پستان نه عدد و در آب خیساییده یا جو شاییده گفند یا ترنجبین چهار توله داخل کرده صاف نموده بنوشند بعد از نوشتم برای اسهال شیر خشک پانزده درم مغز خیار شیرش یا هفت توله روغن بادام یک نیم درم یا درم زیاده کنند و گاهی برگ سنا و درم بادام یا چهار درم می افزایند و گاهی لیلیجات و آلو بخارا و ترنندی عند غلبه صفرا و عدم سعال اضافه میکنند و یا همین طبع بمطبوخ فواکه کشند از غناب پستان نشوق آلو ترنندی بنفشه نیلوفر شاهره یا مغز خیار شیر و روغن بادام شیرین و شیر خشک و ترنجبین یا بدون خیار شیر نایند و الاضاق نفوق فواکه مثل آنکه غناب آلو بخارا هر یک بست دانه خوابانی پانزده عدد پستان سی عدد ترنندی چهار اوقیه بنفشه گل سرخ هر واحد سه درم شب خیساییده صبح ترنجبین دوا و قیبه شیر خشک یک اوقیه مالیده صاف کرده بپزند و شربت اجاج سهل و قنوق سهل معمول حکیم اکمل خان نیز مستعمل و شربت نجیب الدین سمرقندی نیز طبع است صفت نفوق مسطور نافع صداع گرم و سرد و ذات الحجب ترنجبین شیر خشک هر یک چهار توله مغز فوس خیار شیر هفت توله سه چهار گری در بید شک و عرق بیداده و عرق غناب غلب عرق نیلوفر ترنوده مالیده صاف کرده لعاب اسفول شیر مرغ نم نمند و آنه از هر یک یک توله روغن بادام شش ماشه اضافه کرده بنوشند صفت شربت مذکور که هست صداع دوی و صفراوی عجیب الفل است گل سرخ پنج درم زرشک بیدانه ساق تنقی هر واحد بست درم آوی سیاه بزرگ فربست دانه غناب چهل دانه شب کرده صبح بخوشاند و صاف کرده ربع رطل گلاب و یک رطل قند سفید داخل کرده بقوام آرد و با شیر بز و بار و حسب حاجت بیاشاند و اگر سرفه باشد موصات و گل سرخ و لیلیه مناسب نیست و میان سها تا بپزد از شیر تخم کاسنی و خیارین مغز تخم ترنوز هر یک هفت ماشه لعاب اسفول یا ریشی نخلی سه ماشه در گلاب و عرق بیداده و کاسنی و شاهره هر یک چهار توله برآورده شربت غناب و نیلوفر هر واحد یک نیم توله داخل کرده اسفول هفت ماشه پاشیده داده باشد و اگر بجای آب عرق شاهره بنوشند خوب است و تخم کافور بقول صاحب مقدار الاقسام صداع دوی را نافع است و بعد از تقیه نام اطریفل کشیده توله شربت غناب شربت کادی هر یک یک نیم توله کلاب عرق کاسنی و بید شک هر یک چهار توله دهند و کافور بر روغن گل همیشه بهار سوط سازند و یا اطریفل کشیدنی شیر تخم خیارین عرق شاهره شربت نیلوفر بپزند و گاهی شیر کشیده خشک شیر اصل السوس افزوده شود و چون روغن درم معده کرب و غشیان و تخم میا بیدادرت بقی نمایند شستن دست و یا آب گرم و یا با شونین نمایند از سوس گندم یا با یک دران بعضی ادویه باره مثل گل بنفشه و نیلوفر تخم خطمی و جناری و بهار بید و یا ترنکامی اینها از هر واحد یک قبضه سوس گندم جو شاییده باشند و هرگاه بعد از این تدابیر گرافی سبب باقی باشد با یک دران با بونه بنفشه اکلیل الملک گل سرخ جو بنفشه نیلوفر جو شاییده باشند بطول نمایند و الاضاق بعد از تقیه شرم افیون صری خالص طلای آن داخل بینی و بر صدغین این صداع را در ساعت ساکن میکنند و آنچه آرموده است سوط از نهایی لولو و قدری از عنبر و رطوبت سرطان زنند و گفته است و سوط طبایع شیر بر سوز نافع و گویند که بخیق گلاب بسیار ریافوخ تا آنکه سردی او در قور محسوس گردد و فی الفور نفع میکند و بختی اندک از آن بسبب تسدید مسام و صحت است صداع را زیاده میکنند و هرگاه در سوزن بسیار بود روغن با بونه بسره که طلائع نمایند و تخم آن الملق و اسرع در تائیر باشد از طلای آن و هرگاه دماغ ضعیف گردد که ام شیر بر سر استعمال نماید تقویت راس بسوط تقوی آن و آنچه اسرع در تقویت است سوط روغن بنفشه شیر و ترنانت و سوط نافع که بعد از تقیه مستعمل میشود آب برگ کاهو آب برگ خرفه آب که و شیر و خمر است همه را در شیشی دهن فراخ انداخته حرکت دهند که کیسان شود عمل آرد و اگر ضربان قوی و در دشتید روغن را مضطر گردانند این دوا می خرد برای تسکین استعمال کنند افیون زعفران هر یک بقدر لاش و اندکی کافور قیسوری در شیر و تخم آن یا روغن گل حل کرده در گوش و بینی چکانند و گاهی درین ادویه گل ارمنی و آب کشیده سیر و آب با بونه تر و سرکه و آب بید و مانند آن افزوده بر سوطا میکنند و ضماد مسکن که بعد از استفرغ استعمال میکنند نیست آرد و جو کشیده سیر برگ خسره غناب الغلب برگ بید صندل مجموع یا آنچه میسر شود بر سر ضما کنند یا آرد جو اسفول آب برگ بید گلاب قدری سرکه و غلب آنچه استعمال کنند و یا صندلین گل ارمنی کاهو شیر خشک ساید با آب کشیده سیر و گلاب و آنچه میسر شود بر سر ضما کنند و یا صندل سفید کافور غل شیان مایینا ساید با آب کارد آنچه بکار برند و ضماد و سولق جو کاهو

و گلاب نیز نافع است و یا شیان مایه و صندلین و گل سرخ و بزر قنطاریا و عنبر و بنفشه بر صندلین و پشانی و تارک سر طلا نمایند و اگر در دشت بد باشد اندکی
 کافور زیاد کنند و عند شدت در وضو صندل فلفل گل ارغنی شیان مایه هر یک درم پودستنج فلاح بزر البنج سفید فیون زر عفران کافور هر واحد
 یک درم هر راسا یکده در گلاب بنفشه و بر خرقه کتان طلا کرده بر سر گذارند و بخاک نموده درین صناع نافع به دانست آب خیار آب کاهو آب کشمش بر صندل بود و درون
 با قدری سرکه و گلاب کافور دوده در شیشی دهن فراخ انداخته حرکت داده بویند و بخور که در صناع دومی بعد صفای و در صفای بعد سهل استعمال کرده میشود و نیست
 گل بنفشه خطمی جو بنفشه گل نیلوفر جاده که با بونه جله را در آب جوشانیده در پشت اندازند و در عنبر بنفشه در عنبر گل داخل کرده در پشت و سر لعین پاک کشیده
 و در آن حرکت دهند و بخاک بریزند و روزی دوسه بار این عمل کنند و قدین در آب گرم یا در آب او و یا شیان مایه یا روغن کدو و کاهو که در صناع حار دوی و خشک است و غلات
 معده لایه بالکلیه زائل شود برای رفع نفیسه آن جدول است اینست از جوی خطمی با بونه سهوس گندم صندل سفید گل سرخ بنفشه مساوی کوفته بنفشه با سرکه انگوری
 و گلاب آب شیان بفرم و روغن گل سرشته و پارچه بسته آتش گرم کرده بر سر کشید نمایند اگر از استعمال باین کما و زائل نشود معام کنند که باقی ماده زیاد است پس آن
 رفع آن فصد در وصف این نمایند و بجهت بر هر دو ساق بنهند و امثالش قدین نمایند و عند انتهایی مضمضه بچون ملک با بجهت شرب استعمال کنند و غذا مارا شرب فرست
 بارده سافسه و آب تمهیدی بقدری شکر و فلفل بارده شل سفانخ و تهاض کاهو و کاسنی و کدو و خیار و بقیه مایه و خرقه دهند و قوال حذاق و بهل گوید
 اگر صناع از غلبه دم حار صاعد بسوی راس باشد فصد قیال کنند و اگر حکم نبود و جامت بر ساق قدین نمایند پس اگر نقل در مقدم دماغ بود و جامت بر قیال کنند و اگر
 نقل در مؤخر باشد رگ پشانی کشاید و شراب گوشت و هر چیز که در آن حلاوت قوی یا حرارت یا حدت باشد ترک نمایند و عدسیه و طفشیل و فلفل و فواکه بار و خوردند
 و بعد از آن اطلاق طبیعت خاصه اگر قبض باشد بهلیله زرد و ترنجبین و آکو و تمهیدی و شکر طبرزد کنند و یا لیل را در یک رطل آب آلوده با صلایه کنند و اندک اندک آن
 اندازند تا آنکه قوت ادا کند پس صاف کرده سی درم جلاب یا ترنجبین داخل کرده بنوشند و یا آب انار بقدر و ثلث رطل بشکر یا ترنجبین یا شیان مایه یا آلوده با صلایه
 نمزج ترک کنند تا نرم شود پس آکو بخورند و جلاب بنوشند و یا فلفل خیار شرب یا ترنجبین بست درم در جلاب لیلده بنوشند و یا گلاب بنفشه تر و گل سرخ تر و کوفته افند
 آب آن هر دو با ترنجبین بنوشند و اگر در آنجا سر فیاخشونت و خلق و سینده باشد بگند عذاب بست عدد اصل السوس مقشر کوفته و درم بنفشه خشک هفت درم و فلفل
 بست درم ترنجبین یا فلفل خیار شرب حل کرده بنوشند و هرگاه التهاب صناع وحدت و تشنگی بسیار و کثیر و گل سرخ و یا از صبر و عصاره انستین و کثیر است
 بخورند و هرگاه بدن پاک شود باید که خطمی را بیکر که لت کرده بر سر نهاد نمایند و یا اسفندی و سرکه طلا کنند شیخ الرئیس میفرماید که در صناع حادث از ماده حار دوی
 باید که بهادرته بقصد و اخراج خون بحسب حاجت و احتمال قوت کنند و اگر فصد رگ ساعد کفایت کند و بدان برادر خود نرسد و در بحال خود باقی ماند و جمله عروق
 ظاهر باشد و در سر و چهره و چشم استلائی واضح به بیند باید که فصد رگ کفائی که استفراغ ماده از نفس دماغ کند کشاید مثل فصد عروق بینی از هر دو جانب و فصد
 پیشانی که فصد این رگ بسیار در دمای سر است حاصل میکند و واجب است که درین رعایت جانب در کنند اگر جانب و خراشید فصد عروق جانب قدام نمایند
 و اگر در جانب دیگر باشد فصد رگ مقابل آن طرف کنند و اگر در جانب مقابل رگ غائر بود و جامت بدیل فصد نمایند و اگر کا غائیس گفته که اگر ازین غنا حاصل
 نشود باید که جامت میان هر دو شانه نمایند و از آن خون بسیار بر آزند و بر موضع جامت نکند سود و چنانچه اول روز ششم باره در زیر آلوده بر آن موضع نهند
 و روز دیگر دوی جراحی برای التهام موضع جامت گذارند تا قرحه گردد و ازین تدبیر در اکثر امراض صناع در یک روز زائل میشود و این مخصوص بدین صناع نیست
 بلکه در جمیع انواع صناع مزمن از ماده جنبه از هر ماده که باشد نفی میکند و اکثر درین نوع صناع و مانند آن بقصد صافن و جامت ساقی استفاق حاصل میشود
 و چون محسوس شود که در آنجا شایبه از ماده صفراوی است پاک نیست با استفراغ آن بخیری که تبیین طبیعت و از لاق ماده کنند از آنچه در باب صناع صفراوی ذکر
 باید و با بجهت باید که مداومت تبیین طبیعت نمایند مثل مرقه بنشویه و اجاده و مرقه عدس و فح اعنی ماش سوای جرم آنها و با غلبه بر ده و تولد خون بار و اکل شرب
 و غلط و مائل قبض تغذیه سازند مثل سمانیه و رانیه و عدسیه و بزر که و طفشیل و اگر از قبض طبیعت عذر کنند که طلیب و در معالجه امراض سرکه الحاح است بلین طبع است
 پس در حالت قبض تعدیل این قوا بعن ترنجبین و شیر خشک و همه آنچه شیرینی تبیین کند باید کرد و واجب است که این اغذیه چمن الکیموس باشد و فلفل

مقدور آن کنند و از آن متعلق نشوند و چون نطولات و مبروفات استعمال نمایند پسری که در آن تبریه باشد قوی طیب شدیدی نبود بلکه در آن اندک ردع و قفس باشد
 بعمل آرند مثل آب انار و عصارت بار و قابض از فواکه و اوراق و اصول و لعلاب بزرگ قطونا بسره که آب قفسی الراعی ابن عباس گوید که هرگاه
 صداع از ماده دسوی باشد و قوت قوی و سن نهایی شباب یا جوانی بوده و از فصد مایمی نباشد فصد مسره و نمایند و مقدار حاجت خون برآورد و اگر گنایت
 کند فصد صافن کشاید و بر ساقین یک وجب بلند تر از کعب جماعت نمایند و اگر بعض طفل باشد جماعت بگردن او نمایند و اگر مدت او طول کند و در روز
 متقدم سر باشد بر موخر سر جماعت کند و فصد لگ موخر سر کشاید و اگر در روز موخر سر و در گ پشانی کشاید بعد از آنکه مقینه بدن باشد بدوی سهل و فصد در گ
 دست کرده باشد تا که ماده از آن بسوی اخذ و نوع مرض منجذب گردد بعد از آن سائر اضمحله و نطولات و معوطات که در علاج صداع حار سازج مذکور شد
 استعمال نمایند و غذا بزره مدس مفسر آب انار یا آب خوره سازند و از فواکه آلو و شقالو و غناب و مانند آن خورند ابو الحسن گوید که صداع حار مادی باشد
 است بنا بر بودن ماده حار قریب دماغ مع فساد مزاج اعضای بسبب طبعه مجاوره دماغ و از مثل این صداع شیخ در اعصاب دماغ و انتشار نور چشم بنابر
 تمد و طبقه و اتساع ثقبه حادث میشود و گاهی از تقصیر در معالجه آن بسر سام حار و اختلاط ذهنی انجامد و پیش ترقی بخارات غلیظ بسوی سر و حدوث
 استلا و رنجاست و این ماده گاه از معده و گاه از عمق بدن مرتقی میگردد و این بر طیب مایمی نیست چون تامل او کند بهر آنکه بخارات و فصولات هرگاه از معده
 و صدر و سائر تجاویف کبار مرتقی شود طیب شرابین صدغین و او واج را منتفع مرتفع دریا بدو هرگاه تصاعد از عمق بدن باشد هر دو رنگ پس گوش را مع تبیین
 منتفع متعلق معلوم کند و از اعراض خاص این مرضی اوج اشتغال و نقل عظیم مع ضرایح و کدورت حواس و اشتیاق با اشتیاق هوای بارد و ناله و حالت تبخیر است
 مع قلت رقاد است علا حش ابتدا بفصد قفالیین کند چون اعراض قوی باشد در دور و زود و در اول امداد الشیبه مشتاد و دم باد و وجهه کافور و یخچین بنوشند
 و کمی و زیادتی در مقدار را الشیبه حجب شاه طیب و حل طبیعت باین مطبوخ نمایند بلیله زرد و جغت دم تمزندی سی درم ترنجبین پانزده درم پرسیاوشان اول
 هر و اندسه درم شاه ترنج دم فستقین هفت درم غناب سی عدد آلو بخارا بست عدد و نیم منتقی ده درم کشمش شک یک کف همه را به شور مطبوخ بخوشانند و افشرد
 صاف کنند و در یک شربت آن سه طبع سقونیاد و دولت درم ترید آینه بنوشند و بعد استفرغ باین مطبوخ غذا چقدر و کاسنی هر دو مساق و طیب بسره
 و کشمش سازند و تعدیل طبیعت نرمی کنند و نگذارند که قبض شود پس اگر فضول بسیار بیند و قوت سعادت کند و سائر قوانین مانع نبود در معاودت استفرغ
 قوت فضول پاک نیست اگر خون زیاد باشد فصد مزاج آن نمایند و اگر در سائر فضول زیادتی بود استفرغ آن بدوی مذکور نمایند و چون معلوم کنند که فضول
 کم شد و قبض و قاروره گواهی آن و بهنجوی که قبض نرم شود و از آن سرعت و تواتر عظمی نائل شود و قاروره ناقض کمره قارور دیگر قوام گردد و مضائقه
 نیست که بر سه بعد ترشیدن سوی منبر یا چه مبلول بسره که و گلاب و روغن گل و بلبل و باین دو انگذارند گینه داب که آب کاسنی آب خجاری آب خیسار
 آب برگ اسبقول آب بنفشه آب بید و جوش خفیف دهند تا صاف گردد پس گلاب و سرکه که بسیار کنه نبود و اندک روغن گل خالص انداخته بمزج سازند پس
 اندک سر کرده پارچه بدان آلوده بر تارک سر نهند و هر قدر که مرض کم شود از این آبها کم نمایند و در آب کاسنی افزایند تا آنکه مرض بالکلیه نائل گردد و اگر حاجت زیاد
 ترید باشد درین آبها آرد جو اندک کافور داخل کنند و اگر احتیاج زیاد تحلیل باشد در آن آبها اندک خطمی و آرد با قلا مل نمایند و هرگاه یقین زوال علت گردد
 و آنچه باقی ماند بقایا عسر باشد و در اینجا ماده بود آب گرم که در آن بنفشه و خنخاش و سوسن گندم و جو نیمه باشد بر سر ریزند و در آخر این صداع طبیب فطلی
 کند و امر نطولات قوی نماید بلکه این بحسب سبب و بحسب ماده و مزاج و بلبل و فصل بود و اگر متعسر گردد و ظاهر شود که در اینجا فضول است فصد هر دو صاف نمایند
 و محام بر ساقین نهند و امر بالش قدسین دائم و غسل آنها آب گرم نمایند و فقیع مسام و پایا آب گرم که در آن اندک بابونه نیمه باشد باید کرد که باین تدبیر بقیه
 بی شک محل گردد و اگر قیایا فساد مزاج محتاج بر طیب و تبدیل مزاج بعد استفرغانات مذکوره باشد و یقین شود که در اینجا ماده نیست این سحر بخار بنفشه الراعی
 بر آرد و جوش خفیف داده صاف کنند و از آن دو دانگ گرفته روغن بنفشه دو دانگ و شیر و خزان و دولت درم و بعد مسواک و شستن دندان پنج روزه بخوانند تا
 و دهن لریج گردد پس ازین آب دهن که از خاییدن جو در دهن جمع شد یک نیم دانگ آینه و شیشه بخیناند و بار دیگر صاف کرده در دهن و سر نمایند و در روز شب

بسیار وقت از سوز و کشته شدن که در طلب این نماید و معنی اطباء که اراده ترسیب بسوز و کشته شدن میکنند اینست که بکینه و ششاش طلب و بر گما از آن جدا کنند و نیز جدا کردن آن
 چیزی که تشبیه بشیر آید بکینه در روغن فلفله در آن آمیخته سوز و کشته و چیزی در طلب این ازین میوم چون در وقت آن استعمال کنند و آنچه اهل بصیرت استعمال میکنند
 و در جمیع صداع حار جداست و فراغ اگر واجب بود کافی است اینست آب طلوع آب بجا از گلاب مارا قرع مشوی چند را جمع کرده اندک سرکه و اندک روغن گل آمیخته
 پارچه کتان بر آن آلوده بر سر روضه بدارند و هرگاه بیمار رسیدن سردی بدماغ دریا بد جدا کنند و هرگاه گرمی معلوم کند عاده آن نمایان و ایشان طلیل بقایای صداع
 حار باین تمیز میکنند و ازین عدول نمیکند و اگر باین صداع تب مختلف گردد و نظیر او در تب نمایند پس اگر بدو رغبت آید معلوم شد که اکثر بجه لبوی سوز
 فضا عد میکنند و خلاصه صفای مع بحالت است اگر او در آن روی بود و نوعی که از آن نقای تمام نشود و تب باقی ماند تا آنکه در دیگر بر آن آید و معذک
 نقل اندک در یک و دیگری در چشم میاوم شود درین هنگام یقین کنند که خلاصه صاع لبوی سرد می ست پس در حایجه قصد میکنند آن خلط نمایند و در بیزات
 این و آن تب مائل سازند و اگر تب بل از حد و ش صداع باشد تب مرض و صداع عرض باشد و اگر بعد صداع بود بالعکس باشد و اگر گیارگی هر دو پیدا شود و هر دو
 از آن مرض و عرض بود و تغلیب یکی بر دیگری ممکن نیست مگر معرفت سبب پس با عرض خاصه و در علایجات مذکوره تقدیم و تاخیر از آنچه گفته ام نماید که در که این مقصد
 مسالجه است گیلانی گوید که بعد فضا آب انار و آب تر مندی و آب ریاس و ترشی سرخ و مانند آن از مبررات یا ساده و یا با شکر بنوشند و رب ریاس
 و رب قوت و غیره ربوب ترش مانع صعو و آنچه لبوی سرد بدهند بعد طبع لیلیه زرد و تر مندی و آکو و خواب و شاتره و فستقین و مویز و ترنجبین مقوی بپوشانند
 بنوشانند و اگر ضعف یا شائبه صفا باشد حل طبیعت آب آکو و تر مندی بخیار شنبه و یا باین مارا القوا که نمایند تر مندی بپست درم آلو بخارا سی عدد بپوشانند
 عدد دهم کاسنی پنج درم بنفشه خشک عدد دهم گل سرخ پنج درم غناب بپست عدد یک شنبه زرد و رب ترکرده صاف نمایند و بر آن بپست درم ترنجبین و شکر
 اندازند و در چهار رطل آب بخوشانند تا یک رطل آید و صاف کرده بشیر خشت یا ترنجبین بنوشند این حقنه لیلین بپست آید غناب پستان هر واحد کف بنفشه
 خشک چهار درم انجیر درم خطمی سبوس گندم هر دو در صر و بسته بقدر حاجت در سه رطل آب بنیزند تا یک رطل آید چهار اوقیه از آن صاف کرده آب بقدر
 کوفته افشرد و بر رطل روغن کنجد و اوقیه مری یک اوقیه انداخته خوب برهم زنند و دیگر حقنه کنند و بجزوات معمول از حوامض مثل آلو یا تر مندی یا شمشک
 غذا سازند اگر طبیعت قبض باشد و مثل میب و به و غوره و ریاس و مانند آن اگر طبع نرم بود و باید که در طعام ایشان عدس متشهر و ماش متشهر بود و ایضا
 در آن بقول لینه مثل اسفناخ و بلبلاب و حاض و پتندر و کاهو کاسنی و کدو و قلمه بیانی و خرفه باشد و این بقول را بسره که کشنیر خوش و سازند و چون مری
 با تها رسد و حاجت تلپین شود باین مطبوخ لیلیه نمایند بکینه زرد و زده درم تابست درم و یک رطل آب بخوشانند تا سوم حصه باز صاف کرده بپست درم
 ترنجبین یا بشیر خشت یا شکر طبرزد و اهل کرده بنوشند و یا لیلیه سحوق در آب آکو یا آب انار معصوم و شحم آن و یا آکو و طب یا منقوع در حباب ازده تابست عدد که در
 قول ابو سهل گذشت و یا منقوع شمش بدهند اگر حاجت باسهال قوی باشد و قوت مساعدت کند بکینه زرد و قویا از نیم دانگ تا یک دانگ و در حباب یا در
 شربت بنفشه یا در ترنجبین یا آب بقر یا شربت در دیا شربت آلو یا منقوع شمش یا آب تر مندی حل کرده بدهند و یا آب ترنجبین یا آب بیارب انار و قوت
 سهرشته بخوراند و از ملینات خفیفه سفوف بنفشه است که بنفشه خشک سوده و شکر ساوی از پنج درم تا ده درم بخورند و اگر موسم گل سرخ باشد آب گل سرخ
 کوفته افشرد و دو ثلث رطل بکینه و بر آن شکر یا ترنجبین از یک نیم اوقیه تا دو اوقیه انداخته بنوشند و اگر سرفه یا نشونت صدر باشد مطبوخ مذکور
 قول ابو سهل بدهند و اگر در غار طوبت باشد و حاجت باسهال قوی بود تر بکوفته از یک درم تا چهار درم در آن مطبوخ بنیزند و گاهی این درص
 بنفشه می دهند بنفشه خشک و تخم نباتی متشهر ساوی گرفته در هر درم از آن نیم دانگ تمونیا داخل کرده یک قرص یا دو بدهند و چون حدت و التهاب
 مرض نکسره کرد و این سهل بدهند از صبر یک جزو کثیر گل سرخ هر واحد ربع جزو حب ساخته آب گرم یا مطبوخ مناسب بخوراند و یا انستین نیم جزو افزوده مثل بنفشه
 بسته از دو تا سه درم بدهند و از آنچه صداع را درین وقت و اوج چشم و جرب را میگوست این حب بنفشه است بنفشه خشک دو درم تر ببنفشه یک درم
 رب السوسن و دانگ تمونیا گل سرخ هر یک یک دانگ یا یک کبرنس حب سازند که این نوع صفوی غلبه از دماغ است و گاهی شیارا و از صرع استعمال

در وقت آن استعمال کنند

در وقت آن استعمال کنند

در وقت آن استعمال کنند

در وقت آن استعمال کنند

در وقت آن استعمال کنند

در وقت آن استعمال کنند

میکنند برای فوایدی که در علاج امراض دماغی مغنی مذکور شد و در آن مقوی نیار برای اخلاط صفراوی و منع طول مکث صبر و تقویت فعل اومی افزایند و چون این صواع
اسکن و اضعف کرد و بدن انقبض قوت باشد باید که تغذیه مغزی گوشت دراج و قهوه و چوبه مرغ تخم آب آلو یا انار یا سرکه یا سبب سازند و عدس منقشر مطبوخ باب
انار برای تخلیض خون و منع بخار میدهند و در طعام ایشان کشنبره برای منع بخار زیاده اندازند این هفتبه الهه گوید که اگر قوت و حسن و فصل مساعدت کند مبار دریت
لغضه قیضال از جانب الم کنند و اگر در وعام جمیع سر باشد فصد از جانبی که در آن در شدید باشد بگیرند و اگر از قصد دماغی باشد جاست میان هر دو نشانه یا بر نشانه
نمایند تا از این ماده از اعلی با سهل منجذب گردد و اگر از این در و ساکن نشود درگ پیشانی کشانید و بعد فصد تبرید مزاج بشراب آب آلو و غیره در آب آلو مانند آن که
در قول کیلانی سطور شد باید کرد و اگر طبع نرم بود در آب به دیار سبب بدیند و فواکه قابض خوراند و بر پیشانی گلاب مالند و ریاحین بارد شل نیلو فرو بنفشه و گلاب
و صندل بپویند و اگر طبع قبض بود و جسم متلی باشد تلکین بار الفواکه و یا آب انار این معصوره ششم آنها بشکر یا شیر خشک یا ترنجبین نماید و ایکه در آن بنفشه وجود گل
و نیلو فرو نشانیده باشد بر سر بریزند و مرچین را بر پیکر کنند و فرودات و عدسیه زرد و بقول بارده خوراند و هرگاه حدت ساکن شود و بکسب مرغ بسره که در غب
پخته بدیند و از استکثار حلو و تخم و سرکه منع کنند این الیاس گوید که فصد سر و رو حجامت کنند و اخراج خون کثیر نمایند اگر قوت قوی و خون غلیظ سیاه
یا سرخ غلیظ و فصل و سن موافق باشد و اطفای خون با ششای بار کنند و تلکین طبیعت بمطبوخ فواکه نمایند و مارا شیر خورند اگر باوی تب باشد و اگر تب
و سرکه بود و گلاب سر در تر مندی ده دم و ترنجبین یا شیر خشک هر کدام که باشد ده دم دهند و جل طبیعت بار الفواکه مثل آب غناب و آلو و تر مندی
و سپستان و نیلو فرو بنفشه و ترنجبین و شیر خشک و خیار شنبه و شکر نماید و یا بگیرند بنفشه و نیلو فرو یک پیچ درم تخم کاسنی سه درم شکر سفید ده درم و ترنجبین ده درم
و جوشانیده مالیده صاف نموده بنوشند و غذا فرود ماش منقشر بخار دام یا فرود آلو جلی بغیر دام و قشمش یا فرود آلو و تر مندی یا شکر و بنفشه یا دام بدیند و یا
بگیرند بنفشه ده درم و مثل و ترنجبین و جوشانیده صاف کرده بنوشند و یا انار ترش و شیرین تخم هر دو بنفشه و مقدار نیم رطل بشکر سفید و ترنجبین
هر یک ده درم بنوشند و بگیرند و روغن گل و دوز و گلاب یک جز و سرکه که گشته ربع جز و در شیشه دهن فراخ حرکت دهند تا آنکه مخروج گردد و قدری از آن
بر سر نهند و یا در آن پارچه کتان یا خرقه رقیق تر کرده بند و گاه گلاب نه یا سرکه که تنافع میکند و بزر قلعو نابسر که لت کرده بر سر نهان آنرا سوسوند و یا لای
منظی و سرکه که آفتی بر سر نهند و بر غنمای سر و مثل روغن کد و بنفشه یا نیلو فرو یا روغن بید معوط کنند ابو منصور گوید که فصد قیضال از جانب و ج یا از
جانب و ج شدید کنند و اگر فصد ممکن نبود حجامت ساقین و اگر ممکن نباشد حجامت قوه نمایند و حل طبیعت بار الفواکه مثل یا لای زرد و آلو بخار و تر مندی و غناب
و سپستان و اصل السوس و بنفشه و ترنجبین و خیار شنبه و شکر باید کرد و یا بگیرند بلبله زرد کوفته بوزن یا زرده درم و در آب آلو به بستوبیک در قول ابو سهل
گذشت صلایه کرده صاف نموده و دو اوقیه گلاب و ده درم شیر خشک یا ترنجبین داخل کرده بنوشند و یا انار شیرین و ترش ششم آنها افشرد و بقدر روغن تل
بشکر یا ترنجبین بنوشند و یا نمیره بنفشه یا نمیر خیار شنبه زده درم یا پانزده درم در گلاب مخروج یا آب گرم مالیده بنوشند و یا اندک سرکه در آب گرم آبتخته
بنوشند که سرکه الاسمال است و دیگر ترکیب سهله هافست که در قول ابو سهل و کیلانی گذشت و ترکیب حب رب بلبله و غیره در علاج صواع صفراوی
بیاید چندی گوید که بعد فصد اطفای خون با شریه حاصنه مثل شربت انار و شربت تر مندی و سکنجبین و شربت غناب و نیلو فرو کنند و تلکین طبیعت
بمطبوخ فواکه و شیر خشک و ترنجبین و شربت و روگرد و شربت اجاص سهل و آب انار این یا شیر خشک نماید و اگر تب و سرکه باوی نباشد شربت
تر مندی و شربت لیمو و در آب فواکه حاض بنوشند و اگر باوی سرکه باشد خمیره بنفشه با سپستان و نیلو فرو غناب دهند و این شربت غناب که
مطبی خون است و جمیع امراض دموی را نافع بود و تسکین همچان خون نماید غناب یک رطل کشنبره خشک سی درم عدس منقشر صد درم پوست پیچ کاسنی
ده درم همه را در سرکه سه روز به خیسانند پس خوب جوش داده صاف کرده شکر بقدر احتیاج داخل کرده بقوام آرد زده درم در آب زرشک سی درم
حل کرده بنوشند و لقوع مرکب این مرض را نافع است و نسخه آن در علاج امراض دماغی مذکور شد و این ملین نافع است آب انار این معصوره ششم آنها
بنظر تل شربت و روگرد یا گلفند بعد اوی یا زرده درم شیر خشک ده درم ترنجبین پانزده درم برسمه و درم و مرتب سازند انطاکی گوید که اگر علامات دلالت کند

بر آنکه ماده دمی مست فضا قیال کنند و اگر صداع متعدی بسوی دماغ از عضو دیگر باشد فصد ششتر که نمایند و گاهی در صفا سبب حدت خون فصد کرده شود
 بعد از تنبیه علل غالب بدوای مناسب آن کنند و از بجزایات خاص بصداع حاکم که استخراج آن کرده ام این دو است که گفته شد و تنبیه ششتر نقشه یک و قیبه غصاب
 سپستان الونجارا کتاب روشن گل هر واحد نیم اوقیه چهار درم آب شیرین بریزد تا چهارم حصه بماند صاف کرده بنوشند و غذا بکند و یا مغالاج یا فروزه آکو
 سازند و بگللاب دروغن گل و مرکب آب مور و کدو و صندل که در آن کافور یا فین مخلول بود مجموع یا منفرد حسب ماده طلا سازند و دروغن بجز آب سائر انواع
 صداع در علاج کلی اقسام صداع مذکور شد و از منقولات طلا نیز آرد و دروغن است و که آب بید و دروغن نقشه طلا را و سوطا موصفت اقتباس
 می نویسد که اول فصد سر و کفند و از نقشه و صندل سفید و صندل سیاه هر واحد یک درم دروغن گل هر واحد یک توله کافور و دانه نخل سازند و از بزرگ بید
 و کوه و گللاب و گلاب و خرفه مجموع یا منفرد صفا و نمایند که رفع درونی الحال می نماید و شیر و خرفه و کاسنی هر یک نه باشد تخم کاهو متشکر چهار باشد الونجارا هفت
 عدد و غصاب کلان چهار عدد در گللاب و عرق کاسنی و بید ساد و نیلوفر هر یک پنج توله برآورده شربت نیلوفر و گنجین منطری هر یک یک نیم توله داخل کرده بنوشند
 تا سه روز و غذا اسفناخ یا ماش سبز و سیاه یا سرخ و نان تنک دهند و مربای انبه و کرفه و قمر بنده و اگر در داتی ماند و از چهارم به تنبیه خاص
 بر دانه شلارک پیتانی یا صغیرین یا قنن کشایند و دوا غذا بدستور دهند تا هفت روز و در ششم تنبیه مطبوع فوکه الیچی و کلوچیان کنند باین نوع
 الونجارا زرد آلو هر یک هفت عدد و غصاب کلان ده عدد و سپستان چهل عدد پوست لیلیه زرد پوست لیلیه کابی هر یک ده درم برگ نقشه تخم کاسنی هر یک
 نه باشد در گللاب و عرق شامشیره و کاسنی و نیلوفر هر یک نیم اوشب خیسایند صبح جوش کرده چهار شنبه زنند و ترنجبین هر یک بست درم گلشن ده درم لیلیه
 صاف نموده دروغن بادام شیرین دو مثقال اضافه نموده بکار بند و بجای آب بر عرق کاسنی و گللاب و شامشیره و کافور زرد و دت شام غذا شامه سفناخی
 دهند و صبح تیرید دهند و بجز منطسه چهار روز استعمال نمایند و اگر اندکی در دسباتی ماند پس دمی تا که سر شامشیره شربزه مجسمه گذاشته سخت بکند بعد سیاه
 هفت باشد در آب گل سدا گللاب دروغن گل هر یک یک توله آغینه بهاد و سه برنجی تا یک گهری حتی بلخ نموده بجای شربت نایک ساعت بخوبی بآلند که فی الحال رفع در دمی

نقشه طلایه و کافور

علاج صداع صفراوی

سبب غلبه صفرا و بیجان و ارتفاع انچه و ارتفاعی ماده است بسوی دماغ و استلای عروق سران و از جالینوس مقول است که از اسباب این صداع انگار
 اغذیه و شربته بخاره و لقب منوط و سهر و اتم و صوم متواتر و کثرت مشی در صیف و زمانه گرم است و لا بهر تبدیل مزاج و تظفیه و تسکین حرارت تبریکه در علاج امراض دماغی
 حار سافج مذکور شد و بپزند و دیگر شربته ببرد که در علاج صداع حار سافج مسطور شد استعمال کنند و یا شیره تخم کاهو یک توله شیره منقر تخم کدو و توله با شربت نقشه و
 شربت نیلوفر و توله بپزند که معمول حکیم میرزا علی شریف است و شیره خیارین و منقر تخم کدو و کاهو و آب آلود قمر بنده و شربت نقشه نیز مفید و علاج این قسم علاج
 صداع دمی قریب است لیکن در علاج این نوع در شربوبات و غیره اشیای بار و طب اکثر استعمال نمایند و در دمی بار و باین شربت عمل رند و استعمال شربت
 نیلوفر و نقشه و گنجین و شربت نارنج و لیون و انارین بشرط عدم سرفه افق است و اگر سرفه باشد شربت ششاش و غیره نقشه و سپستان نافع و اگر سرفه نباشد
 باشد نوشیدن طبع الونجارا غصاب شامشیره و کاسنی با شربت نیلوفر نیز مفید است و اگر باین صداع تب باشد و قاروره ناری بود و لهاب بهدانه شیره تخم خیارین
 در عرق غصب الغلاب عرق شامشیره برآورده شربت نیلوفر داخل کرده خاکشی پاشیده بنوشند و در دیگر شیره منقر تخم کدو و شیره تخم کاهو شیره الونجارا اضافه
 کنند و یا شویه بارد نمایند بعد خفیف و لا شیره کدو و قوت نموده بعد شیره کاهو و در کنند و گاهی در شش و بقراری از صفرا و حقان غصاب پنج دانه الونجارا
 هفت عدد و بهدانه سه باشد در عرق کافور باند ده توله مالیده صاف نموده شربت نیلوفر و شیره کشش خشک چار باشد شیره تخم کاهو شش باشد داخل کرده داوود
 و بعد تسکین ماده نفع او منفع بار و نموده مسهل صفرا و حب لیلیه دهند و از مولات حکیم علی شریف است که بعد نفع از گل نقشه نیلوفر تخم کاسنی هر یک یک
 توله پنج کاسنی گل سرخ هر یک چار باشد تخم خیارین دو توله الونجارا بست عدد ترنجبین شیر خشک هر یک چار توله قمر بنده شش توله منقر تخم شش توله
 گلشن چهار توله شربت نقشه چهار توله شیره منقر تخم کدو و نه باشد تنبیه سازند و در دوم راحت آنکه مربی یک عدد و لهاب بهدانه سه باشد و شربت نیلوفر و توله بپزند

اکبر اعظم جلادول

ترتیبین مغز خیار شنبه هر یک هفت توله گلقد شربت و در مکر را بلیطی علوی بخانی هر یک چهار توله روغن بادام هفت ماشه اضافه نموده دهند و بجای آب گلاب تنها کف نمایند
 و وقت شام غذا شله اسفناخی و خشک گیلهانی با سفناخ خوانند و صبح بر شیر کاسنی و خیارین هر یک نه ماشه تخم کام و مقشر پنج ماشه لوب بدهند سه ماشه در گلاب عرق
 کاسنی و بید ساد و هر یک هفت توله عرق بید شکب پنج توله برآورده شربت ترنج و انارین چار توله داخل کرده مینوس اسفول نه ماشه خورائیده بنوشانند و همین خطاسه چهار توله
 داده هفت توله قلیل مزاج این اطریفل کشنیری تالیف علوی بخان دهند پوست لبلله زرد پوست لبلله آله هر یک سه درم کشنیر نصف وزن او و بر لبلله سفید قوام ساخته
 از دو شقال تا یک توله با شربت نیلوفر و شربت رنگت هر یک یک نیم توله عرق کاسنی و نیلوفر هر یک هفت توله بکار برند و در نسخه اطریفل کشنیری معمولی پوست لبلله
 کابل و لبلله سیاه نیز داخل است وزن همه مساوی و کشنیر بر هر جله و عوض قند شده خالص سه وزن همه او و پوست و بهت مرغ بخارات و رفع در و سیر این سفوف موجب
 و از غمرات را قلم است کشنیر سه روز در سرکه تر نموده مدبر کنند گل بنفشه گل سرخ هر یک یک نیم توله نمک لاهوری یک نیم توله عصا زرشک یک توله سفوف ساخته از دو درم
 تا دو شقال آب سرخ و شنگاه بدهند و اگر بعد از تنقیه ردی باقی ماند روغن کد و خیار و نیلوفر و شیر زنان درین چکانند تنها و یا با شیر کب نموده عیسی گوید که اگر از صفرا باشد
 بطیخ لبلله و سقونیاسهال و زردی آب لبلاب و بنفشه بنفشه و اگر با جندرا خط دیگر غلیظ باشد صبر و شیر یا تقوی صبر تنها و آن نیست که در آب کاسنی بنفشه خالص و
 اندک کثیرا تر کنند تا آنکه حل شوند پس صاف کرده بنوشند و اگر حاجت بقوی تر ازین باشد صبر قویا بخورند و تبرید مجلس هوایا چین کنند و اگر در ساکن نشود معلوم کنند که درینجا چیزی
 محتاج تجلیل است پس صفا و موم از با بونه و ظمی و آرد جو استعال کنند و اگر بیمار را بخوابی باشد بطیخ خشکاش و بنفشه و نیلوفر و مقشر بر سر بریزند و هرگاه بعد تنقیه ماده سور مزاج
 در دماغ باقی ماند بر صندلین گلاب و کافور و صندل و اندک سرکه طلا نمایند و یا شیر زنان بر سر دوشند و بر روغن بنفشه یا روغن کد و یا روغن نیلوفر مسموع کنند و آنچه تیره سر قوت نماید
 نیست که گندیشاف ماینا و تخم کاه و صندل سفید و صندل سرخ و فلفل و انیون و بوسکه و گلاب آینه بر صندلین پیشانی طلا کنند شیخ میفرماید که با صداع صفراوی اگر
 ادنی حرکت خون بهینه علاجه نیست که اندک خون برآرد و اگر آثار دم یافته نشود ابتدا با استقرار مثل لبلله نمایند اگر تپ نباشد والا بلزقات و چیزی که در آن خشونت
 و عصر نباشد مثل شیر خشک و شربت فواکه و آب لبلاب و گاهی بنشانه و حقه های لینه نیز تنقیه کرده میشود و اگر مواد صفراوی غلیظ باشد یا شربت و طبقات مدهود
 که از قی بر نیاید و از مسهلات فرقه از لاق نیاید احتیاج استقرار یا یارج فقرات مع سقونیاسه و در دیا اثر بر فرقات افزایند و یا بطیخ لبلله یا سقونیاسه و یا دین تنقیه نمایند بعد از آن
 تعیل مزاج بخیر کیه در آن تطیب و تبرید باشد یا بیکر دیا از بدن با غذیه و اثر بر دیا از مرکز سبب تنها در آن باشد بهجات مذکوره در علاج امراض دماغی حار سافج
 و صفراوی و بهر چیزی که بدان معالجه سور مزاج حار یا بس کرده میشود و بحسب اسباب عایه حرارت و اسباب عایه بیوست و از لطو خات نفع صداع این و فصل غفر
 و سهر اینر نافع بود بخیر نزع غفران هفت شقال و مرد و شقال و عصا زرشک و قلع قیس و صمغ هر واحد یک نیم شقال و شب بمانی هشت شقال و قلع طارنج شقال
 این او و یا با یک سایید بشرب علف سرشته قرص سازند و وقت حاجت یکی از آن بسره که فروج بگلاب حل کرده بر صندلین طلا نمایند و بقول شارح گیلهانی
 بهتر است که اندک انیون گل بنفشه و خشکاش و آرد جو در آن افزایند و گلاب و سرکه که در آن حل میکنند زیاده نمایند والا این قرص درین زمانه مادم صداع
 یا در سر کتر فایده میکند محوسی گوید که در صداع حادث از صفرا باید که فصد نمایند و خون اندک اخراج کنند بهر آنکه فصد استقرار صفرا یا خون می نماید و حرارت را کم
 میکند چه صفرا غیر تمیز از خون میباشد و بعد از آن تنقیه بمسل صفرا مثل مطبوخ لبلله و قمر هندی و خیار شنبه نمایند بیکر زرد پوست لبلله زرد کوفته است درم قمر هندی
 مثل او و در دطل آب بخوشانند تا ده اوقیه بماند مالیده صاف نموده یک اوقیه فلو س خیار شنبه مالیده مکرر صاف کرده یک شقال روغن بادام شیرین
 بر آن انداخته بنوشند نیم گرم دیالیزه لکوی بزرگ شیرین سی عدد قمر هندی سی درم و در سه رطل آب بنیزند تا بده اوقیه باز آید و صاف کرده بر آن شکر سیلانی بپست
 درم سقونیاسی ششوی از نیم دانگ تا یک دانگ بحسب حاجت انداخته نیم گرم بنوشند و یا آکو بخار مقوی بپوشانند و یا شربت و بر و بسکینچین آب لبلاب بکار برند
 و این مطبوخ خرج میده صفراست بیکر زرد لبلله زرد متقی کوفته پانزده درم غناب است عدد آکو بخار است عدد قمر هندی پانزده درم گل سرخ بنفشه فسنیقین
 هر یک پنج درم شاهره ده درم همه را در چهار رطل آب بخوشانند تا ده اوقیه باقی ماند و صاف کرده صبر نیم شقال سقونیاسه دانگ انداخته بنوشند پس بعد تنقیه اصهره
 و اطلیبه و نفولات مذکوره در علاج صداع حار سازج استعمال نمایند و تا استقرار بدن و تنقیه کامل از نفولات و اصهره حذر کنند که این صداع را زیاده کلسبب

نصفه

نصفه

نصفه

طلایه اسرب باریک نهاده بر بند تا حرکت شریان منع گردد و تصاعده بخار بسوی سر کم شود و غذایان صاف بخورند و با قبول بار و رطب و هند و بر استعمال
مزورات اقسام و زرد و چون صداع ساکن شود مایه سفید شدیدی با بیاض بسره که یا زرد و بعضی بسره که یا چوبه مرغ معمول آب غوره یا بسره که کشنیز یا زرد و زرد
این الیاس گوید که علاج این نزدیک علاج صداع دوسوی است بجز آنکه در معالجه این میل با شامی بار و رطب بیشتر و ترک فصد و اسهال طبیعت مطبوع بلبله
باید و اینها مل طبیعت بار الفواکه مثل آلو و عناب و ترهندی و پستان و بلبله زرد و کابل نمایند یا سکنجبین ساده و شربت و زرد و هند و شربت بنفشه و شربت شکر
در بوب فواکه بار و خمیره بنفشه به هند اگر بادی مریض و بجه الصوت باشد و غذا مارا الشیر اگر کتب باشد و الاغز و زرد ماش متشبه با سفناخ و مغز بادام و هند اگر مریض و زرد
آواز نباشد آب انار این معصوم ششم آنها و شکر سفید و ترنجبین تلخین کنند و غذا مغز زرد آلو جلی یا ترهندی یا انار دانه یا زرد شک مغز بادام و شکر و کشمش سازند و اگر صداع
شدت نماید و امر عظیم گردد و خوف حدوث سرسام حار باشد پس در اسهال طبیعت بار الفواکه و حقیقتهای نرم به لطف کنند و بادام مبرده مثل روغن مید و کدو شیر
زمان سحر طمانند و چاره که و و خیار و عناب و تلخ تر و کاه و جوی کوفته نه یا بسره که آب سرد بر سر ضحاک کنند و اگر به و برگ فی سحر کوفته نه یا بسره که آب سرد
ضحاک کنند نیز نافع بود اگر چیزی از این حاضر نباشد آب سرد بسیار بر سر زرد آلو که سردی او محسوس شود و لقمه سر برسد و کافور و صندلین و گلاب بپوشند و اینها
سویق و گلاب و سرکه نافع بود و یا بر صندلین و پیشانی و تارک سر شیان مائتا و صندل و گل سرخ و کافور و یا اسجول بروغن مید و بنفشه طلایه کنند و اگر در دشت
باشد اندک کافور در آن افزایند و اگر در سر بخارات غلیظه و دوی و طنین باشد بمرات قویه آن دور دارند و روغن با بونه و سرکه بکار برند و تلخین طبیعت بجهت بلبله
که در آن حساسیت ملطفه مثل با بونه و شربت و حله و مانند آن بود یا بیکر و و جلاب اصل السوس متشکر کوفته سه درم و بنفشه خشک سه درم با شکر سفید و ترنجبین
هر واحد درم بنوشانند و غذا مغز زرد ماش متشبه و تخم متشبه مغز بادام سازند و دست و پا آب گرم مطبوع سبوس گندم بشویند و اگر با صداع خلق و کرب و
اضطراب و زردی چشم باشد آب انار بخورند ششم آن افشوده و اندکی گلاب و سرکه یا مارا الراتب یعنی آب ترش که بالای دوی آید بنوشانند و غذا اقسام بار
و هند و در ساکن بارده نشاند و زیر بادکش سرد مبول گلاب جلوس نمایند و آنچه خاص ایشان را نافع بود خوردن آلو خشک و شمش و حامض و به و ام و دست
و آنچه میوه صداع حارست قیام در حمام حار یا آفتاب یا نزدیک آتش و دخان و قبض طبیعت و شراب صرف و پیاز و گندم و سیر و شنبلیله و جرجیر و حله و شیر
و چند قوی و بخار با شامی گرم مثل کدو و مشک و غالیه و فافا و صبر و بوی بد قوی اگر آنکه مثل بوی مراد و جلود و رطب و کدو و قطران و خوردن یا شمیدن
زعفران است و آنچه مضر ذیاب است کرفس و فراخ و غیره است که در علاج کلی امراض و ماغی مذکور شد و شمیدن سرکه و ماغی رافع و دود خوردن آن
مضر بود و صفت دوائی که اسهال صفراوی برقی نماید بیکر ند پوست بلبله زرد و زرد درم تا بست درم دو کوفته در سه طل آب ترنوده آتش نرم بپوشانند تا یک طل
آید صاف کرده بست درم شکر طبرزد یا ترنجبین یا زرد درم داخل کرده بنوشند و اگر با صداع سرفه باشد از بلبله و مانند آن اجتناب و زرد و این دوا استعمال کنند
که اسهال صفراوی است که دفع بخونیت صدر نماید بیکر ند بنفشه پنج درم نیلو فر چار درم عناب پستان هر یک بست عدد تخم کاسنی سه درم اصل السوس
متشکر کوفته سه درم آلو شیرین بست عدد تخم جازی سه درم و در سه طل آید بپوشانند تا نصف بماند و شکر یا ترنجبین ده درم و فلوس خیار شنبه ده درم و مالیده صندل
کرده بنوشند و صفت همی که اسهال صفراوی جذب از دماغ بقوت غیر اضرار بدماغ و مقینه بدن نماید بیکر ند بنفشه دو درم تمونیا خالص مشوی نیم دانگ و دو
ترید سفید صمغ محفوک بروغن بادام چرب کرده یک درم رب السوس نیم درم پوست بلبله زرد یک درم کوفته بنجیه آب خالص سرشته چهار دانگ و این
شربت ست صمغ بخورند و این چنین اسهال صفراوی که بنفشه یک شال شربت کتقل تمونیا مشوی یک دانگ ترید صمغ یک درم رب السوس یک دانگ ساینده بنفشه
خیار شنبه سرشته صمغ بخورند و اگر از حب که است کنند نیم دانگ تمونیا مشوی و شربت آلو شیرین بخورند که در اسهال صفراوی عمل نیک نماید و مقینه بقوت و تلخین
و شربت اجاص پنجاه درم بنوشند صداع حار و حمیات گرم و برقان را نافع بود و کسی را که محتاج بمسهل قوی نباشد و مطبوعات و جوبات بدوائه را قبول
کنند نیکوست زیرا که غلبان و کربابی آرد و صفت آن در قول جرحانی گذشت و این صداع حار را در ساعت تسکین و اینون یک طبع پوست شمش یک درم
ساینده آب کاهو طلایه کنند و یا تخم کاهو آب آن ساینده بر سر طلا نمایند و خوردن کاهو بسیار نافع است و صفت حب که برای سفر مرتب سازند بیکر ند بلبله زرد و

کوفته و ظرف چینی یا شیشه کرده بر آن چندان آب اندازند که چهار انگشت مغموم بالای آن باشد و سر ظرف بنده کرده یک دو هفته در آفتاب داشته باشند بکشدند
دیگر آب بر آن لبلبیه ریخته بدستور آب او بکشدند بکرا تا آنکه در لبلبیه طعم آن باقی نماند پس آن آبها را جمع نموده در آفتاب یا بر آتش ملایم گذارند تا غلیظ شود و در دستمال بپزند
با دام چرب نموده حسب بسته از چهار درم تا هفت درم بخورند بکلاب که این صفرا بر فرق بر آرد و نفخ مملو بخ لبلبیه بخشد چندی گوید که شربت نیلوفرو بنفشه و بکسبین
استعمال کنند اگر با دوی سرفه نباشد و شربت ششاش و خمیره بنفشه مع پستان اگر با سعال بود و تلبین طبیعت بلینات و قهقهه کنند یعنی که آن معده و ر
شدید ضرر است مگر اگر بشربت معده باشد و این مملو بخ نافع است اگر احتیاج تنقیه باشد لبلبیه زردیچ درم لبلبیه کبلی پنج درم تمر هندی پانزده درم سر بچین درم
بر سم سهو و مرتب ساخته صبح بنوشند و این شربت آلو مسهل نافع جمیع امراض صفراوی است آلو صعد و تمر هندی سه اوقیه بنفشه و اوقیه تنه و نیای شوی یک نیم
زعفران نیم درم تربید یک درم ترنجبین یک رطل قند سفید یک رطل شربت چهل درم و این حقنه امراض صفراوی دماغی را بسیار نافع است و بر فرق اسهال کند
حرارت پیدا نماید بسوس کنند در صرد بسته یک قبضه جو شربت یک قبضه بنفشه سه درم تخم خطمی سه درم عناب بسته عدد پستان بسته عدد نیلوفرو چهار درم
سنای کلی پنج درم در سه رطل آب بپزند تا کم از رطل بماند در آن شکر یا ترنجبین ده درم روغن بنفشه یا کچند ده درم حل کرده حقنه کنند و این حقنه تسکین حرارت خوبه
تشنه کنند آب کشاکش چود و اوقیه لعاب اسفنج روغن با دام شیرین روغن کدو هر واحد یک اوقیه همه را با هم مخلوط کرده حقنه نمایند که لطیفه حمی و لیسب عجیب است و در آن
سروغ بار مستعمل در صداع لطو خا و سعو طایخ ست روغن گل و روغن نیلوفرو و روغن بید و روغن بنفشه و روغن تخم کدو و صنعت هر یک سروغ ست و است
سقوط و شوم و ضداد و لطلول در اقوال سابق گذشت و هنگام شدت در این لازق بکار برند بزرالنج شیانف مایثا فوغل گل سرخ صندل هر واحد یک جز و افیون
عشر جز و بانزوت آبیخته بر صندلین بچینانند و بالایش قطعه باریک اسرب بندند و این دوائی مبر برای هر دردی که سببش حرارت باشد نافع است تخم کاه پلو
خشک شش تخم خرفه با قهقهه بنفشه کاج هر یک یک درم افیون یک طسوج بلعاب اسفنج آبیخته بخورند و حق است که نزدیک بخد رات قهقهه نشوند مگر آنکه در بد خشی
رسد و با کماله استعمال آنها از خارج بدن اولی ست و مخلوطه مائعات طیب الرائحه مثل آب سیدب و بکلاب و غیره است در شیشه مملوب بصندل و کافور و مشک
کنند و ادیان طیب الرائحه مثل روغن خلط و روغن بنفشه و مانند آن و گوایه آن لفظ عجی ست گویند طلع یعنی شاد و مضروب چنانچه قول شیخ الرئیس در علاج
صداع تابع حیات با غل طلعی شاهانست و این مخلوطه میر و مقوی دماغ نافع صداع و سرسام حارست صندلین کلاب آب خیار سرکه شیر زنان روغن گل غلط
ساخته ضما و کنند این فوج گوید که اسهال با رالفوا که حب بلبله و حب صبر و غیره نمایند و هر یک از آن در سابق مذکور شد و با آب کاسنی بنفشه و جوش داده گفت
او بر دارند و یک اوقیه صبر در آن انداخته چند روز در آفتاب بدارند بعد از آن از یک اوقیه تا سه اوقیه بنوشند و اگر در بعضی را چیزی از اوجاع سفلی باشد یک درم یا
دو درم کثیر در آن داخل کنند و پارچه را بر برف سرد کرده بر سر نهند یکی بعد دیگری تا آنکه سردی محسوس شود و بقر سرد و هر روز کشیند خشک بکند و با دو درم شکر
بخورند و بنفوخ شمش و آب آلو و آب توت شامی و آب انار ترش و مانند آن لزوم نمایند و مخلوطه معمول از روغن گل و جزو کلاب سرکه خمر هر واحد یک جز و بر بپزند
تا یک ذات گردد و بر برف سرد کرده بر سر نهند و روغن بنفشه بر برف سرد کرده بر سر نهند و یا حشاش بارده مثل برگ بید یا برگ خطمی یا بنفشه یا گل سرخ یا کشینز
سبز یا برگ کاه یا عنب الثعلب یا برگ فی یا خیار یا باد رنگ یا کدو یا قطف یا قهقهه یا فی یا حی العالم یا عصبه الراعی و مانند آن مفرد و مرکب کوفته بر سر نهند و ضداد
نمایند یا آب آنها سرد کرده بر سر نهند و با این همه آبها یا اکثر آن با روغن گل بپوشانند تا روغن بماند سرد کرده بر سر نهند و طوبه سلطان زنده کوفته سحوط نمایند و یا سحوط
طبایش و مشک که در علاج صداع حار و رقول صاحب کامل گذشته بر روغن بنفشه یا شیر و خمران سفیدی بچینه مرغ رقیق بچکانند و اگر در سر بخارات بسیار باشد و در
مخدره مثل عصا رخشش و بیروج و مانند آن استعمال نکنند مگر آنکه بخوابی شدت کند که درین هنگام ششاش و نیلوفرو و جوقه جو شاییده آتش بر سر بزنند و شیر زنان
یا شیر بز بر سر و شند و اگر در بعضی صنفیت باشد از دوشیدن شیر بر سر حد کنند و عوض او ضداد معمول از بابونه و خطمی و پوست ششاش و نیلوفرو استعمال نمایند و بر صندلین
صندل و کافور و آب بیروج و آب پنج طلا سازند و غذا پست گندم مکرر آب گرم شسته و شربت آب برف مفید و یا نان سفید سه بار در آب تر کرده بتدیل آب نمک
ناستق گرد و پس چیزی از آنها ی ترش قابض مثل آب انار شیرین و ترش بر آن ریخته بخورند و بدار که از کدو خرفه و قهقهه یا فی و سرق و خیار با ست و آب

بقدر وجود بلغم بسیار بی غا که برآرد و اگر غلط بسیار غلیظ بود بهر لطیف امار الاصول که از پوست بچ کرفس و سیلخه و اینسون و سنبل الطیب و شیخ ارمنی و صندل
و غیره ساخته باشند بقدر پخته درم با شربت اسطوخودوس و شربت لیو هر واحد یک اوقیه باریک اوقیه گلشن یا باروغن بیدارنجیر از یک شقال تاد و شقال دروغن
شیخ سه روز یا پنج روز و ده دقیقه بچوب مذکور کند و یا این مطبوخ منقح دهند و نیز منقی بست درم ریشه خطمی پرسیاوشان هر یک سه درم سعدیک شقال اینسون بادین
صندل هر واحد یک درم چوشانیده صاف نموده درم گلشن حل کرده باز صاف نموده پانزده درم سنجبین بزوری اضافه کرده بپاشانند و غذا شور بای چوب زغ
یا نان یا چلو سازند و بعد از منقح نمایند و بعد از منقح غرض منقی راس بلبل آرد و روغن یا سمین یا سداب یا سوسن یا روغن گلچکان یا روغن هندی بر سر
مالند و از اضمحله و سوخات و شومات و کمادات و غیره که در علاج صداع بارد و ساق گذشت بکار برند و خوردن حبس قوایا یا حبس صحنیقون در هر هفته یکبار
یا چهار بصورت بقیه ماده سفید بود و استعمال بلبله مربی و دسیدالورد و اطر فیل اسطوخودوس سفیدست و مداومت همچون الطماکی و اطر فیل سسل درازا صداع
مزمین از مجربات را قلم است و ایضا بعد از منقح بهر تعدیل و تقویت اسطوخودوس ماشه ملوده باطر فیل سرشته بخورند بعد از منقح ده دانه بادیان هفت ماشه چوشانیده
بنات داخل کرده دهند و اگر تقویت دماغ و دل مطلوب بود اسطوخودوس سوده بدو المسک قندل یا حار سرشته تناول نمایند بالایش عرق بادیان عرق غنچه
بنوشند و اگر طبع قبض بود و ضرورت اخراج بلغم باشد یا بچ فیرا چهار ماشه باطر فیل کشنیری سرشته بخورند و عرق شاهتره عرق غنچه الطعاب هر یک یک تولیم گرم
بنوشند و اگر با وجود آن مزاج ملین یا بس بود یا بچ را بر روغن بادام چرب کرده باطر فیل صغیر سرشته همراه لعاب بهدانه دو ماشه و عرق شاهتره یا و سایر بنات دهند
و اگر صغیر یا بلغم مرکب بود اسطوخودوس گل نیلوفر هر یک چهار ماشه چوشانیده شربت بنفشه داخل کرده تووری سفیدشش ماشه پاشیده بهدانه باطل کشنیری چهار ماشه
در چوشانده افزوده اطر فیل کشنیری بدل تووری کند و یا اسطوخودوس گل بنفشه گل نیلوفر پرسیاوشان با شربت بنفشه پستور بهدند و یا اطر فیل کشنیری همراه
بادیان گل بنفشه چوشانیده گلشن داخل کرده بنوشند و در دوم بر غایت انجوه و در اعضا سورنجان ماشه سوده باطر فیل آینه زده شاهتره شش ماشه در مطبوخ فایده
و استعمال اطر فیل بلبل معلوم نیز سفید بود و اگر صفرا و خون هر دو با بلغم مرکب بود اطر فیل صغیر خورده شاهتره شش ماشه موثر منقی ده دانه گل سرخ بادیان هر یک شش ماشه چوشانیده
دهند و یا اطر فیل کشنیری همراه پرسیاوشان شش ماشه انجیر زرد چهار عدد شاهتره چهار ماشه چوشانیده بنات داخل کرده بخورند باز اگر غلبه صفرا و خون زیاده معلوم
شود و کشنیر خشک چهار ماشه گل بنفشه شش ماشه عوض انجیر افزایند و پاشویه حار از گل بابونه و اکلیل الملک و خطمی و غنچه الطعاب زوفای خشک و حاشا و خرو
و نمک طعام و سوسن گندم و نام و چوب چینی یا غنچه نیر بصداغ بارد و سفیدست و برنجاسف حلبه اسطوخودوس برگ اهل و تخم آن و غیره که در قول مسجی و چوب
بیابا و صب حاجت در آب چوشانیده ادر انگباب بران نموده بآتش نطول کردن نافع صداع بلغمی و اقوی از همه تدابیر است و چند قطره آب آن در گوش و بینی نیز
چکانند و از شومات نافه پیروز به است و این شوم هم فلع کلی دارد و چندید شربت مشک شونیز بران جمله را در پارچه باریک بسته متصل بپونید و ضماد و قرفل زنجبیل
بزر را بلغم هر یک ماشه آیدون نیم ماشه بعد از منقح است و این ضماد هم بعد از منقح بصداغ لقیه کفایت کند و موجب بلا تخلف است چندید شربت فریون خردل هر واحد
یک درم آیدون ربع درم در شراب کهنه حل نموده ضماد کنند و کذا مر چندید شربت فریون هر واحد یک جزو آیدون ربع جزو در آب سداب حب بسته بروغن چنبیلی
یا قسط ساینده طلا کردن مفید صداع بارد و موی است و ضماد با بونه اکلیل بچ کبر گل سرخ سداب کرو یا کون سنبل الطیب و عود شربت نیز نافع و اکثر ضماد شربت
فقط و در چینی صرف و خردل بسکه سوده یا فریون در آب مزخوش حل کرده کفایت میکند و جالینوس گوید که اگر فریون بروغن لطیف مثل روغن بابونه طلا ساند
در ساعت این صداع را ساکن کند و با وجود این بدوای دیگر حاجت نیست و ایضا او گفته که سن در صداع مزمن ضماد سرگین که بوتر صحرانی و حرف استعمال میکنم
و در شفا العاجل از منقول است که در صداع بارد و ضماد پوش در بندی مرکب با جوز بو او قرفل و اندکی زعفران در گلاب استعمال می نمود و فلع عظیم میکرد و طلا
روغن فریون و ضماد و کذا این ترکیب یا نیز مفید صداع مزمن است و طلای سقونی بقدر عدسی بروغن گل ساینده مزیل صداع مزمن است و سحوط مغز مخم سرس
باریک ساینده بقدر یک سرخ و یا برگ نور سینه کثیر خشک کرده سوده منقی دماغ از طوبت فضلیه است و مرزخوش فلفل گرد و ایشینخان تنباکو دود بندال و
ماشه زعفران و دوسر که فقه بنفشه سحوط که درن سحوط مزیل صداع مزمن از مجربات او شده است و کذا سحوط مشک نیم ماشه در روغن بادام پارو منقی

10

مخلوط آب مرزنجوش و یا بنفشه یا آب زکون طلا کنند نفع دهنده طلا بخوردل نیز نافع است و آب برگ برنج سب و یا آب برگ فخنکشت مع روغن مرزنجوش سوط
کنند و سوط را بمویائی مع روغن بنفشه یا روغن بلسان نیز مفید بود و سوط بعضا زه قنار الکاح مع شیر و خمر صداع مغنی بیضه را نافع است و خنک و بصیر و روغن گل
و سرکه سودمند صفت حب صبر نافع صداع مغنی صبر شش درم صمغ کله چهار درم تربیده درم گل سرخ سه درم حب ساخته دو درم وقت خواب بخورد و این حب
منقی دماغ از غم است پوست ابله کابلی درم صبر چهار دانگ صمغ کله اینسون هر واحد یک نیم دانگ همه را کوفته آب کرفس حب سازند و این یک شربت است
و صبح آب یک گرم بخورد و این حب نیز نافع صداع مغنی است تربیک نیم درم ایارج فیکر یک درم شم غم غفل نمک هندی هر یک دو دانگ مقویا خود خام اینسون مثل
هر یک دانگ باریک سوده آب حب سازند و این یک شربت است و اینها این خنک و بکار برند و فزون بوق سفید هر واحد دو مثقال سداب صحرائی مثقال نیم مثقال
و خردل هر واحد یک نیم مثقال باریک ساینده آب مرزنجوش شسته بر سر خماد نمایند که این صداع کنند که از غلط غلیظ بارد بود نافع است و این دو واحد را کشته بارد
و لبنی را نافع موی سر را ترشند و نمک نیم کوفته یک کف در آب یک رطل حل کنند و خنک اضافه کرده بر سر خماد نمایند و همه شب نگا هارند و صبح بشویند و بایر
که سائر ادویه صداع بارد و سافرا از صناد است و قطولات و سوطات بعد تنقیه و ختمهای قویه و اندیه مسخه بمخففه مل آورند و این در نافع صداع کنند است و شربت
همان نفعی است که در قول شمع گذشت و اگر اثر بر روغن سون شسته در سرخ طلا کنند نفع بخشند و اگر کبابه ساینده بگل آب شسته بترارک سوطا کنند صداع
بار در آمد و در سید اسمعیل مینویسد که اول تدبیر تنقیه باید کرد و حب غم غفل و قناریا و صبر و شنبلیله و ایارج فیکر و شم غم غفل و مانندان و اگر ممکن بود حقه سارجل
آورد و بعد تنقیه غرغره کردن و روغنهای گرم بر سر نهادن و در بینی گوشت چکانیدن و قطولات سوافق و قطعات و بخورات و طلای موانعی بکار بردن صفت
حب صبر یک گرم صبر سقوی درم دوازده درم ابله کابلی چهار درم صمغ کله درم گل سرخ اینسون زعفران هر یک درم کثیر دو درم بر سر حب سازند شربتی و در وقت
خواب بر سبیل شیار و یک صبر یک درم تربیده درم شم غم غفل یک نیم دانگ مقویا مثل کثیر هر یک نیم دانگ آب یا آب کرفس یا آب بادیان حب سازند و این هم
یک شربت است حب ایارج ایارج فیکر یک درم شم غم غفل اینسون هر یک دانگی و نیم اقیون و دو دانگ مثل و کثیر هر یک دانگی آب کرفس حب کنند و آنجا که حاد
لبوی تر باشد ایارج روغن و لوغایا و مانندان دهند صفت حب که یونانین ماسویه ساخته است ایارج فیکر هفت درم ابله کابلی چهار درم نمک هندی
سه درم کرفس غارقیون بسفنج فراسیون هر یک سه درم تربیده درم تخم انجور پنج درم اقیون چهار درم کوفته نیمه حب که کشته بقدر غفل شربتی و دو درم دانه مثقال
بر سبیل شیار بر شرب یک شربت بدهند صفت حب ایارج ایارج فیکر و تربیده هر یک درم شم غم غفل نمک هندی هر یک دو دانگ باقی اجزاء هاست که در قول صفت
کامل گذشت و آنرا که این حب فائده ندهد دیگر نفع دهنده درم اقیون و لبست درم سوزنی و در یک سن آب پیند تا ثلث یا نصف کرده ایارج ارکا غم غفل و درم
نمک یک درم داخل کرده و ناسابا هندی غرغره ایارج فیکر عاقر قوچا کوفته در سنجید و آب کاهه حل کرده بدان غرغره کردن موافق بود و دیگر عاقر قوچا سخته خردل پخته
بجگر کبره را سوده بسبب شسته بسبب که غصص حل کنند و بکار برند و دیگر مرزنجوش سخته نار و شترش صبر مساوی ساینده بسنجین عسل حل کرده بکار برند و پودینه شربتی و شتر
و قیصوم و شبت و غیر آن که در قطولات بقول مسیحی گذشت جو شایند سر بخاران دارند و آب آن بر سر ریزند طلا فزون در روغن یا سمن یا سوسن یا ساینده شام شربت
طلا کنند که در حال درد نباشد و سوط شونیر چهار درم نوشادر تربیده هر یک درم و در بعض نسخه عوض تربیده بوق آورده اند همه را بکوبند و به نیرند و روغن یا سمن یا روغن کاه
تخلی حل کرده داخل بینی طلا نمایند و چکانیدن روغن یا سمن و قطه سداب و شبت و بابونه و مانندان و در بینی و گوش سود دارد و آنجا که در صعب باشد چندید شتر
فرقیون هر یک نیم دانگ بر روغن سوسن گداخته در بینی چکانند و نام سداب و بابونه و نسرن بویانند و پیش او عود و سندروس و طر فالبوزند و غفل و کندش و
چندید شتر نرم سوده در بارچه بسته بونید تا عطسه آورد و در حمام گرم نشستن و آب گرم بر سر رفتن و روغنهای گرم مالیدن سود دارد و محرز که یا گوید که چندید شتر
و فرنیون و خردل و اقیون همه با شرب ساینده طلا کنند تا بابت بن قره گوید صبر درم و فرنیون و قطه هر یک دو درم صمغ زعفران و انزروت هر یک یک نیم درم کندر
سه درم شرباب پیند چند آنکه غلیظ شود طلا کنند و پاره سرب بالای آن نهاده برینند و آنرا که دماغ گرم و ضعیف باشد این اوویه بسفیده تخم مرغ و روغن گل و سرکه حل
کنند و آنرا که باین صمغ بی خوابی پدید آید روغن شبت بر سر ریزند و گوش و بینی چکانند و شبت با پنج سوسن آسمان گونی در آب پیند و آن آب بر سر ریزند و آنرا که باین

نسخه حب صبر

نسخه حب صبر

نسخه حب صبر

علامه دارد و ساکن نشود و شرابان حد غش قطع کنند و اگر ساکن نشود و در جانب گردن داغ کنند و طعام بخواب بروغن زیت یا روغن کنجد در زیره و کر و یا دارچینی
و معتد و قلبه کنند و گنجشک و کبوتر و بچه و کبک و دراج و تدر و قلیه الکامه و گوشت سرخ از سفیدی پیه جدا کرده بروغن زیت بریان کرده و از آنکه حاجت بخارت بیشتر
باشد بروغن جو بریان کرده و طوای غسل وفق از شکر نو و و هر طعام که گرم تر بود و بسیار باشد که از صعوبت درد سر و از باطل شود درین حالت آب گرم بر سر او بسیار
در روغن گرم یا روغن فلفل در گوش چکانند مصنف حاوی و ترویج کند که تقیه داغ از باطن غلیظه یا تقیه جمع بدن بحدوبه و ایاری جات کنند و تلطیف غذا و درین صواب
نمایند و در اول صبح جلاب از اصل السوس متصفه گرفته سه درم با درخوبه دو درم با درم لکند و نوشانند و بخواب و شیر تخم قرطم غذا سازند بعد از هرگاه در قار و در فتنه نام
ظاهر گردد این حب صبر بدین صبر سقوطی مثقال حب النیل نیم درم تریخ شیره بروغن بادام چرب که در یک درم غار لقیون نیم درم تخم فلفل متعل که یک کثیر هر یک
یک دانگ یک هندی یک نیم دانگ کوفته بختی آب بادیان تر سرشته شل بخورند و سازند و بخورند و تا نیمه در بران صبر کنند که اسهال نیک کند و بختی تقیه روغن سدا
یا روغن سوسن یا سمن بر سر بزنند و اگر تقیه تمام نشود و اندک صداع باقی ماند حب ایاری حب تریخ بخورند و با بونه اکلیل الملک و زنجبیل و درین صفت
آب خوب بوشانیده بر سر فلول کنند و این سوط سفید صداع بار دست و کند و خضض چندید تر زعفران هر یک نیم دانگ صفت فلفل سفید و سیاه هر واحد یک درم مشک
نیم دانگ کوفته بختی آب زنجبیل سرشته قرص سازند و در سایه خشک نمایند و وقت حاجت سوده سوط کنند و این طلا نیز نافع صداع بار دست صبر چندید تر سطر صفت
عربی زعفران هر یک دو درم از روت کنندش هر یک سه درم کوفته بختی آب خالص سرشته بر کاغذ طلا نمایند و بر سر بچسباند و این صفا و نیز سوده منیخ قنار الکاح را تر نشین
هر یک دو درم آب و زیت پزند تا مهر شود پس آب صافی او بر سر فلول کنند و فلفل او ساییده بر سر صفا نمایند صفت حب خیقون که یک نیم به دولت بی غایله خارج
کند و تقیه داغ از فلول نماید و صداع بار و درمن را فنی دهد و عمل او شریف جلیل است بکینه لیلیه کالی شش درم اکله افسنتین غار لقیون تقوینا هر یک سه درم اسارون
افیسون تخم کرفس هر یک دو درم تریخ سفید هفت درم افسنتین پنج درم ایاری فلفل هفت درم فلفل یک درم کوفته بختی جلاب یا غسل گرفته بسرشد و بهما سازند
شرقی از آن مثقال و این حب تقیه سوده که ایاری فلفل شش درم تریخ سفید پوست لیلیه افسنتین هر یک سه درم کاس هندی تخم کرفس هر یک دو درم کل سرخ
و نیم درم شرقی از آن دو درم و این سوط سفید است و شونیر یک درم کرسنه دو درم فلفل یک دانگ کوفته بختی سوط سازند طبری گوید که اگر قوت قوی باشد ابتدا به
تقیه بدن کنند بعد تقیه سر نمایند و این دو اسفند این نماید لیلیه کالی سی درم شیش غافله ده درم سنگلی اسطوخودوس فلفل یون هر واحد پنج درم افسنتین رومی
افیسون هر واحد سه درم تخم کرفس افسون بادیان هر واحد چهار درم اصل السوس متصفه پنج درم غشصل بریان گاد زبان باد و خوبه هر واحد پنج درم سوزنی پانزده درم
به سوزن بطبخ بچسباند و یک والی نهادی از آن صاف کرده دران غار لقیون و تریخ هر واحد و شلک و درم سوده لعل سرشته بالند و تخم کرم بنوشند و بعد ازین شربت هفت
روز صبر کنند و از اطعمه رو به پزیز و از زهر پس اگر مزاج او تنفر گردد و حالتی مانع پیدا نشود و تقیه سر او این دو نمایند گل سرخ دو درم افسنتین سه درم مشک سرخ رب السوس
هر واحد یک درم تخم کرفس و شلک درم مصطکی چهار درم صبر سقوطی ده درم کوفته بختی آب خالص حب بسته دو درم و شلک بدیند و در مدت یک ماه سه شربت
ازین حب بخورند اگر ممکن بود و مزاج تنفر وضعیف نگردد و صفا برین بر غذای الطیف لزوم نماید و اگر این کفایت نکند بر ساقین حمامت نمایند و عصاره ساقین
په بندند و اگر این هم کفایت ننماید تخم گل و شونیر و اندکی کندش عطسه آورند اگر عطاس بیان صداع او نکند و اگر بیجان نماید از عطاس اجتناب نمایند پس اگر مزاج
نیکو و آب یا مخاط از آن سیلان کند و صداع همچنان نماید بر عطسه دوام نمایند که باین طریق صحت یابد و اگر صحت نشود و این اثر نکند در آنجا تقیه فصول معلوم شود
و قوت مرین مساعدت کند مرتبه دوم تقیه کنند و اگر این کفایت نکند مالش سرد و خنک آب گرم که در آن خشانش حاره عملی شل نام و زنجبیل و با بونه و اکلیل
و مانند آن بختی باشند لعل آرد و اگر کفایت نکند صفا و مغز آن سیده پنجاه درم در صبر هر واحد سه درم زهر گاد و دو درم زهر کبک شست همه را بسایند تا شل مرگم گردد
اندک روغن غار بران ریخته بر سر صفا نمایند و اگر وقت زمستان باشد گرم کرده بکار بزنند تا سر را ایدان نمایند و اگر کفایت نکند بروغن مصطکی دفعات متوالی سوط نمایند
بعتب تعطیس و مقدار دو دانگ از آن سوط کنند و از هوای سرد حفاظت کنند و اگر چشمه که پیه باشد استفراغ بدان آب کنند و بر سر بزنند که باین طریق صحت یابد پس
اگر بعد ازین همه تدبیر عاف ظاهر گردد بند کنند اگر بپزند که از آن صداع خفت می پذیرد و مرین را صحت می یابد و اگر با وجود این حال رعاف منقطع گردد و فصول

کنند و اگر گران ظاهر گردد و فصدی که کل نمایند و اگر مانعی از فصد باشد حجامت قضا نمایند و خون بقدر حاجت گیرند و اگر عاف صداع و نقل مرصع زیاد کند در صحن او
 کوشند یا مالیدن طرف موضع دیگر و بستن بازو در آنها حکم و نهادن محاجم بغیر شرط زیر هر دو پستان و بر ساقین و بر پشت ضخا و مسخن قنار برای تسخین رگ اجوف
 کنند تا که آنچه در سرست بسوی آن بجنب گردد و گاهی که عاف ظاهر گردد و در وقت مزاج دماغ بر حال خود باقی ماند و مانع از قبول مضج بود و علاجش بعد اتمال
 همه تدابیر مذکوره دماغ و وسط سرست و آنرا جماعتی از متقدمین ذکر کرده اند و گمان من حاجت دماغ در مثل این بلاد نیست و اگر احتیاج آن گردد در بلاد صقالیه
 و روس و سایر بلادان شدید البه و باشد این همه البه گوید که اسهال بحسب صبر و حسب ایارج کنند و روغنهای گرم مثل روغن بام و خبثی و یا سمن و زیت
 بر سر مالند و آبی که در آن سداب رطب و بابونه و اکلیل الملک و نسیرین و فنام و پودینه و برگ سرو و خجسته باشند بر سر بزنند و بر بخار آن انگباب سازند و بجنبید سرد
 مزاج خوش و مشک نشوق کنند و بکنش عطسه آورند و بسنجین عسل محلول آب گرم غرغره نمایند و بر صدغین این ضحاد سازند و صبر و فرفیون و قسط شیرین
 هر واحد و درم زعفران و صمغ عربی هر واحد یک مثقال چندید بر سر یک درم اینون نیم درم کند سه درم از زیت یک درم این ادویه بیشتر است بر صدغین
 طلا نموده بر آن پاره اسرب بزنند و مرصع را با پنجین بخورند و غذا بخورند و آب بنیره و شربت و روغن جوز سازند و زیر براج تپو یا محوم صید بریان بزیب دهند
 و شرب آب و عسل یا تخم کنه سازند و از بنید با صمغ کنند پس اگر صداع ساکن نشود و خوف کوری چشم باشد هر دو رگ صدغین قطع نمایند و بران دماغ
 نهند و اگر ساکن نشود گردن را از هر دو جانب و وسط آن دماغ دهند و در تسکین صداع بحسب تدبیر و اصلاح اغذیه و ملازمت ادویه کوشش نمایند زیرا که اگر
 فرس گردد علاج او دشوار شود و الطالکی گوید که این بخور در نیتیات طعم نمایند مثل ایارج یا اسل و کنیه گلفند عسل کنند و این بخور از مجربات من است
 برای انوار صداع بارد و نقیه دماغ و تقویت حواس و نشاندن اصلاح معده اینون گل سرخ گل بنفشه هر واحد هفت درم عود هندی پنج درم صبر
 غار لیتوان کباب هر واحد چهار درم زعفران طلیقیت هر واحد سه درم صمغ را در سرکه حل کنند و ادویه را ساییده همه بسوزن عسل گلفند گرفته بسوزند و شربت
 از شغال تا چهار درم و قوت این تا چهار سال باقی می ماند و این از اسرار مکتومه است و اصلاح راس شربت با و طلا رود و بخور می کنند و در امراض حاره نیز عمل کنند
 اگر عقب آن شیر را گلاب بنوشند و از روغنهای نافع صداع بارد و روغن بابونه و غالیه و بادام تلخ مست مجموع یا مغرود و سقوط بر محلول در آب خالص یا
 شرب آب و پنجین بسنجین چندید بر سر زعفران سودمند است و چون کبابه و قنفل و برگ بیدانجیر و برگ جوز شامی بسایند و چنانکه سرشته در شرب بر سر طلا نمایند
 نوازل را اصلاح کند و صداع را با اکلیه دفع نماید خصوصاً اگر عصاره قنار الحار آمیزند و چنانکه سفیدی بخیه کنند نافع مسکن است و با این همه
 مرصع در مدت علاج از استعمال مفسدات دماغ با نجا صیه و غیسر آن مثل خروا و حلبه و عدس و بخرات مثل گندنا و سیر و خردل باز ماند گیدانی
 از میان نقل کرده و از آنست که ابتداء به نقیه بدن کنند بهطالت خفیف تر پس با ایارج فیکر و حسب صبر شروع نمایند بعد از آن حسب توقایا و آنچه قریب بقوت
 آن باشد بخورند و نسخه حسب صبر نیست صبر بقوی سه درم مصطکی تربیلیه کابلی گل سرخ هر واحد دو درم مقل از قرقیم درم آب کرفس حب سازند
 شربت سه درم وقت خواب بر بیدل شیار در غنقه و نسخه حسب توقایا نیست ستونیا یک نیم درم تربیج درم باقی اجزای اوزان همان است که در آغاز قول شد
 گذشت شربت سه درم و این بطریق ثابت بن قره نافع است بلبله سیاه پوست بلبله زرد و کابلی هر واحد هفت درم پوست بلبله آمله هر واحد سه درم نانخاه دو
 درم سوسه درم مویر قتی پانزده درم در سه رطل آب بخورند تا یک رطل بماند پس و ثلث رطل از آن صاف کرده با ثلث شربت حسب توقایا و با یک
 درم ایارج فیکر و یک درم تاکیک نیم درم تربیج بنوشانند و خوردن و در شغال اسل و خود س بسبل سرشته نافع بود و این حسب نافع صداع مزمن است
 ایارج فیکر یک درم تخم خنظل ربع درم تربیج نیم درم مقل تسبیهر واحد یک دانگ مقومنیار ربع درم مقل را در آب کرفس حل کرده جهما سازند و این یک شربت
 است و اگر ازین فائده نشود و این تقیج ایارج بارد و روغن بیدانجیر بنوشند بلبله زرد و هفت درم بلبله سیاه و کابلی و بلبله و آمله هر واحد دو درم مصطکی سه درم
 انشعین تخم کشوث هر یک پنج درم شاهره ده درم با و آورد هشت درم رطل آب بنیزند تا سوم حصه بماند صاف کرده پنج درم ایارج فیکر در آن حل
 کرده هر روز از سه اوقیه تا پنج اوقیه بر روغن بیدانجیر بنوشند و این به نقیه سر و معده نیکوست و گاهی بدل ایارج درین آب صبر میکنند و از وقت

نقشه دماغ

نقشه حیدر

نقشه حیدر

نقشه حیدر

اوقیه می نه نشاند و بعد اجابت نامه دو درم حب الشاد آب نیم گرم که در آن شکر حل کرده باشد بخورد و اگر در باین سہلالت ساکن نشود ایار جانتا کبار
 مثل ایارج جالینوس و ایارج لوغانا بخوراند بعد از استمال تریاقات و معاجین در هر هفته یکبار کنند و او را گوش در جذب مواد پسوی اسفل و حقنه
 نمایند و بعد از غرغره بکنجبین محلول در آب گرم یا بگری کنند و بعد از آن بکنجبین عسل محلول در آن ایارج فقیر و ایامری یا ایارج فقیر و غرغره که در آب فاج
 و لقه میاید ببل آرد و این غرغره متقی دماغ از فصول غلیظه که بعد است ایارج فقیر و روح و خردل و مومینست و عاقر قرحا و زنجبیل و پودینه و ستر و کلس
 و بچ کبر کوفته در مار العسل یا بکنجبین عسل یا مری حل کرده غرغره نمایند و اگر خواهند یک یا دو یا سه و از این بل آرد و اگر خواهند همه را جمع کنند
 اقباس گوید که جهت حصول نفع مطبوخ اسطوخودوس باشد شربت اسطوخودوس بکنجبین چهار پنج روز دهند و بعد نفع تقیقه دماغ بکنجبین یا با
 قوقایه نشخه عاونیان با ضافه سنای ملی و توله تربیفست نه باشد زنجبیل سه ماشه پوست پیاپی زرد و کالی هر یک یک نیم توله ریون خطائی هفت ماشه خیار شنبدر
 و زنجبین هر یک هفت توله کافور عسل چهار توله روغن بادام هفت ماشه و بلبلوخ کنند و وقت دو پاس خود آب بچرخ دهنند و وقت شام نان خشکار نمیری در
 عرق بادیان نمیر کرده باشد و برای مرغ خوراند و صبح این دو دهنند اسطوخودوس سه ماشه سوده با جوارش مصطکی یک توله مرسته ورق نقره یک عدد و پیچیده با مطبوخ
 اصل السوس گا و زبان بچ کرفس پرسیده و شان هر یک هفت ماشه اینون چهار ماشه بادیان نه ماشه شربت زردی حار چهار توله داخل کرده تخم کوبه هفت
 ماشه پاشیده بخورند و همین نمط سه چهار سہل واده بعد حصول تقیقه نام چیست تعدیل مزاج و اخراج باقی مواد و تقویت دماغ عصوات و غرغره و اطرافیات
 و دیگر تاپیر کار بر بند و قبول شاه از زانی خود آب با شیره حب النیل بقیض از شیدن و نایک هفت مدا و ست کردن در تعدیل و تقویت دماغ از عجوبات ست
 و اگر با سرفه و اسطوخودوس تخم خطمی اصل السوس هر یک چهار ماشه جو شانی نه نبات و توله داخل کرده دهنند و ملعت خلاصه می نویسد که برای نفع و لطیف
 ماده برگ گا و زبان اصل السوس هر کدام یک درم پستان نوز شقی هر کدام یک اوقیه اب شیم خام یک درم تخم خطمی سه درم بادیان یک درم جو شانی نه
 صاف نموده شربت اصول دوا اوقیه حل کرده صبح و شام دو حصه سوده بدهند تا سه روز بعد از آن پرسید و شان سه درم اینون یک درم بادیان مصطکی هر کدام
 یک درم جو شانی نه صاف نموده کافور یک اوقیه بکنجبین سوده دوا اوقیه حل کرده بدهند صبح و شام و شور بای حوزه مرغ تغذیه فرمایند و بعد از مطبوخ نفع ماده سہلالت
 بایم چون حب صبر و ایارج فقیر و اسطوخودوس تقیقه کنند و بعد از آن بار دیگر توجیه با نضاج و تلطیف گردید اگر احتیاج شود با ستقر غ باقی ماده واقع نمایند
 انگاه با ستعال غرغره و ضادات اگر حاجت شود باین نوع اشتغال و زرد صفت غرغره که بقیقه درین نوع سودمندست فرخوش صغیر هر کدام درم
 عاقر قرحا یک درم جز بوارج درم جو شانی نه صاف نموده بکنجبین عسل دوا اوقیه حل کرده غرغره کنند و سح سبادان حاره چون روغن بابونه و خیری و آیین
 و طول با یک درم بابونه و اکلیل الملک و خیری بقیقه جو شانی نه باشند درین وقت سودمندست و ضادات درین اجزاء بر حد غین گذارند صبر و عفران خنجر
 هر کدام یک درم فریون نیم درم ایون ربع درم انروت یک شقال صغیر غلی شیم شقال با شرب سائیده ضاد و فرمایند و بعضی سلاطین و محسرات خود
 نوشته که خوردن بابونه و طلای آن بر پیشانی موجب ست و چکاندن روغن آن در گوش و بینی و انگا سه بر بخار آن نیز نفع است و بکنجبین اگر سوسه
 سوخته انسان سه درم صبر یک نیم درم کندر یک درم در آب قریقل سائیده بر جبهه و شقیقه طلا نمایند و کدک هر گاه مغشوش نمیشد تلخ سائیده بر سر ضاد
 کنند یا بروغن او طلا نمایند و با نشوق کنند و باضاراده چوب شمشاد هر گاه با حنا آئینده و کنند و خوردن جوز مثل و کذا ضاد زنجبیل صندل و بقی
 پیدا بخیر مساوی در آب شست سه برنج سائیدی یا یک سائیده بر پیشانی و شقیقه نافع و ایضا قریقل سبیه یا یک سوده در آب بپزد و بپزد و بپزد
 که گوش از آن پر شود بعد پنبه در گوش نهند و بکنجبین اگر روز چهار شنبه اخیر ماه صفر از جانب پیشانی طرف و سدا سرطولا یازده روز چسباند و خون بکنجبین
 فرزن زائل گردد و کن تعلیق جلد سرمد و مار مہر و فود العین میباید و اگر صغیر غری و جزو عفران اینون در مکی خون سیا و شان هر واحد یک جزو بار یک سوده
 بسفیدی بقیقه آئینده بکافور غلی که از سوزن سوراخ کرده باشد و طلا کرده بقیقه بکنجبین یا سائیده نافع بود

۹۵

سببش صودا و بسوی دماغ و قبض و جمع عضو است اگر خون غالب یا فاسد باشد فصد و سنج نمایند و بعد نصیج ماده بنفج سودا تنقیه از مسهل سودا و حسب
 اقیمونی نمایند بطریقی که در علاج امراض دماغی سوداوی مذکور شد و ایضا بهر نصیج سودا بسفایج فستقی کوفته اصل السوس متفشره کوفته پرسیا و نشان شامه
 گا و زبان بادرنجوبیه بادیان اقیمون در صره بسته سوزنی منقی هر یک بقدر حاجت جوشانیده صاف نموده با سنجیدن اقیمونی یا شیر خشک از سه روز تا پنج روز
 بیاشامند و یا گل بنفشه اصل السوس متفشره کوفته گل سرخ هر یک سه درم جوشانیده صاف نموده با شربت گا و زبان و بادرنجوبیه هر واحد درم بنوشند و یا گا و زبان
 چهار درم اسطوخودوس یک شقال پوست بچ کبرشیش غافش از هر یک نیم درم بادیان یک درم سوزنی منقی بست درم جوشانیده صاف کرد و با بست درم سوزنی
 بنوشند چند روز تا آنکه ماده نصیج یا بدو قاروره غلیظ گردد پس متوجع اخراج سودا بنحجات آن گردند مثل مطبوخی که در آن پوست ابله کابلی ابله سیاه و بسفایج اقیمون
 و اسطوخودوس و غار لقیون و لاجورد و مسول داخل نموده باشند و یا مطبوخ ابله سیاه ده درم سنای کی بنفشه اسطوخودوس شامه از هر یک پنج درم تکرار
 فلوس خیار شنبه گلفند هر یک بست درم در آن مالیده صاف کرده بر آن تربد جوف یک درم اقیمون یک شقال لاجورد و مسول دو دانگ روغن بادام
 یک شقال پاشیده بیاشامند نیم گرم غذا بایند که درین ایام خود آب چوبه مرغ و یا گوشت بره و یا بزغال شیر خواره فربه باشد و طبخ گا و زبان سوزنی منقی یا بدرنجوبیه
 آلو بخارا بسفایج اقیمون اسطوخودوس سنجیدن آینه نوسنیدن نیز نصیج سودا است و اگر خواهند شامه پرسیا و نشان بنفشه بچ کاسنی بچ بادیان اصل السوس
 گل سرخ عناب پستان تم کاسنی گلفند حسب حاجت افزایند و بعد حصول نصیج کامل تنقیه سودا بمطبوخ اقیمون یا حسب آن کنند و اگر سودا احتراقی
 باشد و علامات حرارت پیدا بود از استعمال ادویه گرم حذر کنند و نصیج بار و یا مارا شیر که در آن گا و زبان و سوزنی منقی و خطی متفشره باشد چند روز نصیج
 ماده نموده بهتر تنقیه آلو بخارا عناب پستان خطی زرشک پوست ابله کابلی بسفایج اقیمون اسطوخودوس جوشانیده صاف نموده سنجیدن مغز فلوس
 مالیده باز صاف کرده روغن بادام شربت شامه اضاف نموده بنوشند و اگر مسهل قوی تر خواهند یک شقال غار لقیون سفید و نیم شقال لاجورد
 ساینده سردار و نمایند و یا نصیج و مسهل که در امراض دماغی سوداوی گذشت لعل آرد و بداند که استعمال جوب و مسلمات قوی پی در پی جائز نیست
 بلکه برفق و مدارا و بعد نصیج تمام و بقای قوت استعمال نمایند و اگر سبب صداع خلط بلغمی و سوداوی با هم باشد باید که در ساجحه آن از ادویه و اطلیه و نطولات غریه
 نافع بهر دو استخراج نمایند و همچنین در منجات و مسلمات و مطبوخ که در قول صاحب کامل بیاید نیز نافع صداع حادث از خلط سوداوی مخلوط بلغمی است
 و بعد تنقیه تقویت بدوار المسک و منجات یا قوی نمایند و یا ابله کابلی با اسطوخودوس سوده آینه نوسنیدن بخورند و بالایش شیر مرغ نیم دهند و آن عرق غلیظ
 و عرق کیوئه شربت بنفشه بنوشند و یا عود و صلب یک باشند و ده روز با مسک شش باشد شربت بخورند و شیر تخم خشخاش چهار ماشه شیر مرغ مغز بادام
 چهار دانه شربت انار شیرین و قوی بنوشند و ابله کابلی شسته شیر متفشره یک باشد سوده آینه نوسنیدن وقت خواب شب بخورند و حریره بادام خشخاش
 و حلوائی آنها و لیسنه و نار بیل در مجوز و انگور و انار و سوزنی نافع و استعمال شربت اسطوخودوس و بادرنجوبیه و گا و زبان و بنفشه و نیلو فربل تنقیه و
 بعد آن بنفشه و تطیل سه شیره گا و نیم گرم مخلوط بر روغن خشخاش عظیم القع است و تدبیر راس بر روغن لبوب سببه و تقطیر او در گوش نافع و حلوائی
 مغز که و و شکر و نشاسته و روغن بادام بر سه بستن مجرب است و کذا شیرین بر سه و شیدن و دخول در حمام معتدل و ریختن آب نیم گرم بر سه متواتر
 و بتمام در موضع معتدل الحرات مائل بر طوبت نافع و از بیداری و بعد ریاضات اجتناب واجب و ایضا بعد تنقیه بهر تبدیل مزاج روغنهای گرم
 و تر مثل روغن بابونه و روغن زعفران بار و روغنهای سرد چون روغن خنجر که و آینه نوسنیدن بالند و در بینی چکانند و اسشربه و سوط و ضماد و نطول و شوم
 بادویه قلیل الحرات مائل بهر و تدبیر لعل آرد بشیر طیکه سودا طبعی باشد اما اگر سودا احتراقی بود محتاج بسوی برید بسیار است تا آنکه زائل گردد و حرارت
 کانه در آن سودا چنانچه در خاکستر و آتش بیاید و از استعمال ادویه مسخنه احتراز کنند تا باعث نخوت دماغ و آبل بچون نگردد و ادویه بار و رطب
 اختیار نمایند و بر روغن بنفشه و روغن کاه و روغن خشخاش و شیر زنان مدام سحوط کنند و اگر بعد تنقیه در سمر باقی باشد چندی ادا است بر اطل
 اسطوخودوس نمایند و یا دویه اور و ابله کابلی غلوی خان مرتب سازند و ضماد از بابونه اکلیل الملک و زنجبیل بار و روغن گل یا یاسمین آینه نوسنیدن کاه بریند و از روغن

و بزرگ سافج و قنطریل و جو کوفته بر سر طول کنند و غذا کوم همان و جدی و مایگان محول با سفید باج دهند و تخفیف غذا کنند و این مطبوخ نافع صداع سودا
است اگر با آن بفرم باشد بلبله کابل و هندی هر واحد هفت درم بلبله تلخ هر واحد چهار درم موز منقی سی درم گاوزبان و اسطوخودوس و قنطریل و قنق
و شیش غافش هر واحد سه درم اقیقون پنج درم اسفناج کوفته و تربد کوفته هر واحد سه درم غاریقون دود درم مصطکی و سازج هندی هر واحد یک نیم
تخمیم کرس، اخیسون هر واحد دو درم اصل السوس یک شتر چهار درم همه را در چهار رطل آب بخوشانند تا یک رطل باز آید صاف کرده بران این ادر
برای اقیقون اندازند تربد سفید یک درم ایارج فیکر و غاریقون هر واحد چهار دانگ تخم خطل جرجا و درنگ لفظی هر واحد دو دانگ بر مطبوخ انداخته شوند
و اگر خواهند که برای تقویت حب ساخته قبل مطبوخ بخورند و بعد مطبوخ بخورند نافع بود حبسه جانی و الما قی میونسند که تدبیر تنقیه سودا و بلبلون
اقیقون و صوماک در علاج مالینو یا میاید باید کرد و همه تدابیر از آن نوع باید ساخته و این حب سخت نافع بود پوست بلبله زرد چهار دانگ اقیقون نیم درم
غاریقون دو دانگ نکه لفظی و اسفناج و جرجا منی مفصول و خربق سیاه هر یک دانگی بدستور معمول حب سازند و این همه یک شربت است و این نوع
حب را از آن است و نسخه او هاست که در علاج صداع بخی در قول ابو سهل گذشته لیکن در پنج وزن از پوست حب با دیان تا اصل السوس هر یک
دو درم اصل و قصب الزریره هر یک سه درم ست و تخم خطل مطروح و وزن صبره درم این ایلاس و خجندی ریگوند که اسهال سودا و اسطوخودوس
و غیر آن که در قول مسیحی گذشته و یاربجات و صوب نمایند بعد از آن تعدیل مزاج و تقویق راس با دیان حار و رطبه بگرم مثل روغن زنگر و روغن زرد
شیرین کنند و باید که هر روز در جلاب از بار خجوبید و دو درم اصل السوس یک شتر کوفته سه درم گاوزبان و دو درم و شکر یا کافور ده درم بخورند و هر روز و خود بیشتر
قرطم غذا سازند و بعد مطبوخ تنقیه و مزاج نجب ایارج و شیار یا نجب صبر یا تنقوع صبر یا مطبوخ اقیقون نمایند و یا این حب اقیقون بدهند که اسهال
سودا و تنقیه بر آن سودا و وی بی غائله کنند اقیقون و دو درم غاریقون تربد بیشتر بر روغن بادام چرب کرده اسطوخودوس اسفناج هر واحد یک درم کوفته
بنجته بوقی با دیان حب بسته بدارند و این یک شربت است پوست کشته که صداع حادث از سودا خفیه بود و جالینوس گوید که سن و صداع بارد من
سودا وی خردل مضوع بر سر می نهم و ایضا روغن او گرفته بر سر سیکارم و صحت میشود و ایضا او گفته که در علاج صداع سودا وی استعمال صوب و مسلمات
قویتر بکنار نایند زیرا که سودا خلط غلیظ است بسبب است بر می آید و بیداری طولی و خواب صداع آورد و از اغذیه بارده و حامضه مثل مصلیه و در و حجاج
و یکبار ایارج و لاشنه و مانند آن اجتناب نمایند و سحیه گوید که تنقیه خلط سودا وی بطریق اقیقون کنند اگر خلط در تمامی بدن منتشر باشد و بی اگر فضله و
معتدل بود و اگر داده در محرق باشد قصد تنقیه را با این خوره نمایند از ایارج و یا سکنجبین عصبی و از پوست حب کبر عسل سحر شده در آب گرم حل کرده و
سودا و حبسه صنفی یا پیچ با قدری آب مرزخوش کنند و اگر سعال آزار حرارت ظاهر شود بر روغن بنفشه و شیر و خمران و روغن تخم که و چند روز سوط نمایند
و روغن سوسن یا روغن زعفران بریزند و آبیکه در آن پنج سوسن یا خاخوری و شبت خوشنایند باشند بر سر ریزند و غذای ملطوف مثل تخم آب و زیر یا جوزه مرغ و گوشت
همان دهان چشند و روغن و بلبلان سازند و شراب رفیق نوشانند و آنکه علوی شکر می دهند و در جام داخل کنند و آب بگرم بر سر ریزند و از اغذیه شدید الحارة
و از طول تمام در جای گرم خذ نمایند

علاج سوزش ریه و اصل

ویرج و انجلی است که در افسان در این مثنوی شود و در شیرین گرد و بهر تخلیس آن بادیان آید سون زیره سیاه در کلاب و عرق باو بان جوشانیده گلشن داخل کرده بنوشند و این شمعان شیرین فایده بسیار بر آب سودی است و نرم داشتن طبیعت مناسب است و با بونه و اکلیل الملک و شیج و برنج اسف و نام و برگ غار و شونیز و پودینه و سداب با بونه مناسب گرفته و در آب جوشانیده نیک گرم بر سر ریزند و تخم شبت با بونه پودینه و ششی سداب بوره ازنی سبوس گندم در صره بسته گرم کنند و اگر این را در آب پنجه بر بخار آن آب کباب کنند و آب آن آب کباب کیند و آب آن بطول سازند بهتر باشد و یا بادیان فر بنوش و در آب پنجه بر بخار او سرد باند و مالیدن روغن با بونه و شبت بر رگهای گردن و کتفین و همدغین شیر گاهی بی تنقیه فایده میکند و شمعان یا سمن برای انزاله صمد ع رخی مجرب بن طبایست

و مشک خاصه بویند و دخول تمام بر ناستادین باب نافع است این عجماس گویند و از آنست که معالجه باشی می محلل ریح نماید مثل نطولی که در آن بابونه و کلبل الملک و برگ کر فس و بادیان و تخم آنها و صغیر و زیره و فرنجوش و شبت داخل کرده باشند و در آن پارچه تر کرده بکشد و بر سر بگذارد و ایضا بروغن که در آن زیره و صغیر و تخم کر فس چوبشایند و باشند بکشد و نماید و این سوط بسیار مذکور و هر واحد درم زعفران و طفل سفید و جاد شیرین و نیم درم مشک یک دانگ همه را با یک ساییده در آب فرنجوش چهارم یک سازه و وقت حاجت یک دو حب آب فرنجوش سوده بکار برند و دیگر مویانی و چند بیدستر و مشک و فرودن بروغن زنبق آمیخته درینی چکانند و شیدن فرنجوش خاصه نافع و کسی که مداومت شم او نماید آن را این نوع صداع ریجی عارض نشود و تعطیل نیز این را و صداع بخاری را سودمند است اسما عیسی گوید که معده و بدن را از ماده فاسد موله ریح و بخارات سبب ایجاب و قویا و نفوق صبر پاک کنند و بعد بقیه بدن هر صبح ناشتا و تمام رفتن و شویند و فرنجوش و چند بیدستر و مشک و غالیه بویند و بادیان پیش بپاشند و دو دانگ کردن و روغن بادام تلخ درینی و گوش چکاندن سود دارد و ایارج فیکر یک درم جاد شیرین و بیدستر و فریون هر یک نیم درم مشک و انگلی شکر بوزن همه او و به همه را ساییده بقدر یک دانگ درینی دهند و اگر در شیر زنان حل کرده چکانند بهتر باشد و کسر ریح و صغیر سد کند و صداع کسره را سود دارد و از انشیای موله بخار و ریج بر سر نماید و صغیر حب ایارج بکشد و ایارج فیکر و ترید هر یک ده درم پوست لیلیه زرد و لیلیه کابلی هر یک پنج درم اینسون نکس بپند ی هر یک دو درم همه را کوفته بخیته چهار سازند شترتی و نیم دام تاسه درم و اگر در بدن ماده سودا باشد پنج درم اقیقون زیاد کنند این الیاس گوید که تحلیل و لطیف با دویه کاسر نفخ مثل بادیان و تخم کر فس هر یک سه درم بشکد سفید نمایند و غذا بخورند و هند اگر اجازت نباشد و تنگ نطولات حاره طایفه مثل آب ریاحین و حمام دایم و سوط آب فرنجوش و استنشاق ریاحین لطیفه کنند و خنجر می گوید که اگر ریح بارد غلیظ باشد نطولات محال مثل بابونه و کلبل الملک و فرنجوش و صغیر و لویه استعمال کنند و پارچه که درین آب یا در روغن که اندران بادیان و زیره و سداب بخیته باشند تر کرده بکشد سر نمایند و حمام گرم درین نفع دارد و چند بیدستر و مشک بروغن زنبق سوده سوط کنند که تحلیل ریح سر کنند و این قطور همین فائده دارد و زیره صغیر حب الفار تخم کر فس و روغن زنبق بطریق معمول روغن ساخته و گوش بینی چکانند

علاج صداع ریجی بخاری

ریج خارجی آنست که از خارج اندرون سر نافتد و در دماغ محقق گردد و این ریج چون بدخل سر نافتد و کمیت و کیفیت خود ضرر پیدا کند پس در علاج آن احتیاج تحلیل اقتضای سبب اضرا و کمیت و لهذا اگر کمین ریج بارد بود و سخفات قوی استعمال کنند تا از آن تعدیل مع تحلیل حاصل شود و اگر کمین ریج حار بود استعمال دوائی قوی التبریه ممکن نبود و هرگاه این مانع از تحلیل ریج گردد پس قبول شیخ درینجا نظر کنند که آیا ریج حار صغیری است یا بار و شتوی بجهه موضع دخول او دریافت نمایند پس اگر حار باشد و دخل وی گوش بود روغن بابونه بگرم یا روغن خمری یا روغن شبت که باندک روغن گل حسارت آن شکسته یا در گوش تقطیر کنند و اگر دخل او بینی باشد درینی چکانند و بجلالات خفیف تطیل سر نمایند بعد از آن اگر سو و فرج حار باقی ماند تعدیل آن برفق نمایند و ابتدا با دویه قلیل البیره کرده کنند پس اگر فائده نشود در تریدا فزایند و حمام بتدیل نفع دارد و اگر ریج بارد باشد در روغن های گرم مذکور چند بیدستر و مشک آمیخته منجمه هر دو طریق مذکوره بهمان راهی که ریج نافذ شده باشد تقطیر کنند و قلیل و کثیر درین ادویه بقدر حاجت نمایند و بویند مشک و چند بیدستر و طلیت و سیر و اشال آن سود دارد و استعمال نطولات و سوطات و شمومات و قطورات و ضمادات محالیه حاره مذکوره در علاج صداع یعنی ریجی و تقویت دماغ و تعدیل آن کنند و از سخفات و بخارات اجتناب ورزند و تلکین طبیعت درین باب ستوده است

علاج صداع بخاری داخلی

اگر تولد بخاره در نفس سر باشد در مدفع نفخ و قوا و ریج بود و بسبب اشتداد و سبب اغذیه بخاره و قلیل البخار و صداع کی و زیادتی ظاهر شود و نطولات منفشیه معروفه بعمل آرند و تقویت سر بخاره محالیه که در آن اندکی قبض باشد و بشمومات ملطفه نمایند و هر صبح بخام رفتن و سختی آب گرم تواتر بر سر و بتن

انجوره در ديه که از خارج بسير برسد و در دماغ متعفن شود در اکثر موارد پيدا شده و بار در کتير بود مثل بخارات مواضع متعفن همچو حايثه و در علاج اينست نيز تخليل و تعديل مزاج مثل علاج صداع ريغي خارجي احتياج اقتد پس در انجوره حار بطول است متعطل تخليل آن نمائيد اگر انجوره بسيار متعفن بود و در انجا از علامات احواله او بسير و دوار باشد و رطوبتيه معتدله مثل گلاب در روغن گل و نيلوفر و نقشه بچيند و اگر حرارت شديد محسوس شود کافور و صندل بچيند و در حمام باب گرم و خطمي تخميم سر کنند و اگر انجوره بار داشته بود چندان مشک و جديده ستر کفایت کند و اگر انجوره و خانی باشد احتياج ترطيب شديد با دمان مذکوره و ديگر مرطبات افتد و مثل اين روغن است ششاني شديد نمائيد تا با لاجذب شود و در انجا بماند بعه از افتادن چنانچه يني بر آرد و باز ستر بچيند و همچنين دانه عمل نمائيد و کدنگ گلاب و آب بید و آب که در لعل آرد و بر بخار اين آنها انگباب کثير نمائيد و اگر از انجوره مذکوره آفت و سوز مزاج پيدا شود و چنانچه از دمان کبريت و زرينخ و مانند آن پيدا شد کاه و در روغن که در استعمال کنند که کمی از آنها ستريد و ديگر ترطيب کند و همچنين کافور و در روغن کاه و در روغن نقشه لعل آرد و در مکان برگ بید و رايحين رطوبت فرش کنند و بسير داشت و مرطبات مثل مار الشعير و مانند آن غسلا سازند

بدانکه سده یا در جوهر و دماغ و یا در او رده که اندر آنست و یا در شرائین آن و یا در او رده مجبب و اخله او و یا در شرائین آن حادث میشود و سبب سده گاه درم
میباشد و گاه کثرت مواد یا غلظت یا لزو جفت آن و لزو جفت نمی باشد مگر در بلغم و غلظت در بلغم و سوداست و بلغم سده می آرد بلز جفت و غلظت و بکثرت
خود و سودا بسبب غلظت و کثرت و صفرا بسبب کثرت و همچنین خون با تحلیله بعد تطهیر و تقطیع ماده با انضاج منقیه آن نمایند بدستوریکه در علاج امراض
دماغی سدی مفصل مسطور شد اما در سده انجمنی تطهیر ماده از فطولات و اخضه و شموات نیز کنند پس هرگاه ماده مستعد خروج گردد سهیل و بکوب و بخرج بلغم
غراغر و سعوطات و عطوسات استفراغ نمایند و در سده سوداوی بعد قصد سهیل سودا اخضه و فطولات استعمال کنند و با تحلیله علاج صداع سدی قریب
است از علاج صداع لبنی و سوداوی و آن مفصل مذکور شد و بعد تنقیه تقویت دماغ و تعدیل فراج آن بحسب انحراف آن اگر اخلاط جار باشند با دویه بارد
و اگر بارو باشند با دویه حاره و همچنین رطبه و یا بسبب اخضه آنها و تغذیه یا غذیه لطیفه غیر منخره نمایند و آنجا که سبب سده درم باشد تدبیرش علاج صداع وری است

بدانکه ورمی که محدث صداع گردد و گاهی در حجب دماغ و مجاری آن افتد پس اگر چار بود سه سام خازن گویند و اگر یار و باشد غیر خنس نامند و اگر در کب باشد
سپات سهری خوانند و گاهی صلب سوداوی بود و گاه باشد که در نفس دماغ و جوهر آن افتد اگر چار بود شش نامند و اگر باشد و الا یار بود و گاه در مجاری

دماغ و یا در جلد حادث شود و گاهی در اعضای دیگر غیر سر از اعضای شریک مانند معده و رحم و مثین و مرق و غیر آنها عارض گردد و ضرر آنها بسوی دماغ متبادی شود پس تدبیر این صداع علاج ادرام مذکوره است که عنقریب در فصل سرسام مفصل بیاید و آنچه در علاج امراض دماغی ورمی مذکور شد بر آن اتم نظر دارند و در ورم حار بعد فصد قیال جلاب از بنفشه و نیلوفر و غاب یا ترنجبین اگر طبیعت مختل باشد و الا با شکر طبرزد و دهنند و الی سینه و سرد دست و پا بروغن بادام شیرین و چکانیدن شیر زان و زینی و گوش و دوشیدن آن بر تارک سر و سینه و تغذیه بزورات از پنجه و لاش متشده و اسفناخ و کشنده و کاه مناسب است این هبه الله در کتاب غنی مینویسد که سبب صداع اگر ورم دمی باشد فصد قیال یا اگر پیشانی و نوشیدن آتش جو و شیره خرفه و شمیدن بنفشه و نیلوفر طرب یا روغن آنها و تبرید سر آب که دیا غلبه اشلب یا بازنگ و اغتسال بکد و و عدس متشده و اگر ورم صفراوی باشد اسهال بخار شیره و آب ترش و آتوی بخار و جلاب و نوشیدن ماء الشیر و آب انار خوش و مار القرق بسکفین و شیره تخم خرفه بشریت بنفشه و نشوق صندلین و آب حی العالم و کافور و شیره سر آب بازنگ و جوده که دماغ و اگر ورم سوداوی باشد اسهال بطبیخ اقیقون و زنجبین آب مطبوخ خطی و اکلیل الملک بر سر و شمیدن روغن سوسن و کرب سودمند و اگر ورم لبنی باشد نوشیدن نفوح صبر و یایح و طول آب مطبوخ یا بونه و نام و اکلیل الملک و حله و شبت و تخم کتان بر سر و سب و آنچه که سبب ضربیه یا سقط باشد تدبیرش از علاج صداع ضربی و قطعی نیز برگزیده میگرداند که اگر درین صداع ریم یا زرد آب یا ماده مائی از سر بطریق گوش منجمه بر آید در اکثر احوال

علاج صداع ضربانی

ایمان و جز جانی مینویسد که جالینوس صداع ضربانی را از جلا و ادرام دماغ شمرده است هر گاه که ضربان باشد رگها متعطلی بود و رگ با گوشت فزاح کیند و تفوق اتصال که از لوازم است توله کند و در و صعب و ضربان تابع آن باشد پس اول نظر کنند که استلا از کدام خلط است اگر خلط غلیظ سرد باشد علامات صداع لبنی و سوداوی ظاهر باشد تنقیه یا یارجات کبار باید کرد و بعد تنقیه مار الاصول بر روغن بیدار و روغن بادام تلخ بدهند و غایله و شک و خند بید تر و مزخوش بپایانند و از غذیه ملطفه دهند و بعد لطیف ماده غرغره یا یایح فیه و مانند آن فرمایند و اگر ماده گرم و لطیف باشد خوابگاه و دهانه خوش هوا سرد باید و آوازها از آن دور دارند و پای در مطبوخ بنفشه و نیلوفر و گل سرخ و شامسفرم و کشک جو بقدر همه ادویه نهند و بالند و بر ساق حجات کنند و ضامای سرد بر سر نهند و بنفشه گل نسرين گل نیلوفر هر یک و و شقال یا بونه یک شقال اکلیل الملک یک نیم درم کشک جو بقدر همه ادویه که قوه یخه درده استار روغن بنفشه و ده استار آب بهم بپزند تا اکثر آب برود و این ادویه در آن اندازند و چندان بر آتش بگذارند که قوام فائوده گیرد و دیگر گرم بر سر نهند و روغن بنفشه و روغن نیلوفر پیشانی و صدغین بالند و اگر بدین تدابیر زائل نشود فصد رگ بینی یا شانه شنج میگرداند که صداع ضربانی گاه همه احوال یا بار و از ادرام بیاشد پس اگر سبب حار باشد باید که استعمال سرداتی نمایند که اندازان نرمی باشد و جماعت نفقه و ارسال زلو بر صدغین نمایند و دست پا را به بندند و اگر بار و باشد شوجه گردند بسوی آنکه باعث تنفیس و تحلیل آن گردد و الا یغیا مخلوط کنند بدان ادویه مقویه که در آن اندک بر دوقی باشد مانند آنکه خلط نمایند بر روغن گل سداب یا انفاس را و چون اشتداد یابد مانند این صداع بحدیکه اگر صبیان را عارض گردد بسیار است که در زهای سر ایشان از جلا گردد و اگر دست بر جلد سر ایشان آن موضع گذارند فور و پس در علاج آن طلای زرد چوب نرم سوده مخلوط بر روغن گل سرکه نیکو است بعد از آنکه بر آب آنگشته باشد

علاج صداع ضعف دماغی

آنچه در علاج امراض دماغی از ضعف دماغ بهر تقویت استعمال تقویات دماغ از اغذیه خوشبو و لطیف و مانند آن و بصورت وجود سو یا راج تعدیل مزاج دماغ و تنقیه آن تفصیل مرقوم شد لعل آن در در حالت اجتماع ماده با ضعف دماغ بهر تنقیه استعمال اطریفل زمانی نیز تنفیذ گفته اند و اگر دوار المسک بار و خورده گا و زبان گل گا و زبان غلبه جو شانه شربت بزوری داخل کرده تودری سفید پاشیده بنوشند برای تقویت دماغ و دل مفیدست و اگر در مزاج برودت باشد اسطوخودوس زرباد سوده با طریفل صغیر یا دوار المسک حار شسته بخزند و عرق گا و زبان یا دیان یا شانه شره بنوشند و باید که کشنده خشک در اکثر اغذیه او داخل نمایند و تقبیل غذا کنند و ملاحظه نمایند که در معده فاسد نگردد که آنچه و ریاح ردیه آن صعود نماید و روغن قرقش و داز سینه

و قلیه سینه و بجه گاه هفت ماهه که در آن برگ کاه و کشنیر نر افشاده باشد بنان سینه تنوری و هند و پوست تریج سه باشد در شربت نیلوفر خشتاش بهر یک
 نه باشد آینه کسیندن در رفع این دراز جوایت علویان ست و کذا طباشیر و داشته پوست خشتاش چهار جبه در مرای ترنگ کسیندن آینه خشت خورون جالبی
 گوید که هرگاه صداع مزمن باشد و مهاجمات تسکین نیابد و بوی ملاقات ظاهر بنور و از آن سبب حرکت کند به اندک آن اکثریت من دماغ و یا از
 ضعف دماغ ست و در حق فیما بینها در طریق تشخیص اقسام امراض دماغی گذشت

علاج صداع میسر

که آنرا اخته شیر گوید و اسباب سوزناک یا بسبب یخچال یا بجهت خاری است تحلیل و احراق مانند باد های گرم و سموی و یا استعمال ضماد های جاری یا رسیدن
 چوب است بلبله شش بر و فراخ شش و یا عارضه یکدفعه و یا خیر و قیقه که منع نماید از نفوذ غذا در سر و بدان سبب جناف عارض اعضای آن گردد و یا ترک
 آتش سوزان آب مطلقا و بان سبب تحلیل شدن رطوبت اصلیه و یا استعمال یخچال از داخل تحلیل آن یا با استفراغ آن یا بقوت یخچال آن و یا تناول غذا
 یا بسبب و یا قلیل الرطوبه و یا مهاوریت اعضائی که جناف و تبس بهر ساند و یا شاکت آنها و حرکات نفسانی و بدنی مفراطه یخچال اند بطریق استفراغ تحلیل
 و همچنین بهر عارض را در دوزن شش جبهش و نفاس و بواسیر و ریاضت قویه و از استفراغات یخچال استفراغ و اعضای غیره اعضای راس ست و بمشاکت
 آن راس شش است و از آنکه کایه از تبس بدن و استفراغات جزئی از عضوی بدون عضو دیگر و یخچال از آن استفراغات و اعضای راس ست مانند زکام و زله
 و رعاف و احداث تحلیل رطوبت مکتسبه بسعوطات و عطوسات و غرغره و غیره و یا از اسباب طبیعیه است القطاع مواد رطوبت ست و در چند طریق باشد
 مثل روزه داشتن و طعام و شراب ترک نمودن خواه با قیاد خواه با خطر البسبب هم رسیدن طعام و آب و این نوع صداع بیشتر زنان را بعد از وضع حمل حین
 و نفاس بسیار بهر سوزناک است و در طبع شش جلاب آب سرد یا شربت نیلوفر یا عرق آن یا عرق بید یا بید مشک یا عرق کاسنی و یا بزر قنونا و شربت نیلوفر
 یا ششاش یا شیره تخم خرفه یا شیر این یا مغز تخم تر بو یا مغز تخم کد و یا لعاب اسپغول دهند و یا غماهمه تدبیر رطوبت باید کرد و گاه کسیندن اگر فراخ نال بجزارت باید کرد
 باشد سبب آن مهاجمه فرایند پس در حار و فراخ شیره خرفه یا سکنجبین یا مانی و شربت بنفشه یا شربت انارین بنوشانند و یا ششاش شش سینه و
 یا شیره آن داخل کرده باشد و استفراغ و کاه و خرفه و شرب و کد و و خیار دهند و زردی بهینه شربت مع سفیدی آن با جلاب غلاط که لعل آند و در
 مانا اللم کلاب و آب سیب و آب کد و یا بیزند و و شرب یا برگ کاه و و قدری کشنیر و پالک و کد و و خیار داخل کنند و امان بار و رطوبت شش روغن کد و و فوسفه
 و نیلوفر در شش و گوش چکانند و سر و قدم و ناف و مقعد را با آن چرب نمایند و تطول بروغن بنفشه و نیلوفر و کد و هر یک تنها و یا مجموع آب خیار و ترانه کد و
 و آب برگ بید و کلاب و بدون آن سارند و جاده کد و و خیار بر سر گذارند و در بار و فراخ شراب کسیندن و دار چینی و شهد در مار اللم خرمن ساخته استعمال کنند و بر
 زردی بهینه اقتصار و زرد و روغن بنفشه بروغن شربت آینه کسیندن بکار برند و از هر کبات نافع درین صداع لطیف کشنیر بنفشه مملو و غیره و خشتاش منقوف
 و ضماد لبوب و حلا و همچون راحت و روغن خمار کب ست و ضماد که در سر سام سودای خواهد آمد نیز مفید بود و در شیدن شیر زنان بر سر بعد تر نشیندن
 موی سر و سعوط آن در رطوبت اسرع ست و شراب مخروج آب بسیار جید نوشته اند و آب بقول رطوبت شش کاه و و خرفه و آب غنب الثعلب که در وحی لک
 قطه یا اندک آبیون و پوستیج لکاح آینه کسیندن طلا نمایند و انکیاب بیج کد و و جاده او برگ کاه و و تخم او پوست خشتاش و تخم او گل بنفشه گل نیلوفر برگ بید
 شامسقم در آب جوشانیده چادر بر سر کشیده استعمال کنند و اگر بنفشه نیلوفر خاری میوس گندم برگ خشتاش کشنیر خشک گل سرخ هر واحد یک کف و فوسفه
 یا کلا کو قهقهه هر یک و کف برگ حی العالم برگ خزاری هر کدام یکدسته در افقابه سربسته بنیزند اما اگر و پس انکیاب بران نمایند و بخار از لوله آفتاب استنشاق کنند
 نافع بود و سکون در مکان بار و زردی که آب و خواها و خواب و استعمال آب شیرین و تدبیر بر و غمهای مذکوره اختیار کنند و از سر و قیوب و جماع و جوع و غم
 و هم اجتناب نمایند و آنچه در علاج امراض دماغی یا بسبب مذکور شد مفید نشاند اقوال حذائق جالبیوس گوید که استعمال مار الشیخ که در آن کد و و خفته باشد
 و کله یا بیزند و و ملان و بقول رطوبت شش کاه و و خرفه و آب برن معتدل و سعوط امان رطوبت شش روغن کد و و یا دام و استکثار رطوبت روغن و آب بیکرم

شیرین بر سر نفع ایسه که صداع عقبی است که عقیب استفرغ کثیر باشد و اکثر زنان را بهر سبب باید که بیضه نیمه برشت و کشک جو که در آن کمر گرفته بخت باشد و حریره معمول از نشاسته و روغن بادام و شکر و داراللمح سینه مالکین و گردن بره که در پنج قدری آب به و شراب ریخانی چکانیده باشند غذا سازند و روغن بنفشه و شیر و خمر آن سوط کنند و بنفشه و شیر و خمر آن و اندک شراب غلاف سر نمایند و علی می نویسد صداع یابس که با ماده صفراوی یا سوداوی باشد مذکور شد و صداع یابس بلاده پس اول علاج آن تدبیر مرض با غذای مطبیه جید الکیموس است و خصوصاً کثیر غذا مثل زرده بیضه و مثل شوربای چونه مرغ فربه و کبک و پیو و حریره های چرب بر روغنهای رطب بعد از جهت حار و بار و لبوی چینه که باقی تر باشد بیل کنند و از آنچه بدان انتقال یابد استعمال سحوطات مطبیه با دانهان محموده مثل روغن بادام و روغن کدو و غیر آنست و اگر در چیزی از اینها احتیاج بسوی تعدیل برسد یا ششین افتد روغنهای که تعدیل آن نمایند فروج سازند و گاه بین نقصان بین در جوهر دماغ می آرد و آنرا میبا با جاع میگرداند و در اینجا بهیست که استعمال سحوطات مغز ساق بز و گوساله و پیو و دراج و تدر و وسکه گاو و بز نمایند و بر سر مالند و از چیزی مالیکه ایشان را نفع میکند تصفیه سر با لوده رقیق معمول از سیده گندم و جو حبیب حاجت و شکر سفید و روغن بادام و کدو است و یا ریختن رقیق آن بر تارک سر و با کلیل از آرد طوق کرده باشند آنچه بر سر بریزند محتسب ماند محوسی گوید که در صداع حادث عقب ولادت از کثرت دم نفاس تدبیر زن بغذای معتدل مثل زرده بیضه گوشت بچه مالکین و عملان شیر خواره و حریره معمول از مغز نان سمیند و روغن بادام و شکر طبرزد و سحوط روغن بنفشه یا نیلوفر که از روغن مغز تخم کدو ساخته باشند و خمر آن سازند و شیر مذکور بر روغن بنفشه و روغن مستخرج از حلوا و فالوده بر سر مالند و حلوا معمول از بیضه و روغن بادام و شکر طبرزد و آرد سیده بخوراند و در متفوق بشکر و روغن بادام نوشاند و مایه باری در مرضی بطریق اسفند یا بخت یا بر روغن بادام یا کینه تازه بریان کرده بخوراند و اگر در اینجا پ باشد مزوره کدو و سرتق و اسنانخ و مانند آن دهند و همچنین است تدبیر صداع حادث از سایر استفرغات با غذای مطبیه جید الکیموس مع استعمال سحوطات و نظرات تقوی دماغ و مطبای آن و علاج صداع حادث از غم و هم کثرت خواب بعد غذا است و ترطیب دماغ با استنشاق روغن بنفشه و روغن تخم کدو و شیر و خمر آن

علاج صداع جماعی

و این را بسبب احماد شش یا بسبب تهیج بخارات لبوی دماغ یا بسبب ضعف اعصاب یا بسبب بیس متولد از کثرت خروج منی باشد و قد علم فاعلاج و لاغری بدن بران گواهی دهد باید که سائر تدبیرش مانند علاج صداع بیسی نمایند اما مال کردن و طبایات ششین و مع فطر رعایت تقویت دماغ و اوقاف که با غذای خفیفه لطیفه علاج کنند مثلاً خرداب گوشت بره شیر خواره و طیور خفیفه مثل پیو و دراج و کشک و مغز کشتک با بعضی فواکه مانند سیب و پ و وز دک و چقدر یا با ماش و ششینان و یا شیرینج و جلیه که از شیر ساخته باشند و یا زرده بیضه مرغ نیمه برشت با نبات شیرین کرده و در آبینی بران پاشیده و لبوب با شکر و آرد حیوانات بخورند و شکر گاو و داراللمح بنوشند و خوردن مایه خفیفه الشلب و زردک و تلجم و ستاد نیز نافع و خفیفه الشلب سته ماشه سوده برای به دو توله سرشته ورق نقره یک عدد و چیده بخورند یا لایش شربت سیب و شربت انار شیرین هر یک دو توله و داراللمح ساده نه توله حل کرده تخم شربتی هفت ماشه پاشیده بنوشند و یا طبایثیر دو ماشه جواهر مهره چهار حبه یا لکه مربی یک عدد سرشته ورق یک عدد و چیده بخورند و دوا می مذکور با عرق بید مشک پنج توله بنوشند و آب شیرین نیلوم غسل کردن و روغن بنفشه و نیلوفر و دینی چکانیدن و بر سر مالیدن و چرب کردن کرده بر روغن گل و دشتن هر دو خفیه در آن تا یک ساعت بخوی در نفع این درد مجرب است و تناول خوا که خوشبو و پویندن آنها و عطرها و خوردن لبوبات و جوارشات یا بهیست تقوی اعضای ریشیه و سکون در ساکن طبیه و خواب بر لبستر نرم و ترنم و در مطعم و شرب و دلک معتدل و چرب کردن هر دو خفیه و ذکر و کرده بقیر و طی که از پیو کرده بز و توله موم یک توله و در آن سته توله روغن یا سمن و توله ساخته باشند و مالیدن روغن گل تنها نیلوم بر مؤخر سر از مجربات است و همچنین خوردن شراب یک نیم توله در گلاب و عرق سیب هر یک پنج توله و استعمال میوه های مقوی اعضای ریشیه و کلیه بسیار سفید است و کذا استعمال چمنهای سمن کرده و تناول نان محضف در تنور مذقوق و منقوع در حلاب و مغز بادام و پیو و چله نوزده و فقه ق و حبه انخضر کوفته در آن سرشته باندک بادیان و شوربای مرغ فربه و لب و فربه و گوشت

و مانند آن سفید و اندک و او بیک گرم و نیز و جالی بکار نبرد که موجب زیادتی بیش گشته محدث غشی و درگ مفاجات نگیرد و اگر بسبب اشتیای بدن از اخلاط خاسد و ثوران انحراف جنبه و ارتقای آن طرف دماغ حرکت جماع باشد و چون علامات استلا و غلبه اخلاط و ادراک بوی بد از بدن عند حرکت جماع و نقل در سر بران ولالت کند پس تنقیه بدن از اخلاط غالب بقصد و سهیل هر دو نماید اگر واجب بود و یا حسب حال مریض یکی ازین هر دو تدبیر عمل آرد بطوریکه در اقسام صدراع مادی مفصل گذشت بعد از هر تقویت دماغ و عدم قبول بخار لبوب صغیر بخورند و روغنهای متقوی مثل روغن گل و روغن آس و سرکه و گلاب بر سر مانند و آبیکه در آن گل سرخ و برگ مور و نیلوفرو یا بونه و مانند آن جو شاییده باشند بر سر بریزند و باغذیه میریخ الحکم جید الکیموس غذا سازند و قدری به و ناشپاتی بخورند و جماع ترک کنند و بعضی در وقت بعد از نعیم و اندک از غذا جائز بود زیرا که در خلوه معدود ضعیف و تحلیل و تصاعده انحراف زیاد میکند و در استلا تحلیل در مضم و نکشید چیر بناید و اگر فصل گراوند نقی و سن شباب بود آب سرد غسل کنند و روغن گل بینی را چرب نمایند و غشپند و اگر بسبب ضعف اعصاب و تالم دماغ از قصب آن باشد و این ششاع ضعیف مزاجان را اکثر عارض شود و در غشه در بدن و ضعف حرکات و التباس و دماغ و انجذاب آن بسوی قدام یا خلف بعد جماع لایق گردد پس تقویت اعصاب و دماغ با شش روغنهای مناسب بر سر مثل روغن گل و یا همین برابر و طبیب و غیره و آرام و تقویج با لاهی مطبیه و نعیمهای لذیذ و قویج غسل که در آن قند و میوهایی گذاشته باشند چند روز متواتر بنوشند و همچنین شربت غسل واسطه خود و وس و مانند آن استعمال کنند و چند سیدتر در روغن قسط آبیخته یا روغن زرد کس بر سر مانند و گوشه متوالان بمصلح خوشبو و دیگر اغذیه مطبیه بخورند و بوییدن کباب که در حضور مریض بریان نمایند تا بوی آن بمشام او برسد و تناول کباب بانان کند هم مخیری جید و یا با جلا و سفید است و در روغن طبیب مانند مشک و غیره و خود هندسی و ریاحین و گلها می خوشبو و عطاریات و فحاح فواک طبیب الهامه بپویند و لطفه با آنها کنند و خود و غیره قسط شیرین مشک خمدل سفید و قدری کافور استعمال نمایند و رفتن به بسائین و باغها و شنیدن شکایات و قصه ادبیدن اشیای مرغوبه طبعه موزونه و یا بکله اشتغال بهر چه باعث التذات و طبع و تقویج نفس او گردد دفع سست و از هر چه چنگ و ناخوش از آن باشد اجتناب نماید و مسجی گوید که صدراع کائن عقیب باه را باید که حاجی کنند تقویت سر این طریق که آب مطبوخ مورد و گل سرخ و یا بونه بران بریزند بعد از روغن گل و اندکی سرکه یا لند و غذا کثیر اغذیه میریخ الانصاف معتدل الکلیفیه سازند و در ششای بخورن آن قطعه به وسیب داخل کنند و سولتی نان خسته که کرده در تنور بعد غسل او بکباب در روغن باو ام بنوشند و خوشبو و موافق مزاج استعمال کنند و ماهی کوچک بسره که مزوج و روغن باو ام بچته و یا انار زده بهینه رقیقه آنرا موافق سست طبری گوید که اگر صدراع عقیب جماع از ضعف اعصاب باشد از جماع باکل منع کنند و اگر طبیب بپویند و آب بنیو فروخته و آب جبین اگر گدای از قوانین سست که آن سن و مزاج و بلد و فصل و صناعت و عادت سست مانع نباشد این آبها جمع کنند و بکافور و مشک و بهر چه چیرهای خوشبو که مکن باشد بر سر ضا دانند و اگر نوعی از قوانین مذکوره ازین مانع باشد بر اندک چیر که از آن مکن باشد اقتضای نماید و باغذیه که بدن را غذا بیشتر و در شش هر انس و حکم حکمان مضروب بشیر دهند و چوره مرغ فربه که در شکم آن خشایش خوشبو پر کرده پیش روی مریض شق کرده باشند آنرا سخته آن بپویند و آنرا سحوم و حکم آن بخورند و بنید صاف محمود و ملائم مزاج بنوشانند و امر بدعت و سکون و راحت کنند و ایدار سازند و آنچه مکرر باشد بنوشند و در مواضع انانی لذیذ و در روغن طبیب حاضر شوند اگر مکن بود و الا از اشیای مذکوره هر چه مکن باشد استعمال نمایند و سبب و شریج بپویند و سماع مرغوب و معاشرت کسی که بدان مائل باشد اختیار کنند و اگر صدراع از بخارات اخلاط بدنی باشد معالجه آن بعلاج صدراع حار مادی برابر است و غیره آنکه در این باب آنچه ترک جماع کنند تا آنکه بدن از اخلاط نقای تام یابد و صدراع بالکلیه زائل شود و اینها در معالجه این نصد نمایند مگر آنکه ضرورت داعی آن باشد

علاج صدراع مخاری

در مزاج حار اول بهر تنقیه سده بسکنجین و آب گرم و یا سکنجین و آب جوی کنند بعد شربت انار و شربت بهی و سکنجین گلاب و آب سرد بنوشند و یا بکنجین و گلاب بیکرم مکرر قی کرده انشوره فاسه یا لمبوی کاغذی و یا شربت غوره در عرق بید مشک و آب پنخ یا بشوره پرورده و هند و یا شیره زرشک و خیارین و مغز تخم که در کباب نهاده در عرق بید مشک و زرشک هر یک پنج توله بر آورده شربت ترنج چهار توله آب پنخ ده توله داخل کرده بنوشند و یا جواهر مهره

ماشته در مایه ترنج توله آینه بوق نقره پیچیده بخورند بالایش شربت زرشک چار توله در عرق بید مشک و صندل و گلاب هر یک پنج توله بنوشند یا جواهر هر
یک ماشه طباشیر ساق منقش هر واحد یک نیم ماشه در شربت لیموی کاغذی و سکنجبین نقاشی لیموی هر یک یک نیم توله آینه بوق نقره حل کرده بلیسانند
بالایش شربت ترنج و رنگره هر یک و توله گلاب بید مشک هر یک هفت توله داخل کرده بنوشند و همچنین دیگر شربت لطفی مقوی معده قاطع بخار شل شربت سیب
و لیمو و غوره و محاض آب سرد آینه بوق نقره و لعاب اسپنخول و گلاب برف سرد کرده و فطاع مزوج آب غوره یا لیمو و قدری نمک و مارا بجن و در بوب فاکه
قابضه مذکوره تیزی خاری شکسته و همچنین سفوفات معمولی و شربت خمار و مفرح بارد و مفرح کشنیری و فطاع خمار اند و شربت آب لیمو لشکر و گلاب و شربت خمار
روس مسموم و درازاله خمار مجرب سویدی ست و نقل محاض اترج بر شراب برای منع حدوث خمار مجرب اوست و در ابتدا بر تقویت و تبرید سر و روغن گل و سرکه
و گلاب بر سر نهند و اگر از تری فائده نشود لقمه بلبله یا نقوع مسهل با جوامض مثل آکو و زرد آلو و غیره بدهند و آب انارین بشم افشرد و سفوفیای مشوی دوش
آینه بنوشند و اگر خواهند بر درقه شربت در دگر را بلبله چهار توله و گلاب هفت توله و آب پنخ حل نموده بنوشند بعد بر تقویت دماغ روغن گل و یا سمن و
سرکه مقطر همه برابر بر پیشانی و صدغین مالند و لقمه لیسازند و اگر خون غالب باشد و علامات آن ظاهر بود اگر فصد یا حماست نمایند باکی نیست و آنجا که از س
و اسهال و غیره بسبب توران مواد نفی شربت نشود و شمع و غشیاں مشد گرد و قدری طعام ملائم بخورند و بعد ساعتی قی کنند تا ماده رویه تباهه باطام مشاط
شده بر آید پس شربت مطبوعه مذکوره بدهند و بر دست و پا آب نیگرم مطبوع با بونه و بنفشه و قدری نمک بریزند و در آن آب پاشند و باریک بزنند و بلبوت مالند و در آخر
داخل حمام شوند و آب نیگرم بر سر بسیار ریزند و هرگاه از حمام بر آید بعد یک ساعت تمام بنان مع نان خورش برگ کاه و اسفناخ و یا غوره انار دانه و کشنیر
غذا سازند و خوردن گوشت در غمره سرکه پیچیده تا ماهر شود و کشنیر خشک و گرد و یا در جبین بران پاشیده درازاله خمار مجرب سویدی ست و فواکه قابضه مثل سی
سیب و انار و خورش بخورند و اگر مایل بشرباب گردد شراب ایمن رقیق مروق مزوج بالمناصفه بدهند که عطش ساکن کند و خوب آورد و پاهای از بن ران تا ف
بعد طعام به بندند و از هر چه مضرب عصب باشد مثل سرکه ساده و مری اجتناب کنند و بدانند که در انتها استعمال مبروات شدید نمایند تا که کشیف سسام و تغلیظ آن
کنند و مانع از تحلیل نشود بلکه بر سر استعمال باشد روغن با بونه و سوسن نیگرم نمایند و گیلانی نوشته که از بهترین معالجات این صداع آنست که قیح از شراب با
بسیار خوب مخرج کرده بدهند و کف پا بر روغن بادام مالند که خواب می آرد و صداع را ساکن میکند لایساکه این تدبیر بعد قی واقع شود و در مخرج بلغمی بعد
از قی بسکنجبین عسل و آب ترب یا طبع شربت و جوزالقی و عسل بمرات یا بد که مصطکه پودینه خشک عود غرق دانه مهیل هر واحد یک ماشه سوده در دوا المسک
حار نه ماشه آینه بوق نقره پیچیده بخورند بالایش شیره بادیان نه ماشه شیره لایساکه کلان پنخ عدد در عرق کیوره و مهیل و فطاع هر یک شش توله بر آورده شربت
عود و بهر چه و توله داخل کرده بنوشند و آب نیگرم بر سر و دست و پا ریزند و دلک قدین نمایند و در صورت باقی ماندن نفخ در شکم بعد از قی غار لیمو سه ماشه در
گلشن آینه بلیسانند و در درقه شربت دینار چار توله و گلاب پا و سیر کنند یا یا ریج فیکر ایک درم مقوی تبرید و شحم خنطل اسهال آورد و بعد اجابت غذا نان تنک
بشورای مرغ بدهند و بعد غذا خواب و سکون اختیار نمایند و هرگاه از غذا معده اندک سبک گردد و سکنجبین عسل بنوشند و پاشویه نمایند و روغن با بونه با قدری
روغن گل آینه بلیسانند و باقی تدبیر مناسب از علاج امراض دماغی نخاری و صداع نخاری استنباط نمایند سفوف آمله مجرب برای صداع نخاری و
نخاری و سوساس سوداوی و خفقان معده را نیز مفید کشنیر خشک و توله آمله متشرب یک توله کا و زبان گل سرخ صندل سفید هر یک شش ماشه کوفته بخیته نبات
مشت توله آینه سفوف سازند و بعضی اوقات این ادویه اضافه کرده میشود و بسیار مفید می افتد طباشیر گل کا و زبان زرشک ساق هر یک سه ماشه خرفه پنخ ماشه
تنم کاسنی شش ماشه زهر هر یک نیم ماشه در دوا یکا فور هر یک یک ماشه با عرق های مناسب مهیل آرد و خوراک از شش ماشه تا یک توله شربت خمار جبت و فطاع
و صداع نخاری بی نظیر است آب انار شش آب انار شش آب لیمو هر یک نیم رطل اول آلو سیاه ترندی هر یک یک رطل غناب پنجاه دانه درش رطل آب
بخوشانند تا به رطل رسد و آیه صاف نموده آب های مذکور با هم بیاورند و فندک سیاه من اضافه کرده بقوام آردا قوال مهره مالتی و غیره بنوشند که
شراب رب اس یا شربت آن تنها یا شراب و کذا انار دانه ترش و کذا جرج المسن سحلوک برسن و کذا گل سرخ و کذا گلاب و کذا شاه چینی آب و کذا انار ترش آرد

در دوع گاه و مایده صاف کرده و کذا نمیر آرد گندم در آب حل کرده بعد دو ساعت صاف نموده در واقعیه آن یک دانگ طباشیر و یک قیر طار عفران و سه درم شکر
داخل کرده و نقل حب الاس و یار پیاس و انتصاح صفر بل بر شراب و کذا ریاس و ششم گل سرخ و اکمل حاض سواقی مسلوق بر روغن بادام و کذا کاهو و کذا
غذای تفاحیه که باب سبب ترش و قنار و غیره چوبه بخته باشند و کذا حاضیه بهشتی ترش و منقار و دام و عفران و افادیه ساخته باشند و کذا اسهالیه که در آن قنار کدو
و قنار بخته باشند و کذا کشکیه و کذا سنهوسک ترش باب یهود و سناق و سرکه و منقار و دام و کشنیر خشک و دارچینی هر واحد مرل تخارست و بقول ابن ماسویه در این
مخمر از شکر کافور و از طعام و شراب که در آن کافور باشد حذر کند که در آن پاکت اوست این و اقار و غیره که بزرگ شرب تلخ نباتات اتحوان بدون گل آن و کذا
ز عفران و منقار و یا مخلوط در طعام یا شراب و کذا گل شبنم که کذا بول شکر کذا از روغن کدو سه برعه و آمل قلیطه بریت اتحان بخته و کذا سبزه بزره و بخته و منقار و دام
و منقار شکر کدو کشنیر سر و کفس و صغره و کشنیر خشک و کذا لاف و شکر شبنم که در آن هر دو با نافع صداع مخاری است این
گوید که معالج صداع حادث از کثرت شرب شراب بنواب بطول و سکون و راحت باید کرد و اگر در حدود بقیه شراب مع ثقیان باشد باقی باب یهود و کشنیر کدو
و پای و در آب بگرم که در آن بنفشه و بابونه و اکلیل جوشانیده باشند بنهند و دائم بردست و پاکت و روغن بنفشه باشد و چون صداع نخت یا بدام انتقال نماید
چون جوع صادق بگردد آید یا غذیه لطیفه غیر حاره مثل نان خشک و عدس و برابیه اخذ نمایند و بیضه غیر شسته با شکر نافع است و کاه و قلیطه و منقار صغره کدو
نوشته که آب حلاص در بوب و خوا که مثل رب انار و رب ریاس و رب حاض اترج و روغن باب و دهنند و سبب دام و روغن بزره و روغن و در دوع و منقار حاض شوند و آب شبنم
نیگرم بر سر بسیار بریزند و بعد راحت از حمام بدراج و چوبه مرغ و حکوم بره و بای رضاضی کوچک غذا سازند و در هیچ انواع صداع با دود یا بخار است نفع میکند و در
ابتدای او سکون و دعت و نوم و در آخر او هنگام انتهایی مرض و شروع اعطاط مشی در ریاضت اکثر از آنچه ممکن باشد تا آنچه در محقق است تحلیل باید و اگر از آن
بقیه بماند خللات استمال نمایند این سیمینا بنویسد که در علاج صداع حادث از خمار اول آنچه واجب بود استمال بقیه بعد فو استمال از غلبه شرب یا سبب
باب بگرم و بقیات لیته و متوسطه که از قرا بدین است و اگر قی واجب بود استمال او جائز نباشد اسهال یا یاریج مقوی است و بقیه نیکانند تا لیست او در حدود طول نماند
و اگر در اینجا منعی از مرض دمار و شل او از استمال دوائی عار باشد اسهال یا بطبخ لبلبه یا شربت قوا که مسهل کنند و اگر نفس از شل این اشیا که اهدت کند باب انار برین
شحم مقوی است و بنویسای اندک اسهال آورند و از حرارت او خوف نکند و اگر از استقالات بوی مانعی باشد لزوم خواب نمایند تا آنچه از شراب در حدوده ایشان است
منضم گردد و این رنگ بول یعنی رنگین شدن آن ظاهر شود و کف پاکت و روغن بنفشه باشد و بر اطراف بطول بابونه بریزند بعد داخل حمام کنند و قناری سب روغن گل
میر و غیره بر التبرید نمایند و بعد س و خوره و مانند آن و آب کرب بنجاصه که برای منع بخار از سردی است غذا سازند جالینوس گفته که اگر غذا که بوی ترش سازد خطا
کنند و شاید که سبب درین رقت خون شول از آن و قوت او بر تحلیل اجزه باشد و باید که خوا که قابضه دهند و بخار آب چتری دیگر نیاشانند مگر آنکه معده ضعیف بود و
خود استرخای آن باشد که در بحالت اناسکثا شرب آب سرد منع کنند و آب انار ترش و ریاس خاصه و رب آن و ترشی ترنج خاصه و رب آن و به و سبب
و مانند آن بنوشانند و کشنیر خشک با هموزن شکر نافع است بعد خواب و سکون اختیار نمایند که آن اصل در علاج اوست و اگر از آن تسکین نیابد عاده او در آن
رو روز فردا کنند و غذای او سرد و مرطب سازند یا لطف او شل زرده بیضه و برای تحلیل آب گرم بران بسیار بریزند و حسب استطاعت باوردن خواب
مشغول شوند بعد از آن چون غلیان بنشیند و جود آن زائل شود و صداع باقی ماند و روغن گل از آن قطع کنند که آن در آخر او را مضرت و اگر چه در ابتدا برای قوت
سرو منج بخار حاجت بسوی آنست و باید که درین وقت روغن بابونه حوض او برای تحلیل استمال نمایند و اگر بدین زائل نشود روغن سوسن بکار برند که این بقا
نافع و موجب است و چون تخار خفیف و اعطاط یا بدشتی اندک کنانند یا در گموره نشانند و درین هنگام بای رضاضی مرغ نضی و چوبه ماکیان و با بقول بارده غذا
سازند و باید که بر طعام مشی نکنند بلکه بعد سه ساعت و با بوی باید که انتظار هضم خواب و یا سکون طول نمایند تا آنکه معده او اندک خفت پذیرد و بعد سبب شکر
اگر محور باشد و عملی اگر مرطوب بود استمال کنند و اقدام بدک قدین نمایند پس مشی غیر شرب یا سرکت دیگر غیر شرب کنند و باید که از سرکه ساده و مری اجتناب
نمایند و اگر لابد باشد ناخوش ترش غیر شکران سازند و اگر اندک مشی کرده باشد آبرین و حمام نیز استمال کنند و در آخر امر باید که بنطولات معتدل تحلیل تحلیل نمایند و لجم

بندادی از آن صاف کرده و درم فلوس خیار شنبه در آن مالیده نباشند و یک شربت یا دو شربت ازین در دستبند روزی چند بعد از آن لزوم شرب ما را شغیر نمایند
و غذا با سفاک و سائر فزورات و مفر خیار بمر که سازند و اگر زوال صداع مشکل گردد فصد فعال کنند و لزوم شرب آب با ناز خوش بکنند و بست جو با سرکه بچته
روغن گل آبیخته بر سر خما و کنند و بعد جدا کردن خما و روغن گل نیم گرم اندک بر سر خما و گاهی این صداع شمس گردد و محتاج به فصد گردد پیشانی شود و لا یتما چون صداع
بجز و مفر دماغ بیل کند و بالغ ترین چیزی که درین صداع مشاهده کردم اینست که گینه آب چوده که و آب برگ بنفشه و آب خیار و آب برگ بید و آب خجاری و آب
در شیشه کرده بالا پیش اندک سرکه و اندک روغن نیلوفر و روغن بنفشه در روغن گل انداخته شیشه را در دیگ پر آب آویزند و زیر آتش کنند تا آنکه آب شیشه بجوش آید
در آن ظاهر شود پس شیشه را بر آویزده بدارند تا سرد گردد و در زیر آن در فو و شیشه پس صاف کرده بر برف سرد کنند و بخور شیشه را در میان او نهند و چون سست
گردد بر تارک سر نهاده این در کمر از ساعتی صداع را از آن کند و این بسیار را ویدیم که امروختن آب سرد بر سر بیکدیگر انداخته صاحب صداع سردی آب در دماغ خود
معلوم کند بعد از این در کمر خواب می نمود و این تدبیر را در آنرا و آتش نیک است و این بهتر است که فضا است گاهی به تبرید خارج می شود چنانکه از
تشنه مستقر میگردد پس گوید که قیایای بخارات این تدبیر است فارغ می یابد و گاهی صاحب این صداع را سوط بشیر و خزان مع روغن گل در روغن بنفشه
کرده بشود و نما و در این صداع را از قبول خشمش رطب و قلع و لاج و خیار و سماخ خرفه و مانند اینها نافع میکند

علاج صداع شمی

اگر از تشنیدن آشیای حار خوشبو مثل مشک و زعفران و صندل و عود و سرکه و یا با بوی نامند و حلیه و یا بوی گاو گردد و در پنج باشد چیزی بای بار خوشبو چون کافور و صندل
و گلاب و نیلوفر و بنفشه و فواکه بار و میوه آید و اگر با وجود حرارت تشنه و میوه است و سرکه و ساندلس در علاج فصد مشک و شلاک با فواکه قرار دهند تا بکشد اگر حار بود و اگر
باسطاد و آن رطب میوه نهانید و اگر گهاست کند که نور در روغن که و یا روغن بنفشه یا روغن نیلوفر حل کرده و در بینی بچکانند و کنگ با انگرس و روغن صاف را
در تقویت دماغ و تعدیل آن بر سر او دهان فصد است و بوشیدن گل بنفشه تر نیلوفر و کشتیه تر و جوده که و خیار رطب را در تسکین این نوع صداع مثل
عظیم است و اگر از تشنیدن آشیای بار خوشبو یا بوی گاو خوشبو مثل مشک و زعفران استعمال نمایند و با شیای حاره و حام و آب گرم علاج کنند و در حال
تشنیل را سبب است و تشنای مزاج را نهد و تشنای با دهان مضاده آنها و تقویت دماغ با شیای شویه و تقویت با غلیظه مقویه خوشبو حاره و یا بار و نهانید طبری گوید
که علاج صداع یک از شرم اراغ طیبه حاره باشد تقویت مزاج دماغ بر خنثی آب بای بکرم او را بر سر بوشیدن آن و امر افشاندن بینی دائم است پس تشنیم اضداد آن
روغن و قوت مثل کافور هنگام نام نادی مشک و بنفشه عند نادی با ترمج و مانند آن و اگر تحلیل آن مشکل گردد و این سوط بخار برزد اگر بدن او تنگ بود و در آنجا تشنه
بگیرند آب حی العالم مرقی و صندل با تیش چهار درم روغن که و دو درم آب طلیح یک درم و در شیشه بچکانند و صاف کرده سوط نمایند و آنرا از آن ممکن باشد و نهانید
این تطبیق حدت روغن و در فیه آن کند و اگر تشنه گردد و تشنه را سبب بخورند که کور شد باید کرد و در آن اسفول مضروب بسکه که و شماره مایشان را ده کنند که این
تحلیل آن کند و بدانکه هر جا که اشاره تبرید مزاج دماغ میگردد و از آن ترک افراط در آن و عدم ادخال در بر و چیزی از مخدرات مثل بنج و ایتون و بیر و ج
لفاحی میباشد پس اگر لابد باشد خوف هلاکت مرصع بود اندکی انیون یا آب لفاح استعمال کنند و هرگاه معلوم کنند که مرصع طاقت برداشت الم میدار ازین
مخدرات قطع کنند و در تلفانی افیت او هنگام زوال مرض کوشند و ازین فاضل نباشد و اما چون صداع از روغن فاضل و فزورات و جلا و تحفه باشد مرصع
را در حمام داخل کنند و بر سر او آب نیم گرم بسیار ریزند و در حمام سرکه کهنه بچکانند و در فیه از پنجه ساخته بسکه که تر کرد و در حمام و در هر دو نخورند و روغن خوشبو حار یا
یا بار و بویانند و تشنای با دهان مناسبه یعنی بار و مثل روغن گل بنفشه و نیلوفر و جوانان و حار مزاجان و حار مثل روغن یاسمین و خیری و موسن در پیران و
سرد مزاجان نمایند و در این امر بکنند این صداع بنوع دیگر از انواع صداع متعلق خواهد شد بهر آنکه ما بجه هر نوع صداع از علاج این نوع اسهل است زیرا که بر
دماغ از انواع که بهی ثقل و ضرر کم بود حتی که گاهی از آن تشنه گردد و جواب موضوع بر آن متخلص شود و در بدن سعه حضور خواص و میل بر و لای طیبه و نفرت از
روغن که بهی است و آن دماغ و معده در هم سست چون بر یکی ازین اعضا و چیز یعنی بوی بد و غلطاده جمع شود صاحب و از مرض شدی باین نباشد و در علاج

در روغن گل

تپ نباشد و اگر حرارت بدون تپ باشد خورائیدن حب مذکور ترک کنند و از تفتیه چاره نیست تا از روم این گرد و بعد از آن واجب است که نگاه کنند اگر در اینجا
جراحت نباشد و لا علاج آن نمایند و تعذیل مزاج موضع اولاد است تا علاج قبول کند و اگر جراحت نباشد بعد تسکین و رفع تضییع موضع باد و پیوسته نماید
مثل اضمد که آبهای آنما آب مورد و بید و روغنهای آنما روغن مورد و سوسن و روغن گل باشد و اختلاط آنها اشیائی باشد که در آن بعضی لطیف و کلیل اند که بود
مثل گل سرخ و اکلیل الملک و قصبه از زیره و بابونه و گل ارمنی و شربانی شرباب ریحانی و گاهی اقتصاد میکنند برادمان اگر در باقی بود و نگاه استعمال آن نیکم
میکند و گاهی بسبب سردی و خوف ورم اندک سرد کرده ببل می آرند و واجب است که از حمام و شرباب و غضب و بخراسات و سمناسات از غذیه راد و پیوسته خورند و اگر
موضع بوم شروع کند و در آن وقت لابد است از استعمال قوی القبحه و التبرید مثل پوست انار و گلزار و عدس و گل سرخ و آب اینها نفول و مثل آنها ضام
سازند بعد از آن بدوایی که با وجود آن در آن لطیفه اندک باشد نقل نمایند مثل سر و طرفه و بید و گند و اگر خسته تر خورج را پس پیدا کنند بنا در وقت بخورائیدن اسطوخودوس
باب یا شرباب حسل باید که ازین خلاص یا بند و بدانکه الم چون بحاجت دماغ رسد در آن خطر باشد و چون بسبب خسته شدن از دماغ خارج شود مغز را کینان
مگر باشد باید خورائید و بالایش آب انار ترش اندک بخورائید و چون ورم تحلیل یابد تا خیر خورائید و مقرر تا سوم روز و بعد فصد نمایند صحت حاصل میشود
هر که از اثر خسته یا سقطه که بر سر واقع شود صداع عارض گردد باید که در راه راد و لا مبادرت بقصد سردی و خنکی بحسب حاجت و قوت و سن برآورد و اگر فصد
بسبب سبب و قوت و فصل ممکن نبود باید که حقیقه حاده استعمال کنند و اگر تپ باشد حقیقه لطیفه عمل آرند و جذب ماده با سفلی کنند تا موضع علت نریزد و بعد از آن بپزند
در آن مورد و جواز سردی و جوشاننده باشد نفول کنند و بدان که گند و بید و آس و برگ سر و بانگ گل ارمنی ساید و ضام کنند و پیاده بشیم که در روغن گل نیکم گرم کرده
تکید نمایند و از آفتاب و حمام و شرباب و غصه و غذیه حاره و حرارینه و صداع مثل جوز و شام و لایق و جرج و درج و شرباب قوی و پیوسته و بویز شیرین خورند و این
ضام نمایند گل ارمنی پنج درم قصبه از زیره و مغاشه و ماش هر واحد درم و بابونه و اکلیل الملک هر واحد درم و درم صبر یک درم هر یک درم همه با یک دود آب
مورد و مرشته ضام و سازند و البته آس و جواز سردی و بابونه و اکلیل الملک و قصبه از زیره هر واحد پنج درم قشار کنند و درم گل سرخ چهار درم همه را در آب پیوسته سرد
ضام کنند و آب انار گرم بر آن بریزند و آب بید و آب مثل و گل ارمنی و اکلیل الملک و روغن گل انیخته ضام نمایند و اگر مورد تفتیه بعضی خوشبو ساخته ضام
کنند و نفع بخشند و اگر غشائی دماغ را از خسته و سقطه ورم لاحق شود باید که روغن گل و سرکه نیکم بر سر بریزند و اگر استخوان بشکند و غشائی محل دماغ ظاهر گردد و بیاو
در و شدید باشد با روغن گل سرکه یا نیزه بلکه روغن خالص نیکم یا روغن بابونه بر سر نفول کنند و اگر با صداع سهر باشد روغن بنفشه یا روغن نیلوفرن گرم بریزند
و اگر ازین اختلاط ذهن عارض شود و غطی وارد جو و بنفشه و روغن گل بانگ سرکه بر سر ضام کنند و باید دانست که سرکه بر روغن گل در ورم دماغ و غشائی او بزرگ
مخلوط میکنند که روغن گل را باطن دماغ رساند و بدو که بسبب لطافت خود بهر آنکه سرکه درم نافع میکند زیرا که در آن تسکین است و نه تحلیل نه در ورم
حار و نه در بار و در ورم بار و بادی و فوفون و غیره اشیائی حاره استعمال میکنند طبری گوید که صداع عارض از سقطه و ضرب بر و در ورم است یا آنکه سرد الم سرد
و شجه واقع نشود و یا شجه الم آرد و الم در قوت و کثرت مختلف بود و شجه و خفت و شدت و ایضا بحسب موضع مختلف باشد اما شجه شجه و شجاج سائر
اعضای مذکور گردد و صداع عرض تابع بود پس معالجه شجه معالجه صداع است غیر آنکه با معالجه شجه قصد تسکین صداع حسب مزاج مریض کنند به تضییع و تکید او
بحسب آنکه در انواع صداع ذکر یافت و موافق ترین اشیاء برای کسی که او را این نوع صداع باشد نیکم سردی و روغن گل گرم کرده است و باید روغن گل که در آن
قدری ماز و ولادین جوشانیده باشد اگر مزاج این را واجب کند و الا اندک کافور بر روغن گل اگر مزاج واجب کند و موم و روغن گل که در آن سفید آب بفسول بران
ریخته از آتش فرو آورند هر گاه نیکم بماند سفیدی بعضی اندکی انیخته بر هم زنند تا که سرد شود و بعد در آن کرده بران آب سرد شیرین انداخته حل کنند پس آب را بریزند
و موم بپزند و بر تمام سر ضام نمایند که مسکن صداع و مفید جراحت و ورم است و اگر در اینجا جراحت نبوده و روغن و نه فشخ به پیش تا الم بحاجت موضع بر قفص
در موضع سقطه یا ضربه باشد و این بجمیع مجاب مودمی گردد و علاجش تسکین حرارت و تبرید مزاج جلد سرباها که ذکر کردیم باید کرد تا سر قوی گردد و مواد را
قبول کند بعد به پیوسته محلول و ملین باشد مثل موم و روغن یا آبهای محلوله مثل آب بابونه و اکلیل الملک و آخر آن ضام کنند و اگر ملین مثل باشد فصد هر وقت

نیکم

نیکم

کند و نفعی بدن او را خلط نمایند اگر قوانین آنرا واجب کند و اگر اعراض عظیم گردد و مودی بجرم شود در هر دو نوع این صدام اعنی آنکه باوی شجه باشد و آنکه باشد
نباشد اما آنچه باوی شجه بود و درم حادث شود و علاج جراحتی است که باورم باشد بر اتم مفید و درم مثل مرهم در آنسنگ و اسفنداج و مرهم اسفنج مغسول
و تصفیه لاس پیچیده درم را تحلیل کند مثل صندلین و شیاف ما یثنا و آبهای عسله و درم پس اگر عقل مریض زایل گردد و بی شک درم بجهاد و صنیع بر خفتن از طفل
عام شده باشد و علامتش درین هنگام علاج سرسام حادست و اگر عقل درین زایل نشود و در آن آسان است درم با صلاحت جراحت زایل گردد و اگر جراحت
نباشد از آسان تر بود و دیگر آنکه فصد اگر نکل باشد از آن غافل نباید شد و فصد سراسیمه باوی برده و وقتی و باشیای عسله در وقت دیگر و بهترین چیز آنکه درین هر دو صدام
باورم باوی درم استمال کنند و خرقی راس است بر روغن گل نیم گرم علی الدوام و تصفیه و درم اسفنج و اسفنداج بآب سی العالم و عسله الرای و آب تخم و بنارزی
تصفیه داده و تصفیه در هر یک بنارزی و برگ اسفنج هر دو کوفته مطبوخ در روغن گل بر آن اندک غطلی سفید و آرد جو انداخته که این صدام در تحلیل و درم و تسکین این
هر دو نوع صدام بخایت نافع است و علاج جراحتها با آنکه که تا اتم داغ رسد و جراحت بدن خواهد آمد شجه مرهم اسفنج بگیرد اسفنج درم و پارچه آب تر کرده
باوی سیالاید و مقابل آتش کند که خشک گردد و پس در ظرفی بآب نیم گرم بشویند تا آنکه پارچه سفید گردد و هر گاه اسفنج در آن ظرف زبر آب و در تصفیه آب صاف که
بالای آنست از پیله برگیرند و اسفنج را خشک کنند که این بهترین طریق غسل اسفنج است بعد از آن وزن کنند و بر آب و سفید آب رصاص مثل یکی ازین هر دو
مروانگ گرفته هر سه مساوی بسازند و بجرم پیچیده موم در روغن گل گذاشته از آتش فرود آرند و بر آن این ادویه انداخته حل کنند تا غلیظ شود و باز بر آتش
گذارند و آبهای مذکوره تصفیه دهند و قوی تر از آن آبها آب برگ بزر قطونا است پس در باون بریزند تا سه در دو و اندک سرکه و قندی سفیدی رقیق بمیزنند
انداخته حل کنند تا غلیظ شود و در هر شبانه روز یکبار بر سر طلا کنند و این بالغ ترین ادویه مستعمل در اعراض مذکوره است و غذای این علیل غیر خنجر بسوی سرکه
تغذیه کثیرند و واجب است اگر قوت مطاوعت کند که برار الشیخ اقتصاد کند در روزی بد فوات پس برین اقتصاد ورزند و این صدمه ترین صدام بر طبیعت است
اسفنجیل و یوسف بنویند که آب فصد یا عسله طبع را با آب فواکه و فلوین چهار شنبه و یا جفته نرم باید کرد و این صفت جفته است که شکک چون بنفشه خطی در پارچه
کتان بسته هر یک است درم هر سه را در یک نیم سمن آب پیزند تا نیم سمن بماند صاف کرده درم روغن گل مرده درم روغن بنفشه و دو استار فایند و نیم درم بوردو با آنکه
در آن حل کرده یکبار بریزند و آنکه وزن هر سه درم باشد و اینها برگ چغندر پیزند و از آب وی هفتاد درم و آب گامه ده درم و روغن بنفشه ده و روغن
بکار برند و این جفته قوی است برگ چغندر قوی را با بون شربت هر یک است درم انجیر پیاز زده بنفشه خطی هر یک ده درم خیزند چنانکه رسم است و صاف کرده یک سمن
بوره و یک درم نمک ده درم عسل در آن حل کنند و آنرا که تب آید از پس فصد هر با د آب کاسنی و آب عنب الثعلب یا مقدار پنچ درم فلوین چهار شنبه دهند و آنرا که
تب سخت گرم نباشد آب کالج و آب عنب الثعلب هر یک سی درم بستانند و پنچ درم فلوین چهار شنبه و درم صبر و یک نیم دانگ زعفران در آن حل کرده بدهند و چهر
ضما و آنرا که باورم تب باشد از آب عنب الثعلب صندل سرخ و فلفل و زعفران و گل ارمنی و صبر و صبری که بر سر آب باشد همه را جمع کرده بر سر نهند و ایضا عسل
گلزار گل سرخ برگ مورد پوست نارنگی پیزند و پارچه بدان تر کرده بر سر نهند و روغن گل و ایضا برگ مورد گلزار پوست انار هر سه را در سرکه و آب پیزند و با آنکی شکک خود
و قصبه الزیره بگویند و شراب کنند بر آن چکانند و با هم شیشه بر سر نهند و آنرا که مدت دراز گردد و ضما دهای معتدل بر نهند چنانکه با قوت قبض قوت تحلیل داشته باشد
و این ضما معتدل است انار ترش و شیرین با پوست شکافه در شراب کنند چخته بسازند و ضما دهند و ایضا که معتدل است برگ مورد تازه برگ بید برگ سرور
و خطی تازه و اکلیل الملک بگویند و آب او بگیرند و اگر در آب پیزند و پیشارند و آب آن بستانند و با باشد پس روغن سوسن باین آب و شراب کنند آنچه دوم
جوش بدهند و آنکی بر دو قصبه الزیره و گل ارمنی و شرب یامانی کوفته در صبر بسته باوی بچوشانند و بدست مالیده بپشارند و پارچه بدان تر کرده بر سر نهند
و ایضا ضما و محلول مرکب درم کند یک درم صبر سه درم مروانگ یک درم موم زرد پنچ درم روغن گل است درم موم زرد و روغن گداخته ادویه سوده بر سر که تر کرده بدان
بسر نهند و بر خرقة کتان طلا کرده نیم گرم نمایند و بر سر نهند و آنرا که حاجت تحلیل بیشتر باشد سرکه کهنه بدل شراب کنند و بدل روغن گل روغن سوسن یا روغن
یاسمین یا روغن کنجد تازه کنند و آنرا که باورم و بنارزی باشد روغن گل و روغن بنفشه بر سر نهند پس اگر در قوی تر باشد روغن گل زیاده کنند و اگر بنارزی

بهت الماده قفس از درم فصد یا سلق یا هفت اندام نماند و بعد در هر یک سر و کشانید و طبعیت آب کاسنی مرق و خیار شنبه و یا مسهل بارد و یا تخم کدو
 و اگر شیب نباشد بنفشه خاد و حب ابرج یا قو قایا نماند و بعد با صندل مقوی چون صندل فلفل گل ارمنی و ریوند چینی و طلیح و آرد و جو و با قلاضه سازند و اگر برگ مورد و یا
 و نام و برگه آنکو یا یک ساییده غذا دکنند نیز باغ بود اگر در سر و دم باشد و تب بود مثل گلزار و عدس پوست نار و گل سرخ و مورد و قصبه الزهیره و شنبه یا لی و فند
 کف و صیبه و بوی و غیره اشیای خوشبو بویند و اگر تر غریغ از ضرر باشد مطبوخ و دوس و دو دم ساییده با جلا سب یا شربت حسل بخوراند و غذا بداند و اگر کایان تر
 و بره و گو سازه و بالایش قدری آب انار بخوش بدیند و با غذیه و مفرات لطیفه که در صدمع حار گذشت غذا سازند و عنت و سکون و سکوت و نوم طویل و
 فرشه های نرم لازم گیرند و با جلا حش علاج سکنه است طبعی گوید که علا حش فصد تیغال است اگر ممکن باشد و حال طبعیت اگر از ان مانعی نباشد و تمیدن در علاج
 طبعیه شایع مزاج او درین وقت و اما خوب بسیار بر پشت و سینه و این سوط و روغن خشخاش روغن بنفشه هر دو یک و دم شیر و تخم یک و دم حنظل کل تازه
 بوزن دو و شش در شیر مذکور حل کرده در شیشه کرده بچکاند تا کایان شود و بمقدار احتمال مزاج سوط کنند و ضمید سر این غذا و یک نذاب بید و شیر و تخم و با هم
 بخوشانند تا غلط شوند پس صاف کرده در ان اندک حنظل و فلفل و آرد و با قلا و آرد و جو حل کنند تا غلیظ گردد و بر سر غذا نماند و اگر این کفایت نکند و در مزاج بانی ماند
 امر بتقریق راس و روغنهای نیم گرم کنند هر روغن که باشد سوای روغن بلیسان مگر آنکه مزاج او با این الم بود و دست شستیل کرد که درین صورت بسیار در روغن یا با
 و روغن غار و روغن قسط و مانند آن استعمال کنند و بالغ ترین اشیای آنچه درین صدمع استعمال نمایند و روغن بنیگرم است که گاهی از سائر غذا با جلا غنی می گرداند
 این طبیعت القه فیوید که سبب تر غریغ راس غلط غلیظ بارد و مست که در مواضع خالیه سر حاصل شود و اعراض آن ضعف حرکت ارادی و احساس ثقل در سر
 که درت حواس است و این مرض مندرج در دوش سکنه بود پس طبعیت عند احساس حرکت تر غریغی مبادرت کند به تنقیه بدن از جو سبب خروج غلط غلیظ مثل حبس
 مانند آن و بعد تنقیه را حاصل که در ان اسطو خود و من سحق جو شایند و باشند و شد و طبعیت بخورند و آبیکه در ان گل سرخ و عود و صندل بچکاند و از سلا و غذای
 در طبع و نافه غلیظه ر عسل الهضم خذ کنند و غریغ بکچین عسل و خردل نمایند و غذیه لطیفه تقایل الفضول مثل قلا یا می کوم طیب و خیر اجامیه تناول کنند و اعانت بهضم
 کنند و شربت کینه بنوشند و شک و قالیقه مزخوش بویند و آبهای ادویه مملو بر سر ریزند و یا بر چرخش سر را باند پس اگر طبع قبض بود و سخته بمل آرند و اگر غشیان خصوص
 گردونی کنند بعد خوردن طعام زیرا که آنچه از غلط غلیظ در صدمه جمع شود ازین تدبیر دفع گردد و لا سیما بعد خوردن ترب الحبه یا چه ازین فی بسوالت می آید و در کیهوس طبیعت
 اسهل میشود از دفع آن بدون خوردن چیزی و از علاج این مرض غافل نشوند که ازین تدبیر ممکن است که مریض از سکنه متوقعه خلاص یا به با وزن اسهال و اسهال عروجل

درین صدداع واجب است که اول بعلاجات مواد دریافت نمایند که ام خط و درین غالب است پس بقیه بدن و اعراض آنرا نادره که کند به ستوری که در اقام علاج اسهال و دماغی و صدداع مادی مفصل بطور شد و بعد از آن تعدیل مزاج و دفع و تقویت آن باطلیه و اسهال و وروحات و غیره حسب داده نمایند و راود گرم سرکه آتخته بر پیشانی و صددغین ضنا که درون باین صدداع نافع است و بهترین راود خاک کستور به انجیر است اگر بکام به یاری از خواب بگیری بکمر صدداع بخورده صدداع سکا کشید

علاج کلی صراع شرکی

بدانکه پیش ازین معلوم نموده که شرکی گاه بشارکت مطلقه و گاهی بشارکت غیر مطلقه میباشد و گاه متادی بکفایت ساوجه از کیفیات اربعه طبیعی و یا کیفیت غریبه رویه غیر طبیعی که منسوب بسوی حریار نیست مانند کیفیات سمیه میباشد پس گاهی در بعض اعضا خلطی روی اجواسه میباشد و کیفیت آن بسوی دماغ متادی میگردد و او را برساند و گاهی متادی از مواد و غیره در طبع خود میباشد و ازین آن بسبب کثرت کمیت یا شدت کیفیت آن میرسد و یا بسبب این مبرور است که کیفیت مودیت متادی به سبب برای حصول مافیه مودیت نیز میگردد و در هر دو وجه یکی آنکه فاسد میگردد و از آن کیفیت مواد جدید را که در دماغ می یابد و غذای حیدر که در آن میرسد دوم آنکه دماغ را خالی مواد رویه میگردد و ازین قبول بر دو گونه است اول قبول از جهت جذب از آنست مانند آنکه گرم گردد و از آن دماغ پس منجذب گردد بسوی آن مواد بسبب گرمی آن دوم قبول از ضعف متاد و مستی است و مقررت که عضو چون ضعیف گردد قبول مینماید وادی را که بسوی آن آید و اعضای مشارک را پس اول دالی همه معده و رحم و اینست و بعد از آن جبهه استند حجاب ماخو صدد و غیر آن پس مایه قی اعضای مانند کبد و طحال و زهره و کمر و پستانه و پشت و ساق و قدم و مانند اینها و بیشتر صراع شرکی از انتقال ماده از او ام اعضای باطنی مشارک دماغ میباشد چون حرکت بسوی فوق نماید و یا قبول در جمیع اجزای صراع مشارکت اعضا واجب است که اعضا بعضی مشارک کرده شود و منقیه آن عضو نمایند و آنچه مخصوص او باشد و تبدیل مزاج آن کند و منقیه تقویت را بر تقویات آن نمایند تا ماده را قبول کنند پس ابتدا تقویات بارشش و رغن گل مع سرکه کحل آرد و اما بعد از آن اگر مواد جاری کیفیت متادی بسوی سر حر باشد مقویات باره مسطوره مدام استعمال نمایند و اگر بار داشت بجای او و رغن باون مع رغن آس کفشد یا رغن کدو در آن صنف سر و کدوخته باشند از بزرگ سر و کدوخته او را از اش ساخته باشند لعل آرد و هر گاه از منقیه تبدیل عضو فارغ شوند نظر کنند که آیا این عرض منقیه شیل مرض شده و یا بسبب این صراع در سر است که در دماغ و کیفیت یا منقیه شیل

علاج صراع شرکی معدی

باید که دانست نمایند با صلاح غذا و آنکه مولد خلط متاد و خلط با عشت مرض باشد پس اگر بسبب اختلاط بود واجب است که اول مبادرت به منقیه نمایند و آنچه بهتر است مزاج خلط در امراض شرکی معدی مفصل مسطور شده و در حالت منقیه و بعد از آن با غنیه لطیفه معده و خفیف المضام حیدر الکیوس اعتدال سازند و بعد از آن حسب حاجت کیفیت میل کنند و معذک در آن تحلیل و مضام و اطلاق باشد و اگر غذای مولد دم جدید متاد کیفیت ماده یا کیفیت نفس معده نباشد غذای معده و مولد دم جدید را تغییر نمایند و بهتر است که بعد دخول حمام غوره و در خفیف بخارات کوشش پس اگر ماده معفروای باشد بعد منقیه آن لقی و اسهال تبدیل و با تقویت دماغ و رغن گل یا رغن آس نمایند و قی کردن بخوردن ماهی تازه و بالایش نوشیدن آب برگ خیار و کنگبین نیز نافع بود و هر صباح دوسه لقمه نان باب نام ترش یا آب خوره یا شربت آن و شربت انار سیخ و لیمو و ریاس تناول کنند و خوردن فواکه قابضه مثل امرود و سیب و بنافه و سرکه و گلاب و رغن گل بر سرکه آرد و ایضا تقویت راس بر ریح طیب مثل صندل و کافور کنند و بهر اخرج صفرا فتوح حاض نیز نافع است و گاهی مبطون فواکه و یا آب اکو و ترنجبین یا شربت انار یا شربت تمر مندی و ترنجبین و در منقیه طبعیت میکنند و بعد منقیه لطیفه حرارت بطبیقات مذکور نمایند و تقویت معده بر لبوب قابضه مثل رب بترش و انار و غوره و زعفران و لیمو کنند و تقویت دماغ بشتومات و نخاع بار و شیل آب خیار و منقیه این و گلاب و رغن گل و رغن نیلو فرو شیر زمان و سرکه و مسو و رغن منقشه و نیلو و بادام و مانند آن و ضاد بعدند و برگ مورد و گل سرخ و بنلو فرو منقشه و کدو و مانند آن با گلاب و بهر آنچه در صراع معفروای گذشت باید کرد تا مواد و اجزای هر تقیه را قبول نمایند و بدین معده و سر و رغن سحر جل مسکن صراع حار شرکی معدی است و با یکدیگر در آن با لونه و برگ مورد و گل سرخ جو شاییده باشند بر سر تناول کنند و غذای بار و سر لیمو معفی مثل خوره مرغ که آب انار یا آب حصص یا آب سماق یا در شکم منقیه باشند تناول کنند و یا مزه و تمر مندی یا بهر بادام و کشمش و یا مزه و یا ش منقشه بهر بادام و کشمش بخورند و خوردن نان که در سرکه یا در رب تر کرده باشند نیز منقیه و کدو غوره و انار ترش محلی ببالان لقی و باقی علاج همانست که در علاج امراض دماغی شرکی معدی که از صفرا باشد مسطور شد این عیاس گوید که هرگاه صراع بسبب خلط مستحکم در معده باشد و یا باشد که قی بدوای غری خلط نمایند پس اگر صراع وای بود یکسکینین و کک و آب گرم و یا یکسکینین و یا ششیر و قدری نکسکینین و یا نیم غریزه و سق و جانی و نیم

باریک سوده بسنجین و آب گرم و اگر باهی تازه و خریزه و سرسوق و خجاری بخورند و بالایش بکچین و آب گرم بنوشند فی صنفای مشکین در معده آورده بالیه
گفته کسی را که صداع از صفرا در معده باشد اگر از خودی کند صداع او در ساعت ازل شود و گفته کسی که در معده او صفرا جمع گردد و اگر هر روز بهادرت بخورد
از صداع نکند صداع ظاهر شود پس هر روز قبل از آنکه صداع شروع گردد غذا بخورد و علاج این کسان فی باب گرم قبل از غذاست اگر برایشان حمل بود و اگر فی
سهل نباشد بهادرت بغدادی محمود جید معده کنند لیکن مقدار را اندک باشد و صاحب را مضایق برگرشکی نباید کرد و اگر صداع ساکن نشود این نوع صنف
افستین روی هفت درم گل سرخ پنج درم تخم کاسنی تخم کشوت هر واحد سه درم شاهره ده درم شکامی و باد آورده هر واحد سه درم پوست بلبله زرد ده درم
سوزن منق و قمر مندی هر واحد است درم و شمش رطل آب بکوشانند تا چهارم برود صاف کرد و در شیشه انداخته بر روز در آفتاب بشب جای گرم نهند و هر روز
ربع رطل از ان با نیم درم صبر مقوی و نیم درم کتیرا و نیم درم روغن بادام شیرین بنوشند سه روز پنج روز و غذا زیر براج بچرخد مرغ یا رابانه بر روغن بادام بنهند اگر
این بکچین صبری استعمال کنند شفقت بین نماید و صفرا را که در معده باشد دفع بود تخم کاسنی تخم کشوت تخم شاهره و گل سرخ هر واحد سه درم گیرند و بر آن سرکه که سه
پنج رطل و آب شیرین دو رطل انداخته با آتش معتدل بنزدانند نصف باشد صاف کرده شکر طبرزد سه درم انداخته باز بنزد و گفت آن گرفته از آتش فرد آورده
سه اوقیه صبر مقوی بر آن انداخته در ظرفی بر دارند شرفی از ده درم تا پانزده درم آب سرد و اینها استعمال کنند که تنفیه معده از صفرا میکنند پوست
بلبله زرد پنج درم گل سرخ سه درم قمر مندی یک درم باریک ساییده آب جها سازند و یکیم درم خورده بالایش آب شاهره و روغن رطل تالش رطل اشک کلم
ده درم بنوشند و اگر استفراغ بطینح بلبله قمر مندی و افستین کنند بدان انتفاع یابند و بقیه تنفیه بدن تصفیه سر با صنفه دفع صداع حار سا فوج که مذکور شد بایک
و این ضماد مقوی سر بهل آرد تا منع از قبول فضول نماید گل سرخ صندل سفید هر واحد سه درم آقا قیما و مضض هر واحد یک درم گل ارمنی دو درم باریک ساییده
باب مورد و آب بید و آب عصبی الراعی و آب شاهی گل سرخ و آب برگه انگور و آب طلح هر کدام که بهر سر و دیا اند اینها از آنچه مقوی عضو و مانع از قبول فضول
صفراوی باشد برشته خما زنایند و باید که عضل سابقین بصحابه بر بندند و یا با مالند تا فضولات بسوی اسفل بخیزد گردد و در جالینوس در کتاب حیل الابرار گفته
که چون انسان را صداع لبیب صفرا متولد و معده باشد هر صلیح حریره معمول از مغز ان باب انار خوش یا آب انار دانه بنوشانند که این تقویت معده او و دفع
صفرا نماید و این حریره و شکم و قادر بر باند بهمت انار پس اندک اندک انان به بند بسوی معده او صفرا نرزد و صداع از ان عارض نگردد و درین خوردن غزل
و اشپای قابضه تجربه کردیم پس صداع ساکن شد زیرا که فم معده قوی گشت و صفرا را قبول نکرد و باینکه اشپای قابضه با اغذیه باشند تا مدتی دراز در شکم باقی
ماند و بتدریج نفوذ کنند و جالینوس در شرح کتاب ابزی میا نوشته که گاه آدم صبیح را صداع دفعه بغیر سبب ظاهر عارض میشود و این از فضول حاد
جمع در معده میباشد و لا شارت کرده که صاحب او نان بشرب مزوج باب سرکه زرد و خورده هرگاه که این طعام معتدل احواله است تعدیل این فضول و
اعانت بر فهم آن در معده می نماید و اگر ماده طبعی باشد بطیوخ شبت و ترب و اصل السوس با بکچین عسل و نمک فی آورند و اگر ترش بخورند و
بالایش کله پاچه با شبت پخته بنوشند و بعد از آن فی نمایند نیز خوب است و بعد فی گلقد و بلبله عربی و مانند آن بخورند و خوردن سه درم صبی که از سنبل طبیب
و افستین هر واحد یک جزو صندل سفید ربع جزو ساخته باشند نیز تقویت معده و فهم طعام از مبرات سر مندیست و تلخیف ماده منضج حار و دفعه
لیم و صلیا بر دهند و یا بر فیه با گلقد منق معده است و بعد تنفیه جوارشات حاره برای تجوید فهم و تقویت معده بخورند و آب گرم بر سر برزند و روغن گل
سیم گرم در گوش چکانند و غذا سر به المضم شل چوره مرغ و کبوتر بچوبه بهند شیخ میفرماید که اگر اخلاط بار و بعضی باشد که از ان ریح شدید بهمان نماید مقیات قوی
و باطفات دهند و اگر نائل نشود یا رجات کبار بطینح اقیهون دهند و قطع شریان صدغین درین نافع است یا داغ خفیف بر صدغین بنوعی که سه
نسوزد بلکه شریان تنگ گردد و اکثر شل شریان یا قطع و داغ میکنند و بهترین داغ آنست که جلد بالای شریان شق کرده شریان را ظاهر کنند پس بر
نفس شریان داغ نهند تا اثر آن بر جلد واقع نشود و آنکه داغ سلات باشد یعنی تنگ سر باید نه فراخ سر و اگر ممکن باشد در تابستان این عمل نمایند
و باینکه نمای او حریره سازند و ماده روز خیزی بخایند و وقت غذا را بوقت سردی باشد و اینها اکثر کلام شاید و بچشمین و قلعین بر شریان

در تنفس

در تنفس

در تنفس

در تنفس

در تنفس

صدغین پچسپانند و انزروت و زعفران بدان مخلوط سازند و گاهی بران قطع اسرب نهاده بصوابی بنهند تا ضرر آن موجب وجع نکند و ایضا چوب سب
می بنهند و اما داغ قوی برای این سه بر وسط سرد و بر صدغین و یک بالای نقره نرود و سر سرت و باید که در هر حال از شراب اجتناب نمایند چو سی
گوید که هرگاه صدغ از فضول بلغمی محقق در معده باشد املقی از ترب مقطع منقوع در بلغمین عسل بآب شبت و نمک بریش یا بجای شوز نمایند و صاحب او را
از شراب یک ساعت منع کنند و بعد از آن بلغمین بآب مطبوخ ترب و شبت بنوشانند و یا او به بقیه شبت این دو بدهند و نمک ترب و نمک شبت و نمک چوب سب و یک
سایده عسل سرشته بآب گرم ببالند یا ندکی نمک و بنوشند و پیرمغ سبلول در روغن کنجد یا زیت یا انگشت تحریک قی نمایند و در دقیقه معده کوشش کنند و
بعد دقیقه آن مار العسل یا شراب آن بآب سرد یا اندک شراب ریجانی مروج بآب بنوشانند بعد از آنکه باندکی از آن مضغه کرده باشند و سب معروف بآب
قوتایا و سب ایاج نافع این صدغ است و اگر هر روز امل فیصل صغیر و درم با نیم مثقالی ایاج فیهرا سرشته بخورند و در دایاج نمک عسل نیز نافع بود چون هر روز
و و مثقال از آن سه روز متواتر بخورند دقیقه معده از بلغم راح کند و بلبله مری نافع است و چون حب صبر هر روز بآب شبت و نمک شبت و نمک شبت و نمک شبت و نمک شبت
و ایضا چون حب نه سب و درم و نیم بآب گرم بخورند دقیقه معده از بلغم کند پس اگر صدغ ساکن نشود و مریزین گردد و ایاج ارکان غانی و طبع اقیهون و نمک
و مریزین صفت حب ایاج نافع این صدغ است و معده از بلغم سب ترید سفید خراشیده و درم ایاج فیهرا سه درم پوست بلبله کالی و درم نمک هندی
این تخم خط یک درم تخم کرفس نیم درم همه را با یک سایده بآب جها سازند شبتی از دو درم و نیم تا سه درم و این حب صبر نافع بلغم راح در معده است
بلبله کالی و ترید سفید خراشیده هر دو پنج درم گل سرخ چهار درم مصطک و درم صبر درم با یک سایده جها سازند و یک مثقال وقت خواب بخورند و این
نقوع صبر نافع صدغ حادث از بلغم راح در معده است پنج کرفس پنج بادیان هر واحد هفت درم مصطک و سبل الطیب و تخم کرفس و بادیان و انیسون و
دو درم اسارون و حب لبسان هر واحد سه درم سیلخ و عود و لبسان و گل سرخ هر واحد چهار درم عاقر قرحا یک درم فستقین پنج درم همه را در شش رطل آب
باتش ملائم بنزدان نصف آید و ظرف آگینه با قتاب سه روز بدارند و هر روز چهار اوقیه با یک درم صبر بنوشند و این نقوع صبر دیگر است فستقین و می پنج درم
اسارون سه درم مصطک و سبل الطیب عاقر قرحا هر واحد یک درم نیم بلبله کالی چهار درم خط و دو عدد و تخم کرفس و بادیان هر واحد سه درم چهار رطل آب
بران انداخته در روز قتاب در شبت بجای گرم بدارند و هر روز چهل درم با یک مثقال صبر یک درم روغن بادام بنوشند و غذا بران شوربای هفید باج گوشت
گو سفند صغیر باشد و تخم خورند یا کبوتر بچرخ و آب و مانند آن و بران شراب ریجانی مروج بنوشند و صغیر معده ایشان با صغیر سفید کشته مانع تولد بلغم کند
مثال این ضماد دیگر شک در امک لاون و عود خام هر واحد سه درم گل سرخ چهار درم سبل الطیب مصطک هر واحد و درم شک یک انگ همه را با یک سوده در آب
یا بآب مریزین شربت بر معده در حالت خلوص سازند و لطفیل کنند و صبر و زیره و شوتیر عطسه آردند و آب چند رو آب مریزین و آب پودینه و مریزین بچکانند
جرجانی و ایالاتی بنوشند که اول مطبوخ شبت و لوبیا سرخ و تخم ترب و عسل قی باید کرد و از پس آن اندکی گلکند و انیسون و زیره و مصطک و مانند آن بخورند و اگر
روز دیگر ایاج فیهرا عسل سرشته سه درم با سب مثقال بدهند صواب باشد و آنرا که صدغ پیوسته باشد صحیح نقوع صبر دهند باین نسخه سبل فستقین قلع او خورند
بادیان ناخواه زیره هر یک شتی همه را بنزد چنانکه آب سرخ شود و قوت دوید گیر و صاف کرده و بر مقدار نیم من ازین آب ده درم صبر انداخته در شیشه کرده و آنرا
تا سه روز بدارند و هر ساعت شیشه را بچکانند و سه روز بدارند و درم ازین آب صاف کرده سه درم روغن سید انجیر با روغن بادام تلخ انداخته بدهند و اخذ و طلب
که در صدغ بلغمی مذکور شد همه موافق بود و آنرا که بدین نمایه صدغ را نکل نشود و داغ کردن صواب باشد بر میان سرب و بر هر دو صدغ و یکی بر پس سرب الای میخاک پس
گردن و طعام و شراب نیز همان نوع باید که در همانجا مذکور شد و غذای قسب زیتون بعد طعام خوردن افقی باشد باین الیاس گوید که شبت سه درم تخم خورند
سه درم در آب خوب جوشانیده صاف کنند و در آن نمک طعام سه درم عسل سبت درم حل کرده بنوشند و بر شیشه ملوث بروغن کنجد قی کنند و لوبیا می سرخ
و تخم چند و تخم مریزین و پودینه بستانی و نمک طعام هر واحد سه درم جوشانیده بنوشند و قی کنند بعد خوردن ترب یا خود آب یا ماهی شور یا کاه مطبوخ و کسب و کسب و کسب
راس بخورات خوشبو موافق شبت و جنبر و مشک نمایند و غذا نرود و خود آب بصغیر و اگر بلغمی ساکن نشود و این چنانچه حاد بلبل از دیگر نرسد پنج درم حله بزکمان هر یک

و درم انجیر غناب پستان هر یک بست عدد خطی در خرگه گمان صواب است درم خشک بایونر شیت هر واحد یک کف بنفشه نیلوفر هر یک سرد درم درش طل
آب بچوشان تا در طل باند صاف کرده بران بوره ارنی یک درم یک طعام بکنیم درم غسل مری دروغن کجی هر یک درم باشد حل کرده شمال نمایند و ایاریج
جالیونوس ایاریج ارکا غانیس این علت را نافع است این لوح گوید که فی طبخ شیت و نمک و غسل لوبیای سرخ و تخم قطف و پودینه بستانی و جوز الحقی و کنکار
و نمک نان هر کدام از این اشیا بعد از آنکه ترب بکشد با بچه مطبخ شیت خورده باشد نوشیده می کنند و اگر از فی ساکن نشود ایاریج ارکا غانیس جالیونوس خرد و طبع
افضل ازین هر دوست و موثر شقی آنرا نیکوست و غذای او خود آب مطیب زیره و اسفند با جات فالو و جات مطیبت عفران و شراب صرغ و گوشت سرخ
برایان زیت و فلفل و دارچینی و چند درم معمول بخورد و مری و زیتون الماروان خوش ببری و انجیر در مارا غسل تر کرده بدهند و کوم صید و اوق ترسبت
برای ایشان و خاصه تخم خرگوش بریان یا کباب کرده با بازیر و در طعام ایشان سداب و زیره و کرویانه اندازند و مارا غسل آسالیون و مطبخ صمدی
و این دوا قوی تر برای صدام باردست بگیرد و اگر در چندید تر حب المار سادی و در روغن گاو در روغن گل ساییده بر بارچه طلا کرده بر پیشانی نهند و اگر
ماده سوداوی باشد فی نمایند و منفع و سهل سودا بدهند و از ادویه قویه برقی ماده سودا نیست که خرقی سفید را در ترب خلاصه سده و در بگذارند و بعد از
دور خورده ترب را قطعه قطعه کرده باشند و لوبیای سرخ بچوشانده صاف نموده بکنجین سلی داخل کرده بنوشند و همچنین نمک لفظی در ترب صرغ و واحد یک درم
خردل نیم درم در شند سرشته و طبخ شیت و ترب لوبیای سرخ حل کرده و ادون صواب باشد بعد و والکسک مر و حلو و مفرجات استعمال نمایند و باقی تدبیر
علاج در اراضی دماغی شرکی معدی از ماده سوداوی و از بخت مالینا اخذ کنند این عباس گوید که هرگاه صدام از فضول سوداوی شش در صده
باشد باید که فی نمایند و آنچه در صدام لفظی مذکور شد و مطبخ اقیتمون و غار لیون و حب اسطوخودوس دهند و این نفوس صبر نافع سودا است لیلیه سیاه و
کاملی هر واحد درم و سستین اصل السوس مقشر هر واحد درم شکاعی با داور و شیش غاف لبغلیج اسطوخودوس با در نیمه بوی و نیمه جلی هر واحد چهار درم
قرنفل یک درم سافج سبلی الطیب خرق سیاه هر واحد یک درم نیمه را در پنج رطل آب بچوشانند و در آفتاب نهند و هر روز چهار اوقیه از آن گرفته صبر یک درم غار لیون
چهار دانگ باریک سوده روغن بادام شیرین یک درم انداخته بنوشند و این حب اسطوخودوس نافع نیست لیلیه کاملی و سیاه هندی و صبر و لبغلیج هر واحد درم
اقیتمون اسطوخودوس هر واحد پنج درم غار لیون چهار درم تخم حنظل دو درم نیم خرق سیاه دو درم هم را باریک ساییده با آب و نیمه بوی سرشته چهار دانگ شش
و درم و نیم ناسه درم بحسب ترنیز و ضعف آن و باید که تدبیر صاحب این تدبیر نافع اصحاب سودا مثل اطراف بر غاله و بره و چوره مرغ و فیه و نان بپزند
زرد و نیمه شیت حریره معمول از خرگه گمان و شکر و روغن بادام و موثر شیش و بادام و انجیر خشک مانند آن کنند و از اغذیه بپزند و از آن صواب نمایند و در حمام
مقتدل با حرارت آب شیرین غسل کنند و هر روز دوا قویه بکنجین شکری باریک شقال اقیتمون باریک سوده بخورند و اگر در معده اخلاط مختلفه از صفرا و سودا
و طبع باشد باید که صاحب و بعد استعمال از اغذیه مختلفه مثل ماهی تازه و ماهی و ترب و خرزه و سرق و بقله خردل و حرف و اندان و نوشیدن بکنجین آب گرم مطبخ
شیت و ترب فی کنند اگر زمانه صیف یا خریف باشد در نه یک مرتبه یا دو مرتبه و اگر زمانه بیج یا سرد باشد این مطبخ بنوشند پودینه زرد و درم لیلیه سیاه
کاملی هر واحد هفت درم گل سرخ شش درم سنای کلی شاهره هر واحد درم لیلیه و آنکه هر واحد چهار درم آلو بخارا است عدد غناب مثل و انجیر در عدد موثر شقی
بست درم تر هندی یا زرد درم شکاعی با داور و شیش غاف گاو زبان بنفشه اصل السوس هر واحد چهار درم اسطوخودوس کما در یوس کما فی یوس تخم کاسنی
تخم کثوت ترب لبغلیج هر واحد درم تخم کرفس انیسون با در نیمه بوی و نیمه جلی هر واحد دو درم هم را در شش رطل آب بچوشانند تا یک رطل بپزد و اوقیه از آن صاف
کرده این دوا برای تقویت او اندازند و ترب سفید خراشیده غار لیون ایاریج مقشر هر واحد چهار دانگ تخم حنظل یک درم نیمه دانگ لفظی دو دانگ تقوینیا نیمه دانگ باریک شای
بر مطبخ انداخته بکافه گرم بنوشند این الیاس گوید که اگر صدام از انصباب خلط سوداوی در فم معده باشد بقیه فم معده فی از آب گرم و جوز الحقی و کنکار
کنند و جلاب با در نیمه بوی و درم باشد درم بنوشند و غذا زوره از آب نخود و بشیره تخم قرطم خورند و خوردن حب اقیتمون و مطبوخ آن و تقویت سر
شش و ماته حار و طبع مثل زگر در پاهین و عین و استعمال اطریقیات و معده طاب و مزجوش و اشتقاق و شک و غالیه نافع است و اگر ماده ریخی باشد

نصفه شیش
نصفه اسطوخودوس

تقیه معده یعنی کندی پیش گیر ستفرغات که روغن سیدانچه در آن داخل نمایند بعد از آن استعمال او مانعی باشد زیت کند بدل این روغن کنند و اگر تخم کرفس
 پنج بادیان پنج اذخرناخواه مصطکه هر یک دو شقال چوشانیده صاف نموده دو درم روغن بادام تلخ و یک درم روغن بادام شیرین داخل کرده چند روز بنوشند
 نافع بود و جوارش کونی و قوچی و چون کاسه الریاح و مانند آن بهر تقویت معده و تحلیل ریح استعمال کنند و بهر تقویت راس روغن آس و روغن لاون روغن
 سوسن و آب سرواقل و سنبلی و سعه و آنچه در آن قبض و تسخین باشد عمل آن در و مالیدن دست و پا بکسیه حامی و یا پارچه درشت و یا بنگ باو گذاشتن در آب گرم
 و بستن آنها نیز مفید بود و باقی تدبیر از علاج امراض دماغی شرکی معده که از ماده ریخی باشد برگیر نماید لانی و جرجانی گویند که اول تنقیه معده یعنی کندی پس ابراج
 فیترا دهند بعد از اصول بروغن بادام تلخ و اگر حاجت آید تقوی صبر و روغن سیدانچه دهند و صفت از اصول نیست و سنج بادیان پوستیج کرفس هر یک درم
 پنج اذخرناسیون سلیمه غارلقون هر یک پنج درم مصطکه ناخواه قدما پودینه کوبی هر یک سه درم اقیقون اسطوخودوس هر یک هفت درم همه را در آب پیزند
 و صاف نموده هر صباح سی درم گرم کنند و هفت درم گلفند حل کرده صاف نموده چهار درم روغن بادام تلخ داخل کرده دهند و اگر در صبر درین آب از اصول
 حل کنند و سه روز در آفتاب نهند و بعد از آن هر بار با مقدار ده درم تا نوزده درم با دو درم روغن سیدانچه دهند صواب باشد و در هر هفته یکبار بنوشند یا با دو درم
 حلوا یا بر تریاق کبیر و شر و دیوسنجور اند و روغن سیدانچه مصطکه بر معده مالیدن و هر صباح در حمام رفتن و در طعام زیره و ناخواه و در صحنی داخل کردن
 سود دارد و آیه نوشید باید که مطبوخ سازند و در آن مصطکه اندازند و گلفند با مصطکه زیره خوردن نافع بود و هر شب با آنها ازین ران تا بقدم نیک بالان و اندکی
 کشیده خشک تخم گمان و شکر خورند که بدین تدابیر بخار از سر باز ماند و اگر صعود و آنچه معده باشد اطریفل کشتری خورده شیره تخم کاسنی در عرق شاهه تر کرده
 بنات سفید داخل کرده بنوشند و یکدن سبب و به و امرو و ساق و آشامیدن بزرقطونا با شکر و مالیدن دست و پا و گذاشتن در آب گرم و آشامیدن شربت
 بنفشه و حماض و لیون و ترندی و آلو بالو و مانند آن با اسفنجول و اشال آن و تناول نان برکه که همه نافع صعود بخار از خوردن فواکه قبل از در آن نافع
 و گذاشتن لیمه نان آب انارین و یا انار سنجوش و آشامیدن بایوب حاضه مثل رب ریاس و خوره و سبب و به و انار و خواب و آرام و سکون و مواضع باره و به
 طیب لراحه و ترتیب اوقات غذا تا آنکه نیک فهماید و سودمند است و اگر بعد ازین تدابیر صداع باقی ماند و حمام آب نیک گرم بسیار بر سر بزنند و مقدار کمی و صفت
 در بیت اوسط نشینند و بعد بر آمدن از حمام آب سرد بر دست و پایک خطه بزنند و اگر صداع بحال خود باشد باید که طیب از علامات مخصوصه هر خطا دریا فیترا
 که کدام خطا سبب تولد بخار و محدث صداع است پس متوجه بحال آن بعلاج خاص آن گردد و تقویات معده مثل مصطکه و گلفند و مانند آن نافع بود و هر گاه
 طعام تناول نمایند و تخیر شروع گردد و صداع آرد و اعصاب اسفنجول یا کشیده خشک بشکر لای طعام بخورند و اگر خوف سردی معده از اعصاب اسفنجول باشد اعصاب کشیده
 مع کشیده خشک استعمال کنند و تقویت راس کنند بدینچه در سابق مذکور شد پس بگویند آن از طولات و شومات مناسبه نمایند خصوصاً شام بخورند که گاهی تناسل
 خلاصی تمام میگردد و باقی تدبیر از علاج صداع بخاری داخلی و امراض دماغی بخاری اخذ کنند سنجی گویند که اگر صداع از بخارات باشد که از اخلاط و در معده
 صعود کند با دودیه خروج آن اخلاط استعمال نمایند و گیکه پنج کرفس و پنج بادیان و اذخرناخواه درم پودینه کوبی زراوند حرج شگاشی با واد و سه و اذخر
 پنج درم بلبله سیاه اسطوخودوس هر واحد هفت درم اقیقون غارلقون هر واحد پنج درم سلیخه ناخواه قصبه الزریره هر یک سه درم سنبلی الطیب و دو درم سوسن
 سی درم در شش رطل آب بوشانند تا دو رطل بماند صاف کرده یک او قیه ابراج فیترا در آن انداخته در ظرف آئینه بافتاب سه روز بدارند و هر روز یک او قیه تا دو قیه
 با سه درم روغن سیدانچه بنوشند که این اوجاع راس نموده و اگر حاجت بمغنی از مجوزات افند بنوشند یا دما و سیاه و تریاق کبیر و شر و دیوسنجور و در و مالیدن
 و حلا استعمال کنند و اگر از ضعف فم معده باشد هر صباح چند لیمه نان در آب خوره و مانند آن که در علاج امراض دماغی شرکی برای ضعف فم معده
 گفته شد بخورند یا حریر مغز نان یا آرد گندم مثل انار وانه و غیره و ترش ساخته بنوشند که بکار عمل تقویت فم معده کند و اگر استعمال ترشی الموندیا رساند بر تقویت
 که در جلاب سافج یا با فادیه تر کرده باشد و اگر قبل از صداع اختیامی ناگوار استعمال نمایند بسیار منتفع شوند و هر گاه اخلاط طعام و انهمام آن معلوم
 شود چیزی که در آن قبض بود مثل لیمه نان در رب خوراک یا تنها خاک مثل سبب و بهی و ناشپاتی یا نان بقیسب یا بنیتون تناول کنند و اگر معده بسیار گرم باشد

بآب فوکه بنفشه و اماله آن به بستن دست و پا و الیدن آنها و گذارشتن در آب گرم شوند و در بعضی ترکیب طب سائده کرام که مخصوص صداع نرلی حار و در
 و بار دست جدا جدا میگرداند اگر با نرله جاری باشد تنبیه بدن و سر از سهل صفر و حبیب بلبله کنند بعد از نصف تمام اگر بدن متلی از انطاد و محتاج تنبیه باشد و هر
 در علاج نرله و کار جار خواهد آمد مفید شناسند و اطر فیل کشنیری توله خورده غناب پنج عدد اصل السوس چهار باشد گل بنفشه شش ماشه جوشانیده نبات داخل کرده
 بنوشند و اگر حرارت زیاد بود و بجای اصل السوس بهدا کنند و یا پلیه مربی خورده شیره غناب شیره تخم کاهو یا کاسنی عرق شانه نرله نبات بنوشند و اگر خواهند اطر فیل کشنیری
 بجای پلیه مربی کنند و یا گل بنفشه گل نیلوفر کوکمار هر یک یک توله در شیره کاهو جوشانیده بخاران بگیرند و نرله بند و پاشویه و تبرید به ستور استعمال نمایند و اگر با صلیع
 در هر دو باز و ضربان و زیرش نرله و سرفه باشد منفع از غناب الثعلب گل بنفشه اصل السوس غناب سپستان گاوزبان پرسیاوشان تخم خطمی جنجاری داده
 بعد گل سرخ سنای کی نیز اضافه کرده جوشانده صاف نموده مغز فلوس گلشنه شیره بادام داخل کرده و هند اگر از مغز فلوس کرامت یا پلیه زرد پلیه ساه تر باشد
 اضافه کنند و بعد مسلمات غناب سپستان خطمی جنجاری پرسیاوشان جوش کرده بخورند اگر نرله باز نه ایند شیره خشکاش کوکمار ای اضافه کنند و نرله بند نیز بنهند
 و لعوق معتدل برای سرفه و ناس نرله که در آن مشک و سنبال الطیب است طیار کنند و برای سرفه اصل السوس پرسیاوشان گاوزبان نبات جوشانیده همراه آب
 مذکور بنهند و ایضا اگر در سرد و ضربان چشم شدت باشد بهدا غناب در آب جوش داده شربت بنفشه خاکشی داخل کرده بنوشند و قوس شلش در آب سوده و غناب
 طلا نمایند و پاشویه نیز کنند باز اگر شدت در دبا شد فصد سر و کنند و در جوشانده خطمی جنجاری تخم خشکاش هر یک پنج ماشه اضافه نمایند و ایضا اگر صداع و ضربان
 شدت مع تب باشد بهدا گاوزبان سپستان نه دانه کوکمار یک ماشه زعفران ماشه در عرقیات جوش داده شربت بنفشه خاکشی داخل کرده دهند و فیونک اینج
 کثیر اصمغ عربی اشق قزفل هر یک ماشه کوکمار نیم ماشه در سفیدی تخم مرغ سائیده نرله بند بر صندین نهند و ایضا برای صداع نرلی حار پلیه مربی کوکبه یا سطلو خورده
 سوده مغز نموده بخورند بعد شیره مغز تخم هند دانه شربت بنفشه عرق شاهتره عرق کیوره بنوشند غدا بخنی پلا و کم روغن خورند و ایضا ایارج فقیر بر روغن بادام
 باطر فیل کشنیری یا صغیر شیره تناول نمایند یا الیش لعاب بهدا عرق شاهتره نبات بنوشند و در دم اطر فیل عرق شاهتره عرق غناب الثعلب بت بنفشه یا کاهو
 بنوشند و انگور برای قبض و اصلاح معده که از ایارج اسهال شود و میدهند روز سوم برای رفع خشونت ریه شیره اصل السوس شیره خیارین شیره کشمش خشک هند و ایضا
 اگر تب زکام و حمی حار نرلی باشد غناب پنج دانه گل بنفشه تخم خطمی هر یک چهار ماشه بعرق شاهتره یا کاهو جوشانیده صاف نموده شیره مغز تخم کاهو و شیرین شش ماشه
 بنفشه دهند و در دوم شیره مغز تخم هند و در سوم شیره تخم کاهو خاکشی پاشیده بنوشند و در چهارم خیارین افزایند و در پنجم اسطوخودوس سوده افزایند و تخم
 موقوف فائده اگر سرفه نباشد کاسنی برای در سرد نرلی نیز مفید است و شاهتره هم در نوازل معمول سائده است و اگر با نرله مرکب باشد اسطوخودوس گل
 مکده چهار ماشه جوشانیده شربت بنفشه قوری سفید شش ماشه پاشیده بنوشند و گاهی گل بنفشه چهار ماشه می افزایند و بجای شربت نبات می کنند و گاهی اطر فیل
 افزوده میشود و گاهی برای خمس شیره مغز تخم کاهو می افزایند و ایضا پلیه مربی خورده شیره اصل السوس نبات سفید کل کرده و انگوشش ماشه پاشیده دهند و اگر
 منطوب باشد اسطوخودوس گاوزبان شاهتره تخم خطمی جنجاری غناب الثعلب گل بنفشه پرسیاوشان هر یک چهار ماشه غناب پنج دانه جوشانیده نبات داخل کرده دهند
 بعد نصف سنای کی فلوس خیار شربت گلشنه روغن بادام شش ماشه پلیات هر یک شش ماشه افزوده سهل دهند و کلنا کوکمار نیز از اینج عاقر قریه یا کشمش خشک یک چهار
 ماشه جوشانده غرغره کنند و اگر آب از دهن بسیار آید غناب الثعلب چهار ماشه عدس یک توله کشمش خشک کوکمار گل خطمی هر یک چهار ماشه جوشانیده صاف نموده
 چهار ماشه سوده پاشیده غرغره کنند و ایضا اگر آب پی و لوی داغ بود اطر فیل کشنیری خورده اسطوخودوس گل نیلوفر شاهتره هر یک چهار ماشه جوشانیده نبات
 دو توله خاکشی شش ماشه داخل کرده دهند و ایضا اگر با آن تشنج زبان و در دلهات و گوش نیز باشد اسطوخودوس گل نیلوفر یا پلیه زرد اصل السوس گل خطمی
 چهار ماشه جوشانیده نبات دو توله داخل کرده دهند که نسخه منفع بلبلین مرکب است و خطمی جنجاری مکده چهار ماشه پرسیاوشان شش ماشه زوفای خشک ماشه جوشانیده
 غرغره کنند که باغی از حلق دفع گردد و ایارج فقیر باطر فیل خورده و حب ایارج با استعمال آوردن مفید است و ایضا اگر با جمعی مرکب باشد غناب پنج دانه گل
 گل نیلوفر اسطوخودوس شاهتره هر یک چهار ماشه جوشانیده شیره تخم خیارین شربت بنفشه خاکشی بنهند و اگر با نرله پاره و باشد بلبلین اگر آب و ضربان بود و گاهی

بر سر نیزه در آن پارچه کتان تکرار کرده بر سر نهاده پس اگر زمانه تابستان باشد بر برف سر کرده ببل آرد و یا با نمک اندو عضلات سابقین بجهایا بر نهاند و ایضا
بجندل و گلاب و آب ترنوب و آب خیار بر سر نهاده و آنکه در آن بنفشه وجود داشته باشد پنجشنبه باشد سرد در گرم دیگر گرم در سرد بر سر نهاند و اگر آب آن بخوبی باشد شیره خنجران
بر سر نهاند و اگر این صداع از خلط متقن در معده حادث شود بکنجبین و آب گرم امری نماید تا معده از آن خلط پاک گردد و اگر از خلط در معده بدن علاض شود باید
که تقیه بدن از آن خلط بطریق فواکه نماید و اگر صداع در تب از ضعف راس افتد می باید که تقویت سر با صندره متقویه آن مثل صندره در تب از صندل سفید
بگلاب و آب بید و آب طلا و آب حی العالم و آب عجمی الراعی و مانند آن سازند

علاج صداع بجرانی

تا وقتیکه تا آنکه او بر طبیعت گذارند و ادویه متقوی طبیعت غیر قوی در کیفیات و مضاد کیفیت مرض استعمال کنند و الا بصورت شدت صداع و ظهور عجز طبیعت
از دفع مواد طریق میل طبیعت دفع ماده تقیه دریافت اعانت طبیعت بد آنطرف نماید مثلاً اگر خنجران و قلب نفس و اختلاج در لب و دوار و غیره علامات
میل طبیعت برای دفع ماده بسوی فوق دریافت شود اعانت برقی نماید بکنجبین و آب گرم و دیگر کیفیات بار و مثل طبع اصل السوس و پنج خیار و جندل
و مانند آن و اگر قراقرق شکم و اضطراب و حرقت در مرق و سایر آثار میل طبیعت دفع ماده طرف اسفل یافته شود اعانت بر کلبین طبیعت کنند بخرقعات خنجران
نفع آلود بخار و عناب و سپستان و مویشی و تمرندی و یا شربت آلود و نشوق و یا آلود متقوی در جلاب بعد خنجران سوزن تا شمع شوند و یا شربت
بنفشه و شربت تمرندی و شربت قلیل لوزن متقوی در دم و یا شربت ورد و دیگر آب سرد و اگر گرانی در لواحی کرده و تحت اختلاج پشت و جمله علامات
ماده بطریق میل محسوس گردد و دوار بر بول علاج کنند از کنجبین یا شربت بنفشه و دو درم شیره تخم خربزه و تخم خیار با نمک صندره و یا مارا شیر با جلاب و یا قنده نور در آن
بوی مانع بخار و در دست و اگر شعاع و سرخی پیش چشم و خیالات مرغ باز و دو غده دینی بر بطن مدرک شود تدبیر عاف آوردن کنند بوییدن سرکه و اگر نشخوار
آن بر سنگ یا خشت گرم ریخته و دیگر نفوحات موطئه و خراشیدن بینی بچربی در شست و نظرون بسوی چشمه آفتاب و آشنای مرغ و گزاشتن قیاس پودینه
و ششی و قحاح از خروگندش بر نهاده گاو سرشته و اگر نبض موجی و خرم و جلد لیس معلوم گردد و مرقعات استعمال نمایند بد لک و شرب ادویه و فطول بر سر و باید که
معتدل باشند و اگر شامبه اند و وجه اجماعی زیر گوش یا در بغل یا کبج ران منوم شود اضطرار حار به مثل نفع و کرفس و روغن زرد کنند بر آن موضع استعمال
کنند و یا محاجم با شرط بر آن موضع نهند تا که ماده از دماغ بطریق میل که در ده منفع گردد و در آن موضع منورم شود و بعد از آن تدبیر نفع و انفجار درم کنند
تا ماده از همین جاد دفع شود ورنه خوف رجوع ماده بسوی عضو نرسد پس در دماغ را اندازد

بیضه و خود

نستحی گوید که نوعی از صداع مسمی نخوده است یعنی بیضه بسبب استعمال او بر تمام سروانطاک گوید که بیضه در خصوص وسط سرست و خوده مثل دانه گرد سر است
و بر صداع عام نیز اطلاق میکنند و برین تقدیر هر دو مترادف باشند باجملة آن در دست مثل بیضه سلاح یعنی خود مثل بر تمام سروانطاک و برین طبیعت اختلاج
شدید الصعوبه که از ادنی شئی مثل حرکت و تناول مجزات و ملاقات سخفات و استماع اصوات بنوائب غلیم بجان کند و صعوبت او هر ساعت مشته گردد و حتی
صاحب او از آواز و در دشتی و کلام نفرت و از حرکت بدنه و فکر کراهت کند و باشتیاق روح که بطون دماغ را متعلی گرداند و شرب شراب و یا آب و تبارکی
و تنهائی و خاموشی و سکون را دوست دارد و بر کثافت چشم تمامه خصوصاً پیش آفتاب قادر نباشد و هر ساعت دریا بد که سر او می شکند یا بکنجبین یا شیره خنجران
بغیر ضربان شرایین صدغین و خلف اذنین در اکثر مغلطه شقیقه که خالی از ضربان آن نبود و ایضا فرق فیما بین هر دو آنست که در شقیقه چون شرایین را از ضربان
منع نمایند صداع ساکن شود و در بیضه تسکین نمی یابد بلکه صاحب او احساس می نماید بدوی و صوتی از تحریک انفرقه حنجره و برای نوائب او اوقات تر است
و سکون بود چنانکه برای صرع میباشد و علاج او سخت و دشوار است و باشد که نابهر شدت درد کوری ادا کند و جالینوس در این نیز نوشته که این صداع تدبیر
نزول الماری باشد اسباب این مرض بقول اکثر طباشش گونه است یعنی استقامت بخارات اخلاطه زیر اغشیه و دماغ یا احتباس بریح غلیظ یا اخلاطه در دماغ

مرس که دفعه راحت و دفعه ظهور صعبت شود بعد فصد سر و بر آوردن خون بقدر پا و سپر این دوا سود میدهد پس ایشان را باز ده روز بخلی اسطوخودوس
هر یک شش ماشه خبازی اصل السوس هر یک چهار ماشه شب در آب گرم تر کرده صبح با لیمو صاف نموده شیره کشیده و شش ماشه شیره و مغز تخم هندو و چهار
شریت بنفشه و دو توله داخل کرده خاشی شش ماشه پاشیده بنوشند و قرص شکست که در آن صمغ عربس داخل است با آب سرد و شیره قهوه سادی کرده باشند و اگر غلط
بار داشته بعد بنفشه و دواست بخوردن گلفند عسل مع پلیله کابی و اسطوخودوس و طلا بصبر و زعفران و مرکب آب که با صندل و دو آب که در آن ادویه قلیل الحار
مقوی راس مثل بابونه و اکلیل الملک و گل سرخ و قلع از خود و فصد رطب و مانند آن جو شاییده باشند بر سر طول کنند و اگر دردت در اگر دو و مرضی آن شود
ادویه که حرارت آنها زیاده ازین باشد مثل نام و مرزنجوش و پودینه هنری و بری و برگ غار و قصب الزریه و شیره خاویار از اندک داده در صحن خلط غلیظ
ادویه مستغرقه مثل حب صبر استعمال کنند و بصبر و کافور و اندک شکم سوط نمایند و بر پیشانی و سر و شقیقه ادویه لوز شش زعفران و مرهم الاغون و مرهم
واندک افیون طلا سازند و آب که در آن ادویه محلوله مثل پودینه و برگ غار و قصب الزریه و تخم بنفشه و صندل و زعفران و باقی که باقی حرارت باشد پودینه
اولا ادویه سخن و لطیف استعمال نمایند بعد از آن انچه لطیف و تحلیل بقوت نماید مثل خرول و نظرون بلی که در آن و چون مرضی آن خلط نماید و اولاد و پودینه
بعد و مسطاس قویه استعمال کنند و سوط بنسق هندی بانک زعفران درین باب از تجربات است و افیون مرکب زعفران و صندل و سوط و پودینه و باقی که باقی
بزرگان آمیخته آب گرم یا گلاب یا آب برجان سرشته بر مقدم سر خاوند و سکس قوی در دوده و شقیقه است و صاحب شمار الاستقامت و شش که در غالب امراض
مرض از سردی بیاید بنابر اندام مرض حتی که قسم حار و استیجیل مبار و پیشو پس معالج و بلعاج صداع الهی نمایند و بنادقی تخم زانان و آنچه بنفشه که در امم بعد بنفشه
مشرد و بطوس و تریاق ست و سوط آب مرزنجوش و از بنیاست که بعضی منها خرمی نویسد که در نفع و ختمه سواد و ایر و بنفشه که در صداع مله بنوشته باشند و بنفشه
معه و دماغ باطل بلی کبیر الطائی نمایند و این طلا بسیار فید اقامه بسیار و نفل زنجبیل تخم با در بنفشه و اسطوخودوس هر یک سه ماشه که در بنفشه و در و غن با پودینه و برگ
نیگرم بر سر سرزند و بالایش تمیید از زیره کرمانی و شونیز و سعد و از خود و گل با پودینه و برگ آن هر یک هفت ماشه در صبر است و گلاب و کوزه که گرم تر کرده یکبار بر سر
تدبیر نیز از تجربات است جوار منی و نظرون و جرقلی و دار شیشان هر یک سه ماشه که در بنفشه و در و غن و زنجبیل و بنفشه که در صداع مله بنوشته باشند و بنفشه
خا و شبت هر دو تازه شده هر یک یک و شته و پارچه چینی و آب و خود و آغشته و تنوگدازند که بنفشه شود و اگر گرم بر سر نهاده از صندل و کرم بر سر نهاده از صندل و کرم
کند و شکن گرد و ادویه قوی تحلیل و نطولات و سوطات و نشو و فات محلوله استعمال نمایند و هنگام شدت درد و اضطراب درین نوع از خود راس ضرر زیاده نباشد و
و بیضه که بسبب دم باشد علاجش بلعاج اوام راس نمایند احوال حدائق طبری بنویسد که صداع معروف به بیضه و همت بلی که اگر از بخار است و بیضه
بسوی سرشکن در حجاب موضوع بر قحف از خارج و جلد راس باشد دوم آنکه از بخار است شکن در حجاب موضوع بنفشه از داخل بود و این از زرات یا صندل و بنفشه
یا سودای یا رطوبی یا دومی و برای هر واحد از این علامت خاص است که بر آن دلالت کند و آن در تشخیص مذکور شش پس علاج بنفشه و صندل و زعفران و بنفشه که در صداع
که فصد قیفال کنند مع وجود قوانین فصد چه اگر بر بیضه حادث شود و آن ضعیف القوه باشد از آنم خوش و استرخای جنون و بنفشه که در صداع مله بنوشته باشند و بنفشه
و این را روفس در کتابش خود در تدبیر شش ذکر کرده پس بعد فصد و از خروج خون مقدار واجب بنفشه باین دوا نمایند تر بنفشه که در صداع مله بنوشته باشند و بنفشه
عناب بنفشه عدد پلیله زرد بشت دم سنا و بنفشه هر واحد و بنفشه درم همه را بنفشه شش و یک شریب انسان بنوشند و بعد اسهال تخم بنفشه یا باقی که باقی حرارت باشد پودینه
و اگر استفراغ یک دفعه کفایت نکند دوسه مرتبه نمایند اگر از آن مانعی نباشد و اگر ازین تدبیر ناکل نشود محتاج میان کتفین است و بنفشه که در صداع مله بنوشته باشند و بنفشه
کوفته و کشیده خشک جو شاییده باشند و بنفشه و قلع از خود و فصد رطب و مانند آن جو شاییده باشند بر سر طول کنند و اگر دردت در اگر دو و مرضی آن شود
و آب کاسنی بشت دم حل کرده از خود و غلطی و برگ گل بنفشه بقدر لائق داخل کرده بسیار و در شب خاوند نمایند و صبح و دیگر کرده باقی که باقی حرارت باشد پودینه و بنفشه
اعاده آن نمایند بهتر است که استعمال فطول مذکور و بعد این ضماد بر سر بنفشه کنند و اگر این که این است که در صداع مله بنوشته باشند و بنفشه که در صداع مله بنوشته باشند
بعد بنفشه و دوا و فصد و در جمیع این معالجه هنگام استعمال اوامعات قوانین آن واجب است تا خطا واقع نشود و بقرط را سید یا اگر کرده که بیضه که باقی حرارت باشد پودینه و بنفشه

میکند و یا متولد میشود و از نزول در آب سرد بسیار و یا از ضعف قوت اما هنگام نزول در آب بار و بر آنست که حجاب قحف زیاد از واجب سرد میگردد و برنج از آنکه
از آن شبایل بشود و آن محقق میشود و اما هنگام ضعف قوت از برای آنکه قوت از دفع بخاری که درین موضع بهم میرسد ضعیف میگردد و چون بخارین باشد و اعانت
قوانین واجب بود تا از وقوع خطا امین باشد و اگر این تدبیر کفایت نکند و مرض نازل نگردد و مرض را بنوشیدن نفوذ آب بر این بار یونند و غناب مکنند و نسخه آن
انست بگیند غناب جرجانی تخم دور کرده یک رطل بغدادی و انبر بر این تازه منقی از واند یک رطل و یونند خالص سه درم تخم کشت یک کف تخم کاسنی یک کف ایر بر
در ظرف غصا یعنی آوند گل پاکیزه خوشبو کنند و بر آن آب گرم چند آنکه پوشد و یک انگشت بعرض بالای آن باشد بریزند و سه روز درگاه و در سه روز با آفتاب بنشیند
مریض هر روز یک قح از آن با ده درم شربت غناب بسرد که بنوشد باین نسخه بگیند غناب جرجانی خالص کرم ناخورد یک رطل کشتی ششک سی درم عدس متشخص درم
پوست بچ کاسنی یک دسته در سرکه مقداری که آنرا پوشد سه روز تر کنند بعد به جوش قوی داده سرکه را صاف کنند و بدارند تا مرق گردد و دوبار دیگر صاف کرده از آن
سکنجبین بپزند تا قوام معتدل و هر روز یک قح متوسط از نفوذ مذکور با ده درم این سکنجبین بنوشند که این مرض و سایر امراض موی را شفا بخشند و اگر این مرض از
بخارات موی تخمین نیز غشای موضوع قحف از داخل باشد همین علاج کنند لیکن اینقدر زیاد نمایند که بعد فصد و استقرار امر بدوام بوبیدان بنفشه و عوط
کردن روغن آن بدفعات متوالی کنند و بعد از آن باین روغن عوط نمایند بگیند سوسن اصغر اندک و گل کشتی اگر وقت او باشد و الا اگر که او نیز اندک و عسل الجا
یا قلع او اندک و همه را بسایند تا مثل مرهم گردد و اگر مقدار این همه ادویه صدم درم باشد در سرکه سه صدم حل کنند و بر آن سی درم روغن بید و بنفشه انداخته تا ش
نیم بوشانند تا سرکه فانی شود و روغن باند پس صاف کرده بدارند و هر روز یک درم از آن عوط کنند و دوسه دفعه عمل آرند که این درمهای نفوذ موی بالغ النفع است
و اگر بخارات طوبی مختص در حجاب خارج باشد بقیه باین طبع بگیند بلیله کالی بچاه درم ششای حرمی خالص ده درم موی طافنی منقی نسبت درم و ده درم بلیله
جوشانیده یک شربت از آن بگیند و در آن یک درم ایارج فیروز و دشت درم غار یون و نیم درم تربد آبیخته بپنج روز بهفت درم شکر داخل کرده بنوشند و چون ایارج
گرد و غذا زیر باری حلو دهند و از سایر غذایه رویه شوی ماده مرض منع کنند پس اگر الفی باشد در دو یا سه شربت حسب واجب بنوشند و نیان به شربت فاصله ایام
قوت و سن و مزاج مریض کنند و اگر این کفایت نکند لزوم غرغره بمویج و عاقر قرحا و ایارج سازند و تخمک بدان نمایند اگر مزاج مریض از آن تیره نشود و اگر این کفایت
نباشد از بیکه در آن با بونه و اکلیل الملک شح و قیصوم و اندک تخم خط کوفته خوب جوشانیده باشند بر سر طول کنند و بدفعات متوالی نمایند و اگر کافی نبود روغن سوسن
و روغن ناردین و روغن قسط بمانند و عود خام بجایند و بپزند و بپخته بخورند و غذایه نازک و قلیل الرطوبه تناول کنند و اگر این هم کفایت نکند این صفا دلیل آرند
آرد کرسنه آرد خطمی هر واحد درم صبر و بانونه و اکلیل الملک هر واحد درم صبر و بانونه و اکلیل الملک هر واحد درم صبر و بانونه و اکلیل الملک هر واحد درم صبر و بانونه و اکلیل الملک
با روغن خیری داخل کرده بر سر صفا نمایند و اگر این مزاج مریض بجزارت تیره شود و روغن سوسن گرم کرد این تدبیر ترک سازند و عاده بسوی تنقیه صبر و حب ایارج
و حسب قوتایا کنند و اگر اثر نکند و مرض نازل نشود لزوم این نفوذ صبر نمایند بگیند صبر سقوی و درم مقل از رقی و عود و ج و زرباد و هر واحد درم پنج سوسن
و مویج هر واحد درم همه را نیم کوفته سی درم مویز منقی و سی درم عسل سفید و آب گرم بقدریکه پوشد بر آن انداخته و آفتاب بگذارند تا آنگوش خور و او کن
گرد پس هر روز یک قح با سه درم روغن بادام تلخ بنوشند و تا زوال مرض لزوم این نمایند و اگر این کفایت نکند بقیه کین که در آن اندک تخم خطی بچته باشند
بر روغن بصری و روغن یاقین لزوم نمایند و اگر بخارات صفا عده رطوبتی مختص در حجاب داخل قحف باشند بر علاج مذکور این قدر زیاد نمایند که شربت نفوذ مذکور
ترک بکنند و بر روغن مصطک و روغن یاسمین و روغن خیری و مانند آن عوط نمایند و اگر این کفایت نباشد بگیند گل ترنج و در روغن خیری جوش کرده اندک از آن
عوط کنند که این درمهای او بالغ النفع است و اگر مرض صفادی باشد و بخارات او محقق در حجاب خارج قحف بود علاجش استقرار بلیله است اگر مانع
از آن نباشد و فصد بعد استقرار و نسخه او این است بگیند پوست بلیله زرد و تمهیدی شقی از لیت و تخم هر واحد سی درم آلو بخارا سی درم غناب جرجانی بچاه عدد
کشت تخم کاسنی هر واحد کف استین سه درم تربد کوفته و درم بدست و رطوبتی بچته یک شربت از آن بگیند و سه طسوج سقویای شوی حل کرده بگیند و بنوشند
و بعد از این طبع پنج روز صبر کنند بعد از آن فصد قیفا نمایند و شربت مارا شمع که در آن چهار نخ باللع باشد و اگر یافته نشود غناب و پستان بچته باشند و لزوم

کافی است

بست درم

بپزند تا قوام معتدل

نسخه بگیند

تا بنوعیت تجايل جمع شود و بضمادات حاره و نموده که در انواع صدياع مذکور شد لزوم نمايند چون غزل انحطاط نمايد تمام واضحه قوی التحليل استعمال کنند و مادام که
 اين مرض در ابتدا بود و معلوم کنند که مواد حارست پس تدبير او بدانچه در علاج اراض داغی حار و موسی و صفراوی مذکور شد بايد کرد و مغز خیار شنبه و روغن بادام
 چدر و زیتون و بنوشانند و سوط موسیائی و روغن بنفشه ایشانرا نافع است و بدانکه بجهت چون طول بکشد مستحيل مزاج برودت میگردد و اگر چه از سبب حار باشد پس
 بجهت بنفشه را فایده نمیکند مگر دروائی که قوی التحليل و الاسخان باشد و گاه سوط بقرص کوبک و شلیت و دوار المسک و مانند آن که هر کدام از آن در شیر و خمران حل
 کرده باشند ایشانرا نافع میکنند و خصوصاً هنگام اشتداد وجع و غلبه سهر و اما داغ و فصد شیرین و قطع آنها و عرق جبهه در بنفشه بطریق صدياع گفته است اما غذا
 از آنچه بخورند حتی که عدس بروغن بادام شیرین و پنجه پیرن آب بقول دهند و اگر مثل این غذا بسبب قلت بخار آن صاحب بنفشه بار و اختلاط نماید بکلیت
 و باطل نماید که گاهی مائل تجذیر اندک نمایند و غرض عظم در آن تجليل باشد و ازین اطمینان یون و دم الاخون و زعفران و صمغ است هنگام ضرورت محو تجذیر از
 صدياع تا صديغ دیگران طلاء نماید و ازین قبیل است زعفران و ماز و اقراص کوبک چون آنرا بر پیشانی طلاء کنند نافع بود و بقرابا دین و الواح ادویه مفرد و رجوع
 کنند سیدری از اطباء نقل کرده که در بنفشه و خود بار و حب لبسان نافع است و سوط عصاره قنار الحار بروغن بادام یا شیر و خمران و کذا فافا و انیا بقدر فضل روغن
 بادام و کذا قرض کوبک بمقدار یک کوب بروغن مسطور و کذا قافله کبار ربع درم بروغن بادام و کذا آب چند درسه قطره و کذا سکنج و بقدر جبهه موسیائی بروغن بادام و کذا
 و ضما و دوار المسک حلو و سوط آن بروغن بادام تلخ و ضما و موسی سرفشته بک آب در حمام و کذا فرقیون یک درم زیت کشته ده درم موسی زرد و درم و کذا انکس
 طعام در آب حل کرده و کذا صبر و صمغ عربی بعد اسهال قوی و کذا زعفران و در و کذا زار و سبر که سرشته و کذا سرگین که بر صحرانی و حرف و کذا نافع و گل خیر و غری
 گل و کذا احباب بک سرشته چون تمام شب بر سر دارند و استعمال مشک به تقویت راس و نفخ بکینج و بورتی و کندنش و بعد آن سوط بروغن بادام شیر و واحد
 نافع این الیاس گوید که این صدياع اکثر کسی را حادث شود که مزاج داغ و ضعیف و سوط القبول با خلط باشد و آنرا امکان دفع آن نبود و علاجه تقویت
 و سرست بشمولات و طویب قوی داغ موافق آن همه بحسب اجب بعد از آن تنقیه داغ و جمع بدن از اخلاط رویه و رطوبات فاسده با یارجات و صوب بسیار و
 حل طبیعت بجهت حاد و محمولات و نوشیدن جلاب معمول از بنفشه و حل لسوس نقشه کوفته بهر یک سه درم بشکر سفیده درم و غذا بخود آب با شش نقشه شنبه و مغز بادام
 و اگر سداب تر زیت پیرن تا سبر گردد و سداب محلی شود و دیگر از آن بر سر نافع بود و گمان من آنست که قول و معالجه این صدياع فضول است و لیکن
 بهر حال علاج کنند تا زیاده نشود و بنزول المار تا بخار داین حب صاحب بنفشه را نفع کند صبر مقوی پوست بلیله زرد و واحد یک شقال مصطکه نیم درم کوفته
 بهر حقیقه آب کربن جها سازند و این یک شربت است و این حب توقایا از بسیار نافع است عصاره انفسین صبر مقوی هر واحد یک درم تقوینیم دانگ
 ششم غزل و دو دانگ کوفته بنفشه آب کرفس سرشته جها سازند و این یک شربت است این نوع گوید که این صدياع زائل نمیشود لیکن معالجه آن بهر حال باین طرز نمایند
 که آب چهار شنبه بنوع سخن بقدر سکر جبهه بایک شقال تا سه شقال روغن بیدار نیم درم سرشته کبار بنوشانند و بمقدار یک فلفل فلونمای فارسی یا رومی در شیر و خمران سوط
 کنند و اینانیم درم از آن بخورند و دوار المسک و وظلای صدفین با دویه لازه قیه اربعه که در آخر قول شمسطور شد بسفیده بجهت سرشته و پاره کاغذ طلا که در دفع
 است و آب ریاحین خوشبو بر سر ریزند و اگر نجاح حاصل نشود داغ استعمال نمایند و جالینوس گفته که من علاج این صدياع بحسب صبر و مصطکه و دادن فلونیا و سوط
 این بشیر و خمران حل کرده نمودم و در ساکن شد گیلانی بنویسد که این دو صدياع مزمن را نافع است چهل درم شونیز و چهار درم عصاره قنار الحار بسیار نافع و روغن
 سوسن یا بروغن سنا حل کنند تا مثل قیر و طی گردد و اندرون بینی بدان طوطی نمایند و اینها بگیرند بخوریم هشت درم و نظرون سبب چهار درم و اگر عصاره قنار الحار
 درین داخل کنند بهتر بود و با بنوعی در بینی دند و صمغه و لوطو خات بر سر استعمال نمایند و این ضما و او جاع بارده سرانامع است بکیر نه و فارلقون چند بیترب
 سداب هر واحد یک جز و حب الحار نیم جز و همه را سوده بقیر و طی روغن گل بیا میند موسی سرشته ضما و کنند و اگر در بعض اوقات درد شدید عارض شود که طا
 برداشت آن بود ایشانرا سکن و جمع استعمال نمایند و این لطوخ نافع در سرست بگیرند عصاره هوفارلقون شانزده درم ایون و درم اینون بزر الیخ و غل
 پنج سقمونیای واحد و درم کوفته بسبر که اقراص سازند و وقت حاجت بسبر که آب سوده بروغن لطوخ نمایند که این اوجاع حادث از کمومات غلیظه و غیره

در کتب و کتاب

نفع بخشد و این دو نیز اوجاع کاسن از کیموس غلیظ لزج را نافع بگیرند فریون یک جزو چندید بشریک جزو در آب حل کرده در گوش جانب در اندازند و اگر کنند که در آبریزن در آید و اندک کشت در آن نماید پس بر آید و حسب عادت استعمال کنند و اگر دوا می مذکور بکدام روغن حل کرده در گوش چکانند بک نیست و اینها بکثیر بسیار نافع مقشع و درم خردل یک درم و آب سوده ضماد نمایند و این دوا نافع است کسی را که ازیت از امراض بارده رسد و اکثر چنان باشد که یک مرتبه استعمال نماید بعد از آن در حمام در آید و از فرض صحت یابد و بعد حمام عافیت تام یا بکثیر نذرفت یک رطل موم سه اوقیه فریون یک اوقیه و بدان نصف پیشانی مع عضله صدغ لطوخ کنند و کسانی را که سداغ از بخارات حار عارض شود ایشان را منرا دار نیست که بدوای متحد از فریون قریب گردند حکیم شریف خان در حاشیه شرح اسباب مینویسد که گاهی در بعد فصد میجان میکند بسبب تحریک انجریه متخذه و درین هنگام می باید که تسکین نمایند کسی که بعد فصد مقتدا لغشی باشد فصد او را جائز بود مگر آنکه مضطرب و بیس تناول رطوبت میخوش بران مقدم دارند و چون مکرر فصد واجب گردد ابتدا البصدر رگ بینی نمایند پس رگ پیشانی کشایند بعد عروق دیگر بر قصاص شعر و اگر صحت نیابد شریان پس گوش که متخف باشد بکثیر از آن جیس خون بلا زو قات معمول از صمغ و کثیرا و سفیداب از ریز یا خاکستر بودار کنند و اگر کفایت نکند داغ دهند و بعضی ثقات این همچون تصنیف کرده اند که از کایت بیضه خلاص میگردد و اندک بکثیر تر بد و غار لغتون و ایر ساهریک سه اوقیه زنجبیل عاقر قرحا هر واحد یک نیم اوقیه شونیز تخم کرفس در چینی مغز پسته خولجان اینسون برگ سنابر واحد یک اوقیه مغز حلخوزه زعفران فلفل سفید زراوند و حرج یک قطه شیرین هر یک نیم اوقیه چند شتر عود دهنده قاقله کبار و صغار سحر که با کثیرا مغز پسته وانه هر یک سه درم کوفته بخیه در سه چندان غسل مصفی که از یک رطل آب بر زرنجوش یا زرنج کرفس تقطیه آن کرده باشند همچون سازند و برای کسی که اراده اسهال بود سه شقال و کسی را که مداومت بران نماید از نیم شقال تا دو درم بخوراند و اسحق گفته که هشت درم بخوریم خشک و دو درم بنج سوسن خشک و یک درم بورد شیرخ سوده بطریق سوط استعمال نمایند که در او در ساعتی ساکن کنند و کسی که تعاهد بدان نماند ضرر این مرض را قطع کند و قرشی نوشته که چون موی ستر باشند و بجز مصری یا نظرون بخارند پس بخا و نمک لطوخ سازند نفع بسیار دهد و این حب بدن و اعضا سر را پاک کند لاسیا اغشیه و اعصاب او را بگیرد تخم منطل و صبر هر یک ده درم فریون پنج درم مقل ازرق ده درم و جها سازند و در هفته اول هر روز دوازده قطه قیاط استعمال کنند و در ثانی شانزده قیاط و در ثالث بیست چهار قیاط و همچنین تا آنکه بسی و شش قیاط برسد و بر همین مقدار توقف کرده تعاهد بران نمایند تا آنکه نقای تمام حاصل شود و متعده بین در زمانه قدیم برین حساب قصاص میکردند بکثیرا و اگر اسحق از شل ایاری جالینوس و لو غا فیا یا فکند و بدانند که استعمال چوب چینی بعد فصد مستهال درین باب نافع

شقیقه

و آن دردی است در طول نصف سر از شق امین یا البیرو اکثرین مرض ذی ادوار میباشد و سبب اجتماع بخارات مرتفع از جمیع بدن یا از عضو واحد در شق است و یا حصول غلطی ردی یا ریج در آن شق و در اغلب از اخلاط می افتد و از سو مزاج سافج میباشد و اسباب مذکوره بقول شیخ و صاحب کامل گاه در نفس دماغ یا اغشیه داخل محف باشد و درین حالت مریض در مدت تابن چشم دریا بد و در ششم اعراض ردی ظاهر شود و کثرت خواب بشوش بود و گاهی در غشای خارج محف و اکثر در عضل صدغ باشد و درین صورت بیمار را تحمل نهادن دست بوضع در دنا شد و ضربان عروق بود و موادی که بموضع مذکوره میرسد از او رده و شرا امین خارج دماغ می آید و یا از نفس دماغ و حجب او که بنابر قوت خود از طریق در زوا دفع میکنند و بقول سمرقندی ماده این مرض در اکثر از اندر شرا امین سر میباشد و آن ماده بخارات بود و یا اخلاط حار یا بارطریق تشخیص اسباب این مرض باید که اولاً از مریض سکی سر و گرانی آن پرسند اگر سکی بسیارین کند و یا آن طبع موضع الم حار و نفس سریع بود پس از احساس طنین در گوش و وجود ضربان عروق و بیجان در غنچه قبض شکم و سکون در ملاقات هوا و آب سرد نیز سوال کنند اگر این اعراض یافته شود سبب من بخارات باشد و اگر با سکی سرلس بار بود از حال کشیدگی در سر و احساس دوی در گوش سوال کنند اگر باشد پیش ریج بود اگر مریض در جواب اول گرانی سر بگوید و یا آن طبع گرم و نفس سریع بود از ضربان صدغ و شدت در و راحت از بهر ذات نیز سوال کنند و این علامات مواد حار باشد و اگر با وجود گرانی سرلس سرد بود و حال تسکین در دستخات و طول زمانه مرض و کثرت عروق زکام در سر و نیز بهر سوزان نشان ماده بارد است بعد از آن مخصوص هر خط از رنگ چهره و غیره که در بحث بیضه مذکور شد در یافته حکم بر ماده خاص که خون است یا صفر یا بلغم یا سودا باید کرد و در صورت ظهور علامات ترکیب ماده بود

مربک که نمایند و هرگاه با وجود آن ماده مریض شکایت غشیان و تنوع نماید پس پیرشد که تنوع باقی است یا بدون قی اگر باقی باشد و از قی تسکین یابد با دوا شقیقه در حده باشد و شقیقه بشمار که است معده بود و اگر تنوع بدون قی باشد دواوی خلق بسیار و اشک مفرط و متغیر هر دو شریان پس گوش بود و ماده آن در عرق بدن نمی عودن نقشه در عرق داخل باشد

علاج کلی شقیقه

بعد تشخیص سبب در شقیقه بخاری و ریگی آنچه در علاج صداع بخاری و ریگی گذشت عمل آرند و در خطی هر چه از تعدیل و شقیقه در علاج صداع دمووی و صفراوی و باطنی و سوداوی مسطور شد حسب سبب تشخیص بکار برند و نه خصوصاً اگر پیشانی و ناگوش و سهل و قهقهه و جذب ماده و ضما و طول و غیره سایر تدابیر همان پنج و دوازده که در پیشینه و خود گذشت استعمال نمایند الا آنکه غشایت در سوط و طول و تدبیر و اطالیع بجانب علیل بیشتر صورت دارند و باقی علاج مخصوص این مرض و ریخی مسطور میگردد و در اینجا گویند که از جمله معالجات مخصوصه این علت این ضما و از مجربات است بزربنج زعفران بسیار صحت خوبی کثیره احب کاکنج گل بنفشه افیون هر یک سه شانه گل ازنی چهار شانه در گلاب سوده بر پایه کاغذ و زشکل فلوس تراشیده در آن سوزن بسیار زرد و بر یک جانب آن ادویه مذکوره طلا نموده بر صندل چسباند و تخیر کاغذ نما و تخمین بخور یا چوب و دارالی سبب نفع میکند و اول بهام رفته غسل کنند و بعد از آن یک عدد زرد و نه پیچیده مرغ و اگر پیچیده سنگ باشد با شکر ترست گرفته بر روی کیسه ریخته و سوراخ گوش جانب علیل بر آن نهاده خواب کنند و یا پنجهان بدارند تا آنکه گوش همه را جذب کند و همیسان سه چهار روز متواتر عمل آرند که موجب صحت و اگر دو عدد قیاس از پارچه کپور بچشم خضره بسته اند و در نوخوده بروغن بنفشه و بنفشه بادام میگریم غوطه داده یکی بر صندل و دوم بر پیشانی نهاده از ششمه رچم بودار که بچشم و انگشت در عرض باشد حکم بر آن گرانیده بر پس سر او بندند تا بوقت زوال سه چهار مرتبه بخور یا قیاس نماید و وقتیکه باریک ساخته بصبر سوده در روغن آمیخته آلوده در هر دو گوش نهند که در شقیقه صحت کلی بشود و موجب صحت مسجی گویند که در شقیقه اولاً شقیقه بدن بفضله اگر دمووی باشد و یا با دویسه عمل ماده نمایند بعد از آن شقی علیل سر و عضل صداع را بپارچه باندند تا آنکه سرخ و گرم گردد و بعد از آن ادویه تخن یا مبر و حسب ماده مرض بر آن استعمال کنند و ادویه مقوی راس که در آن قبض باشد مخلوط سازند محوسمی گویند که علاج خاص شقیقه بعد شقیقه ترخ بهبه و عضل صداع جانب علیل قبل وقت و دره است بروغن و اضفاده موافقه آن بعد با جنداب ماده بسوی اسفل از چشمهای لیسه اگر ماده حار باشد و اگر بارد غلیظه بود بجهتهائی که در آن ادنی حدت باشد و اگر شقیقه از خلط صاعده از معده بسوی دماغ حادث شود شقیقه معده بقی و اسهال کنند و اگر مرض تسکین نیابد و دانند که سبب حدوث او خلط رودی در عروق پس گوش یا در شریان صداع است پس هر کدام را از آن که محتلی وسیع حرکت یا بند قطع کنند که این آخر علاج اوست و در ادوات سایر انواع شقیقه بحسب آنست که در صداع ذکر کردیم ذکر بعضی ادویه که با آنها صیغه واقفا شقیقه نافع است دمووی سرفسان در صره بسته بر جانب علیل او تخن و کذا و نه فرنگی و تخمین استخوان صداع رخمه بین بر جانب علیل و بسیار بر بسیار او تخن و ایضا تعلیق هفت عدد طاقات سداب بر جانب علیل و معوط زهره بزجوان و کذا برگ شاه سدرم و کذا مغز سرورم بروغن بادام و کذا روغن بامیه کذا روغن خسته خوابانی کذا روغن شونیز و کذا بندق هندی و ایضا آب پنچ چند رسه قطره و کذا زهره مرغابی بروغن بادام و کذا آب کشیده سبز و شوم صطک و عنبه و مشک و جوز بواگل یا سیمین و سیب و زنگرس و گل خیری و خورا استخوان سگ و کذا سندروس و قطور جدوار بنفشه آب سوده و گوش مخالف جانب و در هر دو اندر مشک و جع شقیقه است و اگر خراب چهار عدد در شیر گاو یک آثار چوشانیده خربا بخورند و شیر بنوشند برای شقیقه که مقدار آن طالع است آب بود از مجربات الهیای هندست و کذا بخور سفید و در بر کاغذ لاییده قیاس ساخته کذا از تخم بیل صندل سفید پوست بچ از نڈ آب شسته برنج ساطعی سوده بر شقیقه و پیشانی طلا کردن شقیقه و صداع حار و بار و را محرب و بی نظیر نوشته و تخمین تخم لایله ساییده آب سیمین گرم صفا کردن و ایضا پنچ شاور تازه کوفه آب او بر آرد و برابر آن روغن کجند انداخته بخور نشانند چون آب بسوزد و روغن باند بر سر باندند که در انواع شقیقه و صداع از مجربات ایشان است

علاج شقیقه حار

در قسم رمدی و بعد شقیقه و غشیان یا کل غصه درک پیشانی و رگ بینی و جاست میان و و شانه و فصد صاف و جاست ساقین یکی بعد دیگری بفاصله چند روز و در طباحت بلینات مثل مارا که با خیار شیره و بدون آن یا طبخ خیار شیره و اطالیه که در آن زعفران باشد مثل طلای زعفران و صندل و گلاب بر شقیقه

یا آب انار نمایند و اگر شقیقه نوزاد باشد و اگر حرارت شدید باشد سورت و از شیر و تخم خرفه و مارا قلع مشکین پس اگر طبع قبض شود آب آلو و یا تمهندی و جلاب
 تحریک نمایند و اگر نرمی طبع افراط کند بوب قابض مثل رب سیب و رب به و غوره و شربت حامض استعمال نمایند و اگر اخضره بسیار باشد کشتیر خشک کوفته بشکر بچون
 و بصل و گلاب و آب بنی العالم و آب کاه و کشتیر تازه طلا کنند و اگر التهاب شدید بود کافور و فیون اضافه نمایند و موضع درد را آب میگریم بشویند و اگر درد قوی
 باشد فیون بروغن بنفشه و آب کاه و حل کرده در بینی و گوش جانب در دیکتا در هر گاه در دساکن شود تغذیه بنزورات سازند بعد از چونه مرغ آب سماق یا سرکه
 افطاکلی گوید که اگر شقیقه حار باشد بعد از تقیه لزوم شرب شربت و در آب آبنجار و تمهندی یا همچون بنفشه باین هر دو کنند و آب کشتیر و سرکه و روغن گل و فیون
 طلا نمایند و از همین اجزا سوط کنند و از خواص است تعلیق سداب و شرط موضع درد و طلا بخون آن طبری گوید که علاج شقیقه حار و لا شقیقه بدن است اگر آبی
 نبود وانی که در صداع دمی ذکر کردیم و آن مطبوخیت که در آن هلیله زرد و تمهندی داخلست بعد از آن ده روز صبر کرده تقیه سرچوب جالینوس کنند
 و آن معرون بوب توقایست و بر زورات کاه و سلق و کاسنی و کدو و ماش و بقله یانی و طر شوق و سلق و ابلاط سلق و اشال آن لزوم نمایند
 و هر گاه در علیل ثابت بود و علامات غلبه دم معلوم گردد و دمانی از تقیه نباشد باید که استفراغ او بفسد هر دو با سلق و ابلی و قیفال نیز یکی بعد دیگری نمایند
 در میان دو فصد فاصله ایام چندان باید که در آن اسن از سقوط قوت و ملین بود و چون تقیه کردند و فضول مجتمعه در سبانی مانند آب میگریم که در آن تشنخاش مع پوست
 و بنفشه و سبوس گندم چوشانیده باشند بر سر ریزند و اگر این کفایت نکند اساک نبض شریان باین لائق نمایند بگینه زخم کاه و یک درم بر زربالنج و دو دانگ صاف کیم
 افیون مصری نیم دانگ کیم و دو دانگ همه را سوده بسره حل کرده بر کاغذ قرار دهند و تراشیده طلا کرده بر صغ چپانند تا ایام متوالی و اگر این هم کفایت نکند شریان
 صغ و پس گوش نگاه کنند و هر کدام از آن که شدیدتر بود و کثیر الاتفاخ باشد قطع و داغ آن محل آرد و اگر خواهند قطع او باغ کنند و با اول قطع نمایند و داغ ننهند
 گاهی قطع از داغ مستغنی سازد و قطع داغ سلیم است اگر بعد تقیه و پیریز و سکون مزاج واقع شوند اما قطع فقط پس خلقی کثیر را دیدم که سل شریان کردند و ضرر در حرکت
 وضع بصر عارض شد و مدتی را در بصر دیدم که از سل شریان او را حولی همان روز حادث گردید و شخصی را دیدم که از سل شریان سیلان احاب پیدا شد و اما شریان
 پس هر دو گوش کسی اندیک کسل آن کرده باشد و ایضا بر آنها نوزدن محبوب نیست هر گاه بقراط در کتاب احویه و بلدان ذکر کرده که هر که را در سن صبا این دورگ را
 قطع کنند عین گردد و یاسنی او فاسد شود و قابل تولید نسل نماند و حکم بر آنها در در کلان برقیاس امر بر طفل جاری نمیشود و هنگام تب و داغ بی شک شقیقه زائل
 میشود و اگر عقیب تقیه موافق و پیریز تمام باشند و در هر نوع صداع طبعی از مراعات مزاج ملین غافل نشود و هر گاه مزاج او از حالت طبعی تغیر شود در تعدیل
 مزاج او اهتمام بسیار کند تا با اعتدال حاصل و باز آید زیرا که علاج مرض عضوی ممکن نیست در حالتی که مزاج آن عضو تغیر باشد و آن مرض با دو تغییر مزاج عضو
 زائل نمیشود و اما اگر مزاج عضو تغیر باشد اگر در آن جراحت بود و زایل نمی شود و اگر قرحه بود منحل میگردد پس هر گاه این عضو واجب در جمیع بدن بدرج اولی واجب

نسخه لائق

علاج شقیقه بارو

در این فنج ماده منضج بلغم نموده تقیه بهل بلغم و حب ایاج نمایند و ایضا از منضجات آن مشکین بنزوری و غصیلست و کدو مطبوخ مصطکه انیسون با دیان بنفشه
 و در سودای بنفشه و تقیه سودا پر و ازند و بعد از تقیه ادویه سکن و ج که در انواع صداع مذکور شد و هر چه در اینجا بقل می آید حسب حاجت بکار برند و ضماد قرص شکست
 آب خاصوده معولست و طلای مرور عفران و اندکی مشک آب با گلاب سوده گرم نموده نیز نافع است و اگر ماده بسیار غلیظ باشد اندکی افیون و پوست بچ
 کبریا ده نمایند و یا از روت و فلفل سوده با گلاب سرشته بر شریان صغ گذارند و فیون یک شقال حلیت یک درم جاو شیر سه درم بسره سرشته طلا کردن نافع
 شقیقه مزمنه است و در روغن یا سمین اندکی مشک حل کرده در گوش چکانند و سوط افیون و چند غلغل سیاه با سکه گاو سائیده برای شقیقه کبیر السن مفیدست
 و اگر برگه مزخوش و یا بونه هر یک ده درم کوفته در لعاب حلیه سرشته در صره بنزد و گرم کرده بدان تکیه نمایند برای وجه شدیده و ریاح غلیظه نافع بود و بعضی عام
 قسط الکلیل الملک یک درم درین کما دافوده اند و این لزوم نیز نافع است مغز نان ده درم سداب سه درم پودینه سه درم بروغن گل سرشته بر موضع
 نهند و اگر شقیقه باریزش نزله بار باشد اسطوخودوس چهار ماشه با دیان شش ماشه شکر سرخ دو توله در آب چوشانیده صاف کرده بنوشند و از سبوس

نسخه مزخوش

[illegible]

برگ نایب و برگ کوچک کنی هر یک یک جزو در دو چوب ربع جزو کوفته بخیه در آب دریا بقدر فلفل حب بسته در سایه خشک کنند و یک حب از این و نیم عدد فلفل سیاه در آب ساینده
بجانب صیغ سوط کنند و بر قفا بخواند بگوته تعالی در یک روز یا دوسه روز در مرض زنازل گردد اگر چرک قلیان قدری و سپهر یک عدد در اندکی آب ساینده پاره بدان آلوده باشد
صیغ سوط کنند نیز مجرب است و کذا از عیبه در آب ساینده دوسه قطره در بینی چکانیدن مجرب و در بیاض اوستاد و موم مرقوم است که مغز جال گوته آب سوده قدر یک سلیکا

برگ صغیر گذشتن مفید شقیقه است و در شقیق الجربات مسطور است که دوا می نکر در آب سائیده بر شقیقه مخالف در طلا نمایند پس که سوزش معلوم کنند آب نیم گرم بشویند در شقیقه نوزاد و در شقیقه مسطور شوره فقط با نصف او دار فلفل آب سوده در شقیقه مخالف و گذار فلفل یک عدد با ربع آن نمک لاهوری در شقیقه و افی بر شقیقه از جربات او ستاد مغنور است و بهند زجیل آب سوده و قطره آن در سوراخ بینی جانب مخالف در در چکانیدن مجرب است و اگر اندکی انگور در آب گرم حل کرده بر شقیقه در دمانند مفید بود و فلفل سیاه بروغن بادام یا گاو مسوط کردن و گذار نوشتار در آب سائیده طرف دوم شق علیل ناس دادن برای شقیقه و صدمع بار و سوسوندست و طلا زعفران و نالک کبیر نیز مفید است و نوشتار و دوا شقه فلفل کلاه دار و عدد سوده در آب که یک تاز به حل کرده دوسه قطره در بینی چکانیدن برای شقیقه نرسن مفید است لیکن سوزش بسیاری از قدری شیر عورت همراه این نیز اضافت کنند با بعد استعمال این مسوط بشیر و شقیقه نماند و ایضا گل دو پیرا که وقت دو پیرا بشکند و در قی کل آن با آب و مسوط کنند و یا پنج قطره آب برگ ناماز و در شقیقه راست چکانند اگر در بطرف چپ باشد و الا بالعکس و یا فلفل گرد یک عدد و مرکب گیس مسامی شیر و در سیر سائیده در بینی چکانند و در چشم نیز کشند و یا یک عدد نیم برگ گل و اس نیم عدد فلفل گرد و آب سائیده و در شقیقه مخالف در مسوط نمایند و یا تخم سرسرا که آب بار یک سائیده و در پارچه پونکی بسته بطرف در در نیم قطره در بینی چکانند و یا تخم نه ماه چهار عدد فلفل گرد و آب سائیده و در شقیقه مخالف در چکانند و اگر در دره بنال در آب نکرده آب آن صاف نموده و دو قطره چکانند سیلان ماده شقیقه بکند و در در میاز و یا نوشتار در لیدی آینه ششم نموم نمایند و یا سر گیس که بر شقیقه ای با قدری خردل سائیده ضام نمایند یا صابون لاهوری و از آنک آب بالای سنگ سائیده و در شقیقه مخالف در دیا هر دو چشم کشند حسب هندی که جهت در شقیقه و بهینه سرعرب معمول حکیم شاه محمد است و در کل غیره امراض چشم شفا دار و عظم جلد اول چراتیه هر یک یک ماشه جانیبل دوا شقه زیره سفید اجود هر یک سه ماشه کوفته بخیته آب چکانی چهارده حسب سازند یکی صبح و یکی شام بخورند با قدری آب ناس به شقیقه در در سیر نیم بند زجیل یک عدد و در چ سیاه و کفی یک عدد نوشتار در یک ماشه هر سه را کوفته بخیته ناس بگیرد بطرف آفتاب رو نموده احوال اطباء شقیق المرئین بنفید که از اطلیه اصحاب شقیقه زعفران است و بصناد معمول از سداب و نعنع و روغن گل منتفع میشوند و گذار بطلای قرص بولس و گذار ضام حسب العار و برگ سداب بکن خردل نیم جز و در آب سائیده استعمال کنند و یا ربع ازین قیروطی است که از درایج یا از ناسیا ساخته باشند تا که بر موضع آید و قند و نعنع داغ نموده و اگر ماده شدید البرد باشد و یا خور و خردل و یا قرق و یا ناسیا ضام کنند و شقیقه نرسن که بران مدت دراز گردد و او بهر حال بار و دو محتاج تجلیل و تخمین قوی باشد و چون اطلیه و فطولات حار استعمال کردند و استفرغ و قتیقه بدن کرده باشند اقدام بالمش عضله رصیخ جانب وجع از انگشت و پارچه خشن قریب وقت دوره نمایند و طلا بکار برند و هنگام احتیاج بخورند و اشتداد وجع ضربانی طلای افیون با نرودت و قوا بعض بر شریان صغیر جانب علیل و بستن قطعه سرب یا چوب مندم بران از بعض قوی محدث وجع ضربانی منع کند و بعضی تقدیرین علاج مجرب نافع منقول از زنی برای شقیقه نرسن و بیضه چنین نوشته اند که بخی بندال و فستقین را در آب و روغن زیتون و غیره بنیزند تا هر شود پس بر شق علیل آب و روغن نیم گرم بریزند و فلفل آن ضام نمایند که شقیقه با همی و بی نازل کند و در اضمه مثل ضام خردل نیست و هرگاه در صحن طول کند صمغ سداب پوست بچ که و عضل فرقیون سائیده بشرب ریجانی یا آب بادرنجبویه یا آب بادیان سرشته ضام نمایند که عظیم النفع است و بعد دخول در حمام و کثرت آب با آب گرم مسوط روغن پسته در ساعت در و را بسوی کتفین فرود آرد و انتفاع یابند صاحب کامل گوید که اگر شقیقه از تنقیه و تمیخ و اضمه و فطولات و اجذاب ماده بجهت سکن نشود مدت آن طول کند این حسب دهند صبر نیم درم فرقیون دو درم و نیم درم پوست خربق هر دو اینچ درم تخم فلفل و سقونیا هر واحد چهار درم فلفل درم سه درم نقل چهار درم درم آب کربن افشده چهار سازند شقیقه از یک نیم درم تا دو درم و اگر ساکن نشود و نرسن گرد و یا یا ج لو غا ذیا و یا ج جالینوس یا نفوع صبر که در صدمع گذشت بدینند و چون بدلی پاک گردد شق مرصع را یا پارچه درشت بخارند تا آنکه سرخ و گرم گردد و این قبل از وقت دوره بعمل آرند و این طلا نمایند و فرقیون چهار شقیق ال حلیت و ناسیا هر واحد سه شقیق مرصافی و چند بیدستره و واحد یک شقیق نال یا یک سائیده بستره بر موضع علیل طلا کنند و جالینوس گفته که درم از فرقیون ساختم و با جود آن حاجت بغیر و نیتقاد و آن نیست که بگیرند قیروطی معمول از زیتون مغسول یک رطل موم سرخ ربع رطل و بران یک اوقیه فرقیون سوده انداخته حل کنند و موم سازند و بر شق علیل طلا کرده باشند و اگر اندکی فرقیون گرفته در زیت آینه در گوش جانب در چکانند شقیقه بین ناید و اگر صاحب بر غرض از تلخ آب زربخوش و زربخوش دمی شق علیل مسوط کنند نفع ظاهر نمیشد و همچنین روغن خسته شمش و اگر این مسوط لعل آن نافع بود و چند بیدستره و جاشیه و زعفران زهره قرص

سای

هر واحد یک دم ایارج فیرا و غار لقون سفید هر یک یک نیم دم ما پیر هر یک نیم دم خرق سیاه نیم دانگ صبر قوطی ده دم همه را با یک سایه باب برگ ترنج
 یا آب با درنجوب یا شراب کهنه لبشند و قبل حب ساختن و شقال و ثلث وزن کرده با نیم دانگ مقویا شوی تقویت داده مثل فلفل جها سازند و بعد برنج و
 بدهند و غذا شور با می سفید با می که در آن خود بسیار بختیه باشد یا شامند و بعد استغفار هفت روز راحت دهند اگر مرض بالکل زائل شود بهتر و الا نظر بنض
 و قاروره و حنه مرین کنند اگر گرم باشد و فراج او حدت پذیرد چند روز حاجه ترک نمایند و بر پیرا قصه کنند تا آنکه فراج تسکین و اعتدال یابد پس اگر مرض
 زائل نگشت بر صدغین و موضع کثرت ضربان روغن قسط یا روغن نارون یا روغن بلسان خوشبو مالند و اگر کفایت نکند لزوم غرغره بوینج و عاقر قرحا
 و ایارج فیرا و تخمک بدان برقی نمایند و اگر استعمال این غرغرات چیزی از زبان یا حنک یا حلق را خرد و سوزش بهم رسد راحت دهند و روغن گل استعمال
 کنند بر موضع متبیه و غذای او حیره معمول از نشاسته و بهیه مالکان سازند و اندک روغن گل بر آن چکانند که این لبیب آن موضع را زائل کند و بهتر است که طبیب
 هنگام استعمال غرغره از این اشیای حاده حذر نماید که گاهی سوزش و ورم لهات می آید و از نزول چیزی در حلق منع میکنند و در آن خطرت و اگر این کفایت
 نباشد باندک روغن مصطکی معوط کنند که گاهی فراج داغ گرم میشود و قیقه تحلیل میگردد و اگر این کفایت نکند رگ شریان را با تیر داغ دهند یا تیر داغ یا خرم کنند
 که بعد بقیه بدن و داغ شقیقه زائل میشود و بدانند که استعمال داغ جائز نیست مگر قتی که در بعضی قوی و بدن نفی و طبیعت متعادل و فصل معتدل یا قریب با اعتدال
 بود و الا بدانند که قطع شریان بر دو وجه است یکی شق جلد و قطع عرق و داغ طرفین آن دوم سل عرق بصناره و او خال آهن تخت و قطع او با داغ بر آن حذر
 تا حرارت آن داغ اجتنای موضوع بر تخت نرسد و در اینجا ششج حادث نشود و درست کردن سر در امکان نباشد و بعد تیر داغ واجب است که بر سر گردن و همچنین
 ترنج نمایند که فراج او متغیر نشود و حفظ او بنگارند و او نمایند تا فراج او تسکین یابد محشی شرح اسباب نوشته که حقه با درین باب نافست و کذا خدا با آب نمک
 سرشته و این مریخ خار و سوندست بگیرند و قفل سلیمه هر یک ده دم قصبه از زیره سیل الطیب را فوج هندی توفه آشنه چندید شتر قسط فرخوش را چینی هر یک
 بست و در پنج بقیه مرصاف هر یک پنج دم و نیم کوفه و آب بچوشانند تا هر اگر در صاف کرده روغن کجدا میخته باز بچوشانند تا روغن با ناصاف نموده بدارند و یکبار با ناصاف
 و بخور عطر طیب و معوط آب چند روز فوج بر روغن تخم شمش نافع و بدانند که استعمال چوب چینی بعد بقیه نامه در شقیقه منمن بسیار نافع است و همچنین داغ بر صدغین
 و این معوط مجرب است بگیرند و میانی بقدر عدس و مشک و کافور و چندید شتر مجموع بمقدار عدس و در روغن یا نخل حل کرده معوط کنند و این طلا در ساعت شقیقه
 رافع نبشج الفراج کند و زعفران صبر هر یک دم بزرالنج و دو دم گل ارمنی دم صفح عربی از زوت مرکبی هر یک نیم دم فیون یک دانگ کافور یک پاره سایه باب آشنه بر سر گردانند

چوب کافور
 و پنج کافور
 و بوی کافور

عصابیه

و آن در دلیست که در هر دو بر و حاصل بعضی اشیای عارض شود و گاهی در یک ابرو حادث شود و بدان سبب بعضی بر کشادن چشم قادر نباشد و بر و افتاده
 و از روشنی متغیر بود و پندار که پیشانی او میطر قد از شدت تمد و بعضی گویند که فرق درین در دو در شقیقه نیست که این بعد زوال آفتاب کمتر میگردد و و تمامه
 زائل میشود بلکه اندک اثری می ماند با نقل بسیار بخلاف شقیقه که از نیم روز تا همه شب هیچ اثری از درد نبود و الا اندک نقل و جالینوس گفته که در شقیقه و طول
 میباشد بخلاف عصابه و طبری گوید که درین علت بنض صاحب آن صلب و تمد و قاروره خام غلیظ میباشد سبب آن یا صغور و اخلاط بخار
 گرم است از بدن و احتباس آنها بنا بر کثافت جلد و انسداد مسام و پیش سر موضع که عصابه می بندند و از نهایت اثر عصابه می نامند و یا قول در حرارت
 ساده و احتقان آن در صدغین و عینین بواسطه رسیدن سردی به عصب گرمی آفتاب یا آتش و گاهی از احتباس زکام نیز عارض گردد و مراد از
 اخلاط بخاری اخلاط قابل تجر از ادنی سبب است یا اخلاط شبیه بخار مثل اصناف صفرا و خون صفراوی و بلغم رقیق حار که این همه مثل بخار اند و در تصفیه
 طریق تشخیص اسباب این مرض شناخت اسباب مذکوره از لزوم و عدم لزوم مرض از تقدم اسباب باقیه هر یک میتوان کرد مثلا از درین پرسند که در روز و شب
 می ماند یا نه و پیش از مرض نشستن در هوای سرد یا غسل کردن آب سرد اتفاق افتاده بود یا نه اگر اقرار کند سبب او صغور و اخلاط بخاری باشد و اگر گوید که درد
 از صبح مشروع میشود و بعد زوال آفتاب کم میگردد و در شب نمی ماند و پیش از مرض گردیدن در آفتاب گرم یا نشستن در دیک آتش در فاشه بر منته کردن

نوشانند و غذا آتش جو بشریت نیافرود گلاب و هند و یا اسفناخ یا ترنج و روز و دو صبح رگ پشانی زنده و وقت عصر رگ از پیکشاید که بان نان پیش می آرد
و در هر روز بیدار را زائل نماید و باغش روز و سوزی فصد همدیگر بر ستور دارند و روز ششم بلغمی فواکه تمسین طبع نمایند و بجای آب بر عرق نیلوفر و گلاب که باغش نماید و وقت شام
غذا خشک که گلابی با سفاخ و هند و ترنج شیر و کاسنی و نیارین و مغز تخم کدو و هر یک نه ماشه لعاب بیدانه و نیمه غلیظی سرکه که باغش عرق پیاده و گلاب که باغش عرق نیلوفر
هفت توله بر آورده شربت نیلوفر چهار توله داخل کرده و پیچول نه ماشه پاشیده نوشانند بهین همان سه چهار بار از کاسر و سسل نمایند و جهت تبرید و علاج کدو و گلاب و رغن گل باغش
مالند و جهت حصول تقویه بنابر تدریج مزاج قریص کا نور سه ماشه سوده و شربت نیلوفر یک توله نیمه ماشه بیدانه و بالایش شربت بزوری بار و سه توله و عرق کاسنی و نیلوفر
هر یک نه ماشه توله نوشانند و غذا شور بای بجز شیر خورده بنان قنوری دهند و در تبرید مایه و اعتدال مرغی دارند و در بلون و عطرا ب و بخاری شیر و تخم ششپاش و کدو
بگلاب و شربت ششپاش دهند و یا مخدزی بخوراند بقدریکه اول و اخیر سازد انگاه مجال یابند با تمام تخلیل رغن ششپاش شوند از اینها او میگویند که در سرسام عذر اوی اول فصد
با سفتی کنند و فون و اگر گیرند و آب انارین و صمغ برین با تخم لونه توله با شربت نیلوفر چهار توله و سه و آب هند و اند و خیار کدو و هر یک از اینها که بدست آید بنوشانند تا
چهار روز غذا آتش جو با نبات و گلاب دهند و از برگ بید سوده و ترشانه کدو و خیار و سرکه و رغن گل و کدو و بر پشانی و ده غنیم و یا فو خ خدا و کند و رغن کدو
و کدو و بر و سه و ساخته سرکه که آمیخته جهت تقویه و تبرید بر همه سر مالند و نان و خنگ که و شیر گا و جیس از بر رغن گل چرب کرده بر سر بندند و از این چهار در تخم
درین باب از تجربیات هست که شیر خشک که تخم کاه و تخم سرخندل سفید گل بنفشه هر یک نه ماشه بل از زرد تخمین این مخلوط آب گل صد گلاب که شیر آب نیلوفر
آب بر کسب سوده عرق بیدار یک یک یک توله سرکه که تخم کاه نیم توله کافور چهار حبه صندل و برندی متفرقه صندل سفید و زرد و بر هر یک نه ماشه و از این باغش
کنند که بکرات آزموده است برگ بید سوده برگ گل سرخ و غلب اشکاب همه سبزل کبوتر تخم کاسنی و غلب اشکاب بید و بر سر یک توله تخم غلیظ گل بنفشه هر یک نه ماشه
گل نیلوفر هفت توله جوش کرده بخار بند و این در دهنند تا بخار است و پنج عدد و فو بانی ده عدد و آب هند و اند و نیمه از شرب نیلوفر و جیس از بر کدو که شربت
نیلوفر چهار توله شیرین ساخته بنوشانند و باغش روز چهارده بر ستور دارند و روز ششم شربت را و فو و سه توله و مغز خیار شربت و ترنجبین هر یک نه ماشه توله که شربت
هر یک چهار توله شربت آبی و یا شربت و رو کر و بلغمی یا شربت الکوسل ایشان چهار توله و رغن با و شمشا نه ماشه و صافه نو و ده بر بند و بجای آب عرق کاسنی که باغش
نوشانند و غذا و وقت شام کبوتر می بنوش که در آن اسفناخ افتاده باشد و هند و روز ششم کاسنی و خیارین و کدو هر یک نه ماشه لعاب بیدانه و نیمه غلیظی
چهار ماشه و گلاب عرق نیلوفر و بید سوده هر یک نه ماشه توله بر آورده شربت نیلوفر چهار توله سوسن و پیچول سه ماشه تخم کدو چار ماشه پاشیده و بنوشانند و همین نه ماشه
چهار سسل و هند بعد اگر اندکی بیدار و بخاری باقی ماند و یا بدستور و شیرین از پشیمان بر سر و نوشند و یا شیرین و شربت هر یک و سه ماشه و سه توله و شربت انار برین توله
نیمه ماشه بیدانه و شربت ششپاش و نیلوفر یک توله و گلاب عرق کدو هر یک نه ماشه توله و هند و رغن بنفشه و کدو و کدو و شیرین مساوی و پشینی چکانند و روزی
و ده و از ده بار و غدا شیرین و بید و یا صلبه تخم خیار و کدو و بر برین ندریتا یک نه ماشه ثابت ماند اگر زائل شد فبما و الا رگه ایل از پوست چپ کشا یند که گلاب
رفع بیدار و خصله و یا بناید و یا آنجا که بجز زوال سرسام تمامه سمر باقی مانده باشد بتدریج بر سر بریزند و از این درین مایه بکار برند تخم کاه و پوست ششپاش و رغن گل با لونه و ترشانه
و اگر بول کردن فراموش کرده باشد بتدریج در علاج کل گذشت پیر و از زرد و شیر و قرقلم و تخم خیزه هر یک نه ماشه شربت بزوری و کشوش هر یک و دو توله بر بند و شیر
گل بنفشه یک توله و گلاب با و آنار و شربت بنفشه که چهار توله هر روز سه چهار بار و ادوی بول براند و آب سوده و اندام نه سوده می گفت که بنفشه جو بنفشه کوفته
اکلیل الماکس جو شانه بر سر لطل کردن و شربت بنفشه نوشیدن همان سفید و سوسن و شکر شیرین کرده خوردن و سرسام حار تجربین رغن ششپاش و یا کافور کرده
که شربت بنفشه و یا شربت نیلوفر و یا ادرار و یا شیر و تخم ششپاش شربت نیلوفر و یا شیر و تخم خیزه شربت انار و یا شیر و تخم خیزه شربت انار و یا شیر و تخم خیزه شربت انار
تخم کاسنجبین یا بار شیرین بلغم در آن فلفله که در آنما یا رغن ششپاش کوفته و رغن با و ادوی یا رغن شیرین و رغن کدو و شربت ششپاش و یا شربت بنفشه و یا
آب ترنج و یا رغن ششپاش و یا رغن شیرین و یا رغن کدو و یا رغن شیرین و یا رغن کدو و یا رغن شیرین و یا رغن کدو و یا رغن شیرین و یا رغن کدو و یا رغن شیرین و یا رغن کدو
و فو و بلغمی جو بنفشه کوفته و پوست ششپاش و کدو با لونه و گل بنفشه و پوست ششپاش کدو گل نیلوفر تخم غلیظ بنفشه پوست ششپاش و کدو اجرا و کدو

و تخم خرفه و طباشیر مساوی با یک سو و بکار برند و در شب و در روز از آن برنج رطل آب انار میخوش و شربت تمر بنی بدینند و اگر تر است انداخته و نماید و سوزش
و تشنگی قوی گردد و یا درم صفراوی بود و الترع مشوی یا با انجیر یا زرد قوق مقدار چهار اوقیه با و درم تخم خرفه سوخته و نیم درم طباشیر سوخته بدینند و ترشی تنج با آب
جلا ب هر وقت نوشانند و لعاب بنبول باندک روغن بادام شیرین و شکر طبرزد سوخته بر برکت سر کرده و بدیند اگر زمانه گر با طباشیر ساعت بساعت بخشد یا بوقت
بدیند و غذا بجسب خوب قوت و قرب منتهای مرض بآن باشد پس اگر قوت قوی و منتهای مرض قریب بود بر بادام شیرین یا جلاب یا شربت بنفشه یا شربت
خشخاش یا آب انار و انداختن آن قوت ضعیف و منتهای مرض بعیب باشد باید که آشوب و مزاج را منجمد و بکند و قطعات و سوراخ و بدیند و یا ککاک
بشکر طبرزد و بادام شیر سوخته و یا اندکی مغز قند و مغز خیار تازه بخوراند و اصلاح مزاج بفرمایند و غیره کنند و اگر فصل گرما باشد سکن به بعضی سرد مغز و ش
برگ خلط و گل سرخ و شامه سوز و دیلو و فوگل بسبب باید و صندل و گلاب و کافور بر آن باشد و عالی آن ظروف وسیع پر از آب سرد که در آن بپزند و آن را
بدیند و با کش از بقیع بنمایند بخوبی که بهر این بعضی بر سر و بر دست او بدان مودی گردد و اگر فصل سرما باشد جای مرض معتدل الحارقه باشد و بعد از آن در آن
با این مرض باشد نظر کنند و آنچه واجب بود بدان اندازند و نمایند پس اگر زبان مرضی درشت و سیاه گردد و بیارچه کتان و لعاب بنبول و لعاب بیدار و شکر طبرزد
و روغن بادام شیرین و روغن کنار و زکرده بمانند و لته را بر روغن بادام چرب کنند و یا بهر دو لعاب مذکور و آب نیار و آب خرفه بر روغن بکند و معتدل نمایند
و اگر احتیاط و دهن آتش انداخته و نماید پارچه کتان بر روغن گل و سرکه مغز و جلاب یا آب سرد تر کرده بر سر زنند و امر بالش قدیم بدست نمایند و بعضی ذکر کرده اند
که طبع کلاه پنجه احتیاط و دهن را فایده میکند اگر بعد تر اشیدن موی سر بدان طلا کنند و اگر مرضی بهر عارض شود خوب نباید و این از علامات بحران است
باید که بیلیم با دوزیم و تسکین او و اگر نکرده خواب او علاج خوب است و شربت خشخاش بر شانه و خشخاش بشکر بخوراند و مغز کاه و اصول او مطبوخ بطریق
اسفید باج خوراند و شیر و خزان باندک روغن بنفشه بر سر اندازد و جو کوفته بنفشه و بنفشه و دیلو و فو خشخاش با پوست و کاه و تخم آن و پنجه انار به آب
شیرین خوب جوشانند و پارچه یا قند بزرگ اسفنج در آن تر کرده نیم گرم تمکید سر نمایند و روغن بنفشه و روغن دیلو و فو که در تخم که ساخته باشند استساق نمایند
و اگر این روغنها بسکه و آب کاه و آب برگ خشخاش آمیخته بر سر زنند خواب آورد و سر را بهر دو اگر قوت مرض قوی باشد اندک افیون بخوراند و اگر اندک
بوزن دو حبه گلاب بخوراند و بر بنی چکانند و منتقل باید و خواب آورد و اگر مرض را بیجان عارض گردد و بر مردم کاند و زبان و دست او بپدی در آن گردد
و این از بدست ورم از صفراوی محترقه میباشد باید که با آن نذارات و نرمی بعمل آرند و رو بوی آن بعضی وستان او که از ایشان چاه و شرم داشته باشد حاضر باشد
و کلام طبعی تر کنند و بعضی که از آن و صحت بعضی جدا و نشاء بود و کسی که کلام نمایند کند پیش او نیاید و بچیزیکه او را فو قصبه کرد یا غلغلی ساز و تحریک سازد و نمایند
که آن در حدت مرض او مفید است و هرگاه بیمار را سبب عارض شود و آن از دلایل بحران نباشد و در خواب مستغرق بود و حتی که خوف و فرو رفتن حرارت غریزی
بشهر بدن و اخلا و آن باشد باید که آنرا بیدار سازند و عطسه و زنده و اطراف او خوب بمانند و اگر طبع قبض شود و وقت بحران حاضر نباشد او بخار و شربت
بنفشه تر کرده و یا لعوق اخاص و یا شربت آن بدینند و یا شانه بعمل آرند و اگر طبیعت نرم گردد و این نرمی بسبب بحران نباشد آب پسته جو با گل قبری
و سرخ عربی و یا قرص طباشیر قلاب یا به بدیند و بر بکند و سیب شامی در گلاب تر کرده بدینند و بر شکم صندل و گلاب و آب برگ انگور بنفشه و
چندین در سائر اعراض که این مرض را لاق شوند عمل نمایند و بتدبیریکه در علاج اعراض تابع حیانت مذکور گردد و علاج کنند و تمام تدبیر مرضی بدانچه
مذکور شد تا وقت منتهای مرض و حضور وقت بحران نمایند و چون وقت منتی باشد و قوت قوی بود از غذا منع کنند و آب سیب یا شربت بنفشه
یا آب جلاب یا آب انار که در آن ککاک تر کرده باشد بخورند و اگر قوت ضعیف باشد و وقت بحران قریب بود باید که مرضی را آب گوشت
بچرخ یا درج یا تیمم یا ککاک کوفته و آب سیب شیرین دهند و در آب نوشیدنی ککاک اندازند و چون وقت بحران حاضر گردد و باید که تحریک مرضی از علاج
او در کثرت کلام بدان نکنند و خدام او را امر کنند که آواز قوی نکنند و او را بچیزی حرکت ندهند و غذا منع کنند و سوای جلاب یا آب انار یا آب سیب
ندینند تا آنکه بحران تمام شود و مرض منقضي گردد و باذن الله تعالی و چون مرض با خطا ط شروع کند باید که تدبیر مرضی بتدبیری نمایند که در وقت مرض

نکته

میکنند تا آنکه از سر و روتها و زکند بعد از آن تدبیرش بطریق نائین از امراض فربا بند جانی و ایلاتی می نویسند که در سرسام و موی بعد فصد سر و و
 نماندن پاریچه بلول بر و غن گل و سرکه و گلاب بر سر این بخاشند بار و بویانند آب سیب و آب مور و تر و گلاب و صندل و اندکی کافور هم بزنند و بکار برند
 این نطول سر و سازند بنفشه و نیلوفر یک و دشت با بونیکشت همه را در آفتاب بپزند و سرافا بپوشیده و آنرا چون حرارت آتش کمتر شود سرافا پیش
 مرغیر کشاید تا بخار و برینی رسد و دشت کنند و غن گل بر آن انداخته انگاب نمایند و چادر بر سر بکار کنند تا بخار آن بیرون نرود و باقی آب آفتاب بر سر
 بپاشند و حمل در ستمالی و نخل و نطول آنست که در ابتدا ای این علت چینی را می راق بکار برند تا آنجا که عروق خارج سردم کرده باشد چینی را می بنشیند محال با آن
 بیامیزند و اگر در بنفشه اول اتفاق فصد بنفشه و قوت فصد است بود یا مانی دیگر باشد اسهال یا این حقه لین نمایند کشاکش بود و استار بنفشه و نیلوفر و واحد یک استار
 غناب پانزده عدد و پستان سی عدد با بونیکشت در هم راند و آفتاب بپزند تا یک آنرا باند صاف کرده و پنجاه درم از آن بگیرند و یک استار شکر سرخ و در آن حل کرده
 یک استار و غن بنفشه آمیزند و نیم گرم حقه کنند و اگر حقه ملن باشد شیف بنفشه و شکر و اندکی ستمیر یا بکار برند و اگر شیف نیز ملن نبود و اما انوار که از تر سندی
 و غناب و لو و پستان و بنفشه چنانچه چنانچه شیف و شیر خشک حل کرده بدست طبع نرم شود و اگر شیر خشک نباشد عوض آن شکر کنند و اگر شرب سی درم تر سندی
 و سی عدد و لو سیاه و آب تر کرده است در شکر انداخته صحت کنند و بدین صواب باشد و شیب وقت خواب دو درم استول و هفت درم شکر و آب انار ترش
 و شیرین بدیند و چند ماه و سه ل کنند یا لیدن یا با و غیره که مذکور شد و در ابتدا ای مرض غذا ترک نمایند و آب انار ترش و شیرین باندک جلاب یا سکنجبین
 منورج آب سر و یا بجلاب افتد اما کنند و اگر بنفشه طبع قبض باشد شربت های بلین چون شربت بنفشه یا نیلوفر یا آب انار یا ماء القری یا آب هندوانه بجلاب یا شربت
 آلو یا آب میوه یا با شکر بدیند و بعد یک روز یا دو روز اندکی کشاکش قوی باید داد و اندکی سکنجبین و حفظ قوت نمایند و سکن مرض خانه خوش هوا باید و در تاریکی
 و روشنی معتدل باید و در خواب آوردن کوشش نمایند اگر قوت قوی باشد نیلوفر بر صندل و پیشانی او طلا کنند و بویانند آنجا که ماده مرض صفراوی محض باشد نگاه
 کنند اگر صفراوی است پذیرفته باشد و عفو نیست قبول نگردد باشد تبسکین و تعیل آن مشغول شوند و اگر عفو نیست یافته باشد تبسکین تعیل متفرغ باید کرد و در
 علاج او بدین گونه باید ساخت که وقت صبح شربت غوره یا شربت ریاس سکنجبین یا شربت ترنج یا شربت لیون یا شربت انار بدیند و اگر طبع نرم بود و شربت آلو
 و آب تر سندی بجلاب بدیند و بعد دو ساعت شربت کشاکش بدیند و اگر صفراوی است یا شربت ماء القری یا آب هندوانه و دهنده و شربت خشتاش و شربت بنفشه و درین
 موافق باشد و وقت غیر و شربت از خیار ترش یا شکر و هندوانه آنجا که حاجت غذا باشد فرو کرده و و فرود اسنانخ و فرو ده ماش مقشره و یا کاهو و اندک کشنیز تر
 بدیند و فرو ده خیار هم بر و غن با دام و اگر ترشی خواست طیفیل از عدس شربت غوره یا از ماش مقشره یا زعفران سازند و تدبیر خواب باید کرد و شربت خشتاش
 و فرو ده ساق و کاهو و برگ کاهو و درین با جاف باشد و آنجا که حجت آید حقه نرم چون روغن بنفشه اندک کشاکش یا این حقه لعل آرنج بنفشه تخم خلی
 کشاکش جو سبوس گندم هر یک یک شست و همه را در و آفتاب بپزند تا نیمه آید مقدار هفتاد درم بگیرند و پنج درم شکر سرخ و پنج درم روغن بنفشه داخل کرده بکار برند
 و این حقه حرارت و تشنگی نشاند کشاکش است درم لعاب استول ده درم روغن گل ده درم بنفشه مرغ و عدد دهم را با هم بزنند و بکار برند و آنجا که بسمل
 حاجت آید از بنفشه و تر سندی و شیر خشک سازند و اگر از سر و آید از بنفشه و نیلوفر و تخم طوطی و پستان و خیار شریف و شیر خشک سازند و اگر بعد متفرغ شود
 حرارت قوی باشد قرص کافور بدیند و هر وقت که معده خالی باشد خرقه که آن بسک و گلاب و اندکی کافور تر کرده بر جگر و سیننه او نهند و روغن گل گلاب اندکی بر
 هم بزنند و بر سر نهند و آنرا که بخوابی باشد روغن بوی شانه گوید نطولی از بنفشه و نیلوفر و گل سرخ و پوست خشتاش و کشاکش جو و برگ کاهو و پنجه بر سر بزنند و بهر شربت
 و مقعد و کف پا و بینی او و روغن منقح که در روغن بنفشه چرب باید کرد و شیر و خمران در بینی چکانند و شربت خشتاش بدیند و با بون و شهاب فرم و کشاکش جو
 بنفشه در آب بپزند و پای او در آن آب بپزند و پیشویند و اگر خشیان وقتی ظاهر شود باز نباید دشت پس اگر از صندل و آب سیب و آب بون و شهاب فرم و کشاکش جو
 و شربت انار و شربت لیون و پستان انار و آب سیب بدیند و هر معده بود و زعفران و مور و تر و آب سیب و بهر غذا کنند و اگر اسهال پدید آید و ضعف آید
 قرص طباشیر شربت انار و شربت غوره بخوراند و پسته جو بساق و اندک بلوط نافع بود و غذا بسویق شعیب و ساق و جوارس بغیر ادام بیان سازند و چون

در ستمالی

هر یک بخت عدد و یک نیم آن را آب بپزند تا به نیم رطل آید شیر خشک و ترنجبین و خیارشور هر یک ده درم در آن مالیده صاف نموده بنوشند و غذا در آخر روز
 با شیر دهند و چون بزیان و اختلال عقل عارض شود و تلخه بار و مقوی و باغ مثل صندلین و گلاب و آب خیار و سرکه که گند و شیر زنان و روغن گل سازند
 و اطراف آب گرم و مطبوخ بنفشه و سبوس و قطعی و اندکی نمک طعام ببالند و جراد که دو و خیار بر سر نهند و ریاحین بار و مثل بنفشه تزوکل خشکاش و نیلو فرود
 و گل کدو و برگ آن بپزند و برگ بیدانه فرش کنند و گلاب پاشیده بر آن خواب کنند و تفکد از آن شیرین نقشه ملوشتا بشکری سفید سازند و آب تر بنیچاه شقیال
 بشکری سفید ده درم و آب خیار کوفته افشوده بنوشانند و نوشیدن لعاب بنبول بجایاب بلغ بلع دارد و اگر از صفرا باشد علاجش صرف غلیظت به تهرید سه
 و ترکیب آن در یختر روغن گل و سرکه بر سر سیار و تغریق راس بر روغن بنفشه و روغن گل و روغن کدو و ترقویت دماغ و عدم قبول آن ماده را و اسهال طبیعت
 با مالو که و مطبوخ آن و آب نقیض شمش آبی این تصویرین ششم آنرا بنوشانند جلاب هر صبح از ترندی ده درم تخم کاسنی سه درم غناب و آلو هر دو
 بست عدد و شکری سفید ده درم و ترنجبین پانزده درم و اقصاد از سر غذا بر مالو شیر مطبوخ در آن خشکاش و بنفشه و غناب و پیستان است و شربت بنفشه
 و خیمه و بنفشه و شربت خشکاش هر کدام از اینها که بنوشند نافع است و تلخه بار که در موی گذشت استعمال نمایند و جراد که دو و خیار و کاه و غناب و غناب سبز
 بر سر نهند و بر فرش صندل و برگ بید سبول بجایاب خواب کردن نافع بود و این حقنه در سرسام صفراوی بسیار نافع است زیرا که اسهال بر فو کس و
 حرارت ایجاد نکند بلکه تسکین آن نماید و ایضا در جمیع حاده چون طبیعت قبض باشد استعمال نمایند بکیر سبوس گندم در صره بسته و تخم قطعی و جو نقشه
 هر دو را یک یک با کاه و غناب و پیستان هر یک بست عدد و نیلو فرود چهار درم سنای پنج درم و دو چار رطل آب بپوشانند تا یک نیم رطل بماند و در آن ده درم شکری سفید
 حل کنند و ده درم روغن بنفشه بر آن ریخته حقنه نمایند و این حقنه دیگر تطهیر حرارت غریبه بسیار کند و تسکین عطش و لیسب نماید بکیر آب کشک جو
 و وادویه لعاب بنبول و روغن بادام شیرین و روغن کدو و هر یک اوقیه و خوب بهم زده بدان حقنه کنند که این تطهیر عجیب ایست و سرسام و احوال آن
 نماید و در سرسام صفراوی اسهال شکل بود و هر آنکه ماده در بیوقت بسوی سرها عد باشد و تقریحا گفته که سرسام جمیع اجناس خود قاتل است و در جمیع
 ساه چون مریض از روشنی نفرت کند و در سروج دائم و ثقل یا بد بحدوث سرسام متیقن نمایند چندی گوید که در سرسام موی قصه قیال و اخراج خون
 بقدر قوت و تبیین طبیعت آب فواکه مثل ترندی و شربت آلو و نیلو فرود و غناب کنند و تلخه و شمومات بعمل آرند و از اغذیه ماء اشیر محض آب انار دهند
 اگر بر فیه نباشد و الا جلاب از غناب و پیستان و نیلو فرود و خیمه و بنفشه و مانند آن بدهند و اگر باوی سر بود بشربت خشکاش و از اغذیه ماء اشیر بنفشه و بادام شیرین
 یا ماء اشیر بنفشه با دام و تبیین طبیعت حقنه های لینه و سهلات مشروب و سبیل مثل شیر خشک و ترنجبین و ترندی در روز پنجم و یا در ششم بکنند و این طبیعت نافع
 این علت است و حقنه آن همانست که در قول ابن الیاس گذشت لیکن در اینجا وزن بنفشه سه درم و نیلو فرود دو درم و کاسنی دو درم است و روغن بادام شیرین
 یک درم عوض غناب و پیستان نوشته و در صفراوی هر صبح شربت نیلو فرود و بنفشه دهند و برای تبیین شربت ترندی و غناب و بنفشه بنوشانند و اگر
 حرارت بسیار قوی باشد این قرص کافور دهند بنفشه نیلو فرود و طباشیر گل سرخ تخم خرفه تخم کاسنی هر یک سه درم مغز تخم خربزه مغز تخم خیارین مغز تخم کدو و هر یک
 پنج درم رب اسوسن دو درم صندل سفید سه درم کافور ربع درم زعفران ثلث درم همه را کوفته بخینه قرص سازند شربت دو درم و این حقنه نافع است بنفشه
 خشک یک کف ساسه درم ترنجبین ده درم باقی همانست که در قول ابن الیاس گذشت و نوشته که در سه رطل آب بپزند تا یک رطل بماند این همه الی الله
 که اگر درم حادث از خون باشد مبادرت به تصفیه قبل از حکام مرض کنند و اگر قصد دست ممکن نبود برگ پیشانی و بینی کشایند و اخراج خون مقدار حاجت بیکدفعه
 نمایند و ماء اشیر مطبوخ و آب بنفشه بنوشانند و آب انار بدهند و تعدیل طبع آب ترندی و شربت بنفشه و نیلو فرود یا شربت و روغن کدو و اگر طبع غلیظ بنفشه
 باشد شربت آلو و خیارشور آب ترندی و شربت غناب دهند و اگر خشکی بسیار باشد بشربت میوه در آن نمایند و اجازت شربت آب سرد دهند پس از آن
 و در تقویت سر روغن گل مغز و سبوس که و یا سرکه و گلاب کنند و بر پیشانی صندل و گلاب و کافور طلا نمایند و اگر از شرب و آب اسهال نشود و حقنه لین
 بعمل آرند و اگر مریض قریب بموت رسد و بخوابی شده و اختلال عظیم باشد بطول موقوف که در فوکل علاج گذشت بر سر بزنند و اگر بدن متلی باشد

و خاکشی دهند و در روز ششم بلینی دهند باین وجه مغز فلوس پانزده درم شیر خشک تریچین سیریک و درم خمیر و بنفشه هفت درم گلشنه شکری ده درم ریوند خطائی نیم مثقال روغن بادام نیم مثقال و این مخلوط از مجربات ست سنای یکی یک جزو گل بنفشه پیرا و شان کا زبان سیریک نیم جزو موینقی عذاب زرشک هر کدام بقدر مجموع با ده چند آن آب بچوشانند تا ربع باند صاف نموده کشند زرشک تخم کاسنی تخم خیارین تخم خرفه مغز تخم گند و سیریک سه درم کوفته در طلی از آب مذکور بنیدازند و تا دو ساعت بگذارند انگاه صاف کرده بوشانند فانه من الاصل البجینه و اگر طبع در غیر روز بجران نرم شود و سبوق تغییر با گل ازنی و صمغ عربی یا قرص طباشیر بر آب به و رب سیب و گلاب بدهند و صندل و گل سرخ با گلاب آب برگ انگور بشکند و اگر مرض بطول انجامد بمریکه در قول انطائی گذشت بعمل آرد و باشد که در آخر سر سام زبان بسبب نزول ماده گرفته شود و بیمار بر تکلم قادر نباشد درین وقت از گل بابونه و اکلیل الملک و سیوس گندم و گل بنفشه بر سر و گردن بطول نمایند و سر بنجر آن دازند و کبر وید و شده که ماده سر سام بجران انتقالی بقحف ریخته و زیر جلد باعث اورام غلیظه صابیه گردیده و از درد اومت تطلیقه آب کشند نیز تازه تجلیل رفت و در غدا عایس با سرکه بغایت غلیظ است سید بگوید که این قحف طریب بلین مسکن حرارت در سر سام صفرا و است ماده الشیعر سی درم روغن گل ده درم لعاب بجنول است درم نیم گرم قحف کنند و گاهی خمیر و بنفشه یا تریچین قدر حاجت اضافه کرده پیشود و این قحفه جید است عذاب پستان سیریک ده عدد و بنفشه درم بنفشه شکلی پنج درم نیلوفر سه درم چند ریگ قحفه طلیفه چوشانیده صاف کرده است درم تریچین یا شیر خشک و فلوس خیانتش برده و در روغن کنجا پنج درم بوره ازنی یک نیم درم و این بلین صاحب سر سام را در روز ششم بخوراند شیر خشک ده درم تا پانزده درم قرصندی منقی پانزده درم خمیر و بنفشه پنج مثقال گلشنه ده درم را و نیم مثقال و این سسل در روز دوازدهم یا شانزدهم دوزده شود و فلوس خیانتش برده و درم ماده مثقال گلشنه پنج مثقال شیر خشک ده مثقال خمیر و بنفشه ده مثقال ریوند چینی نیم مثقال روغن بادام یک درم با وزن ده مثقالی بنفشه

علاج فلغمونی و شقاقناوس دماغ

علامتش مثل علاج سر سام دمی کند لیکن در فصد مبالغه نمایند و فصد عروق زیر زبان و چهار رگ و عروق جبهه و پس گوش بعد فصد سر و بسیار نافع است و حکیم علی نوشته که در فلغمونی مبالغه در ماده مواد بسوی سفلی از وضع خارج اولاً برکتین پس جندین پس بر خاصرتین پس بروکین پس بر فخرین پس تین نایله و بر ساقین شرط نیز بعمل آرند و این بعد فصد اولی و ابضا در متعال شومات هارده مثل صندل و کشنیز سبز و گل که و خیار کچک و کافور و امثال آن و کذاک اطوخ اطلایه و فخره بارده و منوم بر سر چنانچه در حمزه مذکور گرد و مبالغه کنند و صاحب اقتباس گفته که فلغمونی و شقاقناوس نیز از قسم سر سام غلیظ است و بسبب فلغمونی نقص خون است و بسبب شقاقناوس خون گرم با ترکیب سرد بود و علامتش سر سام دمی و سردی و سردی و سردی

علاج حمزه و حمزه دماغ و قوبای آن

علامتش بعینه علاج سر سام صفراوی است مع زیادتی تطلیق کثیر و دوام ربط اطراف و فصد چهار رگ و این ضما و علوی بخان نافع حمزه است آرد ماش آن وجود در روغن گل و شیر زنان و زرد و بیضه نیم شست میخته بر پارچه کتان مالیده بر سر کنند و ساعت بساعت تبدیل نمایند و این ضما در ابتدا استعمال جراوه کرده و خیار پوت خمریزه عنب ثعالب که کاسنی گل بنفشه کوفته افاقیا و خل کرده ضما نمایند و این ضما در انحطاط استعمال میکنند آرد ماش بقدر کف گل بنفشه مثقال فاوانیا و انگ گوفته بشیر زنان و روغن گل و زرد و بیضه میخته بر پارچه طلا کرده بر سر گذارند و این طلا نافع است صبر عفران افاقیا فلفل گل زنی شیاف یا شیا صندل سرخ قوفته باب کاسنی تازه و آب عنب ثعالب سبز میخته بر سر طلا کنند و صاحب اقتباس این را نیز قس از سر سام غیر حقیقی نوشته و گفته که اول فصد قیفال کنند و بقا صله دوسه روز بزرگ پیشانی و بایستی کشانید پس بمعالجه سر سام صفراوی پردازند و شیخ میفرماید که علاج حمزه و قوبای دماغ بملج صباران یا نینر طبری و گیالانی گویند که حمزه بجای مصلح چون حادث گردد در سائر اعضای ظاهری حسن منقسم به دو قسم می گردد یکی منبسط زیر جلد و درین حرمت در جلد ظاهر میگردد و دوم فرو رفته و در عمق لحم و این را حمزه بجم نامند و حمزه فلغمونی نیز و این را بکست شباهت حمزه دارد و حرکت آتش و حرقت و التهاب بدان نامیده اند و این نوع گاه عضو را فاسد میکند و اما است آن بیناید و گاهی زائل میگردد و بسبب قلت ماده و کثرت آن و بنش و مصلح آن و بسبب بلین مرض سختی

که بیشتر نفس می ماند اگر اعمی نباشد اول فصد کنند و بر نضج ماده نضج بفرستند و نضج از باویان یک مثقال اصل اسوس نقش نیم کو فته پرسیا و شان هر یک سه درم
پوست سبج کرفس یک درم چوشانیده همان نموده یک نیم اوقیه بکند حل کرده باز صاف نموده با و اوقیه تخم بنین بزدوری صبح نیم گرم نوشانیدن نیز مفید بود و اگر تپ
زیاده باشد بگفتند و قهوه در عرق غلبه کشاق باویان هر یک پنج توله مالیده نوشانند و نخله از حب لاس چوشانند و روغن گل و سرکه آمیخته بعمل آرند و پاشویه و سوسوط
و ضماد بکار برند و پیرغ بعد از خوردن آلوده و حاق انداختنی آوند و پوست سر بزغال که اگر کم بر سر بستان از جو بایست این ببطار است و مومول نیست که مرغ خانگی
با کوبه تر پنجه نموده و بنوعی که خوش بیرون نرود با بر سر بعضی افتد که شگفتانند که اگر کم بر سر بندند و هر گاه سر شود تبدیل نمایند و در ابتدا با پاچه بر سر که باد و وزن آن

[illegible]

[illegible]

عطاش

و آن درم تا خفیف است که در باغ صبیان حادث شود و نشانش علامات حمه و باغ است که در تحصیل قدام سرسام مذکور شد مع عدم سیری از آب و این مرض را تشنگ گویند پس بر تبرید و ترطیب باغ لعاب بیدانه شیر و مخم که دو تخم خیارین و تخم کامو و شربت بنیاد و فرید بند و از پوست کدوی تر و خیار و برگ خرفه و روغن گل و قدری سرکه و یا از روی بیضه و آب کشنیز سبز و آب غلب ثعلب سبز و روغن گل سرکه در بر سر خفا و کنند و بعضی آب خرفه و شیر و ختران می افزایند و خفا و کاه و کزین شیر و ختران باندکی کافور و نهدان پوست تربوز بطور کلاه بر سر نیزغید است و هرگاه گرم شود و خفا و را تبدیل نمایند و طباشیر با شیر خرفه نوشانیدن و نهادن لعاب اسفند بر روغن گل و در ابتدا قدری سرکه آبیخته و یا صندل و گلاب بر سر خفا و کردن نیزغید فوخته اند و اسهال درین مرض خوب است پس اگر عارض شود و چشم بگردد و یا بیک دست را در آب بچوشانند که نرم شود و برآورده صلیب کنند و بر تارک سر خفا و ساختن پارچه بر آن بر بندند و مکرر بچمال آرنج تمام و بهر چنین خفا و امل آب ساینده یا آب که در روغن گل و زرده تخم مرغ آبیخته بر تارک سر که تشنگ نافع و کذا گنند و آب برگ نیشاب سبز ساینده بر سر خفا و کردن نمید و حر و آید طباشیر خرفه و زرد که در روغن ساینده و بخوراند بعد از آن شیر و تخم خرفه بریان شیر و تخم کامو و در عرق بازنگ عرق کیو که گلاب بر آورده بر سر پیشین شربت انار شیرین داخل کرده بازنگی آن بالای آن ریخته بندند و گاهی عوض رو و در که با سیکان و در عرق بید مشک میا بندند و گاهی دو درم خفا و را نیزغید و نشانش باندک سرکه و غلب ثعلب بر روغن گل کردن نافع و بخور خفا و دست و پا بستن و دست و پای را در آب سر و تشنگ میخیزد و در صورت قبض طبیعت آب که با شیر خشت یا آب غلب با شیر خشت نافع بود و در خفا و آتش جو در خفا و اسهال غفلت است جو و مانند آن هر چه ذی قبض باشد بخوراند و اگر محتاج فصد گردد و یا در فصد ناپایند و تقبیل غذا کنند و از تخم و کوم و حمام حذر کنند

اورام خارج راس

و این بر دو قسم است یکی درم حار یا بار که در حجاب خارج فوخته اند و نشانش خاصه می آست که رنگ جلد متغیر گردد و دخت باشد و آبگشت فرو نموانست و در روغن و وجه محسوس شود و علامات احتیاج رطوبت خارج فوخته و آنکه درم حار است یا بار و طبع لون و موافقت و مخالفت چیزی می که باور سدد و یافت کنند و ورم باشد و آن ورم و موی رویشانی است و گویند که قسمی سست از فطرتی که ماده آن خون حادث و خطا بعد از بار و در اجزای خارجی سر و پیشانی و بینی و حوالی چشم حادث گردد و یا که بنا بر عظم سبیل و عضای و فم و شل جگر و درم حار است و اعراض شسته او پذیرد و می که بسیار پدیدارد که در زرمای سر و پیشانی و باشد که ورم فردا آید و یا که و بازو شل شود و در سر و و خارش و انتفاخ رو و بینی و گوش و پیشانی و برآمدگی چشم و غلیان و شدت و وجع و ضریان لازم نیست با جملہ علاج شمر جگفته شود و علاج تخم و آن ملاحظه آن که درام نوع ورم است و از کلاه خطا هم رسیده از علامات آن به علاج انقسام سرسام کنند و به آنچه در باب اورام غده امل آن و جماعت باشد و از فصد زیاد و ترغید بود

علاج ماضی

آنچه از فصد سر و دیگر تداوم سر و در طبع و طبع در علاج ابراش باغی و موی و صدراع و موی و سر سام و موی مذکور شد لعل آرنج لیکن بهالند و تبرید و ترطیبین زیاد و باید نمود و بعد فصد سر و فصد سر و در رگ زیر زبان شفتین دار و در گیشانی و خنجرین نیز کشانند و باو القرح و ما و انجبار و غیره مبردات و مرطبات اختیار کنند و کافور نیم و آب طباشیر مخم که و منتر تخم تربوز و گل ارشی صندل سفید کشنیز خشک هر که ام یک ماشه حسب استخوانیدن و بالایش لعاب بیفول یک شقال شیر و تخم کامو شیر و تخم خیارین هر یک دو شقال عرق بید مشک عرق کاسنی هر واحد ده شقال کجین پنج شقال نوشانیدن معمول اکثر تاخرین است و طلای صندل سرخ گل انی شیا ف مایه حافض کی پوش در بندی گل تیمولیا گل شاموس هر واحد یک شقال کافور یک انگ آب کاشی و کاهو سبز و سرکه متعل غلوی نان است لیکن قبل از فصد استعمال فساد راجع منوع است و بعد از آن اضده باره را در عیشیر لعل آرنج و زرد چارم یا نیم ملین مبارک یا آب فوا که شل آلود و غلاب و ترغندی و ترغیبین و شیر خشت دهند و از فطرت بخور آن نکنند زیرا که از امراض حاده است تا آنفی دیگر هم نرسد کذا فی شرح مقالات بقراطی و بهر جذب خون از باطن بسوی ظاهر ششایی سرخ بگردد و گویند که لطول بگلاب و آب برگ سر و صندل و آبهای بقول که در قول صاحب کامل می آید همه یا آنچه حاضر باشد بر سر خفا و صاحب کامل گوید که در ماضی اخراج خون مجددی کنند که لغشی انجا ایشطیکه قوت متعل باشد و بعد از فصد آب انار میخوشش با ششیه

تخم خرفه و طباشیر بزره و بزره عدس کنج و آب انار خوش یا با سفناخ و قطف نذیره فرایند و روز دوم اگر مرض راز دیا قوت باشد فصد قیضال از جانب دیگر کنند
 و خون بقدر کفایت و احتمال قوت برآند و ما الشعیب آب انار شیرین ترش بپزند و بنزوات فاکو را خفت از انما و طلای نرود و صندلین و آب برگ کاسنی
 آب کشنیسبز و آب برگ خرفه و آب جی العالم و آب کاهو و آب عشب ثعلب و کالج بر سر دروی طلاء کنند و تدبیر بر سر در مطب شل ما و الشعیب و غیره لازم گیرند و حریر
 معمول از آب سوس گندم و شکر و روغن بادام و مانند آن از غذا بپزند و بپین طبع با الفواکه یا بنجین و ما و الشعیب نمایند سهری گوید که من تجربه کرده ام
 درین مرض عند سوز و حال توأخشی استعمال نفوخ شمش و تغذیه بزره و سفناخ مع شیر و مغز تخم که و و مغز تخم خیارین و ملازمت ضا و بندی باین نوع که در بزره
 قفل گرد و صندل سرخ اصل سوس خاتم قلم گنازیر و سفید گل نیلوفر کالی زیری نیل کشی بر می و هماره سهری که در آب بپزند که هر اشود پس همان آب که باقی
 سائیده ضا و کنند و گفته که اگر کسی بعضی از وی این ضا و ترسند که خلیل آن بیکر اجزای بار و او میشود باقی علاج این مرض در آخر کتاب بحث ادرام و ادرام و ادرام

اجتماع المائی الراس

گاه باشد که رطوبت دایم و قحط بالایی غشای صلبه یا خارج قحف زیر جلد سر جمع شود پس اگر و قحط بود چشم کشاده ماند و بسیار تر بود و همیشه اشک جاری
 و در بعضی از سرخو گرانی دریا بچنانکه او را سر بر دشتن چشم بماند کردن و دشوار بود و این قسم علاج پذیر نیست و اگر خارج قحف جمع شود و باشد این اکثر بنبشای قاطبه
 افتد که بعد از ولادت سر طفل را بشدت نمک کند و بدان سبب من رگها کشاده گردد و خون قیق مالی بیرون آمد و بر جلد جمع شود و درین قسم جلد سبز بنام سوس شود و لیکن
 رنگ او بجا خود باشد و بگشت فرو تو انداختن بخلاف و در خارج قحف و طفل بسیار گرد و پیدا ماند علاج نظر کنند که رطوبت کثیر است یا قلیل و بر سر و تقدیر مخصوص
 در آن مکان است یا غیره که بفرستند و فرستاده شود و اندرون قحف پس اگر کثیر باشد بر او و غیره مخصوص و معالجه آن نظر دارد و طبیعت که از زرد و اگر قلیل المقدار و محدود باشد
 بخوی که بفرزند طاع نپذیرد تدبیرش آنست که اول موی سر تراشند بعد از آن با بونه اکلیل الماک شسته سوس گندم در آب جوشانیده نطول نمایند بعد از او دیگر گرم
 و خشک باز عفوان و بزره و زنی ضا و کنند و پاره اسرب بالای آن نهند و اگر لیون زرد و پاره کرده بالای آن اندکی نمک پاشید و بر آتش گرم ساخته و زنی و دستها بکشند
 و چند روز قلیل رطوبت می نماید و اگر ازین تدبیر فایده نشود آن موضع را شش کنند و آنچه در وی است بیرون آرند و فاده بران بپزند و فاسه روز شراب و روغن کجند
 بران چکانند پس فاده را واکند اگر زخم مندل شده باشد فیه و الا بر هم مدل علاج نمایند و اگر در روییدن گوشت دیگر گردد آنخوان را اندک تراشیده بران مرام
 نسبت گرم گذارند تا آنکه گوشت بر ویانند و گاه باشد که طبیعت خود اصلاح آن می کند و احتیاج باین تدبیر نمی افتد

سبات سهری که آنرا قوما نیز گویند

بدانکه قبول جالینوس فی شیخ المیس این علت سهری است مرکب از سرسام بار و حار زیر که ماده این ورم حاد شد از دو خاطر معالینی بنغم و صفر در مجاری
 که با هم امتزاج نیک نیافته و از سر ماده اثری جدا گانه در موضع متورم ظاهر میشود و سبب او امتزاجی است که از بعضی گوشت اکل و شربت سکر متواتر بر میسر نخواه آن کس
 صفر و می مزاج باشد که بواسطه مزاج او و قصور فهم از کثرت غذا و در دو خاطر جمع شود و خواه طعام و شراب که کثرت استعمال کند حار و ولد صفر باشد که بطبع خود توید صفر
 کند و کثرت مقدار از خویش بنغم پیدا نماید بنا بر قصور فهم و در اکثر از شراب کثیر صفر پیدا میشود و از اطعمه کثیر بنغم و گاه هر دو خاطر بعد اعتدال و مساوی میباشند و گاهی
 غالبی آید یکی بر دیگری پس غلبه میکنند علامات او و گاه اتفاق می افتد و یک ضایع نماید میباشند برای هر یک از آن هر دو کثرت بردگیری و بقول صاحب کامل
 و ابو یعلی این سبتا و غیره سبات سهری از اجتماع اسباب سبات که آن سوز مزاج بار و رطب و بنغم است و از اسباب سهر که آن سوز مزاج حار یا بسبب صفر است حادث
 میشود پس تقدیر اگر بنغم غالب باشد زمان خواب غالب طول بود و بز زمان بیداری قلیل و کسل و تبخیر چشم و عدم التفات بچواب آنچه از مرض سوال کنند چون جواب
 بشواری یا تا مل فک و سائر اعراض اشیر غس پیدا باشد و این را سبات سهری گویند و اگر صفر غالب باشد زمان بیداری غالب طول بود و بز زمان خواب زیاده و کثرت
 متصل و فرو قش و چشمها خشک آن و عدم تنفرق در سبات بلکه سباتی که صاحب آن بز و وی پیدا گردد و سائر اعراض قریطین مع یا اگر در دو این را سهر سباتی نهند
 و اگر بطریقی ندرت مقدار هر دو خاطر مساوی باشد اعراض هر دو برابر یافته شود و درین صورت در تقدیر لفظ سهر سبات و یا لفظ سبات بر سهر اختیار است

٥٥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

در آب کاسنی سبز مرق و آب شاه تره سبز مرق هر یک پاؤ آنا را گلاب نیم پاؤ و شنبلیله صبیح مالیده صاف نموده و تخمین مغز فلوس گل کند هر یک چهار توله
مالیده با صفت کرده روغن بادام منج ماشه و فحل کرده بنوشند و بجای آب تا دو پیر عرق گا و زبان و کاسنی بنوشند غذا نشانه دهند ایضا اگر با صلا و حشمت
باشد اول تبرید با لعاب بهمانه شیر و تخم کاسنی و تخم خرفه و تخم کامو و عناب بخارین آب ترهندی سه توله آب آلو بخارا ده دانه عرق کاسنی و عرق شاه تره هر یک
هفت توله گلاب چهار توله شربت بنفشه و گاهی شربت نیلوفر دهل کرده بهند و از فصد با سلیق خون پاؤ آنا را گیرند و اگر هنوز صلا باقی باشد از فصد دوم و صاف نمون
بقدر پاؤ و سیر و یک و زگیرند و بعد فصد به تقویت آنا مری ورق نقره شیر و عناب عقیات خمیر و صندل یک توله حل کرده بهند غذا نشانه بشور با بعد و رو
که ماده در سرفرا گیر و فصد سر و یکشاید و باز تقویت نموده بعد پنج شش و زشب بلبله مری یک عدد و همراه عرق گا و زبان هفت توله بعد یک پاؤ غذا خورایند
صبح نفوس از فصد نیلوفر هر یک هفت ماشه آلو بخارا هفت عدد تخم کاسنی شش ماشه پستان بست دانه گا و زبان چهار ماشه بخارین کوفته شش ماشه همراه خمیر بنفشه
سه توله بهند دوم روز شاه تره افزایند و در هفتم در نفوس مذکور پنج کاسنی شش ماشه حل اسوس اسطوخودوس هر یک چهار ماشه با در بنجوبه بسفاج لمبله زرد
هر یک شش ماشه افزوده گل کند عرض خمیر بنفشه و فحل کرده دهند و بعد سه چهار روز بر سوسل سنای کی شش ماشه فقیهون به صره بسته هفت ماشه نفوس
و مغز فلوس شش توله تخمین چهار توله روغن بادام شش ماشه افزوده دهند و در سوم تبرید با لعاب بهمانه شیر و تخم کاسنی عقیات شربت بنفشه سه توله اسطوخودوس
پاشیده بعد سوسل منصف داده آخر شب حب لاجورد و صبح در فصد سسل بدون مغز فلوس روغن بادام داده و ناسه و زیک و در میان تبرید نموده متقیه
و باز تبرید و یک سسل مغز فلوس بهند بعد به تقویت دوا المسک بار و همراه شیر و مغز تخم کاسنی و تخم کاسنی و تخم کاسنی به تبدیل استعمال کنند و برای تبرید
مغز تخم تر و ز چهار دم سوده در شیر و نبات مقوم نیم پاؤ و خورانه ایضا اول تبرید شیر و مغز تخم تر و ز عرق شاه تره شربت نیلوفر سه توله بالاب آن بهند
فصد با سلیق و آخر روز تبرید با ستور بعد از آن منصف صفا تخم بخارین افزوده بهند بعد چرایته فقیهون گا و زبان حل اسوس بخیر و سنای کی مغز فلوس
تخمین شیر شش و غن بادام منصف افزوده سسل دهند بعد حب لاجورد و بهند پس تبرید شیر و مغز تخم کاسنی و آب آلو بخارا عرق شاه تره خمیر و صندل
اسفول پاشیده نوشانند بعد هفت روز فصد هفت نام کنند برای فقیهون سوسل و سوزش تبریدات و سوطات روغن کدو و غیره بهل آرند و دوا المسک بار و
باشیر و تخم خرفه و گلاب شربت آنا شیرین اسفول پاشیده دهند بعد ما و لجن بهند ایضا بصورت حدت ماده و ضرورت تطبیق متقیه بعد از فصد تبرید
ما و لجن بهنوف سودا و لجن فقیهونی بهند و شب حب لاجورد بخوراند و یا ما و لجن همراه شربت بزوری و گل کند شروع کرده بعد مغز فلوس هفت توله گل کند
تخمین هر یک چهار توله روغن بادام شش ماشه و ما و لجن افزوده سسل دهند بعد شربت سودا و سوسل لاجورد همراه ما و لجن بهند و اگر سوسل حرارت کند بقدر
دو سله دهند برای تقویت قلب و شام زهره خطائی یک ماشه طرا و طباشیر هر یک چهار سسخ لاجورد سوسل و شربت آنا یک تله آینه همراه عرق
کیوره گلاب عرق گا و زبان شربت آنا دهل کرده فرج شک پاشیده بهند و فنج بار و خوراند چون ما و لجن یک نیم پاؤ و یا نیم آنا برسد و دو توله کم نمایند
ایضا اگر با خفایت قیصری مزاج بود بعد فصد و تبرید و تقویت مزاج و ما و لجن سسل با بن طریق استعمال است که روز پانزدهم از شروع ما و لجن نیلوفر بنفشه
عناب شهاب تخم کاسنی کوفته تخم بخارین کوفته تخم خرفه کوفته بسفاج فستقی کوفته هر یک هفت ماشه حل اسوس سوسل است کاسنی هر یک شش ماشه آلو بخارا هفت ماشه سنای کی
یک توله و ما و لجن شربت تر کرده صبح مالیده صاف نموده و گل کند فاقی و تخمین شربت و رو مری هر یک چهار توله مغز فلوس شش توله مالیده با صلا کرده و بهند و
دوم تبرید از لعاب بهمانه ماشه شیر و خرفه هفت ماشه شربت بزوری و دو توله توری چهار ماشه و ما و لجن بهند با یک سسل داده و سسل سوم حب لاجورد دهند

سبب شیرین و امثال آن چهاره شتال برشته و بعضی از جبهه شربان و زن سابق یک شتال با ده ورق طلا و شتال ح و ایدنا شسته کمرای می خورن
 صبح هر که چای شتال اضافه کرده به حال آنده بسیار مفید افتاده احوال حاد قشع الریس میفرماید که بعد فصد هفت اندام اگر ضعیف شده یا بنشیند و یا ده صفراوی قویه
 بطبعی قویه و حسب طبعی معتدل و بخیل که متفرغ صفراوی متفرق کند باید کرد و در تربیت قریش نماید و از تخمین بکشد با وجود آنکه از با بونه و آنچه در قوت
 آن باشد در شتال لطولت لا بدست و شتال بر دات صفت بر سر نشاید بعضی قدر ایشل این موضع ستوده اند که صبر اندکی هر روز بخورند و یا هر روز با طبخ نشین
 سه او قیه یا ده قیراط عصاره فستقین در آب حل کرده تجرع کنند و ایضا ستوده اند که هر شب سرکه که سبب سرکه که غصه نشیند و من خونت ضرر سرکه درین مرض
 میکنم که اگر قیه کرد که ماده متولد از صفراوی متفرقه و حارست پس سرکه نافع ترین اشیای بود و خصوصاً غصه و سبب سرکه که غصه نشیند سرکه که اندران
 جعه باز را و در داخل کرده باشند و ایضا سرکه نفع می کند چون مرض بشارکت طحال بود و ماده در آن باشد و باید خوشبو کنند بشیدن ترکیبات معتدل که در آن
 کافور و مشک و قند بار و عن بنفشه بسیار که بوی او غالب بر پیوست کافور و مشک باشد و سایر خوشبوهای بار و طبخ صورت یا با و فر صاحب کامل گوید که اگر
 مرض از قبل باغ جادو شده و صاحب خواب نیاید و کثیر اندیان و بیجان و عبت باشد و فراز گیر دین دلیل ست بر آنکه مرض او از صفراوی متفرقه است و آنرا
 چون گویند پس بیاید که از بعضی متعرض نشوند بخیل از علل جات و متفرغات نه بعضی نه با سمال که این در خلط حدت میفرماید و بعضی همیان و بزیان زیاده
 گرد و لیکن باید که بتدبیر خواب آورند از زاده و پیر و اغذیه و این چنان باشد که با اشیر مطبوخ بنفشه یا بنفشه تخمناش بپزند و بهار سه ساعت از آن شربت
 بنفشه شربت تخمناش بنوشانند و یا بپزند حلال و بزغال که بود و سفالغ و قطعت و کاه و بقله کوکبه پخته و ماهی ماری و صغری قوی و زرد و بیضه نیم شربت مغز باد
 و بنار و بند و اندک سازند و از فوا که انگور و شتال و وانا شیرین و فیشکر و موز و سیب شیرین پخته و سایر فوا که پخته سهل الانسی را از موضع او بخوراند و از تمامی اغذیه
 مولد شود ایشل نان بسیار پس در حدس کرب و کرم و اندان اجتناب کنند و ایضا از جمیع مولدات صفرا شل سیر و پیاز و چیز که غسل سازند و از اشیای
 حریفه مثل خردل و حوت و سرکه و آب که به پخته اندان احتراز نمایند و بر سر بعضی لطول مرطب نوم ریزند و شل بکیزند تخمناش بنفشه مع پوست کوفته و جو متشکر کوفته
 و پوست کدو و بنفشه و بنار و فرو برگ کاه و تخم آن گل سرخ و با بونه هر واحد یک کف در آب شیرین خوب بخوراند و بر سر ریزند و قطعه ندر در آن تر کرده باندک و غل
 در حمام معتدل الحار از کلبه سر نمایند و شیر و تخم آن بر سر و شند و باندک روغن بنفشه آمیخته در آن پیته تر کرده بر سر نهند و روغن بنفشه و روغن تخم که دور روغن بنیلوفر
 و بینی چکاند و مکن برین جای روشن غیر تاریک باشد و تا آن خواب اتم این تدبیر عمل آزند چون خواب تمام آید درین هنگام باید که تقیه بدن او با دوسیل
 صفراوی متفرقه مثل طبخ فستقین و مطبوخ غار یقون کنند و چند روز حرمت دهند و امر بتدبیر مرطب باغذیه مرتبه مذکوره نمایند بعد از آن اعاده دوا می مسهل که
 اندک قوی باشد مثل حب سطلون و دس غیره جو بستی سوا کنند و باز چند روز حرمت دهند و غذای مسطون بخوراند و تربیت بدن او کنند و اگر ازین حرارت
 عارض شود و بول سرخ باشد یا اشیر شربت تخمناش بنوشانند و بکین ج بلا بپزند چون حرارت ساکن شود اعاده ادویه فوج خلط سوداوی مع ایاج فیترا
 یا تخم حنظل یا اندکی تمویا کنند و تعاد بشورای محمول از خروس پز شبت و نمک و سفالغ کوفته و مغز قلم نمایند ایضا مع دج الیه می نویسد که اگر این مرض نجات
 متعادل بسوی داغ از جمیع بدن باشد سبب کثرت پذیرفتن اخلاط و بدن پس بیاید که اندک کنند اگر خلطی که در بدن باشد دومی بود و از فصد
 مانعی نباشد فصد هفت اندام کفند و اخراج خون بقدر احتمال قوت و حسب مقدار خون فاضل در بدن باید کرد پس اگر خون سیاه برآید بکشتار
 در اخراج آن کنند یک دفعه اگر قوت قوی باشد و یا در دو یا سه دفعه اندک اندک اگر قوت ضعیف بود و اگر بعضی زن باشد و آنرا از این مرض

ساده
 شکر قند
 برف داده
 دود
 شکر لایب

نوشه شتال

مجلس ۱۰۰

که بدست خوب برانجا با نمد تا همه جذب شود و با ستر و زهرین نمط بعل آن زد و این دو دوا دم شیر مرغ را دم هفت حد و کل سرخ یک توله برگ قبول پنجه سته عدد و عرق شانه پنجه
و کیو پنجه توله و گلاب چهار توله و شربت گاو زبان و نیلوفر هر یک و توله و نخل کرده تخم بادرنجبویه سته باشد تخم شمرتی چهار باشد پاشیده بنوشند و در عرصه سته روز و روز و ستر و قوت شد و الیخولای
خفیف پدید آمد و بهین دوا در عرصه یک ماه تمامه زایل گردید و در سال آینده باز به توتور بنده بپزد و در سال بعد عارض خفیف تر ظاهر گشت و در سال سوم هیچ اثری خفیف هم ظاهر نشد و صحت کلی یافت

علاج الیخولای مرقی

اول قصد باسلیق نمایند از دست چپ و قبول جالینوس و سیمی اسلم چپ و قبول روس ابن جزا صافن کشایند و ابن سرفیون و رازی گویند که قصد صاحب این کتب
از کحل و صافین گیرند و اگر قوت قوی باشد و در هر چهل روز قصد باسلیق سودمندست و باید که قصد وسیع نمایند پس اگر سبب و درم معده و احتیاس و مزاج جارح و در آن
ندارک او نمایند بدینچه و سحرش او را دم معده و علاج امراض جارحه و دیگر خواهد آمد و تدرید و تطبیق تقویت سرکننده چیزهایی که در امراض جارحی مسطور شد و همچنین تقویت قلب
چنانچه ذکر یافت و اگر سبب رگ جارح باشد معالج و تحلیل او بشکل او را دم جارح نمایند و تقویت سرکننده و از آن و تفریق راس با دمان مقوی و مرطبات کشند و مجامع بشرط
بر مرق گذارند و چنین حالتی تخمین بکنند تا بیک اگر درین علت حرارت بکمر حرق خون در یابد برای منع تولد سودا و در آن اصالح حال کبد باشیای مبرزه مرطبه کشند
و تقویت طحال نمایند و مجامع بر مرق کنند و در صورت گرمی جگر حال بسیار شل بسودین میباشد پس اگر آب و با شربه بارده همچون شیر تخمهای سرد و آب کاسنی و مارا القرق
و آب بند و انه و مارا شیر و شربت بنفشه و متقیه ماده آن آب کاسنی و آب بلبلاب و مغر و فوس و ترنهمی و شیر شست و بهار الجبین نمایند و رگ باسلیق کشایند و خدا بار دهند
و هر وقت که طعام غریزانک کاه و کاسنی با سرکه بخورند و اگر سده باشد و یا حاجت طبعیت خلط بود اندک کرفس اضافه نمایند و اگر سده باشد چقدر و اسفناخ نیز موافق
باشد و کاه و کاسنی پنجه و خام نیز نافع بود و اگر ضمه قوی باشد و در عروق جگر سده بود و طعام سرد و غلیظ مثل حلیم و مصلحی تازه و کرش گاو و گلهای سبزه که پنجه
دهند و ایضا برای حرارت جگر سده و اسهال آب کاسنی سبز و قشیر چارین شیر و تخم شمرند و نه هر یک شانه گافند و توله با قرض رشک صبح و بخت آخر روز آنکه مربی
ورق نقره یک یک عدد شیر و مغر تخم بند و انه شش شانه گلاب عرق کیو و دو توله عرق گاو زبان پنجه توله گلشن سترن و دو توله به بند و همچنین بهر تدرید کبد آب کاسنی تازه
شربت زوری و یا شیر و رشک شیر و چارین عرق غلبه کاسنی گلاب کجین شربت زوری و یا دوا و اسک بار و شیر و تخم غرقه قیامت مذکوره گلاب شربت انداز
و یا کاسنی چکیده شربت زوری گلشن پدید دهند و صندل سفید گلاب ساییده پارچه تر کرده بر موضع جگر گذارند و اگر حرارت زیاده باشد کافور هم اضافه کنند و اگر سبب ضعیف
طحال باشد رگ باسلیق زنند و متقیه سبز و تقویت آن نمایند بدینچه در باب امراض طحال ذکر یاد و ماد الجبین مرتب کجین اقیهونی باید و دوا و هر چه در الیخولای سودا و
گذشت بکار بند و ایضا اگر ماده در طحال باشد قصد و اسهال و مضمرات طحال که در حلقش کور کور و متغیال و زرد و دوا و اخرو و دمانندان بر طحال بالند تا که طحال ماده
بسوی داغ ارسال نماید و با وجود آن از رعایت مزاج و حمایت قلب غافل نباشند و در طحالی بهر اسهال او و به قویه دادن پاک ندارد و کدک و در عضو قوی که ماده باشد
در تقیه تقویت آن عضو نوعی که در مقام هر یک عضو است توجه نمایند و باید که بر مرق اطباء اخمد و محله در ادع و مانع تولد فتنه بعل آزند و پنجه و سرکه تر کرده بایند و بانکه
روغن گل طلاندون از جربان است و همچنین بهر رگ کاسنی و کشنیز بزرگ سرخ و ریون خطائی هر یک و درم ضا کردن و با کوشش نکند تا آن که تخمین حدود و آسایش نیز
و گلاب سرکه و دین بر روغن گل نمایند چون فساد و مرق بسیار باشد پس مانع نمانند بر جانب راست سیمی سفید است اما آنجا که سبب رگ طحال رگم و غیره باشد علاج آن هم
کافی بود و پنجه و لودی بود علاج پنجه و کدکافی المیام و گویند که علاج این مرض ترک متفرغ قویست اولاً اگر سبب حده یا اسهال یا مرق باشد یا سبب رگ و مواد فاسد و
معده و حشا و باعث زیاده و درم و سده گردد و احداث تشنج و موت نماید که عند ضرورت شدید از کشرش ماده و بود و آن در فضای معده و خون زیادتی حدت و غفونت انتشار
آن در بدن که درین صورت جائزست و لیکن برقی و سهولت بطبخ یا حقه غیر جاد و قی درین حالت با نیست جهت آنکه ماده رگم و سیمی علی متوجه میگردد و اندک آنکه طبیعت و نفع نماید
ماده را بقوی و سهولت آید که درین حالت اولاً منصفیات موفقه بخوراند بعد از آنکه تمام بطبخ اقیهونی و یا ریح فیر او باید و ای دیگر سبب رگ قی نمایند تا باسانی قی آید و یا
باشناز سد و درین مرض محتاج میگردد به تفراغ سودا برای دوا فائده کی مضاد و طوبت میوست را دم منع تولد ریح و انجره و منع صحن آن بسوی داغ و قبول
و الیخولای مرقی نیز اصالح کبد بیشتر و چسبست تا در آن سودا توله شود و اگر صاحب آن باشیای مبرزه مرطبه متقیه میشود به جهت آنکه تطبیق میکنند و مضمرات

سودا باشد و بنا بر آنکه نافع انداز تولد ریج و بنجا که تصاعد نمود بسوی اسفل یا میسرند و اگر چه ارتفاع باشد و بار در ارتفاع تحقیقی قاطع نیست لیکن با وجودی که باشد از آن
ناده سودا است و نه می شود و و ایضا ناده حاصله نیز میگرد و و ایست که طبیعت بر آن استیلا یابد و اصلاح آن نماید و بدانکه در بعضی مظاهر موله لم است که تفاوت میسند و در
مظاهر بنابر سولت نفع ال نود از احتراق گاهی ضرر و اعانت سوا اینها بد و دفع خروج غلظتی و اسهال و بعضی مغر و نشو و زبر که آن نفع بدین جهت نیست که ارتفاع نفع
آن است بلکه ارتفاع از آن بدین جهت است که شربت و غلظت از آن نازل میشود و بخور قلتمی پذیرد و امان نفع بالذات نفع سواست و گویند که او بدین جهت که در بعضی
شبه طبیعت باشد لیکن از جهت نفعات معده مضطرب پس بدینکه که نماند و میگوید سوا آمیزند و یا قوی میزد و مرطبه نفع ال کنند و وقتیکه او بدین جهت که از نده و گفتند که بنوعین نفع
و چون از شایسته قوی معده و دل مضطرب بود و گویند که نوشیدن عرق برگ تاج خروشن برین مرض مفید است تا بدین مرقا حار مزاج اگر چه قار و رده سفید و بنض ابطی بود و در ک نفع
و او بدین کار کند و بطریقه تهریز برین جهت نفع معده و از بخور در داغ و دفع حرارت و تبس و جفاف عارض از ناده مفرقه نمایند و آب کاسنی بروقی و ما و البهن
و شانه شربت یار نفع است و آب کاسنی شربت و قی با برین نیز مفید و نوشیدن شیر بسیار نافع بود و طریق آن بدستور مقرر در ورق است و اگر کم تر شد شیر زنان نیز نافع
و شربت نیلوفر و شربت وینا نیز مفید است و هر تهریز که اگر در وجود صندل و گلاب بر یکدیگر نمانند و استعمال معجون راحت برای تهریز و ترطیب و منع صعود بخور غلی سواست
و هر تهریز معده شربت نار و چه در شربت کاسنی و کاسنی و کاسنی و غیره نافع شایسته و گاهی کاسنی طبع بلین و یا بنفشه لیلین و یا از قیل مسامه نرم نمایند و خوش
سودا با ماد البهن مناسب است و ریاح مرانی نیز اگر تهریز و البهن نازل میشود و در بنیاب اطریفل مانی جامع است و باید که مطبوخ و مسل اصحاب اق قیل الاخر باشد و چنانچه
در صورت نفع طبع گل بنفشه نیلوفر و گاو زبان غنث است و تخم خیارین کوفته کاسنی کوفته میوه پنهانی شایسته و او بخار اوست و بیج کاسنی فیمون مغر غلوس گفتند و عن بادام
و اکثر در مادر البهن خیسایند و میسرند و اگر طبیعت بحیب باشد و ناده اندک مادر البهن ساده با شربت نیلوفر کفایت کند و فائده بلین رساند و گاهی خیارین و دونه تخم خربزه
کاسنی نوله خار شکسته داشته در مادر البهن خیسایند و مالیده صاف نموده و شربت بزوری یا زرشک اصل کرده میسرند پس متوجه ترطیب باغ و تعدیل آن گردد بر بختن شیرین
و تهریز و آب نیم گرم بسیار بر سر و مالش آن با دمان مرطبه مذکوره و ایضا بعد از تغذات مغر حات یا قوی مثل معجون یا قوت و جوارش شایه و آنکه لولوی و معجون فلیج
و اطریفل کشیده معجون و کاهاده خان و خیره و ششاش کوناری و زرد و خیره و بر شیم بار و خلوی خانی و خیره و عود ترش و معجون فقره و طلا و معجون صندل و نوح بار و دیا قوی ارد
و هند و شربت انقرا و شربت الصالحین عرق شیر درین باب بسیار نافع است و یا خمیره و مر و یا یا خمیره و گاو زبان با شیره تخم خرفه و عرق گاو زبان و شربت نار یا بدین
اشربت مناسب چون گلاب و عرق بید مشک شیرین کشیده ششاش تخم کاهو و تخم خرفه با شربت سید شربت گاو زبان تخم بچکان یا نفع شکا باشد و حسب حاجت استعمال
و مادر شربت ششاش و سوط بر وزن کوفته بنفشه و نیلوفر بل آرد و انکبات نظول ضما و سوط محمول که هر یک رقر با دین مسطور شد بکار بند و اگر با وجود حرارت
و حدت مزاج بلین لاغری باشد غذا ماد شیر و زرد بار دماند که و و بقله یانی بر وزن بادام دهند و اگر در بدن ضعف باشد بخور مرغ و کاهو سفید و بنفشه و بنفشه و بنفشه
لیکن از بسیار خوردن و شرب غلاری بر پهن نمایند و یا آب پنهانی با انشیره لیمو و ترندی دهند و اگر ضرورت نباشد از حوضات ندهند و اگر بعضی قی که نفع مرقا و مزاج حار
از طریقه سانه که اگر بخورانی باشد شک و شیشش آمیخته بر کف دست و پا اند و قه ری افیون در مادر شیره حل کرده نوشانند یا و شیر زنان حل کرده مسوط نمایند و در آن
نفع و در هر دو پنج ششش تبه استعمال کنند که کشیده سیاه هر یک ششاش براده صندل چهار ماشه در عقیات خیسایند و شربت نیلوفر و حل کرده بنوشانند ایضا
اگر با سود بخارات و تهریز رو باشد مفرج بار و همراه شیر و کاهو شیر خرفه هر دو حشش ماشه عرق غنثا شلبق صندل شش توله شربت بنفشه تخم بچکان چهار ماشه
داخل کرده بدیند پس اگر بعضی را از شستن در آفتاب راحت آید وزن شیر حات سه ماشه کنند و در صورت قبض ببله سیاه کوفته وقت شربت دهند اگر آخر در بخارات
منصاعی شوند تهریز مذکور وقت تصاعد بخار و بلایه صبح دهند و اگر شکایت در وساقین هم باشد شیر خیارین و خار شک و عرق شایسته و گلاب بر آورده شربت بزوری
داخل کرده بنوشانند ایضا برای دفع سوزش گلو و سوزان بخارات صغری مفرقه تهریز از شیرین زرشک بنفشه ماشه و عقیات و شربت بزوری دهند و اگر با سوزش معده
باشند ششش نفع ماشه و گلاب چهار توله تر کرده صبح یک یک بسوزند بر داشته بخورند و گلاب بنوشند و یک مرقا با حرارت مزاج و سوزش داغ و شیم و احساس بخارات
گرم در و اعضا و گاهی عرق آمدن و آنشک که نباشد تا مایه مری یک حد عرق شایسته و دونه شربت نار شربت و دونه با از اطریفل کشیده یک توله شیر خیارین ششش ماشه

شریت میانه و دوتوله با اطر فیل یک توله شیر که کاسنی شش باشد آب پیچول نه باشد عرق شانه تر و دوتوله نبات کاسنی توله با شیر خوار بی کاسنی کاسنی با بچه و نه باشد اندام کاسنی
خون و بکر و بی اشتراقی مرقی و خوش مانع و گرمی بدن از و تشنگی و گدا و اختلاط مزله و قبض ایله مرقی بوقی نفوذ و پیچیده اول بخورند بچه که شیر خوار کاسنی شش و بکر و دوتوله
سفید شش و عقیات افق و جیب خام مالیده صاف کرده شیر و تخم شیر و تخم خیارین شریت نیلوفرو و شش کرده آب پیچول پاشیده و نوشند از بچه سکون و بیست فصد مانع است
خون پا و سیر گیرند بعد از آن شش عرق شیر تار سازند و بکر که با نفع و عطش و ضعف است و بگو و گدازد و کاسنی بچیدین هر دو کاسنی توله در گلاب و دوتوله عرق کاسنی و دوتوله عرق شش و آب
چهار توله مالیده و بنهند و اگر در رسته در جگر زنده باشد شیر و خیارین افزیند و بشام و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله و بکر که کاسنی با شیر خوار بی کاسنی با شیر خوار بی کاسنی
بوقی نفوذ و پیچیده لعاب بهمانه عقیات گلاب کیور شریت شش و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد
صعود و بخار است و خفایت کاشش شش باشد زرشک هفت باشد و عرق کاسنی پنج توله و گلاب چهار توله و صبح مالیده شیر و خوار شش شش شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد
دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد
بوشند و یار و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد
سبب دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد و اگر طبع قبض و دوتوله و نه باشد
ایضا برای صعود و بخور و در سر ایله مرقی یک عدد و با شیر و خیارین شش باشد و عقیات و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد
و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
با شیر و خیارین شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
شریت و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
معدنی باشد و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
همراه عرق عنب و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
و عرق کیور گلاب عرق کاسنی شریت و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
نماید و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
و گدازد و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
گدازد و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
بهانه هر کس باشد و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
ایضا برای بخور و در سر ایله مرقی یک عدد و با شیر و خیارین شش باشد و عقیات و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد و دوتوله شریت و نه باشد
تخم تر و شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
برای نزل و قلع و در بدن دندان و بجز اسیر و در سر عنب و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
شریت و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد
و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد و اگر آب شش شش و نه باشد

ایضا برای نزل و زارت بگو و بیاغ معدوم صطکی یک ماشه سوده بگفتند یک توله سرشته بخورند بالایش گاو زبان تخم کاسنی یک کوفته هر یک شش ماشه بر ششم عمل نماید و غرض از غلبه هر یک
چهار ماشه جو شاییده نبات و فحل کرده برای تسکین و تفتی ده دانه افزیند و اگر باز نوزد و مضمض و قیض و کثرت آروغ و نفخ باشد صطکی یک ماشه سوده و بایله مربی یک ماشه و سرشته بخورند
و بادیان چهار ماشه تخم کاسنی خیامین کوفته هر یک شش ماشه جو شاییده نبات و فحل کرده بنوشند ایضا برای آروغ و خانی مرق صفاوی گفتند شترن یک توله شربت لیمو یک توله سرشته
بخورند بالایش شیر و دانه پهل دو ماشه شیر و بادیان چهار ماشه گلاب چهار توله نبات یک نیم توله بنوشند ایضا برای خفقان و یخ شکم و غشیان جوارش عود ترش شش ماشه بوزن تقو
به چیده همراه عرق گاو زبان عرق شامه عرق کاسنی عرق کیوه هر یک توله شربت انارین دو توله و انگور پنج ماشه باشد و اگر موسم تنقیه بود و قصد سهل بر فصل
موقوف و دشته سفوف مروارید برای قلب سفوف نمک باضم برای معده و شربت گزل و آلو بخارا و شربت لیمو برای صفا و تیار کنند ایضا و سقوط اشتها جوارش شاهی
همراه عرق گاو زبان و کیوه و عرق پهل و عرق مکوه هر یک توله شربت بزوری دو توله تخم فرنجشک چهار ماشه باشد و اگر باضعف دل و شکلی لب و تشنگی
وضعف مضمض و نفخ شکم باشد گفتند یک نیم توله سکنجبین توله عرق کوه عرق بادیان گلاب عرق کاسنی بدینند و اگر گرمی مزاج اجابت نرم با و از و بیاغ بوا سیری باشد
شیر و دانه پهل شیر و بارتنگ عرق کاسنی عرق گاو زبان عرق بادیان هر یک پنج توله شربت انارین دو توله و بنوشند ایضا برای رفع قبض اصحاب اقیه بایله مربی یا بوزن
ملین خورد و شیر و خیامین هفت ماشه شیر و تخم کاسنی پنج ماشه عرقیات شربت بزوری بار دو توله بنوشند و اگر قبض بوا سیر زنجی و بیاغ مرق و صعود بخارات بسوی ریه
و مزاج حار باشد طباشیر صطکی در آب پهل بادیان هر یک نیم ماشه سوده بگفتند سرشته گل خطمی سه ماشه غاب هفت دانه بنفشه شش ماشه جو شاییده نبات و فحل کرده و بنوشند و اگر
باعوارض کوزله خازن باشد دانه پهل یک ماشه سوده بگفتند شترن سرشته بشیر و تخم کاسنی شش ماشه شربت گاو زبان دو توله و بنوشند ایضا که با در معده و سود و مضمض و تشنگی باشد
انارین برای باب پودینه سوده خورده بالایش آلو بخارا ده دانه زرشک سه ماشه و عرقیات مالیده شربت بزوری دو توله بنوشند و ضا و صطکی و غیره کنند اگر از بعد منی و وجع اعضاء
و حرارت مزاج بهر سبب باین طرز بنوشند غلبه گاو زبان تخم کاسنی هر یک شش ماشه و تفتی دو توله آلو بخارا ده دانه گل سرخ خیامین زرشک هر یک شش ماشه و بوزن
سه ماشه سناهی کمی یک توله و آب کاسنی سبز و قش شپ تر کرده صبح مالیده صاف نموده نفوس خیامین شش توله بگفتند چهار توله شربت و دو کاسنه توله روغن باد و شمش شش
دفل کرده و بنوشند و اگر اسهال بسیار آید برای تقویت صطکی یک ماشه طباشیر و ماشه زهر هر یک یک ماشه سوده بشربت انار شیرین سرشته عرقیات شربت بزوری بارتنگ شش ماشه بنوشند

تدبیر مرق بار و المزاج

اگر ماده و مرق یا معده بود بهر تقویت معده احتیاج گفتند بطبع باد و زنجبیر و گاو زبان و بادیان و بنوشند و از زرا و نوزد و صطکی و عود حسب احتیاج عمل کنند که در تحلیل مواد مرق از اجزای
و چای خطائی نیز سفید بود و اگر ورم در مرق نباشد تدبیر مرق معده بر روغن گل سنبلیل و صطکی یک گرم و یکد سبوس کنند و نمک و نخل بطبع با پونه و اکلیل الملک برگ کزنجبر
و فرنجشک و شربت بهت تحلیل یاغ نافع و دیگر نطولات و اضما و جمولی و حسب قیل ملین غیره که در قرابادین مسطور شد عمل آرد و مداومت تمام بغایت سودمندست و چنانچه مرق
وزروی بیضه مانند آن غذای حریج است و قیل الفضول اختیار نمایند و وقت ضرورت ماده را که در معده یا ماسا رقیقا یا مرق باشد سبیل مالم نافع ششاست و غ سازند و بنوشند
و شربت خیامین فیدست گویند کسی درم شربت انارین بنوشد و سبیل قوی از او بیاید و حرارت قوی درین علت ضرورت مگر کسی که قوی با سانی آید و در غذای معا باشد و اسهال
معتدل علوی خانی مجرب النفع است و نوشیدین شربت بهت تحلیل یاغ باز و تقویت اشتها نیز این بار و المزاج محمول است این سرفیون گویند که تدبیر مرق و غرض مرق و غرض مرق

در کتب بعضی از اکسیر مفید مرق بار و مزاج از مطلب سنا آمده کرام

اگر باز نزل و سرشته باشد و غیره و غلبه نبات یک توله بنوشند و اگر باضم و مضمض و قیض و نفخ و نزل و غیره
باشد صطکی سوده بایله مربی سرشته بخورند و گاو زبان هفت ماشه و عرق غلبه نبات یک توله بنوشند و اگر باضم و مضمض و قیض و نفخ و نزل و غیره
چهار ماشه و تفتی ده دانه جو شاییده نبات و فحل کرده بنوشند ایضا و اگر از بعد منی و وجع اعضاء خطائی چای خطائی یا بوزن
بسطا یک هر یک چهار ماشه و در چینی دو ماشه جو شاییده نبات و توله فحل کرده بنوشند ایضا و اگر حالت نفخ و دینه شک یک ماشه الاچی سفید و دو ماشه چای خطائی و بادیان خطائی
هر یک شش خیامین کاسنی هر یک شش ماشه گل سرخ چهار ماشه جو شاییده سکنجبین لیونی حل کرده بنوشند و یا صطکی سوده و بوزن گاو زبان سرشته بوزن تقو و بوزن

نوازل دماغی و یا از هر دو و یا از ضعف هضم کندی و تدبیر هر یک بعد از ذکر ادویه مرکبه مسطور گردد و ذکر ادویه مرکبه نافع بالخیلای مرقی اطریفل
محمول حکیم شاه محمد نافع اقسام بالخیلای و جنون و مصالح فساد خون و دفع نزله و فصول سر و مانع صعود و انحراف از معده و اعضای دیگر قریه شاهره الاکچمی خورد
سینه محسوس هر یک نیم ماشه گل سرخ اصل اسوس مقشیر هر یک نه ماشه بلبله سیاه پوست پایله آله مقشیر هر یک یک نیم توله پوست پایله زرد تریب موصوف هر یک
سه توله کوفته خسته بر روغن بادام چرب کرده با قند سفید نیم انار هالک گیر توام داده بسرشد قدر غرک یک توله تاده توله است اطریفل زردانی جهت اقسام
بالخیلای مخصوص مرقی از جمله مجربات است و اثر از آن در تنقیه معده و دماغ از افلاطون تجربه رسیده و برای قوی و صمد و منع صعود و انحراف و دواست آن
قطع نزله هر یک و جمیع از هر موافق است و اگر بعد از غذا تناول نمایند مضرت نمی رسد و قوت او تا دو سال باقی می ماند پوست پایله زرد پوست پایله کابل بلبله
سیاه گل بنفشه سفید نیلای مشوی هر یک ده مثقال تریب موصوف کشنیز خشک هر یک است مثقال پوست بلبله آله مقشیر گل سرخ طباشیر گل نیلوفر هر یک پنج مثقال
صندل سفید کثیر هر یک سه مثقال روغن بادام سی مثقال ادویه کوفته خسته بر روغن چرب کرده به ازند و غناب صد عدد و سپستان صد عدد و گل بنفشه
ده مثقال در آب جوش داده صاف کرده با کنیم وزن شیر و بلبله مربی و یکس از آن گل کف گرفته بموام آورده ادویه بسرشد قدر شربت آن برای اسهال از جمله شفا
تأثیرش مثقال و بنابر دواست از یک مثقال تاده و مثقال شربت و چنانکه کسیر نافع از برای امراض جگر و برای بالخیلای مرقی تنقیه باین شربت بعد از قصد
دفع اده بام الاصول بهترین تدبیر نوشته تخم کاسنی ده درم بادیان پنج درم سبج کاسنی پانزده درم پوست سبج بادیان هفت نیم درم گل سرخ پانزده درم گل نیلوفر گل بنفشه
گاوزبان اقیمنون اسطوخودوس هر یک چهار درم بسفراغ نستقی تریب موصوف هر یک است درم سبج کاسنی یک مثقال هر یک هفت مثقال تخم کشمش در گمان بسته
پنج مثقال جل را در نه طل آینه خیمه ساند صبح بخوشانند چون سطل آب باند صاف که بکین قند سفید داخل کرده بموام آورده چهل درم برین چینی سوده در آن حل
نمایند و بعضی پانزده درم تا شانزده درم شاهره و چهل از غناب داخل کرده اند و در شربت ده درم تا شانزده درم آب نیلورم ضمما و که در بالخیلای مرقی بعد از
دفع و چو طکی گل سرخ فستقین بنبل بلبله سارون سعد شربت پودینه دشتی زیره کافوری انیسون تخم کرفس صندل کوفته خسته با آب ضمما و کنند یا در آب خوشانیده صاف نمود
در شانه گاو داندانته کما و کنند و اگر کند را چینی زرد باده اضافه نمایند سببست و گاهی از این ضمما و طکی گل سرخ اسارون سعد و زرد و بجای آن اکلیل الملک
با بونه برگ نام برگ ترنج اضافه کرده وقت نماز معده از طعام بپرهیزد و باری تحلیل بیاغ بارده مرقی سفیدی افتد عرق بلبله دفع سودا و متوقی دماغ
و عوس پوست بلبله زرد پوست پایله کابل کشنیز خشک هر یک نیم انار پوست پایله آله بلبله سیاه گل سرخ مویزنی هر یک پا و انار اسطوخودوس سانج بندگی گل کشنیز
گاوزبان هر دو نیم پود عود و قوی گل گاوزبان ابریشم قرمز براده صندل سفید هر دو پنج توله بسفراغ نیکو فته شش توله بنبل الیلب و لوله شب و آب خیمه باند
صبح بقدر روزه و دانه سیر عرق کشنده نوع دیگر محمول حکیم اجل نمان برای امراض سوداوی و تقویت دماغ و معده و دل و منع صعود و انحراف و کالوس اسطوخودوس
دوازده توله کشنیز خشک سه پا پوست بلبله زرد یک انار گل سرخ پنج توله گاوزبان مویزنی هر یک نیم پا و انار سیاه پا و انار چهار شبار و زنیسیانیده هفت انار عرق
کشنده و منقلح المجربات وزن گل سرخ نیم پا و مویزنی کنیم پا و موم و آله پوست بلبله هر یک پا و انار و عود و قوی چهار توله زیاده است و نوشته که نافع صدراع و نری
سوداوی دماغی است عرق شیره جوت ترطیب سوداوی مزاجان از حکیم نافع خان شیر زرد دانه انار گل سرخ گل نیلوفر همن سرخ همن سفید تودری زرد تودری
تودری سفید گاوزبان باد نیلور و قند خشک گل گاوزبان اصل اسوس هر یک و توله غناب صد عدد و از چینی نادر خشک هر یک شش ماشه آب شیرین پا و سیر
آب لیموی شیرین و دانه آب زردک آب نیشکر هر یک پنج انار آب شیرین نیم سیر عرق نیلوفر و دانه آب شیرین نیم انار تخم خرفه مقشیر تخم کاسنی هر یک چهار توله

نوازل دماغی و یا از سر و یا از ضعف خیم کبی پس دماغی اطراف لیل اسطوخودوس و حبس جوار و چون نخاع و در معده ای جوارشات اضم و در سر و اطراف لیل و در کبدی
 مثل پنج بادیان و تخم کشمش که در مرق باشد و نسخ افزاینده و گویند که بند بر این مرق اوقیانی منفرد اند و غیر آن تا تسخین یاده برای کسر نفخ میکنند و اسهال بایارچ و فلفل
 پس اخراق زیاد و دیگر دوسنه باک ندارد که آن اسهال اخلاق محقره از اعماق بیاورند آن میکند گویند که چون فساد و مرق بسیار باشد و رخ نماید و پنج می رسد
 اقوال خدای شیخ الرئیس میفرماید که اگر مرق بار و المراج نافع باشد و باوی ورم و لیبس نبود آب تین سه اوقیه جو شاییده نوشتند و یا عصاره آن ده قیراط در آب حل کرد
 بخورند و دیگر ادویه مناسبه تقیه او نمایند و نطولات حاره بر معده ریزند و ضماوات گرم بران نهند و دران تخم فنجکشت و تخم سداب و تخم سوسن و شمره مریم متعالی کنند
 و باید که اضمه بران مدت طویل دارند و هرگاه جدا کنند بنیبه یا ششم اند و نه یا سبب و آب گرم غشسته بران موضع نهند و استعمال ضما و غرول بر معده و مابین کتفین
 نیز نافع است و کذا گاه شستن مجامع بی شرط گر آنکه ورم یابد و آنجا مرق آن باشد و باشد که بسبب شست نفخ در الیخولیا می نافتد بنوشیدن تخم کرفس و زیره و انیسون و اشتریه
 و دران این بر و سداب و ثبوت دفل باشد و اینچنین افند باکهای متعالی تخم سداب و فنجکشت حاجت آید و گاهی مرقی مرمن قبی کردن از خرق سفید محتاج گردد
 صاحب کامل گویند که اگر فساد و دای محرش این علت در معده باشد باید که مریض اتی کنند آبیکه دران شربت و ترب بودینه نهری و خرق سفید جو شاییده
 سکنجبین عسل آید شسته باشند یا بر قی میانی و جوز القی و تخم ترب مانند آن که هر واحد بقدر حاجت و عسل هر شسته آب طبخ شربت و ترب مالیده باشد و چون تقیه معده ملقی
 کردند تا سه روز است و سه روز آن حمید باشور با می خورد مرغ بطریق سفید بلج یا زیر بلج پنجه بخوراند و تدریجاً از اغذیه موافقه مرض الیخولیا نمایند و روز چهارم ادویه خوش
 برای تقیه خلط سوادوی و طبخ فلفل و قی و یارچ و تخم فلفل و خرق سیاه و دهند و اگر ازین آثار صلاح نبینند این لقوع صبر شقی معده از خلط سوادوی بدیند بکیر غلیظه
 سیاه و پوست بلبله کابی و فقیهون و سنای کلی هر واحد بهشت ورم اسطوخودوس برگ بادرنجویه کاذب و یوس کافیتوس بودینه نهری و گاه زبان شیش غافق هر واحد
 چهار ورم بلج کوفته سه ورم غاریقون کوفته دو ورم صطکی قرفل سافج سندی هر واحد دو ورم و نیم مویشی قیل ورم همه را در شش طل آب بخوشانند تا بدو طل آید
 صاف کرد و پنج ورم صبر سقوی بران انداخته هر روز سه تا چهار اوقیه گرفته روغن بادام شیرین یک ورم بران چکانیده و در تابستان وقت صحر و در زمستان هنگام
 طلوع آفتاب بنوشند و نذران شور با می تخم حل یا جدی یا یا پیچ سفید آنها باشد و بعد غذا شرب سفید رقیق اندک اندک بنوشانند و اگر ازین آثار صلاح و سکون پدید آید
 همین تدریجاً کم گیرند تا آنکه صالم تام یابد و اگر فایده نشود یا یارچ جالینوس یا یارچ رفون آب طبخ بلبله سیاه و کابی و گاه زبان و فقیهون و اسطوخودوس و صغلی
 هر واحد بقدر حاجت بار بند و اگر مریض متحمل ادویه حار باشد و ازان ایضا یابد یا با الجین تب سکنجبین هر روز نیم طل تا یک طل بدیند و بران این بنوشند و از
 بلبله سیاه و کابی هر واحد سه ورم فقیهون چهار ورم غاریقون یک نیم ورم خرق سیاه یک و انگ همه را با یک سوده دود ورم تا سه ورم یا با الجین بدیند این بهشته اتم
 گویند که قصد سابق یا پس از دست چپ کنند و مقدار صالم خون بآزند و واحد مالح مزاج جگر تبریان نمایند بهرگاه خلط سوادوی از خونستان متولد میشود پس طل ازان
 بسیار خدایکند و هرگاه ازان متاوی سیکرد و آنرا بسوی معده دفع میکنند پس اگر این کثرت پذیرد تقیه آن آب طبخ فواکه نمایند و تدریجاً مزاج کبد بشرب شیرین و زرد بار
 بشرب غوره و شیرین و شکر سکنجبین بهر جلی و آب گاهی سکنجبین کنند و اغذیه سیرج اضم جید لکیموس مثل کیم کیمان و بهر مرتب آنها می بارش و آب پیاسر و صبر
 و دهند و آن متا حار نمایند و اگر عده مریض شرب خمر باشد تا کی ازان مزاج آب بسیار بنوشانند و اگر از کثرت ریا و شدت الحاح شکایت کند او بجای متعادل نمایند
 و از امراض و ران منع نمایند و در حمام دفل کنند یا لاتی و جرجانی بنویسند که در الیخولیا مرقی امر قی نباید کرد و گاهی که باسانی قی کند و خلط فساد می نماید و صود
 نیست که کبدین طبخ فلفل و فقیهون و یا یارچ فقیه و نیمخته و اگر حاجت آید که هر روز ازین کتب و سنا سنجید بنوشند و تقیه معده از خلط آن باسانی کند و هرگاه و تا
 این طریق نمایند و عده احباران شمر کرد که فلفل اذخ کند و صبر این شربت آتین بدیند و بنوشند و می ده ورم کل شرب بست ورم ترب و سفید غراشیده چهار ورم و نیم طل طبخ ورم
 و در بعضی نماند و از خرق و سافج سندی و صبر هر یک ورم و درم غاریقون چهار ورم نیز آمده همه را در و تا آب بپزند تا نصف بماند صاف کرده هر رادای ورم ازین شربت
 با بست ورم شکر سوده بخورند و در لیس که بهشت ضمه حده بار و سوزانند نیز بنوشند و هرگاه که در ورم ازین شربت با بست ورم شکر سوده بخورند و در لیس که بهشت ضمه حده بار و سوزانند نیز بنوشند و هرگاه که در ورم ازین شربت با بست ورم شکر سوده بخورند
 صاف نمود و با بست ورم شکر سوده بخورند و در لیس که بهشت ضمه حده بار و سوزانند نیز بنوشند و هرگاه که در ورم ازین شربت با بست ورم شکر سوده بخورند و در لیس که بهشت ضمه حده بار و سوزانند نیز بنوشند و هرگاه که در ورم ازین شربت با بست ورم شکر سوده بخورند

سکنجبین

سکنجبین

مرتب از جراد که دو آب بید و مانند آن کنند و در بعضی را اجازت جماع نباید داد و آنقدرین اشیا که در معالجه این دیده ام هرگاه آنجا اشتباه باشد فصداف من حقه های لینه
در طبیب بغداد است و گاه بندرت قاروه این مرض سرخ ناصع بود و درین حالت در طبیب فرزند و با مادرش جراحی بپزند و غلای او نیز بیابان فزونی شیرین سازند
و از آنجی برای این در بعضی اصلاح غذاست مولف اقتباس می نویسد که بعد از فصداف بقی چه بر مردان و صافن و زنان هر تعیل نزن تا نیکامی نشسته شربت گاو و
تخم بادرنجبویه هفت باشد پاشیده بنوشند و از غذا برنج و آب پخته مرغ کف کنند و یا شور بای پخته مرغ و یا گوشت بزغال بر روغن گاو و پنجه بنان نکند و بعد از آن هفت فصداف
اسیلم چوب کشاید و نفع از لبغایج بادرنجبویه گل سرخ هر یک نه باشد و روغن گل گاو زبان هر یک هفت باشد و شربت گاو و پنجه بنان هفت باشد و شربت گاو و پنجه بنان هفت باشد
و عرق شامه و عرق بادرنجبویه و گلاب هر یک ده توله خیساییده صبح چوشانیده و کفتر چار توله همچون شجاع و دو توله مالیده صاف نموده بنوشند تا پانزده روز و در هر روز
نفع بعد سنای کمی و بر یک توله بسیار یکیم توله فستقین چار باشد و یونجه چینی نه باشد و مغز خیار شش تله بنجین هر یک هفت توله شیشه شربت چهار توله شربت طوطی و
چهار توله روغن بادام هفت باشد و اضافت نموده شرب حب لاجورد یا حب اقیمونی نه باشد و همچون شجاع و دو توله آبیخته و روغن فطره پیچیده بنوشند و صبح سه تله و در هر روز
بنوشند و بجای آب عرق گاو زبان و گلاب بنوشند غذا و در پخته روغن وقت شام شام مرغ و پاد و یا نان خشک و تنوری بشو بای مرغ شکر کرده و هفت
روز دیگر جوهر صحره یک باشد و فطره ابریشم نه باشد و شربت ورق طلا یک عدد پیچیده و هفت یا لاجورد و مغسول مصطکی هر دو صحره یک باشد با مایه مری یک باشد و باخمیه گاو زبان یک
یک تله آبیخته و روغن فطره پیچیده بنوشند و لایش لعاب گاو زبان هفت باشد و شیشه تخم قرطم و بادیان هر یک یک باشد و الاچی کلان پنج عدد و عرق شامه و گاو زبان گلاب
هر یک هفت توله برآورده شربت بادرنجبویه یا سبب چار توله داخل کرده تخم و شمشک یا شترتی یا بالنگونه باشد پاشیده بنوشند و بعد از آن مالیت شامه یا زاده به تعیل نزن
خمیه و گاو زبان غنبری یا دوا المسک و واری همراه عرق عنبر یا زرد تخم شترتی بخار برزند و از بخارات و مسکرات و جذبات زنده و اگر شربت بادرنجبویه یا کافور شربت بلبل
هر سال شش چار بار کنند امید که تمامه زائل شود و اگر چه سه مرتبه است و بعد از هر چهل روز فصداف یکم کردن احتیاج این علت میکند و باز احتیاج به دیگری افتد
و برای آوردن خواب نک سیه و شیر پیش آمیخته بر کف دست و یا الی در فی الحال خوابی آورد و با تجربه در آید و با وجود تداوم این کوره گاهی و طعام ایشان ادویه
کاسریا چون زیره و فلفلین و از چینی و شنبلیله مصطکی افکنند و مراقب اطلایه بعد از محله نافع توله نفع لعل آرنده و این مبلوغ همه تقسام یا لاجورد و صحره صاف را قی سبب
گل سرخ و دو مثقال اقیمونی یکیم درم فستقین یکیم درم برگ گاو زبان یک شقال نبات سه توله و این دوا تا چهل روز متواتر و هفت هفت نفع است گل سرخ و دوا
گاو زبان سه تله باشد کوفته پنجه نبات هفت باشد تخم و شمشک یا شترتی یا بالنگونه باشد پاشیده بنوشند و بعد از آن مالیت شامه یا زاده به تعیل نزن
گلاب نه توله و آب باران ده توله کفتر یکیم توله جوش کنند که به نیمه آید مالیده صاف نموده بنوشند و وقت صبح و غذا چوب مرغ بنان خشک و تنوری و هفت
لیکن باید که تا پنج روز یا الاچی یک عدد و گاو زبان و تخم شامه هر یک دو باشد و گلاب چار توله یا زاده کنند هر روز و از و شش فصداف اضافت کردن
ادویه را موقوف نموده تا چهل روز به ستور نوشانند که مکرر تجربه سیه و کذا شطوط مغسول دو باشد در اطریض اقیمونی علوی خان یک توله خوردن

جنون و وسوس

بدانکه جنون یعنی دیوانگی بقول ایلماتی چهار قسم است مانیاد و اراکلب صبارا و قطرب پس مانیاد عبارتست از جنون سخی و دوا انکلیبی عی از دست ماده چل
این هر دو وسوسه ای محرق از صفا یا از سوسه و صبارا جنون مضطرب است که با سرسام صفا و دی مرکب باشد و سبب او صفا و محرق است و قطرب سخی است یا از جنون یا سبب
و محرق یا سوسه یا محرق یا صفا محرق است ماده او از ماده مانیاد و حرارت حدت کمتر باشد و در پوست و غلظت بیشتر و لهذا این مرض مزمن بود و در بعضی چوب
از اقسام مذکور باید که اول در یافتن نمایند که با جنون چیست یا نه اگر باشد و قار و هفید و رقیق مانی و جنون شدید با بنایان اختلاط عقل و غیره آثار سرسام
صفا و سخی شامل بود صبارا باشد و اگر تب باشد و درین حالت اگر دیوانگی با اقدام به طبیعت و مضطرب غصبت ترش و لی و شربت شادید و نظر صبارا و سبب مثل نظر
درندگان باشد و هر چه یابد بشکند و برود بدن را غافل بسیاری نفوذ صفر صلب قار و زیتی قیق و گاهی مائل بناریت بود مانیاد باشد و اگر سوسه و خلق غشوب
درید اختلاط طبیعت و مهربانی توان مثل طبع کلاب بود و اراکلی باشد و اگر با نبات ترش و باشد و در یک مکان بیش از یک ساعت قرار نگیرد

و از مریض که برید و در روز بگورستان و در پیرانه پنهان شود و اکثر شب ظاهر گردد و باشد که از مریض ترساید بلکه حمله آورد و کثیر الحزن و تشاسف و زردی است و شکم بزرگ و شکم بزرگ
و بینی چشم غایب و بدن لاغر بود و مثل خروس و سنگ و از کندی و گاهی بر هر دو ساق او قروح پیدا شود و قطر باشد و فرق در آنکه ماده قروح دای محرق است یا صفراوی محرق چنان
که صاحب او اگر تشکر و خاموش بود و در صورت تکلم چنان گوید که سماع را خلاصی از آن دشوار گردد و چون بغضب آید و بر فرو نشیند و بدن او بسیار خفیف و رنگ او
مثل ترسیبایی بود و سودای محرق باشد و اگر با اضطراب و بیعت شدید و غیر کثیر و قلق و زردی چشم بود و سرعت شرارت کند و بزودی لائل گردد و صفراوی محرق
باشد و گویند که ماده مانیا و المانیخا را بر است و رسود اویت لیکن ماده این علت سودای محرق از صفرا یا از سودا است و آن ردی ترست از بهت ماده و ماده
مانیخا سودای طبیعی کثیر یا اختراقی المغم یا از خون شیرین بود و جنون از المغم محرق کم باشد و فرق دیگر میان آن هر دو نیست که اکثر المانیخا از حصول ماده مذکور
در او عینه دماغ میباشد و مانیا اکثر از حصول آن در مقدم دماغ و جوهر آن بود و المانیخا با سودا و ظن و فکر فاسد و خوف و سکون بدون اضطراب شدید می باشد
بنحایت مانیا که با اضطراب و تشوب و چشمتن بسوی مردم و بیعت و نظرسوی مردم مثل نظرسباع بود و فرق در حمزه دماغ و مانیا آنست که صاحب حمزه در
خود احساس می نماید التهاب و حرقت نهی که بر آن شخصی می ماند صدام آن از شدت التهاب و حرقت با وجود آنکه خالی از صدام میباشد و عقل او ثابت میباشد
و نظام کلام او متغیر نمیکرد و واجبی مطبوعه با قنور و شدت ضعف خالی نمیشد و درین علت فساد عقل و دوام صدام و تغییر ترتیب کلام میباشد و مانیا می باشد
جست آنکه درین و درم نیست و کذا فرق درین مرض و در سرسام حار از وجود تب گرم مطبوعه سرخی چشم و اشک و اشتیای عروق آن و در سرسام و عدم حمی و فروزین
چشمها و بدون اشک و خشونت پوست پیشانی و شخافت بدن و صلابت و صغریض و در اکثر بول زیتی در مانیا باید که در درار الکاب عقدا و نمیشد
چنانکه در مانیا میباشد و آن بدویست اقرب است و اکثر عرض این علت و در حقیقت میباشد و در این علت اخلاط دران و در برج و تابستان نیز بسیار میباشد و نزد
و زیدین باوشال اشتراکی باید جهت تخفیف و طبع آن و این علت اکثر زایل و منحل میگردد و جوهر سرد و دالی و گویند که اگر سبب مانیا و در الکاب حرارت جگر و سبب
آن باشد و عقب او مستقارض شود و بطوب آن منحل و زایل گردد و بیشتر این علت بشاکت معده افتد و از تی کردن شفا یابد و از علامت مندره مانیا
کا پوس با حرارت دماغ و اشتیای قدین از خون و سرخی آن و بستن طن در پستان زن است و چون دوالی در آخر مانیا عارض گردد در اکثر حالات باطلال از دلی
آن بیناید و بسیار است که عارض میگردد مانیا در امراض حاده و آن دلیل بجران است و در اکثر نشانه مانیا و حالات بر بجران آن مانیا بدو شیخ میفرماید که صبارا جنون است
که با سرسام عارضه ای عارض میشود حتی که انسان با وجود آنکه سرمه میباشد و زبان بطور جنون مضطرب میکند و با قنطیس مفرد بدان و احتیاط عقل می باشد
و با آن جنون نمیشد و اگر باشد صبارا بود و اینها گویا که آن مانیا است مرکب با قنطیس چنانکه قنطیس گویا که المانیخا مرکب با ورم و تب است و بیشتر صبارا جنون
تقدم میکند پس عقب آن ورم و تب میشود و صبارا انگاه میباشد که چون قنطیس از صفراوی صفت و حرقه بود پس این ماده هرگاه بسوی دماغ منافع شود و با
وصول خود جنون حادث کند و با وی یا بعد از آن ورم پیدا کند و صبارا باشد و در قنطیس جنون عارض از ورم میباشد و صبارا جنون و ورم هر دو یکبارگی
از ماده حادث میشوند و یکی ازین هر دو سبب یکی از آنها نمیشد و اگر چه گاهی هر دو جدا از آن هر دو سبب بیادتی دیگر میگردد و هرگاه صبارا ظاهر شود با سر طویل شود
مضطرب تر شدن در خواب و بستن نفس کبیر متواتر و نسیان و جواب غیر مطابق سوال و سرخی چشم با و اضطراب آنها و گران در آنها و گویا که دران چیزی افتاد و است
و گاهی دران زردی میباشد و در اینجا احساس تندر و نزد قنطیس و وجع بسبب تصاعد بخار میباشد و اینها در چشم اشک بغیر از او و بغیر یک چشم سیاه میکنند
بعد از آن چون مرض مستقر گردد تب سخت و زبان خشک و تشنگ شود پس در آخر آن حرکات یکسبب ضعف ساکن گردد و حرکت ثقیل شود و حتی که حرکات
یکسبب و از جنون بزیان منقطع معجز از کلام و قلت آن باقی ماند و بر چیدن ریزه از جامه و گاه در اکثر اقدام نماید و در بعضی ضعف و صغریه صلابت بسبب
میسر زبانه گردد و گاهی صبارا غیر محض و صرف واقع میشود پس حالانته او از کلام و ذکر و حرکات متخلل بود که گاه منتظم و گاهی غیر منتظم باشد

علاج کلی اقسام جنون

بقول مسیحی در معالجه جنون باید که اولاً اعتنا با سر و ترطیب آن کند باین طور که در آب شیرین بنفشه و نیلوفر و بنج نعلی و برگ سید و جو متشرب و پوست کدو خیار و برگ کاه

بعد تصفیح و ترتیب تنقیه سودا کنند و بعد از تنقیه نیز از دوا و غذا و ترطیب کوشند و بمفرجات مناسبه تقویت قلب نمایند با بخار سائر تا بشیریل علاج مالینو را جامع زیاده و قیاس برسانند و ترطیب نمایند
و ترتیب هم از ترطیب شناسند و استعمال سهولت و نظایر آن و لزوم غذا بشیریل را از اشعیر و روغن بادام در دروزی چند بار و اگر بعد فصد سه عارض گردد و در ترطیب بعضی مخدر را نشاند
بود و از اشعیر شربت نیافرو و شربت عذاب شربت ترسندی و آب آلو بخارا و آب انار شیرین و خردل بکاشک و بشیریل ششاش یار و روغن بادام و خالو و جانت قلیل الحلاوت
بشکر و روغن بادام و تغریق سر بر روغن اکارع و در صورت کثرت بخوابی دادن و یا قودا آب انار شیرین نافع است این سه پخته اند گوید که در مایا و دوا و الکتابه
و ترتیب مزاج بنوشیدن اما از اشعیر بر روغن بادام و استعمال یا در القرع بسکنجبین قلیل الحلاوت و تعدیل طبع آب ترسندی و آلو بخارا بشیریل نیافرو و غذا از کدو
و ماش سازند و کاه بسیار بخوراند و هرگاه چیزی از ترطیب در دماغ غلا بپوشد و بدن مثلی باشد اسهال کنند مطبوخ بلبیل و غیره که مخرج فضول مرئی مختره باشد و اگر ممکن باشد
تنقیه این بعمل آرند و بعد از تنقیه بلغم مزاج و بره شیر خواره و ماهی مخوری قوت ریا رازی دهند و شراب مزاج آب بسیار اندک بنوشانند و بعد از آن صرف غایت بعلاج سر
نمایند یا بنیلور که حوی سر ترانند و آبیکه در آن بنفشه و نیلوفر و برگ بید و گل سرخ و چون نقش سرخ کوفته و پوست کدو و خشک شدن نخل پخته باشند بسیار قلیل الحلاوت برتقیم
سر بریزند و شیر و قتران بر سر و دشت و در بینی چکانند و جباله آوردن خواب کنند تا حدی درض نشکند بنوشانند این شربت شناس آب انار شیرین و نشوق انیسون و انهدک
سفلی بالند و حمام نمایند پس هرگاه حدیث مرض مانکن شود و مریض بافاقیت آید فصد سر و کنند خصوصاً اگر مرض انخون مخترق حادث شده باشد و اعاد و تبرید نخل
و ترتیب آن کنند تا که فلاح حاصل شود و شیخ میفرماید که اگر فطریه صفرا در بدن از قاروره و سائر علامات معلوم شود و تنقیه بطبیخ بایله نماید و اگر سودای صرف
باشد گاهی احتیاج باستفراغ از قیتمون سافروج نیست ورم بسکنجبین و کچر لاجور و افتاب بعد تو جی بسوی مری نمایند اگر استلای و موی یا سودای و موی در آن باشد
فصد بزرگ زیر زبان کشانند و را و مت تنقیه او باین حب کنند یا باج و قیتمون و اسطوخودوس هر واحد یک جز و ستمو یا نیم جز و بایله نیم جز و حب کبار از بن ساخته بعد
تنقیه کلی و شبهای متفرق هر شب دوه درم بخورند و این حب نیز نافع است قیتمون بسفلی کچر لاجور و افتاب ورم جز از نیم بایله کالی هر واحد یک درم اسطوخودوس و دوه درم کاسه کالی

انپای گیرند و سببی گویند که در جمیع انواع و در بعضی نفع یابند و در وقت بعد وقت استعمال نمایند و بحسب دهر مرض بسیارند اگر ماده بار داشته باشد حاد و اگر حار و خفیه
لین بعمل آید و اگر مرض خفیف نیابد و این علامات آنرا فائد نکند یا یاج جالینوس و یا یاج ارکانغیس استعمال کنند و ایضا بنوعی صبر صفت عظیم بین یابند و بقول
ابن سینا بعد علاج سدر و داروموی و صندل و وی نشل علاج صداع کارکنند و این اکثر گفته اند و اخیر از مفرم یاسو حادث شود بواسطه صرع باشد علاج این در مثل علاج صرع دیگر

علاج دوار از دوران انسان بنفسه که در حقیر

و آنچه از شهابه دشتیای در اردو رتین یا نظر از مکان عالی باشد و بزوری ساکن نشود و بایکدی بسجود و قرار خود را بمقتدا دل قلابات تیرش علاج کنند و آنچه مانع
انچه باشد مثل نفوس غمزه نهدی و امر و دوزخ و غیره و کشف غیب

علاج سرد و آزار از ضرب و سقوط

بند بر ارض ناعی که از ضرب و سقط بود و پوزانند و تسکین مخرج و تسکین طبع و جذب مواد از دماغ پشیل گوشتند هر چند بقصد از جانب مخالف باشد و روغن گل بجز روغن
دیو دار پخته حکیم علی بر سر نهند و از روغن گل و بنفشه و کثیرا تقصیر بر نهند و از رسیدن گرد و غبار و گردی آفتاب و اشیای معطره حفاظت بر کنند تا عطسه نیاید بعد
اگر دوار یا سدر باقی ماند علامتش باز آید و مزاج کنند کسب کفایتی که علامات آن ظاهر باشد طبعی گوید که چون سدر از ضرب یا سقط باشد تفقد مزاج او نمایند پس اگر مزاج
بحر از تن تغیر کرده و عاجل آن کنند تسکین مزاج او نمایند و هرگاه مزاج او تسکین یابد فصد کنند اگر قوت او تحمل آن باشد و تغریق راس او بر روغن گل گرم کرده و شست و در
به فعات نمایند و تقصیر بر او باین سر هم کنند بکثیر غیر طبعی بر روغن گل و آتش فرو آورده اندک سفید بطلعی و قدیری مرد اسنگ در آن حل کنند بعدد آب بنامی و آب
برگه کلمی بقدر یک لیکن باشد تسقیه نمایند بعدد بر خرقه که آن ظاهر کنند و بر سر خضار نمایند و از نظر کردن اسبوی آفتاب و تعرض به دایم کنند تا عطسه نکند که عطاس با این
گاه مورت غشی سبک و دو گاهی تر و غرض راس بکین پس به صاحب خوف ملاکت بینند

علاج سرد و دراز افتادن چشم و تقوای چشم

و صورت ضعف و باغ شیر مرغ را و ام پنج عدد شیر خشک شش شیر کوشنیر شک هر یک سه ماشه نبات سه تراز و اصل کرده تخم و تخم شک هفت ماشه پاشیده دهند و مقوی
و عضا می رعیسه شل خمیر و سرورید و مار الحام خوانند و پست جو کوشنیر بر و بریان بر و غن بادام چرب کرده با شکر صبح و شام بنوشند و حریره مقوی و باغ بپزند و هر چه در
صلاح امراض ضعف و باغی و صمد ضعف و باغی گذشت لعل زارند و در حالت ضعف قاصد به تقویت آنکه مربی و سیب بر مربی باطاشیر و ورق نقره یا طلا و شربت
حماض و ترنج و لیمو و صندل و سیب و مر و برید سوخته با شیر نذکرده یا شربت انار برین و مغز حات مناسبت ارج بکار برند و انید لطیفه موافقه مختص به این تناول کنند

علاج سرد و دوار از پیکر گرمی بهمان

بایک که بقصد آن علاج کنند بدینچه در علاج امراض داخلی حار گزینشت و ایضا تبرید و باغ مشوماست و سوسومات و لجام بارد و بویان سرکه و گلاب و خوشبوهای بارد و توتیل
و غ و آب زارین بشکر و نهاده و روشن گل بر سر و غذا بزن و در نرسکات انار وانه میخید و سوسیدی گوید که نفوس قریب می باشد که لکن کفچ شش شش لخم شیدان و نیلوفر و کدو سرکه و گلاب
و شیدان و عصاره کردن در دوا حار مجربین است و از اطبای دیگر نقل کرده که برای دوا حار کشتن خشک و دورم بشکر و یک شنبه یک شبانه روز در سرکه تر کرده خشک نموده
بریان ساخته از یک مثقال تا دو درم بشل او شکر حفت روز و ستواتر خوردن و کشتن خشک ساسرکه و گلاب و کدو اصبر باب کاسنی تر و کدو انگار اصبر و آب کاسنی تر و کدو اقا قیا
و صبر و از و سر سه باب کاسنی ضما کردن و غذا بزرگ خرفه ساختن و گل سرخ شفا و فطولا و شفا دوا و شراب و گلاب شراب و اس شفا و ضما دوا و هر واحدی نیست

علاج سدر و واران رسیدن سروی بدو

چرخ در علاج امراض باغی باز دستور شد بل آرنده و تخمین باغ با شیا می سنخه ماطفه از اخذ به واد و به مثل اطلالات و شومانه و کادوات و ضادات گرم و تناول تدبیر به بل گرم
فغ و قبول صاحب بل اطلالات بل بون و کلبل المکات بر نجاسف و شیخ و سداب نام و پودینه کوبی و دوا و شیره و جمده و مانند آن نمایند و طایا بویج و عاقر قرحا و چند بیدستر
یک سده و تاب سداب شستر بل آرنده و شکاف و غایله و چند بیدستر و فرفریون و سداب و ویرنجوش و مانند آن بپویند و غذا بخورد و آب برین غسیل شویین و او چینی و غزلخا

تسکین نماید و شربت های فواکه چون شربت انار و لیمو و سیب زرشک غوره و ریوج همه این نوع دوا را باز دارد و تشنگی میفرماید که اگر سبب رخت و گیر باشد معالج بهر چه در کتب
 و حجب بود باید کرد و تقویت راس و ارتباط بر غن گل مع اندک سرکه و روغن بابونه نمایند و بعد استحکام بر روغن بابونه تنها و گوشت و دوا که از قبل شرب این باشد قصد هر دو
 شریان پس گوش نمایند و طبری گوید که اگر اخلاط جمعه در معده ریاحیه بارده باشد علاج اخلاط بارده است که سابق مذکور شد و صاحبین از شرب بنید که
 در آن زیره و صغیر جو شایسته باشد و غنچه که در اگر مزاج متعادل این باشد اما اگر اخلاط ریاحیه جمعه در معده عار باشد علاجش تنقیه معده بطریق سافج و شرب آب شیر یا بکر
 و اگر ماده مرقی و شرب این صندل یا سپر گش باشد قطع دواغ آنها بعد تنقیه بسیار نافع است و اگر معده آن در شرب این بر دو جانب ملغوم باشد و مختلف حرکت و متغیر زیاد
 باشد و چون از دست غم آن کنند مریض است یا به تنقیه بدن بفضای قیال غرائین یا راجات بکار و تعادل اخلاط کنند و اگر معده این فصول از دو وجهین باشد
 فصول آنها بسیار نیکو بود و بی گوید که اگر ماده از شرب این بسوی سر معده و کند و از ضربان و انتفاخ آنها سکون مرض از بستن آنها دریافت شود و از نادی و سیرنگار از انقیاد
 بر شرب این طلا ساخته بالایش قطع اسهال و در بر بند و قصد معالج عضوی کنند که از ان بخارات بسوی راس صاعد شود و اگر از طحال یا معده یا جگر یا عضو دیگر باشد و لا
 ابت را با صلاح آن عضو کنند و بعد تنقیه راس از فصول تنقیه نمایند و تقویت دواغ بر دارند با بجمعه در بخارات معده ای آنچه بهر اخلاط معده گفته شد عمل آرند و غلات
 و معاجین مسطوره سابق بکار برند و در بخارات جگر دریافت کنند که آفت در کدام جانب جگر است اگر در صلب باشد با دوا بول اگر در مقعر باشد سبیل علاج کنند و در
 بخارات قلب بعد تنقیه شربت پیچ مفرحات و تقوی براده صندل غیره دهند و در بخارات طحال قصد سبیل از دست چپ و تنقیه طحال با صندل محال کنند و در بخارات
 رحم اگر سبیل تناسل طشت باشد تدریجاً در حوض یا بکره و اگر اختناق رحم باشد علاج آن کنن با جمل عالم بهر عضو شاکر با دوا مخصوصه آن بحسب مزاج علیل نمایند
 بطریق که در مقام هر یک مسطور است از عضو مذکور جزایع او کنند بطرف مخالف سر فصد سه سال حفته و داک غیر آن بحسب جهت دواغ را با طایفه شلوت تقوی دواغ تقویت بوند
 تا فصول قبول کنند و بدانند که دوا دواغ خاصه در پیران مقدمه سکت میباش پس سرعت تدارک آن نمایند تا بر موانع شل قی و تنقیه معده بدن دواغ بهر حال ایاج فقیر
 و یا حبش یا جزایب اخلاط بسوی سفن حفته و غیره و اینها دوا را که عقب خدر شریان عضو حاضر شود و دلالت بر صوماده بسوی دواغ دارد و از ان گفته شد که در علاج شرب
 همین شد و دوا و جرانی را علاج کنند و گاهی بن رت سبب بنگام حدوث صدام بار و حارب سبب شد و در حجب مانع حادث میشود علاج صدام حارب و حجب بچسب

لوی

که از این چیز و چیزاتی که بوقی و این هر سلفظ معرب بی نده است یعنی مقطوع اعصاب این حالتی است مثل ماندگی که هرگاه عارض شود انسان خود را بی هیچ روی باز و فزانه کشته باشد
 و رنگ و چشم سرخ گردد و در شل شلای بدن اجتماع ریاح و بخارات و عروق عضلات سنگ است که اکثر طعام شرب قلقت یا صنت ناگواریدن طعام تناول غلیظه و لایح و اکثر این
 به از عوارض سیکر و علاج نفع و اخراج ماده بجمعه غلبه غالب نمایند و اگر خون غالب باشد فصد بهشت اندام کنند و مطنیات مقلات خون صفر دهند و بعضی سبیل صفر تنقیه آن
 نمایند و اگر شرب رانوشیدن آب سرد و دل کردن بدان و حال بی تنقیه یکین باشد که سکون غلبان اخلاط است و عت سکون نماید اگر کشتن نفوس حال ایاج و نفع بخارات سنگ شرب
 بکسر و روده که کل سرخ و دواغ لایح و اسوس شرب یکیتو له نبات سادی شربتی و متقال آلی شربینه یا بشوید و روده دیواره شربتی تا یکپاس سید و یا کردن نافع و سفوف کشین
 خشک باشد نیز فضا بود و در مزاج بار و ریاح غلیظ تنقیه بفرم نمایند و خودن و خودن و برای آن وضع آن نافع باشد باقی تدریج علاج امراض دماغی بخاری و زکمی بچسبند

کابوس که نید لان و جاثوم و خائق و خالوق و ضا عوط نیز گویند

و در یونانی افراط است و این مرضی است که آدمی در خواب و صفا که بهشت خوابیده باشد چنان پندارد که چیزی گران بهورت انسان یا شکل دیگر بر سینه او است و او را
 بی فشار نفس و رنگش و دوا و از نتواند و از نتواند بیدار شود و چون این حالت منتفی شود و بیدار گردد و گاه خیال نماید که گویا کسی خفه میکند و گاهی
 خیال کند که شخصی بادی اراده جماعت میکند و گاهی بعد از آن رنگی و مانگی عارض گردد و سبب و در اکثر تصاعده بخارات غلیظه است در حالت سکون حرکت
 دوا دوا آن خون غلیظ یا بلغم یا سودا باشد و دوا ام این قسم مادی مقدمه صرع یا سکت یا نایا یا نالی بود و گاهی از رسیدن سردی شدید بهر رخت و نزدیک وقت
 خواب نیز عارض میشود و این مرض بی ضعف و مانع مافوق نمیکرد و گاهی بکارلی و صفا سوختم و آنکه غلیظ غلیظ بسیار خورد و اگر بایست و احکام کند عارض می شود

طریق تشخیص این اسباب بین مرض سرکه ارم و انما خطا فاشه که ماده سمار باشد علامات مخصوصه آن هویدا بود و اینضا تخمیل رنگس هر خطا و خواب هنگام عروض مرض نیز
بره جو و غلبه آن خطا گوای در پیشانی اگر آثار غلبه خون مثل سرنخی چهره چشم و غیره در یافت نشود و تخمیل چیزی سرنخ بود ماده و موسی باشد و اگر علامات باغم مانند کثرت
آب بین بینی پوستی بدن و کندی حوض غیره در گرد و احساس چیزی سفید بود و دماغی باشد و اگر کشان سود مثل کثرت فکر و قانت خواب و غورت چشم و غیره
معلوم شود و اگر کسی چیزی سیاه در وقت عروض مرض بود ماده سوداوی باشد و اگر آثار آن خطا یافته نشود حال بسیار برودت بر سر هنگام خواب باشد

علاج کلی کا پوس

[illegible]

علاج کا پوسٹ موی

فصله فیضی باشد و نشان اثر آنست که از اعلیٰ ابتدا کند و الّا اگر کل کشاید و حجامت کشین نمایند بطریقی میسوزند که گفت ما فینین الیقین بود و اگر حجامت باشد حجامت بر فقره بعد از ملطوح فواکه باید یا غیره دهند تقطیل نکند و هر چه قوی خون کمتر نماید و خون را رقیق کند مثل آب گو و تر سندی و آب شانه تره و آب بادیان استعمال نمایند و آشامیدن کنجیر و گلاب و آب سرود که از شربت غوره و یکیدن از انار خوشتر است پس طبیعت آب تر سندی و حلاوت طلا بصندل و گلاب بر سر یا تا بهین سر روغن و سرکه برای تقویت دماغ و استنشاق کافور و گل سرخ و نیلوفر و تقویت معده بشربت سیب اطراف کشینتری و غذای حصری سیب ساقیه نافع بود و جهت تسکین بخار کشین و در آن سبیل که تشری زرشک انار ترش کوی پیور و ده باشد نکهات موری بقدر ذائقه میخته بکثرت دهند و اینها در کابوس و موسی که شخصی مراقی اکثر باوشن هن بود و بعد از آنکه از عذاب گل بنفشه اصل لاهوس گل سرخ شانه تره و بوقی گل نیلوفر و گاوزبان انیسون و پنجه کاسنی سنای کی جو شاییده صاف نموده مغز فوس خیار شنبه گفتند روغن باو ام داخل کرده و دهند بعد تبرید از عذاب بعرق شانه تره جو شاییده صاف نموده شیر و تخم خیارین شربت بنفشه ناکشی داخل کرده و باز بجای خیارین کاسنی کنند

علاج کا بوس

[illegible]

مزیل صرع و طبعی گوید که بر گوش نفل در قطعه جلد صرع کرده بر صاحب صرع آونقین نفع میکند و سیقو پدوس گفته که اگر از اسانج به سرفکات کامل گرفته و درخ
آویزند سکنه آزار صرع نشود و رازی گوید که شرب آب بقره در صرع نفع میدهد و در صرع است و بن هر گوید که اگر قطعه جلد و لیرمان بوی انسان آبش در گردن مصروع آویزند
نافع بود و نوشیدن شیر یا حیوان یا نباتی و عصاره گوشن بر که از مجربات است و همچنین سنگ عقیق ساییده چون بر برونشند فایده میکند و شرب بنادق هندی و عوطا آن آب
چند روز نفع میدهد گوید که عوطا و لوزن جبهه برغن بادام نافع است و عوطا و تخوان سوخته انسان شفا میدهد از صرع و بعضی گویند که یک مثقال از آن با شکر تواتر خورد
موجب است چالینوس گوید و دیدم که شخصی آتخوان انسان بمصر عین میداد و وقتی که شیرازان شفا می یافتند صاحب خال را جبهه می نویسد که اگر آتخوان
سراوی بچون سر بر ساییده هر بادا و درم از آن بخورند تا سه روز و در صرع انواع صرع رسو و نهند و اگر آب انار و کنه بنفشه سرگس کشیده با قدری
آب لیمو و در بنی چکان که باذن الله تعالی دیگر عود کنند و جلالت بکنجین خوردن بسیار نافع است گویند که فعل ایشان و انیاستن شکسته بود که در و شش و این سه
گفته که خوردن عاقر قرحا بسل شربت بنجی بر مغز و از آن صرع موجب است مالمی گوید که خوردن گوشت بید و عوطا و باغ او مع سر که در نفع صرع هست و کذا و باغ
خشاک که بر نفع صرع است آب چند ریاضه بر مغز خوش مخلوط کرده عوطا کردن و چالینوس گفته که خوردن از شیشای ذبیعی بسل نافع صرع است و درم او گوید
که خوردن هم خرمنه یک مثقال بنفشه صرع است هر جس گوید که اگر از هم است خرمنه شری ساخته و در گوشت و از صرع و در کند و اگر مجمل بر آن بنفشه یک مثقال
با سر که خوردن بصبر نفع و بدفعه او می بیند که هم خرابی یا خوشی سوخته نیم درم متواتر خوردن نفع میکند و هر گاه بجز خربان کرده بخورند نافع بود و این نفع
گوید که گوشت مجمل بریان یا بطن بزی یا روغن کنجد برای اصحاب صرع غذای محمود است و رازی گوید که خوردن گوشت از بنب طبع بنفشه و ششوی
نافع صرع است این سرافقین گوید که خوردن خربق درین مرض بعاری است و سنا شانی است و صاحب خلاصه التجارب نوشته که
نورامیدن چند بید تر شربت کامل هر روز و غذای چرب ساده و از آن صرع موجب است و گوید که هر روز خوردن و ششال پنج آتخوان تا سی روز
مزیل صرع و موجب است و بعضی برای صرع سو داوی یک مثقال از آن تجربه کرده اند و خوردن که بریت نیز مزیل صرع و موجب و تناول سداب بنشانی و کذا
عنب مجرب است اما تخلف است و هم فایده و کذا خشاک شراب و شفا و نفع و عوطا و روغن و کذا آب سداب چند بید تر و روغن تخم عود و صلیب پنج روز متواتر و کذا
شند و سیاه مساق و طیب بنفشه و خوشبو و صغیر کا و کذا شرب غافق عاقلی و درم و کذا بکنجین عسل هر روز و کذا بنفشه ششک کبریا و کذا شرب انسان سوخته شمو و
کبریت احمر شراب از مجربات است و از اطباء دیگر نقل کرده که شرب بنفشه ششک است و هم چپ حار و ش حرق و پز انوی خرب و شر جدر و می و انفع است و پاده
وقته و آب طبعی بخورد سیاه و کذا تخم شاه سنم و آتخوان بر سوخته و سنین و جگر و فقر و قشیمون و خون جدی و بول انسان و انفع هر و صرب صرب صغیر و فقر البه و سلخ
و کذا جگر که در ساقی کزنج کند و گرم باشد نیم درم و اکل لحم حار و ش در اول ماه چند روز و کذا جوف ابن عرس سوخته ساییده هر روز یک مثقال شرب آب یکسال
متواتر بکنجین باغ او و کذا و خون او تنما و شرب و کذا ابرس که و کذا انفع از بنب سکه بسل یا تنما و کذا و باغ شرب خشک که در سکه در اول و وسط به راه و کذا
خون خشک و در شرب شمس بری یا برگ یا بنج یا شلخ او و در شرب پخته و کذا قرن گوزن شرب و کذا گل خاکیا درم شرب کذا اوست اکل من و کذا اطلال و فقره و
مساقی صغیر ساخته و در شرب یک شانه روز انداخته آن شرب نوشیدن و صغیر ناکو بر صاحب صرع تعلیق کردن و کذا ادمان شرب ظرف طلا و کذا زهره شگفت
نمری بسل و کذا که با درم بکر و کذا اطلال جاموش سوخته و ده مثقالی آب کذا و فای طیب بصرع عربی و کذا اهره و خرف خشک که در سوده بکر و کذا و باغ آن
پسر که و یا خون او و شرب و آب بسل و کذا انفع و کذا شرب لعل زهره خرس بسل و کذا زهره سلوی و کذا اهره و سامانی و کذا زهره که سفند و عوطا و باغ خرف و یا زهره او
زهره شگفت و یا خون او و یا در وجه زهره بشیر و خرن و یا زهره گرگ یک جبهه ششک یا کینج بشیر و خرن و یا زهره خرس یا آب چند ربه درم و یا بول چند روز و
سه روز متواتر و یا روغن ایمن و یا زهره باشد آب شاکت یا زهره که حاضر باشد بشیر و خرن و یا زهره که شمار و اکمال زهره خرس و تعلیق و رخت سداب
مع بنج و شلخ و برگ در خرقه کتان بسته برگردن مصروع و کذا زهره جیجه و کذا یک شرب جلد حار و ش بر سر و تبدیل آن در هر سال و کذا اموی سگ سیاه
و کذا بنج فاشه و کذا اقلاده و فای و انیای روحی ششال و کذا زهره جدر و کذا چشم سفید و کذا بنج و کذا فادر و جدری و کذا انگشت و کذا اطراف با در و ج

سقوط پنج نیل باب سائیده و کذا بول فیل و کذا ترن جوت سائیده و کذا فلفل گرد و زبر و کوس بر کرده در سایه خشک نموده سائیده بقدر دو برنج نافع
کردن و کذا ریخته مع پوست و تخم سائیده و ناس گرفتن و کذا آغختن جوز بول و یا حلیت در گوی صاحب صرع باخاصیت نافع و استخوان و سرگین گرگ باخود و شترن
و خالی که خوک بران بول کند نزد خود و شترن نیز باخاصیت دفع صرع است و پوشیدن انگشتری ستم خربور و زرشک زنگشت دست چپ و کذا انگشتری از شترن
چپ گاو ساخته در دست چپ مجرب نوشته و سقوط برگ جیت یعنی روغن نیز مجرب است کذا نافع مغز تخم نموده نیم عدد و فلفل سیاه دو نیم عدد و بار یک سوده جوی
و اگر شیر گاو بر سر و کف پا بسیار مالند و فلفل سوده بران پاشند و برگ آگ بران بندند تا چهل روز متواتر و درین مدت پای نشویند مجرب نوشته و گویند
که هزار بار یکدیگر بپند و کشند که گویند و ظری کرده و درین آن بنده نموده بسوزند و از آن سحوط نمایند و و گرم از دماغ خواب افتاد و شفا خواهد شد شیخ میفرماید که از سب
محرکه صرع انتقال بسوی هوای معین صرع است چنانکه از اسباب نیل صرع انتقال بسوی هوای معین از آن است و کل حرارت مغز مسمی یا ماری و جله بر و ست و جلاع
بسیار و کثرت باران و باد شمالی و جنوبی اما شمال جلا و شمالی بسبب قطن و هوا و منع تحلل او و اما جنوب و بلاد جنوبی بسبب تحریک خلط و دلی و دماغ و ترش و شور
آن و در شتاب بسیار میماند چنانکه در شمال و در خریف بسبب فساد و خلط و در بلاد شمالی کم افتد لیکن قاتل بود بهر آنکه اگر بسبب قی می بودی عارض فوری و در اول طبع
و غیر طبعی هر تحریکی که کند و حرکت دیدن حرکات سریع و در اثر مثل دلاپ بر بلاد و از بند می بستی دیگر سقین و بسیار نشستن در حمام و استحمام قبل از بخور و بخور آب گرم
بر سر و تناول چیزهای مولد خون بخاری و سوداوی مثل شراب کدو و کهنه و مضر و در انچه از شراب نوصاف بود و قیوش نباشد و صرف آبی در دماغ و کفر خسته بخاری که
در است و عدس بسبب قی خون سوداوی مگر آنکه کبابک جو مخلوط سازند و با قلع ایضا و ثوم بنابر استادی سر و بخار و پیاز که کبابک بنابر آنکه جوهر است و شیل بر طبقه رومی
میگرد و در شیر ایضا و ملوبات و کثرت و سوزن در طعام و ترمای مخاطات و نافع و قباحض بار و و کل حرلیت حاد و بعضی نیز از حرکات صرع بود بسبب شور یا خلط
و تحریک آن و تخم سوزنی و سرد و آلام نفسانی قوی از غم و غصه خوف و انفالات حبیه قوی مثل استماع آوازهای بزرگ چون رعد و بوق و توپ افغانک و کوفتن
طلع آواز شیر و اصوات مسلمان مثل صوت جلاجل آواز شیده مثل صرپ دروازه که تیز باشد همچنین از دیدن انوار بارش مثل برق درخشد و نور چشمه آفتاب از
نامست حرکات قوی مثل حرکات باد تند و گاهی صرع از ریاضت بر استلا و اجماع بسیار میماند ایضا شیخ میگوید که تدبیر عام برای جمیع مضربین نیست که غذای
محموده که آنرا ترطیب محمود و غیر مفرط باشد استعمال نمایند و از استلا و سوزن هم حذر کنند و این چنان باشد که پیش از نامی پری شکم ترک غذا کنند و کسی که عادت دارد
بخوردن یک وقت جاری نباشد تقسیم غذای او که کم از پر کردن شکم باشد بسبب صرع و یک حصه صبح و دو حصه آن شب بخورد و با ریاضت لطیف و کثرت
شراب نکند که آن دماغ را بشدت متلی گرداند و اگر از استعمال آن چاره نباشد اندک شراب بنمزد و در مائل بفضولت بخورد و مضرترین اشیا ایشان شراب
استحمام و ایضا سردی شدید بلکه واجب است که سردی از لطافات جمله حرارت مفرط یا برودت مفرط محفوظ دارند و در حمام زیاد و نشینند و مضر و انجمی محوم غلیظه و
قوی الفا و همه انواع ماهی بلکه از لحم جمیع چهار پاییان بزرگ اجتناب نمایند و بر کج و خفته مثل گوشت چرخ بر و دراج و تیم و کبشک ابل و کوهی و قنار و قنقین و جدی
و غزال و از سبب قصار و زنده گویند که لحم خنزیر قوی است از سخت سودمندست و گوشت بز را بنا بر تحلیف و قلت ترطیب برای ایشان ستوده اند چنانکه جلا و یات و دولت
و مانند آن بهر آنکه مکرده دانسته اند و از بقول اجتناب کنند حتی که از قنط و قلع یانی چه جای غیر آنها و خصوصاً کرفس که آنرا و تحریک صرع خاصیتی است اگر از
باشد شاهره و کاسنی استعمال کنند و در کباب و بنا بر تغلیظ بخور و حس رخصت داده اند و من بهتر نماید و همچنین رخصت کشانیز برای منع بخار از سرد داده اند و من آنرا
نکرده میدارم و استخوان آن ایشان را نشاید الا در صغری و دومی و اما چقدر در آب پنجه بزیست و مری و مانند آن اصلاح داده اگر پیش از طعام برای تبیین طبع بخورد
جائزست تخمیدن بوی سداب از جمله بقول نافع بود و چون اندک شربت و سداب و طعام ایشان افتد نافع باشد و باید که از جمیع نوا که طب و غلیظه اجتناب کنند

والا بعضی قبح النفس بطعام بقدر قلیلی برای تشدید قوه معده و احداث غذا و تقویت طبیعت و منع بخار بد و وجبت که از هیچ اغذیه بقلیه بخار نشی و ترش و کرب و گداز و فطر و باد بخان و ویشا از جمله اشیای حریین و منجر احتراز نمایند و خوردن از آن جمله است که ایشان را از مایه بد بخیر و هالت فضول بسوی دماغ و توجع او و درج بسوی آن و تفرع او دماغ را بجماعت خود و از سر و سبک پیاچ و استلا به پیریند و از اعتدال باب گرم بنا بر خای آن و باب سرد بنا بر تخرید و خور آن به روح حاس اقتناپ کنند و اگر مصروع را استلا از طعام عارض شود قوی کنند و بعد از آن تطیف تدبیر نمایند و باید که از اغذیه سبک و مثله مخدره و بجزیره پیرین کنند و اما استلا از شتر بسیار و غیر است و اما اندک از آن تشدید نفس و تقویت روح و تزکیه آن کنند و از پختن آب غنی کنند و استلا را از آب خفترین اشیاست و قلیله کثیره با جمله خواب بسیار مخصوصا بر استلا بسیار مضرب و دوا فراطیخیابی نیز صنعت و محل روح است معذکات دماغ را از بجزیره متلی گردانند و اول تدبیر صریح اقتناپ از سباب محرکه صریح که مذکور باشد و بعد متفرغ و متقیه بدن اگر احتیاج ریاضت است تعال نمایند و طریق آن سابق مسطور شد با بعضی شیخ گوید که تعلیق فاوانیا را متقدیرین در منع صریح عقبر کرده اند و باشد که این خاصیت بر روی رطب منصوص تر بود و از او و گوید که مدام باید نوشید غار یقون و بسا یوس و مقور دیون و زراوند و جسر و فاوانیا است و هر وقت باب بخورند و استیثاق نموده که هر روز بقره ربنده از شاد در لیس دو بار صبح و وقت خواب بخورند و این از انجمله است که بدان عالمی شفا یافت و بعضی برای ایشان تجمیع نموده که در با هر روز و بار و جبهه بخار میستی که در آن است و اینها غنی که آن پنج اشتراسر سسته بخورند و از انجمله ایشان را نافع بود و اول اینها این صنعت بگریز غرض در و گریز در آن سرکه باشد و اندازند و سواد و حکم است بخورند و در آن چیل و در گدازند و افتاب در جرج است قبل طلوع ستاره شمع یانی بستان روز باشد و دیگر را معطر منجوب در آفتاب بدارند و در هر اندک مدت بگردانند تا وصول حرارت با جزای اکیسان باشد پس یکبار کشاید غرض که مثل مبطوح منتری شد افشرد و عصاره او بگریز و قبل غلوط کرده و هر روز بقره از آن بخورند و اگر حله مطلوب باشد قبل آبار کرده و آب و سرکه چشایند و صاف کرده از آن سنجید علی بسازند و از او پیچیده برای ایشان نیست که بگریز بسا یوس و حبس نام هر یک سسته تعال زراوند و جرج و پنج فاوانیا هر یک و متقال چند بیت و سرفه و قرحل هر یک و حید یک متقال و غسل کنند گرفته بسببش و هر روز یک و دم بکامچین استعمال کنند و انفعال ریض زبلدی که هوای او رطب جنوبی باشد بشهری که هوای او طام مطف جفت شمالی بود مثل انتقال در انسان از سن طفلی بسن شباب است و صنعت برای صرعین و هرگاه معترعین را التواء عصبه یا تشنج او عارض شود پیش روشن مناسب آب یک گرم و غرقوی آنرا بر کشت مسجی گویدی باید که در جیب انواع صرع از همه آنچه صعد و بخار بسوی سر استلا و تشدید آن که مثل سداب و پیاز گداز و کرفس و خردل و باقلا و قلیط حذر کنند و باید که نان محکم صنعت جبار الا تخم که اردا و را خوب مالیده و در تنو پخته و در تویل و اندک کشیند و خشک آن خورده باشند بخورند و از بقول کاسنی و پودینه و جند و از طبر نشین و عصاره و قنار و دراج و از بهار پاپان لحم جدی و خزال برای مصروع نیکوست و در پنج ایسون و در چینی و کربا و آن کنند و خوردن غلظ و امثال اینها استعمال کنند زیرا که اگر چه اینها المطف اند سر متلی می نمایند و از بهای تازه و البان و فواکه رطب و شراب استحام خاصه بعد طعام اقتناپ کنند و اما حمام قبل از طعام کثیره ضرر نیست اگر دفته از آن در هوای سرد برون نیایند و عقب و سرعت طعام تناول کنند و سنجید علی عظمی صنعت است و همچنین طبع زوفای چون در زمستان بسکنجین غرضی و در تابستان بشربت فستقین استعمال نمایند صاحب کامل گوید سزاوارست که صاحب این مرض از جمیع اطعمه بپزد و کرم و سود و مثل محرم بقرون و سرفه و خنایض و هائس و بهلات و کما و فطر و نان فطیر و مانند آن و جمیع فواکه رطب مثل شفتالو و خربا و اقتناپ بیروانیها از آن و عود و سداب غیره که در قول مسجی گشت که این همه استلای سر از بخار روی یکسانند و از جلع و کثرت دخول حمام و شربت سداب و شکر و روح بدوشل جاوشیر و سبکینج و چند پیر و کبریت و قطران و مانند آن که صبیح و مشروب است اند و تقویم نوبت او میکنند حذر نمایند و شمعین مرز بخش نام و پودینه و فاوانیا و نمک است از آن نافع است و غذایان که صنعت او در تخمیر نمک نافع محکم باشد و اگر از او باب بطوح کشیند و شکر شسته باشند نافع بود زیرا که شمع بخارات متصاعه بسوی دماغ میکشد و بخور شل و محوم طیر لطیف مثل پیر مرغ دراج و نیم و واهی و ضرفی ملج و کبر خال و جند و طبیب بصر که در می زیت و کربا و سکر که شتر غار و سرکه غرض باشد و نان مبلول شراب که که که نفع باشد بخورند و از فواکه بجزیره و است و بلیط خوردند و متصاعه بصر و شکر و تاول شکر طبرزد و فانیه شکاری و جوارش سکر و مانند آن کنند و ریاضت قوی شل و از است و تحریرین میدان و لصب بچکان قبل غذا استعمال نمایند و اندک استراحت کنند و حمام متبل با محاراة استعمال نمایند و غرطراحت دکان کنند و در حمام متبل

در مصلح و کلاه و پند نافع از اعراص

[illegible]

بپوشانند و غذا فروخته شود و کبوتر و مرغ و طیور و دوا چینی و سداب بعد از پنج یا شش تنقیه کنند و یا با این حب و نشتر این همان است که در قول ابن الیاس گذشت لیکن در اینجا
وزن این حب که ششقال تریب و روغن بادام چرب کرده یک دم و صبر ششقال و کثیرا و دوا که نکات نیم دم و انیسون یک دم است و این حب را برای آن مناسب است به سفنج
و کلید الیاس که یک شنب و نیم شنب است با ویان تخم سداب هر یک یک دم و بوق تریب و سفید هر یک یک دم و شکر با نوده دم و روغن کنجد پنج دم و حب سبب هم مرتب کرده
بعد از آن که در این حب سبب الیوس که در علاج کلی صرع بقول شیخ گذشت اکثر انواع صرع خصوصاً بلغمی انافع است یا سبب الیوس ماقوق و حلتیت راوند در هر چه هر واحد
یک دم که کوفته پیخته بسپرد آن کجایی غرض از آنست که ششقال بعضی درین حب که پنج اشتراس است ده دم زیاد کرده اند این نوع کوبیده که طبع زوفا برای او میگویند
و بدان خلقی که از این علت صحت یافته اند که قطع طبع خلط غلیظ میکنند و خلط غلیظ که در معده و صدر متولد شود دفع می نماید و در آن وقت است که بدان تنقیه بلوبات میکنند
یکی تنقیه جلا و دم تمییز شکم سوم ادرار لیکن در رستگان استعمال کنند و اگر استکان باشد شربت استنقین که بنشیند علی مهند و چون بدین تدبیر خلط لطیف پذیرد
اسهال متولد نکند و تقوی افاضل از آن این حب است و نشتر او همان است که در قول ابو سهل گذشت لیکن در اینجا وزن غار یقون شش دم و تریب
هفت دم است شربت از دوا شده دم و الفع اشیا برای ایشان این است که در یک شربت شکر و دیوس باد و دوا که شش حنظل و دوا که انیسون بخوراند که با این خلقی بسیار شفا یافت
و اگر فائده نکند یا راجع جالینوس در لوغایا و مهند و غره طبع زوفا و خور و ماقوق و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
خود رسیده آینه غره سازند و در هر یک یک دم و استعمال نمایند تا معده لطیف نشود و در دوا که راجع و حب و دیوس و دوا که شش حنظل و دوا که انیسون بخوراند که با این خلقی بسیار شفا یافت
فلفل و دوا چینی و مانند آن چند و بهتر از این اشیا برای ایشان سکنجبین علی شربت استنقین است و بهتر از آن که در یک شربت شکر و دیوس باد و دوا که شش حنظل و دوا که انیسون بخوراند که با این خلقی بسیار شفا یافت
شده دم و زراوند در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
بیشتر و ثابت گفته اند و در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
سکنجبین علی گفته و این حب نیز تبدیل مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
عسل انداخته بقوام آن را و دوا که در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
این و اصرع را فلفل یک نیم در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
و بگیند جا و شیر صد دم و در بول تر که در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
بدانند و هر روز حرکت دهند یک تریب و روغن بادام چرب کرده بول خشک شود و دیگران از بعد از آن سه دم آب بگیند و تا دوا پیخته بخورند و آهرن گوید که صاحب صرع را این شفا نافع است
تخم کرفس نیم در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
صرع از این حب فصول و حب سبب بدن بود و اختصاص اس بدان باشد علاجه شش وضع حجام بر ساقین او را و بستر ساقین مالیدن قدین و تنقیه آن را با این حب و دوا که شش حنظل
پنجاه دم و حب غریب را در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
به تنهایی مذکور در اراضی باره تنقیه کنند بعد از این حب بخوراند شیطیح هندی سازج هندی هر واحد یک دم یا راجع فیکر او دم سوده حب ساخته در هر چه هر واحد
و دوا که شش حنظل و دوا که انیسون بخوراند که با این خلقی بسیار شفا یافت و در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
و این نوع صرع خف است که با این حب بخوراند که با این خلقی بسیار شفا یافت و در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
و غار یقون هر یک یک دم و در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
صاف نموده او را و در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
سین او را و در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب
چندین بار در هر چه هر واحد دم و جنبد سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب

نوعی است که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب و مری میگویند که در این حب که در یک شربت سبب الیوس و حب سبب

قدرا که کرده اند که خرق سیاه و قهوه نیا اگر از مقدار شربت که بخرج شاربا و لائق بود زیاده کنند صرع حل کنند با اول عمل اسهال خارج شود و شخصی از تلذذ و خفیتش و این شربت بر
 حل این مرض ترکیدن و بگریزد و بدو غار قیون صبر و بلبله سیاه و قهوه نیا و چندین بچوشانند که هر اگر در پس آب آن صاف کرده و شکر و عسل بر آن انداخته بقوام شربت آرد
 و از ده درم تا بست درم بنوشانند که صرع را حل کند و دفع نبض کند کیلا فی مینو یسید که حکما اسهال و تنقیه داغ باین چوب تو قایا ستوده اند و این را ج فیه را یک درم شکر خالص یک درم
 سقمونیاس درم اسطوخودوس نیم درم آب حبسازند و این یک شربت است این را که ثابت بن قره و صف آن کرده بنوشانند پوست بلبله زرد و ده درم بلبله کابل و نیم درم
 مسفاج کوفته درم اسطوخودوس چهار درم فقیون شش درم بلبله و مسفاج را شش درم آب بچوشانند تا یک نیم درم بلبله کابل و نیم درم بلبله کابل و نیم درم بلبله کابل و نیم درم
 پس با صاف ده و دو ساعت پیش ازین این را خورد و بنوشند شکر خالص ربع درم غار قیون و ثلث درم ایا ج فیه را نیم درم خرق سیاه یک انگ کوفته پنجه عسل شربت نه نشا
 بخورند و باید که دو استی اصل نعنع خلط و لطیف آن و لطیف تدبیر بنوشانند و سکنجبین عسل و غصلی تنها با جگند عسلی بایشانند و جذب ماده باطل پسین اطراف و بناد آن
 در آبهای جمل و موضع مجام و دلاک غر کنند و تقویت اسهال و غن بود و موسی با سیمین کنند و غذا ضروری زیر باج و آنچه در قول این مبتدا کند شربت بدینند و
 در چینی کرو یا و انیسون که اندک کشنیز در اغذیه ایشان داخل کنند و اگر قبیل غذا نمانند و بعد اسهال معاجین سیدل شرباق مثل شرباق لافاعی یا تر باق اربعه استعمال کنند و در
 ایام خرفه شتا و ریح بر شتا بخوراند و تر باق نه نانی بسیار نافع است و دو است شرب سکنجبین عسلی تنها با جگند زرد قوی نشا که صفت و انیسون نماید که از آن دفع بین
 ظاهر میشود و هر آنکه جالی طوبیت است چون تنقیه بدن کرده شود و قصد تنقیه سر کنند و او را بفرغ کنند بخیز که جلب طوبیت بلغمی از سر کنند مثل سکنجبین و اقوی از آن مری بطبیست
 و آنچه در قول این شربت و شوق که در قول این مبتدا اسطوخودوس را شش درم و سداف و جگند شربت و پودینه و فاوانیا بویزد و بر نیز از اشیا مضره اسطوخودوس باقی کنند

علاج صرع و ماغی سوداوی

بعد از نعنع ماده از نعنع سودا و اجتناب تقیه سوسل سودا و اجتناب تقیه و بنوشانند و بقول حکیم علی شرباق در نعنع که هر صرع بلغمی که شربت با در جویو فیه شین گل سرخ نیم خیزد و کل بنفشه
 برگ طرا افزوده روز سه بار با صاف و انیسون و مسفاج سوسل و بنوشانند و بقول شین بر اسهال سودا و نعنع فقیون ترکیبات خرق و جبر لا جورد و جبر انیسون اسطوخودوس و مسفاج
 و بلبله کابل و نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم
 هر دو معسول ایا ج فیه را نیم درم درم سقمونیاس کثیرا با سوسل مثل شکر خالص ربع درم غار قیون و ثلث درم ایا ج فیه را نیم درم خرق سیاه یک انگ کوفته پنجه عسل شربت نه نشا
 و جویو گوید که ماده سوداوی تنقیه بدن و بلبله کابل و نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم
 اسطوخودوس و سوسل و خال که تقی بلغم سودا است نیز برای صرع سوداوی و بلغمی نافع و اگر در خون کثرت یا بنفشه کحل کنند و بشربطیکه در بالخیولیا گذشت خون بر آن انداخته
 فصد یک سفید آسایش داده اسهال و بلبله کابل و نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم
 و اگر سودا با بلغم مرکب باشد حبس نبض کمال الصانع که در صرع اطراف او باید بدیند و بعد عاقر قرحا موزنج مقشر خردل چوشانند و صاف نموده و آب شربت داخل نموده و غرغره
 با جگند بعد از تنقیه و در اسهال حار یا منفرج جالینوس و دیگر معاجین مناسبت مثل سحون نجاج و محجون مجرب نجم الدین و اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم
 و شربت با در جویو و ده درم بتر باق اربعه یک شقال ایام متوالی بنوشند و روغنهای گرم لطیف چون روغن بابونه و سداف و خیری استعمال نمایند و از استعمال منع کنند
 و اغذیه مرطبه و کله خلط محمول شرباق و جبر کثرت چونه مرغ و ماکیان شرب و گوشت بره و در باج و تیه و دهنند و کاه و کاسنی خوراند و دلاک استحام و ریاضت
 معتدل کنند و تقویت داغ بمشروبات خوشبو چون شکر و کلاب گل بابونه و غالیه فرایند و بنفشه ساق شتر و روغن گل بر قفا و صد غنیمت سینه ترنج نمایند و عطوسا
 مثل شکر و جند بیدستر و شونیز و نطولات لطیفه مانند بابونه و شربت مرزنجوش و اکلیل استعمال نمایند و فاوانیا سوده و ربی و سنک که در صرع سوداوی و بلغمی سفید
 و از اغذیه مؤله سودا مثل عدس باد نجان و پیرو کرم و قندیر و پیریزند و از استعمال او دویه موصوفه در صرع بلغمی حذر کنند و سوسل که گوید که اگر این علت از موه سودا باشد
 باید که صاحب آنرا بطبوح فقیون غار قیون و جویو بخرج خرق سیاه بنوشانند و حلیه اسطوخودوس و اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم اسطوخودوس و فقیون و ایا ج فیه را نیم درم
 با سیمین و اکثر تدبیر افق را باب بالخیولیا نمایند و جگند می مینو یسید که هر روز در طبوح با در جویو و کاه و زبان اصل السوسل هر یک درم فقیون نیم درم با جگند

نصف درم

[illegible][illegible]

و تشنج عضوی و تشنج غیره مذکور شد بعمل آرند و نوشیدن در دو روز سه درم روغن بیدارنج مرکب با اول الاصول طلای او بر سر و عضو علیل برایش خنجران از جبریات حکیم عابد
 سرپندی است و چون فقیه نیز در صرع شرکی معمول است و ضما و نفسیا و مشغال چندید سترشته مشغال فریون یک مشغال سوم هشت مشغال زیت بقدر کفایت مثل مرهم
 بر عضو یک ماده صرع از آن صرع میکنند و در صرع دماغی بر سر و کذا الطلوع آن عضو با کثمت سوده و در صرع دماغی ضما و دیش بر سر نافع است و در صرع السعی هر چه در باب
 تدبیر صرع خواهد آمد استعمال نمایند و بادایان و درم گلشنده درم جو شانه صاف نموده تریاق اربعه یک مشغال در آن حل کرده دادن نیز سودمند است غذا نخورده
 بشیر و سقر قرم دهنه احوال حکما شیخ از جالینوس نقل کرده در صرع که سبب ارتفاع بخار از پای باشد چون قبل از نوبت سابق را بر باط قوی بر بندند صرع را منقطع
 یا خفیف گردانند و بعضی بر نرسنگشت و بعضی بر انگشت دیگر که از آن بخار بر خیزد دماغی نهند و زائل میشود و اینها و مینویسند صرع که از تصعد بخار بار و اعضا صرع
 بالای آن عضو هنگام نوبت بر بندند و استفراغ خلطی که در عضو باشد باید کرد یا با استفراغات معروفة اگر قوت استفراغات السعی آن پیدا یا بتفرج و تسهیل زرد آب
 در وقت سکون باد و یکه فرستد و سیلان بهم نماند و با حراق ماده بطل طلای تا نفسیا یا فریون غیر آن گاهی در آن نوبت بدرجه استعمال زرد آب و کبکچ و سرکین باز
 و ملا در غیره رسد و اگر احتیاج بشیر و سقر قرم باشد و شتر از نرسنگشت و سقر قرم که اگر سبب صعود بخار از بعضی اطراف باشد باید که وقت نوبت قبل از ظهور آن فوق آن موضع
 بر باط حکم بر بندند تا آنکه نوبت منقضی گردد و بعد از آن موضع بخور و خلط فریون غسل بلاد طلای نماند و بگزارند تا آبله نشد و با مجامع مص کنند و زمانی دراز
 مندر شدن نهند و گاهی بسر کین کبوتر و شیر از نرسنگشت و الفار را غی و بطریق طلا میکنند و سوسنی میزنند که اگر در وقت این مرض بار ارتفاع بخار بار دایس
 از بعضی اعضا السعی سر باشد باید که صاحب وقت احساس ارتفاع بخار از آن عضو را بدستور یکدگر شود بر بندد و باد و یکه قهقهه مثل شیطی و عاقر قرقص و فریون زرد آب
 ضما و کندن بعد از آنکه تنقیه بدن بحسب تحقیق و غیره منقبی بدن از بلغم سودا کرده باشند و این حب همین عمل نماید بکینه تر بدست یک درم غار یقون چهار دانگ
 بسفناج فقیمون هر دو اند و مشغال صبر نیم درم خرق سیاه و دو دانگ شحم خنظل و دو دانگ سحر را بار یک سوده باب و پنجویه سرشته حب سارند و خشک کرده از دو درم
 و نیم تا سه درم بخورند و این حب تنقیه بدن از بلغم کند و درم حب النیل ابرج فقیه را واحد یک درم شحم خنظل نیم درم نمک نفطی و دو دانگ بار یک ساید باب
 جها سازند شربت و نیم درم باب یک گرم و تا سه درم بحسب احتمال علیل طبری گوید که درین نوع صرع گاهی بخار بار و خلط از قدیم و ساقین و گاهی از غیر ساقین
 دفع میشود و گاهی از هیچ بدن وجود میکند چون خرفسا و عظیم کرد و در علاجش این است که ابتدا به ستن ساقین از بالای موضع تضاع خط کنند بعد از آن موضع که
 بسته اند شتر بزنند و بر آن مجامع نهند و از اول ایام حدوده صرع آن موضع را بسته دارند بعد از آن این بطیوخ نوشا نند بلبل سیاه کابی هر واحد یا نزه درم بیدار
 شیر آله هر واحد سه درم سنا اسطوخودوس قشور یونج شیش غافله هر واحد چهار درم فسننتین و می فقیمون بصره بسته بر ساهر یک مفت درم تربد کوفته و کوفته و کوفته و کوفته
 کما دیوس هر واحد سه درم روغن کوفته و دو درم جدم و خج درم مویر منقی سبت درم بدستور بطیوخ بزند و صرد درم یا بقدر قوت مرفیون از آن کوفته نیم درم غار یقون
 و دو شلت درم ابرج فقیه را و یک دانگ خرق سیاه کوفته بنیسه و غسل سرشته در آن مالیده بکرم بنوشند و چون همه بیاشامند و بر منیر نام کنند و اغذیه روید ترک نمایند
 بزاج نظر کنند اگر متغیر نشود و درم بخور و بطیوس یا ابرج اگر کاغانیس هر کدام از اینها که خواهند در هر سه روز و دو درم کنند بعد اگر قوت او تحمل استفراغ
 زیاده تر از این باشد فصد هر دو صافن نمایند و خون افر بکیند و در علاج این نوع متقصا نمی گنم زیرا که علاج صرع دماغی و معدی علاج این نوع نیز هست
 و علاج مخصوص این نوع بستن ساقین و شتر او و وضع مجامع است و بعضی احتیاط گویند که ساقین بکافند و از التهام منع کنند تا آنکه از آن زرد آب بسیار
 جاری شود و اخلاط نازل گردد و از این موضع سائل شود و بداند که فائده شکافتن نزد کسی که فائده اخلاط و جیب بدن است همین طریق است معصیه گوید که اگر
 سبب فاعل صرع ارتفاع ریح زدی از بعضی اعضا باشد بسیار است بخونی کنند که از آن بخار السعی فوق مرتفع میشود و غسل بلاد و زیت بر آن عضو طلا کنند
 تا قرح گردد و بر آن شتر بزنند و خور و نهند و تنقیه بدن لطیف اخلاط کنند و اصلاح سور مزاج بر جابجین ملطف اخلاط مثل تریاق و شتر و بطیوس نمایند و تقلیل
 غذا امر کنند جبر جانی و ایلاقی مینویسند که اگر سبب صرع بخاری باشد که از عضوی بعید تر چون انگشت پای و دست مانند آن بر آید پیش از وقت نوبت
 بر تر از آن موضع بصباه سخت بندند و چون وقت نوبت بگذرد پای یا دست که بخار از آن میخیزد را زانگرم نهند پس عصا به بخشا نند آن موضع را

بیاورد و شست با نمک و قدیر نشین کردن آن موضع سازند و محجم نهاده بکنند و مدتی حراست را تازه دارند تا اخلاط بسیار از آن بیایند و ملامتی که در قول عینیت گذشت بر آن موضع نهاده بر بندند و این دوازده و ترش کن در این کتب و کتب دیگر در این باب در بیشتر مذهب و بر بندند

صرع اطفال

صرع که بگویند کان افتد اکثر آنرا ام صبیان در سرج الصبیان گویند و بعضی ام صبیان را مخصوص داشته اند بصری که با تپا محرق باشد و بعضی دیگر اکثر آنرا ام صبیان و سوسو و هم وضعه متداول آن غدا می خنط مثل لحم بقیر باشد و گاهی از سقطة و مانند آن افتد و بقول کلمانی صبیان اصغر بیشتر بسبب طوبات ایشان افتد اگر چه نیز باشد و حرارت این طوبات موجب لغت تولد ریح از آن میگردد و اعصاب ایشان نرم قابل نفوذ آن ریح میباشد فلذا اکثر حدوث صرع با ایشان از ریح بود و هر گاه طوبات ایشان لم نیست صرع صبیان سهل البرست و صاحب کمال گوید که اکثر این مرض صبیان صفرا را عارض میشود بدو سبب یکی طوبت مزاج او و غده ایشان با طبع و رداست تدبیر پس اگر این سبب مزاج طبیعی باشد در اول تولد حادث شود و اگر سبب تدبیر باشد حدوث این بود و صبیان از این جهت که با غنی نما اکثر این مرض صحت یابند و از آن خلط صند و متولد صاع گوید که صرع عارض صبیان گاه صفراوی و گاهی بلغمی و این اکثر در و جمال اطباء این کلام که بعضی صرع صفراوی ام صبیان سگویند و غرض و بوده یقین میکنند که صبیان اصغر عارض نمیشود مگر صفراوی فقط و ایشان اکثر است احتمال مبر دات هلاک می نمایند پس بقول صاحب خیر و طبیب باید که گمان این امر نکنند که هر صرع که صبیان را عارض شود آن ام الصبیان یعنی صرع صفراوی باشد بلکه درین اعما و بر علامت نماید و ایضا بعضی گمان کرده اند که ریح الصبیان اطفال عارض نمیشود مگر از ماده بلغم و از این سبب که در مکتب سخنان بدون ملاحظه اسباب علامت است تشخیص می پردازند و اکثر جفا خطا واقع میشود پس اولی آنست که اول ملاحظه اسباب علامت ماده حار و بار و نمایند بعد از آن بحالجه آن پردازند و تحقیق نر و تحقیق آنست که صرع و ام الصبیان هر دو مترا و اند و این مرض ام الصبیان از آن گویند که صبیان بیشتر عارض میشود بسبب طوبت ناغهای ایشان بسبب ضعف اعضاء و شرب تناول غذای ایشان تغییر می یابد و بعضی گفته اند که اکثر متولد در پی و پی واقع شود ام الصبیان است الا ریح الصبیان آن افزع الشیطان ام شیطانی نیز ناسند و بعضی گفته اند که این مرضی است شبیه بصرع نجر و افعی اکثر این مرض اطفال از حدین لاد است تا به لکی نهایت تا به پنج سالگی عارض میگردد و بعد از آن بندرت از آن می گوید که سبب این مرض نزدیکی اطباء بطر طوبت مزاج و بعضی ضعف حرارت است و گاهی سبب حادثه حادثه بفرقه یا نفس طفل بود بواسطه نماختن رخ حادثه از آن بشیر و سبب نزدیکی اطباء اثر جرب است و شیخ میفرماید که صبیان صرع بیشتر بسبب طوبات ایشان است و هر گاه در اول تولد و گاهی بی وقت تر عارض می شود پس اگر در تپا بر ایشان اصابت نمایند زائل شود و الا باقی ماند و باید در اول این مرض از ایشان قبل نبات همی جدا کنند و بعد تر صبیان از صرع کسی است که در ناحیه سر و قروح و او را عارض شود و منخرن سائل باشد چه باغ را طوبتی و در اصل خلط است حق و آنست که پاک کرده شود و پس گاهی در رحم پاک کرده و گاهی بعد ولادت تقویه باید با موره پاک کرده پس اگر پاک نشود از صرع سنگاری نباشد و اکثر صرع که صبیان ابرهم سد علاجش خفیف و دو بعد بلوغ زائل شود اگر سوسو تدبیر و ریح علاج اعانت و کنند و بعضی متاخرین مینویسند که سبب آن اکثر ریح غلیظ است که در سر ایشان اجتماع یابد و قهقرا است و اگر و اند بیکه در زای آن از هم جدا گردد که چون انگشت بر آن موضع گذارند محسوس گردد و نیز اکثر سبب آن بخارات و فضول شیر متعذر بر بطول ایشان است که صعدو باغ نمایند و چون دات دارند حادثه این علتی نمایند پس اگر دات آن کمتر بود و بتدبیر لافعه و شفا یابند و الا هلاک گردد علامت نوع قلیل الدات قابل العلاج و او آنست که نوتهای آن بر روی آن مخصوص که هر دو فعه دیگر در سیرت و ضعیف تر آید علامت نوع و مساک ماده آن بسیار روی و تملی در جمیع بطون باغ باشد آنست که زود زود آید و هر دو فعه دیگر زود تر و قوی تر آید و بقدر گفته که عروق صبیان تنگ است و در خون ایشان حرارت کم پس گاهی صرع اجا و خون ایشان بکیند و هلاک می سازد با جگر که با این مرض واقع میشود طفل بیوشن میگردد و دست پای می سجد و کف بدن می آرد علاج در وقت حدوث این حالت دست پای کودک را بگیرند و کف دست پای بخیار می کشند بمانند و نگذارند که خطر آب کنند و باز در زمانه حکم بندند و چند بید تر یا سداب یا سبب یا مزه خوش بپویند و حراست را از آتش و غل بکنند تا آب بکیم آید و آنچه بر بدن بماند و بعد ملاحظه نمایند اگر خطا غالب اگر آثار صفرا در حرارت نفس بدن نفوذ و تشنگی خشکی لب تشنه و محرق ظاهر باشد حجامت ساقها با شرب نمایند و تسکین طبیعت باستعمال مغز فلووس و ترنجبین شیر خشک استال آن از اجزای سهل صفرا مثل گل نقشه و خطمی و خبازی و شاه تره و تخم کاسنی و کل سرخ و غایب و غلب

در سالی

وسای کلی بملک و شیافات همیشه کنند و ترنجبین و شربت لیمو و بلوط کاه و زبان و اصل السوسن این نوع از مجربات صاحب شمار الاسقام است و شیر زنان بر سر و شیدن و شستن بدان آورده بر تارک سر نهادن در بینی چکانیدن در جا نگاه سرداشتن نافع بود و از استعمال سخفات که اسبورات مفرط است از نمایند باقی تا اسیر سر و مریض را از اطفال از شربت اخضر و مسعوطات و غیره هر چه در علاج امراض داغی حار و صفراوی و صدمع صفراوی و صرع صفراوی گذشت باید کرد و او دویه که با خاصیت در انواع این مرض سود دارد بمال آن در موضع راغذای خفیف دهند و اشیا ی بار و طب استعمال کنند تا شیر او بار گردد و اگر آثار کثرت بطوبت و بلغم ظاهر بود و تشنگی نباشد و این نوع اکثر افتد بعد از پنج مسهل بلغم کمر تنفیه کنند لیکن او دویه قوی مثل غالیقون تریدند و عود و صلیب و عاقر قرقص را پوست بج کبر اصل السوسن هر دو صلیب و سرخ منقرضوس گاهند هر یک که باشد در عرق کاه و زبان یا بادیان جوش داده نوشانیدن نیز بطفل شیر خواره مفید است و دیگر بطلوبات مسهل مثل گل سرخ و سیاه و شانه و کاه و زبان و عود و صلیب باور بخوبی و پنج کاسنی و سوز منقحی و وسای کلی از هر یک بقدر مناسب جوشانیده منقرضوس ترنجبین شیر خشک بقدر حاجت مالیده صاف نموده روغن بادام قدری بر آن چکانید و یک گرم بخوراند و اگر سر نه باشد اصل السوسن غنابستان مفید است و اگر عمل بدیر نماید شانه استعمال کنند یکی از شیافات مناسبه و بعضی با و خال حب السلاطین قدری در بلوط و عاقر قرقص و شیر و حب السلاطین محلول در شیر و صمغ و عصاره ریزه و نیکو تر است نیز نافع است و نیز دوا لف استعمال چنین اشیا ی حاده در اطفال مناسب نیست اگر ضرورت قوی افتد بطفل توانا و در حالت کثرت غلبه برودت جائز بود و او دویه مسخنه مثل چند بیدستر و عود و صلیب مشک اندک و شیر و صمغ حل کرده بخوراند و بر شقیقه و ناخنها و کف دست و پای و سر او بمالند و این حب را ببلبلین معمول است کنند چند بیدستر بر سر بر اگر گرفته در آب بادیان مثل خشخاش حب بسته از یک حب باشد و شیر و صمغ حل کرده بدهند و اگر عود و صلیب مشک خالص عوض کنند و صمغ بر اطفال کنند و در غلبه برودت قدری عود و جوز و افرا بید و در عرق دایمی حب بقدر توانا از نیز نفید بود و یا عود و صلیب یک باشد و در شش سرخ چند بیدستر سرخ نیسون پنج سرخ وانه میل چهار سرخ صبر و قوطری یک سرخ لسان البصاف سرخ فادر و هر جوانی چهار سرخ و یا بدل آن زهر مره و یا مشک خالص و سرخ گرفته برابر وانه مونگ حب اخته یکی صمغ و یک شام و شیر و دایه سالیه دهند و عرق صمغ مرکب نیز نفید است و جد و از نیم دانگ بشیر و دایه رسوده چند نوبت بخورانیدن بغایت مجرب است و در تواتر نوبت صرع یا امتداد نوبت آن دست یا بستن و محام بر آن نهادن و خوردن سالیه بر کف پای مالیدن نیز مفید بود و همچنین بالیدن چند بیدستر اندرون گوش و سوراخ بینی و گشت پائی و اذن پنی و یا نیز گوش از نیم دانگ تا یک دانگ آب حل کرده فائده تمام دارد و اگر عود و گند از نیمه تا سه حبه این است که دانه مر جان با شش سرخ سیان و ابرو بر پیشانی داغ نموند خصوص بنگاه نوبت که از سوزش آن فی الفور فاقه رو مسید و با عودنی کند و بعضی با شک گو سفند هم داغ میکنند و قبضت رواندازند و یک گرم شریف خان صاحب علاج طفلی که عرش قریب است روز بود و در شبانه روز او را چند مرتبه صرع عارض میشد بدین طریق فرمودند که بعد تعلیق نروا و عود و صلیب بر سیان بگوید و گلوئی او منقبضات دادند و بعد تنقیه بمسملات مع اعتدال بحال مرضه مکرر نمودند بعد از آن حب معمولی که مذکور شد دادند پس با داغ از مر جان سیان هر دو ابرو نمودند بعد داغ با مسملات دادند و حب مذکور استعمال فرمودند و در میان هر سه مل چند منقبض سیان را تا آنکه صحت یافت و بعضی عود

اگر او دویه مفروده و مرکبه که نافع این مرض است

اگر فادر و جوانی در شیر یا داغ سالیه قدری قلیل از آن بدهند با خاصیت در انواع این مرض سود دارد و تعلیق درخت سداب مجرب است که اگر نخورد و نیمه و همچنین تعلیق عود و صلیب سنگ بر جد و زبده الح و بقول جالینوس با تشدیشا و سرلین فاخته و بقول از یسوی سگ حج الماس و فادر و سرمدی و بلبلین مع شعرا و چوب راک هر واحد در گلوئی طفل مزبل صرع است و گوین که تعلیق بلادر یا انیاب ثعلب یا دندان گرگ یا لب بالای کوروش یا فوه بر صرع مصرع نیز نافع و شربت شقایق که از گل لاله بست متقال جوشانیده صاف نموده با جمل متقال قند سفید قیوم آورده باشند بطفل شفقان بیدار و متقال از این نوع صرع اطفال است و که از چند عدد در نخوره بجا آمد معصفر بسته در کلاه طفل آویختن و گدازاد آن یک قیر طر عود و صلیب بعرق بادیان رسوده کمال مفید و خوشتر است و نهادن کدر سداب شربت زیر و ساد طفل مفید و چند پستر مشک خون خرگوش خشک کرده و میانی صلیب است و بایان مفید و مجموعا استعمال کنند و گاه گاه از جیل در بانی بقدر سرخ و آب سالیه داده باشند و یا برگ زقوم نصف عدد در طول بر او چرخ گرم کرده و اکبش فشرده و نفیل با طفل کرد و یا د اطفال در آن سالیه بنوشانند و یا گرمی که در چوب

اگر با وجود آثار غایبه بجز هر چه در سکوت مخرج یا تیرگی محسوس شود فصد سر و یا صافین بر همه تالیفات مقدم دارند و اجماع است مع الشطر یا بی الشطر بر قفا تا نیند و این را بهر
که ممکن باشد بکشایند و بر سر مرغ بدن مسکن یا نهیت یا دروغن گیر چرب کرده و در ایاب و جبهه نیز اگر آلوده حلق انداخته حرکت می دهند تا آید و یا شربت کنندش جو شلیند
شند رنگ پیخته در گلو ریخته و بر مرغ در کنند که قی آورده اند فاکه تمام دارد و اگر دندان بر هم کشند که در زیر دندان نهند لجه شمر و لعلی و تریاق فاروق نیم گرم بپزند
از لجه یا سنجو یا بار اسل یا بونج نیون و یا چینی و فافلین بادیان گل گندم علی حل کرده در حلق چکانند چند مرتبه و اگر حاضر نباشد معطلی نیون نیره سیاه و یا زیند
صاف نموده گل گندم علی در حل کرده بیک گرم بر بند ریاع و صید عرق کبوتره یا گلاب سوده در حلق ریخته و یا سداب چند بر سر و صلیب سلطو خود و کس نشه بخیه یا عرق
جالیوس و عرق بادرنجبویه حل کرده در حلق اندازند و یا دوار اسلک حار در عرق بادرنجبویه و عرق گاو زبان حل کرده در حلق چکانند و یک مثقال حلیت را با عسل حل
چکانند یا خمر فید و در سر و ساق و بازو و بعضا با حکم بنند و کف پای سخت باندند و بگویند که در جمیع انواع سکنه نافست و حقنه خاکه در آن مخلوطی و قی و در غم
در غرق و اشغال آن باشد و شیاف اهل آن در کنندش فرغیون چند بر سر و نقل یا مشک غالی و سداب بویانند یا بار و چند بر سر یا سداب سوده بخرقه آلوده
نزد منی او دارند و فلفل سیاه و سفید در عرق سیاه برابر سوده بکرات و مراتب معطو کنند تا بهوش آید و یا کنندش و شونیز و فلفل و چند بر سر و خرقن و شکم را حل و ریخته
و برینی نند و یا سداب عرض شونیز و خرقن و شکم حل کنند و یا تخم فلفل قش را بکار نهند که در فلفل سیاه سلطو خود و کس کوفته بخیه بدیند تا عطسه آید و دیگر معطو شاد و کیمیا با
و ضادات و قطرات و مملای برنجی و چین و اس بکار بریند و سداب سداب بر سر و خورش تنها یا سر کب بنی چکانند و اگر نیره گل گندم یا دیگر طهر و از نیر یا صفت یا با فانه و کبر و شونیز

نمید و اگر کسی ممکن باشد با دخال بر بر روغن سوسن یا زیت چرب کرد و لبل از بند و خصوصاً چون در زمیعه او متلاطم شود و تخته بران تقدیم نماید از قی نفخ شدید
یابند و در قی فائده دیگر است که تنوع و تکلف قی مزاج سر حساب بکشد بار و با طب گرم کند و تسهیل راج ایشان بخیری که مخرج او باشد باید کرد که از ان
نفت یابند و گاهی مبادرت بدشمن کرد و به درون که در صرع مذکور شده میشود تا دندان او با یکدیگر فاسد نشوند و چون از آن قی کند باید که روغن برین
منطوق آب سداب بر روز و دو روز بهار الاصول بخوشانند و به تدریج افزایند تا آنکه هر روز پنج درم از ان نوشیده شود و اگر ممکن بود بعد تنقیه است در
بند از تریاق و شر و دیوس و از شلیشیا و انقرو یا دجینیا و مانند آن و جو کفند و از مفردات جذبیده شرفال بار السهل و کچین عمل یا سبکینج
بقدر باطل بر بند و غرض آب بار السهل ساد و یا با فایده بحسب حاجت نوشانند و چون نفقت یا بند غرغره و معطس بکار برند و محام و شربط یا انبیر شربط
حسب ماده بر قهقهه زنده و در گواره بخنیا نند و بعد سه نفقه بجام برند و آن روز و روزهایی که ممانند و از غرغره نافع براسه ایشان بقدر تنقیه کلی
بلنج حاشا و پودینه و زود و مانند آنست و در سرکه مخلوط با سسل و اینها آب بچند که در ان عاقر قرحا و مخرج و حاشا و سماق چوشانند و باشند و قوی تر ازین
آنست که گبر نه فضل و از فضل و زنجبیل و مویز و پوره ازنی و گل سرخ و سماق و کوفه بمینج سرشته از ان شیافات سازند بعد بطریق مضوع و غرغره
و بلنج زود و حاشا و سماق و زنجبیل و مویز و پوره ازنی و گل سرخ و سماق و کوفه بمینج سرشته از ان شیافات سازند بعد بطریق مضوع و غرغره
و مریز و شمشیر زول است مفرد و مرکب و در ان شل گل سرخ و سماق آنچنین اگر نیست و دوح از انشیای نافع درین باب است و تاثیر او قویست و مالش بر دندانها
کاره و قوی روح که در اعصاب است و برای جوب اعصاب و کلل فصول که در ان سختی نباشد مثل روغن سوسن بر آ ایشان نافع و بعد ان روغن مرزنجوش و روغن زیتون
قویست و روغن ازخ و خصوصاً بر سر و درین عظام و با مر اسن اجابت و خصوصاً که روغنهای مذکوره از دفا و صغر و پودینه و حاشا و مانند آن قوت خند
کرده باشند و تنقیه صواب بکشد لطیف تر از تنقیه صاجان صریح است و صواب تر آنست که در روز و بران تنها اتقمار نمایند و ان با نخبه خشک ایشان انیکست
و شربط بر طعام ضرر ترین اشیا برای ایشان است و چون اراده افکاش قوت کنند اگر قبل غذا بر ریاضت خفیفه اقدام نمایند و اعضا می مشغله را حرکت دهند
باک نیست و بعد تناول غذا بصرعت خواب بکنند بلکه تا زول غذا و نه فنام آن صبر کنند و البتة بیداری بسیار شاید که آن مانع را مانده میکند و از انذیه بخور
غیر خفیفه مثل بیاض و برب منخ آن مخم غذا را و قوی جورا بعد نچته برای ایشان نیک دانسته اند و مویز و بادام و نخبه از فلهای نافع براسه ایشان است
و شربط کو ایشان را موافق نیست بهر آنکه در ان فضولست و کشته نیز برای آنکه آن سریل الفند و بدایع و قلب اوست بکامو افق ترین شراب برای ایشان متوسط
میان هر دو است و چون سکوت را تپ آید و رام او توقف کنند تا آنکه بکشاید که گاهی بجران میباشند و تا صفاد و دو ساعت آنرا بگذرانند و اگر چنین نباشد بلکه
تپ بسیار در دم و غفونت بود آن هنگام است و بدانند که در کشته و فایج مجاری تنگ میگردد پس او قی متفرغه است و فاعل آن نمیکند مجوسه گوید
که اگر بخیری از علامات دار بر غلبه خون ظاهر باشد باید که مر فیض بخیری از انذیه و او قی نگذشتن صفاد و دو ساعت بر مرض تحریک نمایند و چون از ان
تجا و کند و بعضی کلام بکنند باید که در کشتادون دهن او می نمایند و آب طبوخ زیره و انیسون و بادام که در ان بگفتند باید که صان کرده باشند بکیم
بخلق چکانند و عضل ساقین باز و محکم به بندند و کف پای او ببالند و روغن گل سرکه بر سر نیزند و تنقه حاده شل این تنقه استعمال نمایند با بون کلیل اما حاشا
برنجاست شبت جوده خار حشک قنطاریون غلیظ و دقیق هر واحد یکشت عاقر قرحا قنطاریون حریف سفید شحم منطل هر واحد سه درم عطفیا سداب خشک
هر واحد چهار درم تخم پید انجیر قیج درم تخم کرفس ناخواه هر واحد ده درم همه او پنج رطل آب بخوشانند تا یک رطل بماند پس نیم رطل از ان صاف کرده و با شکر بکینج
و قصل در قدری آب حل کرده هر واحد نیم درم پوره ازنی یک درم روغن زیتون روغن نار دین یا روغن قسط هر واحد یک اوقیه انیمیه تنقه کنند که نافعست
پس عوط لقه و فایج بکار برند و اگر حاضر نباشد آب سیرافشوره باندک روغن خیری بحد کفند و اندک کنش جذبیده تر و زیتون در بنی و مند و عطسه آورند
و اندک سبکینج غصلی آب گرم قدری روغن خیری یا زیتون یا سوسن و آب ترب افشوره و علق و لقمه و غیره چکانند و علق او بر روغن
چرب کرده یا با ریج قنطاریون که زایل کنند تا قی آید و بعد قی شربط عمل دهند و روز دیگر از قی اندک تریاق از نیم درم تا نیم شقال بحسب حاجت یا اندک مصلح بلادر

[illegible]

و آن سینه خاکی و عرشه و حدیث است هر چه از مطبوعات و مرصعات و ضمادات و کمادات و قطعات حار که در علاج امراض عامی بار و سافج گذشت عجل آید

موضوع

و خصوصاً آنچه که در آن نیست باشد یا روغن بود سبب باشد از ناله طولانی تر قوی مناسب هر عصب است چه عصب بنابر اختصاص و چه بر ناله طولانی تر
 اوید است و از اینجا است که در وی و غنمای اگر مثل در وی نیت و در وی روغن کتان سبب طبع زمان ملاقات آنها با امراض عصبیه با روغن موافق بود و موافق
 او را نام باشد و هرگاه که تخوم محال نمایند باید که پیر درندگان بکار بند و روغن قطره و روغن خند قوسه شدیداً اختصاص با عصب است و از مبدلات که در اینجا
 بدان احتیاج اگر اندک اندک است مثل ضا و خردل و فاسیا و فساد نیت و استعمال زیت که در آن اغلب و صیغ جوشانیده باشند و صیغ صندل بسیار نفع دهد و
 عاقر قرحا و زنجبیل و زعفران و زرد کدو و دانه فلفل یک یک نیم فنون یک قهقهه بیدار و قهقهه سوده در روغن فاسیا مخلوط نموده و صفا کردن نیز روغن
 عصب است و اشیا می خورن مفوی اعصاب از مشربیات و ج مربی و چند بیدار و فاسیا و فساد نیت و استعمال زیت که در آن اغلب و صیغ جوشانیده باشند و صیغ صندل بسیار نفع دهد و
 بر روز و زن که رسم است که فیه با شربت عسل شسته بدهند و یا خست محمل ادمان حار نافع بود و فطولات قوی تر نمیدانند و کثرت اکل سیب همی انار
 و انگور و عصب است و کذا الطعمه مرطبه و شویای چرب ترید ضرر دارد و فله خشک شست سرخ در روغن جوز یا نیت بر آن کرده تا قابل شست

اعراض عصبی بالیس فوج

و آن شنج و تمد و عصبه و خدر است هر چه در علاج امراض باغی بالیس گذشت بعمل آید و در مار الشعیر روغن بادام تلخ یا بادام شیرین یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و اگر قدری ترش ترین این برای تنفید بسیار نفع باشد و اگر کثرت مزاج او در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و اگر ترش باشد و ترش تر از بادام تلخ یا بادام شیرین یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 چندین بار در وقت که در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 که در سوز و تمد است اگر در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و بر فاصل مناسب اعصاب نیز و غنما استعمال کنند مع غایت بر طبع روغن و بادام تلخ یا بادام شیرین یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و شیر روغن بنفشه آمیخته با عصاره انیسون یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 با سفناخ و روغن بادام تلخ یا بادام شیرین یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش

اعراض عصبی بالیس فوج

و آن ترش و فوج و شنج و تمد و عصبه و خدر است هر چه در علاج امراض باغی بالیس گذشت بعمل آید و در مار الشعیر روغن بادام تلخ یا بادام شیرین یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و اگر قدری ترش ترین این برای تنفید بسیار نفع باشد و اگر کثرت مزاج او در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و اگر ترش باشد و ترش تر از بادام تلخ یا بادام شیرین یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 چندین بار در وقت که در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 که در سوز و تمد است اگر در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و بر فاصل مناسب اعصاب نیز و غنما استعمال کنند مع غایت بر طبع روغن و بادام تلخ یا بادام شیرین یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و شیر روغن بنفشه آمیخته با عصاره انیسون یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش
 با سفناخ و روغن بادام تلخ یا بادام شیرین یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش و در آن شدید می باشد یا ترش تر باشد و شربت قهقهه یا آب انیسون یا آب بوز و جلاش

اعراض عصبی بالیس فوج

سوم حبلا یاریج داده روز دوم از سبیل برای نفیج ماده و تقویت دماغ گل گاوزبان سه شنبه پیاوشان چهارشنبه پنج کاسنی شش باشد اسطوخودوس چهارشنبه
 جوشانیده گلشنه حل کرده اول بهلیه مربی خورائیده بنوشانند الاضما و فالح لمبغی که حس و حرکت بدنه غسل قدری ناقص گردد و در گوش هوای سرد معلوم
 شود و بار غسل از گاوزبان چهار توله و سه انار آب جوشانیده غسل پا و انداختن گل گاوزبان گل گاوزبان هر یک پنج ماشه پیاوشان
 هفت ماشه نبات یک توله و عرق بادیان پا و انداختن داده بطور قهقهه بخوراند و غذا غسل و نان بعد و سه روز که تخفیف نشود و قبض باشد گلشنه عوض نبات
 کنند باز کوه گل بنفشه گل سرخ هر یک هفت ماشه گاوزبان گل گاوزبان هر یک پنج ماشه عوض کفکس و پنج اذخر و اسطوخودوس در منبج لمبغی افزوده
 منبج دهند و بعد نفیج اسطوخودوس پنج ماشه سنای کی یک توله تریه سفید سه ماشه مغز فلوس هفت توله روغن زردی پنج ماشه اضافه کرده مسهل دهند و
 بستور روز دوم تبرید و بعد و مسهل چند روز منبج داده حب ایاچ خورائیده بعد تقویه همچون فلا سفید دهند الاضما بصورت مرض تخفیف بعد از
 در منبج لمبغی گاوزبان پنج ماشه عوض اصل السوس و بادیان و انجیر افزوده روز پنجم داده روز ششم هم اجزای مذکوره و سنای کی و مغز فلوس گلشنه روغن بادام
 در منبج اضافه کرده مسهل دهند و بعد تقویه کامل عود غرق عود صلیب مصطک سورنجان هر یک نیم ماشه و در گلشنه آمیخته همراه عرق بادیان بخورائند و
 عود صلیب سورنجان بتدریج اضافه کنند و بر عرق آب برگ ریحان مالش نمایند الاضما اگر در فالح از گرمی او و منبج سه سال و سوزش بول و در و کله عارض
 شود و او به شدید الحار از منبج موقوف نموده گل بنفشه گاوزبان تخم خربزه تخم خیارین افزائید و از تخم خطمی عرق کوه عرق گاوزبان غره کنند و عنایه روزین
 دارند و با منبج از خیسانده تخم خیارین گل بنفشه گل گاوزبان هر یک شش ماشه عناب چهار دانه مویر منقعه نه دانه و عرق کوه شش توله عرق گاوزبان پنج
 شربت بزوری معتدل و توله نیکم بدهند و اگر اسهال زیاده بود و شوریای کبوتر خود کالی چهار توله داخل کنند و روز شانزدهم اسطوخودوس گاوزبان تخم خطمی پنج
 کاسنی اصل السوس پیاوشان هر یک شش ماشه بادیان نه ماشه پستان ده دانه سنای کی توله تریه شش ماشه باورنجویه چهار ماشه تخم خربزه نه ماشه
 عود صلیب چهار ماشه عوض تخم خیارین و مویر منقعه و شربت بزوری داخل کرده شب خیسانیده صبح جوشانیده مغز فلوس هفت توله تخمین چهار توله گلشنه توله
 عرق بادیان پنج توله روغن بادام شش شش داخل کرده غار یقون سه ماشه خورده بنوشند و بهر خود آب کبوتر و شام آب دال منوگت برنج روز دیگر اصل السوس
 بجای عناب تخم خیارین و توله منبج سابق افزوده و بهر بجای مال اصل عرق بادیان اگر اسهال کم شود روز پنجم در آخر شب حبلا یاریج توله روغن بادام
 و دو ماشه تریه کرده همراه عرق بادیان و کوه بخورند و صبح بسایچ چهار ماشه مغز قلم شش ماشه تخم کشتوت چهار ماشه عوض تخم خطمی و پستان و دنا و تریه باورنجویه
 و پیاوشان و تریه مسهل اضافه کرده بدهند روز دیگر بهر منبج گل بنفشه گل گاوزبان گل گاوزبان هر یک شش ماشه مویر منقعه نه دانه اصل السوس پنج ماشه
 عود صلیب چهار ماشه تخم خربزه نه ماشه در عرق کوه و دانه توله عرق بادیان نه توله شب تر نموده صبح صاف نموده شربت بزوری داخل کرده و بدهند روز بیستم درین
 منبج خطمی شش ماشه عناب چهار دانه پیاوشان شش ماشه باورنجویه برنج سفید هر یک چهار ماشه پستان یازده دانه عوض عود صلیب اضافه کرده گلشنه بجای
 شربت بزوری داخل کرده بنشیند و چهار روز بهین منبج داده روز بیست و چهارم حبلا یاریج بخورند و در پنج گل بنفشه اسطوخودوس اصل السوس باورنجویه یک شش ماشه
 سنای کی توله گاوزبان پوست پنج کاسنی عود صلیب سبز خشکانه هر یک شش ماشه بسایچ منقعه چهار ماشه مویر منقعه نه دانه تخم خربزه پیاوشان هر یک شش
 شب عرق کوه عرق بادیان هر یک دانه توله تر نموده صبح جوش داده مالیده صاف نموده مغز فلوس تخمین روغن بادام داخل کرده بدهند روز
 دیگر گل بنفشه گل گاوزبان تخم خربزه هر یک شش ماشه مویر منقعه نه دانه اصل السوس چهار ماشه شب و عرق گاوزبان و عرق کوه تر نموده صبح مالیده
 صاف نموده شربت بزوری معتدل انداخته نیکم بنوشند الاضما در فالح رطوبی که مزاج اصلی حار بود بعد از اصل منبج از بادیان پنج بادیان عناب لعلب
 مویر منقعه اسطوخودوس پنج کبر پیاوشان جوشانیده گلشنه آفتاب مالیده صاف کرده تودری سفید پاشیده دهند بعد از نفیج ماده بر و مسهل
 پنج کاسنی انجیر زرد و سنای کی افزوده جوشانیده صاف نموده مغز فلوس خیار شش توله گلشنه شش هر یک چهار توله روغن گاوزبان شش توله داخل
 کرده داده شد بعد و مسهل تا دور و در جهت تقویت دماغ و قلب و جگر صلیب سوده یک ماشه بهلیه مر یک عد و ششسته همراه اسطوخودوس گل گاوزبان

کلی

گویند که در اکثر شرب قدما آب و یا مغز خبث الصندوبر کبار و یا خلقت، مخا و طعم و مانا و عسل لمادر نیم درم، مغزوز و باغ و یا رخن دل و یا حب فلفل و یا آب مطبوخ کفری و یا پنچ سوسن گل او آب و یا حب اخار و یا پنچ فطمی مطبوخ بخراب کنند و یا فریون ربع درم، سکنجبین مثل اشق هر یک نیم درم و یا پنچ یک درم، آب گرم و یا خلقت بقدر باطل صبح و شب بجلاب یا عصاره فطر لیون و قیق بعسل و یا پوست رته آب نیم گرام و یا طلیخ و از شیشوعان و یا طلیخ حاشا و یا کرنب مسلق و یا طب نریت و یا فوه الصندوبر بعسل و یا تمر قد و یا شربت غصص و یا جو زالق و یا زراوند طویل یک مثقال و یا دارچینی و یا دود و یا اسطوخودوس و یا سندروس و یا لحیم حب صافیر و یا لحیم شقایق و یا شرب و یا پنچ روغن حب الصندوبر کبار و یا روغن پوست تخم و یا عاقر قرقا بسکره و یا روغن یا سمن و یا روغن فندق و یا روغن سب و یا روغن شرب و یا عاقر قرقا و یا برگ غار و یا افاقا و یا طلیخ مثل و یا فنج و یا تخم قطه بندی بروغن بان و یا روغن عود الفرج و یا روغن نرگس و یا روغن کفری و یا روغن سوسن و یا آب خاکستر حب پنجه که ده بار تکرار آن نموده باشند و یا روغن غار و یا زیت که ششم خطیل در آن جوشانیده باشند و یا فریون که نیم درم و زیت ده درم حل کرده و یا فریون و چند بیدستر بروغن قسط و یا میوه سالک مطبوخ نریت یا شنها و یا چند بیدستر و روغن سوسن و موم و یا فطر و یا مخلوط نریت کنند و یا قنده مخلوط نریت و یا روغن جانا و یا عاقر قرقا و یا نریت و یا روغن ضیان و یا روغن زهر قد و یا زهر خردل بقدر خصل یا سداب و یا شیدیلج آب و یا فلفل بشسته و یا انفسا و یا زرد میوه و قیر و طی روغن دارم و موم میخته و یا نمک سول و یا عسل جمع کرده سوخته و یا غنچه و یا نا کستیر و یا کوب بسکره و زیت و فطر آب ریای شور و یا طلیخ برگ غار و یا برگ فنج که نیم درم و یا روغن فوه الصندوبر و یا آب کفری و یا زنج طلیخ نریت و یا زنج کرم کرفس و یا نخود آفتابی که در دیا آب کربتی و غرغره طلیخ سیخ که بر و خفته سکنجبین و یا طلیخ فطر لیون و تخم خطیل و یا زاده و یا فنج

[illegible]

و اچینی سعد کوفی طایسفر ساینه فلفل کل سرخ قاقله هیل قره کاشم کندر صطک بر یک شقال جوز بودا و فلفل فلفل سیاه عود صلیب سنبل الطیب
 عود هندی قرفل هر یک دو شقال زعفران عنبر شنب شکت کی هر یک یک شقال همه دو کوفته بخیته بدارند و غسل معصوم صده شقال را مله نخل
 کرده بتوام از نخل و ویستند شترتی یک شقال تادو درم و گاهی جذبه سوره و از خطای هر یک یک شقال اخل میسازند حب یا ریح فیض معمول خود
 و حب اراض بلغمی جبت تنقیه و باغ و اعضای ریس از فصول اخلاط بلغمی ایاج فیکر است درم کوفته بخیته بر یک یکد رم حب الفیل غار لقون نیسون هر یک نیم درم
 شخم خطل نکات هندی هر یک یک نیم دانگ همه کوفته بخیته آب یا دیان بپوشند و حب از دانه یک شربت ست طریق استعمال آن در عقده که کتاب مطبوعه
 و در نسخه معمول حکیم دکار الدخان وزن حب انیل یک درم ست و قفل زرق و کثیر هر یک چهار شرخ عوض نیسون مرقوم نوع دیگر از دانه حکیم
 علوی خان برای فالج و لقوه و صرح و استرخا و اینو لیا و در معده نافع ست و مخرج اخلاط لثامه و غلیظه از و باغ و معده و مصلح قروح و جوش و سودا و این را
 اقیون پوست بلبله زرد پوست بلبله کابل بلبله سیاه سنکلی عود صلیب نیسون هر یک یک درم نیم خلیل یک درم و دانه کافور لقون فیض بیاچ کل سرخ
 اسطوخودوس هر یک و درم تریب موصوف و نیم درم ایاج فیکر است درم کوفته بخیته برغن با و ام جرب ساخته جها سازند و لورق نقوه چیده و در شقال
 باب گرم وقت شب یک پاس باقی مانده بخورند و وار المسک حاکم جبت فالج و لقوه و صرح و خفقان بار و ضعف و تنق النفس جمیع امراض بارده را
 نافع ست به نسخه معمول حکیم بقا خان مشکط لیس سه شنبه جذبه سوره بر یک نیم سنبل الطیب قاقله قرفل سانج هندی هر یک و درم و این را
 کبر لیس از نیم مرقض زرباد هر یک و شقال نبات یا غسل سه چند بستو متفر تیار ساخته بکار برند و روغن چغندر که سهیل بلغم منقعی اعصاب و طبابت
 و در امراض روداغی و قولنج و غیره و شراب و طلا و ستهل میشود مغز تخم بیدار بخورند بر آورده بریان نمایند و کوفته در آب بپوشانند و کف هم بکیند و ظرفی تا تمام
 گرفته شود آب زرد بماند پس از آن که نهاری بپوشانند که تمام و غن صاف بر آید روغن بیدار بخورند هر یک یک کوب لقوه و فالج رافع دارد و سده جگر و
 سیر بکشد و قولنج را دفع کند ناخواه صحر بودینه کو بی تخم کرفل نیسون صطک اسارون هر یک بست درم نیم کرفس بیخ بادیان بیخ سولج ساجنی رسن
 خشک هر یک و درم شیل هندی قفل هر یک پنج درم کینج باوشیز زرباد و روغن هر یک سده درم نیم خلیل اچینی خیر و اکبا به و در فلفل جوز بودا سیاه شونه قسطا کرا و کبر
 چهار درم جلی نیم کوب ساخته در آب بنیسانند و از نرم شود صاف نمایند و صد پنجاه درم روغن بیدار بخورند و بپوشانند تا آب برود و روغن بماند شترتی نیم درم
 تا سه درم با مار الاصول و ماش ازین و غن نیز نمایند و روغن قسطا به نسخه معمول نافع برودت اعصاب و قوی آن مفید امراض بلغمی باروداغی قسطا درم
 ایرسان خلیل اشنه سنبل الطیب سانج هندی قرفل سانج درم قرفل چهار درم شنب سه رطل آب تر سازند و صبح بپوشانند و چون رطل آب
 صاف نموده با نیم رطل و غن زیت یا روغن کنجد جوش بپزند تا روغن بماند بعد از جذبه سوره ستر فریون جوز بودا صطک بر یک یکد رم سائیده بخیته
 بکار برند روغن ساقیل تالیف حکیم علوی خان برای فالج و غیره پیاز غصص چهار اوقیه بکار در چوبی تراشیده و یک ربع غن کنی نیز بکشد و مر شود و از
 نالیده صاف نموده عاقر قرحا جذبه سوره خردل قسطا فریون هر یک یک شقال شک نیم شقال سوده صاف نموده بکار برند روغن چغندر از شرع مطبوعه
 جذبه سوره فلفل سفید عاقر قرحا شخم خطل فریون حلیت بر یک نیم درم عود صلیب درم نیم کوفته در یک رطل بغدادی روغن بادیان غل کوفه
 در شیشه کرده در آفتاب از دانه یک هفته در هر روز و در هر نیم روز ششم یا لاند و بیشتر و بازاد و یک نکره داخل کرده تا یک هفته و این را
 بدستور دارند و بخیانند و روز ششم صاف نموده بازاد و یک نکره سحق نموده داخل کرده تا ده هفته و آفتاب از دانه یک روز بکار برند روغن بادیان غل کوفه

کما فی یوس هر یک چهار دانگ جوز بوزار او غطیل بسفلیج رازیا نه باویان خطائی نخجیل تخم سداب که با سندر و عس و خام بنیل الطیب قسط تلخ فادینا
تخم سیسالیست سلو خود و س هر یک یک مثقال صغر فاسی و مثقال خارک چرمی پانزده مثقال کوفته بجزیه هر وز یک مثقال صبح باوه مثقال عرق
باورنج و بجزیه شربت ابریشم نافع برای فالج و لقوه و صرع ابریشم نیم آنرا در آب آهین تاب سه شبانه روز خیسانیده بچشانند و صاف نموده
اسطوخودوس با آنرا گل گاوزبان چهار توله کاذبان نیم پا و علی بن خیسانیده جوش کرده صاف نموده هر دو آب اجمع کنند و به عمل نبات هر یک نیم
بقوام آرند پس عود هندی مصطک و آنه میل در چینی عود صلیب سافج هندی بسفلیج خولنجان ج ترکی سنبل الطیب فضل هر یک یک کله الباسا جوز بوزا
زعفران هر یک شش ماشه غبار شرب نه ماشه سائیده داخل نمایند شربت عسل در جمیع امراض بار و عصبی ماغی بجزیه و صحت جهت تعیل و ج
و لقوت مستعمل است و خصوص فالج و عصبه باغایت نیکوست عسل مصفی یک طلیش رطل آباران بنزد و کت آنرا بر اندازند پس فضل خولنجان و عسل
در چینی عود و آنه قلعین الباسا جوز بوزا سافج هر یک یک و درم فضل سیاه یک و درم کوفته و صره بسته انداخته جوش دهند و صره را آنرا فائدا لیده باشند و بعد
تمام فرو آورده صره مالیده و در کرده نگا دارند و اگر بجزیه و مشک قدری خوشبو نمایند بهتر است طلا برای فالج و لقوه از حکیم اجل خان سوسر جان زیدان تلخ
خولنجان زرباد جوز بوزا ج ترکی عود هندی عود صلیب قرق راهمه ابگلاب سوده بجزیه و لشت و محل فالج طلا نمایند و در لقوه سیه و فقار گردن کنند
طبیخ ضعیفه عوجا برای فالج استرخا و خدر تشنج استمالی نهایت نافع است مرزنجوش با بونه حلبه جمل شربت برگار سداب نخجیل هر یک یک من
مجموع را در نه صد من آب بچشانند چون نصف رسیده عوجا زنده در آن اندازند و بچشانند تا ممل شود پس آینه او رتقا رکالان یا در حوض کوچک
از بار چرک بگذرانند و بپزند و سینه و غن نیتون خل کرده مرصع را در آن نبشانند و مره بعد از آخری چنین کنند عرق قبول خوشبو جهت فالج و
و جمیع امراض باد و ماغی بی نظیر و چینی چهار جوز بوزا الباسا هر یک یک سیر فلفل نیم سیر گنبدول سفید خوشبو و صندرق کل سیوطی که بفارسی گل مشکلی گویند چهار سیر
عود هندی نیم سیر زعفران چهار توله سیه نیم کوفته هفت سراجی عرق ترنفل که بگلاب کشیده باشند بر و آن بچینه و شمار و زبک دارند پس از عرق کنند
عطر آن گرفته علمی نگا دارند و عرق آنرا در شیشه کرده بید نگا دارند و ج پنج مثقال شام پنج مثقال نبوشند و اگر مسکه غا هندی عرق ترنفل عرق
قندی عرق خرا کنند عرق قنبا که از اختراع متاخرین است برای فالج و لقوه و استرخا و مستقام و قو لچرکی تحلیل رایج معده و تقویت سد و مضم طعام آوردن
و رفع صایع بلغمی اوجاع مفصل بلغمی فاع است بنا کوز و تشک چارمین تبریز و اگر آنجا که تر باشد چهار یک من تبریز یا خواص هر یک پنج مثقال در چینی و
انظار الطیب شام هر یک و مثقال همه در چهار من تبریز آب یک شباروز خیسانند پس عرق بکشند و به صبح و شام پنج مثقال نبوشند عرق قبول
حکیم اکمل خان که در فالج و غیره امراض باد و ماغی مستعمل است گنبدول بچینه سیه و ناخواه خولنجان نخجیل هر یک یک و آنرا صغر در چینی جوز بوزا الباسا هر یک یک سیر
نیم پا و عرق و شیشه عرق باورنج و شیشه گلاب چهار شیشه بدستور حمل عرق کشند شترتی از چهار توله هفت توله عرق کیشی اجل خان که همان نفع دارد
گل کیشی دو عدد جوز بوزا الباسا ج ترکی باویان خطائی هر یک توله گلاب پنج شیشه عرق باویان چهار شیشه بدستور عرق کشند شترتی از چهار توله هفت توله
عرق قبول و کاکالند خان که و افح ضعف و ماغ است گل سیوطی گل خندلی هر یک چهار اوقیه جوز بوزا الباسا عود هندی ترنفل گل سرخ هر یک اوقیه
برگ قبول بچینه سیه و نبات سه آنرا به عرق کشند خراک از هفت توله به شربت قبول چهار توله تخم شترتی هفت ماشه عرق چوب چینی علوی خان که در فالج
و امراض باد و ماغی معمول چوب چینی رسیده مثقال در پنج عرق خولنجان تو درین مثقال سنبل الطیب قلعین همین جوز بوزا الباسا هر یک یک توله مثقال

ابریشم خام بادرنجوبه بر یک بست متقال اچنی قنفل برگ فرخشک یک درم نیمون هفت متقال غبر اشمشک یک یک درم غفران پنج درم آب مشک
و کلاب کینه بر یک پنج کمار بدستور عرق کشد خوراک ازده تولد است پنج تولد عطر س که تنقیه دماغ کند و لقوه و فالج و صرع را سودمند است گذشت هفت درم
فلفل سفید سیاه چند پسته بر یک درم یک درم سدر خشک دو درم صبر سقوی یک نیم درم خردل دو درم شونیز یک درم کوفته بنجیه اندکی از ان بنجی سدر خورده
مستعمل در فالج و لقوه و قنفل زبان که از رطوبات باشد از بیاض چهل نان خردل زرباد و فلفل زنجبیل شونیز سافج مویز عود سبک بر یک باشد پنج درم
عاقرقا صغر گل بابونه اسطوخودوس عود صلب و اشترن شش قنفل ده عدد جو کوبیده چهار پاس خیسای خیده در یک نیم سیرک شانه بگانه نیم سیرک
بماند صاف نموده غسل سفید تولد نوشاد و بوره امینی یک نیم درم انجلی کرده غوغه نماید غوغه و دیگر که بخت فالج و لقوه و استرغافان زبان تنقیه سر سب
نوشاد پنج درم فلفل سفید فلفل سیاه یک درم شش درم زنجبیل خردل عاقرقا سونیز بوره امینی بر یک درم چهار درم زوفای خشک هشت درم صغره
پنج سوسن هفت درم شونیز پنج درم زنجبیل ده درم فلفل هفت درم سدر کوفته بنجیه دو درم از ان یک درم ایارج فلفل کوبیده و آب گرم خورده
نماید که عجب اثر است گشتن عسل که در امراض غشی مستعمل شود یک گل سرخ یک آتش شعله ص سدر آرد و در ظرفی کرده کف مال نماید که خوب میخیزد شود
تاجیل و زرافا کینه از دهن چوبین ست طریق ساختن گشتن شکری لوق نافع فالج و لقوه و در امراض مایه بار و زنجبیل زرباد فلفل سیاه و فلفل
خونجهان و اشمشک قنفل پنج عاقرقا بر یک سبک عسل و چند ادویه بیشترند و عمل زندهاء الاصول الزو از مفرحات و الی غلغلی غن مستعمل بر
انفصاج ماده فالج و لقوه و استرغافان امینی ان تا چهار درم ایرنا فا و انیا بر یک یک متقال با دیان ۱۷۰۰ نیم کشت کشت کشت و مانا پوست یک کرب
پنج با دیان پوست یک کشت پنج از خربک و متقال یک نیم طل آب بچوشانند تا نیم طل بماند و غسل صغره یک قیل ساخته نیم سیرک شانه بگانه
درین نسخه بعد کشتن یک هفت کما فی طوس کما ذرین عا شاد و اسطوخودوس استقو لوند ریون فطویون قنفل بر یک یک متقال ضافه میکنند و اجوش عسل گشتند
شکری یا عسل تربت اصول یا شربت اسطوخودوس یا چوبین وری حار بچسب جاست کی ازینها بوزن ده درم داخل می نمایند و اگر از استعمال این جزا گرمی
و فراج یا مقدار مده متولد شود و عرض این اجزاء اصل السوس پوست پنج کاسنی فستقین می پسیا و شان بر یک و متقال ضافه کنند و بچسبند و بچسبند
یا سبک بنج وری معتدل یا بار و نماید چون سحر عمل فقره و لقوه و فالج و صرع و عشته گویند که بواسیر و حق و برص را نافع بود و مده را قوت دهنده است
آورد و نیم دفع کند و قوت بدن باه بفراید و رنگانیک و سرخ گرداند و حرارت غریزی را ببرد و زرد و پیران را با عایت سفید ست سیرک پوست پاک کرده
نیم آرد و یک آتش شعله و نیز تا صحر شود و با سوزن عسل و سنی و دروغن گاو و بوسران ریزند و با یکدیگر مزوج نموده آتش فرو گیرند و این ادویه را کوفته
بنجیه آن بیشترند قنفل سبک سبک زو فلفل گرد و صطک فاقه صغره یکبار پوست بلبله کابل اچنی زنجبیل بر یک ده درم عود خام زعفران یک نیم درم
خوراک هفت باشد تا یک تولد نوع دیگر تا لیس حکیم علوی خان ای فالج و غیره امراض غشی و سودا و می حمل تریاق سموم ست و اومت آن زینتانی اصل
مفید گل کاوزان بادرنجوبه بر یک بست پنج متقال بسفاج بلبله سیاه پوست بلبله کابل غش الشایب یک ازده متقال نیم پسته ازده طل از ان
ترکه صغره بچوشانند که لث بماند الیه صاف نموده سیرک پوست پاک کرده یک طل ران طل و خل کرده جوش دهند که خوب مرا شود پس طل شیر که در ان خورده
بچوشانند که شیر غلیظ گردد و از پار صاف نموده و غش و یک طل خل کرده خوب بریان کنند که در غش بگردد و دود لجه کفوی زنده تا سوزنده نگردد و پس چند عسل
آرد و زنجبیل فلفل سیاه و سفید سیاه کما فی طوس و فلفل و قنفل خونجهان و سبک شش قنفل و گل بابونه و زنجبیل بر یک پنج متقال زعفران غبر اشمشک بر یک یک متقال سودا

[illegible]

کذا فی الاذین یمنی بالیسر کما سبقت باشد بعد از فصد سبقت جیت چهار روز و متوسطا تا موقت و روز تومی چهار روز و روز پنج خیز بخار الحسل از غذا و دوا خواه
 قوی خواه ضعیف نه بد و احیاناً اگر اندکی از غذا و دوا داده شود فی الفور یا بر روز دوم هر یک معاجات یکشد کذا فی الحسب و اگر درین اثنا ضعف بسیار و دما سیک
 نان ترد بشور برای مرغ و یا الحسل و بند و بچین اگر مزاج گرم بود و تشنگی صبر تواند کرد البته آب تازه از کوزه و من تنگ بند کذا فی الحسب و اگر مزاج سرد و یمنی و یمنی
 که خالص تر از جمیع انبیه برای مصلح است و شیخ فرموده که آب تر از شراب است و اگر روز هفتم این را لا حول و خفیف بنیج باویان شیخ کاسنی اصل السوس شش روز و
 هر یک بنیت اشه اسطوخودوس باشد و کفند عسل چهار توله غذا و آب یک مرغ و یا شور برای مرغ و نان بند و بجای آب الحسل ساده و میر می حسین کما سبقت و سیمی
 بنیج شش روز و نیم کرده که بگلایب تنها اقصا کنند و اگر اندک توحش یافته شود عرق کافور بان یا شامه نیز نم نمایند و یا پانزده روز برین تدبیر بگذرانند و روز شانزدهم
 متقیه بدن داغ کنند لیکن فی انست که روز بیستم نمایند این طور که وقت شب جلیج نه باشد با الحسل بخوراند و صبح در بار الا حول مذکور برگ سنایک نیم قله بخورند و
 پنج عدد موریتنه سه توله یا شامه و بچین هر یک بنیت توله شربت اسطوخودوس و سسل علوی خان خمیر بنفشه هر یک چهار توله و رغن با و ام هفت اشه اضافت کرده
 مسهل بند و اگر مرض مغلوب باشد شکر سرخ و شربت دینار و رغن کافور و نل نه کنند و وقت دوپهر بعد اجابت طبع و دوسه تریار یا ده نخود آب غرغره و آب غرغره و آب غرغره
 شام نان خشک یا تری شوری شور برای مرغ یا خشک یا اور و بند و روز بیست و یکم صبح این ترید و بند و چون فلا سفه کتفی له بورق طلا یک عدد و پیچیده اول بخورند و پنج روز
 اصل السوس شش روز و کفنی هر یک بنیت اشه اسطوخودوس با و رنجو به هر یک نه باشد گل کافور بان شیخ باشد و عرق با و رنجو به باویان هر یک نوزده توله و چون کرده باشد
 صاف نموده و شربت زوری حار چهار توله و درین یکنوچه یا حرف نه باشد پاشیده بنوشند و غذا و آب و پیر شام بستور و بند و چون شش روز و نیم شده با و دوا و تری روزی ام کم
 زیاد و بقدر این بار الا حول بند اصل السوس شش روز و کفنی هر یک بنیت اشه اسطوخودوس با و رنجو به باویان شیخ باشد و عرق با و رنجو به باویان هر یک نوزده توله و چون کرده باشد
 اسطوخودوس نیم قله کافور بان و رنجو به هر یک نه باشد اشه اسطوخودوس با و رنجو به باویان شیخ باشد و عرق با و رنجو به باویان هر یک نوزده توله و چون کرده باشد
 صاف نموده و صبح عرق توله یا چهار توله شربت اسطوخودوس و رغن با و ام بیدار بخورند و در دو توله عرق با و ام با و رنجو به باویان شیخ باشد و عرق با و رنجو به باویان هر یک نوزده توله و چون کرده باشد
 چهل و یکم جهت متقیه دوا یا اجابت کما سبقت و اگر غایب و فوس نه باشد با و ام بیدار بخورند و در دو توله عرق با و ام با و رنجو به باویان شیخ باشد و عرق با و رنجو به باویان هر یک نوزده توله و چون کرده باشد
 تا حصول جس حرکت تمام اگر مرض رتقیه لول شود و بر روز هفتم اجابت موقوف کنند و جهت منع بقیه دوا استخر حاتم نمایند و ازین استعمال کنند پس پس برین مرغ و سبک
 و قطره و رغن قافوری علوی خان و تفسیل و رغن جند و آخر جهت تعدیل مزاج بخورند و سر علوی خان و عرق قبول کمل خان و عرق کبک یا اجمل خان و عرق قبول کمل خان و عرق کبک یا اجمل خان
 چوب نی علوی خان عرق آن عمل زنده و از خوردن هیوهای سرد و تر و هر چه محول بخورند و در روزی و تری از این اشیا اجتناب زنند و همچنین استعمال آب سرد و شراب پرنیز و آنچه گرمی و خشکی
 افزاید بکار بر نرود و در گشت یزانی که گرم خشک باشد خصوصاً صبح و شب این سر را به و کفند و در شب با این بسیار مفید است مصنف خلاصه میگویی که اول تا چهار روز کافور
 اصل السوس که ام و درم و یک درم خطی سه درم و خسیانیه و شامه نموده و کفند عسل و خل کرده نیم گرم و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل
 بر جزای نفیج مذکور انیسون بر ششم نام هر کدام یک گرم فرود و جو شامه صاف نموده با شربت مهول انبیه و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل
 کافور بان روز هفتم بسفنج شش درم در اجزای مطبوخ بنفشه و زعفران و نل نه استحال نمایند و بعد از آن ج ترکی یک مثقال تخم کرفس و درم حاشا و درم مرهمان
 مطبوخ اضافت کنند و بخورند و یا د چنی و زعفران اندک نان خشک و غذا سازند و یا پانزده روز این نوع بگذرانند بعد از آن وای لطیف که در قول صاحب کمال خواهد آمد بعد از مهال بند
 و بعد غرغره و الا حول جلیج و غذا و باز غرغره و الا حول و متقی غرغره و علوس و شربت طریح حبیب صاب کمال تدبیر که مفید و شمر و طولی ایا جات کما
 جهانت که در قول کوسلور خواهد شد و گفته که التل و رغن مبارک که در علاج مسکته و رقول لظاک که شش سخت شود و مندرست و زو شاد و رغن لسان که اخته بر بگذرانند و
 چهار درم مغرغره یا بر یا چند روز بعد شربت لیسیدن با غایت نافع است این چون اصل المزاج مفلوج را فاکده تمام در و فلفل و فلفل شونیز زیره سیاه مساوی کوفته و بنفشه
 بچسبی شربت یا بیکه در آن خواهد انیسون شربت بنفشه یا شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل
 حاد و عمل آرد و فلفل لیسیدن یا شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل و شامه یا شامه عسل

نسخه بار الا حول

نسخه بار الا حول

نسخه مزاج

یا باین مطبوخ پنج کرفس پنج بادان سراده درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
بفت درم درخ طبل آب بچوشانند تا تک طبل باغوصاف کرده نیم طبل از ان باکی از ایا ربات که بار بنوشند و از او وید سبده نه فراتر است و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
مجنون است و نشسته آن همان مجنون بعد از مراجعت که در قول مصنف خلاصه گزینش و جهریک از ایا ربات که بار بنوشند و از او وید سبده نه فراتر است و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
چون نبل سرشد و بر روز سه درم بخورند و این مجنون در تیدیل مزاج بسیار قوی است بخوبی عاقر قریا شونیز قطه فلفل و فلفل و جهریک و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
خشک طبیعت چند انا را و در حب النصار چند شتر شیلج خردل بزرگ و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
بارد و رطوبه صفت مثل سکنه و فلفل و قند و در غش و برص و شتر شیلج و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
اگر علت منعی باشد و الا تا جفت روز نماید که در هر آنکه سهل قوی و در مرضی افزاید بلکه حقه ماده و ایا ربات که بار بنوشند و از او وید سبده نه فراتر است و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
خام مثل تریاق و شرو و لیلوس آب مطبوخ شربت فانی و انیسون و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
غروه بادیه ضعیفه مثل مزخوش و صبر و انار و در صبر سادی الا بخران نمایند و بر کاه و در حقه بگذرد و بادیه قوی مذکور و در باب صبر و ایا ربات که بار بنوشند و از او وید سبده نه فراتر است و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
در غش و سانه و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
در بخور و انار کرفس یا باین هر یک ده درم و از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
طبل بماند و در روز شش طبل باکی از بر و در غش مذکور بنوشند و جهریک و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
قسط و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
و بجزه سرخ و غیره او ویکه در قول مذکور مطبوخ چند ایا ربات که بار بنوشند و از او وید سبده نه فراتر است و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
باسان سسته و یا بصا لادن و آب چاشنی که در حقه بزرگ طلاء کند و او ویکه در قول مذکور مطبوخ چند ایا ربات که بار بنوشند و از او وید سبده نه فراتر است و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
شیر و خرم و یا یکا مطبوخ چند ایا ربات که بار بنوشند و از او وید سبده نه فراتر است و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
که گیار و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
مطبوخ با شربت و پودینه و زیره بکشت خردل و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
لحم تر که نمایند و بخواب مطبوخ با شربت و پودینه و زیره بکشت خردل و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
بر بدن و در قول در ان آب که درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
ایشان که درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
بوست مطبوخ زرد و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
ساده و یا یکا که درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
قند و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
و یکا که درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
فرو آورده است حال کنند و جالینوس که درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم
کسی که استراحت نماید و درم منبل از قند سیلین و جهریک و درم مطبوخ درم حاشا فرا میدون عاقر قریا و بادیه و درم قند و درم

سید زکریا صاحب

و سایر معاینات که در نمایندگی طبایع قدیم گفته اند که مفرج ابرام فخر استقال وقت خوابت بند یک استقال بر و غیره اینها به هیچ شقال بند که از آن خودی است که در آنجا گفته اند علاج
فالج آنکه در سرشته استفرغ جفت قانایند ناماده که تر کند و بر دوزارش بباد را ایچ سبب بند فراج او بگرداند و روغن فستق برای گرمی اعصاب بالند و هم او گوید که نشت
این جب بزرگ است و برکت اثر میکند خلعت شحم خطل چند بر سر شفتاد و این وقین بر یکای نیم و هم مثل چند آنکه اوید بدان سرشته شود و حسب گرد و این یک شربت است و
این موقوف به هیچ بر بند و در اول لطفل بر اندنیم و هم بر و را گفته بخت یک شربت است و به هیچ بدینا که این موقوف را خاصیتی است و این علت است یا چند بر سر شفتاد و این
وقین عاقر قرحا بر یکای نیم و هم قرونا دودم با دو اوقیه آب سرداب بدیند و اگر استفرغ بخت کند که از شحم خطل و فستق لیون قین و سر و روغن زیت سبز جابجاست
چند روز این نوع حفته بجا ببرد و باید دانست که اگر بختی که ناری بر عظمها اندازد و روغنهای گرم بکشد و در کارهای شکست یکسره کرد و آب که بر آب و آب یا شکر
نشتن بر ریختن کردن گرسنه بودن آواز بلند کردن قرآن آواز بلند نماندن غرغره بخوردن مری کردن سخت نافع بود و باقی ماه را تحلیل کند و حرارت برافزود
و چون مدت دراز کرد و ایاریات که با باد و دوزخ نقاشیست سرطانی عضلات بر غن فستق و در اول علت و آخر آن سخت سرد و مندمست و باد الاصول بر غن بدین
و روغن و ام تلخ و در آخر من نافع است و من سرخ گوش بریان کرده و سانس با لچ و عشته نافع و مفرج جوزه لعل الناحیه سود دارد و اینها نافع است و روغن زیت
کنه نیم خورم و بسته هم فرفیون یا زرد و هم هم روغن که گفته فرفیون سوده آفریند و در این حل کنند و این خمها و عصاره گرم کند عاقر قرحا بر بخوش مفرج
هر یک اوقیه فلفل در این خورل هر یک اوقیه فلفل یکدوم فرفیون یک یک اوقیه جابجاست چهار اوقیه همه را نرم میابند و بر روغن حبث یا صفا و کنند و اگر روغن بخت
و هم زرد و میوه سکه بار و با سبب که از بند و چند بر سر و فستق سانسیده سرشته صفا و کنند عصاره گرم کند و در این حل بجا بود و حرکت باطل شده باشد
جوزا سر و اول مورد و پوست پیچ که در شرب است بخت صفا و نمایند و آبهای قدیم گفته اند که اگر روغن سبز زرد و اگر ص بجال بود و حرکت باطل شده باشد
که هیچ آب گرم بر عضو مفلوج نشتاید بخت که آب و ریای شود و آب معدن گوگرد زیرا که آب شیرین چون گرم باشد ماه را نشتر زیاده کند و اعصاب نرم
و اگر آب سرد عضو مفلوج را قوی تر کند و از آن راحتی یا بد از برای آنکه ده رفیق باشد چون آب سرد و بر سر شفتن گردد و دو کوکب شت شود و این با سوسیه گوید بسیار
و دیدم که مفلوج را سه مال فتاد و فالج را شل شد بسیار خوردن بهر وسیله امر و دونا را عصاب را مفرست و الطحیه مرطبه شور با بای چرب بریزان دارد و هم
خشتک گوشت سرخ بر غن بوز یا بر غن بیت بریان کرده و تو ابل چون داغی زیره و مانند آن آینه متوائی باشد و میزد و بهر شکلی پیسته و فانی و فز و به حبه الحفر و
بلخونه و عمل سود دارد و اگر مفرغ بر شربتیک طبل مفرج جوزه نیم طبل مفرج جوزه نیم طبل بکوبند و با همچو جسد شربت فلفل تحلیل در این حل کنند و در سر سوده آفریند
و شل از طعنه که با ریاضت مقدار باند و در مفرغ و بالایش با لعل نبوشند سخت متوائی بود و شخ الرطین مفرغ نماید و حسب است که مفلوج در اول فلفل و روغن فستق
بر شل مار الشحم و مار العسل و سر و زرد کند و اگر قوت شل باشد تا چهار روز نماید و اگر تحمل نباشد با همچو طایفه خفیف غذا دهند و در گرسنه شربت افندیه یا بخر اندن
زمانه و از شسته شستن گوش نمایند و قیل مفرج جوزه انسان را رفع کند بختی که اندر انست بدانند که آنرا آب تر از شرب است بهر آنکه شربت مفلوج سود دارد
و شرب بسیار گاهی را بدان ایشان ترش میشود و سر که میگردد و سر که مفرغ ترین اشیا است و ایضا آفریند که اگر علت فالج حشیه کائن از است و جای
واجب است تدبیر شستن که آن استفرغ اوده است بدینچه و شستن مفرغ مواد رفیق مسطور شد بعینه با زیادت و نقصان نافع ترین اشیا که بدان است مفرغ و صاحبان
این ض کنند حسب فنیون و حسب طبعی حسب شستن ابرام سبب و در این برین سفید یا بهار و شرب که در آن قوتنا و باشد که لذت ناکه مقیات از
نافع است و گاهی بیا از یک الگ شروع میکنند و اندک اندک افزوده بیک هم میرسانند باز بیک الگ ملی رند و گاهی بکجه مفرغ شکر مخلوط میکنند و گاهی بکجه یا بکجه
یا چند بر سر مقدار با قلا در شربت عمل کرده میدهند که آن خلی مسود و مندمست و واجب است که حفتههای قوی حفته کنند و بشیافات قوی یا له سواد سبیل نمایند و فقار
بادان به باند و در فوات حار از اودان صفا و هم که کبر و کرافت نافع است و خصوصاً چون فالج بدان حد رسد که صراطل شود و هیچ سوسن او و بجهده است
تحلیل قرومی صفا و ایضا مفرغ و تنقیه نماید که شستن مجامع که آنرا ناک شل بر سر طریقه عضلات بنشیند اینها نافع میباشد گاهی بکجه شربت طانک قد که در غن
ماه شستن شد و باید که آتش بسیار داخل کنند اگر حجام ناری باشد و زرد و کند اگر غیری باشد و زردی قطع نمایند و متفرق بر و انست که شربت اگر شربت بسیار

[illegible]

مذکور را در گذشته حفظ حیات اولی از معالجه علت با این حال

علاج استسقاء و فالج و رمی و رمی غیره

اگر استرخا بسبب خون نباشد فصد کنند و خون بر فحاشا گیرند یا احتیاطا کلام فوید بقین غلبه و دم یا باقی تدابیر سرحد و در علاج امراض عصبیه و صحو می گذشتند بحسب احتیاج و حکما بر

[illegible]

[illegible]

علاج

[illegible]

و آن مرضی است که تشنگی از روی کج شود و در لب و یکا خشم طیف که مینویسی با منطبق نشود و گویند که گاهی این مرض ریزش رقیق روی رخ میگرد و در حین ریزش
در سطح پیشتر و در این انطباق اجنان تورمی افتد چنانچه از روی گویند که این مرض به ام صاحب این علت که بر پوشیدن بر و خیم قدرت نداشت مسواک از این گیر علامت القوه
یا خونی شود و سبب القوه امتلاعی عصبانیت بخار بار و طب که از ریاغ ریزد و این قوه افتد و گاهی بسبب غلبه بیس جفاف بر ریاغ بود و در و شایان یکجا
نمیباشد بلکه در و جانب را از ارضاده و در و یکست عارض گرد و این مهمل است بر و دخی بر آیه دفعی است بخلاف تشنج بیسی که تدریجی است و در و دوی مهمل
نیست با لجه سبب قریب بر فاضل تر خای تشنج عضلات یکست جهت اول القوه استرخانی و ثانی القوه تشنجی گویند و جالینوس گفته که گاهی تشنج از تشنج
و استرخا به میباشند که یک جانب تشنج میگرد و جانب دیگر استرخانی و این بسبب اختلاف ماهه بود که ماهه علیله در جانبی ریخته باعث تشنج و تمدد آن جانب ماهه رقیق در
جانب دیگر ریخته موجب تر خای بخانب گرد و اسباب تر خا و تشنج مذکور شد و آنچه از تشنج یا بل فند و حیات ماهه استقرعات مفرط از اسهال قو و رعان و غیره
عارض شود و آن قائل در لیست و آنچه در رسام عند قرب است افتد از این قبیل است و گاهی عضله گردن رزم عارض گردد که آن از قسم خفاق باشد و از القوه افتد
گاهی بسبب هم مذکور فایح عارض شود و قوه تشنج پیشتر افتد و استرخانی کمتر و استا و صاحب شفا و الاستقام گفته که تدارک قبل از جیل و باید و الا علاج که تر خف مذکور

که منید لقوه است بعد فائده ندادن جز بود درین نان ماش سیاه از یک طرف پنجه بر طرف خام روغن میدا بخور و روغن کنجد که در آن قرقره مسوده آمیخته با
مالیده بر پس کردن بر سر و کلک بند و روغن نارچل تا توره برود و گردن بماند و بعد چهار روز یا هفت روز مرسل داده بر حسب تخم سینه که حسب وجوب
مقتل نیز گویند و اوست نمایند و یا جوگر کرج و یا حب نجفاک یا حب خند بجز درن یا حب کچک نخوند و از روغن خراسانی بستاند و درم نیم خربل زیره سیاه بر یک پیشت
با صد مثقال عسل معجون ساخته یک مثقال به ام خوردن نیز بحسب است و تخم سن بنج و درم شش یا آمیخته تا دو هفته خوردن بعد نقیله نیز مفید و در ری شش نیز
و اسبند در آب پیچ چند روغن و حطل ساییده صاف کرده چند قطره در بینی چکانیدن نیز نافع لقوه و مرص و شقی و دماغ از طبوبات است و لو شاد و باب ساییده و سکنجبین آمیخته
نور خور سازند و نیز در بعضی علمه از آن در گندم در روغن زرد و قند سیاه مساوی است و در مقرر پنجه و شکر در اجنبی و جز بود و در نقل دوده و حل کرده و بجز در بان کوه
و یا بجز در خند و قوال حکما سیمی که یک گندم در محل در آن روغن در غرض استعمال نمایند و در غیر خود و یا قاتی نمایند و با قرقره و خربل و زبول و پوست بنج و کبر و پیچ و قوال و سطوح
سما و یا نازدانه شش یا یا باریج فیتور و حاشا و بودینه و ششی مسیح پیاده و غصیل و یا یک غره و بعد نقیله درن یا باریج و مالیدن و لو عا و یا مال کنند و بودینه و سکنجبین نفع میکند و
انکبات ببطوخ و صفرو سدای عاقر و حاشی و برگ خار و هر حل با بونه و اکلیل الملک و مر بنجوش بعد از آن زبره کلنگ آب چند ریاب یا باریج مر بنجوش است
مر با خور یا اذان الفاسط و نمایند و گاهی بجهلنگ مقدار سطوح و بعضی آن به اسطوخودس میکنند و بعد نقیله انکبات بنج و شراب که در آن سنگ گرم کرده اندازند
باید کرد و پس درون تخم نمایند و غذا نخورد و باب فالج ذکر کرده ام بدیند و از آب خالص منع کنند و اما عسل استعمال نمایند و در خانه تاریک از نوم کنند و در روز باریج
نائل جز بود و بگیرند و در نقل بنجانید و گاهی سطوح بکنند و در روغن می کنند و هر روز اندک بلادر می روغن میدا بخور و اما از اصول و یا باریج فیتور بخورند و در وضع با بر و
قسط یا باغیا یا بر روغن لبسان یا بر روغن بان بماند و حاشی و صد غنیمت نقار شست را بر سر که گفته که در آن حاشا و بودینه و زرد فاسی خشک است شایعه با

سید زکریا صاحب دکنی

یا کم نمایند بحسب لایزال هر چه در دست است و برین همه یادتی در غذا بخور دات بلعید کبوتر بچه و بریز از آن ده نریت رکابی کنند و اگر خرابی که چیزی از شیرینی بخور
عسل سفید یا آنچه از آن سازند بپزند و اگر جنس آن وقت شیر شود و مزاج بر حال خود باشد این خوب است و بجا بزند بکندر زیر کباب زهره کلنگ هر واحد و نیم و انگشت در دست و عسل
یا روغن نارون بکند و در شیشه کوچک سازد و در آن کرده ششصد بحدت بند کنند و در یک قدری شرباب نازخته شیشه را در آن گذارند و زیر آتش روشن
کنند تا آنکه روغن در شیشه بخوبی آید آنرا از آب بریزند و بکند و در آن بر شود و بعد بمقدار واجب از آن دوسه دفعه معوط کنند و در هر دفعه فاصله یک شبانه روز نمایند
اگر روغن اصل نشود بر برود کافه دفعه فغای او با دمان مجموعه که در شش و غیره مذکور شد خوب است نمایند و امر بخانیدن مضطرب و عکس و دست فلفل کنند
و عطسه بمقت بل بکشد شش و شونیز و صبر و عطران آرد و اندکی از آن در مخون بدیند و چون عطسه بسیار آید در حمام داخل نمایند و بر سر او آب بسیار گرم
ریزند و نقل تدبیر او را کوبد و با هم بچکد تا کباب نریت بریان نمایند و شرباب کسکه اندک بنوشانند و صاحب بن مرض از شرباب بسیار سرد و از تعرض به آب
بار و منع کنند و بدل آب شربت عسل ساده دهند و اگر مزاج احتمال نماید یا سلی و بار و یا فصل سرما یا بلبله بار باشد شربت عسل با فایه بسیار نازد و بدل
بنیض خندلقون کنند و از اسحاوا و اسخان مزاج او حتی المقدور باز نمایند و ازین مرض نوعی است که عارض بعض بعد تفرق در وقت علت بعد زوال
آن سبلان کند پس بدیهه هر که پس گوش را داغ نمند و گاهی درین من بوسط سر داغ میدهند چون متعسر گردد و یاس شود و اراده بدین می نمایند که
جلد منقبض گردد پس عسل مسترخی نشود و قصد بداع مواضع نمایند که در آن جلد مسترخی گردد و دود لحیم نرم شود و داغ و معالج به بنار طریق ارتقاسی جالبه نیست
بلکه زمت او میکند و طریق او آنست که بیان کردم و این سیاحتیک صاحب لقوه یا باج در استند مرض میگردد و این اندک و نه میباشند و بنحیض صاحب
این علت را اگر صاحب مختلف بود و قافله او اگر مزاجش متغیر گردد و مالی که منقطع میباشد آنچون مزاج او متغیر شود بحسب تغییر آن قافله بود و حقیقه او
ابتدای علت خفیه تر از حقیقه مذکور کنند و آن با بونه و لایزال لملکات چند و حیات و پستان بار و او لطیفه و ابتدای علت و بدین خطمی قرطم
و نبر کسان برگ شربت و شکر و روغن کنجد و بوق بمقدار و با جلد باشد و طبع نمایند بحسب که لازم بود و او که مخصوصه که بدان تفرق نماید عاقر قرواط و سماق و سنبله
نمایند و همه اسوده زبان را از اسفل از فوق بدان مالند و اندکی از آن با سنان زبان بکند از آن در او بکشد که زبان بیرون آرد و چون بکشد بدین ممکن بود و صبر نمایند
از دهن لعاب بسیار حاصل شود و بعد آب گرم منضمه کنند و عطسه از در وقت است و حال چند که واجب بخورند از آن بخیل از نه نشسته آن باج فیکر از نه نشسته آن بخیل
تخم کرفس بکند و بر واحد که منقل السوس بر واحد دولت درم چند بیدتر عاقر قرواط و سماق و درم منقل و سکنج را در آب بکند تا شربت بکشد تا بکند از او و او
مسحوق است و از آن شربت کوچک تر از فصل و نیز که از عدس چهار سازد و شترتی از آن که طبیب باشد سرد و درم و نیم است و نیم شربت که نصف او بخانید و غیره آن بلع
نمایند اگر ممکن بود و سبب که علاج لقوه و قریه علاج فالج است بسیار است و سبب رین علت واجب نیست که بر تها و دو کینه فقره قبل از زهره فقره تمام
نمایند بلکه واجب است که معاودت طبیعت را از فساد فصول نمایند نوعی که مرض ادران ایام چنین بخورند و آب نیم گرم بنوشانند یا با جمل بدیند و سبب که بخانید
آب من بریزند و جانت سرخی و جگر ابنا لایزال نمایند و غذا نخورند و بعد از زهره فقره منقبض بدن بحسب که بکند و بعد از فقره عاقر قرواط و سماق و سنبله و کبوتر
او باج بلع و صغیر و سداب برگ نار و با بونه و در بخوش و کلل الملکات و شرباب بکند و انگشت بر بخار و دفع ازین باجین یا بر بخار شرباب که در آن سنگ گرم نازخته باشد
باید کرد و بکشد ش عطسه از زهره و مسکون بخانه تا بکشد و از ملاقات هوای سرد خرد کنند و بر شمعیدن زنجبوش مداومت نمایند و چون صلاح یا بعد غذا اخصا و قریه
سازند و از اطعمه بارده منع کنند که باس تدبیر از علت خلاص شوند و اگر لقوه حادث باشد باید که بالش سرد و روغن بنفشه کنند و شیر بران و نوشند و سبب که
روغن بنفشه معوط نمایند و غذا اسفید باج سازند و در حمام داخل کنند و شرباب مزاج بنوشانند و از غذا یک حار یا پس از حرکت سخت منع کنند و با جمل از آب
که در جمیع اشیا منقبضه نمایند و معالج با دوی و سبب که جانی و ایالاتی مینویسند که اگر با لقوه علامت مقدمه فالج یا مقدمه سکته باشد معاودت با شرباب
قوی بخورند تا با سبب که اول عسل منقل و منقل از شکر که بیاید و درین خود آب و روغن بنفشه و غیره که طوبت را کم کند تحلیل نماید چون عسل را با دست
یک هفته و کم از چهار روز بکشد که شرباب قوی نشاء که وقت استقراض قوی کرده نشود و علاجهای معوطه و لقوه مثل غرغره و عطسه است و بپوشاید که در و نیمه و دیگر

یعنی لرزیدن عضو این قوت در قوت محرکه است چنانکه خداوند قوت حساسه بود و سبب حرکت این نفس مگر نه است علی الضعف قوت محرکه آن اندر وضع خاص و وصول شئی مفرغ بآل مثل نظر از جای بلند و قرار بر لوار و ملاقات درنده بآل مفرغی غلبت مختصه بر غیر آن چه قوت نفسانی را متعین سازد فارغ و خزن بحالت فرج شد و شوش نظام کات قوت و غصه شت اختلاف و حرکت روح بود و یا از کثرت جماع سبب است که بعد از آنکه در وقت و در وقتها است بعد از آنکه قاتات امرض افراط احتفرانات یا از کبر و سپر واقع شود و هم ضعف از حرکت و این این اسباب است سرخانی و غیر تمام بود که در فالج سرد چنانچه از سو فرایج بار و غصبت شرب یا کثیر

و سکه متواز و کثرت شراب سرد و دویه سرد و قشر کباب غیر وقت و لغبی نباشد و بعد از این جمیع اعضاء شود و رعشه که پیران تنه قریب سبیل است و همچنین کشتن از قیام
خواه خار خواه بار و باعث تیریدن راج است بسبب الفاسی حرارت غریزی انحراف آن ضعف عصب و قوت محرکه از تحریک اعضا بحرانی طبیعی باز وقوع سه
در اعصاب باشد بسبب خلط غلیظ راج حادث از تحریک یا ضمت و یا از غلبه میوه است بر عصب یا شش سوم ضعف قوت و آله در و این یا از اسباب خارجی بود
چنانچه از رسیدن سحر و شدید افتادن خم و گردیدن حیوان زبر و لرز و سوسن و عضو یا از اسباب اعلی باشد چنانچه از اجتماع خلط بغایت سرد و لغایت گرم و در وقت
بالجمله رعشه گاهی جمیع اعضاء حادث شود و اکثر در سرد است سوا یا با و یا در حفظ افتاد و صواب است بقول آنست که بعضی اعضاء دیگر رعشه که در سرد و دست سوا
یا با افتد یا بر آن باشد که سبب اصل نخاع نبوده بلکه در شش یا فسیوی دست یا از عصب و یا بنا بر آنکه سبب اصل نخاع نیست او باشد لیکن نفوذ بسوی فقر
مواضع و اقرب جوانب که طبیعت حفظ نفوذ آن سبب رانی رسیدن با قضا و او کند و یا آنکه روح محرک را سافل بدن قوی تر و شدید تر است بنا بر جمیع
آن اعضا بسوی مثل روح مذکور پس عصاره سافل بدن از اسباب غیر قوی انفصال شدید نیابد پس اگر آن منفصل شود بر اثر قوی گردد و دست بمثل چنین روح
قوی چنان محتاج نیست که اقال الشیخ فی القانون کما فی اتم و ثابت باشد و گاهی روحی باشد و در وقت دیگر و سبب غلبه احدی عشره ثابت بر دست
مضعف عصب و روح است یا بر طوبت یا که مخفی که از اخراجی طوبت فاعل راج و لهذا عشره بمثل راج و کسائی را که ادمان شراب شراب کنند و یا آب سرد
بسیار خورد اکثر حادث شود و رعشه جوانان را که از قند گرسنگی که شراب حرف قوی بسیار خورد و یا امساک اطعام یا فراط بود و ریاضت کنند و صحت بین رعشه
که ابتدا از جانب چپ کند و شش چپ است چنان کند که پدید آید اگر بیض پیرا باشد و این علاج پذیرد و الا پسند که رعشه گاه گاهی عارض
میشود یا ثابت و اتم نماید اگر احیاناً ظاهر گردد از اعراض نفسانی مثل خون غم و غضب فرج و غیره باشد و اگر ثابت بود از تقدم عرض اراضی که کثرت جماع یا شرب
شراب کثیر یا آب سرد بسیار یا در غیر وقت و یا فراط استعمال دویه بار و رسیدن سحر و شدید یا زخم یا گردیدن جانور زبر و یا سختن از آتش سوال کنند پس از تقدم
اراضی بیان کند و با آن عرض صورت موجود باشد سببش قیامت بوده اگر مرضی که سبب از این باب است او را کند به شش چپان شده اگر گرمی سبب اسباب کوره
نباشد حال تقدم عرض و تخمه یا و ترکه ریاضت پسند اگر باشد سبب سه سده خلط غلیظ بود و الا بسبب حضور رعشه گاه کند اگر لاغرا باشد و رعشه که بر آن بالنته بود
جذب کند سببش بر طوبت باشد اگر سبب رعشه اجتماع خلط بارد یا جارا باشد فی حق خلط بارد و جارا علامات مخصوصه که یک نمایند علاج ایلاقی و جراحی گویند
که رعشه از رعشه سوا میسر و سبب رعشه در شش و ریاضت است فراغ طوبت و شستن آب یا شست و آب معاون نافع بود و هرگاه در رعشه احتیاج تنقیح افتد جلدی در
استعمال دویه قوی نکند که باعث ایمان است که در دیگر فرق و در برج اضعیف یقوی گرداند و بهر وجه حفظ قوت مریض معنی دارد و بهر چه اقسام شش رعشه لطیف
موجود در وقت و از رعشه قصه جماع ضرر دارد و بعد از این رعشه سبب رعشه که با قلیل افراد مریض خلل است اگر در آن زبان کلان تر گردد
عن کشیده نباشد بهتر باشد

علاج رعشه بارود

اگر سبب راج بار و سافج عصب است چنانچه راج آنچه در علاج اراضی عصبی را در کثرت عمل رند و حال مجامع رعشه اخذ دویه گرم مثل الاصول و اما راج بار
بر رعشه که قوی خصوص رعشه طمان و رعشه کلان راج نافع و عمل راج و آب شش های گرم مثل کبریتی و نظری و زرنجی فقری نخچینی مالش شد عینون نیز فقیر لعلی مجاوس
کثیر و نافع که گرم حمام در وقت که تم تعذر خواب است شربت مزو و غلغل خوردن غسل مضعف بمغز حباب و مغز حبه انور و خرطوبه نافع بود و طوبت با اصل سودمند است
و خوردن پنج سوسن ده سده شش با عمل کباب و مالش عن این نفع است و شربت اسطوخودوس جاع عصب رعشه بار و نافع است در رعشه که از آب برافنده کمین طرو
نزدل مالش و رعشه طمان از آن مفید بود و آنچه از رسیدن سحر و شدید یا زخم یا گردیدن جانور زبر و یا سختن از آتش سوال کنند پس از تقدم اراضی بیان کند و با آن
عرض صورت موجود باشد سببش قیامت بوده اگر مرضی که سبب از این باب است او را کند به شش چپان شده اگر گرمی سبب اسباب کوره
نباشد حال تقدم عرض و تخمه یا و ترکه ریاضت پسند اگر باشد سبب سه سده خلط غلیظ بود و الا بسبب حضور رعشه گاه کند اگر لاغرا باشد و رعشه که بر آن بالنته بود
جذب کند سببش بر طوبت باشد اگر سبب رعشه اجتماع خلط بارد یا جارا باشد فی حق خلط بارد و جارا علامات مخصوصه که یک نمایند علاج ایلاقی و جراحی گویند
که رعشه از رعشه سوا میسر و سبب رعشه در شش و ریاضت است فراغ طوبت و شستن آب یا شست و آب معاون نافع بود و هرگاه در رعشه احتیاج تنقیح افتد جلدی در
استعمال دویه قوی نکند که باعث ایمان است که در دیگر فرق و در برج اضعیف یقوی گرداند و بهر وجه حفظ قوت مریض معنی دارد و بهر چه اقسام شش رعشه لطیف
موجود در وقت و از رعشه قصه جماع ضرر دارد و بعد از این رعشه سبب رعشه که با قلیل افراد مریض خلل است اگر در آن زبان کلان تر گردد
عن کشیده نباشد بهتر باشد

ی

و استقوت و قدری خون را اندازد و باغ تر که شش یان کرده قناع بسیار می بندد و چنانکه ترش الفع می کنند نیست که شربت غسل آب مطبوخ تخم خطره بر گل سونیون نیم و قهوه
بنوشند و همچنین عصاره غافق آب خورد و علاج استخوان بعینه استعمال نمایند اگر عشته خاص سسید استعمال سطل خود و سلفد یک گرم یا دو در م نه یا با باغ
بر واحد یکسکه با شربت عسل تجربه کرده شده و حق قیاز یک گرم تا یک نیم گرم در سه روز یکبار خوردن نیز بربط طبری گوید علاج نوع عشته که از فساد
قراج بارید باشد بر سر لیس است و اقتضای هر چه حمل کیسای بر این تربیت و منع او از اکثر از آن نوشیدن شراب کهنه بمقدار معتدل خوردن جو طاره مثل حب
شید طریح حب کیننج حب اصطلح حقون حب فطویا این حب بکیننج صاف و طلیت هر یک درم و جوش شیرین نیم درم این همه در آب کربن بطبی تر کنند تا بگذرانند
بعده بکیننج کمرس انیسون بادیان اشته و عاقر قرحا بر احد یک گرم صمغ سداب فنیون حبید تشریر واحد و ولت درم سلیخه از قشقه و چوب پاک کرده
خارقیون و ترید بر واحد و درم یک نیم درم مشک لیج درم و هر یک که کوفته بجهت با صمغ منقوعه شسته بهما مثل لفلل سازند و الکشته را وقت بختن صحت غن
لسان چوب کیننج شربتی از آن سه درم آب بکیننج شربت و درت سی روز ازین حب بخورند بعده باین حقنه حاده حقنه کنند شسته آن خاک کیننج کمال لملک طم
کوفته بر کتان جلبرگ سداب یک شبت هر احد یک کف نظوریون قیق باقه کیننج حنظل چوب روم نیم گرم جوش شیرین استقوت قدریون و جوش شیرین نیم گرم
نیز در آن ککه صمغ بگذرانند بعده بمقدار قوت علیل صاف کرده روغن قسط و روغن زردین بر یکس نیم درم روغن لسان یک گرم بر آن نخیده دریا و آن جل کنند بعده
بدان حقنه کنند و این باغ ترین حقنه است برای این مرض اعضای ترشیده و پشت و قنار اثر و غنمای گرم بالند و بهترین آنها روغن مجعونه است که در شرب کد
وران اندک جند بید شربت شکر جوش اوده بر اعضا مالند و اگر آنرا بنوشند و یا بدان حقنه کنند فاع بود و اما استعمال با جارت مثل ابرج جالینوس ابرج اکا غار
و بعضی وقات کنند و بر آن اوامتن نمایند و بهترین چیزی که در رگهاش حادث از سوزش است استعمال کنند تریاق کبیر است که این در یک و زائر می کنند
در استعمال و شراب بسیار است و آنی است که در کبد طحال معده فساد و سوز و بدلی از اخلاط فاسده پاک باشد و فصل معتدل یا قریب معتدل بود و بدترین حالت
استعمال و آنست که آفتاب سرج سید یا سرج باشد و بهترین او آنست که آفتاب حمل میزان بود و در آخر افعول تریاق و برین علت لشی بسیار عجیب اند
و فاضی معروف با الوالباب و فقه تشنج حاض شد و تریاق بقدر معتدل و را خورایند و همان روز صحت یافت سحید گوید که عشته حادث از غلبه سوز
مزاج بار و یا اگر میوس غلیظ صحت بسیار بد باشد و خدر از آن بشود و علامتین بخاری می سخن عصب و حمل فضول مثل حب بنشن کنند و بعده تنقیه اصلاخ مزاج بکافور
عسل و استعمال جوارشات کنند و در کک شدید از حضا که ترشیده باشد روغن قسط نماند و در آب کبیری نشانند و از امتلا می معده حذر کنند و غده لطیف
مثل مطبوعات و لحوم صید سازند و فضا بر عصاره خورایند و در استعمال غده سسخته لطف کنند تا رطوبت اصلی فانی نگردد و از جماع کثرت سکرا باز دارند و کثرت
شراب محدث عشته است این الیاس گوید که جلاب گرم از او باین میسون بر یک نیم درم بکیننج عسل ده درم نوشان و غذا فرود نخورد و بغیر قسط و انگار اجنبی و
زنجبیل و زعفران و فلفل سازند و بعد ظهور لفع در قاروره تنقیه بدن بجای ابرج یا حب صبر کنند و بعده تنقیه و غنمای گرم مثل روغن پسته و فنیون و جوز و بید انجیر
کنان نوشانند و اصول اعضا بر روغن قسط و زینق بالند و در آفتاب حمام گرم تخم بطلق گرم عرق آورند و لحوم خرد و اسبشان اناض بود و خوردن
ناجیل لفع برین بکیننج و فخر خورگوش نیز با خاصیه مفید است و صا و عشته را در لک حضا و مالش بر روغن جند بید سوز و روغن بالونه و غیره ادرمان جاره محکم لفع
و بری ضعیف با ویدم که عشته و را عارض شد پس آب لیمو شیرین و شیده اسهال قوی درند و صحت یافت کیلا فی از فضل طباطبائی کرده که اگر عشته دوام
ولا سیماد و حیات باید که تطبیق ن کنند با دمان مرطوب هنگام سکون تب تربیت کنند یا بر روغن قنار و الحما و مالش نمایند و صوف بر روغن آغشته بر اطراف نهند و
مجامع فقره اولی از گردن تا اول فقره پشت گذارند پس اگر مرض مزمن گردد باید که روغن زینق بر روغن بنفشه سازند و یا در آب زیت و اگر در انجا بدت باشد شربت
عسل جند بید سوز نشاند و سکون و در و انضج گرم باشد و بعد از شربت اضم شربت حریر یا غذا سازند و بعد از آن چوب کیننج گوشت او نرم باشد بپزند و چون پخته شود
در حمام داخل کنند و اگر آب سرد و شربت سوز نشاند نمایند

علاج عشته شرابی

[illegible]

در دوسوی قصه کنند و خون افر برارند و تقطیل غذا نمایند و بعد چند روز بمطبوخ بلبله اسهال آورند و میرات مثل روغن گل مسح کرده و کافور و صندل بر عضو
طلا کنند و اشتر بنجامه بنوشند و نوشیدن بجرن گاو زبان عظیم النفع است و بکوره سماق و صومخ غذا سازند و اخذیه نموده خون ترک کنند و تنجاکه
موجب صباختن وضع عضو بود و بستی و احتراز آنه دراز در اکثر تنجیست کفایت کند و در خدر رسوده و اگر تنقیه و تعدیل هر چه در علاج امراض باغی سودا و
مذکور شد بعمل آرند و اگر سر بچو که شایسته چراغی مرچ سیاه پوست بلبله زرد پوست بلبله که هموزان گرفته بقدر یک نیم تو او را با چوبه شب آب تر کنند و صبح
آب بریزند و او دویه مذکور ساخته بدیگ آب صاف نموده قدر کمر چ سیاه سوده بر آن پاشیده بنوشند و همچنین با چهل یک که در استعمال نمایند و این غذا را بنیم
خشاک نمک نجی زنده را که خدر از مجاریست و همچنین آب و اطریل شایسته که در برابر دین سطر شد نیز مجربست و در خدر صفرا و علی علاج امراض عصبی باغی مفید است

علاج يافى النواع عذر

و کما تلو بعضی بدان بطریق قریبه افتد مثل سبل طفره و بعضی آنرا در موق را عارض شود مثل دمه بعضی بدان و بیک و فرنیه سرسه افتد مثل لحم
زاد و بیک بعضی از آن هم جمیع اجزای و باشد مثل تفرق اتصال اما امراض نسو بطریق قریبه عارض آن بغیر آن نیست که آنرا بطریق متجزا عارض
مثل شق و بعضی بدان و بیک بطریق افتد و ازین بعضی آنست که اجفان را نیز منسوب است با سمانی آن مثل قروح و ثوب و یا بغیر سمانی آن مثل بلیه
بعضی آنست که بغیر آن منسوب باشد و اگر چه اجفان غیر از عارض شود مثل سرطان حفر و طوب و تشنج و از امراض چشم بعضی غامضی اند مثل مد بعضی باطنی مثل
مثل احوال موج با صره و زیادتی غلط وقت او و مانند آن بعضی باطنی و بعضی غامضی اند مثل فاقی که در طوبات حادث شوند و بعضی باطنی و بعضی غامضی شناخته
میشوند همچون فاقی که در طبقات و فلی یا عصب می رسد و فراج مانند آن حادث گردند و امراض چشم صاحب السبب سرافقت عضو و کثیرت اوج دوت و کثیر
عشره غرض اینست که تشخیص آنکه مرض اصلی است یا شرکی و در طبقات است یا در طوبات یا در عصبه مجوفه جرات بعلاج و کنند طریق تشخیص بدانکه شناختن
چشم از نه و بیکند یعنی اگر کست او خفت و ثقل از لمس و حرکت او عرق او و رنگ و مقدار او و غیره و در فخل فاصل یعنی بینائی و حال خیره گزینان سائل شود حال
التهالات او پس اگر شخصی شکایت مرض چشم نماید اول دریافت کنند که مرض سافج است یا دای چنانچه سوال کنند که چشم سکی معلوم میشود یا اگرانی و از چشم یک
برمی آید یا نه پس اگر سکی چشم و عدم خروج حرکت بگوید مرض سافج باشد و درین صورت بپندارند اگر لمس چشم گرم حرکت او خفیف و سریع و سرگامای غلیظه و فرج و درونک
تندی بپندارند انتفاع از گرمی تضر از گرمی باشد و مرض حار سافج بود و اگر لمس سرد و حرکت ثقیل و عروق قسین خفیف انتفاع از گرمی تضر از گرمی باشد و مرض سرد
سافج بود و اگر لمس حرکت خفیف و عرق خالی و چشم کوچک خشک و نفع از سردی باشد و مرض یس سافج بود و اگر لمس حرکت ثقیل چشم و تضر از گرمی تضر از گرمی باشد
بغیر نسبت بقرب حرکت بسیار و انتفاع از سردی تضر از گرمی باشد و مرض یس سافج بود و اگر مرض جواب ل گرمی چشم و خروج حرکت بیان کند مرض دمی باشد
پس اگر حرارت لمس و سرخی چشم و خروج شک و انتفاع در عروق و فربان معنی با هم چسبیدن یکدیگر و مرض سوی باشد و اگر با وجود گرمی لمس رخی مائل باشد
و اشک غلیظ گرم و در حین التهاب قلت التصاق جفین و مرض صفراوی باشد اگر در وقت لمس سرخی خفیف مائل بسفیدی و اگرانی شد بدالتراق یک
چراک بسیار و چشم و اشک و مرض غلیظ باشد اگر ثقلان تیرگی ناک قلت التصاق یکدیگر و دیگر آثار مرض یس سافج بود و مرض سوداوی باشد بعد بصوت تحقیق
چشم از اقسام مذکوره بپندارند اگر ازین چشم بعضی امثال فاق و باغ مثل صداع و ثقل سر و غیره نیز شرک باشد و مرض شرکی و داعی بود پس اگر مشارکت بواسطه
جذب فخل خف باشد ابتدای جح و الم و تمدد و انقباض و غیره چشم محسوس شود و قلت انتفاع اجفان بود و درین صورت اگر باوی کثرت عطسه و غده بینی
و نازش چشم و خشک بینی بود براده حار و اگر انجی سیلان یا بد غلیظه بار بود براده بار و دالت کند و این مشارکت بسبب فراج سافج که افتد و اگر مشارکت
باجا فخل جفین باشد و از آن ده چشم شود ابتدای تمدد و انقباض و احسان میوه فربان و عروق خارج سرطانه گردد و در وقت و انتفاع قریب یک بیشتر باشد
و با سرخی چشم و گرمی گرمی سریشانی و بری رگمای خارج سر بود و اگر اختلاف احوال چشم با اختلاف حال خلل و استلای سودا یافته شود و باقی توقع کثرت
مده بود و حال آفت مده و ششما و مرض از بیشتر ظاهر گردد و مرض شرکی معده باشد اگر غلیظه رجه و انتفاع استقرانات متعاده ثقل بدن جلوم گردد
مرض چشم مشارکت تمام باشد و اگر فساد رنگ آن تر بل نماید مشارکت اعتصا بفهم شود و اما طریق معرفت امراض ترکیبی تفرق اتصال او را هم فاصل
علمی مذکوره خواهد شد اکنون تدبیر حفظ چشم که در حالت صحت مرض چشم عیانت آن واجب بقلم می آید و بعد از آن علاج کلی امراض عین مسطور گردد

تدبیر حفظ عین

بر حفظ صحت چشم و خصوص آنکه چشم وضعیف مستعد فاق امراض باشد واجبست که از جمیع مضرات بطریق احتیاطی فح عین چسباند و در و جدا جدا
مسطور گردد و اما کیفیت حفظ صحت چشم متوفون است بر معرفت فراج آن فخل خاص آن تابع فراج بود و اگر تیرا که اکثر چشم آن باغیست اگر چه فربان
عروق و فربان بیشتر از استحقاق مقدار او است و اندک فراج خاص آن را بطریق کثیر باشد بسبب تخریب و در او فربان تخریب آن بهرگاه فعل خاص کثرت حرکت چشم
و حرکت جفین محمل است عاقل کند و اصل طاعت بطوبه فراج و جابر لکن ساخته شد که حاجت او حرکت بیشتر است و دالت میکند بر حرارت فراج و حرکت فربان

و فوفل هر واحد ربع درم است جو شتالی نیز قطعه یک درم باب اس سرشته بر پارچه مالیده مال کند و دیگر غبار سیاه و خرد اقا قیاق و قاق کند بر هر واحد یک خرد و مر
نیم خرد و یون ربع خرد و سیاهی سفید سرشته استعمال نمایند و جگر که مواد بار و کبریت بوزق هر واحد نیم درم کند ریکه انکاب آب زیتون سرشته استعمال کنند
و یک کبریت زرد و در چند آن بوزق هر واحد نیم درم کبریت باب مور و لب سرشته و بلبل آرد و گاهی تسدیل را مواد بر لب شراب منع یا دماغ او دهند
آن می کنند و گاهی آنرا از سطرین با مالک مواد لبوی غیر حبت چشم می نمایند و این مثل فصد صافن یا حجامت ساقین و استعمال قهنا و تانسه آن بود

دو مضرات بصیر

و آن بخار و دخال هوا می بسیار گرم و سرد و با هم است و جمیع مخفیات مثل جماع کشید و کباب بسیار و طول نظر لبوی خیرای براق و روشن سفید فطر مثل برق و
سیدمت و زنده و آفتاب سیماد حالت کسو و برت و دو دم نظر لطیف یک غیر قواریت خطوط دقیق با فراط و همچنین نظر دیگر اعمال دقیق فوط انکباب و کثرت گریه
خون شدیدی و غصه و غلبه و کتایت میان عصر و مغرب و بعد فصد و کثرت مسکرات و تلهامی طعام و شراب و خواب کردن و مبتلا و طعام شنبه فتنه و شربت از کمال
و بعد و صا زیر کسان تمامی اغذیه و اشربه غلیظه بگوارد و جمیع مخبرات خواه بار و مثل شیر و باقلا و لوبیا یا جاشل سر و پیاز و مکدرین مثل کرباس عدس بادجان و اشپای
حریفه مثل کندن و جگر و خند قوی و خرد و شونیز و ناخواه و دیگر و دیه فصد و مضمرین آن یا خند است مثل کاه و فیدون و کثرت شدت و جوح و یا آنچه کیفیت غالب
و شسته باشد مثل سرکه یا آنچه صورت او مخالف جوهر قوی دارد و اح باشد مثل میش و زرنج و بلا و و دیه و مرطب نیز مضمر شیم است و جمیع احوال زیر که مزاج چشم طبع است
و اصل خلقت و کذا اغذیه یا کما و اشپای لذاعه و حریفه و غصه و حافیه شدید التبرید مجذوق و شدید التسخین مملک آن و آنچه موزمی فصد یا مضمت دماغ باشد
و سرکه و سبب ترش باور و ج و شربت و خرا و لحم و کثرت خشک خشک نکسو و جمیع کوم غلیظه و زیتون رسیده ناموافق است و کثرت استغراغات مثل فصد و صفا
جاست متوالی و کثرت مسکرات و فساد و طعام و دوده و سو و ترتیب تناول طعام چنانکه مضمر او فاسد گردد و بخار از آن بسیار خیر و حمله قاضیات شکم مانند قلیها
و کثرت بریان زلوم طبع و غیره و مولدات خون که از اشپای یا کما و حریفه و غیره مثل شراب کبر و غلیظه و کثرت خواب و بیداری طولیل و احتیاج مضمر و قوی کردن
اگر چه از جهت تنفیه فصد می کنند لیکن از جهت تحریک مواد دماغ و دفع لبوی چشم مضرت دارد پس اگر ضرورتی افتد بعد طعام و با بهنگی استعمال کنند

دو کراشیای نافع

حافظ قوت چشم و آن طرز و آن کرب صافی شیرین کشا و چشم اندر است جو انان را در آب سرد و پیران در آب گرم و خوردن غذای لطیف مقدار معتدل که عیشت
تولد خون صالح باشد و اکثر تناول و کثرت استعمال و دیه مقوی و جفت با اعتدال و کذا کمانچه در آن جلا و تحلیل باشد و کذا مقوی بصیر مثل سرکه و سنگ بصری مرئی یا کبر
و آب و دیان زده و آنچه و دو دم که کمال آب با دیان یا سراب با دیان و عجب غلیظه است و در دران نیز عیشت و کمال یا کاسته کبر و زان و شربت و غفران شک چشم را قوت
و بصیرت او را نگاه دارد و دفع از قبول و ازل نماید که کمال عقیق بل طلا در آب و زو و کثرت باعث من از جمیع اوجاء و مضمر چشم است و نخت آب نیگرم بر سر و دهن سر و فغن
بنفشه و کد و دهم و کمال کبک و شانی و کمال الجوز نیز مقوی بصیرت و قبول طبع و زاننی اما کینه که کمال خوران بر نفته یکبار حفظ صحت چشم تبدیل رطوبت خلطی نماید و
کمال قریشیا و سب و شاد و نج مغسول و سرطان بوی سوخته مغسول و بل لطیف و نافع سندی تقطیر بباران که در آن نفث روز با دیان تر کرده باشند و چشم هر واحد حفظ
صحت عین مقوی است و همچنین کمال باشد شربت بودارید مرجان و لایمیانی هر روز غفران و حوض و شک و البرشیم محرق و امیران و سبت مدبر و صبر الفیاض بیدار شک
مراد عنبر زرد که در نظر کسو زرد و سنگ و هر چیز سبز و کشیدن میل طلا بر قوت و چشم و گویند که در چینی کند و سینه و فلفل که کما و شرابا فصد است و خوردن طریقات و عاقلین
و دیدن اشیا بسیار و استغراغات معتدله و تنفیه دماغ و تقویت آن و منع بخار نافع چشم است و گویند که خوردن اجینی فلفل سیاه غفران با دیان باندکی که کمال درانی و کذا کمانچه با نام جمیع
مغزی و غوف با دیان اصل اسوس و شک و دامت بلبل و کما مرئی و بگل قبول حافظ صحت چشم است و اطریفل صغیر قوی انفع است و حفظ صحت آن دو دم طبعین طبیعت نافع چشم است

علاج کلی امراض عین

اگر چه باریک چشم بسیار است و دیامی تا پنج هزار عرض و شمار کرده لیکن جمله منحصراً در چهار خبص یعنی مرض مزاجی و مادی و مرض ترکیبی چون ل و جز و تفرق افعال

وزعفران سوده در خرقه بسته بپزند تا که غلظت آید و اگر عسل که تر آید کندش اضافه کنند تا لعطس در اینجا الفع است و شکاب دراد و حمله اذیل کرده که حال آن
 دور ابتدا بر کیمین و روغن گل سرخ و مور و در شراب بنجته یا زردی سفید و روغن گل زعفران اضافه کنند و آنچه از درم سوداوی یا بویست صلبیه یا درم سوزوریم
 بمطبوخ انجمن و سفوف سودا یا حب لاجورد و بعد از نصف و تطیب بدن تنقیه نمایند و یا بتفرغات خفیفه مثل خمیر بنفشه با عرق گاو زبان تنقیه بدن کنند
 بهر تطیب بدن و داغ چشم اشهره و اغذیه مطب نمیکارند و شیر و خمر یا شیر بر سر و دوشند و در بنی چکانند و شیر و فتران روغن بنفشه یا نایه و در آب عطی که
 و آب حی العالم و در بنی چکانند و بنایت مفید است و چشم بسته دارند و بهار اشعیر و مارالباقلا و مانند آن که بخار طرب بر و در و غذا سازند پس اگر مرض ازل شود
 شیر زین یعنی جو بالیه و سنگین سوخته بشیاف همین آینه در سفیده تخم مرغ حل کرده صبح و شام در چشم کشند و بران رفاده بگلکاب تر کرده بر بندند و هر گاه در خفت
 پذیرد و جو طم که در آب گرم تمکین کنند اکثر آب گرم بر سر بریزند و بر آب اوویه مملای مثل بابونه و کلیل الملک مانند آن که باب نمایند و آنچه از التوامی صلبیه یا ایضا
 در تطیب مزاج کوشند اکلا و شراب و طوطا و آتخا و تمر سقا و طلائر و سوطا و قطورا و قیر و طی که از روغن بنفشه یا نایه و موم ساخته آب عصی الارعی قراح بید و آب
 جراد که در تنقیه داده باشند بر سر بدن مالند یا آنچه جالینوس در میان مذکور کرده و شیاف همین شیر حل کرده در چشم چکانند و شیر و خمران در چشم دوشند و از خواب
 بر پشت منع کنند اگر در سهرای گرم حیلاج خرج از خانه باشد پارچه در گلکاب تر کرده بروی اندازند و آنچه از سهرای صلبیه باشد بطنج از سهرای لغیم و حب
 ایابج تنقیه نمایند بعد از غرض تنقیه از مویج و عاقر قرحا و مری و مانند آن که تعال کنند و مصلی و کند و در آنچه دو ج تنمایا یا مویج مرکب ساخته بخانند و سعدا و سوبر
 زبان بالند و در شیان احمد و آب مطبوخ زو فاصل کرده در چشم چکانند و اغذیه ناشفه مثل قلیا و طنجبات گوشت تیه و کک و در آنچه که کاند و اگر قوت و
 سن و فصل مساعدت کنند نصیحه بر و نمایند و اگر مرض ازل نشود و حقه منقی امعا از رطوبات غلیظه عمل آرد و بریاضت معتدل کنند و هر گاه علت شکل گردد
 با وی صمداع عارض شود درین صورت معالجه چشم که نماید و بعلاج صمداع متوجه شوند که بزوال آن این مرض نیز زایل شود و علاج درم غلبه مثل علاج رمد است

مرض رمد

بر آنکه رمد زرد و قرمز و درم حار و خفیه است و او را مویج یا کاند گویند و رمد و متاخرین رمد و در چشم یا مویج را گویند با درم باشد یا بی درم و ماده درم حار باشد یا با درم و خفیه
 از کلام شنج مستفاد میشود که رمد و درم است که حقیقی آن درم چشم است پس اگر در عظم و درم و شدت اعراض از حد تجاوز کند آنرا درم و بیونانی کیوسیر نامند
 این بیشتر بصیوان عارض میشود و درم غیر حقیقی و آن شنج و درم چشم است از اسباب خارجی که محدث سرخی چشم بلا درم شوند و آنرا کاند و درم و بیونانی طارسیه
 گویند معنی اضطراب و این قسم در اکثر اوقات می شود که در بدن و در امتدای بسیار از مواد نباشد و الا بر احوال تکرر فقط بقمار نسک و دیگره در حدت میشود
 اگر سبب بدنی یا با وی معارضه با وی اول آنرا معارضت کنند و اندک زود بر حقیقی منتقل گردد و شل انتقال حمی بویج بحیث عفنند و چون بر بد انتقال یافت به بیونانی
 انوکما نامند و هر که تابع حرب عین باشد و راندا از قبیل کلد بود و در دس کتاب لعین گفته که در سه صنف است اول تکرر که عارض چشم گردد و از اخبار یا و خان دوم
 درم حار و خفیه است سوم است که آن درم صعب باشد بحدیکه مایه بالایی قرینه آید بحیث شدت درم و سید جرجانی ایلاتی تقسیم رمد به سه قسم بدین طرز نموده است که آنکه
 در چشم بیجان از سبب خارج مثل دغان بخار و گرمی آفتاب ظاهر شود و دوم آنکه سخت تر از اول بود و اسباب این دو گونه است اول آنکه هر گاه سببها سبب خارجی
 مذکور دوم و کثرت پذیرد و تاثیر اوقوی گردد و ماده را که در میان عروق و طبقات چشم باشد حرکت دهد و فاسد کند و ثانی آنکه مواد فزونی از جمیع بدن با عسل و کند
 و آنرا مصلی سازد و از داغ چشم نازل شود و خصوصاً اگر مایه ضعیف باشد و داغ و عرق او و دیگر طبقات چشم قوی باشد و مواد بسوی مایه نازل گردد و توسط صعب تر
 از هر دو نوع است و سبب او کثرت و و اربت اخلاط و در و آنها درین طبقه باشد و نشانش آنست که سفیدی چشم بلند تر از سیاهی باشد و گاهی یک چندان درم کنند
 که پوشیدن چشم ممکن نبود و بسبب صعوبت و درم یک یک منقلب گردد و جالینوس گفته که چهار نوع است یا از خون خالص اند و کسیت یا از خون لغبی یا خون داوی یا خون
 صفرا و این نوع کثیر الوجود است یا کما ماده حقیقی نیز مثل او را مویج از اخلاط اربعه مفر و مرکب ریج باشد و خلط موم که در چشم تکرر کند و گاهی از داغ بسبیل نزلد یا از طریق
 جفا خارج سر یا از طریق حجاب و فصل و گاهی از اعضای دیگر مثل معده و رحم آید و خصوصاً وقتیکه سوز مزاج چشم عارض شود و آنرا ضعیف و قابل مواد اعضا می دیگر گرداند

و

و بعضی گویند که ماده محدث در بیدار چشم متولد میشود و قتیلاً از اسوس مزاجی مفسد باشد که آنچه از غذا بسوی آن بی فاسد گردد و اندویدار آن متولد نشود بلکه بسوی او منتقل میگردد و از خیر او آن خواه کل بدن باشد و قتیلاً در بدن سو مزاج معده و اسبوی چشم بود و چنانچه بدن او در ت شددیدیم از تعب یا غصه یا جماع و یا ملاقات آفتاب که در زمانه آن بدن متلی چشم ضعیف باشد که بسبب تحریک یا غلطی باین سبب انتقال بسوی چشم باید و چشم بسبب ضعف خود قبول نماید و باجست متناهی که کثیر از مواد در بدن عند احتباس تنفراغ آنچه تنفراغ آن ضرورت قبل از وقت میباشد چنانچه نزد احتباس خون جنین یا نفاس یا بوسه یا اسهال قبل از تقاضای هر دو اینها و غصه و واحد بود و آن عضو یا متصل چشم باشد مثل مانع و یا غیر متصل باین این عضو غیر متصل یا قوی باشد آن مثل معده یا غیر قوی بود و باین مصلحت رحم و ماده که انتقال می یابد بچشم از دماغ گاه در اثر این می باشد پس مع اوحد تر بود و گاه در آورده و گاه در عصبان گاه در عروق و گاه در غلیظ و گاه در رقیق و گاه در جوهر دماغ و انتقال ماده از معده بسوی چشم گاه در بیل تجزیه و گاه بطریق آورده و در این معادله اسبوی سر از آن بسوی چشم میباشد و چنین انتقال آن از رحم و لیکن رحم چون از دماغ بسیار بعید است ماده چشم از رحم نماند که منتقل شود که مثل اکثر و سو مزاج معده و او در مزاج آن بکمال شدت باشد و از خست اکثر اسبوی عند احتباس طست یا نفاس مخصوصاً اگر رحم مغذی است و در پیوسته معده وضع حمل یا اسقاط حادث میگردد و اما معده را کفایت نمیدارد و از آن افعی برای انتقال ماده مثل فساد معده وضعف آن اما انتقال ماده بسوی چشم از اعضا معده دیگر غیر اینها وقتی باشد که عضامی با ضعیف شوند و تغییر آن بسیار گردد و درین جمیع اتفاقات لابد است که چشم ضعیف باشد تا آنکه قبول نماید و در ماده منفذ قبول نمیکند و از خود دفع نمایند و گاه حادث میگردد و انتقال ماده از سر دی که بعضی اهل برسد و بعضی آن ضعیف گردد و فضول آن کثرت پذیرد و این را کثرت انجود لازم شود و چون چشم را با عضامی راس اتصال بسیار و مشاکمت تمام بدست هر گاه در سر مواد بسیار متجمه گردد و چشم ضعیف باشد اکثر در عارض میگردد و خصصاً چون متعلق شود بان سببی که سیلان دهد و او را یا با رخامی آن چنانچه بدین سر نمایند یا با انسداد مسام ظاهر اس سائل مواد و یا امری که باعث ترقیق مواد گردد و مثل گرمی قناب که سر رسد و مانند آن و یا امری که بهیجان حرکت آورد و او را مثل غصه یا شتاب یا جاع بسیار و یا امری که فشار دهد و او را اسبوی چشم مانند آنکه سرسی بسیار سر رسد و یا امری که جمیع او نماید و تحمیل مثل بر کثیف انسداد مسام از دماغ بسیار چنانچه حادث میگردد و چون بعد از تمام گردد و گاه حادث میگردد و در مداسیر و رنج و برن و یا آنکه آفتاب رنج و برن بتابد و انسان بسوی آن نظر نماید شعاع شمس از رنج و برن بسوی چشم رجوع کند و باعث آن انجود در آن بصیر ضعیف گردد و بدان سبب تلحمه در مردم نماید و در رطب هم رسد و از آن اشک بسیار سیلان نماید و گاه سبب رید بحسب دور و نوبه انصباب ماده بسوی چشم از عضو دیگر و یا بسبب دور تولد و در چشم دی او دارد و نواب میباشد و آن دو را گاه بتطریقی باشد و گاه غیر تطریقی و گاه میباشد با نظام بحسب حال او و از ترید ماده یا ترید شتر آن و در اکثر نواب آن غیب یعنی کیروز در میان میباشد خواه ماده منصب از عضو دیگر باشد و خواه متولد در چشم و آن ماده صفر است و در مدوموی را نوبت نباشد و حدث رد از باغ و سودا اگر است اکثر در باد و از غلغله بود و نوبه بهیجان آن غیب میباشد و آن از رنج حادث است و بجران او در چهارده روز واقع شود و آن هفت دوره باشد و لیکن در حاصه صفراوی که در آن جمع شدنی بود و باید که بجران او در هفت روز گردد و در هر قدر که در شدت تر باشد بجران او بود و گاه نوبه در هر روز میباشد پس اگر مغذی شدید حراره و لذاع بود آن صفراوی باشد و این هنگامی است که صفرا در کمال حدت و لذاع باشد و ماده باشد که نوبه در یک ازان هر دو غیب بود پیش کی یکدیگر و با آن علائم او را هم صفراوی بود و بجران او قریب تر باشد اگر آن و در هر سر و قوت و جمع باشد نوبه در رطل بلغمیت ماده است و این بلویل المده میباشد و گاه نوبه آن بلع میباشد و این سودا و است و در مدوموی نیز بلویل المده میباشد و گاه تا جمل روز یکشد و بیشتر از آن نیز و سبب اشتداد و جمع در مدیا غلط لذاع اکال طبقات و یا غلط کثیر القدر مدوموی یا بخار غلیظ بود و در جمیع حالات اکال بزفا و کیفیت ماده و وحدت او دلالت کند و در جمع مدوموال بر کثرت ماده و در بجران غلیظ و ریح باشد و جمیع انواع رده و رشب شداد کنند اول روز تحقیق می یابند و در سرع المنتهی است که اکثریت سیلان اشک و لذاع او حادث تر باشد و بلوی المنتهی آنکه یا پس بود و لقیح اطگوید که چرک رطب سلیم است لیکن بلوی البر بود و چرک یا پس سرع البر است الا ازان خوف قروح چشم باشد و اگر ریح خضر و اشک بسیار گرم آید چشم جاحت کند و اگر زائنه سیلان چرک و اشک و در مدوموال کند شمر منقلب بود یا قرح پیدا شود و در هوش رنج یا غلط ماده دلالت کند و آنکه بالصفی بود و با دی چشم در اول اندکی سبک گردد و در سرعت نخل شود و مدومو بود و در صغیر محب بر خیر دلالت کند و قطعت کبار

و شیه و خزان با سفید سی سفید مرغ و لعاب پهل و بهرانه در چشم چکانند و شیان بر او با احتمال نمایند و شیان این بر و کافوری در چشم کشند و این گوید که
 عصا رده غلبه بر اسی رمد که به چشم و خان یا غبار یا حرارت آفتاب باشد نافع است و مذکک علامتش سکون در و ترک غذا و تقبیل آن مجلس درجا تاریک است
 کرد و شیان این است و شیه میفرماید که اگر با سبب عین تکه استلا می خون یا ماده دیگر باشد بعضی اسهال منیره و غفران آن کند و کاهن تسکین کت مواد و تقطیر شیر زنان
 و سفید و سفید و غیره کافی گردد و ترک که از ضرر افتد خون اگر اگر بر کوه تر یا خون بال آن یا خون منهای دیگر آن در چشم چکانند و بسیار است که گمان به شیه یا سبب
 در روم کل یا بلخ مدس تر کرده و یا تقطیر شیر زنان اسیر دار از پستان اگر اگر کفایت کند و الا شیان به چشم و طایفه حله و در چشم چکانند و ترک که از ضرر ای مریض
 شود حمام نافع بود و شیه که نوبت بر و در مریض و باشد بدن و سستی نباشد و آبکی در آن با بونه و کلیل الکاسه جو شانه شده باشد یا آب حبه و در چشم چکانند و ایضا
 تکمید به بلخ با بونه و شراب لطیف بعد ساعت از طعام و نوم و لیل بر شراب از علل جات نافع نوشته اند خواه از آفتاب یا از مری و یا از دیگر سبب باشد که سبب
 آفتاب شراب کثیر المزاج مانی انبیس باشد و باید که حمام تکمید بر بنار و نماشد و در چشم به سبب سفید باشد و ل جرب حک کند و شیان علاج کند نماید و گاهی بعد کس جرب
 سکه خود و بنو و زائل میشود و اگر سبب عظیم باشد و تمام حک کند پس تمسک به تنقیه بدن و داغ نفعی است حال نماید که تحمل به یکا گردد و و بدانند که تکه اگر سبب شیان
 گرم یا شیان بار و از او و زانویه و نه و تر و سکن نمایند و اگر سبب تعب بود و دعت لازم گردد اگر سبب شیان یا دغان باشد و با صافی نقل کنند و اگر سبب عام
 اختراقی باشد تیرید اس و تعدیل مزاج او نمایند و بخوبی که در کوشش و اگر سبب تب یوم باشد تیرید جلد بدن و تعدیل او کنند و در و از غفران بر آید و او را نخل خفیف
 کثیر النفع و موجب است که بگزیند غفران به جفیف نفعی و فلفل عصاره نماید و سندان سرخ گلشن هر یک پنج خرد و چون خرد و کوفته بخت شیان سازند و هر یک از یک
 مشقال و در ساینش کس کرده و بعد از حاجت یک عدد از آن بکباب یا آب کشیده از ساینده بر یک و ابر و نماد کنند و اگر در و چشم باشد و شیان به کار بند و چون
 بعد از تکه رمد ظاهر گردد و طلیل او را خانه که روشن نشاند و تقبیل غذا و شراب نمایند و کثیر نوم کنند و در و از غفران که جو شانه نمایند و اگر شیه چشم چکانند یا بیک سرکه از انوشه
 و شیان مجفف احتمال نمایند اگر این تیر کفایت نمود و بهتر و الا فصد اسهال نمایند و شیر و چشم چکانند و اگر وجع بسیار باشد گلشن به بلخ و کلیل الکاسه سرشته صفا نمایند

نوعی از نوازل است

علاج کلی انواع رمد و نوازل چشم

بقول شیخ و دیگر مجربین قانون مشترک در تدریس رمد و مایه بکایه امراض مادی چشم تقبیل غذا و خفیف است بقدریکه نیک نمرد و در نه بحدیکه اگر سنگی افراط کند
 و خنیا را نخورد خون محمود باشد و اجتناب از منجات و کم و سو و بضم و جماع و حرکت و غضب از شراب ترشی شدید همچون مرکب و ساق و حصرم و مالخ و حریت شل کراش
 و نوم و بصل و فلفل و غلظت غلیظ که مانند کرب و عیس و فلفل طبیعت و افراط خواب کثرت بیداری و شب خوار می است تمام شیر و خر که ز غلیظ و سرنگون و شستن تمام در شیان
 و تیفه و کثرت کلام و صیاح و قی و مزاج جلای مضرات چشم که در ابتدای این مقاله مسطور شد خداوند رمد را مضر بود و گویند که خوار و خیر و شفا و موز و عمل انگور و برین
 و خرنه و باد و بخان و جوز با خاصیت مولد رمد است از آن آستر از کنند و تناول نو که تر و انی اند که بی ناشیاتی جایز نیست و فیکر بنابر تولد و رطوبت بار و معدود از دیاد و آب
 مضر بود و تناول آن و خرا و گوشت و حلوا و خواب بر بملدی چپ مطابق حدیث نبوی صلی الله علیه و سلم صاحب بر اعمق است و اسفا نفع و چون تیفه بنفید و جالینوس
 نیز خفیف در غذا و قوت و تصار بر اشعیر نوشته و معده خالی باشد و نه تمثلی و آب بسیار باید نوشید و لباس او سفید باشد و ایضا در رمد و سایر امراض مادی چشم
 اعلامی و سوده و سرد از لپتی او و سبب بود و گریبان کشاده و از دزدین و عن بر سر و تقطیر و در گوش و چشم اصحاب مایه نوازل چشم را اجتناب ضرر بود
 که شد و مضرت است و شانه کردن و در تیر و نفید و نگذارد و موی سر بلند گردد و مگر کسی عادی باشد که شستن موی بلند و سر را و نافع است و تقبیل ریحان سلق ریس و ترش نافع
 بر دست و شکر کثیر مضرت است و لاسیا اگر شیه باشد و چشم کثرت شیان و شراب پراغ و آتش و خیزانی اق واقع نشود بلکه فرش پوشش او سیاه و یا سبز بود و
 بر روی او پارچه سیاه بیاورند و خر قره زر و نیز بنفید گفته اند و سکن و معتدل مائل طلمت باشد و بوی خوش در آن نباشد و ایضا صاحب بزرگوایند
 تا شب خواب یزد حتی القه و تیر و بنو آب و درون کنند شمر یا حین شانه لطح و افیون و غیره که آن علاج جید است و بهر خیز که احتمال بعضی از مضر است شل خورین
 شیره تخم شمشاد و تخم کاه و دیاسته حال با و شوق محلول آن در و عن بنفشه مناسب خواب بیشتر نمایند و جانب چشم طلیل بخورند و بعد از اطلول ندهند

و اگر در جده اوست یا بنوعی جده را بلند گردانند و بران جده کنند و عت و سکون اختیار نمایند و اوست تلبین طبیعت اما له و منع آنجه در علاجش ملحوظ دارند
 و فصد سر و نمایند که موافق جمیع انواع اوست و اگر در جده باشد از فصد چندان خون برآورد که خون غشی گردد زیرا که اخراج خون بسیار است که نمی بحال صحت
 می بخشد و لکن طبیعت درین مرض نیز امر لایبی است بلکه اسهال خلط غالب بر خون بعد از فصد لایبست و حجت تلبین این بطور است که در انواع ریز مجربا انطباکی
 است در بند بگریز کفندی درم شکری در حار و علی در بار و تمر مندی بنفشه سر و احلیست درم عسب اطلو خود و سر و واحد و درم همه آورده چندان آب بخورند
 تا ربع آن به انصاف کرده باز درم فلوس خیار شنبه مالیده صاف نموده آغاک کنند و اگر نکایت دماغ اشتداد نماید بست درم تمر مندی کوفته شب
 و گلاب و چندان تر کرده صاف نموده سی درم عقید مسک در آن حل کرده در دوا سی سابق آمیزند یا عقید کن به بند و این انجمن علاج است خصوصا
 هنگام غلبه رطوبت با اصلاح اغذیه و منع خوشبو و آنچه مخرج ارواح باشد و کحل انزروت که در علاج رمد حار و دریل و کارد وینا نافع و درم حار ششم مسطور گردد
 و سائر اقسام رمد مجربا است و انکباب بر بخار گل سرخ مطبوع و ضاد و بران نافع است و اوست نظر لوی خمر که در جوش باشد و درون رمد مجرب است و نفوق بلیمت
 و کشنیز و جمیع قسام رمد مفید و اگر ماده از عصف و دیگر چشم آید تنقیه آن عصف و نمایند و جذب ماده لوی خلط حبت لفعید و یا حقنه و حجامت و غیره کنند و گاهی
 فصد قیفال کفایت نکند و به قطع شریان صندغ یا پس گوش حقیج افتد تا طریق وصول ماده منقطع گردد و این وقتی است که ماده ز شرابین خارج چشم آید و چشم
 نقره و اسال علق بریشانی قریب بلفع اوست و اگر کفایت نکند فصد رگ گوشه چشم درگ پیشانی نمایند یا آناه حجامت نقره بعد فصد بالغ الففع است و اسال
 ز لوقا مقام حجامت نیز سرخ انفع مشو و گشته و جالینوس گفته که در رمد اوم که ابتدای ورم باشد سزاوارست فصد قیفال پس اگر نقیه زرد باقی نماند
 فصد قیقین و تلبین طبیعت نمایند و لقره و لقره و لقره که جمیع اورام عین تجلیل می دوفصد و آشناسیدن و دوا می سهل و قیفال خرس نیز گفته سزاوارست که در
 نمایند در علاج رمد فصد و اسهال و سحر ایون گوید که چون چشم عصبیست کنیز محسوس قبول بهر مرض اجبت است که در ابتدای علت آن دوی موضعی را
 استعمال نمایند بلکه ابتدا فصد قیفال از جانب علت نمایند و اگر احتیاج شود اخراج خون بس و دفعه نمایند یعنی در روز اول و دوفعه فصد کنند و روز دوم یک دفعه
 اگر نفعی نباشد که مناسب است برای جذب ماده منقبه چشم و بعد از آن با شیا مسطوح متخذه از بلیمه کالی و زرد آلو و تمر مندی و غیر منقی و شامه و عسب و غیره
 بایر فقیه و یا اندک تر یک مرتبه بعد و دیگری تا آنکه نقیه سر حاصل گردد و اگر حرارت زیادتی رطوبت مجتمعه در سر باشد بهتر خری از نفوق صبر آب باران یا آب
 کاسنی تازه یا آب غنبلت است تا آنکه حرارت آن تسکین یابد پس جب صبر و بلیمه یا صبر توقا یا بند تا آنکه نقیه تمام بدن حاصل گردد و بعد از آن توجه دوی موضعی
 و حجامت بین کافین حجامت ساقین نیز نفع تام است با کچل چون تنقیه کامل یافت متوجه علاج چشم گردند و بچکانند سفید قیقین و بنفشه مرغ و در روز و شب
 یا شیر و خزان تنها یا با شیان ارض یا بالعب هده و اگر ماده هنوز در انصباب باشد برگ غنبلت عصبی الراعی و خرفه و کشنیز و برگ بارتنگ برگ نورسته کلم
 یا برگ نورسته سفرجل یا امرد یا برگ عوج یا کاسنی و آرد جو و مغز نان سید و خنشا سفید و صل السوس بنفشه و گل سرخ و درون گل و کدو و گلاب و مانند آن ده
 نهاد نمایند و هر ساعت تبدیل کنند و چهره را بگلاب یا آب سرد باندکی سرکه و یا آب طبعه و یا آب مطبوع پوست خنشا نشویند و در ابتدا دوی بار دعه و در انتها
 رادعه مخلوط بمحله نافع است و ضاد آرد جو و اکلیل الملک و گل بابونه و کشنیز تازه مفید است و احتمال نذر و رما یا در ابتدا صفت و در انتها با صافه یا شیا و زعفران
 و اندکی مصافی نافع و در طرب ملوکی است هر یک با حرمت و حرارت باشد نفع می بخشد از آودیه که صدمع حار را نافع است یا تلبین طبیعت و آنچه
 بر من بسیار وقت حرمت باشد نافع است از احب بلیمه یا تر به شسته و و چار بخار باشد نفع صدف بخار لوی سبیل آب انار و سولق جو و گندم یا شکر خورانیدن
 و کشنیز خشک یا شکر و تبرید را س تقویت آن به گلاب و کافور و صندل و مانند اینها و حمام بعد تنقیه افضل علاج رمدت و خصوصا اگر تکید تسکین و رونماید
 که این علامت نقای ناوه است و همچنین از عجات نافع تکیه آب نیم گرم با فنج یا صدف است چنانچه گاهی از استعمال او در یک یا دو بار فائده بسیار حاصل میشود
 و گاهی بکار و کشنیز تکیه حاجت می افتد بحسب قوت و ضعف رمد و اگر آب تکیه بلیمه اکلیل الملک و کشنیز نافع بیشتر نماید یا تکیه حمام قبل تنقیه خالی از خطر نیست بلکه
 جذب مواد بیشتر از تحلیل کند و از اینجا است گفته اند حمام حار قبل از تنقیه باعث زیادتی رمدت و کیسه متعده رمد باشد از این حمام و شراب و تکیه منع است و در ابتدا

اگر گل مندی یک عدد و پنج کند از اکثر امراض خفیه و جماع از مدت یک سال در امان باشند و هرگاه چند حسب از آن فروزند سالها حسب و حبات مباح و عین شوند و به تجربه رسید و از مجربات بعضی متأخرین است که اگر گلنار را از زحمت او و زشتیهای بارش بنه قبل از طلوع آفتاب بدن قطع کرد و پنج نمایند بدن س که آن را بدست یک سال مقبولی صفت سال زود و چشم و دهان امان یابند و از جالینوس منقول است که اگر گلنار را که بقدر حسب آس باشد صفت عدد نهمایم کنند تا سال از بد و در امان باشند و کذا تعلیق فراب و خرقه بسته بر باز و سودایی نوشته که اگر زنج عصبی را می در نقصان ماه قطع کند و انسان آن را باخود دارد و در آن سال او را بد عارض نشود و مجرب بدن است و از می گوید که یک خشتان با هم نماید آن سال از بد و در امان است

از لعاب بهانه شیر که عذاب شیر که مغرستم تر بود شربت نیلوفر تبرید دهند و صندل گل امنی روت عنب اشلب اتفاقا سادی در آب کشنیز سبزه ساینده اگر در شرم
نصا و کنند و پارچه نیلگون مردم بالا می خشم دارند و طلا می گفتم محول حب رد و در آخر بکسب نخ نیز معمول است و شیان بعضی و شیر و خمر یا شیر بر یا سفیدی خفیه
حل کرده و یا قطور سکن در چشم چکانند و گاهی در مدحار شرب اطرا حل کشنیز می خوراند و صبح لعاب بهانه شیر که عذاب شیر که کشنیز خشک شربت بنفشه می خوراند
و شیان مایه آب کشنیز تازه سوده اندرون چشم بکشند و صفا و قطور حوض حق شیره و خمر نیز در ابتدای مدحار نافع است و اگر در و شدید بود و افیون انکه
هم خشم نماند و کند لک طلا و قطور آب کشنیز سبزه یا شیر خرا شیر زمان مسکن هر ضربان شدیدی خصوصاً در مدحار است لقبول جالینوس بعضی لعاب بهانه نیز می خوراند
و اگر برگ کشنیز تر مقدار وافر بگیرند و درون کوفتن و تخمین در چشم نهاده بر فاده غیر محکم ببنند و روزی دوسه بار تجدید کنند و در اول مدفع بسیار مسکنند و انزروت
سفیدی خفیه یا شیر و خمر یا شیر بر سوده در چشم طلا کردن رگ مسکن رافع عصبیت و صفا و بنفشه و لیکن لیب چشم میکند و بر مدحار نافع میرساند و اگر مسکه را در گلاب
سه بار بگذارند و بر خرقه صفا کرده در چشم درم دهند و در عین شدت در دفع عصبیت کند و نیز باز و ترک گوشت تازه دزد ده خفیه هر یک از این بر و عن گل سرشته
نافع رمد و مسکن در و است و صفا و آرد جو یا سفیدی خفیه بر پیشانی منع سیلان مواد چشم کند و تخمین صفا و برگ انگور با ساق شیر و صفا و برگ کشنیز و صفا و برگ گل سرشته تازه
هر وجه مانع نزول مواد چشم است و صفا و برگ کاسنی و کذا خان کسک تر فقط یا آب آرد جو موجب مسکن عصبیت است و اگر از این تدبیر فایده نشود فصد سر و از جانب چشم
مرضی چشم شدیدا لا کم نید و اگر ممکن بود جاست ساقین نمایند پس او را با گوش نقره کردن هفت هفت عصبیت یا سینه و روز دوم نیز چنین کنند و اگر احتیاج تنقیه شود
نفع اوده از منفع صفا نموده از سمل صفا تنقیه کنند و حب بلبله خورند و در صورتیکه اوده مرکب باشد و یا فرج مرضی گرم باشد و سمل نای کل یک توله و تر هفت است
داخل کنند و عوض حب مذکور تنقیه از حب یا راج هم مضایقه ندارد و اشمال حب و حب بنفشه نیز نافع بود و الا یضا در دوحی بعد فصد سر و و شربت شربت بنفشه
چهار توله در عرق کوه و بیداده و نیلوفر هر یک پنج توله داخل کرده و قطور شیان بعضی و شیر و خمران حل کرده و طلا می شیان مایه آب کوه و کشنیز سبزه یا شیر بر
و یا زن برگ در چشم و صدغین و پیشانی و روز سوم یا چهارم فصد رگ پیشانی و یا اقسین و نیز تخمین بلبله به مطبوخ فواکه جلوه علوی خان حب بنفشه با صفا
نیا شربت و شربت در و و تخمین سوده و روغن بادام و روز دیگر نیز بکوبد با نان و تخمین همان و بصورت نقای سخی خوراندین حب الیارج و بیت تعدیل مزاج
تعالی اطرا حل کشنیز نافع است و در صفا و ای بعد از شربت با القریحه توله یا شربت نیلوفر چهار توله و یا آب انارین صفا و تخمین فصد توله شربت و در مکرر
البلبله و توله کاسه و روز و روز پاره تنقیه بلبله و یا نعلی حاصف که قوی بسایک نیم توله بود و با نان یا شربت و نیز تخمین هر یک بنفشه توله و شربت آلو
سمل چهار توله و روغن بادام هفت است و تبرید از شیر و نیلوفر و خرقه هر یک نه اشه لعاب بهانه در چشمه خطی هر یک سه اشه در عرق نیلوفر کاسنی و بیداده
هر یک پنج توله بر آورده شربت نیلوفر چهار توله گرد و مغل نماند با شیان و بعد از قطور شیان و سبزه لعاب مغلول طلا می حوض سر و آب لیمو می خورند و بعد از آن

و مغز را دم و ضروره الیه و الی الوالی مانع است و لیکن بسیار ترش نباشد و نه بسیار شیرین و فالوده جو قشقه و با کجاده در شیره و اغذیه ایشان اعانت کمین طبع و طبیعت
باشد و تقویت و تطبیق غذا واجب بود و اجتناب از جمیع محوم و البان ماهی خیرهای شور مثل می و کما مخ و قنادیه و همچنین تیرن و فنج نماند و قدری کشنی خشک است
منع بخار و در طعام و حل کنند و آب لیمو که یک چون در صفراوی باشد فصد کنند و استفراغ مطبوع فواکه نمایند و در چشمه در و صفر سفیدی بضمیه حل کرده چکانند و
بعد و ساعت چشم را بگل آب بنویسند و مایشا و زعفران نولان در آب کشنی سبزه شسته بر یک صفا سازند و محلی نماید که در سرخی چشم که بخار مد باشد بقول شیخ استفراغ
افصد و سملات و قنجات نهادن از پوست اندر مطبوع بزرگال و سحوق محار و کفایت یا عمل نمایند و کسید و با سفنج حار مدام کنند و تصفیه بآرد و کرسنه یا گندم مطبوع
بشراب عمل ایضا و باصل السوس مدقوق نفع میکند و چشم را هم بشیر بنویسند و تبرید و ترطیب او دم نمایند لیکن انحصار بر تبرید و طبعی و سبک است و جالینوس در میام
نموده که علاج حریت چشم با درت با خراج خون است و بعد از آن استفراغ و تطبیق غذا و آشامیدن مبررات و تبرید در حار نمایند و آن در قول او در ذیل
اقوال حکما مسطور گرد و در بولس گفته است که اگر او را است و حریت و رابت استفراغ بجهت تسکین طبیعت بکمین معتدل بعد از آن کمین وضع بوضع و تصفیه بآرد و کرسنه و غیره
که مسطور شد و اگر در آن تا کل هم رسد عدس باسل یا آب منحل مطبوع نهادن نماید برگ زیتون بشراب بنجته صفا کنند و آنچه در اول موله است اگر سرخی آب جاری بود
اطراف لیل سبزه عرق شامه و عرق نیل و عرق گاو زبان عرق عنب اشک شربت بنفشه بنویسند و سوت و داشته افیون صحن عربی هر واحد یک باشد زعفران
چهار سرخ بچکری لوده چکانی اما قیاس از سوت پاه هر یک باشد در آب گوشت که در چشم نهادن نماید و اگر اصل السوس قشقر قدری باب ساید و پیچان آلوده بر یک
بازند سرخی چشم و در کند و قطره آب منحل که در وقت خواب در چشم نیز نافع سرخی است و چوب درخت گراز بالا خراشیده ساید و حوالی چشم در روزی دو بار طلا کردن
براسه سرخی چشم عجب الاثر است و بر و کافوری نیز حریت و حرارت چشم را مفید است و اگر بچکری زر و چوب لوده چکانی هر یک نیم توله و قنفل یک عدد
شیره تمر بندی که زرگران در آن زر و نقره صاف مینمایند می مالند اقدار سه که او ویه در آن سرشته شود و او ویه کوفته بنجته در آن آمیزند و در پارچه پوئی بچند
و در قدری آب بارند و دوسه قطره در چشم چکانند و ساعت بساعت بر چشم بگردانند و تمیز آب گرم از چشم خواب بر آمدن و نهنگه عقب آن شفاست
و سرخی چشم و در آن در یک پاس نفع کند و پوئی بچکری و افیون و مغس که بکس که در علاج کلی رد گذشت نیز برای رفع سرخی چشم ممول و مجرب است و ایضا
برای رفع سرخی زنجبیل صندل سرخ زنجبیل بلایه زر و مسای کوفته در گلاب ساید و بالاسه چشم طلا نمایند و چشم بکشانند تا قدری در چشم رود
و آب سوزان خارج شود پنج شش کرت چشم بپوشند و بکشانند باز خواب کنند مجرب است و اگر برگ عنب اشک بنفشه بزرگ شوش سوخته مر و اریذمانخته
مقناطیس و دونه فصول ریگی که زرگران جلای نقره با وسیده بند مسای و در و سازد جهت رفع حریت چشم و در جلای آن طرفه مجرب نوشته و شیاف خاوشاف و دیگر
که در آن زباله بجهت مفید و اگر بلایه زرنگی نهایت خرد و در عد و افیون خالص چهار سرخ گیر و در سرخ و قنفل از طرف کل نصف در آب چاه ساید و در ظرف نگهدارند و اگر
چشم طلا کرده باشد در دفع سرخی چشم و ضعف بصیرت نفع است لیکن باید که چند روز امت نماید و ایضا برای سرخی چشم ملدی چهار ماشه سوخته و دو ماشه موی
چهار ماشه و دو ماشه پا و بالا گوشتا گوری شک سانه هر یک دو ماشه کل ازنی شست باشد و اگر باشد گیر و اندازند به آنکه ل نموده گولی بسته نگهدارند و وقت حاجت
بالای چشم نهادن نمایند و صفا و لود و بچکری بلایه زر و آب سوخته بن عمل کنند و کذا لود و صفا و بچکری افیون پودر خشک باب سوخته بیک گرم که چشم نهادن کردن
و همچنین برای سرخی که از آنجه حار باشد و سرخی نزل باشد صفا و سوت بچکری مردانک باب تمر بندی و گلاب و دوه نافع است و کذا صفا و پا و گیر و سوت بچکری
بلایه زر و قنفل بیک گرم مفید و براسه سرخی چشم و اشک روان بلایه سیاه بلایه زر و سوت صحن عربی هر یک دو ماشه کل از افیون هر یک دو ماشه در آب عنب اشک
و در چشم نهادن نمایند و لعل با بشت شاه فیض الدین صاحب و استعمال محون مندی نیز سرخی چشم را نافع است و گاهی برای سرخی چشم که از زرد بود بعد حجامت قنفا
اطراف لیل بنویسند و از گوشتا عدس کشنی خشک کوفته بنجته بسفیدی بضمیه مرغ سرشته از پیشانی تا خواره و در چشم نهادن نمایند و اگر سرخی چشم از نهادن برگ شتر
مقابل چشم براسه محالطه گرمی قناب پیدا کرد و مفیده کاشف سرخی و شیر و قنفل حل کرده چشم کشیدن و آن به ملدی شیر زبده و شقیقه چشم نهادن نماید و اگر در آن اطراف لیل
کشنی سرخی خوردن مفید شود و گاهی در سرخی چشم در دم حار و منس غلیظ بکتن برگ میو و رغن چوب کرده چشم فائده میکند پس هرگاه در تحلیل نپیرد و حریت

یابدون آن دو وجهه از آن بگیرند و از نبات مصری و امیران چینی یک یک حبه و همچون عصاره بمانند و در رمد بعد از چند روز بخشنند اندازند و اگر از روت
 در روت شیر خرد بدل مامیران کنند و شاید در ور کافوری که حرارت چشم در نضعیف را و در ساز و صدف سوخته مراد را پدید آید و غشیه هر کدام و در غشیه
 یک و درم کافور و انگلی کوفته بخیته یکا بریزد و در ور ملکایا که درینج و ابتدای رمد رافع از روت بشیر خرد و در غشیه غشیه غشیه غشیه غشیه غشیه
 احتمال نمایند و در که جبهت در چشم اطفال در رفع ثقل و صلابت اجنان که ناهمواره حمل است از روت سنج یک جز و سنگ بصری و جز و چاکشور یا جز و
 در روت ساز و در ملکایا بر و غشیه پراگنده و بکند و بالایی چشم بالیده از آن گندم در و غشیه شکو دست کرده گذاشته بر نازد و اگر گرمی غالب باشد و
 تسکین نیاید و مطلوب بود و بر گاه و شاخه های نرم انار سائید و بجای بالیده چشم بزند و شیاغ اینص جهت همه امراض حار و در تحلیل او را و در و روع آن
 معمول نشاسته یک و درم سفیده از ریز صمغ عربی کثیرا هر یک سه و درم الباب اسفند یا سفیدی تخم مرغ شیاغ سازند شیاغ اینص افیونی رمد گرم رافع
 بود و در و در صعب را نشاند سفیده هشت و درم صمغ عربی پنج و درم افیون کثیرا هر یک یک و درم سفیده تخم مرغ بشیرند و شیاغ سازند شیاغ اینص
 از روتی ابتدای رمد رافع بود و سفیده از ریز هشت و درم از روت مرئی بشیر خرد کثیرا هر یک چهار و درم سفیده تخم مرغ شیاغ سازند شیاغ اینص
 کافوری که رمد سردی و صفراوی رافع کند و در آن نشاند سفید اسفند شش و درم از روت در بشیر خرد و درم کثیرا و درم نشاسته پنج و درم افیون
 نیم و درم کافور و دانگ همه را کوفته بخیته سفیده بنصیه سرشته شیاغ سازند و در ساینه شک نمایند و وقت حاجت و شیر و خمر سوده احتمال کنند شیاغ بر لوب
 رازی نوشته که در اکثر انواع رمد و مندست چنانچه در اغلب احوال همان روز چشم را با صلاح می آرد و آقا قیاس من خسته می خفض جز بیدست کند و هر کدام که
 زعفران بجز و کوفته بخیته آب شیاغ سازند و سفیده تخم مرغ حل کرده استعمال نمایند شیاغ سماق صغیر جهت رمد و حرارت چشم و التهاب و حمله
 و دمه و جرب و سبل و ضو و حده و ماق و التصاق پلک مجرب است سماق بیدانه و جز و سفید یک جز و کثیرا نیم جز و کافور ربع جز و بید و متعارف شیاغ
 سازند شیاغ شب که رمد حار و دمه و اکثر امراض چشم رافع و مجرب بگیرند شب یانی و در ظرف آهنی انداخته بر آتش گذارند که بریان شود و بالیده و غشیه چشم
 پس در همان حالت بر سر آتش آب انار ترش در همان ظرف این قدر اندازند که شب یانی را پوشند پس با قش ملائم بچشانند که خود بخود آب شود و هر گاه که آب
 بجز آب آید و قابل حبس شدن شود و در و تر بر آورده و در ظرف چینی بگذارند و شیاغ سازند و آب سائیده و در چشم کشند شیاغ کافور جهت رمد گرم
 مجرب است سفیده از ریز سه و درم کثیرا صمغ عربی هر یک چهار و درم کافور نیم و درم کوفته بخیته شیاغ سازند شیاغ علوی همان
 بعد از تقیه بکار آید جهت رمد و قروح چشم و گوش و مجرای حلیل چون بشیر و خمر سائیده استعمال نمایند نافع میشود و از روت سفید سائیده با بشیر
 نمیکرده به آتش ملائم بریان نمایند پس و در شغال ازین از روت در بگیرند و صمغ عربی کثیرا هر واحد شغال خفض می نشاسته سفیده کاشغری
 هر واحد یک شغال کوفته بخیته الباب اسفند یا سفیدی تخم مرغ شیاغ سازند و وقت حاجت بشیر و خمر سوده بکار بزند شیاغ حنا
 جهت رفع سرخی چشم آب خنایم یا و شب یانی نه ماشه افیون سائیده بر سر او وید و در کداسی آهنی انداخته بر آتش نهاد و بپزند و از دست بپوشانند
 حل سازند هر گاه غلیظ شود و آرد و در شیاغ بپزند شیاغ زرد البجر نافع رمد و دمه و کداسی چشم زرد البجر کات
 سفید شب یانی بریان پوست بلیله زرد و روت افیون کوفته یا ساسم و آب سائیده شیاغ سازند و در چشم کشند شیاغ نارنج
 که جهت منع نوازل و سرخی و رمد و جرب و حمله و دمه و غشیه چشم و امراض پلک مجرب و تویامی کرمانی یا بنامنج پرورده و درم کثیرا

نشسته انزوت گل سرخ صبر زر و خضص کی هر یک یک درم سفید بقلعی بلیله زرد و مع خسته هر یک دو درم افیون ریح درم شیان سازند شیان
که بهت ر مجرب رازی عجیب النفع است و م الاونین صبر اقا قیا مایا زعفران هر یک یک درم فیهن صغری هر یک نیم درم کوفته بنجیه باب کاسنی
شیان سازند و در جهان آب سوده اکتال نمایند شیان و در وی صوبت در چشم را و حال نشاند گل سرخ پانزده درم زعفران شست درم
افیون ده درم بنبل لطیب دو درم صغری عربی یک درم آب باران شیان سازند شیان حالب النوم حبت و ج ششید و جمیع اورام
نافع و از الصباب و اوقوی القلب مانع مایش شش و در صغری عربی سه درم انزوت مغربی افیون مزاج سوخته هر یک دو درم آب باران شیان
سازند و به سفیدی به فیه بکار برند شیان منجج تسکین در در یک روز و تحلیل درم در یک ساعت که جدیدتر صبر فیهن قاقطار سوخته هر یک
و و شقال بنبل خضص هر واحد چهار شقال اقایا شش شقال سفید بار از زیر شست شقال مس سوخته منسول چهارده شقال انسد
اقایا صغری هر واحد چهل شقال آبیکه و ران گل سرخ جو شیانیده باشند خیم کرده شیان سازند و سفیدی به فیه شعال کنند و کما که و ج ششید
رانافع و معمول است و می مردم صندل سرخ شیان مایش صبر فیهن صغری افیون اقایا مسادی باب غلب یا آب کاشنیر
و و تلیکه و ج و ضرابان ششید تر بود یا طایع کوکرا یا آب کاهو شسته بر یک نهادند و نمایند طما که مجرب و بر الساعه نوشته شب یانی سوخته با سدس
وزن آن سیاب سحر کرده و مسکه کا و امیخته بر یک طما کنند و عصاره آله که در در مد چند روز معمول است و خیلی سودمند لیکن در ابتدا سه
ر به شعال نباید کرد و از برای ضعف صبر و سوزش چشم و ابتلا سه نزول المار و زرقن آب از چشم نیز نافع بگیرند آله تازه و در داون کین یا چون
بکوبند و آب از در پارچه بنشینند و بر آتش ملائم بنزد و از چوب سیب حرکت دهند تا بقوام غسل نمایند آید بعد از آن در ظرف چینی یا جبر نگاه دارند و
وقت حاجت قدری از آن آب سوده در چشم کشند و معمول که در در حار و کای و دمه حار معمول است پوست بلیله زرد پوست بلیله آله هر سه
برابر نیم کوفته بهتر و دلو که گرفته شب در آب مکر کرده در و آله اند و ج از خواب برخاسته این آب را در کف گرفته چند دفع در چشم زنند باز همین آب چشم
باشند قطره که جمیع اقسام رانافع است بهدانه جو قشتر نیم کاشنیر هر یک است و انه حلیج و انه انزوت سفید دو درم شکر نیم درم مایه ان
و و و انگ کثیر یک انگ زعفران نیم و انگ و آب جوش دهند و در شیشه نهاد و صغری و شام تقطیر سازند و معمول اند بر اسه درد
چشم و در دمه بسیار مجرب لیوی کاغذی نیم آتا افیون خالص سه و ش شب یانی نیم پا و اول شب را و ظرف آتشی بریان کرده بعد از آن
افیون و اخل نموده و آب لیوی قدری بنیز و اخل ساخته از دسسته آتشی حل کنند تا مخلوط شود و آب لیون فانی گردد و بعد از آن همین دستور آب
لیون و اخل کرده باشند تا که خوب و ج مخلوط شود و بهایسته نگاه دارند وقت حاجت آب سائیده اندکی گرم کرده گرداگرد چشم طلا نمایند و اندک
در چشمه اندازند و کل معمول حکیم علی اکبر خان حبت در چشم و بقایای رمد و جل انزوت سفید شیر بر پرده بر چوب گریپا سائیده به آتش ملائم
بریان نمایند پس بگیرند از آن شش باشد و چاکسو در کاسه کرده بیاورند و در یک که در آن آب سر گریج و اخل کرده باشند و جوشانند تا پوست
چاکسو نرم شود پس آنرا بر آرد و قشتر نمایند و بگیرند از قشتر آن و سفیده کاغذی منسول و کف دریا هر یک سه ماشه رسوخته چهار ماشه نبات سفید
یک توله هم سه رانزم صلاینه نموده در چشم کشند و کل تشنیرج تالیف حکیم علوی خان حبت رمد من ج میاض و جل و انگ و امثال اینها رانافع بگیرند
تشنیرج در بر بطریقیکه بالا مذکور شد و قشتر کرده انزوت سفید و بر هر یک دو شقال سفیده قلمی شسته کوتای کرانی منسول مایه ان چلنی

و نیز بیدیه مانند مجرب است و در ابتدای رمد حار و انتهایی آن سفیدنجاصیت و قوی لفع است و بعد از آن انحطاط نمایند از اشتغال این
عصارات و بطینج کلیل الملک که در آن از روت سفید خصوصاً مربی بشیر زنان و یا شیر گدازنده باشند و بعد هرگاه مرض با انحطاط شش و روت
کند در تمام محلات بادویه قوی تر از آنها مثل انزروت محلول در آب حلیم و بادیان افراط نمایند و آب مطلوب زعفران ترکیب کنند و چون
فرستند که بدن و دماغ تنقیه تمام یافت استعمال حمام نمایند بآب گرم و بعد چند ساعت از طعام قلیل قدری شراب صمدی کنند یا شامند و اگر بعد
آن استحمام بآب گرم یا یکمیکند لفع بود پس از آن شایعات و الکمال که در انحطاط و آخر دماغ است استعمال کنند و اگر ماده دومی باشد
بعد از فصد حجامت کنند و او است بآلیدن دست و پا و بستر آن نهایت نسبت بدگر اقسام رمد نمایند و در ابتدا عصارات مذکوره استعمال کنند
بعد غسولان با نهایی نمایند بعد از آن مغزنان در پیچ تر کرده مخلوط سازند و اگر در دشت بید باشد قدری انیون بدان ضم نمایند و اگر ماده
صفر اوی باشد بعد فصد سهامات صفر اتفرغ آن کنند و استحمام بآب بشیرین نمایند و گاهی در آن بخت آب سرد بر سر و چشم موافق افتد و گاهی
شستن دی بآب سرد اندکی سرکه آمیخته نفع میکند و درین قسم به احتمال قابضات و ابتدا با افراط جرات کنند و شایعات قابض محلول در
عصارات استعمال نمایند کیانی گوید که اگر در هر دو چشم باشد هر دو فصد قیال از دو جانب بگیرند و در خارج خون استخوان نمایند و اگر احتیاج
آن افتد در سه یا چهار مرتبه خون بر آن دخی که گاهی واجب گردد که در خارج او چندان مبالغه نمایند که بخدشی رسد و اگر خون غلیظ باشد احتیاج به تقوی
آن قبل از فصد افتد تا مبادی بخرنج گردد و از مرقعات خون حمام است و جمعیت از آن یکمیکند و تطیل آب گرم یا آبکی در آن حلقه و تخم کتان چوب شامند و بعد
و اگر فصد ممکن نبود حجامت نمایند بعد از آن تلکین طبیعت بر آن الفوا که مثل الودعیم که در قولنجی باید یا بحسب یا بحسب یا بحسب یا بحسب
خیاست نبیره که در قولنج ثابت خواهد آمد باید کرد و اگر خواهند تریب و شامند و یا مایه سیاه بقد رجاست و در آن اضافت کنند و فیما بین فصد و اسهال از
اشربه شربت انار یا شربت بنفشه یا حلاب یا آب تمر منهدی بشیر و تخم خرمه یا لعاب ابقیول نبوشند و غذاها هر لحاظ باشد زیرا که شربت منهدی است
بما حسب رمد بسبب آنکه ماده را خام کند و از قبول نفع منع نماید و این منهدی در رمد است و لهذا برای آن ضرورت است معموله از آب سیب و انار و آلود
عنا بآب ماش و مانند آن و بقول و طبع و کد و بر دغن با دم نیکوست و غند سکون حدت و ظهور ضعف کوم ماکیان و در راج خورد و چون با
تنقیه تمام باید و چشم او را قطور بکار بر بند میل قریب او بنزدند و در آن در و رونه دوائی حار استعمال کنند و خصوصاً اگر در دشت بید یا صربان
مفرط و التهاب سخت باشد بلکه سفیدی بینه رقیق یا لعاب بهدانه در شب و روز استعمال نمایند و چون سوزش ساکن شود شیر زنان چکانند
تا بجا و غسل نماید و این قطور بکار بر بند بگیرند لعاب بهدانه شیرین و شیر و خمران و سفیده بینه و گلاب و آب کشنیر و برهم زنند تا کیسان شود و
در چشم چکانند و مریض را در خانه کم روشن نباشند و بر روی او پارچه سیاه آویزند و اگر ماده منصف بسوی چشم باشد بشیانی که در قولنجی
بیاید صمدی کنند و هرگاه مرض ساکن شود شایعات ابضی که در قولنج مذکور است و در آب و شیر حل کرده در چشم چکانند صفت شایعات کافور
که در ابتدای رمد نیکوست سفیده از زیر شست و درم منغ و کثیرا هر واحد صفت و درم اقلیمیا نقره سه درم کف دریا از روت هر واحد
چهار درم سکر گین سه سماریک و درم کافور نیم درم شایعات سازند صفت شایعات صفر که استعمال او در وسط رمد صالح است و منغ و
سفیداب هر واحد سه درم کثیرا و حنض هر واحد یک درم بآب کلیل الملک شایعات سازند و اگر

نوشته شایعات کافور
نوشته شایعات صفر

[illegible]

کوفته بخیه بشیر و خزان سرشته یا سفیدی بضمیه رقیق شیان سازند و بشیر و خزان حل کرده بکار برند و از محل کردن شیان آب خالص را ابتدای مخرج کنند
پس اگر بشیر و خزان سفید و بضمیه و تنیاب نشود در آب باران یا آب مطبوخ بقمه آهن شیان را حل کنند و رقیق بچکانند و بر پشت خوابانند و بشیر و خزان را با آب شکر کشاده
انکه اندک هر قطره بعد ساعتی بچکانند و تا در روز در شبانه روز سه بار استعمال نمایند و بعد هر بار بضمیه چکر انشیم می نموده باشند و بعد شیان مذکور غلیظ تر بمیل
استعمال کنند و تا در روز صبح و شام عمل کنند و بعد شیان چشم را بر فافه بملول بچکانند و در یک ساعت چشم را در کرده از چکر پاک نموده باشند
و بعد از آن در روز از زردت مد بشیر خرسه درم و نشاسته یک نیم درم شکر سفید یک درم ساخته و در چشم کشند و بهترین و در آنست که که نموده و بعد بدست و بر فافه
مذکور بندند و بعد یک ساعت و کرده صاف نمایند و تا سه روز صبح و شام عمل کنند و بشیر وقت خواب اطراف عصبی را عصبی و برگ عصب انقلب و
اطراف کاسنی و قدری از جاده که و اگر موعده باشد با یک سائیده و سفید بضمیه یا لعاب انجیر و سرشته بر خرقه نموده و چشم گذارند و بخوابند و صبح
بب نیم گرم بشیر و تا حصول صحت اکتفا کنند و در روز و اگر اندک زوال مفضل مذکور جفاف و غلظ در یک باقی ماند تا تمام بضمیه چشم آب نیم گرم لازم گیرند
و از عشا و جماع با موعده منع کنند پس اگر ازین نجات حاصل نشود شیان احمد جاد و اجفان را بخارند و اگر احتمال آن نکند با جملین حکم نمایند و اگر ازین تدبیر نیم
زوال نپذیرد بدانند که فصله منصفه بطحمة عسر و غلیظ است و اگر با وجود آن در روز در داخل چشم نریانی باشد یقین نمایند که در طبقه شبکیه فصله بسیار است
پس عاده قصد قیصال و استفرغ مطبوخ مذکور بار دیگر نمایند و از او حال میل چشم را راحت دهند و اگر فافه نشود و اجفان او عند حصول شفا نظر کنند پس
اگر آثار شریان یافته شود و بشیر و جویع کنند که شگافه خارج نماید و اگر شریان یافته نشود و در باطن جفن مثل تخم انجیر محسوس گردد و آب این بخار نشود تا غلظت
از آن سائل شود و شیان بعضی از زردت و کاکول که احتمال نمایند و گاهی رمد و موی عارض شود و آنست که جمله تخم سرخ میگرد و اجفان بغیر و معده کثیر غلیظ میشود
با درو شد و متجاوز از این میباشد و باشد که اجفان او منطبق نشوند و هرگاه هوای باران سرد و سرد بیدار شود و اطباء می حراکن نزارند علقی گویند و اکثر
این رمد چشم را فاسد میکنند و سبب موجب این علت صداع بضمیه است که از اجتماع بخارات حاده غلیظه مذکور و در غشای خارج قحف افتد و علائش قصد
قیصال است و اخراج خون در سه چهار بار و در ابتدای این رمد بخیری و چشم اکتفا نمایند و از جمیع اغذیه رویه پرهیز کنند و بر زردت شیرین تمهید دارند
و از اشیا سخت تر مثل حصرم و سرکه و دوغ و مانند آن اجتناب کنند و بعد پنج روز از قصد مطبوخ خفیف تلکین طبیعت نمایند و شرب بار اشعیر لازم گیرند
و از موه احتیاط کنند حتی که در علت انحطاط ظاهر شود و نشان انحطاط این مفرغ است که بطحمة زرد میشود و بعد سرخی بعد شیان و رخ احتمال نمایند و اگر از آن
اشک بسیار آید شیان آبغش سوده اضافه نمایند و بشیر و خزان بر سر و چشم از پستان بدوشند و کمالین بصبره و درین مرض بعد قصد و تفرغ بخیر
که در طرفه مثل خون بال کپور و درینج هم مملوک و غیره علاج میکنند که احتمال نمایند و از آن صحت حاصل میشود و هر چه در صداع بضمیه گذشت بعمل آرند
و چشم را گویند که علاج عام رمدی آنست که بعد قصد تبرید چشم نمایند بخیر که مقوی چشم و مانع از قبول مواد باشد و درین وقت هر آنچه بدان احتمال نمایند اگر
جامع بر دو قبض باشد بهتر است زیرا که بر تسکین جرات نماید و قبض عروق را تنگ کند و از قبول ماده باز دارد و این یعنی درین شیان ابوالمحقق است
بگیرند که سرخ یک درم و حنظل یک و ثلث درم و قلیمای فضه دو درم و اگر آفاق یا نیم درم و قلیمای سفیدی دو درم و آنست که یک نیم درم و صمغ آلو صمغ عرب
هر واحد یک درم و از زردت مرئی یک مثقال کوفته بخیه در آب خالص مثل عدس شیان سازند و سائیده تخم اکتفا نمایند و بالای یک اطراف کاسنی کوفته مع
شحم انار برسی و الا شحم انار شحم سائیده بلعاب انجیر و سرشته بر خرقه کتان آلوده بگذارند و چشم را بر فافه بملول بندند و بعد صمغ و چشم را
صاف کنند و بر یک یک همان دو انگیزارند و از موه محفوظ دارند و چشم را بدست بهم نماند و بعد و در روز از قصد اگر مانع نباشد و فصل صمغ باشد یا ربع این
مطبوخ تلکین طبیعت نمایند و اگر اجتناب هر واحدی عده بخیرین یا زردت درم و سرخ سفیدی درم و بلک درم و صمغ و تخم کاسنی تخم کاهو هر یک نیم درم و شکر
یک یک کنند چو شانه مالیده همان نموده و یک درم و درم از آن گرفته و درم فلوس خیار شنبه در آن مالیده صاف کرده و بر شیان بضمیه و دوقیه و خل نموده و بوشند
بعد از آن غذا از بیابان فزوده شیرین بدست و بسوی چشم بگذارند اگر اشک کم گردد و یا منقطع شود و درم بکار و سرخی قلت پذیرد و از نشاسته و کثیر و صمغ عربی و فافه

در این وقت

در این وقت

[illegible]

دوای ورینج است و اقبال ایلاتی شیان و روی انصاف مخصوص بورینج است و برگاه درم کم شود و شیان و روی صفر آسمان کنند و گویند که اگر
نبرالو در اباد و نیه مناسب مثل صبر و زعفران و حوض کوفته و رگلاب حل کرده بر اجفان حنا و کنند و را داخل در چشم و ورینج موجب صاحب بقای است
و اگر افیون کات هندی رسو هندی هر یک جزوی شب یانی چهار جزو آب لیمو کاغذی هشت جزو شب یانی را بریان کرده مع و دیگر ادویه کوفته و ظرف
آهنی بآب لیمو بر آتش گذاشته بسته آهنی آهسته آهسته بسایند تا خوب نخل شود و طلا نمایند بر د و ورینج اطفال مجرب است و مسکن درم و الم و گویند که
آب برگ تفلح مجرب است و کذا صنایع کشنیر سبزه ماشه و زعفران چهار ماشه و زردی سفید مرغ یک عدد و عنب آشکلب و ونیم ماشه و اگر از خلط غلیظ بار دشت
علاج را بلغمی نمایند و زیره کرمانی سوخته و زردی سفید مرغ سرشته بر نمیه کینه و ناه و نیم گرم بر چشم گذارند

علاج افسامه راجع به تحقیقی

طبری گویند نوعی از زرد غریب نادرست که علیل در چشم خود میس و مضران شدید فوق طاقت در یابد و با وی سرخی و درم در چشم نباشد و از هر اخص از رویه
آنست که مرفعی جلد اس خود را چنان در یابد که گویا میوز و از انس و الم محسوس گردد و در گوش طنین یابد و سبب او آسای میس مجر دست بردن کل
رطوبات هلیه از ارتفاع بخارات حار و یا به از بدن بسوی راس که از ان غشای خارج تحف بنا بر حقایق بخارات و حرارت تسالم گردد و طبقه تخمه بوسطه انفال
با وی مشارک گردد و رطوبات چشم نخوت و عفاف و نشف پذیرد و علاجش تطریب بدن و چشمست و ووشیدن شیر و ختران یا نیز که علفان و از خشایش طب
لا سیاختن اسطرلاب باشد بر سر منبع علیل از ته فراغ مطلقا و از دیو در اغذیه غریب مثل لحم بزغاله یا بوقشتر نخوت و جوز کا مرغ فربه و بقول مثل کاسه و خرمنه
و پاک و قطعت و امثال متشاق و روغن بنفشه و نیلوفر و کدو و ووشیدن شیر بر سر ووشیدن مال شیر و دانه و قنار و فوکه و طب محمو و حقیقان یا شیر مسفر و پ
بافسیدی بینه و روغن بنفشه و شکر سفید و سرکه و مرض بانتهار سد آب طلع و روغن نیلوفر و روغن بنفشه و شیر و ختران معوط کنند و همه تدبیر و امل تطریب
مزیل تشف و رافع آنچه از سر باشد و درین علت اکتال یا کمال سو مند نیست مگر ندرت و انکیاب بر بخار آب شیرین گرم مفیدست و گاه این کمال نفع می بخشد و از
ناشته یک درم سلطان انهری خشک کرده یا شیر بر یک یک نیم درم نشاسته صمغ عربی صمغ فارسی هر یک یک درم کوفته بنجیه قدری ازان و شیر و ختران حل کرده
بیل در چشم کشند و بعد از ان آب نیم گرم چشم را بشویند و فو و گویا از زرد غریب آنست که انسان بعد خواب چنان در یابد که و چشم او ریگ افتاده و تدبیرش
و فصل کنه پاک خواهد آمد و جالینوس و تابعان او گفته اند که از روی نوعی است که می بیند صاحب آن همه اشیا را سرخ یا زرد یا سیاه یا سفید کسب غلبه غلط
از اخلاط و این حادث میگردد و از تغییر مزاج و داغ خصوصاً بطن مقدم آن بجای که متلون میگردد و نور خارج از ان بلون باعث آن تغییر از اخلاط و زرد و بنفشه
سبب آن در قرصه یا رطوبت بینه یا رطوبت جلیدیه است که متغیر میگردد و رنگ آنها کسب کیفیت رنگ ماده غالب و گاهی متغیر میگردد و بعضی اوقات درون
بعضی چنانچه نزد و صود بخارات از معده می بیند اجسام را کسب لون آن بخارونی بحقیقت آن قسمی است از ضعف بصر و علاجش در ضعف بصر خواهد آمد
و با حلقه قتیقه بدن و سر و تعدیل مزاج و داغ بحسب خروج آن از اعتدال و معالجه بخوبی و در اقسام رمد سطو شد بعد از شناخت آن بدلائل نوم ماده باید کرد و در رمد
که از ترک ریاضت و حمام و غیر آن موجب انسداد سام و منع فضول منزهه از دفع و تحلیل عارض شود و علاجش بعد از قتیقه ریاضت و استحمام آب گرم و انکیاب
میاده حمله حاره است و رمد که از سردی معده باز ارتفاع آنچه باره حادث گردد و این با سوتر چشم و آروغ ترش بود و علاجش تخمین بقوت معده تحلیل آنچه
بار و بتناول جوارشات مقوی آن و دخول حمام و شرب شراب صرف و لطیف غذاست و گاهی رمد حادث میگردد و زمان را از سردی رحم و ارتفاع آنچه باره
از ان بسوی داغ و تدبیرش تخمین رحم باستعمال قتیقه های حاره حاده متخذه از شبت بالونه و طبه بار و روغن نارودین در رحم و تدبیرش تخمین کسب لون و استعمال
نبرد حاره و اجتناب از جماع و لبقول لبقراط این قسم رمد صعب است و این شش قسم رمد غیر حقیقی مع شش قسم تحقیقی انبی و دوی و صفراوی و بنفشه و
سوداوی و ریخی و در پنج جمله و از ده قسم را جالینوس در سیامه ذکر کرده و بعضی متاخرین از لبقراط و سکند نفی کرده اند که نوعی از رمدست که بان چشم
بسیار سرخ میگردد و اجفان درم میکنند بجهت که گویا انشق میگردد و پوست از آنها جدا میشود و بعد از ان یک خفن خفن دیگری چسبیده اسباب علامت و علاج آن

یاسب ایاج کنند و مارا بچین و بند و صد رگ پشانی درگ ماق نیز مفیدست بعد غره بکجین و ایاج مفید انما پس شیان اهلین و در و صغیر و
 بر و حصه و شیان بنیل بکار برند و بعد از آن در آخر شیان احمر و در و صغیر کبر استعمال سازند و او را شک آویزند با سلیقون و کل غریز و
 روشنائی و چشم کشند و کل فلفل و از فلفل نو شاد و سر که هم یک درم زعفران چهار درم حنظل شش درم بنیل الطیب چهار درم کافور یک دانگ بغایت سودمندست
 و صغیر حصص یکی پوست بلبله زرد شیان مائیا ساوی سوخته و چشم کشیدن نیز مفید و دیگر چشم از بوز و کلیل الملک و اندکی نمک سازند و تعاده حمام کنند
 و روغن گل یا بنفشه بر سر مالند و صندل و ابوبه و کلیل الملک و عنب الثعلب و کاسنی تازه و باروغن گل و اندکی سرکه نیز مفید و کذا چکاندن گلاب که در آن ساق
 حیسانده صاف کرده باشد نافع و اگر از قرض یک درم نبات نیم درم کافور شش درم نرم سوخته و آب شیان ساخته آب سر و حل کرده و چشم چکانند که عینه
 نافع بود و کذا بزرگ نیل فلفل سیاه و سفید و بزرگ کابلی مقشر و بنجیل بلبله سیاه که نمک لاسوری اصل اسوس کویا می کرانی ساوی باریک سوخته بشیر تازه و بشیر
 سفته شیان ساخته در ساینه خشک نموده بر روغن کاه سوخته که احتمال نمودن در آن از آن حکم و تقویت بصیرت و شیان زعفران نیز نافع است
 و غذا امتداد و جرب مثل کرم ملوان و نان صاف و از فو که انجیر و انگور و موز خورد و در خارش و سرخی چشم که از بوی نخل و شیو فلفل سیاه و در نیم عدد و بزرگ نیل
 و در نیم عدد و گل و دیگر آن که سرخ باشد بقدر باشد از چوب بالنس و کاسه جستی خوب حل کنند که سیاه شود و اندک و چشم کشند و کذا زهره های رو و چشم خشک کرده
 وزن یک و ثمری شوره قلمی یا پوسیده بر رو خوب صلا که کرده احتمال نمودن صفت خارش و آشوب چشم که از بوی نخل هم رسد معمول و جرب صاحب بقائی است

طرفه

و آن نقطه رخ است که در سفیدی چشم افتد و گاهی در آخره تیرگی و سیاهی گراید سببش شدت استلا و تند و عروق یاخت و جوش خون یا انفجار و در قمل از نفع
 یا نفع چشم است که گمانا بشکافد یا از بلند و صغر قوی و حرکت غصیت مثل تی شدید که درین گنجشاید و گاهی طرفه بشور و دل و قرصه مودی بشود و فواح
 میگردد و اکثر صاحبان از طرفه چاره و صبیان را و در برنج و بلدان حاره عارض میشود علاج در ابتدا از بال کبوتر بچه پر کلان بکنند و خونی که برنج پزطاب شود
 و سوز گرم باشد و چشم کشند سه مرتبه هر روز سه روز و تقطیع خون بشفین و فاخته و در شان و خون بازوی بطا و مرغابی نیز مفیدست و اگر خون از پر
 ظاهر گردد و زیر بال این طيور بزرگ بزرگ تفحص نموده بتیج حمامی خون از آن رگ گرفته گرما گرم بچکانند و نیز بنه بدان خون تر کرده بالا می چشم کاساعت بند و اگر
 خواهند قدری گل از منی یا گیه یا قیو یا در آب گرم حل کرده در خون آخته و سه قطره و چشم چکانند و در انتها محلات مثل کند و مر و شق و زعفران و در خون
 آمیزند و در کتاب گزیده نوشته که بعد تقطیع خون کبوتر یا فاخته بگل از منی در انتها آب طنج کلیل الملک و لعاب حلیمه منسول و چشم چکانند و یا کند و یاروده بشیر زمان و چشم
 چکانند و موز منقحی بزرگ عنب الثعلب نیز تازه و اندکی نمک لاسوری ساییده چشم چکانند و در زهره صبر که عوض نیست و یا کلیل الملک باوم الاون و اصل السون یا زعفران و یا
 مقشر بوزن گل در دو تخم صندل و بنجیل و طنج صغیر و کلیل زوفا و کباب نمایند و شنج یا بنیه تر کرده و تکیه چشم کنند و چشم را بصبا بر بندند و اگر نمندین کوفته در صره
 بسته آب گرم تر کرده بکشد نمایند و جذب خون از چشم مجرب است و صاحب شفا را اسقام است و اگر سنگ با تش خوب گرم کرده از خاکستر پاک نموده شراب
 بر آن پاشند و بخار آن بگیرند تا شک سائل شود و طرفه در عمل یک و بار زائل شود و اگر سرکه عوض شراب کنند نیز مفید و مجرب را قست و انکباب بر سر که بگلای مساو
 بوشانیده و تکیه بدان نیز سرین الا بر است و صندل و از گل بنفشه و تخم کاه و کشنیر و مکه و هر یک سه ماشه مغره حفض هر یک چهار ماشه نافع و انطالی گوید که آنچه
 از مثل ضرر باشد و همان وقت معلوم شود پس چیزی از چکاندن مثل فندق و زیره خائیده نیست یا خون کبوتر مخصوص سفید یا بد و در غیر آن اول تصفیل
 کنند پس رگ گوشه چشم کشانند اگر امرو تاوی گردد و الا اسهال به وقوع صبر یا طنج یا شنبه و تمزندی کفایت کند و لعاب حلیمه یا بداند بگلای چکانند و چیزی که حل خون
 نماید مثل آرد با قلا و قظم یا نیمه آب صندل و شیان مرار و در طرفه مجرب است و کذا زعفران بشیر زمان یا بشیر خرد و آنچه تحلیل آن کند و بصرا
 نیز گرداند و مجرب است این است که طباشیر در روغن بنفشه سوط کنند و کذا قطر روغن گل لب که و کذا اسندروس بشیر زمان بر سنگ ساییده چکانند مجرب است
 و چون را چینی یک جز و کریم نیم جز و ناسخواه سدس جز و لبانید و هر روز و درم بخور و از آن احتمال نمایند و آنکیست و هم گوید که در اول چکاندن بشیر زمان

و چون

و یا سفیدی بپنجه بر وزن گل بر یک یکم و در هر چشمتان خواهر آمد تسکین در و نمایند و اگر بر چشم چنانچه بخواهد و با وی رمد عارض شود و بسبب انقباض مایه بعد
شیان آبش و سفیدی و بپنجه چنانکه و شیر زنان از پستان در چشم و در چشم بعد قطره و غیره که در علاج رمد چنانکه گذشت عمل کنند و با صندره را و عده صندره و کندن و بعد
روال در علاج طرفه کنند و اگر تحلیل نشود و ناخواه در چشم قطره کنند و بزده بپنجه و عدس و قدری زعفران و در وزن گل بر چشم صندره سازند و آب ریاحین را
با بونه و کلل الملک و تمام چشم را بشویند و اگر ازین هم تحلیل نشود آب ترب و چشم چکانند و اگر با طرفه در چشم خرق واقع شود زیره و نمک خائنه در پارچه پخته
آب او قطره کنند و بپنجه را بپنجه آلوده بر چشم گذارند و صندره و گلاب خلاف لغایت سودمند است و اگر با وی خرق در قریبه باشد علاج او کنند و بسوی
تقبضه مثل منبل و زعفران مع گل سرخ و اقاقیا تحلیل افتد و گاهی در چشم خیزی بخلد و از آن طرفه حادث شود و درین صورت با وجود علاج طرفه خیز
باخراج آن چیز افتد پس اگر زیره که با یک باشد بسبب برآوردن یا خرقه کتان بر آن نشسته بپنجه و در چشم بگردانند و گاهی آن چیز خفته بود و از بر و در چشم یک
بالا ظاهر گردد و آنچه از غبار و غیره باشد کشادن چشم در آب شیرین صفائی و تقطیر و در چشم نازل کنند و اگر سبب طرفه خراج بود شیاف آبش و شیاف ابالاج
کنند یا بجمعه در علاج طرفه منحل کنند که چون متحرک شود زائل میگردد و گاهی متحرک شود و متحرک شود

دفعه

و آن شعله صلب شد و سرخ یا سفید است که در چشم پیدا کرد و اکثر و یکی از دو طرف و گاهی در هر چشمتان افتد و گاهی اگر حلقه سیاهی چشم و انداختن در کثیر العدد
مثل و انداختن در چشم و در این مرض در انتهای رمد بیشتر عارض گردد و در سببش اجتماع فضل غلیظ از دم شکافتن و یا بپنجه غلیظ است و در چشم نشان می
سرخ آن مانع بترکی و بپنجه سفیدی است و بقول الطائی رنگ آن دلیل براده کاین از است پس سفید از بپنجه خالص و سرخ از خون علی بن القیاس این
مرض سبب است تا وقتیکه خرق بپنجه نماید و خرق آن نادر بود و سببش فساد و خراج و داغ است و آنچه زیر یک نعل خارج شود و بسبب بپنجه داغ نبود بلکه با عصبانیت
و غلطی مایه و از اسباب مایه است و علت تنفیه و پوشیده شدن چشم بسیار و منع او اگر دانید و خواب بر روی سبب عظیم است علاج اگر سبب نیست بود
رند و بگلایه برگردانده چشم نهاده و در وقت خواب کافی است و الا تنفیه نمایند از حلقه غالب مثلاً بپنجه و در سرخ و دوی منحل صفرا و آشامیدن مارا شیر
و آب ترندی و مارا ترع و شربت و در دوی و صفراوی و غذا فرو راند و هندو و گیاهیات و تلخیص و پیر و شیره سفیدی و بپنجه و
حب ابرج و کنار لیمون باور مایه و در دوی طبع فتمیون و یا لقوق فتمیون و یا خیر و مغز قلم و بعد تنفیه اگر ماده باقی باشد در سرخ شیاف آبش و شیاف ابالاج
و بعد از آنان مکاتبات و یا در دوی و یا زعفرانی پس نزد خطاطا بار بار بکار برند و حکیم علی می گوید که بعد تنفیه مایه ان چینی یک دانگ و نیم گل سرخ و دو درم حشمت
شیاف مایه و در چشم و در چشم کثیر از عفران هر که ام یک دانگ بار یک سائیده آب عظمی الارعی سرشته شیاف سازند و بپنجه و شیر و خمران سائید
الکحل نمایند و در چشم فاده و مورب بپنجه و بعد با شکر کشاده شیر و خمران در چشم و در چشم و معنی الارعی و اطراف کاسنی برگ غلب بار یک سائید و
بسیجیون انجینه بر چشم نهند که تحلیل و دم و تسکین جدت کند بعد آب غلب شربت و شیر و خمران و سفیدی رقیق بپنجه و اگر گاهی شیر و خمران شیر نهند
باشد جلد او در چشم کرده بپنجه نهند تا که تمام میزند و به ساعت و در چشم چکانند تسکین حرارت و در دم نماید گاهی تمام میزند و به ساعت و در چشم چکانند تسکین حرارت و در دم نماید
سفید و شیاف چمران و آبش شیاف کند و بکار برند و اگر در اینجا چکانند بپنجه و عود و نهند بعد و آب جلد باندک صبر چکانند و در دوی او آشامیدن ابالاج
کنند و کمال آب با و آن که در آن شق و صمغ حل کرده باشد استعمال نمایند و گویند که اگر مزاج گرم باشد بر بخار آب که در آن با بونه و کلل الملک مانند آن چوشانیده باشد
انجا آب نماید و در چشم چکانند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند
و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند و بپنجه نهند
این باشد در فاده و بگلایه برگردانده چشم نهاده و در وقت خواب کافی است و الا تنفیه نمایند از حلقه غالب مثلاً بپنجه و در سرخ و دوی منحل صفرا و آشامیدن مارا شیر
و آب ترندی و مارا ترع و شربت و در دوی و صفراوی و غذا فرو راند و هندو و گیاهیات و تلخیص و پیر و شیره سفیدی و بپنجه و
حب ابرج و کنار لیمون باور مایه و در دوی طبع فتمیون و یا لقوق فتمیون و یا خیر و مغز قلم و بعد تنفیه اگر ماده باقی باشد در سرخ شیاف آبش و شیاف ابالاج
و بعد از آنان مکاتبات و یا در دوی و یا زعفرانی پس نزد خطاطا بار بار بکار برند و حکیم علی می گوید که بعد تنفیه مایه ان چینی یک دانگ و نیم گل سرخ و دو درم حشمت
شیاف مایه و در چشم و در چشم کثیر از عفران هر که ام یک دانگ بار یک سائیده آب عظمی الارعی سرشته شیاف سازند و بپنجه و شیر و خمران سائید
الکحل نمایند و در چشم فاده و مورب بپنجه و بعد با شکر کشاده شیر و خمران در چشم و در چشم و معنی الارعی و اطراف کاسنی برگ غلب بار یک سائید و
بسیجیون انجینه بر چشم نهند که تحلیل و دم و تسکین جدت کند بعد آب غلب شربت و شیر و خمران و سفیدی رقیق بپنجه و اگر گاهی شیر و خمران شیر نهند
باشد جلد او در چشم کرده بپنجه نهند تا که تمام میزند و به ساعت و در چشم چکانند تسکین حرارت و در دم نماید گاهی تمام میزند و به ساعت و در چشم چکانند تسکین حرارت و در دم نماید

و اما در اندک چشم کشنده و هرگاه ماده ریم کن بعد تنقیه شیان بعضی کشند و چون نفع نشود شیان کند و شیان ابار سفیدی بنیای عمل آید و وقت خواب نمائ
 اوراق مذکور در مع آن قبول بر فو من کل چشم گذارند و از معاجبات او این است که بعد تنقیه بدن و سر و نواحی چشم و لطیف غذا تحلیل و مثل یکایا شیان لثه
 و تحلیل آبکیه در آن حبابه و اکلیل المکمل بر شانیده باشند و ضمیمه چشم بر روی بنیای باندک زعفران نمایند مگر آنکه خوف بقیه حرارت باشد خاصه در نوع سنخ پس
 تقدیم بر آن چشمی کشنده در آن اندک روع و تبرید باشد مثل سفیدی بنیای بعضی از روتی اخیر فیون و هرگاه هر طول کشد شیان بنیای شکی بغیر از
 استعمال کنند و درین وقت در و صفر نافع است و آنچه در وقت رافع کند پوست بنیای منحل جسم و درین شیان است

توفیق و سبل

و آن گاه شتی نرم رخ است که بنیای پدید آید و اکثر قریب سوزی که از تنه و عروق سرخ از گوشه چشم بدو پیوسته باشد مثل ناخن و پیش در اکثر اجتماع خون فاسد بود و سبب
 جروح یا قروح یا تفرق القالی که در تخمه هم رسد بعد اتمام علاج اول فصد سر و نمائید و سبل بر نجات دهند و بعد تنقیه همچون ناخن قطع کنند پس آب زیره نمک
 خائید و چند بار چکانند و زرد بنیای مرغ بر شیان چشم نهند بعد با سلیقون و جمر حاک و بکشد و علاج غرب عاجی نمایند و او دینه و نفرو بکار برند و شیان قیصر
 استعمال کنند تا آنکه غائی گردد و بقیه آن این خضاکر و کشنده شیان است

سبل

و آن پرده است شبیه بدخان که از ارتفاع و تسلیج رگهای باریک و سرخ چشم ظاهر شود و در اکثر اخبارش بود و از روشنی آفتاب چراغ انداید و بگاه چشمه خنک
 چشم فرو شود و سبل از امراض متعدده و متواتره است و اکثر صبا حیان افزوده رطبه و جمدیان و در فصل ربيع و بلدان جنوبیه هم میرسد و بقول یهودی در باران
 رطبه عارض میشود و مثل مدغمی میگردد و بقول رازی سبل علتی است عسر الهز منس که از کمال نقا و بر نیست و سببش اتکالی عروق چشم است از خون غلیظ
 فاسد و بخارات کشنده و ماده او یا از طریق غشای خارج قحف یا از طریق غشای داخل بنابر اتکالی اس ضعیف چشم بسوی چشم سیلان کند و علامت هر واحد را کور
 بدان آید از نمایند پس اگر با تری چشم و سیلان اشک باشد سبل رطب گویند و این قه از عطسه متواتر و ضربان بن چشم و روع اکال خالی نبود و اگر با دمی آید
 رطوبت باشد سبل یا بس ناسد و درین نوع چشم از غیر پرده سبل بدیگر امور مثل چشم ترستان باشد علاج فصد سر و نمائید بعد رگ پیشانی و گوشه چشم
 کشانید و حجامت پس گردن نیز علیه النفع است و ارسال علق پس گردن و کوشن نیز نافع است و بعد از پنج سبل و حسب طبع یا حسب یارچ یا بطور رقیق کشند
 بعد غرض شقی و مانع بعمل آید و وقت شب با حبیب صبر او است که در وقت غروب و عصر بنیای فصد است و گویند که درین باب مطبوع انقیون رات غار اقیون و سبب
 کشنده است و حسب توقایا و شیان عظیم النفع است و بعد تنقیه و اجتناب از اغذیه غلیظه و بنجره بقول جالینوس شیان سعال نافع است از این یک در کشش یک درم و سبل
 مرکبی و دو انگ حنظل یکی یک نیم و انگ سوده باب مرزنجوش شسته بقدر عذس حب لبسته هر یک یک حب بشیر و خمران و در فو من بادم حل کرده و بر بنی چکانند
 و یا مر و صبر و عطران و کشش و مویج مساوی باب مرزنجوش حب لبسته نیم انگ بر فو من بنفشه سواد گردن و کشش بقصد از بر و گز کشش مساوی و در
 مذکور غوطس عمل آوردن مفید است و جالینوس ثابته بن قه میگویند که در هر ماه یکبار فصد قیال و اخراج خون اندک و دو مرتبه سمال الطنج انقیون لازم دارند و فو من
 چشم در و رات سخته مضمغه مثل قرفل و سبل و سلیخه نمایند و در استعمال اکمال رعایت خفت و قوت مرض نمودارند و مشکا در سبل رقیق شیان و یار چون در چشم کشند
 و در سبل غلیظ شیان امر حاد و خضر و با سلیقون عمل آید و گویند که فصد عرق جبهه و عرقین ماقین یک دفعه سبل غلیظ را نافع است و کشنده و احتمال شیان
 احمر لثه در این شیان است و درین باب مجرب بولنه است بگیند قرفل افیون هر واحد یک درم حنظل یکی شب سیانی هر واحد درم آب برگ نیب آب برگ
 اعلی آب برگ گوی می هر یک نیم پا و او یکدفعه بنجیه در کاسه روغن انداخته و بنجیه سبب نیب که فو من در سرش نشاند و باشد خوب حل نمایند و غلیظ شود شیان
 بسته نگذارند و یک شیان باب سائیده در چشم کشند و بالاسی چشم نیز طلا سازند و اگر در گزای آهنی بدیده آهن حل نمایند تا که قابل حب لبستن گردد و حب لبسته بکار
 آید و در و سبل نیز معجون است و سبب گامیکه یا گیلان سفید و در جهان ساعت پوست سفید که در کاسه کشند بسیار خوب باشد و بگذارند در آن در و درین صفت کرده و سبب

در طرف آینه که در مجرب قطع بیاض است چون چشم محروم گلاب یا شیر زمان یا شیر خرد و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
و جرب و مسود و تنه که در این پویشیده باید داشت که از اسرار است کسی که بول کوه و خون خروس و خون بد و بکیر و با هم آمیخته بچشانند تا غلیظ گردد و در آن الک
ناید و در آن بیاض مجرب از زعفران است و گیلانی می نویسد که در بیاض خروس و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
مع سنجین نمایند و ادویه قوی الا سحان مثل و شانی و شیاف صفر و چشم کشند و این کل نافع بیاض است و در این باره در این مجری سرینه زعفران سیا و کوفته بجز
بخته بیاض باشد و اسباب خروج احجام بعد از رسیدن بزبان در روزه دارد و اینها بختیاریا و در دم زرد بجز بوق شکر و واحد بکیر و کوفته بخته بیاض باشد و اگر کاف
چوڑی سبز بکیر و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
مروارید را ناخته تا در روز بآب برگ سرس که کندن بعد از ادویه و دیگر داخل کرده بکیر و خشک کحل نمایند و هر روز دو دفعه در چشم کشند و وقت شب برگ سرس جوشانده
به بند بیاض کل چشم اگر چه از چیک باشد بفضل الهی بر طرف شود و صابون که آنی که چشم دارد در دم نکال و پوری بکیر و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و در روغن سرشفت دو
حل نموده اندکی در چشم کشند و جت کل چشم و سبیل محول محمد سعید خان است و گویند که اگر زرد بجز بوق شکر و واحد بکیر و کوفته بخته بیاض باشد و اگر کاف
بیک طایفه که اسیران و جرب بکیر و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
بیرون کرده استعمال نمایند بیاض در دمی روز را کندن هر چند که صاحب علت تا پس باشد و حکیم عابد سرهندی در شرح اسباب نوشته که این در اثر نفی افعال نفع است
و اگر بیاض کوهی باشد یا اسیران و جرب بکیر و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
ادویه حاوّه به سبب حرارت خوف انجذاب یافته بسوی چشم باشد اول تنقیه ببل بلغم حساب یار و شویا نمایند و بعد از آن ادویه مذکوره بکحل کنند و اگر بیاض سرخی چشم
و در دبا باشد اول تنقیه ببل بلغم حساب یار و شویا نمایند و بعد از آن ادویه مذکوره بکحل کنند و اگر بیاض سرخی چشم
دوای حاوّه بکحل کنند و اگر بیاض سرخی چشم و در دبا باشد اول تنقیه ببل بلغم حساب یار و شویا نمایند و بعد از آن ادویه مذکوره بکحل کنند و اگر بیاض سرخی چشم
شود چند روز معالجه ترک نمایند و بعد زوال سرخی و تسکین درد عاده علاج کنند و اینها بیاض که بعد قرحه افتد و در علاج او تعیت تمام قرحه توقف ضرورت
و بعد از آنکه زمانه صحت قرحه بکیر و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
و لیکن توقع از آن قرحه تمامه نباید داشت و همچنین توقع از آن قرحه بکیر و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
فایده او موجود باشد و درین وقت علاج بیاض مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
بلکه اول قطع سبب زوال و استعمال او و استعمال قوانین اگر استفراغ و پریشانی از زرد و بعد زوال سبب علاج بیاض کنند و بعد از آنکه لازم است که وقت
استعمال و اول حمام روند و بر آب گرم چشم بکشند و یا بر بخار آب گرم الکباب کنند و چشم بر آن کشاده دارند و در حمام تاروی سرخ شود و عرق آید نگاه و او
در چشم استعمال نمایند تا نفع بیشتر نماید و اگر سرکین خطاف کف کیر و خون آن در طرفی کنند و بر آن یک کف کیر تخم حله از با بونه و اکلیل الملک بکیر یک کف
و بر کمداب تازه یک کف کیر انداخته آب داخل کنند و سرکین خطاف کف کیر و خون آن در طرفی کنند و بر آن یک کف کیر تخم حله از با بونه و اکلیل الملک بکیر یک کف
ادویه الکحل نمایند و در قطع بیاض نفع بلیغ بکشد و اگر فضا جینی محرق مغسول را ادویه بیاض اضافه کنند و یا کبابیه و یا اسفنجی آن صاف نموده در الکحل بکحل
آمینند و یا در داخل کنند و قوی گردد و کاذب شایفات مذکوره در آب ج یا آب محلول نمک ندرانی که اخته در حمام استعمال کردن قوی اثر است و باید که
اگر دوا در دبا باشد استعمال او چشم را غیر محکم بنهند و اگر کل باشد بستر چشم نشاید و آنجا که در بیاض هیچ علاج مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و ادویه صعبه که
در قانون و ذخیره مذکور است برای خیر رنگ و مشابه لون حدقه و رفع قبح منظر بکار برند و گاهی از کثرت بکاد حدقه صبیان بیاض افتد و علق
بفصد آب غلبه و جفان و استعمال ادویه تخفیف مذکوره نمایند و از زرد و مسود و تنه یا آب قصبه بزنند و این را از آن طاعت بفرستند و
کوفته بخته و آب خالص شیان ساخته استعمال کنند

مخاطبات

[illegible]

و در بعضی رواج قبل تنقیه استحال الحال حاده در امراض یا بسبب خرافه و آن بحسب اختلاف در ظهور و غور و جزای مکان بهر نوع نوشته اند چهار از آن سطح قرحه گفته
که جالبینوس آنرا قروح و بعضی متقدمین چشونت گویند نخستین قرحه شبیه بدخان در رنگ که بر سیاهی چشم منتهی باشد و جای بسیار از آن در گرد و کمر
خفی نامند و گاهی قوام گویند و در یونانی اخیلوس خوانند یعنی خللت یا غبار و دوم قدری عمیق تر از آن شدید البیاض و صغیر الحجم و آن سنی البیاض
و غامض است و گاهی این را نیز قوام خوانند و یونانی فاقالیون گویند یعنی ابر و سوم بر اکلیل سیاهی چشم افتد و قدری از بیاض تخمد و گرد و پس هر قدر که
بر صفت بود سفید نماید و آنچه بر تخمد باشد سرخ بود و این را اکلیل و یونانی انجیون گویند یعنی صاحب رنگ غور این قرحه بیشتر از نوع دوم است و چهارم
سعی با حتراتی است و غوی نیز نامند و یونانی فیققادا و ابقیو سیاهی حتراتی و استقوا یعنی شعله گویند و این بظاهر حد مثل صوف صغیر و پنبه باشد و ذات
عروق خمر بود و غور این تر از نوع دوم و سوم است و سه از آن فائز بود نوع اول از آن یونانی بوتیون گویند یعنی عمیق و نیز بوتیون یعنی جب نامند و آن
قرحه عمیق ضیق مستدیر صافی اللون نائل سرخی بقدر جا و رست و تانی را یونانی قو لوبال یعنی حافرا نامند و سیاهی نیز گویند و غوی آن قلیل تر بود و جا
و وسیع تر گرد و چنانکه بود و تالک را یونانی افیقو یا یعنی حتراتی خوانند و آن قرحه عمیق فی و رخ و دوا خشک کشیده با رطوبت بسیار و حدت شدید باشد و در
تنقیح آن مخاط طوطی چشم است با چکله قروح حادث در قرحه یا عقیده مدو یا بعد بثور و یا بسبب ضرب حادث میشود و بیشتر از قرحه از داخل بود و بسوی
خارج منفرجه شود و گاهی بالعکس باشد و نشان قرحه در قرحه شدت و در وضربان و خشک نشد اشک بود پس اگر قرحه در قرحه باشد بر سفیدی چشم نقطه سرخ که حمر این
بر حمر است از آنرا غالب باشد ظاهر شود و این سالمت تر قرحه است اگر ماند که در باشد و آنچه از قرحه در این طبقه ظاهر بود آنرا دبیله نامند و آنچه غیر ظاهر باشد قرحه مطبقه
گویند و اگر در طبقه قرحه افتد در سیاهی چشم نقطه سفید بیاید و اگر در طبقه عنبیه حادث شود در برابر حد نقطه سرخ منتهی که گاهی سرخ ظهور نماید و این بدترین اقسام
قرحه بود و گاهی قرحه را می کشاند و اگر قرحه در طبقات دیگر باشد بخورد و شد چینی از آنرا قرحه محسوس نگردد و اگر در جوشش بد و شکافدن طبقات و هرگاه در قرحه
بر رفا ده یافته شود بر و رخت ضران قوی دلالت کند و اگر زرد یا قهوه یا قریق باشد عوارض کور و ضعیف تر بود و اگر سرخ آید در بسیار ضعیف باشد و اسلم
قروح آنست که ظاهر و در قرحه باشد و الم و قلی و دمه در آن اندک انطباق پدید آید و در وی آنکه بعکس این باشد و از آن بدتر آنچه بر قرحه اسفل ناظر باشد
جهت آنکه تبسومی این موضع سریعتر است و بدترین جمیع قرحه است که بر حد قرحه قابل طرا باشد بجهت آنکه این بهر ایمی پوشانده گویند که نوعی از قرحه خمر است
که ذات العروق نامند و آن مخصوص موضع معین از چشم نبود و در هر موضع چشم که حادث شود نقطه محیط با شعبهای عروق کشیده و ششکله ظاهر گردد و اکثر
طبقات را در گرد و سبلا و از شبکیه بود و چشم از آن بخارج صاف نشود و بسوی وسیله انتقال می نماید علاج به سرعت قصه هر روز کنند و در هر هفته اکثر از آن قدری بخور
گرفته باشند و گاهی در آن حاجت بجمامت تقوا و ارسال علق افتد و تقیه سهل صفا و حب بلبله یا با الفوا که یا مطبوخ که یا مطبوخ بلبله یا تقوی آن و در وقت نمایند
و اما الجبر صغیر است و تیرید و موهمند و اگر با سه و شدت ضران باشد شربت خاش بدهند و تطیب باغ با دمان طبع نمایند و اگر با حرارت مزاج و سرخی چشم
و گرمی سر و وجه باشد غایب نشسته تخمین استعمال کنند و اگر گوشت و شراب پزینند و قبول بار و بخورند و قبول ششخ عده درین باب تقیه راست بهر اقا
جاذبه بسوی اسفل از جهت جمامت ساقین در آن نفع کشید و در دفعه صافن بسیر اطرافت مالیدن آن نیز مفید است و در هر چهار روز بخور جاذبه قبول عروق
از مطبوخات و قنوعات اداست اسهال نمایند و اگر با آن بد باشد اول علاج بر بدست خراغ نکور در در جاک کنند و با دو یک جامع میان شبکیه و حج و اندمال
قرحه باشد ششکله ششکله ششکله کندی سفیدی باقی قوطی شیر زنان و چشم و اگر با آن سیلان خلط باشد چیزی که در آن قوت مانده باشد مخلوط سازند با چکله بعد
شیر زنان و چشم چکانند و شیاف ابض و سفیدی بفضله مرغ یا و شیر زنان مل کرده قطور کنند و پنبه بدان آلوده چشم نمهند و چون گرم گردد و تبدیل نمایند و دو
مخدره چشم ملا کنند و دو یک در آن انداخته باشد از چشم دور دارند و او دو یک که در غایت بعد از نفع باشد مثل توپای تنسول و صبر و و مانند آن اختیار نمایند
و او دو یک با بضم بر پیشانی نهاد کنند پس اگر در شبکیه یا با اسید تحمیل داده بود و الا دلیل اجتماع ماده و در صورت منضجات مثل الجاذبه چشم که تنها یا با بیکه
در آن اکلیل الملک جاشانیده باشد آیه چشمه تقیه نماید و روز روز فاده بسته اند و گویند که کتال سافج هندی کتال الطوخ جفن و عطران کتال جاشانیده

در آن اکلیل الملک جاشانیده

ند که انما ذکرده هر دو شیان را بسفیدی بضمه و بشیر و ختر سوده غلیظ القوام قطرات بسیار و چشم چکانند و رفاوه بگلایب تر کرده چشم مورب بر بندند و لاک مر و مالجه
این بسجق فاده است و هرگاه که یکم شود و قرح پاک گردد نشاسته سده درم و تر و ستر بر لبشیر تر یا شیر زن و دم سفید اب قلعی و درم یک سائیده در و زنه
بعد شیان آباریکه و شیان باخین و عدد و در سفیدی بضمه و رقیق سائیده و بشیر و ختران این بخینه در و زنه و کور آینه به چشم زنده تا مثل مریم گردد و احتمال نشا
و چشم زنده گاه داشته بصما بر بندند و بعد چشم دو چشم چکانند و پاک کرده بروی که در علاج قرحه عنبیه می آید استعمال کنند و هرگاه قرحه چشم یا در واصل و باقی مانده
بسیقون شنیانی دایم عمل آرد و حفظ فرج چشم نماید و اگر ازین عمل حاصل نشود او به میاض چشم بکار برند و اگر قرحه کمال است و لاک خطا حریف باشد دم
و اتساع وسیعی زیادتی بود و راستای خروج مده با نر و روت مرئی احتمال نماید تا که استصا ص اخرج مده نماید بعد از این در و ریای مالکیان سوخته با یک سائیده
دم الاوین و خض انزروت مرئی و افاقیا ساساوی سائیده آخته در آسوی الراعی و لعاب بز قوطونا و بشیر و ختران هر کدام یک درم و قد ری ازین و وصل کرد
دایم چشم چکانند و بعد پاک کنند و بروی بکار برند و هر قرحه چشم استعمال کمال میخورد و نماید بلکه در علاج آن طریق انضاج سلوک نمایند حتی که قرحه فصح یابین
بدانچه بخر باشد احتمال کنند بعد هر چه متصا ص و سفراغ مده نماید بکار بند بعد از آن انچه چشم باشد احتمال اندیشی که مذکور شد و گاهی عین منع قرحه از التام از نشیخ
و صغ عربی دم الاوین کند و هر یک جزو سائیده و ختران موده به یک جزو افزوده احتمال خفیف می نمایند و گاهی این رو را با آب صرم برود و در آخر قروح
هرگاه در التام و تاخیر افتد استعمال می کنند و بعد استعمال نمایند تا چشم سترحت یابد باز عاده آن کنند و اگر چشم تحمل این رو نباشد شیان آباریکه را با آب صرم و
و بهای دیگر که بعد از فصد و تنقیه پر بنر انچه باعث فصح قرحه گردانند آنکه لعاب تخم مرو و لعاب بهدانه باز زده بضمه و خمر و ج نموده احتمال نمایند ازین طریقی
مدقوق با مضرب باز در روغن خسته و در آن کی خطمی داخل کرده و زرده بضمه و مرغ حل کرده شب ترا می چشم ضا و نمایند و چون قرحه فصح یافت هر که آن را بشیان آبار
و شیان آبار و زرد و روت احتمال کنند تا آنکه از مده صاف گردد و بعد از آن احتمال بشیان آبار و شیان کند و زرد و زنه کور نمایند و زنه و انچه نام اینچ و کن و افاقیا
و انزروت احتمال سازند و چون قرحه چکر که یاد بطلوبه بطبوخ باندکی غسل چشم چکانند و بجا کستر کتان چشم بنشیند و جت آنکه جالی و سخی سخی مانع التام قرحه بود
و چون احتیاج بنور و قرحه گردد دم الاوین و انزروت و امیران مانند آن احتمال نمایند و چون اشک کثرت و آشنه او یا بشیر و ختران پستان چشم بدوشند و بنشیند
ما الشیر السرم نمایند و مورات خورند و زنه و ختم قرحه احتمال انقباضات مانند اقلیمیا و لاک توئیای غوره نمایند و این عمل کلی است در عالج قروح قرنیه ایضا
طبری و صاحب جامع در علاج قرحه عنبیه می نویسند که فصد قیفال کنند حل طبیعت بدفعات متوالیه بطبوخ سازج نمایند اگر قوت مساعدت کن بعد در ابتدا
قوطو چشمینج ده عدد کوفته و جو قشر کوفته بست عدد و انزروت و دایم بهدانه بشیر زن عدد و در شیشه کرده و آب ان انداخته تا شش انچه بچشانند حتی که طبع یابد
بعد از آن از آتش فرود آورند هرگاه نیم گرم مانند قدری شیر ختران آینه شیشه ای بچشانند که مخلوط شود بعد هر روز بدفعات چشم چکانند و هرگاه قرحه بسته کند چشم بصم و گاید
و هر ت عروق او خیر گردد و درین قوطو شیان مایه نیم درم ریوند و امیران هر که دم یکد انگ افزوده بستر استعمال نمایند و اطراف کاسنی اطراف عصی الراعی یک یک شست
کوفته در آب گشیز بنر بچشانند و فرود آورده قدری آرد جو خطمی اندکی سفیدی بضمه و رقیق آینه شیشه در شب چشم ضا کنند و هرگاه این قرحه قرنیه را بشکافند
قرحه قرنیه گویند علاجش بعد فصد و اسهال چنانکه مذکور شد شیان ابض احتمال نمایند و زنه و انزروت بر لبشیر فرود و درم نشاسته سده درم شکر طبرزدیک نیم درم
صغ عربی یک درم کوفته چشمه چشمه در و کنند بعد استعمال شیان ابض بشیر و ختران یا سفیدی بضمه و رقیق هرگاه در و زنه چشم شود بار دم شیان مذکور عمل آرد و بعد
چشم را از چکر پاک کرده بروی درق نو بنفشه و دایم نشاسته نیم درم کثیر نیم درم ستر صفا فی یکد به توئیای هندی یعنی کهریزه و دایم و اید کوچک یک درم
کافور طسوج بار یک سائیده بجزیر بخینه احتمال نمایند و هرگاه در قرحه ریم ابتدا کندی شیان ابض یک عدد و در شیر خمر حل کرد و قوطو نمایند و رفاوه ختران کتان
بگلایب تر کرده چشم مورب به بندند و واجبست که درین قرحه و قرحه قرنیه و سبب چشم تمام و ان کنند که به سرجی انچه لاک خطا و بسجق فاده و قوطو شیان کور است
و اینها کدای روغن و چربی چشم که در آن قرحه با نر سانس و طلقا که مانع التام است گویند که چون شاد رخ بشیر زن ان بسیارند و در چشم چکانند قرحه عنبیه مانع
حلیم عابد سر مندی در شرح اسباب نشسته که علاج قرحه عنبیه بعد تنقیه احتمال قوطو رات او به سفید مثل لعاب کسوفه و بنر کتان حله و بشیر است یا و رات

حفر و سح قریه

حفر قریه آنست که جزوی از قریه زائل گردد و در آن حفره بهر سده و عمیق صاف ازیده و چرک باشد و پیش یا از خارج بود و مثل سح و سح
که قریه رسد و یا از داخل باشد و بتره که در آن بهر سده و بیشتر صبیان السبب نرمی اعضا و حرارت امراض کثرت فصول عارضه میشود و حرکت
اگر عارضی نقشه باشد و سح قریه آنکه پوست رقیق از ظاهر قریه بسبب و چربی حاد بر آن مثل آهنی و غیره و یا ملاقات دمای حاد محرق با آن باشد
و این نیز محض است اگر بمقابل نقشه باشد علاج اگر بدن معتدل باشد فصد کنند و بعد از آن تنقیه بدن از خلط غالب نمایند و آنچه در آن تخفیف لازم
باشد مثل شیاف با آب کتان نمایند و در راجع به سح و سح یا سح محرق معسول یا سح محرق معسول در چشم پاشند و سایر
بعینه علاج شقاق و قروح و بشورت از اشیا منشفه و اصلاح اغذیه در ابتدا بجزوات و بعد از آن بطبوره و آشناسیدن جلاب با شیر تخم خرفه یا شیرین
و مسحه

و مسحه

و آن مرضی است که چشم و اتم از اشک تر باشد و گاهی اشک فصد حاصل شود و در آنکه تابع مرض دیگر مثل سحر و جرب شود و حیات بکثرت شعرا و منقذ
از مرض چشم باشد و اکثره شأن با صاحب فرجه رطبه بر آن در بستان بدان طبع باشد آن مرض مخوف است و معده یا مولودی یا عارضی یا لازم و در صحت
یا تابع مرض بود و چنانکه در حیات حاد و غشی و دمای و می یوم سهری و دم و داغ و نزلات و زوال طبقات رطوبات چشم از موضع خود گاهی در تند و افتد و
مرض چون بعد از فطر رسد و ارضی که مثل پاف و سلاق انتشار یابد و گاهی عروض معده در شایخ مقدّم فایج میشود و گشته با کحل سبب عارضی لازم
در صحت حرارت یا برودت چشم و داغ یا استلای راس چشم و ضعف قوت ماسکه و یا ضمه چشم بود و یا نقصان گوشت فوق اکبر باشد خواه با طبع و یا باستعمال ادوی
و یا از مبالغه قلع و قفر و غده یا بسبب حدوث غریب نزدماق و جدری و سید این مرض رطوبات داغی است و سیلان آن بسوی چشم یکی از دو طریق یعنی از فوق
تحت یا داخل آن و ایلاتی گوید که بعد از معده تنه موضع است و عروق باطن تحت داغ و در گاهی باطن بکثرت عروق خارج تحت سوم عضلات چشم بسبب
این عضلات و بهر سده این سبب را اسباب سابقه اند و سبب اقرب و اصل نقصان لحم لحاظ است بطریق تشخیص اقسام معده آنست که اولاً از مرض سینه که
این مرض از چند مدت است اگر از ابتدای پیدایش خود بیان کند مولودی بود و الا عارضی باشد و در عارضی بهر سده که با مرضی دیگر هست یا اگر باشد تابع
مرض بود و الا عارضی لازم صحت باشد بعد بهر سده که اگر در گوشت و نقصان دریا باشد پیش و الا سبب حرارت چشم و داغ یا برودت آن استلای
و ضعف قوت ماسکه و یا ضمه باشد پس بسوی حرکت بکثرت چشم و عروق آن نظر کنند اگر سرعت حرکت و سرخی چشم و ظهور عروق آن در گرد و با آن اشک گرم با سوز
یا سکه باشد از حرارت بود و اگر بطور حرکات و عقید ی چشم و وقت عروق او و اشک بارد و غلیظ و تحت در تابستان بهنگام خروج از حام و مقدم رسیدن سردی بر
سکون گردد از برودت باشد و اگر آثار استلای کلامی داده از علامات مخصوصه آن بطوریکه در ابتدای حث نامراض چشم مسطور شد دریافت شود و سببش استلای
باده باشد پس اگر دوام و معصع حمله بسیار بود و طریق سیلان طوبت از عروق باطن تحت یا عروق جبهه و صد غش معتدل متد نماید از خارج
تحت باشد و اگر علامات بهر دو طریق مذکور یافته نشود و با حوطه حین معده دائم بود و سببش ضعف عضلات چشم باشد و گویند که اشک غلیظ گرم بر ماده موهنی بارد
کثیر الرص بلغمی رقیق عارضه مولی لالت کند و از سودا نمیشد و انطیائی گوید که اگر از معده سلاق یا نقص لحم در افاق و جفن پیدا شود و بوقی عارضه باشد از
استخراج بلغم بصغریا احراق بعضی بخمر پیدا شده و الا از دم باشد اگر سرخی با وی شدت کند و اجفان بهنگام خواب ملحق نشود و الا از بلغم باشد که سلاق
در سید بود و از اخلاط ماله و کنه انتشار یابد علامت معده بالغ و از اقا صی داغ السد و خیا شیم است چنانچه در زکام عارض شود و گاهی از معده حاده بدان سده
که نقشه که میان چشم و بینی است کشاده گردانند پس از آن بطور استیلا کند چنانچه بهنگام عظم آن غریب است شود علاج معده مولودی لا علاج است آنچه تابع مرض
دیگر باشد باز آن مرض زائل شود و اگر از نقصان چشمی که در شقیق کبر عقب قطع طفره یا کلاله بود و ای حاد باشد تغذیه با غده چوده مثل گوشت چوز و مرغ و جلاب غلبه
خورانند و جلاب شربت بنفشه بنوشانند و در راجع به شیاف زعفران شیاف صبر تمثال کنند و بکنند و خصوصاً به خان و دودم الا خوین و ماز و ساق و صبر

و سح

و بلبله زرد و مایه آسن و زعفران و دیگر منبتات لحم و مخففات طوبیت شایف و موی بقیانی و بلبله زرد و انز و سته و مساموی باریک است و دوا سیکه از جگر با
 انطاک است در شوق الکحال نمایند و بهتر آنست که اول چشم را بشیراب انگوری بشویند پس این کی صبر کرده بر لیا که دارند یا شیان مایه آسن که هم زعفران و رنگ
 صبر نیم و انگ شیب یانی سوخته یک انگ سالیله و بشیراب کهنه شیان ساخته در شراب سوده در گوشه چشم نهند و اگر برگه پنجه در شراب انگوری یا پنجه چشم نهند نافع بود
 و اگر شب یانی سوده بشیراب پنجه آسن بر آن تر کرده چشم نهند بهتر باشد اما اگر گوشت موق تباهه فانی و سته اصل شده باشد انبات لحم و ممکن بود و هر علاج
 نپذیرد و وضع که از حرارت یا برودت چشم و دماغ باشد عدلات آن بخار برند و اینها تمام کما هو بر پیشانی ضامه کردن که انباشته در گلاب که خسته و
 بیضه پنجه براق که اشتن بمبروات مثل تو تیا و صغ و نشاسته و گل سرخ الکحال نمودن و یک گل سرخ و گلندار و صدف و خسته و تو تیا و نشاسته بر آن در چشم
 و معده که سبب حرارت بود نافع است و رازی بر به الساعه نوشته که اگر در معده حادث اثرشی بسیار در آفتاب باشد صاحب آن آفتاب بود و اگر آن اثرش
 طاک کند در ساعت ششگین سید و اگر از بسیاری مجاورت آتش باشد زایل سیکه اند از آن زمان قبیل تا اول پنجه مؤلفه ملغم است مانند ای تازه و کما هو و تیا
 بلبله کابی را تا مانند غبار گرد و سیل نقره در چشم کشند در ساعت اول سیکه دانه و حنا و باز و با هم سوده یک کف پا و سر نهاده و در انواع وضعه مفید نوشته اند و کذا
 الکحال لاجور و غیره فصول کثیر بنویسی است و یا پنجه خرمای محرق خصول و مایه و یا موی و یا بلبله زرد و سالیله که در گلاب تر کرده و آفتاب نهند و بعد
 خشک شدن باز بسیارند و یا آنوس بر سنگ سوده و یا برگ صغیر که اندرون گل سرخ بپاشد خشک که در سالیله و یا پنجه خرمای محرق در چشم نهند و خسته و کذا
 و اگر چشم که جگر انطاک است یا پوست انز را برین در گلاب یک شبانه تر کرده و یا شاد و پنجه خصول در گلاب سهر و اخلاص و اینها مغز نیم بلبله زرد و وضعه خرمای
 سده وضعه خسته آملیک صدف بسته آب سالیله در چشم کشند و فصول بر مجله و سر نه مفید که گرم و عصاره آمله و طلمای کمره و شیان و ماق خرم و موند و الکحال
 با سلقون و روشنائی و سر نه مفید و وضعه سوده و پوشیدن سر نه دادن شش که فلفل در کلاه برای دمنه بارد و نافع و کذا و در کبابش فلفل نیم درم سوده بر قندم سهر و یا پود
 جوز خشک کرده و یا برگ او یا گل او که هر واحد مجرب بودی است یا عود الفرح و دود هم کبابش فلفل نیم درم یا یک سالیله و اکال و چینی و عصاره قطور یون
 دقیق بر پیشانی و یا قطور عصاره برگ زیتون بری و یا زعفران و شیر زنان جل کرده و کذا اختلاط مبرور و مادانست و مقوی فعل است الکحال آب پیاز و یا دانه
 صغ و صبر و یا مار و یا شکر و یا دانه و یا سیرک و یا سوسمار و یا پوست و وضعه شتر مرغ و یا دانه و یا عصاره برگ زیتون بری یا یا تو تیا
 سوخته و یا پوست بیه سوخته و یا کندر و یا دانه آن یا صدف سوخته و یا دانه و یا زهره و خرم و یا زهره و یا کاسان یا دانه چینی یا دانه یا قشیشانی فلفل یا دانه
 یا نحاسی نافع است و گویند که او خال خان فلفل و کذا دانه و یا صغیر که بار و کذا صغیر که کذا نحاس محرق که کذا شش که کذا آب آسن در الکحال مقوی فعل است
 و وضعه که از امتدادی چشم و دماغ و ضعف ناسکه و وضعه چشم بود بیه نقیصه یا دانه فصول و مسهل و حب اراج اطریفات و حب شفا بخورند و از افند پنجه
 مثل عدس و یا قلاب بریزند و در دانه حار برای تعدیل مزاج او و بیکه هر وضعه حارند که در شعل آزند و گویند که رب بلبله زرد و درم سح بنفشه نیم درم و حب سبب خرم
 برای وضعه که وقت حرارت زیاده شود و عجیب است که انوشیدن با اسکر و الکحال شاد و پنجه فصول یا قشیشا هر واحد یک درم موارید بسد هر واحد نیم درم
 شیان و مایه صبر یک ربع درم و مزاج حار نافع است اگر آب غوره و بلع بچو شاند تا که غلیظ شود و چشم کشند نیز مجرب است و در دانه بارد و بعد تنقیه حب تو قایا
 و یا باج جالینوس پنجه خصولات منقی را در دخول حمام هر روز بر نهارد و کذا بعد خلق سهر و جزو اعلام درم و پنجه شش و شام حب شفا یک یک و خوردن بر
 بلنج شلو و کاه کهنه انکباب کردن و اغذیه سر به المضم مخلوط با شیان یا ضم و صغ و بنفشه گل قند عسل و شکری خوردن مفید است و در هر سه روز وقت شب بسیار
 از باج حرم یک جزو را زنده حرم و خبث لحدید فولا و بد بر سکر و بریان بروغن بادام بر یک ربع جزو مرتب ساخته از د و ثلث درم تا یک درم بخورد و اگر مزاج احتما کند
 در مقدار بنفشه زیند و گلندار فارسی و پنجه تو تیا می بندی کل شلو ذی یعنی خرمی یا زهره و یا یک درم طباشیر بریان نیم درم کاش و بنفشه نیم درم همه اسالیله مجرب پنجه
 الکحال نمایند و سبب است که کفایت می نماید از تو تیا و سر نه صفوانی بقول جالینوس درین نوع تنقیه را سحر علاج بشیان فالت قابضه با اعتدال مثل آنکه
 از مایه و زعفران بسیارند و شیان و پنجه بلنجون بشیراب صحت بخشد و ادویه که هر وضعه بار و سطلور شد است الکحال کنند و کل وضعه برود و وضعه برود و وضعه برود

شراب

و شیان خضره یا سیمین بن با سیمون است و شیان سود و شیان حوض و شیان علانی و شیان نارنج و شیان دهنه فزنگ برود جالینوسی ذر و سوره
و معده و کمال کواهر نافع است و شیانهای آنها در مرض مد و بیاض چشم و نزول الماء ضعف بصر و غیره مستطوره است احتمال سنبلیله بصر مع بازوی سبز نریست
و اگر بلیله سیاه باز و سنبلیله بصر است بلیله زرد و مساوی آب سیاه و حب زرد و چشم کشنده و حوالی آن طلا کنند نیز نافع و معده است که از توتیای سحر و درم و سید
و بلیله زرد و صبر هر واحد یک م و فلفل نیم درم و محرق سنگ بصری یک م و لیمو سیاه شش درم و در کوفته بخت در تعالی روئین انداخته با پشت کتور و پهل چید روز
خوب باینه با مثل غبار شود و چشم کشنده که جهت بخت و محرق و بنگد روئین سیاه و سنگ بصری سید محرق مغسول بلیله زرد و هر یک درم صبر مطوی فلفل گرد
هر یک نیم درم و کوفته بخت و چشم کشیدن محرق می است احتمال فلفل نمک هندی هر یک یک م و از فلفل و درم کف دریا نیم درم سهره سوزن بمالد و یزاج بار و طب
نافع است و گویند که از توتیای حدنی و در میان خرمای نهاده بسوزند پس برآورد و در پنج بار شسته و در سایه خشک شود و درم بگیرند و انداخته که کباب رخ درم و سنبلیله
احتمال نمایند در باره مزاج بصورت تجربه پیوسته و اگر فلفل گرد بستانند و پوست سیاه آن خراشیده و در کیند پس در فلفل محکوک و محرق هم رس گرفته بستانند در ششده سیاه زرد و
حاجت بکلاب حل کرده بکشند برای معده محرق و نزول بیاض از این مفید است و توتیای هندی که بر روی کاکه بلیله زرد و مساوی آب سیاه یا آب سیاه خشک کرده باز بستانند احتمال
در معده است و استلانی روغن مد و حفظ صحت چشم مستوده این مفید است و بدانند که اگر سیلان طوبی از عروق داخل قحف باشد بعد تنقیه بدن غرغره و قطعیس و تعدیل مزاج
و باغ و تقویت و با شیانای خوشبو و بعد هر دو روز یا سه روز و تحلیق اسن و تعلیق محام بر بخور سحر عمل کنند و اگر سیلان از خارج قحف باشد ضماده ناشف و طوبی چون
غبار آسیا و کندر و غبار او و مر و افیون و آب صندل و شک بر خمدان نمایند و بهل شیانای قابضه و زوقاتی که بر جبهه و شقیقه می چسباندند و نافع است و اگر سبب معده
ضعف عضلات چشم باشد با دویه مقوی و محله طوبات مثل برود حصرم و با سلیقون و روشنائی احتمال نمایند و اگر از ساذج هندی یا سیلان حدنی پوست بلیله زرد
بسد هر واحد یک م مشک یک م سبب کشنده جهت معده که از ضعف عضلات چشم محرق است و که از آن بلیله زرد و سوخته نمک هندی و باز و هر سه ساد
درین باب تجربه رسیده و که از توتیای مری آب بلیله زرد که بلیله متفشره را بایکفته در آب تر کرده و مالیده صاف نموده در آن توتیای پرورده باشند نافع است اگر توتیای پخته
سرمه یک م شاد و مغسول یک نیم درم و فلیسمای لاجهارد و انگ بار یک سائیکه آب بلیله زرد و جز و آب غوره و آب سیاق هر یک یک جز و پرورده است احتمال نمایند نیز نافع و معده و
عضلات چشم است با اول چشم را از اندرون بیرون بشویند پس اندکی صبر در آب کوه چکانند و از افاقیا و برگ بایشا و مکوه و سبب مساوی و شیر آب کهنه خداد
و شیخ میفرماید که قانون در علاج معده است و معتدل القیض و التشنج و الطعم است و اینجا قطع غفره نباشد در آن توتیای و کمال توتیای و حبیب شیان فانت و شیان افطر
انزردی و شیان حیطه فلقان نافع است و آنچه درین باب تجربه رسیده است که آب انار ترش یک طل بچوشانند هر گاه نصف بماند صبر مطوی حوض فلفل نریست و زعفران
شیان بایشا هر واحد یک شقال مشک و دانگ داخل کرده و شیشده سهرسته تا دو ماه در آفتاب بزند و بکار برند و که داخل حمام برینار و مقام در آن قطعیس کرده و آب کثر در چشم
از حیر است انطیالی گوید که البته البصه کشنده اگر علامات غلبه درم ظاهر باشد و خرم خرمین بعد از آن هر مال طبیعت بمسول مناسب صرف غایت است
تنقیه و باغ و تقویت آن با یزاج و فافا و اولابده اطریفل کبیر یا یزاج اگر غیاث فی حق و حیطه حقیقون بعد و فوق به تنقیه و ضعیفات بکار برند و درین هنگام چشم
بگناه کنند اگر درم یافته شود و ابتدا بتخلیل آن نمایند تا از ظم و چیز دیگر در چشم باشد منع نکنند یا از حبس چیزیکه سیلان او واجب است حبس چمن از حرکت نگرد و در
چیزیکه بدان تخلیل درم حاکم کرده شود آب کینه بلباب بهمانه و حله کلاب است و بار و بشیر زان و خرم و حله بصر علاج و معده در مرض و شیان زعفران شروع کنند
اگر در اینجا علتی نباشد و الا اگر محرم فوق ناقص شده باشد آنچه انبات آن نماید مثل زرد و و مایشا و ساق بیامیزند و اگر در اینجا انتشار باشد سنبلیله یا دکنند و از آنچه
و معده و ضعیف از آن باشد از معده است این است که آب انار بن بچوشانند تا بلیع آن بماند پس صاف کرده مثل آن کلاب و آب بادیان اضافه کنند و در آن اگر یک طل باشد و فیه
و نیم برگ آس کوفته و نیم او قیده بلیله و شقال از مجموع صبر و زعفران کند و مایشا و حوض سوده انداخته بچوشانند تا غلیظ گردد پس شیشده کرده و زیر آفتاب بگذارد و خشک گردد
استعمال نمایند و آنچه در کمال شیان برود و در کوفته شد کافی بود و از محرق تا سبب است که باز و آس گلنار و پوست بلیله زرد و مساوی درده چند آن سهر
بچوشانند تا ربع بماند صاف کرده و سخت افخم مساوی زعفران نمک سوخته شیخ محرق بسد هر واحد ربع مشک شش حله بمالد بایشا و سبب که مذکور شد تنقیه نمایند و بهفت مرتبه

[illegible]

در شرب شش خشک و شربت نیلوفر و شیر و تخم خرفه و ماو الشیر و دهنند و اگر تب نباشد شیر خرب و غنمای مرطوب بنوشانند و شیر نر و گاو و بر و غن با دهنم قریب فایده است و استعمال
ماء الزمان و شکر و انکباب بخار یک در آن بنفشه و نیلوفر و جوشقین و کیک و فته و مانند آن جویند و با شکر و فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
مولد راجحت استعمال این راجحت جویند و فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
تجربیم نمایند بطبع زیره و شکر و صفت و زرد و فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
و جوارشات گرم و کحل راجحت جویند و فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
اقتال آن حواله امفید است و قبول طبری و حکیم علی گاهی عمل بزرگان از اسباب شتی افند که آنرا معروف است از شکر فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است
و گاهی عمل غریب غیر مرضی که واقع شود آن از زوال بعضی طبقات یا تحریک جلیه سیوی یا بعضی دال او از وضع خود بود و سبب این دال راجحت
در طبقت میان طبقات چشم پس عمل دفعه اسبب دال طبقت سبب این راجحت غلیظ بخار یک در آن جویند و فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است
بدان طرف می بیند و حرکت چشم او بی بود و آنچه سبب این دال طبقت سبب این راجحت غلیظ بخار یک در آن جویند و فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است
او نظر او باشد و آنچه از زوال طبقت سبب این راجحت غلیظ بخار یک در آن جویند و فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
ترغی طوبیت زجاجیه از موضع او حادث شود و عمل مضطرب حرکت غیر ارادی چشم باشد و آنچه از زوال جلیه سیوی یا بعضی دال او از وضع خود بود و سبب این دال راجحت
هر چیز را که ببیند و چیز نماید و اگر زوال او باشد هر شئی را غیر ثابت و موضع واحد گمان کند و آنچه از زوال غشای عنبیه سبب این راجحت غلیظ بخار یک در آن جویند و فایده است
منع بصیر بود حتی که گاهی چیزی نبیند و میدان چشم او سیوی فوق باشد و گاهی که بالایی نگیرد و بهتر از آنچه سیوی سفلی ببیند و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است
شخص چشم بود و هرگاه چیزی را از قریب ببیند و دور را از بعد ببیند و بهتر ببیند و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
یا حرکت بخارات غلیظه حادث شود و با حواله ضعف بصیر باشد و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
باقی باشد و مع ضعف وقت نظر بود و اگر از زوال قریب باشد مع حواله ترغی در چشم حادث شود و حالت شبیه با شکر و فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است
ثابت بود ساعتی چشم او مانع گردد و از شکل خود متغیر شود و چنان باشد که چشم بجای که بصیر او مانع باشد کشیده میگردد و دیده ساکن شود و زائل گردد و بعد از ساعتی این
اکثر شایع حادث شود و علاج این جمیع اقسام قریب یکدیگر است و زیادت و نقصان این جمیع فایده است و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
یا از بعد بنا بر اجتماع اختلاط در آن متصاعد گردد یا از جمیع بدن بر ترفع شود و پس آنرا استلای معده از غشای فتور اشتها و فساد و فتنه و تحلیلات رو بر روی چشم و زوال
استاد ریافت نمایند و علامات استلای جمیع بدن از کسل و ثقل و خست و غش و تقلب و ارتعاع بخارات گرم سیوی را من سرخی روی چشم و در وقتی که در آن نهادند و
و دیگر معلوم کنند و هر چه که باشد هرگاه ارتفاع بخارات سیوی در چشم ثابت شود لازم است که فراج مرصع سن او و وقت حاضر دریا نمایند و آنرا غماز و جسد با مکان
و موجب توانایی او نمایند و هرگاه اراده تنقیه معده کنند و اگر تب نباشد و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است و اگر تب باشد با شکر و فایده است
چیز را که با تنقیه معده بشرط عدم مانعی درین مرض خواه در غیر آن احتمال نمایند این جاست که نخستین رومی خالص رود و درم کل مرخ یک نیم درم صدیک سده درم
تخم کرفس انیسون هر واحد و ثلث درم رب السوسن و انگ صبر سقوطی یا نر و درم بلبله سیاه سه درم سائید و آب برگ ترنج یا آب بادنجین و پیوسته به سائید و سائید
سه درم از آن آب بکرم بپزند و سه بار بهفت روز در میان مدت اوده استعمال کنند و از اغذیه غلیظه بپزند و از طعام شیب منع سازند و اگر اوده استقرار بدن
بمطبوخ افیمون تنقیه او نمایند و برای تقویت راجحت بر موی مع غریقون انفاق کنند و چند بار عمل از آن فراج مرصع استعمال کنند و بعد تنقیه بدن بپزند و در وقتی که
برق که هر دو حواله او تنگ باشند لازم که نر و فاده که در آن هر چه شقوب او وسط شکل چشم ساخته نماده باشند و بعد تنقیه بدن بپزند و در وقتی که چشم بندد و در
چشم و گوش از هوای بار محفوظ دارند و ایضا بعد تنقیه بدن حواله جام هر روز و تناول الطریل صغیر یا کبیر حسب احتیاج فراج از درم نمایند و بعد از این درم بپزند و در
فراج مرصع استعمال کنند اگر سعه طحا مناسب باشد بروغن مصطکی و نار درین اگر سعه طحا بار و واجب بود بروغن بنفشه و نیلوفر عمل از درم تنقیه معده حسب احتیاج نمایند

و گاهی

بعد تنقیه و غرغره و تعطیل و پیمیزی بکیرند جگر ز سوخته کین دم و دار فلفل حنظل صبر قهوه طری هر واحد یک م سافج دو دم مریم دم سائید و شراب کینند بر شند و بر قناری
لطوخ کرد و گذارند تا خشک شود بعد جدا نموده باز بار یک سببند و آب بادیان سرشته بر ظرف مسی طلا کرده خشک نمایند بعد از آن کو فته بخیه الکحال نمایند در یک
شکبه را زانکند و اگر مرض مشکلی گردد با بونه اکلیل الملک شش قیحه می مرزنجوش برگ نام بادیان گرفته بسوس کنند یک کف کینند داخل کرده و راقا بر بوجوشانند و
بر آن انکباب نمایند و هر گاه نمک م باشد بختاشنند که کوره کینند چشم کنند و یک م دار فلفل و یک انگ بادیان سائید جگر برابر آتش نهند هر گاه کف ظاهر شود و دود نیکو
بیاشند تا که جگر بریان گردد بعد از آتش برداشته سر کنند پس دای نیکو که بر آن جگر گردد کینند و بار یک سائید الکحال نمایند و از همولات ابو حنر بن سو
بن سبب است که تنقیه صاحب این مرض بجهت قوتایا نمایند بعد جرات برسان کنند و آب برگین سبب الکحال سازند که در اندک مدت شکوره زایل شود و اگر مرض شوار گردد
حقه محلول طبوبات و انکباب بر مس کرده شراب مع بادیان بران باشد و لکن بان السعد الکحال کنند و آنجا که پیش از تقای بنام معده باشد یا کفند و یا بلیله سرب
و یا سفوفیکه در خیالات مسطور است بخوراند و الکحال بر ششانی و شیان مرارات و کذا باد جینی یا بشتک دار فلفل و صافه صافه انکار با تخم خرفه بالسوی نرم سوده
بسیار نافع است همچنین چکانیدن آب جگر بران چنانچه مذکور شد و الکحال تر یاق فاروق عمل اگر بدن محتاج تنقیه باشد این همه دودیه بد از تنقیه بدن نفع بخشند و آنجا که
سبب غلظت روح باصره طول مقام در آفتاب باشد ترطیب مع التسخین الکحال نمایند و از افندی غلیظ بریزند چهره بی روز کوری سبب عدم رویت در وقت روح باصره
آتش و فو الکحال آن سبب جرات روز و بعضی سبب این مرض حصول خلط حاد در دماغ و فساد روح نفسانی از مدت آن گفته اند و وقت روح گاهی سبب کثرت نظر بسوی
خطوط و قیقه و باورایند خواندن طول نظر بسوی شعاع خصوصاً بسوی قرص آفتاب نزدیک و بسوی کلفت قمریه باشد و گاه سبب کثرت حرارت و الکحال آن چنانچه
محرورین شدت حرارت و در امراض حاد خصوصاً دماغیه میشود و اکثر عرض جبر جمیعهای از رقی مخصوص که احباب شکر باشد بجهت یاد فی تخلل بنیبه رقت روح میباشد و اکثر
باین وقت از رقت روح و شب نیز باصره ضعیف میباشد و موضع حدقه آن غار فروخته بود و لقول جالینوس پیش از افراط تخلل روح است و اکثر عرض آن چشم زرق اشمل
بجهت تحلیل مفرط و چشم و زرق میباشد و عقول بعضی سبب آن بدین روح نفسانی بافت کثرت تحلیل آنست اکثر عرض آن انحراف یا بسوی کول فلفل یا بان
یا بسوی باشد و این مرض مخوف است بالکل اگر سبب اندک بود در تاریکی و سایه می تواند دید و در روشنی بصیرت ضعیف شود و آنطای گوید که اگر جگر در البستان بیشتر باشد لا یشد
بر آنکه سبب با صحت او و وقت طبوبات و روح باصره است که افوا و او شعله قبل انتقاش صورت از استغرق گردانند و نشان این بسبب قلت اشک و خفت عمومی شده است
و اگر حکم و در حصول سال متساوی باشد کثرت صحت یابد و کذا اگر در رستان پادیه شود علاج در ترطیب دماغ و تخلل خون از داخل و خارج کوشند مثلاً با سبب
لحا با سبب قول شیر و تخم شش سفید شربت نیلوفر یا شربت بنفشه و شربت عناب یا شامند و کشنیز خشک سماق منقی آله هر یک سه ماشه سفوف سوده
باشیر کا بکوشش باشد شربت نیلوفر و قوله دادن نیز مفید است و نوشیدن آب تر بوز و شیر و آب نارین مع شکر و گلاب شیر و تخم خرفه با کمی از اشیر مذکور و نیز
حدت مستند و صندل سفید گلاب ده سر کرده بر سر طلا نمایند و یا العاب بزر و بهدانه بر صد غنیم طلا سازند و سرکه گلاب سماق در گلاب پیچ منخل کرده در چشم کشیدند
عظیم الاثر است و گلاب سر کرده و یا شیر و خمر و چشم قلمو کنند و کا فور درین باب شدید النفع است و شیر و خمر یا شیر و زعفران بنفشه نیلوفر و رطلن تخم کدو و در چشم
چکانند و اندکی کا فور و شیر و خمر از العباد مان مذکوره و یا سفیده پیخته مرغ حل کرده در چشم چکانند بسیار نافع است و مسکه و روغن بادام و کجند نیلوفر بر سر
یا با بونه اکلیل الملک شش تازه و یا بنفشه با بونه خطمی نیلوفر جو شانه اندک انکباب کنند و آب آن بر سر نیزند بعد روغن بادام بالند و ایضا ترطیب تقویت
دماغ با غذیه مرطبه چون زاده مرغ نمایند و تخلل خون با غذیه لزجه مثل برسیه کله یا بچه دنان تابد و ال ماش مندی کنند و کا بود کشنیز خشک ترد طعام زاده اندازند
و از قو اگر انگور و انجیر تر و خیاب بخورند و در آب سرد غوطه زده چشم در آن بکشایند و شیان روی با شیر زنان برود و حصرم در چشم کشند یا بشنا و تخم مسکه
در آب میان لعل و گلاب پروده الکحال نمایند و آب شیرین نیم گرم تمام کنند و شیان بعضی که قدری کا فور و افیون آن داخل کرده باشند در چشم کشیدن و افیون
گاه گاه خور و نید بود و بهر ترید تقویت دماغ و بچه در علاج امراض دماغی حار و صدام حار و سرسام گرم گشت همه مفید است و شربت شش و شراب کثیر المزاج
و دحوال و حمام بطور غلبه کثرت رختن آب متبل بر نافع و خلطه گلاب و روغن گل سرکه و دیگر نافع تقوی مزاج و بوییدن طیب بارده و یا عین زده خیلی موند

و استنشاق بر و غن کا و یار و غن نیلو فروا کنال سوت بکلاب سائیده و مولاقت اقتباس گوید که طباشیر سنگ محک سرته سفید بر یک یکا شمشاد در و غن
کا خوشخاش و که و هر یک سده باشد و در چشم کشند و شیر زن بر و غن بزده بر برابر گرفته در بینی و گوش بچکانند و سفوف از کشف خشک و سماق و آمله هر سه برابر
و نبات میخند آخته و دوشقال شیر و کن نقشه یک که و تخم کاهو چهار باشد و در شربت به و نیلو فروا یک که و تخم شترتی هفت باشد و هند و غذا قلیه و قوریزه ناله نباتی سازند
در و سه هفته صحت میشود و صاحب نرسه گفته که چکانیدن خون بال کبوتر از جربا است و هفت صطفوی نوشته که در آب سرد غوطه زده چشم در آب کشاید از
کلاب و غن گل و مکره نخل سازند و از اشپای حاضنه و مکره و حریفه و شیرینی شند و شراب کنند و حرکت و هم و حزن و تعب و جماع کثیر و نظر بستیست
اقتباس و شنی و سائید متفرافات اجتناب رزند و آنجا که آثار وجود خلط حاد در دماغ یافته شود بعد از طیب تنقیه آن نمایند و هر خلقی لا علاج است

التسلع و انتشار

التسلع عبارت از است که غلبه عصبیه یا عصبیه مجوفه از مقدار طبیعی و سبب تر شود و انتشار از آنکه نور با صرد در آن منتشر گردد و این عرض التسلع است و فرق التسلع و انتشار
است که در التسلع عصبیه پراکنده گی نور و اجزای چشم پیدا میباید بکلاف التسلع ثقیله که در آن تمام چشم سیاه می نماید و بکلاف های این مرض عصبیه صمد شدیدی است
یا اثر اسبیب آمدن خلط غلیظ یا بجات حاده غلیظه و عصبیه یا ثقیله حادث شود و یا بعد سبب خارجی چون ضربه و صدمه چشم یا اسبیب کشیدن یا غلبه عصبیه است
اطراف یا تفرق اتصال عصبیه افتد و گاهی سبب او و نفس صدمه بود و این با اکثر کثرت طوبت بیضیه یا از پوست عصبیه یا از استلای طوبت در جوی و یا از ورم او
و یا از طوبت که باعث استرخای عضله ضاعطه نم عصبیه گردد و یا از تفرق اتصال شبکیه باشد و التسلع طبیعی بود یا عارضی در هر دو صورت اشیا ضعیفتر نمایند و گاهی
بدان حد رسد که چیزی بنظر نیاید و بصارت با کل باطل شود و این نگاه است که التسلع تا اقلیل رسد یا تفرق اتصال در عصبیه یا در شبکیه افتد و گویند که از انتشار کمتر
ضعف بصرد و اکثر از با بصیر عارض میشود و تشخیص سبب آن که در چنین کنند که اگر بصارت با کل باطل شده باشد و التسلع تا اقلیل نشود و پیر سنده که بصارت با کل
زایل شده باشد برچ اگر رفته بگوید از تفرق اتصال عصبیه یا شبکیه باشد و اگر بصارت ضعیف شده باشد و یا در و ضربان و تپ صمدی باشد و ورم عصبیه بود و اگر این عوامل نباشد
حال تقدم و عرض صمدی یا سرسام یا اثر پیر سنده اگر مرضی از این امراض بیشتر عارض شده باشد سببش همان باشد و الا از حال سیدین ضربه یا صدمه سوال کنند پس اگر مرضی از
آن کند سبب او همین باشد و الا بسوی چشم نظر کنند اگر چشم لاغری خشکی و انقباض سیاهی چشم در گرد و دو پنجه کام سنگی و ریاضت و گرمی هوا یا زاده که شاد گرد و دو پنجه
اشتهار کند و نزد بردت و طوبت هوا و صبح و شب استعمال نذیه و او و پیر طبع کتر و تنگ تر گردد و تقدم سهر مفرط یا استفرافات اتفاق افتاده باشد سببش پیر سبب
و اگر با وجود انتشار نور و طبقات عین مجوف و براندگی چشم و بعد حدوث نزلات و وزان بار و طوبت با نقل بود از استرخای عضله ضاعطه نم عصبیه باشد و الا از مرضی پرسند
که گاهی خیالی پیش چشم میسوس میشود یا نور استلا و لغو خواب فرق در بصارت و در ویت اشپای قریبه بعینه تفاوت معلوم میگردد و یا ناکه گویند که پیش و بی چنان است
که در آب استاده ام و در حالت شکم سیری صبح و شب بعد خواب ضعف در بصارت غالب میشود و رجوع و ریاضت و وقت دوپرو گرمی هوا و بعد حمام یا بضعف چشم میگردد
و چیزهای بعینه بصارت با شبپای قریب خوب تر نظر آن آیند سببش کثرت طوبت بعینه باشد و اگر از این علامات هیچ یافته نشود و مرضی همین قدر بیان نماید که نبات از مقدار
کوچکتری نمایند و ضعف در بصارت و طوبت عین سیلان اشک بود و بدن الم و سرفه تدریج چشم محسوس گردد و قریبه تر قع نماید و لون سیاهی چشم مشتند گردد و پیش اشک
عنبیه از طوبت باشد علاج التسلع طبیعی آنکه از تفرق اتصال شبکیه بود و الا علاج سست و عارضی اگر از پوست عصبیه بود قبول بعضی آن نیز لایزال است تدبیرش ترتیب چشم است
بر طبابت بدستور یک و ضعف بصیرت بی سل العین خواب آمد و شرب آب آشپز یا شربت نیلو فروا بنفشه و دوشیدن شیر سرد در چشم و تسهیل بر و غن که و بنفشه نیلو فروا و طوبت
بکام طوبت تغذیه با غذای طبعی که شست حلال چوزه مرغ فریه و زرده پیچیده نیم شربت نافع بود و اگر پیر سست دوی باشد تنقیه خلط یا بس کشند و قلیح سده نمایند پیش و حشاش
طوبت بنفشه نیلو فروا و مقشدر بر سر زنند و از مشی در آفتاب از جماع و اغتسال آب شور و سفر و بای شور و شم نطفه و کبریت مانند آن منع کنند و وقت خواب آب و باقلا و یا خضر
نمایند و در شیر و شراب سرشته بر چشم نهاد سازند و روح طیب معتدل به پیوند و بطرف سهره پیوند و سرور و فرست اختیار کنند و گویند که شراب پیش شیر لایح شدیدا دفع صرت
و اگر این حالت پیشان باشد باقی از شرح و اگر از ورم عصبیه باشد علاجش مثل علاج ریه راجع بود و نرسه برگ موق اگر و حاست مؤخر سر و اتصال با دو حله منصفه سفید بود و هر چه

ناید

و استنشاق بر روغن گاو یا روغن میله فرواکتال سوت بجلاب سائیده و متوکلن اقتباس گوید که طبیا شیر سنگ محکم سر سنفید بر یک یا شش سائید در روغن
 کاه خوشخاش و که و هر یک سده باشد و چشم کشند و شیر زن بر روغن پزده بر برگرفته در بینی و گوش چکانند و سفوف از کشش خشک و سماق و آمله هر سه برابر
 و نبات نیمه و ششقال با شیر و گل بنفشه یک که و تخم کاه و چار باشد و شربت به و نیلو فرس یک که و تولد تخم شربتی هفت باشد دهند و غذا فلیه و قوریز غالیه نباتان ری
 در دوسه هفته صحت میشود و صاحب نرجه گفته که چکانیدن خون بال کبوتر از جربا است و هفت صطفوی نوشته که در آب سرد غوطه زده چشم در آب شایند از
 کلاب و روغن گل و سرکه لخته سازند و از اشپای حامضه و مال و حریفه و شیرینی شربت و شراب کهنه و حرکت و هم و حزن و تعب و جماع کثیر و نظر بسوی
 اقتاب و شنی و سایر متفرقات اجتناب رزند و آنجا که آثار و جود خلط حا و در دماغ یافته شود بعد ترطیب تنقیه آن نمایند و هر خلقی لا علاج است

التمساع و انتشار

التمساع عبارت از است که القبه عنیه یا عصبیه مجوفه از قده الطبعی وسیع تر شود و انتشار آنکه نور با صرد در آن شش گرد و این عرض التمساع است و فرق را التمساع عصبیه
 است که در التمساع عصبیه پراگندگی نور و اجزای چشم پیدا میابد و اختلاف التمساع ثقبه که در آن چشم سیاه می نماید یا بجهت کماهی این مرض عقب صراع شدید یا
 یا اثر بسبب آمدن خلط غلیظ یا بخارات حاد و غلیظه در عصبیه یا ثقبه حادث شود و یا بعد سبب خارجی چون ضرب و صدمه چشم بواسطه کشیدن طبعه عصبیه بسبب
 اطراف یا تفرق اتصال عصبیه و گاهی سبب او نفس حقه بود و این بازگشت طوبت عصبیه یا از یوست عصبیه یا از امتلای طوبت و جود و یا از ورم او
 و یا از طوبت که باعث استرخای عضله صاعقه نم عصبیه گردد و یا از تفرق اتصال شکبیه باشد و التمساع طبعی بود یا عارضی در هر دو صورت تشبیه صغیر تر نمایند و گاهی
 بدان حد رسد که چیزی بنظر نیاید و بصارت با کل باطل شود و این نگاه است که التمساع تا اکلیل رسد یا تفرق اتصال عصبیه یا در شکبیه افتد و گویند که از انتشار و گستر
 ضعف بصرد و اگر تفرق با بصیر عارض میشود تشخیص سبب آن که در چندین کنند که اگر بصارت با کل باطل شده باشد و التمساع تا اکلیل نبود پس سبب که بصارت فحشه
 زائل شده یا بستر چ اگر و فقه بگوید از تفرق اتصال عصبیه یا شکبیه باشد و اگر بصارت ضعیف شده باشد و یا در و ضربان تشبیه صاع باشد و از ورم عصبیه بود و اگر این عوامل نباشد
 حال تقدم و عرض صاع یا سرام یا اثر بر سنداگر مرضی از این امراض پیشتر عارض شده باشد سببش همان باشد و الا از حال رسیدن مرضی یا صدمه سوال کنند پس اگر مرضی قرار
 آن کند سبب و همین باشد و الا بسوی چشم نظر کنند اگر چشم لاغری خشکی و خفاص میاید چشم هر که گردد و چشم گام سنگی و ریاضت دگر می تواند یا ده کشاده گردد و وضع چشم
 اشتد و کند و زرد بودت و طوبت هوا و صبح و شب استعمال اندیز و او پیر طبعه کتر و تنگ تر گردد و تقدم سر مفرط یا استقرار اتفاق افتاده باشد سببش یوست عصبیه یا
 و اگر با وجود انتشار نور و طبقات عین جود و بر اندگی چشم و بعد مدت نزلات و وزان بار و طوبت با ثقل بود از استرخای عضله صاعقه نم عصبیه باشد و الا از مرضی پرسند
 که گاهی خیالی پیش چشم محسوس میشود یا نود در اعتلال و بعد خواب فرق در بصارت و رویت اشپای قریبه بعینه تفاوت معلوم میگردد و یا نه اگر گویند پیش روی چنان خیال استقامت
 که در آب میستاد و ام و در حالت شکم سیری و صبح و شب بعد خواب ضعف در بصارت غالب میشود و رجوع و ریاضت و وقت دوپرو گرمی به او بعد حمام یا بضعف چشم میگردد
 و چیزهای بیه نسبت با شپای قریب خوبتر نظری آیند سببش کثرت طوبت عصبیه باشد و اگر ازین علامت هیچ یافته نشود و مرضی همین قدر بران نماید که مریات استقامت را
 که چشمی نمایند و ضعف در بصارت و طوبت عین سیلان اشک بود و بدون الم و سرخی تدر و چشم محسوس گردد و قریبه مرتفع نماید و لون سیاهی چشم مشند گردد و پیش امتلا
 عنبیه از طوبت باشد علاج التمساع طبعی آنکه از تفرق اتصال شکبیه بود و الا علاج است و عارضی اگر از یوست عصبیه بود بقول بعضی آن نیز لا بر است تدبیرش ترتیب چشم است
 بر طبابت بر ستور که در ضعف بصیر بسوی سل العین خواهد آمد و شربت اشعیر یا شربت نیلو فر یا بنفشه و دوشیدن شیر سرد و در چشم و تسطیر روغن کدو و بنفشه نیلو فرو و طوبت
 بحام و طبابت فدیها غلیظه و طبعه شل گوشت حملان چو زهره مرغ فربه و زرده بقیه نیمه شش نافع بود و اگر یوست باوی باشد تنقیه خلط با لبس کنند و صبح سه نه یا بنفشه و شش
 و طبابت بنفشه نیلو فرو و جود مقشیر بر سر نریند و از ششی در آب زجاج و اغتسال آب بشو و سفر و بای شود و شمع نقطه و کبریت مانند آن منع کنند و وقت خواب و باقلا و یا غفر
 نان میوه و شیر و خزان سرشته چشم نهاد سازند و روغن طیب معتدله بسویند و بطرف سبز و بپزند و سرد و در وقت افتد و گویند که شراب بقیه شیر القراج شدید النفع است
 و اگر این حالت مشایخ باشد باقی از شرح و اگر از ورم عصبیه باشد علاجش مثل علاج رمد خار بود و در گ موق اکبر و حاست مؤخره و اکحال با و د و حمله منصفه میگوید و هر چه در

در بعد طعام بام روید چند ناله عرق نیاورد و روغن نیلوفر و روغن کدو بر سر باند و روغن بادام و نیلوفر و بنفشه کدو و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
در بینی و چشم قطره کنند و بنفشه و نیلوفر و روغن کدو و روغن بادام و نیلوفر و بنفشه کدو و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
و چشم در آن کشادن چند مرتبه سخت سودمند است و زعفران و شیرین بیان و در چشم کشیدن و درین باب تمام دارو که در کتاب کمالی بدان خوانده و روغن بنفشه و روغن
روغن گل و اکتال السیر و صفتی و مر و اریذنا سفید و بسدر و باب کل سرخ و ابیسم حرق نافع است و از جمیع مستغفرات و محلات و اشپای یا بس و جوع و جماع
و ریاضت و تعب و حرکات نفسانی و اغذیه بخره و هوای گرم و تابان و گرم و آب و روغن و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
و اجتناب از محلات و جماع و غیره اصلاح مزاج و در این عین تقویت معده و کبد و روغن و عین شمش طویب مناسبه و تقویه و دوام فرج و سرور و نظر
بسرور و دوام اکتال السیر و مر و باب عوج یا بصیر و کل سرخ و آب و روغن و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
و گوشت بچه گاو و آشامیدن با شیرین ششانی و احتراز از نظر کردن با شپای مجبور و روغن ششانی بسیار روشن برانی و خطوط خفیه و قوی سرخ و ششانی
و اکتال السیر و مر و باب عوج یا بصیر و کل سرخ و آب و روغن و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
شیات ایضاً در شیرینان حل کرده نافع است اگر چنانچه طویب مذکور باشد اکتال السیر و کل سرخ و آب و روغن و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
آب با دیان تازه و روغن چشم چکانند و اگر با پوست حرارت باشد در پیش بپوشانند استعمال ضرورتاً هر دو مرتبه و در طبه بنفشه و گوشت بزغال و مایه ترانه
و تا اول کاه و خیار و کدو و اسفناخ و اگر با پوست است خطوط و محض باشد فخرج آن نمایند برفق بشن و با الجبن و بعد از آن بترطیب کنند و با جمل علاج ضعف البصر و شپای بسیار
دشواریست و لا سیما پوست که در طبقه بود علاج او صعب باشد و ساهمی گفته ضعف البصر که از مقاسات امراض حاره می افتد علاج او بشرب لفظول و روغن شیرین
و استحمام و ترطیب است و در گرم پس آن باشد و جالینوس گوید که هرگاه از استقصای نظریه ی آفتاب بصر ضعیف شود و باطل گردد باید که دوی او را از بنفشه و روغن چشم بپوشانند
خالی نباشد و آن هر دوی آنها بصر است و بعضی گفته اند ضعف البصر که از نظر در آفتاب واقع شود بشرب خواب طویل علاج کنند و آنجا که سبب ضعف البصر بسیار گریستن و نایب است
باشد و روغن بنفشه و روغن نیلوفر و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
علاج ضعف البصر از کدو و غلظ طویب و بعضی گفته اند که در ضعف البصر که از مقاسات امراض حاره می افتد علاج او بشرب لفظول و روغن شیرین
آن نمایند بطویب و از مقاسات امراض حاره می افتد علاج او بشرب لفظول و روغن شیرین
بسیار هر یک در دم با روغن بصر و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
و افستند و اسفند و قدری و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
و سره سیاه برابر آینه و چشم کشند و گوشت ماکیان فریه و حلوان غذا سازند و ترک عشا کنند و بران قدر طعام اقتضای زمانه که مورت است استلا نکند
و استحمام نمایند و تدبیرین قدم و تلمیح آن وقت خواب از پیروز و روغن بنفشه و بادیان تر و تدبیرین و صباخ و سائر اطراف از او از بند و اجماع و روغن
عنیف و از حل جزیری بر سر و قرب آتش و از مولدات سودا مثل عدس و باجنجان تره تیزک و گوشت گاو و سرکه و اغذیه ماله حریره احتساب کنند اگر از سبب
مفسول درم زنجبین نیم درم بسدر و درم پوست بنفشه و درم سرگین و درم مر و اریذنا سفید و دو لث درم سائیده پنج روز در چشم کشند و بعد روز
شیات مرارات و باز پنج روز کل نکور و بعد از آن در چشمین امراض آنک گردد و کدو و غلظ بنفشه و نافع است و آنچه پراستدای از نزل الما سفید است حسب حاجت
بعل آزند و ایضا اگر غلظ طویب بصری سبب داده محال باشد معاجیه است فراغ آن داده بشال باج و لو غازی و حسب توقایا کنند و همچنین عکبکه از غلظت و روغن ششانی
و جگر از آن و مانند آن ساخته باشند بعد از آن با لطافات استعمال نمایند مثل حرکات و شربک و بنفشه و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
و اشغال آن از آنچه سبب مزاج حار یا بس باشد تعدیل بکنند و ما را الشیرین با بنفشه و روغن کدو و روغن بادام و روغن نیلوفر و روغن گوسانند از انداختن این بنفشه و روغن
و آنجا که طویب فضل یا افراط جماع باعث تکرر طویب بصری باشد تدبیرش از قسم اول ضعف البصر و آنکه از پوست باشد استنباط نمایند و ایضا و تکرر جلیه
و بعضی که از مین جفاف باشد ترطیب مزاج با غلظ طویب مثل اسفید با جات از محوم جدی و با قلا و اکان جدی و اطراف او بطویب و بشیر و ششانی
و جوزا یا ششانی و سید گندم که در آن کرم جدی صفار و بچه ماکیان انداخته باشند و گوشت بزغال و ماش و عسرو با قلا و ششانی و ششانی و روغن کدو

شیرین اسفناخ و لو خیا و آشناسیدن اثر بر مریه مثل شربت بنفشه و نیلوفر یا شیر خرفه و ما و القرح و مانند آن شرب یا الشعیر و شیر خر و سوطا بر و
بنفشه که و نیلوفر و شیر و خزان نمایند و شیرین خوار بر مریه جدی وقت خواب بر سر نهاد کنند و در آب عسل الراعی جو متشربت آب و گرفته قدری سفید می
رقیق و اندکی روغن بنفشه در آن اخل کرده بچنانکه صبح و شام و چشم چکانند و بنفشه تر و نیلوفر و مانند آن بوبند و قطره لالت و اولادیه و در خاتمه
بکار برند و چیزی که بر چشم و اشک و در و ملا و چشم اخل کنند و از جاع حذر نمایند و اگر بسبب حرارت قوی و جلیبید و یا عدم و حصول غلبه بر آن باشد
ترطیب تبرید آن نمایند و تناول الشعیر یا شربت شفاش یا آب نارین آشناسیدن شیر تخم خیارین که و شیر خرفه و شربت بومون یا نیلوفر و عرق نیلوفر
و آشناسیدن آب خیار یا آب که و یا شیرین تازه و و شیده باشد و سوطا و شیر و خزان بار و روغن نیلوفر و بنفشه و چشم بلباب بر قطره نای رقیق و شیرین
و تقاریر و خول حمام آب شیرین بکیرم و ابضا آنچه از کثرت جاع بود و لا جور و مغسول طباشیر بر یک یک باشد و در آن شکر و روی ساده یا لولی و صفت باشد و آینه
ورق طلا یک عدد پیچیده با شربت سیب شربت یا قوت ملوچیان هر یک دو توله و گلاب عرق کیوژ و عرق عنبر هر یک چار توله با صافه تخم و تخم شک یا شربت
بهفت باشد بنوشند و چون لبو صغیر یا خیمه و وارین خورد و اخل خمر سر و شک بر آن بروغن ادام آینه از جاع است و خدای قوی دماغ خوردند مثل قلیه قورمه بر غله
و قلیه گسی بنان خشکار و دماغ همه حیوانات پرند و چرند که بروغن باده گاو بچند باشد و ابضا در ضعف بصر از خشونت جلیبید و تقیه دماغ یا شیبای متوسطه و
مثل فسنتین و گل سرخ و صلیک و صبر کنند پس غرغره بمری و بنفشه و مانند آن کنند و بهر تقدیر فراج و از آن خشونت اندکی مواظقت معتدله مثل فروج و تیه و دراج و زردی
نیم شربت مانند آن اختیار کنند و بعد روغن بنفشه شیر و خزان سفیدی پیوسته و برین چکانند و فاده بروغن بنفشه و گلاب تر کرده بر چشم نهند از این صفت که بنفشه و تخم
علی الج ضعف بصر از ضعف دماغ و حرارت غریزی و این قسم بنفشه و فاده بر چند که این لا علاج است مگر بهت عدم از دیا و و خطا باقی اگر ممکن باشد اول تنفید بر
و دماغ کند و بعد گاهی برای جملای چشم مثل شادنج و کف دریا و بلیله زرد و مجموع در چشم کشند و گاهی برای تقویه چشم مثل سر و و توتیای کرمانی و کل غریزی کل اب و بوی
و مانند آن اخل نمایند و اگر تخمین فراج دماغ مطلوب باشد باده مان چاره و حرارت سوطا نمایند و بر آن سرف در آن زیر اگر اسعاط بمرات حتی المقدور رجاء نیست
و استعمال مبررات سوطا نبرد و مریه اصل بکار نبرد که بر حاسه تبلیه و تولید رطوبت فاسد بقدم دماغ و ششام می کنند اگر چه در دماغ حرارت و تبلیه بر این سبب
ارتفاع بخار است از معدن بوی اس می باشد فراج دماغ ششام باطبخ بار بود و استحمام و رختن آب بکیرم بر سر نهاد معتدل ششام نافع بود و قبول ششام از او و پیچیده بر
ششام و کسی که ضعف بصر از جاع و مانند آن باشد این است که توتیا و فاده رجاء است بمانند روغن بلسان یاده از آن آینه زرد و در شراب بقدر حاجت بسایند
و بر دارند از طلا و س گوید که در ضعف بصر ششام شانه نمودن در بوی سر بر روز چند مرتبه و همچنین بالیدن اطراف و آشناسیدن شربت فسنتین قبل از طعام
و بکچین فصلی و تعطیس و استعمال غرغره خردل سفید است و ترک جاع با لمره و وسائر یا ضرات بدینیه و نفسانی و ترک استغراضات و نظر نمودن بچیزی شیبای روشن
بلاق و خنی و نقل نمودن بچیزی معتدل اغذیه لطیف و مریه و فوج و مراعات اکل غذا و حفظ اوقات او تا تخمه نکند حافظ بصر است باقی است
علی الج ضعف بصر از نظر قریب آفتاب در وقت کسوف یا از نظر طشت پر آب که در ساعت کسوف شجاع آفتاب در آن افتد پس اگر شجاع او
در تخمه از کرده باشد با و معه و الم بود اگر مانع نباشد بسبب حساسیت یا ریح و قوایا و وجب صبر تقیه کنند و فقه قیفال از دست مقابل چشم در و مانند نمایند
و اگر الم در هر دو چشم باشد فصد از دست راست کنند بعد از قرار و در حرارت قوی دالت کنند بر شرب ما الشعیر و ام کنند و از غذا بر مروت
اقتصاد و روز در دو خان روغن بنفشه زرد البحر اقلیمیای فقر و صغیر فارسی نشاسته کثیر ادم الاخوین کل شل و ذی یعنی مغربی و کل اصفر مانی و توتیای هر چه
یا حشری مساوی گرفته پیچیده شیر خرفه اخل کرده در آفتاب گذارند و هر روز قدری شیر خرفه اخل کرده باشند حتی اگر پیچش با رقیق شیر کرده شود پس
خشک کنند و بار دیگر بسایند و بپزند و خوب سر به سانند و صبح و شام بمیل و چشم کشند پس اگر چشم چرک بسیار آید و سرخی منظر ظاهر شود علاج بر سر آید
و شیرین شکر و عسل و بومون و صبر و سوسن و دانه کثیر سفید یک انگ بهمانه نیم در نیم گرفته و بنفشه کنند و بر آن درم شیر خرم یا شیرین زان بر بزند
و بر آتش گذارند تا غلیظ گردد پس سر و کرده سه قطره در چشم چکانند و چند وقت هر وقت که آید از فرو آورده سر و کرده چکانند و هرگاه سرخی زایل شود و چرک
کم گردد شیان ابضی به عدد و شیرین زان گذاشته و چشم کشند و اگر کفایت نکند و در ابضی آینه زان مثل مرم هم کرده و در چشم کشند بچیزی که مقدار اصل از آن
بمیل گرفته زیر پلک اعلی گذارند و چشم فاده و گلاب تر کرده بعباصه بر بپزند و ساعتی بر پشت بخوابند پس چشم را پاک کنند و هر روز سه بار عمل آید و هرگاه

ذکر او و به هر که به مقتوی بصر که اکثر اقسام ضعف بصر را نافع است آنچنانکه لوی که بهت ضعف با صبر و سبیل جرب و شتر ناز سفید بود و تو تیا
کرانی شش شش سوخته ششسته هر یک درم مروارید ناسفته شش درم باریک درم صلایه کرده در چشم کشند برو و جالینوسی که بغایت تنگی حافظیم
و قاطع دمه و قاطع بیاض و جگر و جرب و مزاج و ارام مسته و فلفل و دار فلفل شادنج مفصول مغناطیس سوخته مفصول هر یک نیم جز و تو تیا می کرانی
سافوج هندی سمن و سوخته هر یک یک جز و باقیها ماز و شش خام از زوت کف در یا هر یک ربع جز و باریک ساخته بآب انارین پنج مرتبه پرورند و در هر مرتبه در
اقتاب گذارند پس در ده چشم کشند پرو و پارسی قوت با صبر و بفراید و خاورد و چشم کشند شاید تو تیا مار قشیشا اقلیمیای نقره هر یک پنج درم سنبل
سافوج هندی زعفران هر یک یک درم مروارید ناسفته دو درم کافور دو انگشت شش یک انگشت صلایه کرده استعمال نمایند پرو و برای تقویت بصر
و خنجر صفت آن پوست پیچیده مدبر چار و درم حنظل یکی سه درم زعفران دو انگشت درم کافور یک انگشت کوفته بخته استعمال نمایند جوهر سمرقند البیضا حکیم محمد رضا
خال حکیم علویان لیل پریشانی فیروزه بنفشه پوری شادنج و سمن مفصول قریش ششای و سمن سفید ای قلمی ششسته نشاسته بر یک یک درم مروارید ناسفته
دو درم بسط حنظل جلا شیر سفید و دهنه قرنگی افاقیا حنظل یکی هر یک یک نیم درم از زوت مدبر و نیم درم پوست بلبله زرد سه درم کافور قشیر
یک انگشت سمنه اصفهانی آب غوره پرورده ده شقال سوسن مقرر کحل سازند حبس و ل حکیم شریف خان بخت اکثر امراض چشم و تقویت بصر
و افح میانس ست زرد چوبه بخیل نخل گرد پوست بلبله بای بزرگ سنگ بصری اصل السوسن نمک سنگ مو قه هر یک یک درم مثل سمرقند
آب برگ نیم و شیر زرد سیاه و آب کهنه و خمیر کنند و یک شمشک بکارند و در چشم بکارند و در سایه خشک ساخته بکارند بخت پرو و آب کافور
و برای بیاض کمنه با شیر که توه و بخت گل چشم نو با شیر عورت و جسته امراض دیگر با شیر زرد سیاه و برای دهنه آب با دیان ساییده و چشم کشند
حب و دیگر زعفران سمرقند سفید و اچینی آشفته کافور و دار فلفل سافوج هندی نارمشک برابر گرفته باریک ساییده حب سازند و در آب سرد
ساییده و در چشم کشند ایضا برای ضعف بصر و سبیل دمه سفید غنچه یا سمن کهنه در یا مغز تخم نیم هر یک سه ماشه فلفل گرد و بست و یک عدد در
آب لیمو و پاس کهر که کرده حب بسته دارند و صبح آب ساییده و در چشم کشند ایضا برای ضعف بصر و سبیل دمه سفید غنچه یا سمن کهنه در یا مغز تخم نیم هر یک سه ماشه فلفل گرد و بست و یک عدد در
سنگ بصری اصل السوسن قشیر ساوی کوفته بخته حب ساخته بآب سرد و در چشم کشند و و انچه حکیم علی در رساله معجزات خود مینویسد که در جمیع
امراض چشم نافع است و مجرب الا در سبیل و نزول آب که تجربه نشده و در او اکل رند نیز جائز نیست پوست بلبله کف در یا چشمیزک شیر ماده شیر که
در بیابان خشک شده می یابند و زاج سفید و کات هندی هر یک چهار جز و تو تیا می هندی جز و بغایت نازک بسایند و آب شایات سازند و در
چشم کشند و در و ما میران بخت اختلاج دائم چشم و امراض بار و فرمونه و تقویت بصر بغایت مجرب است زنجبیل قرفل با میران فلفل
دار فلفل تو تیا می کرانی مفصول صغ عربی جمله را بر کوفته بخته استعمال نمایند و ششائی نافع ضعف بصر و سبیل و جرب و ظفر و بیض
فرز شادنج مفصول مس سوخته اقلیمیای فقه نمک هندی پوره ارمنی هر یک چهار درم فلفل سیاه فلفل سفید کف در یا هر یک سه درم
دار فلفل صبر سنبل الطیب قرفل هر یک چهار درم زنجبیل شجره نیل هر یک دو درم زعفران نوشادر هر یک یک درم مثل غبار صلایه نمایند
و اکتفا کنند سفوف که ماله نافع ضعف بصر مقتوی دماغ آمله در شیر بچو شانند که شیر جذب شود پس خشک نموده سفوف سازند و نبات
برابر آمیخته هر روز یک توله بخورند سفوف با دیان که ضعف بصر اسود مندرست و هر که برین اوست نماید از ضعف بصر ایمن باشد
و هر که در علت کوری در پیری مبتلا نشود با دیان دو درم قند سفید برابر آن کوفته بخته هر شب وقت خواب بچین قدر خورده باشند شربت سمن
سفید ضعف بصر نافع طبوت دماغ نافع انچه از دماغ گل مندی پا و انکار شکر سفید شده یا در یک نیم آثار آب تر نموده صباغ بچو شانند هرگاه
آب سوم حنه صاف نموده شکر سفید آمیخته قوام شربت نموده بخورند خوراک ناچار توله ششیا است یا سمن نافع اکثر امراض چشم خواه در طبقت

وطلوبات خواهد در ماقین باشد خصوص وقتیکه احتباس مواد باشد و نافع ظفر و سیل و در معین نوشته عین یا سیمین سر نه سنگ بصری توئیای مار و گز
زعفران شور و شکلی منفر تخم سر سیمین همه مساوی کوفته از پارچه بافته گذرانیده در سنگ سماق یا شیر و لیمون تا یک هفته حتی کرده شیاو ساخته گاه از
و آب بنین بر سنگی که سائیده نشود سائیده با سیل جسته و چشم کشند و اگر چشم کل یا پرده باشد یا سوزی شوره ریخته باشد آب وین سائیده صبح از خواب
برخاسته بکشند شیاو که جسته نشاوه و ظفر و اکثر امراض چشم نافع فلفل دار فلفل قرنفل توئیای سبز هر یک نیم جزو و امیران چینی مرکب شک
حضض بندی هر یک یک جزو سنگ بصری سر نه سفید سر نه سیاه هر یک پنج جزو کوفته بچینه سه روز در آب لیمون سائیده شیاو سازند این شیاو
جسته ملکت و غیره امراض معمول است نیله تیره و تیره شده باشد کف دریا اصل السوس سر نه سفید آمله سفید مغز بلبله فلفل سفید و امیران چینی توئیای مار و
پوست بلبله هر یک شش ماشه یا کسود و عین سنگ بصری هر یک یک توله آب غوره یا آب باران شیاو سازند کل برای اکثر امراض چشم
چون ضعف البصر و سر نه و حرمت و بیاض و ظفر و سیل و جرب و عمل است پوست بلبله زرد پوست بلبله آمله هر واحد بقدر نیم رطل گرفته در دو
رطل آب شیرین یک شنبانه روز تر کنند و آب صاف گرفته جسته بقدر نیم پاؤیک صد و بیست بار گذارده در آب مذکور سرد نمایند که بقدر
دوام ماند از آن جسته مساج سازند و در جوب نیل نصب نمایند و شوره قلی سفید گرفته از آن مساج بار یک بسایند که رنگ بشوره سیاه گردد
و چشم کل نموده باشند کل قوی عین نافع امراض چشم و روشنی چشم افزاید معمول است فلفل شازوه عدد و در فلفل شصت عدد و غنچه یا سیمین پنج عدد
کل کوبیده شش عدد بار یک سائیده بکار بند کل که حکیم کل خان برای خواب مجاری که بهادر تیار نموده بود و جهت تقویت بصری جرب است
و بقایای رید و سر نه را نیز نافع صد و شصت چهار ماشه توئیای کرمانی مغسول است ماشه نبات سفید شش ماشه در گلاب یا عرق باویان کل کوب
سر نه سازند کل از تالیف حکیم شریعت خان جهت تقویت بصری و جذب رطوبات و بقایای رید و سیل بسیار تحسین است سر نه اصفهانی دو توله
مروارید سائیده سنگ بصری هر یک شش ماشه بسد که شقال شاد و پنج عین مغسول چهار ماشه ادویه را علحده علحده بار یک نموده در گلاب خوب
حل ساخته بکار بند این شیاو جسته کشته که از جی نگر می آید یک توله سر نه دو توله مروارید نیم توله شیاو مابین نیم توله ادویه جدا جدا سائید
بعد مخلوط نموده در آب باران یا گلاب بسایند و بعد آرند برای تقویت و ترید بصری بقایای رید و سیل و سر نه نافع است کل معمول و مجرب حکیم
ممدوح جهت روشنی چشم و رفع غبار یعنی دهند و بقایای رید و تقویت بصری و صلاح جسته بالی شش دانه سر نه اصفهانی یک دانه امیران چینی
مرج سفید آمله موثقه سفید هر یک یک ماشه سنگ بصری پنج ماشه گلاب یا دانه کل خام چینی شش ماشه اول جسته را در کوزه آهنی که آخته از کل
کشته از پارچه بافته گذرانند اگر چیزی با ناز باز آید بکشند تا بهمه شسته شود در نیم پاؤیک گلاب تر نموده دور و زنگها را رند پس ادویه شل غبار بسایند
و در جسته انداخته که کسند وقت حاجت گلاب باقی مانده را نیز داخل نمایند و هر چند گلاب داخل خواهند کرد و کل خواهند ساخت خوب باشد
و بداند که گلابی که از برای کشتن جسته مذکور است هوای کلی چینی خام که آن را ادویه داخل میشود باید کل کشته و بجان باد شاه خود استعمال نمایند
کافور یک انگه زعفران مشک نالغ ساج بندی هر یک یک شقال مروارید نالغ و شقال اقلیمیای زهری اقلیمیای فنی هر واحد شش شقال
مارقشیشای زهری توئیای کرمانی هر یک شش شقال سر نه اصفهانی دوازده شقال با این طریق بسازند که سر نه و مروارید هر دو اوت و اوت
و مارقشیشا هر یک اعلیحه علحده در سنگ سماق آب باران صلا یک توله و ادویه ای دیگر نیز بار یک مثل غبار کرده با هم آمیخته در ظرف آبلینه
مگا دارند کل متفوی استعمال در ضعف بصری از حکیم علوی خان چشم نام بر توئیای رید سر نه بر هر یک یک توله مروارید نالغ و شقال اقلیمیای فنی
و هی محرق مغسول هر یک هفت ماشه ابر ششم محرق شاد و پنج مغسول هر یک شش ماشه امیران چینی سسته ماشه و رقی ملاد و ماشه زهره آمله
زهره دوازده هر یک یک ماشه شک نیم ماشه حرق بلبله نموده بکار بند قوی و دیگر که جهت تقویت بصری و الاثر است و اکثر امراض چشم را سود دارد

درین

سرمه سنگ بصری یک توله مروارید و توله مایه ان شش ماشه مرجان یک توله و شش ماشه ورق طلا چهار ماشه غیر از ورق طلا جسمه را
 باریک ساخته چهار روز بآب بلیله کهرک کشند و تاج بار روز دیگر بگل آب کهرک نمایند و روز نهم اوراق طلا نیز بفرمایند و بگل آب بسیارند و در ظرف
 آنگین یا چینی طلائی بدارند و بیل و چشم کشند و باید که کهرک سماق یا چمق باشد نوع دیگر یادگار محبتی قاری الدین خان سرهندی سرمه سفید
 سرمه سیاه هر یک یک توله که فته در پیله کرده بپوشیده در انگشت پلاس بسوزند چون دو دو موقوف شود هر دو قطعه را در گلاب خالص سرو نمایند
 بعده مایه ان چینی زعفران هر یک دو ماشه مشک خالص و سرخ افروده بهر را در آب بادیان سبز حقی بدین نموده خشک کرده استعمال نمایند
 کل مبارک منسوب بحضرت علی کرم الله وجهه کل اصفهانی رودرم توتیای کرمانی نهک اندرانی هر یک یک گرم مایه ان چینی ربع مثقال
 کافور یک جو طریق ساختن این است که پنج عدد بلبله زر دراخته دو کرده بگویند و آب شیرین پاؤ آثار بچوشانند تا رایح بماند صاف کرده
 در همان آب او پی بسیارند تا مثل غبار شود از بارچه دارانی گذرانید و بکار برند کل بابت واسع خان می گفت که در تمام عمرش با چشم کشیده
 تا حال که عمر به نود سال رسید و محتاج عینک نیستیم چیست قسم اول دو دام ساگ چولائی دو دام قنفط دو دام قنفط گرد چهار دام برگ نیب سبز
 پاؤ آثار سنگ بصری دو دام برگ کبک و ارکلان ده عدد مایه ان نیم دام اول قنفط و قنفط اعطیه و در آب بسیار باریک سائیده در پیاله چینی جدا جدا بپاشند
 بعد از آن چیست را در کرچه آهنی بآتش تیز گذاشته در آب قنفط بپخت و بهین دستور در آب قنفط بپخت و بهین دستور در آب قنفط بپخت و بهین دستور در آب قنفط بپخت
 در آب کبک و بپخت مرتبه سرو کنند باز بگذرانند و بادسته آهنی در همان پیاله آهنی حل کنند تا که چیست مذکور خاکستر گرد بعد از آن مایه ان سنگ بصری
 سائیده داخل نمایند اگر سرمه سیاه بسیار ند برگ نیب ساگ چولائی که مذکور شد با دو دام قنفط گرد و نیم چهار دام در وقت گذاشتن چیست داخل نمایند
 و آن خاکستر را تا دو روز بر سنگ صلا پی سازند که سرمه شود پس پاچر بپزیده صبح و شام و چشم کشند در بوی گرم سرمه سفید کشند و در بوی سرد
 سرمه سیاه بکشند کل بابت راجع به سنگ چیست تقویت بصرو سبل و نزول و دیگر امراض چشم سرمه سنگ بصری هر یک یک توله چیست کشند یک توله کفنی یا
 دار بلد مایه ان چینی هر یک شش ماشه سون لخی مروارید مرجان مشک کافور بهیم سینی نیله قنوطه توتیای مارونی ناف سنگ شنب یانی برشته مرج سیاه هر یک
 سه ماشه چاکسو شیراده شیر بارچه غوری هر یک یک توله چاکسوراد سرگین گاو میش جوش دهنند و قتی که نیم بخت شود برآورد و خشک کنند و همه او و بجا جدا
 کوفته بخت در کهرل انداخته هشت روز در گلاب بسیارند از صبح تا شام بعد از چهل پس برآورد و چهل و زنگاه داشته استعمال نمایند کل برای روشنی چشم
 و رفع رطوبت نافخ از بیاض استاد مرحوم سرمه اصفهانی چهار توله مروارید ناسفته مایه ان چینی مارون توتیا کف دریا سنگ بصری بسوزند و خسته شاد و بپوشند
 رتن جوت حفص هر یک شش ماشه بدستور مرتب سازند کل مازو تقویت بصرناید و دمه را باز دارد و حله جفن را سود و بر شاد و عسی سازد هفت
 هر یک دو دام دار قنفط و مالاخون هر یک نیم گرم روی سوخته مازو هر یک یک گرم قنطاری مشک هر یک دانگی کافور یک طسوج کوفته بخت بدان اکتفا نمایند
 کل که صحت چشم را نگه دارد و توتیا ده درم شیان مایه سه درم صبر سقوطی حفص هر یک یک گرم کافور دانگی کوفته بخت آب غوره یا آب سماق پرورده در
 سایه خشک کنند و سود صبح و شام و چشم کشند کل معروف بدوا الکاتب هفت خط چشم و نشفت رطوبت و تقویت نظر سود دارد شیان مایه ان زالورد
 هر یک و رتی سرمه اصفهانی مربی آب باران دو دام بلبله زر نیم درم آب غوره انگور یک گرم کافور دانگی بدستور مرتب سازند کل الجواهر
 که جهت تقویت باصره و طبقات چشم و پلک و رفع غشاوه و دمه و جرب و سبل رقیق و انتشار نافخ و حافظه صحت عین از امراض است و صاحب نظر گرد
 که حقیر و والد حقیر این نسخه را استعمال نموده و با اعتدال اقراب سرمه اصفهانی ده درم توتیای هندی که غیر قسم حاد است و ارقشیشای دیمی مرجان سبز
 دهنه فرنگ عقیق سرخ فیروزه ورق نقره مایه ان چینی قنفط سفید سافج هندی اقلیمای نقره با طلا هر یک چهار درم سرطان خمری شش درم مروارید ناسفته
 یا قوت سرخ بسد لعل زمر در جود ورق طلا دار قنفط هر یک دو درم زعفران سه درم لاجورد مغسول و فبال مس سوخته شاد و بپوشند هر یک چهار درم

صلای کرده استعمال نمایند فحش و دیگر که همیشه در سر کار و آب زینب الیها السلام تیار نمیشد کافور نیم دانگ مشک یک دانگ نمک هندی قوت فل و الیها السلام هر یک یک درم
نمک اندرانی سافج سفیده از زینب قاضی سیاه سفید الطیب سرکه اصفهانی سرکه سرخ زعفران بسما هر یک دو درم مس سوخته امیران چینی مرصاف
نوشادر زرد چوب هر یک سه درم پوست بلبله زرد و مر و اید ناسفته هر یک چهار درم صبر قوی طری صمداره ماینا یا قوت فیروزه هر یک پنج درم کف دریا اقلیمیا
اقلیمیا یا قوت هر یک ده درم گلاب و پیاله همه را در سنگ سماق کحل نمایند چون سرمد سازد و کحل آنرا در کحل الحجام از خمرات متاخرین که در قوتیت نظر
و از آن کلمات بصیرت نذر دارد کافور زنجبیل هر یک انگلی شادنا قاتیاق حنظل شیان ماینا سلطان بصری اقلیمیا هر یک یک درم تو تیا طباشیر پنج درم هر یک
یک شقال لعل فیروزه مار قشیشا سفید اب نشاسته هر یک دو درم مر و اید بسما پوست بلبله زرد هر یک سه درم انزروت چهار درم آب غوره پنج درم
سرکه مشیت درم فحش و دیگر بصیر را قوت دهد و تیر گرداند سرکه اصفهانی سرکه سرخ زعفران مار قشیشا پنج درم اقلیمیا یا طلا دو از ده درم مر و اید
سه درم سافج هندی دو درم زعفران نیم درم صلا یکرده و چشم کشند فحش و دیگر سرکه اصفهانی یا قوت رانی مار قشیشا شافج حدی مغسول فلفل
و از فلفل هر یک و شقال لعل بخشی لاجور مغسول از هر یک یک شقال مشک بتنی خالص یک دانگ تو تیا کرمانی مغسول چهار شقال سبزه قرمز کحل سازد
کحل الحجام که حکیم شریف خان از مجربات مرکبات شاهی نقل کرده اند مشک یک دانگ مار قشیشا هر دو اقلیمیا فیروزه زرد و پنج قرنگی لاجور و مغسول
مر و اید ناسفته بسما سافج هندی دار فلفل هر یک دو درم امیران یا قوت لعل سلطان بصری هر یک سه درم تو تیا کرمانی پنج درم کحل صغری درم نیم
علی الرسم مرتب سازند فحش و دیگر مر و اید ناسفته مرجان قرمزی اقلیمیا یا قوت اقلیمیا یا قوت بلبله زرد و هندی سرکه اصفهانی
حققی سوخته هر یک و شقال مرجان سفید امیران چینی فیروزه نیشاپوری لعل بخشی دار فلفل صمغ عربی حنظل مکی زعفران شافج حدی
هر یک یک شقال سبزه قرمز مرتب سازند کحل الحجام که حکیم علوی خان در وقت مراجعت از ایران و مکه معظمه بهند و ستان در مرشد آباد بر
نواب شهابت جنگ دیوان صوبه بنگاله ترتیب داده اند با صوره قوت دهد و حفظ صحت آن نماید و حار مزاج را بسیار نافع است مر و اید ناسفته
یا قوت رانی یا قوت زرد تو تیا کرمانی مدبر از هر یک نیم شقال امیران چینی سافج هندی اقلیمیا یا قوت اقلیمیا یا قوت بلبله زرد و هندی نیم شقال سرکه
ده شقال سرکه رابا چارچ پارچه کرده مثل نخود و با قلا در دهنه میشناسد تازه ورق کرده با تش اخگر بسوزانند تا دهنه سوخته شود و سر به سجده احراق فر
پس در گلاب یا شیر خمر سر و نموده کوفته بچینه تاده روز بگلاب صلا یکرده نمایند پس یک هفته در آب بخورند و اگر زیاده نمایند بهرست
پس از آب بخورند و خشک کرده با سائادویه ترکیب نمایند یعنی جواهرات را جدا جدا بر سنگ سماق صلا یکرده باقی او و دیگر را کوفته بچینه
مجموع را یک جا بالای سنگ سماق صلا یکرده تا نیکو منروج شود پس هر دو جزو ازین یک جزو کاجل داخل نموده بچشم کشند شش ماه کاجل کوه
این است سوم سفید هفت و نیم شقال بروغن کاه و تازه گداخته سی و هفت و نیم شقال عطر صندل سبت و یک شقال که چهار و نیم شقال
در آن کند و گداخته باشند مجموع را در چراغ کرده فتنید از پارچه کتان در آن گذاشته بطریق معمول دوده بگیرند پس آن دوده را با گلابی که در آن
برگ مورد جو شانیده باشند در باون سنگی بمالت و قطر قطر داخل نمایند تا تمام جذب شده نیکو هموار گردد و پس با سرکه مسطور منروج نموده بکار
میجوان که با صوره را بغایت قوی و تیز گرداند و برای انتشار و طلت چشم و ابتدای نزول نیز نافع است زنجبیل و ج ترگی ایاریج فیهرا
هر کدام یک جزو خلطیت ربع جزو کوفته بچینه آب بادیان تازه یا عرق بادیان و شهد بقوام آورده بسوزند و هر روز بقد فتنه قوی بخورند

محلل لطفه شکر و فوافه و شربت و اکلیل الملک با بونه و شلیم مع برگ و حاشا و شونیز و برگ غار و منزه خوش بادیان عود و بلسان مانند آن جو شانیده بر بخار او
 آنکباب نمایند و آب آن سفیج تر کرده تکیه کنند و پوست خربزه و یا تخم آن که با پر دای میان تخم آن خشک کرده باشند در آتش آزار آتش دود آن گرفتار بسیار
 نافع و مجرب است و آنکه اصل میل در نوم فرو برده و خوردن نوم و ضاد و یک بگندم خوب بریان کرده بشرب که بانه ریجانی سرشته و خوردن آن آرد گندم که در آن
 سوده آینه خمر سرشته بخت باشد با دانه نوم همه در قور بر فی از مجربات سیدی است و ضاد و زنجیر تراب خوب بریان کرده سوده بشرب بیانی شربت ملک
 و آنکه اصل بزره عقیق نیز نافع و اگر حدوث آن از روشنی شدید باشد که حال سبزه اصفهانی و یا سبزه دوده و روغن بنفشه نمایند و یا این کل بگیرند و بنفشه آنار
 و بهار به وزر و دو گل زنی از هر یک سه درم و اول توئی می دهند یک درم شنبه و براده طلا نیم درم نرم سائیده در گلاب یک هفته بنفشه سازند و بهر روز
 سه چهار مرتبه آنرا حرکت دهند پس با دویه اول مخلوط نموده در آب حاض از تجر و گلاب لعاب بهر دانه سه روز خیسانیده و حق نموده در سایه خشک نمایند پس
 اضافه نمایند بر آن یک انگشت شکر نیم درم تخم بارتنگ نرم مثل غبار سوده استعمال نمایند و اگر از زرد و بشیر خربزه و مامیران جینی کل شلوفی مسادی کو فتنه بخت
 آب با دیان تازه و شراب گندم سوده خشک نموده و بنشیند و سه بار بسایند و خشک نمایند پس شل غبار سوده در چشم کشند باعث تصفیه عود نور یا صبر میگردد و اگر
 از نظر بسوی برف رمد حادث شود درین صورت تدابیر محله بکار برند مثلاً شلیم قطع نموده یا کوفته و برگ سیر تراب پوست خشک آن زوفای خشک اکلیل و با بونه
 و شربت و بوس گندم و نمک در آب جو شانیده آنکباب نمایند و شراب بر قطعه مس گرم کرده انداخته بخار آن بچشم رسانند بنهایت سودمند و از مجربات آب و شربت
 و از ملاقات با دما فطنت کنند و عطسه آورند و اگر در آن سرخی بهر سرد و زانک نگرده و مهارت بفضه قیفا نمایند و بعد از آن صبح بخام برزند و بعد بر آمدن ارحام
 بخواب نیکو بخوراند و خواب نمایند و اگر ازین هم زایل نشود و عاودت فصد و اسهال تکیه بشرب آنکباب بیاورد مذکور به دستور نمایند و بعضی گفته اند که علاج
 این قسم به خوردن شلیم مطبوخ بطمحل است و اگر حرارت مزاج مانع نباشد نوم بسیار نیز در آن داخل کنند و گویند که نوم در شیشه انداخته آب بر آن بخته بخورند و هرگاه
 بخته شود و بالای آن کف آید آن کف نوم را بمیل چشم کشند و حل طبیعت درین مرض بیاورند مانند آن کنند و گاهی درین علت بغیر از محمل طوبیت و شلیم
 امر میکنند و آنچه درین مدد آن که حال کنند این است که در جینی یک انگشت قهقهه یک قیرط سافج هندی و دانه انگ اقلیمیا فی هبی ما قشیشانی هبی بکلس و واحد یک دانه گشتا
 ذر و نمایند و سوزا و نیست که علاج این مدد بهر دانه بکملات نمایند چه سبب قوی تر در آن قهقهان بخارات است بسبب و بی کمال و هرگاه مدد گردد در هر روز
 عطسه آورند و غالیه بویانند و با محله علاج این مدد را بدهد و اختلافت علاج سائر اقسام رمد است زیرا که سبب انصباب ماده او بر دو احتمال بخارات است
 و گویند که غسل خام بمیل چشم کشند و فقیه لعسل و آب پیاز آلوده نمند و اخذ گیرم خورند و اندر حمام تاریک هر روز آب بسیار گرم که در آن با بونه و اکلیل
 و نخود کابی و بادیان بر یک سته نور جو شانیده باشند ریختن و پنبه را دود گرداده بپشتن نفع عظیم است و همچنین بطبع کاه که شستنی و شیان و حرا کشیدن

سلسله عین

یعنی لاغری چشم و ضعف بصر لازم این مرض است و گاهی بسبب غلبه عین زوال صفای رطوبات با صره با کل لطف شود و این مرض بسبب نقصان رطوبات
 بمشایخ اکثر افتد و گاهی عند قرب موت واقع شود و این هر دو لا علاج است و گاهی بچوانان عارض گردد و این اکثر در یک چشم افتد و سبب ویوست زجه
 یا جلبد یا بیضیه است و اسباب یوست کثرت استفراغ است یا نیافتن غذا تا زانی طویل یا وقوع سده در عروق مشیمه خواه شبکیه یا ضعف قوت غازی چشم
 باستحال مختل بسبب بر مجرای آن و شیخ میفرماید که خود مدین صغیرا و در حیات و خصوصاً سهریه و عقب استفراغات و سهر و هم و غمی افتد و در سهر
 چشم خواب آلوده گران بادشواری حرکت در یک سوای حد تبه بود و در غم ساکن الحد تبه باشد و بعضی مردم را اختلافت شقیق بدن در سردی شدید گریزند
 عارض شد پس چشم شق بار در اخور و صغیرا حق گردید و گیلانی گوید که سبب صغیر و غور چشم نقصان رطوبات آن از حد اعتدال است و این نقصان گاهی بسبب
 استفراغ محسوس بود چنانچه بهنگام کثرت اسهال و جماع و عرق افتد و یا غیر محسوس چنانچه بعد تعب و سهر و غم و اطالت مقام در حمام و جمیات حاده
 خاصه سهریه و مثل آنکه از تاخر التمام نقب عین در قح چشم افتد که اکثر از آن طوبات تروح تحلیل شود و گاهی از انقطاع ماده رطوبت عارض شود چنانچه

بنگام صیام و ترک لحوم و اقصدار بر اغذیه یا بسبب ضعف چشم افتد که بواسطه آن جذب غذا قلت پذیرد پس با وجود حضور چشم خشک باشد و یا تصرف آن در غذا ضعیف گردد و اگر چه غذا بسیار بود چنانچه در سبیل بود پس چشم کثیر الغضول باشد و همین سبب چشم در امراض بارده مثل فالج و مانند آن بواسطه ضعف حرارت غریزی که قلت تغذیه لازم است و کجک گردد و با وجود تشخیص حساب مذکوره چنان کند که اگر مریض شیخ باشد سببش نقصان طوبیت اصلی و اگر جوان باشد بهیند که تب او دانه اگر داشته باشد بهینش همان باشد و الا پسند که در چشم المی هست بانه اگر باشد از سده شکیه بود و الا سوال کنند که پیش ازین کثرت متفرغ یا قلت غذا یا عرض مهر یا غم یا هم یا رسیدن سروی شدید یا استعمال مخدرات اتفاق شده بود یا نه پس اقرار بهی ازین اسباب که نماید سبب مرض همان باشد علاج آنجا که سبب چیست سده شکیه باشد هر چه در فصل او باع عین تشخیص سده مذکور شد بعمل آرند و در باقی اقسام از آن سبب نمایند و تربط بین و باغ کوشند و بنا برین غرض که در اغذیه و طوبیت و سده مثل لحوم حلال و پیراکیان اسفید اجابت بسکون و نفوذ آب نیکم بر روی و حوط بشیر ز نای روغن بنفشه و سفیدی بنفشه میرسد و پیری است و استعمال آن که در علاج ضعف بهی و غیره گذشت و از استفراغات و جففات و تعب دخان و غبار احتراز کنند و انچه از استعمال مخدرات بود در طبابت مثل البدر غیره استعمال کنند و صا حبیب و طبری گوید که در شان بعد فراغ بدن و تفتیح سده و تربط بین اما له و تبید و طوبیت اقصدار بر اغذیه و ملوک و محمول مثل لحوم جدی حلال و جوز مرغ و زرده بنفشه نیم برشت و مانند آن نمایند و غنیمت در بعض اوقات کنند و از اکثر شراب منع نمایند و آب نیکم که در آن خشکاش و بنفشه و نیلوفر و جوشانیده باشند بر سر زرد و روغن نیلوفر و بنفشه سحر کنند و رعایت مزاج نمایند و هر قدر که از حالت طبعی زائل شده باشند بهی بسوی طبیعت او برگردانند و از شرب آفتاب حتر از و زرد و از جمیع غذا که در آن استعمال با آب شور و کوب چوشید و و اشع نفاذ و کبریت مانند آن اجتناب نمایند و آرد با قلا یا سفران سمید و شیر و غر لک کرده وقت خواب بر چشم نهاد کنند و و اشع طبیعه معتدله بسوی سبزه و آب نظر دارند و اگر این مرض پیشانی افتد کمتر زائل شود لیکن علاج آنجا بهی و بنفشه و قضا بر اغذیه طبیعه محموده و منع از ریاضت و صیف جماع نمایند و اغذیه و فنی الیق مزاج آنها اختیار کنند و باشیای مرطوب و مسخن و مقوی کرده و بنفشه و بنفشه بسوی راس حقه نمایند مثلاً بهینیم و قدری تخم حیر و بابونه و اکلیل و جوشانند تا که جوشد و صاف نموده اندکی روغن بنفشه و روغن زیتون و روغن کاکر و بنفشه واجب بر آن حقه خوب مخلوط سازند و حتی که غلیظ شود و نیکم حقه کنند و اگر مزاج او احتمالی کند بر روغن محموده و بنفشه باشد یا شادین مرض فصد کنند و شراب بطل بانه نند ریاضت طبیعه بنفشه و این همه طوبیات محموده چشم و روح می افزایند و هر چه روح و طوبیت محموده و افزایند و این الکل کند و گلیلا فی می نویسد که علاجش حیل کردن در حبه و آب بسوی چشم است این بر ریاضت و بیدار و بکثرت کلام و مالش سر و روغنهای مائل بجزارت مثل روغن بابونه و شستنی و آب نیکم و اغذیه مرطوبه حاصل شود و هر چه طوبیات و حوضات و اشیاای حریفه مضرب و در هرگاه چشم بحالت خود و خود کند باین کل احتمال نمایند بکبریت صاف بر آن اندک روغن بنفشه انداخته بانه انگشت خوبانند از آن چراک بسیار آید بعد از آنکه پنج عددی محرق سوده بجز بخت و اندک سره صفهانی آینه صبح و شب چشم کشند و از کمال حبه این است که از قوت و نشاسته و اقلیمیای فصد کنند یک دوم شیا و نشاسته یک دوم صبر یک دانه غفران یک دانه بگل ساید و استعمال نمایند از این با وجود بنفشه آنها بر آن اختیار کرده اند که در آن تقویت و تحفیف فصول

زرقه

یعنی که جودی چشم و آن تلون حده است برنگ آسمانی که اگر چشمی نیکو بیند و آن نوع است اصلی و عرضی اصلی علاج پذیر نیست و سبب عرضی و عظم طوبیت جلید است از کثرت زجاجیه خواه در طبقه صلبیه و شکیه یا تغییر مزاج عنبیه است از طوبیت غلیظه چنانچه در اکثر صبیان سبب غلبه طوبیت و خامی آن قبل از نفوذ می باشد و این اسکندر برص العین نامیده و مثل برص مشکلی علاج پذیرد یا تغییر رنگ قرنیه است از بیوست و یا قلت طوبیت بفضیه چنانچه در ششای و صاحبان مزاج یابس بواسطه تحلیل طوبیت اصلی می افتد و جالینوس گوید که زرقه عارض ششای از فرط بیس عین می باشد و این زرقه قسمی از آب متولد در چشم است و تشخیص اسباب آن را باید که چشم مریض را ملاحظه نمایند که بانه اگر است یا لاغر صغر اگر بانه اگر باشد پسند که الم در قعر چشم محسوس میشود یا نه اگر نتوانا الم باشد در صلبیه و شکیه بود و اگر بی الم باشد از کثرت زجاجیه بود و اگر چشم لاغر و صغیر نماید و دیگر آثار غلبه خشکی و سوزش و خفت و بطالان بصیر شاد و بود از بیوست قرنیه یا نقصان بفضیه باشد و اگر علامات هر دو قسم یافته نشود و صرف آثار غلبه طوبیت دریافت گردید یا سببی باشد از طوبیت عنبیه بود و علاج چنانچه از نتو و عظم طوبیت جلید باشد

و آن عبارتست از زردی رنگ طبعات چشم با سیلان اشک بعین فرق میکنند در این در پرفانی که از انصباع طبعه ملتهمه باشد که در این سیلان اشک نمی باشد
و پیش از صبا صغرای قلیل است بر طبقه شکیه دفع اول بسوی جلید یسین ترشح او بر سایر طبعات چشم عمل ارجاع ابتدا انصباع قیال نمایند اگر خون غالب باشد در
صفر اتفیک کنند و یا باین طبع ملید تلید طبع مع نمایند پوست ملید زرد درم آنگو از اسی عدد و غلبه مثل او سپستان یک کف تم هنندی است درم بنفشه گل سرخ و هر واحد
سده درم تخم کشوت تخم کاسنی هر یک پنج درم ترنجبین برگ غلبه و واحد یا نرود درم جو شانه صاف نموده بگیرند از آن صد درم و شکر طبرزد هفت درم داخل کرده نیکو می شنود

سید علی

و این یا از انقباض باد دوسوی بود و جهت امتدادی همترازون یا ضعف همترازی آنرا انقباضی گویند و یا از غلبه صفرا بر بدن سبب باشد و اگر از اجزاء سینه و یا از اندامی
خواه غلیظ بلغمی بود و اگر از او رم رخ گویند و یا از ماده بارد و سوداوی باشد و اگر از او رم صلبه خوانند و این سبب چنان کنند که رنگت هم ملاطفه نمایند و اگر از اجزای
غیر کنند پس اگر رنگت هم سرخ نماید و از غیر متغیر گردد و با تدر و ضربان بود و رم دوسوی باشد و اگر با وجود همترازی رنگهای غیر سفید گردد و با شدت استهلاک بود و رم دوسوی
و اگر رنگت هم سفید نماید و نرم بود و در دگر دگر بلغمی باشد و اگر رنگت آن تیره نماید و با صلا است و قلهت و صبح بود و رم سوداوی با غلبه ج در هر چهار نوع انقباض یا با غلبه
مطلق خواهد آمد پس آنند و البته در دوسوی صفراوی فصلی برود و اگر با غلبه باشد چنانست که فغان نمایند و تیرید یکدیگر در دوسوی و صفراوی گذشت یا فتنه ترسند و اگر از اجزای
و تنقیه بسبب صفرا یا دفع و نکور سنا و پوست بلبله افزوده و خرد یا شنبدره در رم و شکر حل کرده و صاف نموده و روغن بادام بر آن ریخته نمایند و یا باغ بلبله یا شنبدره یا شکر
و استعمال ضرورت کنند و بهر درم دوسوی در ابتدا صندل و فلفل و مایه تابا کاسنی آب کشیده تازه و یا گل سرخ و روغن گل یا طباشیر یا سیر یا آب شنبدره یا شنبدره در سبب
و یا فلفل در گلاب یا آب کاهو شسته بر ورم و پیشانی طلا نمایند و در زمانه تریزید بلبله یا پوست شنبدره یا فلفل یا زنده و یا فلفل و روغن شنبدره یا شنبدره تازه
سود و صفا کنند و در انتها و انحطاط حوض اضافه نمایند آب اکلیل الملک یا بونه و تخم سیبوس گندم نخل و سازند و چهارم روزه و اگر در دو سبب بلبله یا سبب سبب
پنبه آلوده بر یک تورم گذارند در روزی دوسه یا غلبه الفعل است و بهر درم صفراوی در ابتدا صندل و مایه تابا آب غلبه صفا نمایند و یا اگر کاسنی یا شنبدره و کاهو
بکار برند و دهم پلاک آب سیر و بشویند و در تریزید شیا ف معشر نکور یا سبب بلبله یا بونه و گل بنفشه طلا کنند و در انحطاط آب بلبله یا تخم شنبدره یا بونه و اکلیل الملک یا سبب سبب
نخل نمایند و در ورم بلغمی بعد تنقیه بسبب بلغم و حب یا راج سبب صفرا یا سبب گرم یا بکال آب شنبدره یا تخم تر نموده بر یک گندارند و بعد با سبب بلبله یا بونه و اکلیل الملک یا سبب سبب
نخل نمایند و بصبر و حوض و شیا ف سنبلی و طلا کنند و نیز باین بر دوشیا ف استعمال نمایند و صفا از برگ شنبدره و سید انجیر سرخ تازه که باند که هر بنیز مجرب است و در ورم سوا
بعد تنقیه بسبب سودا یا سبب فتنه چون حب یا جور داد و دویه محله البته مثل سیر مرغ و پیه قاز بر روغن زیتون که در آن اندکی مقل قدری آرد و تخم داخل کرده
ایخته بر ورم گذارند و یا روغن سوسن بلعاب تخم گتان و لعاب حلیمه و اندکی اشق محلول بسبب که نمند و یا فتنه چون انجیری و حوض صبر و شیا ف مایه صفا کنند

و آن گرم صغیر مانک به ملائمت و دسویت است که در پلک حادث گردد و اکثر جمع و خراج میشود و سببش بیشتر اکثر اخذ بیهوشی است مثل سر سبز و کله یا چغندر و قدیر
و گوشت گاوی و حدس است خصوصاً که در شب بسیار تناول نمایند و بعضی گویند که کدو و می مست صلب که در پلک پیدا شود و مشابه تولد دل باشد و اینها
و عوام آزاد دل نیز گویند و فی الحقیقت قسمی است از تخیر و علاج او صلاح تخیر است و تقبول سویدی و ثابت دل و گرم صلب است که در باطن جفن اسفل یا در ظاهر آن
یا فیما بین ظاهر و باطن پیدا شود و ماده آن خون و صفر است و در آن جمع مانند جمع در اعضا دیگر عارض میگردد و تقبول احمد و دل شره بزرگ خصوصاً در شکل جفن
خارج است و ماده آن خون مخلوط بر طوبت غلیظه است علاج فصد سرد و تنقیه بیدل صفر یا بطبوخ فواکه نمایند و در تداوی فصد گوشت و لعاب شکر نمایند و در
در شب روز چند بار آب گرم بشویند و بر آن تقبول سازند و بر روغن گل و سرم سفید طلا کنند و شیان احمد لیس در چشم کشند و اگر در او صفر و آیت یا فصد لعاب اسفل
با سفیدی سفید بر آن گذارند و یا شیان ابیض طلا کنند و بعد موم روغن زنند و در آخر تقبول بطبوخ اکلیل الکاح با بونه و روغن بفتشه و روغن گندم باند که بر آن
و چون منجر گردد علاج قروح نمایند و اگر گندم شود سرم داخلین بر آن گذارند و چون و ال او مشکل گردد و بقرص طلح کنند و بگذارند تا بکشد ساعت خون از آن آید و بخورد
بناگردد و الا ورم یا آفتی دیگر در چشم ببرد پس روغن صفر بر آن باشند و تقبول سویدی یا داسیکه جمع نشده باشد صندل و گل غنیم و شوق محلول در آب شکر شیر تازه و کلان
و بر گاه یک گندم موم و روغن گل ضاوا نمایند و اگر صلب باشد چشمش خرفه نرم و در روغن بفتشه بچینا و کشند و چون بر آن باشد بکافور و اگر در او پلک باشد بر باندن

ماده آن نمک بران باشد و با چوب سرکه که در کوزه نمند و روز دوم اگر از درامن ماند و بودیه مرقه که در اجنه منشیان مایه و در عطران باشد و با جود کار می نماید و در کوزه بر نهاده و بر بند و جوج باز نمایند اگر در مرقه نموده باشد بران هم گذارند و بر جالی آن جنف منشیان مایه و جود و فو فانی که بیشتر تازه مایه نمایند

برده

و آن از اصل است و بدست که اکثر در باطن جنین علی گاهی بر ظاهر آن حادث گردد و سبب آن بطوبت بلغمی غلیظه است که بجزارت تجرید و رنگ آن با لیسفید شیمی بدانه
نگار و شکل و صلابت باشد و ماده آن از کیفیت حریفه انداخته خالی نباشد و ازین جهت گاهی در کوزه گاهی در شش و خارش آن در بصر و خوش آید و بیشتر صاحبان فراج طب
و بران او در زستان بدان طبیب می رسد و از امراض سلیمه است علاج اول تنقیه بدن بقصده و سوسل و حبس یا ریح و حبس و قو قایا نمایند اگر بدن مستلی باشد او و پیوسته
طبیعه که در آن تحلیل باشد مانند قطرات لعاب جلیه و تخم کتان و الا استعمال کنند بعد و برای قوی تر از آن پروازند و به نفع مانده و خمیر نان گرم که بر محل آن ندیس مملکت
که خالی از تولیدین اندکی نفع باشد مثل شق و قنده و راتینج و صمغ بلم و انزروت و واحد در سرکه و در وی زیت حل کرده بر یک مایه نمایند و گاهی با جوش و موم سفید و روغن گل
درین افزوده و قیر و طی ساخته و عمل آنند و یا چرک خاند و بر صوف بر آن بطوح کنند و یا صمغ بلم و انزروت و روغن گل و سرکه در آن افزایند و یا موم زرد و روغن گل و کلاک بلم و چرک
خانه و جوی حل کرده با شق محلول در سرکه آمیخته نماد کنند و یا موم و اخیل و گندارند و ضماد اشق یا کینج یا باز و یا حلیت بسرکه و کلاب حل کرده و موم در روغن بنفشه که خفته
و طلای اریا سوسل یعنی کنند و موم واحد یک جز و لادن یک جز و موم ششانی بود و انی هر واحد نیم جز و در وی روغن سوسن یا زیت آمیخته مایه نمایند و یا ضماد انجیر و عسل و شراب
و صمغ پنجه تا ماهر اگر در قنده افزوده سائیده و کلاموم گرم و کذا آرد و جوشن و عسل سرشته و کذا البصر صلب کند و صمغ عربی با بک حل کرده و کذا امیعه سائیده و کذا انجیران و عسل سرشته
و کذا القلیه و کذا امقل از رقیق با بک صمغ و کذا بوزق سه جز و صمغ سائیده و کذا امیعه سائیده و کذا اشق و کذا ضماد و کلاک بلم و در وی زیت و کذا لکثام
با نخیخته یا خاریدن بر یک انجیر و بعد از آن الکحال بذر و زعفر و صمغ و شیا و احمد لکین بعد و در صمغ کبر و شیا و احمد حاد و نافع است و اگر بدو تحلیل نشود بعد و صمغ و تنقیه
در عرض یک الی یک گانه و ماده آن چون آنند و بنگان فتن یک ساعت بگذارند تا خون از آن بر آید پس بهر اندمال و در صمغ بران باشند و اگر شیا و زیاد بود بسوزن دو
در و در کوزه با شش و تعلیم طریق دیگر علاج برده است که در موم برین و تعاد است و فراخ اگر قوت احتمال کند و اجب شمارند و چیزی که اشک و رو یا بر صمغ کند و چشم الکحال
نمایند بلکه آنچه نفع و مرقی ماده باشد عمل آنند مثل این قطره خمیر که قنده و دهانه و جوشن کوفته یک و دهانه ششیرین کوفته و دهانه انزروت سفید و بی شیره خرد و دانگ
جمعه را در شیشه کرده بران شیر را در سپر انداخته بر آتش غل برقی بپزند تا که بپخته گردد و در قوام حریره آید و بر دارند و نگاه دیگر مایه باند و یک و ز سر یا چهار بار در چشم بچکانند
کاین صلابت برده و تحلیل میکنند و اگر تحلیل آن شکل گردد و پستان قدری حلیه اندکی گندم و کوفته خوب بپزند بعد و صمغ کوفته قدری داخل کرده و روغن بنفشه
و روغن خیری اندکی بچکانند و قدری سفید و پیوسته با هم بپایند که مثل موم گردد و بعد بر یک با ضماد نمایند و صمغ است بر بندند که در موم این ضماد نفع برده
می نماید و اگر صلابت زیاد گردد برده را با بکین بردارند و قطع کنند و بودیه مرقه و بودیه مرقه سائیده و بودیه مرقه سائیده و بودیه مرقه سائیده و بودیه مرقه سائیده و بودیه مرقه سائیده
مغروب سفیدی بپایند که ماده برده را استصا ص کنند و بهر گاه در برده مایه باقی نماند و موم حاصل شود و شیا و بار و شیا و بیض و شیا و کندر الکحال نمایند و این شیا و نیز
در قروح و جراحات جان و چشم تاثیر نیک دارد و دیگر نیک در سرخ را تنقیه دم الاخوین انزروت سفید است و شاسته صمغ عربی و سبایند و بدان هر یک جز و در عطران پنج
در روغن چینی شست جز و اقا قلیا کلندر بهر واحد ثلث جز و یک سائیده آمیزند و بشیر خمر و سفیدی بیضه رقیق سرشته شیا و کچک سازند و اگر از آن رو و سبازند و جاکت

شعیره

و آن بر می است و صلب لولانی شکل داند و جو که بر کنار و یا در باطن آن حادث گردد و ماده او قریب به برده است لیکن طوبت آن کمتر و اقرب بدویت بود و ازین جهت
سیلان می یابد و هر گاه با آن حمرت و حرارت باشد استحاله بسودا و ویت می نماید و در بعضی ماده آن اکثر و موی بود و گاهی با لیسودا و ویت و بعضی ماده او فضله غلیظه
مخمره و سوسه است و بیشتر از جود یا بسودا که اول او و در فصل خریف و بلا و یا بسودا هم می رسد آن مرغی است سلیم قسمی از شعیره است که از عروس گویند و آن بشیره
شبیخته خیری باشد لیکن سرخ رنگند و موم بود و بخلاف شعیره که صلب قند و رنگ آن بهرنگ پلک باشد این نوع بعد شش خوری طوام و انرا در اکل ظاهر میگردد

فانی

و بگرستی زمانی طویل و تکمید آب گرم را نعل می شود و داده این بیشتر خون خالص باشد و عین که بشود که در سندی آنرا که باغی و گنجی و گری گویند از همین قبیل باشد
 علاج اگر ضرورت بود فصد فیال تنقیه بدن و باغ و بلوغ فواکه مع افقیه و لایله سندی و ایا راج و حرقه قایا و حب افقیه و آینه نماند و غرغره و جگر سنج
 و وقت بخار بند و تفصیل غذا و ترک طعام شرب منخ از اشیا ی سخته و طعمه غلیظه کنند و بر بخار آب گرم و بر آبیکه در آن ادویه محله چوشانیده باشند آبکجا بسیارند
 و اگر بخام روند و آب گرم نطول نمایند و در ابتدا بهر جگر و جفنه منخ مایه ها و گل ارسی آبکجا سنی طلا کنند و یا جگر و از تنوی خطائی آب غلبه شلب تازه یا آب کشنیر سبز
 طلا سازند و یا خسته خربار و غن کل سرشته غذا کنند و در اول رسوت گیر و لایله سیاه آب ککونا را طلا کردن کذا سوم گرم کرده نهادن یا شمش شق کرده یک گرم گذاشتن
 یا خرهره کلان آب سوده طلا کردن یا ریون جینی یک ماشه پس آنگشته و کس چهار منخ خسته خربار یک عدد در آب ساینده طلا کردن بعد از طه و نفی زغال کنند و یا خام با یک
 زعفران آب ساینده غذا دهند و در اگر سر غشج طلوع باشد و قدری زرد چوب آب ساینده و یا حلتیت سبزه حل کرده یک گرم طلا سازند و خننه زرد طلا کردن برای گنجی که در
 با جگر و شعیره بعد از ابتدا بهر گرم میل فرورده بر شعیره بماند و یا اشق و سبکینج و سرکه و روغن گل خمد کنند و یا هر هم و اخیون با مغز نان آب تر کرده یا بعسل شسته غذا دهند
 و یا سیه بر آن مکرر بماند و یا آرد جیره و زه با چربی که آخته آینه خسته غذا کنند و قیر و طی که در برده گذشت سفید شناسند و غذا و پشک و سوسمار و یا هخ عربی سبزه و یا بوزق نیم گرم
 میوه و درم و نیم آینه و یا انجیر شیره عسلی بخته تا حرام شود ساینده سیده فرو رده و یا آرد جو حوض انجیر بخته و یا اشق سیه سبزه حل کرده و یا هر در زعفران در گلاب حل کرده
 و یا مثل اندرق آب هر صاع و یا از زردت و زعفران و گلاب حل نموده و یا قطر یون قیق آب سوده و یا آرد گندم آب عسل بخته و قنده اضافه کرده نیز نافع شعیره است
 و اگر از قلعند و نوشادر و هخ عربی مساوی اشیا و سمانه اول شعیره را میل خاریده غذا نمایند نیز سفید بود و طلا کجا سنج در آب سبزه حل کرده و کما به سیه که آخته یا آرد جو
 و قنده یا دیگر گرم کرده یا نان گرم مکرر تبدیل سکی بید دیگری و گندم خاریده و ماش خائیده بسینج تکمید نیست باقی که در آن گسلند آخته و آبکجا گداشته باشند تا آنکه متغیر
 و گداخته گردد و یا عین گسل که بر او فرو رده باشند و نیز الیدین خون کجوتر و یا خون نشان یعنی کجوتر صحرانی و خون کشنیر و کذا غذا و قنده یک جزو که در آن بوزق نیم جزو
 یا سدس جزو داخل کرده باشند آب سبزه سخته و طلا ای اریا سوس که در برده گذشت هر هم و اخیون هر واحد نافع است و همچنین طلا ایوم سرخ و روغن که آخته و سوس
 سر بریده ساینده آینه بخته سستن آب سبزه گرم و تکمید بر آن یا غذا و موم بزاج سرشته و یا انجیر بخته یا جگر گلاب حل کرده یا نان محلول سبزه و یا انجیر خشک و قنده بشراب بخته
 همه سودمند است و کذا خاریدن پلک بشیاف احمد و در خضر سفید و جالیوس گوید که اگر شیر انجیر بختل بچوشانند و نان سیده و قدری قنده آینه خسته غذا کنند شیر را تحلیل کنند
 و اگر در جفن و چشم و سر گرمی باشد بعد از فصد و اسهال تنقیه بدن و باغ و بلوغ فواکه مع افقیه و لایله سندی و آبکجا سنی طلا سازند و یا با مینا و مرفصاف و جفنه آب
 کاسنی و آب کشنیر تازه اکتحال نمایند و یا غذا بر آن طلا کنند و آبیکه در آن جو شمش بخته باشند تکمید نمایند و اغتسال جفن بدان کنند و بعد زوال شعیره هر عدم متبول
 مواد دیگر بختیا و سوسمه و سمانه مقویات چشم و مشد و آن اکتحال سازند و اگر شعیره تحلیل نشود و بنگانند یا بقراض قطع کنند و یک ساعت بگذرانند که خون از آن بر آید
 پس در هر صفر آن باشند و تبرید جوی جرح است و اصلاح مزاج و تعدیل طبیعت بکجین یا بار القرق یا بار الفواکه و جلاب نمایند و گاهی بعد از قطع شعیره شحم اندا که سیده سبزه
 و روغن گل آینه بخته چشم میگذرانند و بد قاق کنند مرفصاف کذا جفنه دم الاخوین سوسمه اقلیمهای فقه سفید قلعی مساوی یا یک سوده بحر بخته اکتحال میکنند که همان روز
 تا ختم میگردد و اگر در چشم الحی پیدا شود علاج ریز نمایند و تعدیل مزاج بدن کنند خصوصاً که آن الم بسبب بط و قطع بهر سیده باشد و اگر از دستکاری ورم نان باشد
 استعمال تبرید و تعدیل و لطیف غذا نمایند مثل موز و زرد و شور بای چوزه مرغ و چون مزاج با اعتدال آید قیوم سخته یا قشیشای سخته کند زنجبیل مساوی هر هم سینه
 بحر بخته یا سخی نموده اکتحال نمایند یا بر جفان آن غذا کنند و چنین گوید که شعیره اگر از اثر قرحه باشد یا در ویه اصلاح یابد و نه با این که ختم زاید بود و یا سوده خنده گاو که بر پیشانی آن علاج

توشه اجهان

و آن گوشت اندر دم است که بیشتر در باطن جفن سهل و گاهی در جفن علی و گاهی بندرت بالای جفن از خارج حادث میگردد و در شکل شبیه بوقت باشد و باختر چشم
 و لذع بود و داده آن خون فاسد محترق است و بساست که خون از آن شمع نماید و گاهی نه و رنگ آن نیز بزرگ توت بود سرخ یا سیاه یا سبز مجلس خندان داده آن از
 دم صرف یا فمط با سودا و یا صفر و سودا و این نیز مثل شعیره بیشتر با صمان مزاج یا بسنی که اول و در خریف بلدان یا سیه می باشند آن مرضی است علاج فصد فیال

[illegible][illegible]

یعنی سستی و اوختن جفن اعلی و از ان جهت دشواری برداشتن او بمالای این سبب است که سبب است که سستی بود و در او سبب یکسان یا کج یا قوی یا فانی
و در حال یک باشد و نیز بعضی استرخای جفن فی الحقیقت سستی است که عارض عضله می باشد که در وقت که میگوید سستی میگوید سستی میگوید سستی میگوید
آن طرف با توجه تشخیص اسباب کوره چنان کنند که اگر تقدم امراض کوره یا تفرق اتصال در کوره و پیش همان باشد و الا از غلبه سستی جفن بود و در وقت سستی اتصال در میان
نیز بر کوبی برای به علاج بعد از تسهیل بنوعی و حسب این تنقیه نمایند و اطراف را با پارچه خراشند و غرغره و غرغره سست منقیه می کنند و بعد از تنقیه سستی سستی سستی سستی
انفع شناسند و صبر افاقا حیض هر یکی بخورن آب بود و بر یک و بیشانی بخورند و بنوعی دیگر قوا بصر و حقیقت سستی سستی سستی سستی سستی سستی سستی
کلی که از سبب یانی و مایه و ماز و وساق و دیگر مریجات ساخته باشند استخوان کنند و گویند که احتمال در چنان رخ شال و در حال سستی سستی سستی سستی سستی سستی
نافع استرخای جفن سستی و از اشپای مرطوب بنوعی نمایند و لطیفه تدبیر کنند و اگر سستی تا به رید امراض دیگر از امراض چشم باشد سستی سستی سستی سستی سستی سستی
بعد زوال امراض استرخای باقی ماند و مانعی از فصد نباشد باید که فصد برورگ خنجرین کنند و ضامه بگذارند و یاد از سستی که سستی سستی سستی سستی سستی سستی
نیمه شخم نارد و در وقت حینه را کاسیج در آب بخورند تا که لخته گردد و صاف شده ادویه مذکوره در آن حل نمایند و آنرا که از قبول در وقت کمال در آن استرخای برآید
مالیده بر سر و یک استرخای چند شب متواتر گذارند و آنچه اشک با عسل آل آورد احتمال نمایند و از اخذ پیه بجز مشل با قیاد نمایند و آن و دیگر بخورند استرخای کنند
و علاج استرخای تابع لقوه و فانی علاج آن هر دو مرض سستی و اوختن از قطع و تر حال پاک بود و علاج بنمید و اگر سستی سستی سستی سستی سستی سستی سستی
و به علاج دیگر از آن نشود قدری پاک با لاطع نمایند و بعد از دو ختن بر آن موضع ضرر و صبر باید که پاک باشد و بر آن قیاد نمایند و پس از آن از اشک

[illegible]

[illegible]

آب حل کرده ناصور افشده از چرب باک نموده سکه یا چهار قطره از آن بچکانند صاحب آن بآن چشم بخوابد و باید که فاصله باین هر قطره زانی صالح مقدار یک ساعت باشد و روز دیگر
 ناصور را افشده شایان و آن بچکانند همچنین تا یک هفته یا تا زمانی که ناصور را افشارند و از آن چرک نماید و بعد از آن ترکانند که تا چند یا خشک میباشند بهتر آنست که اندازند تا بند
 غور غریبایی که آن حال حق نواصیر موم میکنند پس بر سر سبب بنده نرم بچید و در او دیه فرو برده در آن گذارند خواه دو اسبیل باشد یا نه و خشک با یکدیگر بچکانند شایان غریب و غیره و به
 بعد تنقیه غریب را چرک که گوشت فاسد باشد مثلاً از پنبه که منته یک نمایند و هم فاسد را یا بهرم زنگار و زربا که متصل با جفان غائر باشد و یا قطع از صید اگر از اجفان جدا بود و فاسد باشد
 پس اگر آبشار قیاض لگوری شود پس شایان غریب محلول با آب زو و یا دیگر ادویه در آن بچکانند و اگر حرکت قلیل باشد و بیرون نیاید و سه روز مملکت در دست تا جمع شود پس افشارند و بشویند
 و دو و نه روز چون استعمال و انما سید چشم را به صابون بربندند و مریض حرکت نماید و بنشیند و آرد دست در آب برای مریض کردن باین ادویه و واسیکه در آن قحط قابضه و قوی اجزای عین
 مانند عرق انشده بر دو خانه یکی تقصیق مسام هر عدم نفوذ و او بدان طرف سهولت و منع از آنجا و دوم تقویت عضو برای منع قبول مادی که محل آنرا جذب کند
 و این سائر تدابیر در ابتدای انقباض است و علاج مریض آن داغ است یا آنچه قائم مقام داغ باشد از ادویه حاده مانند استعمال یک بر یک بطوریکه ناصور را بخرقه بخارند و فسیل
 مبلول ببول طفل را بدیک بر دیک آلوده در آن فرو برند و یا زنگار را با شفا و اشق یا بسکه سرشته بفقیده و ناصور داخل کنند و بعضی گفته اند که اگر استخوان افساد نگردد اندک باشد
 باین داغ و بهند بگرد خاکستر با پنبه خاکستر اکلیل المکات خاکستر گرم از هر واحد یک جز و زنجبیل مرغ ربع جز و حنظل و جز و زنگار محمول بپاشیدن بر که بر سر سبب بنده
 یک جز و گوشت خنجره سحر بلبل نموده بر آن بپاشند و به پنبه بگویند که چون کهنه و ناصور گردد و عکاشش آنست که چون گشت بر آن گذارند آنرا صلب نمایند که زربا گشت بخر
 درین هنگام واجب است که داغ نمایند ببول در و اگر اس اگر از طلا باشد بهتر بود و آنرا آتش سرخ نمایند و بگذارند بر آن بدفعات تا آنکه بپوش آید اطراف آن و گوشت فاسد تمام
 سوخته شود و در طبوب خشک گردد و ظاهر گردد پوست فاسد آن استخوان بعد از آن بعالی نمایند بر سر سفید را اگر بسوی بینی نفوذ کرده باشد داغ نمایند تا آنکه داغ باندرون بینی رسد
 پس آن فسیل بپند که منبر هم زنگار آلوده یک جز داخل نمایند و روز دیگر به پنبه تنها تا آنکه منحل گردد و از داغ ادویه حاده داغ باین الم عافیت است و چون عفونت غریب استخوان
 و باد و مینقح نکرد و بشکافند و گوشت فاسد مرده را دور نمایند تا استخوان برسد پس اگر جوهر استخوان صیقل باشد ظاهر آن سیاه گشته سیاهی آن بخارند و دوائی ملطوم در آن
 بزنایند و به بند و مدتی بگذارند و اگر استخوان افساد کرده باشد بر استخوان داغ دهند و سیاه است که محتاج میگردند که فاسد را سوراخ نمایند تا آنکه داغ باندرون آن رسد
 و لیکن احتیاط نمایند که میل بجانب چشم نمایند بلکه دست امانل بجا حیه الف در اند نه ناحیه ماق که سیلان نیاید بقوات چشم و سوراخ نمایند بجا حیه بینی و غور را که در لاس حیه
 آن موضع متصل آن نازک گردد و بعد از آن بگردانند تا آنکه خون از بینی روان بر آید که این نشان نفوذ آنست و درین وقت داغ او کامل مع حفظ مقله محل گردد پس داغ دهند و او در آن بپاشند
 و به بند و یا در آن فسیل بپند که منبر هم زنگار یا اشنان آلوده بگذارند و اگر گرمی شدت نماید بچند لایه یا دیش و آب کاسنی و آب کاسنی العالم لطوح سازند و روزی دو مرتبه را قوی بزنند
 تا آنکه دهن جراح است و سیخ تر گردد پس اندمال نمایند و گاهی بری آید از آن پاره استخوان بدو و بسا است که بی نیاز میگردد و داغ از سوراخ نمودن ناممکن باشد بر آن قضا
 و واجب است که چون داغ دهند بر آن و آب بپاشند چشم سفید یا خرقه آب سرد ترنوده بگذارند یا خمیر قیق به پنج سر کرده و چون گرم گردد تبدیل نمایند تا گرمی داغ بچشم رسد
 طبعی گفته که استعمال داغ و چشم خطر دارد و بعضی افاضل از او اهل طریقی برای داغ غریب مقرر کرده اند که چشم از حضرت و سالم می ماند و ابو ماهر وصف او نموده و آن
 این است که بگردن قمع مس یا مانند آن طرف سفلی آن که مندم و هموار بود بر موضع غریب گذارند و اسر بگذارند و قمع زیرند و مریض چندان صبر کند که داغ بوجه گرم گردد
 پس قمع را جدا نمایند و این داغ از محل ناصور تکی و زدن میکنند و مریض صحت نام می یابد بعد از آن ماسم در ده استعمال نمایند تا بجله علاج او شل علاج ناصور سائر اعضا است لیکن این است
 که ملاحظه نطفه را در علاج آن نمایند و احتراز کنند از آن که تخم سازند قبل از تنقیه مده یا استخوان مهر گاه خواهند که جراح است بسته شود و صبر کنند سوده گذارند تا
 خشک کند و بسته شود و زاج سوخته و آب گینه شل غبار سوده خشک کننده است ادویه تیر اگر چه در ابتدا سوزش نمایند لیکن بکار استعمال عادت او شود و مسهرت نرسند

غده

بقول جالینوس لحمی است زائد در باق اکثر و زائد در باق لحم ماق اکثر است از مقدار طبیعی بر تقیه که میان بینی و چشم واقع است ازین جهت آن فضول چشم مثل چرک و اشک
 از نفوذ رقیبه جریان او بسوی بینی میگردد و کثرت حدوث امراض مادی چشم لازم این است و گاه تا باین غریب میباشند و گاهی از آن تقصص حین نزد موقی عارض میگردد

و بنفشه خشک و آب برگ خرفه و آب برگ بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
سفیدی بیضه مرغ و یا شیر و خزان و آب غنم و آب بید و آب خرفه و آب بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
و در صورت شدت التهاب قدری کافور نیز در قطرات مسطور داخل نمایند و اگر گوش بیدل سفید و سرخ و کاهو و کلاب کشنیز سینه طلا کنند و اگر حرارت قوی باشد
کافور نیز افزایند و گاهی مایه‌ها درین خماده داخل میکنند و گاهی محض آن پوست خشک و گاهی رسوت میکنند و آب غنم و آب بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
مردانست که غرض کلی سوره بر وزن گل آینه خماده و غنم و آب بید و آب خرفه و آب بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
آن بگویند که در تشکین و در مجرب است و گاهی کل نیلوفور و برگ بید و جوته و کشنیز و فته و گل سرخ افزوده میشود و جهت تشکین و تبرید از آن خماده کاهو و کشنیز خشک اندک بزرگ
اضافه نمایند و اگر تخمیل زاده مطلوب باشد با بونه و اکلیل الملک یا مینزده اگر استکباب در اتقانی از برگ بنفشه برگ خرفه برگ کنار برگ خبازی برگ خشک و آب غنم و آب بید و آب بازنگ
برگ که در برگ بازنگ برگ بستان افزوده برگ بازنگ برگ کاسنی برگ بید برگ کشنیز برگ کاهو هر چه ازین اوراق بهر سده و مناسب باشد و در آن خماده باده و متعال نمایند
نیز برای در گوش که از ریح حار یا درم حار باشد نافع است و اگر حرارت شدت نباشد و در گوش پوست خشک و کشنیز خشک و آب غنم و آب بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
بده خسته تشنگی و بر شعله شمع موی بران نموده سائیده با پنجه خروج کرده در گوش که از ریح حار باشد نافع است و اگر حرارت شدت نباشد و در گوش پوست خشک و کشنیز خشک و آب غنم و آب بید و آب بازنگ
حل کرده یک گرم در گوش ساعت بساعت چکانند و گاهی کافور نیز اضافه کرده میشود و اگر افیون را بسوزند و خاکستر آن بقدر چهار پنج سنج می‌سج در روغن گل حل کرده
نیام چکانند نیز در تشکین و در مجرب است و یا عصاره برگ قنب صاف کرده یک گرم در گوش چکانند و یا بنگ یک توله آب سائیده قرص بسته در چهار توله روغن نمرد
بسوزند و صاف کرده و دو سه قطره در گوش چکانند و اگر ازین تدابیر هیچ ساکن نشود و بر شیر زان که در آن سکه گاه حل کرده باشد الکف نمایند و مکرر تظطیر آن کنند
و هر چه در علاج در گوش حار یا درم حار باشد نافع است و اگر حرارت شدت نباشد و در گوش پوست خشک و کشنیز خشک و آب غنم و آب بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
شده یا درم خواهد بود و آنجا که در گوش از ریح حار بخاری مرقی از سده باشد و فصد با سلیق کنند و تبرید معده با شیر بهر و مثل شیر و کاهو و خشک و کشنیز خشک
و افندیده سوره که بخر نباشند مثل بومرغ مطبوخ آب غوره و کاهو سلق و طبیب بهر که قطعت و مغز خیار بهر که نمایند و اگر کفایت نکند تلکین طبیعت کنند طبع
باید نزد و قهر بندی و اگر بخار او کشوت و برگ غنم و آب بید و آب خرفه و آب بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
سهر و دهند و در مال الشعیر قدری خشک و داخل کنند و اگر زمانه خشک و طبیب باشد خوردن او النفع اشیا است برای این مرض و تشکین بخارات بعد
روغن گل یک یک جزو سکه را باده جزو روغن گل بنزد تا سکه بسوزد و روغن باقی ماند بر برف سرد کرده در گوش چکانند یا روغن بید و روغن کاهو و کشنیز خشک و آب غنم و آب بید و آب بازنگ
سازند و بیرون گوش بزرگ بپنول برگ بازنگ برگ غنم و آب بید و آب خرفه و آب بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
روغن اگر گوش ملوث بروغن باشد صاف را بشویند و جو یک در آن آب یک گرم ریزند و حتی که بر شود پس کف دست بر فته گوش بنماید و برگ یک پای ایستاده و دو بار بچسند
و صاف را بپلی که بران بنشیند و با شند صاف کنند و آنچه از رفتار و آفتاب باشد روغن گل بدر بر سکه بدستور چکانند و آنچه با خرقه آب باده آتشسته بر گوش نمند و در
آب سرد آید و افندیده هر طبع مسطور بخورند و مال الشعیر مطبوخ با خشک و بپوشند و اگر در شدت کند قهر بخور و روغن بنفشه و روغن گل نمایند و کافور و بنفشه و طب
و نیلوفور و مانند آن بپوشند و آب طبع استنشاق کنند و تعدیل سکین بر یاجین بارد و مثل سید آب سرد و قدری کافور و کلاب بر آن پاشند نافع و خواص آرام و تفصید
گوش بهی الراسی و بوی نش سفید و ایضا برگ بید برگ سید برگ بید برگ خرفه برگ غنم و آب بید و آب بازنگ می‌کشد و اگر بیمار و غنای کوره
و زیاده حرارت آینه بر پس سر جمل جنب اعصاب خماده نمایند و هر گاه گرم شود تبدیل کنند و چون مرض با خطا آید اجزای بارده کم کنند و روغن با بونه و گل آن اندک
اندک بنفشه بران برای در گوش که بسبب مشی در آفتاب یا بسبب ریح موم باشد نافع است و با جله و طبیب تبرید و ماغ با طایفه و نطولات و مرویات غیر که
در صداع احتراقی مشی گذشت محل آید و آنچه از ریح حار حادث از بپوشن آب گرم بهر سکه سستن در آب چهای گرم باشد اگر واجب بود فصد قیفال نمایند و سستن
بنند و قدین بالند و افندیده هر طبع مسطور بخورند و مال الشعیر مطبوخ با خشک و بپوشند و اگر در شدت کند قهر بخور و روغن بنفشه و روغن گل نمایند و کافور و بنفشه و طب

در گوش حار

بطبیخ بلیه تنقیه فرمایند بست درم بلیه زرد در دو درم طلای آب بچوشانند تا ثلث بماند صاف نموده بنوشند که بغایت سودمندست و سفیده تخم مرغ و شیر زنان نیم گرم
ساعت بعد ساعت تقطیر نمودن در حال در و ساکن سازد و خاصه که از بیستان بدو شوند در صورت اشتداد وجع اندک افیون بشیر و ختران حل کرده نیم گرم نموده
ساعت بساعت بچکانند و طلای مایه بهر همچون غلبه برگ کاسنی و برگ خرفه بر بیرون گوش حوالی آن ضماوت کنند و اگر یک جزو روغن کنجد با سکه جزو بر که
بر آتش ملایم چندان بچوشانند که روغن بماند و سرکه بسوزد و آنرا نیم گرم تقطیر نمایند عجیب الاثر است اطفالی گوید که بعد تنقیه خلط غالب تبایل با صلاح افند
و ادویه کنند و تعیین فصد برای دردی است که از خون محض باشد و گاهی از خون و صفرا هر دو فصد کرده میشود و سبب داء است کیفیت در اینجا فصد از سابق
کنند اگر صحن در اضعاف معده و کبد باشد و قیال اگر از دماغ باشد و اکمل اگر از پهلوی باشد لیکن صفراوی خون اندک بر آرد بعد از اگر غلبه خلطی بداند
تنقیه آن نمایند بعد از آن بر پهلوی روغن کدو و بنفشه و کافور نمایند مطلقا سوای شربت آنرا و آب کشنی و حوالی عالم طلای و خواب بر مثل گل سرخ تازه
و اختیار بر دوات خون التماس صفرا مثل گوشت بپزند و عنباب شرابا و کدو و خرفه غذا

علاج در گوش حار و می و شیره گوش

فصد سر رو کنند و اگر حاجت افتد از نو نیز چسباند و تبرید و احکام که در حار سافج سطره شده بکار برند و عنباب جدد و ارصند لاین رسوت گل آتش
در آب کشنی سبزه سائیده اطراف گوش ضماوت نمایند و طلای نرد آب کشنی سبزه آب عنباب سبزه سائیده ضماوت کردن نیز نافع و یا صندل سرخ فوخل حنظل گل آتش
شیاف مایه و قدری از عفران کوفته بچینه آبهای مذکوره یا گلاب ضماوت نمایند و یا آرد جو عنباب مثل صندل سفید صبر اکلیل الملک عود و زعفران
داخل کنند و در انتها با بوی تار با قلا افزایند و عند شدت وجع قدری افیون اضافه کرده در سفیدی بخیض مرغ آسخته ضماوت سازند و اگر سفید آب زرد و سنگ
هر واحد یک درم فوخل حنظل اقاقیا هر یک درم صندل سفید یا میثاق هر یک درم گل قیو لیان پنج درم گل آتش سرخ درم کدو کوفته بچینه آب کاسنی مکرر طلای کنند جهت
ماده او را در ملتهبه گوش سفید بود و همچنین قطره شیاف بیض کافوری و شیر و ختران سفیدی بخیض مرغ و لعاب اسفنج آسخته نافع و چکانیدان سفیدی بخیض مرغ روغن
مخروج کرده نیز فوخل و ماسک در دست و کدو تقطیر روغن گل شیر و ختران مخلوط کرده مفید است اگر احتیاج ببینند بعد از نفع ماده سبزه مل یا در تنقیه نمایند و گویند که
خلطی بر روغن گاو و بچینه ضماوت کردن مسکن الم و فوخل و ماسک گوش است که کدو صندل بنفشه تخم کتان هر واحد یک جزو و گل خطمی و جزو کوفته باب بچینه نافع و اگر در م
نشود و در زیاد گردد و نپاشد که بر میسکند پس لعاب عنباب تخم کتان لعاب تخم مرو و شیر و ختران آسخته نیم گرم بچوشانند تا نفع یافته شربت گردد و الا با
انفار اضمه و بخور از شیشه بکار بزنند مشک گریه برگ بکار بزنند بگاس هندی که بگلا باس ششور است و برگ توت و جزو آتش سبزه گندم با قدری پیاز و نمک و شیر غلیظ
گوش بندند و آب پیاز سفید بخیض تخم مرغ و گوش بچکانند و بعد از انفار آنچه در گوش خواهر آرد برای تصفیه برسم و اندال قرحه بکار برند و اشجا که درم حار گوش
از نزل باشد عنباب بمرق شامه جو شانه شربت نیلوفر داخل کرده بپاشانند و گاهی بهر آن نیز افزوده میشود و اگر با نذیان باشد و آن مملکت است بعد فصد سر
و حجامت تفاوت بر دوات طلای خود و س گل بنفشه جو شانه شیر و ختران تخم تربوز شیر و تخم خیار بن شربت بنفشه داخل کرده خا کشی باشد بعد از صندل صندل صندل و اگر
با درم گلو و تب گرم باشد عنباب چهار دانگ بنفشه شامه هر یک چهار دانگ جو شانه شیر و ختران تخم تربوز هر یک شش دانگ شربت بنفشه و قوله داخل کرده تا
چهار دانگ باشد بپوشانند و یا اطریفل کشنی قوله خورده عنباب و آنه گل بنفشه گل نیلوفر خطمی گاوزبان هر یک چهار دانگ بپاشانند و در آب گرم خیسانند صاف نموده
شیر کشنی خشک چهار دانگ شربت نیلوفر و قوله داخل کرده خا کشی باشد بپوشانند و برگ عنباب برگ کاسنی گل بنفشه گل خطمی با بون اکلیل الملک شیک بزور آب جو شانه
بخار آن گوش بگیرد و حنظل کی حنظل هندی صندل سرخ گل خطمی عنباب کوفته بچینه و آب عنباب شربت از مفر فلو س خیار شربت شسته و اگر گوش ضماوت نمایند و الا
سح آس گوزبان عنباب بنفشه عنباب شامه جو شانه و آنه بنفشه شربت بنفشه بنفشه بنفشه و مفر فلو س و عرق بادیان حل کرده نیم گرم بر و م طلای نمایند غذا و آن
یا شکه با دل سنگ با اسفنج و بپاشند که بخور از شیر مسکن در دست و اگر با جوش خونی و خیر بر از ریش نزلد بگلو و گوش درم گوش و تخا که بگلو هم رسد بعد فصد سر و اطراف درد
لعاب بداند شیر و عنباب شیر کشنی خشک شیر کاه و عرق گاوزبان عرق نیلوفر شربت نیلوفر خا کشی بپاشند و طلای نرد آب کشنی سبزه سائیده با لای طلای سازند و غرغره لعاب بچوشانند

و اینها خردل کوفته بروغنی گرم بسازند و فنیقه ساخته در گوش نهند و بر طبع شلیم آنها یا با خردل یا بر طبع برگ گریب انکسار نمایند و اگر فتن بخار گل با بونه تازه یا خشک
آب بخت در بارد و ریج را مجرب است و انکسار بر طبع مزخوش تنها یا با جادوس نیز مجرب و آب ببطارد که تا بنی ذکر کرده که اگر پیاز را بجاوند و آن را بر آتش
بر آتش گذارند و جوشانند و در گوش اندازند و در آن ازل کنند و این مجرب است همچنین ترب اکا ویده در آن روغن گل بر کرده جوشانیده در گوش بچکانند و کذا
روغن خسته شفته با چکاندن بر آن روغن گل بر کرده جوشانیده در گوش بچکانند و کذا
و عسل و نمک هندی سلوی آمیخته نیکم در گوش بچکانند و اگر سیرنگ کوفته در گلاب چیده پس گرم کرده آشفته بچکانند قوی تر باشد و قطیر آب پودینه تازه مخلوط با عسل همین عمل دارد
بماند و بیفشازد و چند قطره در گوش بچکانند و اگر سیرنگ کوفته در گلاب چیده پس گرم کرده آشفته بچکانند قوی تر باشد و قطیر آب پودینه تازه مخلوط با عسل همین عمل دارد
و قطیر آب ترب شمشاد آب ترب بروغن گل بخت و یا آب پیاز مطبوخ بدستور نافع و موسیانی صیل یک جبهه در روغن گل حل کرده چکانند مجرب است یا آب سیرنگ
جوشانیده و یا صلیت بکار بند و کذا آب برگ سرس یا پس افکنده گس در قدری آب حل کرده و کذا آب برگ گیسکو از نیکم قطور نمایند و یا گیسکو قشقر در روغن گل
سخته صاف کرده در گوش بچکانند و آیفضا برای در گوش که از بروزت باشد آرد یک یا شیر و برگ بپان در گوش انداختن و منوشه و فیون خج از نا بر حوالی گوش
طلا کردن مجرب صاحب شعله هندی است اگر زبر البیج حل بر یک و دام کوفته در نیم طل آب شرب تر کرده صبح بچشانند تا نصف بماند و مالیده و سانس خود در روغن گل
داخل کرده باز بچشانند تا روغن بماند و وقت شدت در بچکانند و تشکین آن مجرب است و بعضی مال کنگنی نیز می افزایند و اگر فنیقه را با آب مزخوش تازه تر کرده و منشر
آشفته شسته و سوخته سائیده بر آن پاشیده در گوش گذارند نیز مجرب است و صبر قوطری در روغن گل و روغن گاو که منحل کرده در گوش بچکانند نیز مسکن و در
نهایت مفید است و یا یک قدری آب سائیده در گوش محال نیکم چکاند که نافع در گوش باردوست و پداخت که در در گوش بچکانند و سیرنگ کوفته در گلاب
و جادوس و نمک نافع و کذا انکسار بسیار و پنبه و زیت نیکم آلوده سودمند و قطور از با بونه و قطری و فنیقه و کوکنا نافع است و همچنین قطیر از دمان و ناروح چند بیدستر
و یا نون مطبوخ و زیت مفید و گویند که قطور و برق در سرکه حل کرده کذا شاخ گوزن بروغن خیری حل کرده و کذا روغن قشقر و الحار و کذا روغن شرب کذا روغن با دام
یکه انطرون در روغن مذکور حل کرده و کذا روغن بلسان هر واحد محلول با جادو گوش است و کذا از نوای خشک صبر با بونه اکلیل الملک برگ غار اسطوخودوس
عاقتر قرا پوست خشک شش نام قیوم برگ ترنج پودینه جله یا هر چه بهر سرد آب جوشانیده بر بخار آن انکسار و شغل آن بنامد و آب آن بطول سازند که در
گوش ریج و بار و نافع است و اگر خشک بزخاکی را گرفته دم او کنده و پرماییکه حوالی مقعدش باشند و در کرده و آن اور سوراخ گوش نهاده و از نایج تمام کنند
بعد که خشک با ناسد بعد از آن در کرده و کرار نمایند و اکثر نوبت دوم نمی رسد و هر چه از گوش بر می آید در زائل میشود و این علاج از غمخوارات انطاکی است و مختلف می کنند
و آبونصو گوید که دلی برای ریاح غلیظ عجیب است بر بخار صفت و مزخوش روغن سوسن بچشانند و اندکی چند بیدستر در آن حل کرده بچکانند و یا آب سدا بید
مخلوط با عسل نیکم چکانند و بتقلیل غذا امکنند و آنچه از ریاح غلیظ بارد قوی از معدود باشد اول تنقیه بدن مسهل بلغم نمایند و اگر قوت اطاعت کند و فصل موافق باشد
با دویه منقعه و سوسن سائر اعضا استفراغ فضل کنند و این و او همین نفع دارد دیگر نایج فیقر و ثلث درم فستقین و ثلث درم تخم کرفس با دیان بلسان
بر واحد نیم درم تخمیل فضل سفید با سیران هر واحد دو دانگ تقوینای مشوی مع زعفران یا مع قرفل یا مع سفیل در سفر جل یک دانگ همه را بوزن چهار درم بسایند
و دو حصه کرده با آب طبع مزخوش سرشته بهای کوچک سازند و نصف از آن بخورند و بخود آب که در آن اندک پودینه نری بخت باشند غذا سازند و سوسن و صبر کرده
نصف باقی بخورند و در ابتدای این علت البته فصد نکنند و اگر خطا بقصد و اول این علت واقع شود و نودی مسرمام بارد گردد و آنچه در گوش برای این مفرضند و آن
بسیار نافع است و آنرا در اسرع حدت زائل کنند این است که گریز در روغن خیری و روغن یا سیمین و آن خریز یا زعفران ببلهوس بریان کرده و با بونه و برگ انجوان هر واحد نیم درم
و انقور دیون فضل سفید تخم سداب هر واحد دو دانگ قرفل یک دانگ گل انجوان یک درم جوشانیده صاف کرده یک جزو از این روغن و یک جزو روغن نار وین گرفته فنیقه
آلوده در گوش نهند و تمام روز بدارند و در شب تجدید فنیقه و گریز بدهد و برگ گوش که بچکانند اگر ممکن باشد و الا بپشت خواب نمایند که خیل مفید است و در یک روز
از آن می نماید و چکانند و بگردان جاره ثلث روغن غار و سید انجیر و خیره بد بر آب پیاز و سداب و در شراب که منقعه فنیون حل کرده نیز نافع است و شور برای گوش

که در دسافج یا از نواز است و در صورت نزل اول به تنقیه و باغ متوجه شوند بطریقی که در علاج نزل مذکور شده بعد بخور بزر البیج کل با بونه بادیان کبیل الملک
عنب الثعلب هر یک نه ماشه برگ فنجانش آقیون هندی بهوس گندم هر یک سه توله استعمال کنند و شیان ماینا و شیان ابیض برابر در روغن با بونه
وزن بق آبیخته در گوش چکانند و این بخور حکیم طوی خان برای درد گوش نرلی از جربات مست که رسه توله در زنگوش چوب صنی عشب مغربی بیخ لاله صحرای
بزر البیج عنب الثعلب هر یک یک توله بدستویه بخار بکیرند و باقی تدبیر از بحث نزل اخذ کنند اقوال حکما ابو سهل سینوسی که کرد گوش از استلحاد شد شود
اسهال مخاط نماید بعد تنقیه خاص باغ بغیر غره سازند و اگر مرض آنک نشود و حاجت با ستفرغ قوی افتد بعض ایا رجات کبالت مثل ابرج لونفا و یا بلیون
و از بیهوشی استعمال نمایند بعد استعمال او به معطر کنند و اگر وجع از نواز غلیظ یا بچ غلیظ باشد معالج با دوی قوی القلیح و جلا باید کرد مثلا زنگار سیل و
اندکی سرکه آبیخته در گوش چکانند و یا زهره گاو بهوض او مان بسخنه مثل روغن بان و نار دین و بلسان آبیخته چکانند و یا آب برگ نخل تازه و یا روغن نانیم
یا روغن ترب یا آب برگ شمشاد چکانند اگر در دانه شده باشد و این دو اوج گوش را نافع است حکم یکا و قیو روغن خیری دو او قیو روغن با داس
نیم او قیو روغن نارنج شاند و عکک و در آن بکازند و چون مخلوط گردد در طرف آن بکینند بر دارند و هنگام حاجت سه قطره از آن نیگرم در گوش چکانند و این
وجع و طبعین را نافع میوه سانه چار ورم روغن خیری یک و قیو آبیخته بر انگشت بدارند تا آنکه غلیظ گردد و در طرف بکینند بر دارند و هر قدر که کمند شود قوت و زیاد
گردد و این دو او جمع گوش صعب است بکینند زهره گاو و در آن روغن خیری بریزند و با لاش نرم بزنند تا آب بهره فانی شود و روغن باند و شیش که در وقت حاجت
نیگرم استعمال نمایند شیخ میفرماید که اگر سبب درد گوش متلای بدن از سر باشد واجب است که تنقیه ناحیه سر از جنس آن امتداد کنند پس اگر خلط از لاج باشد
بجوب شملیا روغن غرقه تنقیه نمایند پس اگر لاج مستکن در ناحیه گوش بود باید که بعد استعمال بخورات ملین و قطرات ملین نیز استعمال نمایند بعد و بکار قصه
نقص خلط مستقرات عضو کنند صما حب کمال گوید که درد گوش اگر از سوء مزاج بار باشد باید که نظر کنند اگر در بدن علامات غلبه بلغم و رطوبت ظاهر
مرض احب ایا راج و قوت یا بخوراند و غره یا ابرج فیکر اسع کنجبین فرمایند تا بدین باغ او پاک شود بعد از آن بعض روغنهای گرم مثل روغن نار دین روغن
و روغن غار در گوش چکانند و یا روغن ترب که از اموافق نافع است و یا آب مزخوش افشرد و چکانند که مجرب است و یا بکیرند و یا یک سائیده در
انک شراب حل کرده روغن با داس تلخ یا روغن ترب آبیخته اندک اندک در گوش چکانند و یا بپنجه در آن تر کرده در گوش نهند و یا بکیرند اندکی مرکب در بول ماده گاو حل کرده
نیگرم چکانند و یا بکیرند اندک آب ترب و قدری آب مزخوش بر آن قلیلی زیت انفاق بریزند و چشانند تا آب فانی گردد و روغن باقی ماند بعد این روغن در گوش
چکانند که آن برودت و برنج عارض گوش نافع است و یا بکیرند برگ غرب تازه و یا یک سائیده در نار کاواک کرده باندک آب بر نایند و گل بالای آن بامید
و جوش داده در گوش چکانند و اگر در دانه برودت با سیلان طوبت از گوش باشد قدری زهره خرس یا زهره کلنگ بر روغن با داس تلخ یا روغن بنق حل کرده چکانند و یا بکیرند
فرقیون بوزن یک چه بهار یک سائیده بر روغن گل حل کرده در گوش چکانند این چه بهار گوید که علاج درد گوش با روغن غرقه بدن از خلط بار و بجه فایا که چکانند و یا بخور
و غره بکینند و یا راج برای تنقیه سر کنند و بتعریق در حمام برانشتا امر نمایند و بر سر آب بلغم مزخوش تمام و یا بونه ریزند و روغن با بونه در گوش چکانند و بکینند و یا بونه
و غذا بفرورد زیر راج یا بخور داب سازند و بجلال لقلایا و بختات کباب بپزند این الپاس گوید که در سوء مزاج بلغمی صریح جلاب بادیان و باد رنجوبه و یا
و در دم با گل کنند و در نموشند و غذا فرورد بخور داب با شیره حب القرطم و گوشت ماکیان و تیهو خورند و تنقیه و باغ بحب ایا راج و قوت یا سازند و غره یا ابرج
با لعل علی سنجبین عسل کنند بعد از آن روغنهای گرم مثل روغن بنق و غیره چکانند و یا روغن با داس تلخ آب ترب چکانند و اگر با سوء مزاج بارداده سوداوی
ترطیب با شیره اغذیه یا رطب نمایند و تنقیه و باغ بحب اقیقون و حب اقیقون مطبوخ آن کنند و یا تازه بر سر بزنند و روغنهای گرم مثل روغن گس و یا داس تلخ در گوش
چکانند چندی گوید که در سوداوی نضج سودا بجلال اصل السوس و گاو ز بان باد رنجوبه و گل کنند بعد تنقیه بحب ایا راج و قوت یا سازند و یا بانه است
قول سابق گذشت انطاکی گوید که در بار دین یعنی بلغمی و سوداوی گوش ابرج یا آب گرم بدارند و بطبیخ صحت و یا بونه و اکلیل الملک سداب فلول سازند و شونیز
جاویر و سوس هر یک مفرد که کرده بکینند و روغن قسط و یا بونه و حب الغار در گوش چکانند و از جربات با تحلیل بلح و ماده و نضج سداب است که بکیرند سیرک است

ضربان تند بود و از نرم ثقیب خارج عصب باشد و اگر ضربان نرم نباشد و با ثقل و صج تند بود و از نرم بار باشد و اگر ثقل و صج فقط بود و با آن علامات غلبه صفرا سودا یا بلغم دریافت شود پیش از صفراوی یا سوداوی یا بلغمی باشد و ایضا زردی رنگ و تلخی زبان و حرقت التهاب حمریت و خندل اشتداد و مرض وقت که سنگی در اکثر اوقات خالی نبودن آن بلغمی در عرض آن است و این امراض حاد و حمیات صفراوی بر مایه صفراوی لالت کند و اگرانی سر خصوصاً وقت سجود و کثرت خواب بلامدت جواس تقدم تدبیر مبره و تخم و استلایل مایه بلغمی است و اگر با ثقل صرف باشد با آن آثار و صفراوی غالب یافته نشود از سده خلطی باشد بعد وقت خفت مفرق وضع ثقل پس سده گرفتگی تمام خلط یا استلای حده ثقل اسفل گوش بیشتر گوید بر مایه متصاعدا ز سده دلاله نماید و اگر عکس این بیان کند و فساد در جواس معلوم شود بر مایه نازل از دماغ گویای او و اگر وقت خفت و موضع ثقل مخصوص نباشد و دلیل مایه مستولد در گوش باشد و اگر بدین ثقل و تند و احساس و صج در عرق گوش بیان کند از سوز و فراخ سافج باشد پس حال اذیت و شدت مرض از سردی و یا گرمی پرسند اگر با شیبای باره متناهی گردد و در مرض هنگام سردی و صبح و شام زیاده شود و با شیبای گرمی انتفاع یا از سوز و فراخ بارد باشد و اگر نبض آن باشد و التهاب لثه در گوش و حوالی آن نیز بود و از سوز و فراخ حار باشد و اگر بدین ثقل دوی لطیفین بگوید پیش ریح باشد و اگر دوی لطیفین هم نبود حال انهمم بیداری و اگر سنگی و عصب دیگر اسباب مختلفه پرسند اگر اقرار آن کند و لا غری بهره و غرض چشم نیز بود و بجز برای رطب انتفاع یا در آب سبزه باشد و اگر دوام و غده در گوش بیان کند و احیاناً گرم از گوش بر آید پیش گرم باشد و اگر از آثار مذکوره هیچ یک نباشد و بمشایخ افتد از غصه قوت سیاه شده

علاج طرش حار سافج و مادی

در حار ساده با شیره و اغذیه و قطرات و قطرات باره که در صج گوش حار سافج که نبشت تعدیل مزاج نمایند و ایضا در حرارت بی مایه مبروات مثل ماء القرع و ماء الخیار و آب ترنوب یا شیره زیزفرا یا شربت نیلوفر یا شربت بنوری باره بیا شامند و روغن کاهو که دو گل و بادام و دیگر و غصه مبرور گوش چکانند و انار را با پوست کوفته بپاشند و اندکی سرکه و کندر و روغن گل داخل کرده جوش دهند تا بقوام آید قطره نمایند یا آب برگ کاهو یا آب برگ عناب یا شلب چکانند یا در دوی نکر داخل کرده در گوش چکانند و کذا آب باز تنگ یا آب کشنیز تر و ماء القرع و روغن نیلوفر سفید و گاهی کافور در آن حل میکنند و اگر گل بنفشه گل نیلوفر برگ کلم مساوی در آب جوش داده شیره گاو و روغن بنفشه داخل کرده یک جوش دیگر دهند پس از آتش فرو آورده اندکی صبر کنند تا که حرارت او معتدل اند بر بخار آن گوش بدارند نافع بود و در حار مادی هر چه از تنقیه و تعدیل در علاج در گوش حار مادی فصل مسطور شد لعل آن در هر چه که باشد مایه را با سفل فرو کنند و بعد تنقیه و او الکمان که در قول ابو سهل خواهد آمد بهر تریه و تقویت عضو در گوش چکانند و ایضا در صفراوی آب ترب یک توله آب انار ترش چهار ماشه سرکه و روغن گل هر یک شش ماشه نیم گرم کرده در گوش چکانند و نافع مفید بود و افستین غلبه شلب هر یک نیم توله شب در آب تر کرده صبح جوش داده صاف نموده و روغن گل و توله داخل کرده بنزد تار و روغن بام یک و قطره بادام در گوش اندازند و اگر بر مزاج گرمی معلوم شود دوی باره بنوشند و شربت آکو و بنفشه و اسفنج و دهند و ترک لحوم و اغذیه گرم بخورند صفرا کنند و گویند که اگر آب پیاز و زهره گاو در پوست انار گرم کرده چکانند یا حیصه فائده دهد و بزعم قوی کافور شدیدا الشفست در طرش و شنج می نویسد شاید که برای طرش صفراوی باشد و در دوی فصد بر همه تدابیر مقدم دارند اقوال حذاق ابو سهل گوید که طرش اگر مولودی یا فرس بود استرا علاجی نیست و اگر حادثه قریب العهد و غیر متکثر باشد و از صفراوی مرقی اسبوی راس بود علاجش تنقیه صفراست از سر سبب ایارج و حقیقه قایا و تدبیر مطب و استحام آب شیرین و از مولدات صفرا اجتناب نمایند پس اگر با وجود این تدبیر مرض باقی ماند اولاً تکبیه بجمار افستین مطبوخ و آفتاب بتوسط آفتاب نمایند و بهین آب مع سکجین بدفعات غرغره کنند بعد از آن بگزیند انار ترش و دانه و تخم او را آورده هر دو را افشرد و آب در میان پوست او اندازند و کندر و سرکه و روغن گل نیز داخل کنند و بنزد بقوام آید پس در گوش چکانند شیخ میفرماید اولاً گویم واجب است که هر آنچه در گوش چکانند نیم گرم بغیر باره و بغیر حار باشد و این قول کلی است بعد از تفصیل امر در آن میگویم که در طرش صفراوی باید که استغفار صفرا بمسکین کنند زیرا که بسیار باشد که اسهال صفراوی بالطبع واقع شود و بدان جهت زائل گردد و چنانکه اکثر اسهال صفراوی عارض شود و حبس کنند

تند و از آن

خردل و باریک سائیده با تخم خشک که نیمه فنیله سازند و در گوش سه روز بدارند و یک مرتبه بیدستر در روغن شبت آب سداب حل کرده در گوش چکانند
ایلاتی و جرجانی گویند که هرگاه طرش از ماده غلیظه باشد استفراغ یا یارج فیکر و حسب قویا مرکب بشم خط و افیتون و کاسه بندی باید کرد و در گوش و به جملگی چکانند
و آن همه در قولنج گدشت کسی که این مرض یکبارگی افتد بطبع فستقین بر نه زهره زهره مایه شبوط و زهره سنگ شبت بروغن با بونه شبت آب بیا
بسل و روغن نیت چکانند سبب دیگر که طرش از اخلاط غلیظه بلغمی مجتمع در قعر گوش حادث شود علاجش دشوار است باید که استفراغ بدن با یارجات و غیره
بکنجبین عسل و سوط بروغنهای گرم مثل روغن زیتون کنند و چند بیدستر و غیره که در قولنج صاحب کامل گدشت اندر گوش چکانند و امرد بخول حمام برانشت کنند
و تقطیل غذا نمایند و از اغذیه مؤلفه بپزند که کفیند این نوع گوشت که با جود و پمقطه ملطفه خام و بغیر غلات اتم با یارج و تدبیر ملطف نمایند و استحمام
بآب حات نیکو است و چند و غیره که مذکور شد و زهره زهره و در گوش چکانند که آن تلطیف قوی و تقطیل نماید و یا حرمل در بول کوک سه روز بچسباند و بعد از آن
صوف باین بول کرده در گوش بدارند و یا زهره زهره و بول او چکانند و از تخم خردل و بوق فنیله ساخته در گوش بدهند و سه روز بگذارند پس برآورده در گوش آرد
شدید متواتر بدهند بعد در گوش با بونه زهره بدهند تا گوش بکشد این المیاس گوید که اگر صمغ سبب یا ده بلغم غلیظه منسوب به جبهه فروخته آه سبب باشد
هر صمغ جلاب از انیسون یا دیان هر یک ده و ده و کافور عسل ده و ده بپوشانند و غذا فروخته خود و لحوم فاضله بفرغ قهرم و فلفل و غیره دهند و هرگاه صمغ تام در قار و
طاهر گردد و تقطیه و باغ بیا یارج و قویا و بونه و زهره و غیره که در قولنج چکانند و روغن خسته شمش تنخ و روغن بادام تلخ و روغن سداب و زیتون در گوش چکانند و یا
روغن شحم خنظل و یا آب مرزخوش باند که هرگاه کنگر چکانند و یا فنیله خردل و یا تخم در گوش بدارند خضر و قرشی می نویسند که اگر طرش از برودت و با هم باشد
همه روغنهای گرم مخصوصا روغن زیتون و روغن غار و غیره که در قولنج مذکور شد نافع بود و روغن بادام تلخ را خاصه نفع عظیم است و تقطیل کرد یا با شور گرم کرد
از آن نقل سمع کند و چون پیر کرس بگذارد و دیگر در گوش چکانند یا سیما اگر بران مداومت کنند صمغ را نفع بخشد و از اشتر برتر است اسطوخودوس باب گرم یا
صلو بدین روغن با سوط خود و در آن کلیل الماک و با بونه و قویا و کد اباد و بونه بپوشانند و کافور یا خمیر بپوشند که طبع قبض باشد و اخل کرده بپوشانند و زهره
کافور عسل و اطریفل صغیر را کفیند و قطره اکلیل الماک با بونه سبوس کند و خطمی برگ غار و کد لک مرزخوش و با و بونه بپوشانند و بر بخار او اکجاب باب سداب
نظول و شغل اوضاع کند و آواز شدید و لو اخلاط طبل آنرا دفع کند و استفراغ بلغم بجا یارج و یا یارج لوغایا کنگر بپوشد و تقطیه بدن از سدر ملطوف قبل استعمال او بآن
و نظولات مذکوره انطیاقی گوید که در طرش بلغمی تنقیه یا یارج مکرر نمایند و در سوداوی لطیف افیتون بدستور و چند بیدستر و زیت که اندران ترب و مصطط
و حسب الفار پنجه باشد حل کرده چکانند و از جربات برای کشادن طرش صمغ این است که حلتیت در روغن بادام تلخ و غالی حل کرده صاف نمایند و در آن زیاد
چند تا که ممکن باشد حل کنند و مکرر چکانند و در خواص آنکه که زهره زهره کبش سه درم و زهره و قید روغن غار بپوشانند تا نصف باند پس در گوش چکانند که بکشد
و اگر میل طلاد زیاد گردانیده هر روز در گوش بدهند صمغ را منع کند و این همه بعد تنقیه و مادی یکبار بزند و بپوشد او گوید که علاج مخصوص این مرض گرفتن یکبار است
که بر سنگ آسیای گرم چکانند و باشند و تقطیل آب پیاز و عسل هر دو پنجه و کد از روغن زرد که نه زیت که در هر کدام از این هر دو اصل السوس و سداب
و حسب الفار تقطیر پنجه باشند و از جرب این است که زیاد و حلتیت در روغن بید خمر حل کرده بپوشد چکانند و این صمغ و شحم انار ترش پوست او و حنظل تر
در هر که پنجه صاف کرده روغن زیت یا روغن دیگر که پنجه چکانند که بیلابی از طبری نقل کرده که در طرش حادث که پیش از آن نبوده باشد استفراغ بجا یارج
و حسب قویا و حسب صمغ بپوشد و در دست است یک و زکند بعد از آن غره باقر قرقا و موینج و کف خردل مانند آن سازند بعد از آن در گوش چکانند
و بدان تکیه کنند این است که بکیر نشتین روحی خالص در آفتاب بپوشد و اگر در بعد بگذارد تا آنکه بر بخار او اکجاب ممکن گردد پس
سرا بپوشد بچسباند و تقطیه گوش مقابل آن بدارند و دفعات بسیار بخار آن بگیرند و تکیه گوش باین فستقین مطبوخ سازند و حفظ مزاج علیل نمایند و آنچه
مثل این بچکانند سرکه و بوق جوش کرده است و ازاده بلغم نفع درین باب این است که بکیر نشتین با یک بکوبند بعد از آنکه با سرکه بدفعات شسته
خشک کرده باشند و بعد کوفتن در زهره زهره حل کنند و بر آن اندک بوقی اندازند و در گوش چکانند و اگر ازین بچسباید بهتر و الا بگیرند آب گند پاک بپزند

و سوراخ گوش بصورت بند سازند و اگر ازین سبب نشو و معلوم نمایند که درم در طریق نفع و هیچ مده است و چون یکم کند سعالج بادوی قرح گوش نمایند و در علاج او مسک تنقیه گوش بر فوس مسکو کنند زیرا که اجتماع چرک در گوش در مرض افزاید و این در اکثر النفع کند اگر در وقت او استعمال نمایند بکینه نشیاف ایضاً و با قطره حل کنند و اندکی بنوشند و صبح فارسی مخلوط کرده در گوش چکانند و هم گوید که از صمغ نوعی است که حادث شود و پیش از آن نبود و آن غسول را باشد و این چنان بود که درم در صبح پدید شود و حتی که نقیر را بند کنند و بعد از آن صلب گردد و باقی ماند و تحلیل نشود و یاد را نفع لولالم بر وید و صلب شده سوراخ گوش اسسد و سازد و بسبب خفای او از نفع سوراخ گوش پس اولی آنست تعرض به علاج مثل این نفع نکنند مگر در ضرورت و ایضا او گوید که آنچه عجیب النفع است در از آن صمغ حادث و طرش و خصوصاً آنچه بعد از آن نفع آن باقی ماند این است که بکینه نشیاف خشک دانه او بر آورده از پوست او خوب پاک کنند بعد از آن روغن بادام تلخ بقدریکه آنرا بپوشد بر آن اندازند و بچکانند تا آنکه دانه های او سرخ شود بلکه مانع بسیار می گردد پس صاف ننوده این روغن هر روز و شب بچند مرتبه در گوش چکانند که این دوا درین معنی بالغ النفع بارها آزموده ایم و بسیار نافع یافته ایم و بعضی گویند که این دوا نفع بحد کمال می بخشد تا دو هفته هر روز و شب مکرر دو سه قطره از آن بچکانند

علاج باقی اقسام طرش

آنچه از رطوبت و پوست ساده حادث شود و سبب تبدیل مزاج کنند با شربه و اغذیه و نظومات و قطورات و سعوطات مناسبه که در علاج امراض طرب و یابس دماغ مفصل مطبوع شده و نادر باشد که رطوبت ساده سبب طرش گردد و اندک شایع رئیس و سمرقندی بنده که آن نیز داخه اند و گویند که در آن مثل مشک و چند بیدستر و مور و گل سرخ و افاقیا و داجینی و قنفل و انشال آن نافع است و در پوست بی ماده بر ترطیب مزاج دماغ انکباب بر بخار آب شیرین و قطور شیر و خزان در گوش و ریختن روغن گل یا شیر تازه و یا نظولات مرطبه بر سر و چکانیدن یا لیدن شیر با روغنهای مرطبه و جز آن که در علاج امراض یابس دماغ و صداع یابس و شنج عیسی بنده که در گوش نشو و فیه بود و بقول شیخ و مسیح طرش عارض از پوست حمام رطبه غذای مرطبه شراب مرطبه خواب ریختن و عین معتدل و آب بکریم بر سر و تدبیر سر و قطور بر روغن نیلوفر و بنفشه و سید و روغن که در ومانند اینها نافع و آنچه از بخرانات انتقالی چون تپهای صفراوی و یا بلغمی و سرسام و غیره باشد تنقیه صفرا و یا بلغم نمایند و لیکن بعد حصول قوت و عود مزاج بحال اصلی و رفع ضعف مرض اول بعد از تقویت دماغ نموده روغنهای نافع چکانند و در طرشی که عقب امراض حیات حار عارض شود و علامتش آنست که در طرش حار سافج و مادی مطبوع شد و خصوصاً در قول الطماکی و گویند که ضما با بونه کلید الکلی اگر در جو روغن کنج خسته کرد و اگر گوش نافع صمغ حادثه بعد مرض حادث است و اگر شاخ شجره البق را از یک طرف آتش بدهند و رطوبتی که از آن چکید در ظرفی گرفته اند و گوش چکانند همین عمل دارد و هر چه از خلط غلیظ بسبب بخران انتقالی باشد و آن با نقل و تمهید بود و استفراغ یا یابرج فیهرا کنند بعد روغن بادام تلخ و روغن ترب چندی بر سر و فروغ چون چکانند و ایضا اگر بعد تب نشو عارض شود و حب توقایای علوی خانی نه ماشه با طریقل اسطوخودوس ایشان و توله آبیخته شب بخورند و از مزخوش گل با بونه فسنقین اهل الکلیل الکلی کل بنفشه هر یک ماشه شش هفت ماشه انگوشتی یک نیم توله شب آب است با و تر نموده صبح بخوشانند که چهارم باشد و صاف نموده روغن گل و روغن با بونه برابر آن داخل کرده باز بخوشانند که آب بسوزد و روغن بماند پس آن چند بعد مستر شده ماشه زعفران هفت ماشه سوده آبیخته بدارند و در گوش چکانند و گویند که طرش حادث عقب حیات مندر بنکست است زیرا که دلالت می نماید بر آنکه هنوز ماده باقی است بدن تقی نیست و بقول شیخ طرش حادث عقب صداع را چکانیدن آب ترب و روغن گل یا چند بیدستر سبب الغار و روغن گل نافع است حادث بعد از سرسام را واجب است که در آن ابتدا استفراغ از ایابج فیهرا نمایند پس چند بیدستر با روغن گل و یا روغن قسط تنها و یا روغن بادام شیرین یا آب ترب غیره که در حادث عقب صداع گفته شد در گوش چکانند و آب و منصور گوید که آنچه عقب سر سام حادث شود و علامتش همانست که بر پوست ساده گفته شد و آنچه بسبب ه یا فیهرا یا گرم یا دخول هوام و غیر آن باشد علاج هر یک مطبوع مسطور خواهد شد بدان جوع نمایند و طرش که بعد از تب بسبب اذ خلط اسطوخودوس یا فیهرا یا استفراغ است و استفراغ آنها و این گاهی بی علاج از اهل میگرد

دوی و طندین صغیر

آواز نیست که آنرا انسان گوش خود بشنود و بدین سبب از خارج و صدای می بزرگتر و نرم تر و نین نیز تر و باریک تر میباشد و غیر آن حوادث از نفوذ بیا و بخره در آلتین

مستطیل است و چون سبب از حرکت و توجی است که عارض شود و بواسطه سمع پس اجب است که سبب این عارض یعنی دوی طنین و صفر حرکت هوا باشد لیکن این توجی از خارج نیست بلکه از داخل است و هوای داخل بخارات مصبوب تجویف باغ و هوای را که اندر این است پس این توجی انحراف اگر ضعیف باشد حرکت دوی نماید اگر بجماع می خورد و طنین باشد اگر اندکی از آنها میل بخارج نماید و با آن حرارت ملطفه بود و مانند صغیر دراک نماید با چرخه این حرکت و توجی هوا و بخار اندر دوی از دوا و خالی نسبت یکی آنکه ضعیف و آهسته باشد که هوا و بخار مصبوب از آن مقدار حرکت خالی نباشد و دراک این حرکت خفی یا سبب کای حس باشد و یا سبب ضعف قوت سامعه که ازادی توجی گردد پس کانی که حس سمع ایشان قوی بود سبب این حرکت آهسته که در هوای اندر دوی افتد و در گوش خویش آواز دوی طنین بشنوند و همچنین صاحبان ضعف قوت از حرکت آهسته که مذکور شد منفعل گردند و طنین دوی دریا بند و این توجی هم با قهین افتد و این هر دو نوع بیماری نیست و دوم آنکه حرکت مذکور قوی تر و فوق حرکت خفی باشد و سبب آن وجو و محرک است که بخار از یاده از حرکت معتاد تحریک نماید و این محرک یا ریح مستولد در ناحیه راس و متحرک در آن است که سخیل میگردد و از فضول موجوده در سر و یا از تصدیک که اکثر در گوش مستولد میشود و یا جوش ریح در نواحی او و یا حرکت کرم مستولد در مجاری آن یا اضطراب جوش تاجی از خلط یا بن سبب مفرج گرم چنانچه بعضی مریضان ادحیات ابتدای نوبت حیات می افتد و یا استلای مفرط در بدن یا خاص در سر چنانچه عقب سکر کثیر و عقب خواب بعد از طعام پدید آید و یا اضطراب خاص باغ چنانچه عقب تی عقیف و بعد صدمه یا ضربه دماغ و عقب فکر عظیم میشود و یا ماده غلیظه از رجه منصل بسوی گوش که اندک اندک تحلیل گردد و از حرکت تحلیل طنین دوی تولد نماید پس این ام کند و یا شدت خلط و سنگی و اضطراب در طبوبات به ثبوت بدن ساکن در آن توجه طبیعت بتخلیل و تحریک آن سبب یافتن غذا و یا تناول ادویه محرک بخارات و بعد بسوی دماغ مثل فلفل و مانند آن یا طعامهای سحر محرک هوای گوش و بخارات ساکن چون سیر و گندنا و امثال آن یا ادویه حالبس اخلاط و ریح در نواحی باغ مثل ادویه قابضه مستعمل از خارج سحر با جمل سبب این مرض گاو و در نفس دماغ و گوش میباشد و گاه بمشاکت معده و اعضای دیگر مثل ریح و انحراف بسوی آن طریق تشخیص اسباب مذکوره باید که اول از مریض سوال کنند که این حالت لازم دایمی است یا نه اگر اقرار آن کنند و آواز گوش همچون آواز درخت بود سبب آن مستحکم در نفس است گوش باشد و اگر گوید که گاه ساکن میشود و گاه میجانبند بحسب استلای مفرطی معده و بوقت حرکت و عند اشتداد گرمی یا سردی و آواز گوش همچون آواز جوشیدن دیگ بود پس آن بمشاکت اعضای دیگر مثل ریح یا طحال یا روده یا رحم یا معده باشد بعد از پدید آمدن تپش نیست یا نه اگر باشد پس سبب که در گوش نیز نیست یا نه اگر تپش در دهر و یا باشد سببش جوشش هم باشد اگر صرف تپش سببش اضطراب اخلاط باشد و اگر تپش وجع نبود پدید آمدن مریض ضعیف و تشنه است یا نه اگر تشنه است که در وقت حواس ضعف افعال انسانی یافته شود و پیش از این امضا عارض شده باشد سببش ضعف قوت سامعه دماغ باشد پس اگر آن سوء مزاج حار یا بارد بود در حار وقوع این قهقهه و مع التهاب باشد و تقدم استعمال ادویه حار و سرد شد نیز بر این حالت کند و اگر بارد بود بخلاف این باشد و اگر مریض ضعیف نباشد وجود دغدغه در گوش و تقدم عروض قرصه در گوش پرسند اگر باشد سببش کرم مستولد در گوش باشد و الا حال تقدم وقوع صدمه بر سر یا تی عقیف یا فکر عظیم یا القطاع اسهال قبل از وقت و یا تناول سکرکات یا خواب بعد طعام یا خورد ادویه حاره و اغذیه بخره یا استعمال ادویه قابضه بر سر پرسند پس اقرار هر کدام از اینها که نماید سببش همان باشد و الا سوال کنند که گرانی در سر و گوش و تمدد معلوم میشود یا نه اگر در سر و گوش هر دو گرانی و تمدد گوید و طنین لازم بود و از انصباف فضله دماغ بسوی گوش باشد و اگر در سر گرانی در گوش تمدد بیان کند و طنین نزد حرکات بدنی یا نفسانی آهسته آهسته و احساس کند بحركات که گوید و دماغ دور میکند یا از جانبی بجانیه دیگر منتقل میشود و سببش ریح و انحراف خلط از فضول محققه در سر باشد و اگر گرانی و تمدد و غیره هیچ نباشد حال از دویا و طنین در حالت گر سنگی و خفت او وقت شکم سیری پرسند پس اگر آثار یبوست و تقدم فاقما و یا یافتن غذا و یا تقدم حیات و یا استفراغات دریافت شود سببش شدت خلط و یبوست باشد و اگر بدن سبج و دماغ سالم و دیگر حواس قوی کی باشد و از تناول غلظات و سکرکات خفت یابد و در گر سنگی همچنان نماید سببش کای حس سمع باشد علاج در جمیع انواع این مرض از گرمی آفتاب آتش حمام بسیار گرم و حرکت عقیف قوی و آواز بلند و کثرت کلام و جعل و استلای طعام و از تمامی بخارات همچون سیر و پیاز و گندنا و شراب گر سنگی بسیار خواب بر استلای و تناول و قبض شکم چنانچه لازم شمارند و تکلیف طبیعت در اکثر انواع و دلک شدیدا طراف و نهادن او در آب گرم و منع انحراف بمثل کشنده خشک و خشکانش و هر چه درسد و دو

که دشت نافع شناسند و گویند که آنچه درین مرض بالخاصیت نفع دارد و نوشیدن بجان قفطیر عصاره نسرین و قطران است و در امتلا فی اول نقیة بدن یا سر بعد از تطبیق تدبیر نمایند و شربت اسطوخودوس مع شربت لیون نافع است و در شش کی قصد نقیة و عضو فاعل مرض و خصوصاً معده اگر تصادف بخار از آن باشد بحسب خلط فاعل آن از مطبوخات مناسبه و ایادیات واجب است اطریض صغیر فرارند و خصوص در معده ای و ایارج فیترا نیز آتینند و تقویت طبع بخوردن اطریضات و مانند آن مالش مثل روغن آس و روغن گل و تقویت گوش بمانند روغن بادام و امثال آن کنند و درین رعایت مزاج اول و بسن مرعی دارند و هر یکی را تدبیر و علاج حسب مزاج و قصد تقویت او بقانون معلوم نمایند

علاج طنین بلغمی و ریگی

اول بهر انضاج و تنقیه و منفع و سبیل بلغم و حب یا یاج و هند بعد از غرغره منقح و داغ بعل آرد و یا گل خطمی تخم مرو و عنب الثعلب کشتن خشک هر یک شش باشد اسطوخودوس چهار شنبه جوشانیده غرغره سازند و روغن قسط در گوش چکانند و اکلیل الملک بابونه و شبت و پیاز تر گس در آب جوشانیده بخار آن بگیرند صدف تر و روغن قسط بگیرند قسط ده درم و فکوفته شبت در سرکه بنجیساند و صبح و نیم آن را آب بچوشانند با نیمه آید صاف نموده نیم آن را روغن کنجد بر آن ریخته باز بچوشانند تا آب فانی شود و روغن بماند و در اطریض اسطوخودوس میجویند و بیدالور و بخوراند و یا چند بیدستر سه چهار صبه تا یک باشد و در اطریض نیکو ریخته آید بخت و بهند اگر چه بهم نرسد عوض آن را و در بطریک کنند و بالای طعام این سفوف دهند بادیان بته توله و بهندی زربانه قاقا که کبار هر یک یک قهقهه مصطک و توله نبات سفید بر شربت و ششقال و کلاب قرفلی نوشیدن فائده عظیم دارد و با جارش مصطکی مرکب علوی خانی و بر بنیز انجیر و میوه و باغ و بنار انگیز از اخذید و فکوفته و تقویت و لبتیات واجب اند و بعد از حمام روغنهای حتمه چون روغن بوردادامی بر تارک سرالند و در گوش چکانند و ایضا تنقیه بچوب سبک کرات و کرات بعد از آن استعمال مصطکی سه باشد و کلاب قرفلی سه توله تا دو هفته درین مرض که کند باشد مفید میشود و گرفتن بنار و بنخوش و جاویش و بوی در آب نیز مفید اگر مانند باین مطبوخ بر کرد تمکید گوش نمایند اولی بود و یا گل بابونه فسنندین و مزخوش اسطوخودوس شش قطره امشبع صغیر حاشا جده خشک اهل فطره اسالیون تخم خنظل و زالسره کما فیطوس انشیششان بود و نیمه حله یا هر چه ازین بهم رسد جوشانیده بر بخار آن انگلیب کنند و روغن ترب یا روغن بادام تلخ بنجید ستر در گوش چکانند و کند زعفران چند بیدستر مساوی آن ساخته خشک نموده قدری از آن در شراب که اخته تقطیر نمودن مجرب است اگر یکی را از روغنهای گرم باب یا ز گرم نموده سه قطره در گوش چکانند فائده آید و ترب یا روغن گل ازین قبیل است و قطره زیره گاو یا آب گند یا روغن گل نیز نافع و کند خنظل و زیت جوشانیده صاف نموده و یک اندر زعفران فرغون چند بیدستر خنظل مرکب هر یک سه جزو و نظرون بوره ارمنی هر یک و جزو کوفته بخت در شراب حل کرده در گوش چکانند که طرش اینر سودمند است و قطره شیر برک پان یا برگ آگ یا درک یا آب پیاز نافع و ترب یا پیاز را کاهیده در بعضی روغنهای گرم بسیار و روغن قسط پر کرده بر آتش نهند پس صاف کرده سه قطره چکانند و آنچه خاص و روغن اناق مغز بادام در بول گو ساله سائیده یک گرم چکانند و چکانیدن آب برگ شفتالو و کند لک صبر در آب سائیده نافع است و یا فسنندین بابونه در سرکه جوشانیده گوش بر بخار آن دارند و بعد آب پره گاو یا یک توله روغن گل و روغن بنفشه شفتالو هر یک و توله با کتش ملائم بچوشانند تا آب برود و روغن بماند پس صاف نموده نیم درم افیون خالص در آن حل کرده چند قطره در گوش چکانند و آنچه در علاج وجع گوش بلغمی و ریگی طرش بار و ریگی مسطور شد درین جان نافع است اقوال خداق سویدی گوید که از انجیر و خردل در آب سوخته فائده در گوش نهادن در آن زاله دوی طنین مجرب است و مزخوش شراب و بخور و قطره نافع و کند انجیر گوش بسکری یا زوفای خشک یا نسرین خشک یا شمع جلی که از قطره حب الفار و عسل بنخته و یا روغن غار بر روغن گل و شراب که کند یا بول بقره و یا آب پیاز و روغن گل و عسل بنک اندازد سوخته آید و یا روغن نسرین یا سرکه و روغن گل و یا روغن لبنته شمع غالی و یا سورچه بنزیت سداب جوشانیده و یا بول برق شراب که کند یا زیره جاموس یا روغن نارجیل یا زیره که میسر آید بشیر زن آید و یا روغن نارین بشک بط و یا روغن قنب عسل و عصاره سداب آید و یا روغن سوسن شش درم روغن سداب یک نیم درم سرکه تنه درم آید و یا روغن سوسن و سرکه و یا زیره یا آب گند یا و یا کون سوخته در پیه ماکیان آید و یا در حد مفید است و باقول جالینوس تخم بنار پودینه و شربت شربت پودینه و نهادن قدری پودینه در گوش نافع ترین اشیا درین مرض است میسجی گوید که اگر با گرافنی سر

و ضعف و سرح باشد و روغن ترب و روغن که در آن چند بیدستر خفته باشند در گوش چکانند و بر بخار نشینند و مرزخوش و شیخ و پودینه و صمغ اککباب نمایند
 و اسهال بحسب قوت با کنند و تلطیف غذا نمایند و اگر با ریح نافه باشد اندکی فروغی و روغن حنا سوده نیکم در گوش چکانند و یا چند بیدستر و روغن اککباب
 و در گوش چکانند اگر از خلط غلیظ تشبث بعضو باشد باید که بوره از منی را بسکه و عسل سائید و بچکانند و یا خربق سفید و چند بیدستر و زعفران سبوی سوده بسکه و
 روغن جنابار و دیگر سائید و در گوش چکانند پس اگر باد در دیا شد بجا و پس نگیرد بسیار نمایند بعد از طبع و پودینه و شیخ و مرزخوش اککباب کنند و چند بیدستر و فروغی و روغن
 سائید و در گوش چکانند و و نافه ثقل سرح و دوی طنین بگیرند خربق سیاه یک مثقال چند بیدستر و مرزخوش و واحد نیم مثقال نظرون ربع مثقال در سر که سرشته نیکم است
 نمایند و و برای هوات حادث در گوش کنند زعفران چند بیدستر و واحد یک مثقال بوره از منی چهار مثقال کوفته قرص سازند و در شراب حل کرده استعمال نمایند
 و این و طنین را نافه ست بگیرند قرفل نیم درم و مشک یک انگ مر و آب مرزخوش یا سداب سائید و در گوش چکانند و برای ریح غلیظ بر سحاب
 و مرزخوش و روغن سوسن جوشانیده و در آن چند بیدستر حل کرده در گوش چکانند نافه ست یا آب سداب عسل آمیخته در گوش چکانند شیخ می نویسد که انچه از
 خلط لزج بار باشد مخصوص برای او این قرص مجرب است بگیرند خربق سفید سه جزو و زعفران پنج جزو و نظرون نه جزو و از آن اقراص ساخته استعمال نمایند و از او پودینه
 جامه مجرب برای آنکه از ضعف یا از سده باز خلط باشد این است که بگیرند قرفل و تخم گندناهر و واحد نیم درم و مشک یک انگ آب مرزخوش و سداب یا بیدستر یا بچکانند
 و همچنین طبع بر کصنوبر و طبع بر کشاد و طبع بر برگ غار باید که در جمیع آن از تناول طعام مشربا جتناب نمایند بعضی علمای متقدمین گفته اند که چیزی نافع تر برای صغیر از
 و و الفوتج موصوف برای حفظ نیست که آن نفع چیزی است که اندک برای این سید کرده و نفع میکند از اقطار ممول از زرد فادر که صغیر و حب الغار و انچه در آب
 طرش و در گوش از معالجات مشتمل که خصوصاً بار و را گفته شد از ملاحظه نمایند این عباس گوید که هرگاه دوی طنین در گوش عارض شود باید که روغن سوسن یا
 روغن نار دین یا روغن قسط باندک آب برگ غار چکانند و یا گیکه خربق سیاه و چند بیدستر سبوی زعفران برابر و بسکه حل کرده در گوش چکانند و یا بگیرند زرد فادر
 و غیره که در قول شیخ گذشت آب پخته در گوش چکانند و چون روغن ترب یا سداب بر هم زنند و در گوش چکانند از نفع کند صفت او ای نافع طنین ثقل سرح
 کنندش یک درم زعفران چهار انگ خربق سفید و بوزق هر واحد سه درم بار یک سائید و بشرب سرشته قرص سازند و نزد حاجت در سر که اخر حل کرده در گوش چکانند
 و بگیرند سانه یک جزو و روغن خیری سه جزو و جوشانیده سر و کنند و در ظرف بگینند و داشته در گوش چکانند و اگر این دویه فائده نکند باندک طنین از قبیل خلط غلیظ
 محقق در غشیه دماغ است پس میباید که ریض اخیری دهند که تنقیه دماغ او کنند مثل حب یارح و حب قایا و حب صبر و مانند آن ایضا این حب هندی صفت آن بگیرند
 ترید و درم شحم حنظل یک درم هلیله کابلی نیم درم از روت ربع درم کثیر و دود انگ همه را با یک سائید و جهماسازند شرتی یک درم و چون بدن پاک شود و سغوط
 مسخن ملطف مثل سغوط مرکب از چند بیدستر و جاشیر و شونیز و مانند آن انچه در آب با قوه مذکور شد استعمال نمایند و ایضا تعطیس بکنند و یارح کنند که اندک از آن در بینی دهند
 این سینه الصد گوید که علاج دوی طنین اککباب بر بخار است و غلیظ و تشبث با بونه و اکلیل الملک و برگ غار و پودینه و صمغ و مرزخوش است و روغن گل
 نیکم باندکی سرکه در گوش چکانند و اگر ریح شدید غلیظ باشد باید که روغن که در آن چند بیدستر یا زعفران یا نظرون حل کرده باشند در گوش چکانند و یا
 غذا و اجتناب از خمه نمایند این الیاس گوید که اگر سبب اوریح غلیظ مثل از فضل غلیظ در سر باشد هر صبح جلاب از انیسون با دیان هر واحد سه درم
 اصل السوسن مشرق کوفته چهار درم و گلکند عسلی ده درم بنوشانند و غذا افروخته بخورند با نیسون و دار حبینی و اندکی زعفران دهند بعد تنقیه دماغ بحسب یارح
 و حب حقیقون کنند و غرغره با عسل و یارح فیهرا نمایند و در گوش روغن سوسن و قسط و آب ترب باندک چند بیدستر یا جاشیر یا شونیز چکانند و اککباب بر
 او و یارح و جشایش مثل با بونه و تشبث اکلیل الملک و قیصوم و شیخ و سرخس و برگ غار و برگ ترب سازند و یا میوه سانه یک درم و روغن خیری یا سوسن
 یا قسط هر یک یک درم که باشد سه درم گرفته میسر را در آن حل کرده بچکانند و در او است حمام از نافه ست صفت شیا ف برای ثقل سرح و دوی شحم حنظل یک درم
 بوره نان نیم درم چند بیدستر زرد فادر و جرج هر واحد یک نیم درم عصاره انستین قسط تلخ و فروغی هر واحد ربع درم کوفته بیخته آب زهره گاو سرشته شیا فادر
 و شکام حاجت برابر عدس سائید و باروغن بادام تلخ و قطره در گوش چکانند چمندر می گوید که برای نفخ جلاب مذکور و غذای حصدی نجوم فاضله دهند

نیم از آن

بعد از آن تنقیه بحب ایارج یا ایارج کو غاذیا نمایند بعد غرضه آب بادیان مع ایارج فیکر کنند و روغن زنبق و روغن قسط بجنبند بیدستر در گوش چکانند بعد از آن آب کجا
بر بخار آبهای او ویه لطفه مثل شیج و قیصوم و اکلیل نمایند و در آن حمام بخوشو شکم و گرسنگی کنند و دوا الفلج و الفلج الاشیاست نسخه آن بودینه نهی که گویا
سیسیالیوس فراسیون هر یک دانه درم تخم کرفس بابونه حاشا هر یک چهار درم کاشمش پانزده درم فلفل جبل چهار درم کوفته بخینه و عسل بقا حاجت بستر شد
این گرم آب گرم الطالکی گوید که بعد تنقیه هر چه در علاج و در گوش بارد و و طرش بارد و کرم بعل آرد و آب پیسین قطران افطه را و در سجان اشتر باد و بخا میسپی
گیلالی می نویسد و طبعا گفته اند که علاج طنین جادش از بلغم غلیظ مع ریج غلیظه که در مجاری گوش نازل شود تنقیه و مانع مجبور ایارجات و عطسه سات و بنوشیدن
ماء الاصول و ریختن آب گرم بر سر و انکیاب بر آبیکه در آن ادویه لطفه مثل شبت بالونه و غیره جوشانیده باشند و تقطیر روغنهای گرم محلول بجنبند بیدستر با قیصوم
و غیره و اسهال بحب قو قایا بمرات اگر احتیاج آن افتد و تقطیل غذا و خور از عشا و اذان بحمام و ملینین طبیعت اتم است و طنین مدت از ریح نهادن
گوش بر طنان گرم و انکیاب بر آب ریاحین حاره و اجتناب از صرب ریح و قرب آب انغریه سحره نافع و بعلاج نوع حادث از بلغم غلیظ معالجه نمایند
و الاضعا از علل جات عانه طنین این است که اگر مزاج مریض مائل بحار است باشد فصد یکشایند و اگر مائل بطوب است باشد تنقیه بصبر و مسکنین و گل سرخ و
و مله سیاه و اندک سقونی کنند و امر بغرغره بچیز که رطوبات را از سر و فم معده تخلیل کند نمایند و تریاق الاذن عجیب النفع است در ازاله دوی و طنین خواه
مزاج مریض حار باشد یا بار و لیکن استعمال و بحسب مزاج مریض مختلف بود پس اگر مائل بحار است باشد بیکه حل کنند و اگر سرد است آبسل و در مزاج مائل
بسر و قیچیس بسیار موافق است و از علل جات خاص این است که بکیر بجنبند بیدستر و نظرون خربق سیاه و سائیده بیکه آبیخته با بنه در گوش استعمال کنند
پس اگر طنین نازل شود و گوش را بیکر کنند شنب یا نی سوخته و مرکبی سائیده بعلسل حل کرده با صوف در گوش استعمال نمایند که این دوی طنین تاثیر زیاد دارد

علاج طنين

[illegible]

علاء الدین علی

که از کای حسن جمع باشند علاج این نگیند اگر وقت افزا انشربه معتدل مبرده و چند قطعی در آن مبرده و مطبوعه مغلفه و اشیاای مخدیره نمایند و آنچه در یکایک مسجود در
روغن بادام شیرین نیز نان حل کرده و قطره نمایند و بار و غن کل مسکه که اینچنین چنانند تا آنکه در غن بماند پس قری فیون حل کرده و در گوش بچکاند و اگر مزاج بارد و
حار باشد و چند بید تر نیز اندکی میامیزند و بچکانند و در غن پنج نیز مبرده و مسکه است و یا شکر که این مبرده و چند بید تر و غن و مسکه بچکانند و چکانند و چکانند
و نیز البیج هر یک مسکه در روغن کل در روغن حبثه و یا روغن جوز نائل نهان نیز نشیند و بار و غن نیز البیج باد و حقه روغن مبرده و یا بادام گوی بچکانند
و حافظ الصلحه به شیشهای انطاکا بخوراند و غدا کلام یا سبح و هر سیه فالوده و بر ککایو مناسب بود و هر چه در علاج امراض و باغی از دکان حسن گوشه بکار

و جالبینوس گفته که بول طفل بالغ در پوست انار چیده در گوش چکانند نافع است این مرهم بمصری جلد و تنقیه قروح نماید و زنجار کند سرکه غسل مساوی
 چوشانیده مرهم سازند و گاهی سرکه و غسل و چندادویه میکنند و اگر در گوش خشک باشد و ریم بند گردد و دو مسببتان در دشت بدتر شود و رغن گل چکانند
 باقی قول شیخ گشت انطیاقی گوید که مرهم سفید آب یا انزروت بحسل یا برگ شمدانج معروف و تنقیه شیشه بکار برند و چون رغن گل با چکانند سرکه بزنند
 تا آنکه رغن بماند و در گوش چکانند بنایت نافع بود و باقی در سیلان طوبیت از گوش بسیار بکشد و گوید که در خروج ریم از گوش اولی آنست که مساببت
 و عیس او کنند و خصوصاً چون مانده کشیر بر آن گذشته باشد زیرا که حبس او گاهی بودی انفسه عظیم مثل طرش و قمل و قمل و غیر آن میگردد و باید که غذا بخورد
 مزاج بدن و باغ و دهن و آبر مرهم سفید آب که آن مرهم ابریشم است دفع حرارت مغرط و احتراق شدیدی دفع قروح انضامی و عصا بنیت است اگر با حرارت باشد
 سفید آب از زیر پنجه درم مرد اسنگ پنجه درم سوم یک قیصر رغن گل شش استار بدستور مرهم سازند و غسل گوش از ریم بر رغن گل شیر و ختران کنند و یا
 با اول غسل و سه مرتبه آنکه قیصر را با دو پنجه معروفه درین باب غسل آلوده در گوش نشاند گوش از ریم پاک کند و شکمین در نماید و آن دوی از زروت و صبر و
 و کند و درم الا خورین است گاهی از زهره ترکا و بانک غسل آمیخته یک قطره از آن در گوش چکانند می شود و درم ریم باب بسیار نافع است بهشتیدر معال کنند
 که آن تنقیه ریم الحام جرح است که اگر حاجت تنقیه زیاده باشد اندکی مرهم زنجار آئیند و اگر حاجت الحام بیشتر بود و بار و رغن بود و در غلو و سازند و مرهم کبیر
 درین باب عظیم النفع است میر بهار الدین و غیره می نویسند که اگر قرحه بعد از در بسیار و درم ظاهر شده باشد بحال باید که شست با آنچه بودی است با آن
 و بدنی هیچ دوا نباید کرد تا آنکه خوب پاک گشته خود بخود بند گردد و در تنقیه بدن قلعین طبیعت و تقویت مزاج بمقتویات و ترک گوشت و چیزهای غلیظه و باد انگیز و
 سردیها و از هر دوی سردیها فطرت نمودن بدنه در سوراخ گوش نهاده استحام کردن هر روز نقطه و اگر ریم بیشتر جریک در شفت بود و رغن بادام کوهی یا بادام تلخ
 گاهی بچکانند و اگر کند گرد و فطرت بحسل آلوده و در انزروت سوده گردانیده بنهند و شیاف مایه با سرکه و سفیدیه بنفشه مرغ سوده گاهی بچکانند و در آخر
 استعمال مرهم بنیت و مصلح چون مرهم شانی و با سلیقون اسفیداج سفید آید این مرهم سود نافع است بکیرند و رغن و زفت و علك زیت از ای مساوی همه را
 بگازند تا بمخل و غلظت گردد و بعد برداشته استعمال نمایند و زبانه درم الا خورین کند مساوی مرکی نصف یک جزو بر رغن گل آمیخته نیم گرم قطره ساختن در گوش که با قرح
 و جریک باشد نافع است و انزروت است جزو و گنار کند هر یک که جزو زراوند پنج جزو بار یکسانند و در ساختن برای تنقیه قروح و تخفیف طوبیت انبات نیم سود و مسبت
 و مرهم ابریشم و مرهم با سلیقون بر رغن گل آمیخته در گوش نهادن سفید است و اگر تقصد و صلابت اندرون گوش افتد مرهم داخلیون بی بیله یا پیله ماکیان
 بعمل آرد و افیون پوست انار مرکی کند سنبلیطی بهر واحد و شقال چند بیدستر پنج شقال سرکه و شمد بقدر یکد وید سرشته شود استعمال کردن درام
 و ریم و در و درم گوش اناض و همچنین عفران کند افیون هر واحد یک درم حفض تخم گل تخم فنجکشت پوست انار هر یک یک درم سرکه خمر بنهاده درم پوست
 تخم گل و فنجکشت در سرکه بنزد تاهرا شود و دیگر ادویه سوده خشک بر آن باشند و در وقت ضرورت در شراب ریجانی حل کرد و قطره کردن او جاع گوش
 و ریم نافع است طبری گوید که قرحه گوش که بغیر تمام و مرهم ظاهر شود موضع او قریب باشد یا بعید و صدیدا و اندک بود علامتش تنقیه بدن از فضول انقبه
 و استقرافات دیگر اگر احتیاج آن باشد ویر میر است بعد شیان مایه با یک درم و شیان ابریشم که انزروت آن مرئی بشیر نر باشد یک درم و در صحت
 و دفاق کند هر یک یک نیم درم سائیده سرکه سرشته شیان سازند و بهنگام استعمال در سرکه حل کرده و در گوش چکانند و اگر ده بسیار باشد
 خبث الحیدر سرکه تر کرده در آفتاب گذارند تا قوت او بر آید ازین سرکه اندکی گرفته شیان مذکور در آن حل کرده بکار برند و گاهی بد ادای این قرحه صدید
 باین اشیا می نمایند که انزروت یک درم و مرکندر و نظرون و زعفران هر واحد نیم درم افیون یک و لاک مغر با دام تلخ یک نیم درم هر اسائید شیان
 و بهنگام اراده استعمال بر رغن گل و بیله بطحل کرده پنبه بدان آلوده در گوش بدارند و نظر کنند بعد صیدی که سائل میشود و آنچه پنبه باشد پس اگر آن
 بدو باشد این دوا بدون پنبه در گوش اندازند و سوراخ گوش بند کنند بعد اگر مدتی از آنکه شود و سیلان شئی مثل طوبیت نگاهداری باقی ماند حفض در
 شراب کند حل کرده گوش چکانند و هرگاه طوبیت زائل گردد و صلابت باقی ماند ادویه حمله بشیر بطحل کرده یا پنبه آلوده در گوش نهند و اگر صلابت و رشح

کافیه و گوارا

کافیه و گوارا

کافیه و گوارا

باقی بماند که در روغن سوسن که ریخته آید و بکشد و این را برای تحلیل سلاست تمام دفع است اگر در مزاج علیل حدت نباشد و اگر در
 این مرض ظاهر شود و اقیون سوخته یک جزو چند ستر ربع جزو سائیده و در هر جم شش کا آبیخته باینکه آلوده در گوش نهند که فی الفور تشکیک درین کند ایضا او گوید که
 مرض معروف با کله گوش با وجع میباشد و از گوش قشور مانند قشور قرمز می آید و این از خلط لایع روی الکلیفیت حریف کال حادث میشود و علاج او فصد
 و اسهال بحسب اسکان است بعد از برای تنقیه قرحه و از آله قشور سر که عضل عصاره حنظل مساوی گرفته قدری از ریخ سرخ و شنب یانی و صبر ستر طوری و بسیار اندک
 زنگار و تو بال مس آبیخته بالای آن شراب انداخته بپزند تا غلیظ گردد و باینکه آلوده در گوش گذارند و گاهی مداوا باین طوری میکنند که موشب یانی و تو بال مس هر یک جزو
 و اندک چند ستر و فلفل قدری از پوست انار و قلعند در شراب عصاره حصم دو سه روز خیسانیده خوب بچوشانند و اندکی زعفران آبیخته فلفل بدان تر نموده در
 گوش نهند یکی بعد دیگری تا آنکه قرحه رافع بختد و قشور زائل گردد و این صعب تر از ارضی است که در گوش حادث شود مگر آنکه در اجزای الحمیه او حادث شود و در این
 که درین صورت بر او سهل باشد و اگر گندید و داخل کرد و عصاره حصمیه حکایت عظیم شود و بر دست گذارد و پس هر گاه قرحه پاک گردد و بجز خل علاج کنند و چون وقت تمام آید
 بر می که در آن آبیخ و کندر و کلندر داخل و مداوا نمایند پس اگر صلاست باقی ماند بسیج مضرت رساند تحلیل او با وویه محلل صلابات نمایند و مرفخ و کلندر آن
 استعمال کنند و محالیت مزاج علیل و جمیع اوقات علاج لازم شمارند بعضی گویند که آنچه ناصور گوش و آمدن ریم را نافع است این است که گهنگه خرد
 جاندار با و آتار در کحل باریک بسایند و همچنین روغن سر شفتا آمیزند و چهار چند هر دو یعنی دو آتار آب انداخته بپزند تا روغن بماند هر روز چند قطره
 در گوش بچکانند و اگر گهنگه را در روغن نذکر و غیر آب بریان کنند و بکار بندند همین عمل کند و آنچه که روغن سر شفتا بهم نرسد روغن کچد عوض او نمایند و اگر روغن تلخ
 پا و آتار آنکه ساهر و احیدیک تو که برگ سیب ده عدد کیدافلفل گرد و هر واحد سه ماشه نیله تھو تھیک باشد گرفته اول روغن اگر مرموده بزرگ نیله آید و خنایه نیله تھو تھه
 انداخته بسوزانند بعد از فرو آورده بسایند و کیدافلفل و نیله تھو تھیک بچکانند در گوش تطبیق کرده باشند نیز برای ناصور گوش مفید است و بعضی روغن سفید آن قرحه مرم و گوش
 انداخته بسوزانند بعد از فرو آورده بسایند و کیدافلفل و نیله تھو تھیک بچکانند در گوش تطبیق کرده باشند نیز برای ناصور گوش مفید است و بعضی روغن سفید آن قرحه مرم و گوش

دخول و مکر و کریم و کریم در گوش

هر گاه حیوانی چون مورچه و قمل و غیر اینها را با و اندازان در گوش در آید شدت درد احیاناً او خشن و حرکت او دریافت نمایند و کریم از رطوبت فاسد عفن یا از
 قرحه عفن مرم می آید بشود و آن بخارش و خنده گوش و خروج کریم گاهی و تقدم قرحه ششنا سندن علاج در حمله تطبیق قطران تنها یا بسره مسکین حرکت حیوان قاتل
 آنست و قطور زیت در اخراج آن مجرب است و قطور آب پیاز و یا مرم روغن بادام تلخ آبیخته و یا روغن شسته شفتا و نیز در اخراج حیوان داخل ازین نافع یا
 آب قنار یا خار تنها یا مع سقمونیای آب شج و آب پودینه نهری و آب برگ شفتا و یا کریم تنای مع پوره ازنی یا بسره که بچکانند و یا آب هر گاه و مع سرکه یا آب سفید
 مطبوخ و یا آب برگ شفتا که مجرب است یا آب برگ که تنها یا بسره که یا آب پوست درخت نوت قطور نمایند و گوگرد و پوره ازنی و عصاره شش مساوی و دو
 در سرکه و آب برگ ترب حل کرده بگوش بچکانند مجرب است و یا صبر و پوره ازنی یا بسره که آبیخته و یا صبر در آب پیاز خواه در آب سداب
 حل کرده و یا آب پودینه و قدری سقمونیای در سرکه حل کرده قطور نمایند و قطور صبر و سقمونیای محلول یا بسره که حیوان داخل گوش آبکشد یا عرق سفید و سقمونیای سائیده
 در سرکه بچکانند و گوگرد و زرا و زطویل و قلع پس میباید نیز سفید و اول تطبیق آب سائل هم بقدر بران بعد از آن او وید مذکور شود و سندن گاهی زیت یا روغن کچد
 نیم و مرم کریم که بچکانند و عقب آن در آفتاب سندن نفع میکند و گویند که برگ مکره که سهند آتار بجای صندل میدانند آتش در گوش بچکانند و در قتل
 گس سگ که در گوش رو عجب است و علاج خاص برای قتل کریم متولد در گوش این است که عصاره آفستین بسره که در گوش بچکانند و یا خنظل تازه در
 آتش نیمه و افشورده بچکانند و صبر در روغن سر شفتا حل کرده یک گرم قطور کردن قاتل کریم همه اندام است و گند اجوبه بییم باریک سائیده در گوش انداختن و گاه اگر
 زرد و چوب نیم گرم شده و برگ نیب در روغن سر شفتا جوشانیده و دو سه قطره از آن بچکانند و یا آب برگ نیب ستر و آب ترب آب پیاز یا سرکه یا سفید باشد تمویا
 سندن باشد حل کرده بچکانند که مجرب است و قوی تر ازین است که آب افیون بپند و آب برگ فخنکشت و آب برگ شریفه هر یک سندن باشد روغن با وونه یک تو که صبر و زیت
 هر یک سندن باشد بچکانند که فی الفور کریم را میکشد پس آن کشته را با احتیاط بیرون آرند و آب سداب در پوست انار کریم کرده قاتل کریم و سکن در دو نافع طنین است

تذکره

و چون معلوم شود که گوشه گشته شد در پس جهت اخراج آن آب برگ شفتالو و سنبهالو و شرفه و افیمون هندی هر یک چهار ماشه فستقین صبر قطران هر یک سه ماشه حل کرده فقیه کاغذ صری بدان کزاده در گوش گذارند و ساعتی بدان جانب بکین نمایند تا که رمای زنده و مرده بدان بچسبند پس بیرون آرند چنانکه اگر آب و یا شراب بکیند که توله غسل بکینیم توله آب برگ نیب و توله روغن گل بکینیم توله سفیدی و زردی بضمه سنگ لشت چهار عدد فستقین سه ماشه صبر چهار ماشه بکار برند و یا تخم بزره غسل کنند و روغن گل هر یک سه ماشه زردی سفیدی بضمه کشکسته عدد و یا سوط از برگ خرزهره که دو و چوب گرز داده باشند و ترید سفید و کندش و خربق سیاه مساوی ساخته بگیرند که عطسه بزور آید و همه که بهایرون آیند و این قطره جهت اخراج کرهای زنده و مرده بسیار مفیدست آب برگ شفتالو و کشمش و آبلیم ترس و در منه هر یک سه ماشه و روغن در سنه و عرق هر یک چهار ماشه فستقین فقیهون لاتی هر یک یک نیم ماشه قتل از رقی سه ماشه بکار برند گیلانی گوید که بکینند پوست مختل و زرنج سرخ و بادام تلخ جلی و اندکی سقمونی و کوفته بسره و روغن گل بچشانند تا آنکه سرکه فانی شود و صاف نموده بداند بگذارد و طم بقره آتش نمند تا آب از آن سائل شود پس این آب بگیرند و با روغن بزره که آویخته در گوش بچکانند و هرگاه حرکت کرم ساکن شود بداند که هلاک شده و گاه که روغن سوط و زنها استعمال کرد و پیش و دو گاهی این روغن این سرکه جوش کرده برای حیوانات که در گوش داخل شود می چکانند پس هرگاه حیوان هلاک شود با لایه بیرون و اگر بقای از آن باقی ماند روغن گل سفیدی بضمه با هم آمیخته و در گوش اندازند بعد از آن برفق صحن کنند تا حباب شکافد و اگر با حیوان سمیت باشد پس اولی از ترایق فاروق سائر ترایقات چیزی نیست بعد از روغن گل بکینیم بدفعات در گوش بچکانند و اگر از آن وجع زائل شود بهتر و الا بکینند تا که ترافیهون آید و برهم شکاف آید بضمه باغبه آلوده در گوش نمند که این درد را ساکن کند و اگر از زنده شود و بسبب خفت آن حیوان ورم ظاهر شود فصد مریض کنند و اگر از آنجا و از پستان آن در روزی بدفعات شیر بدوشند و در ترایق دانه گندم سازند پس اگر ورم صلب شود و در زانگ گرد و قوی بر و شن خیری بسیار و بران خاکستر خرد و اندک و فامی طبخ مغز استخوان گوزن انداخته خوب مخلوط کنند و داخل خارج گوش طمانند و اصلاح غذای مریض کنند تا آن ورم زائل شود و مالک امر در برین جمله مراعات مزاج غلیل است تا مدت نپذیرد و هرگاه مدت پیدا اصلاح او کنند طبعی که دید و دی که در گوش پیدا میشود و نوع میباشد یکی اغبر میباشد پس سنگ و ورم سفید سیاه مردانه لایه طرا پس اولاً بوزن و از آنی در سرکه حل کرده صوفی که بزرین بچیده باشند در آن ترنوده گوش ابرق پاک کنند بعد ترمس و مرو سقمونی با هر دو یک انگ خربق یک نیم دانگ برگ آرد و درخت نیم درم سائیده در سرکه حل کرده بچکانند و یک در راحت دهند و در آن روز شش زمان بچکانند و عقب آن یک کنند و باز روز دیگر دو بچکانند تا آنکه تمامی دیدان خارج شوند و بعد از آن اگر گوش خشک گردد بداند که به شده و اگر زرد آب از آن سیلان کند تو بال مس و دانگ کنند اگر کنار باز و سوخته شب یانی هر یک هر واحد نیم دانگ سائیده در سرکه و روغن گل حل کرده گوش بچکانند و بعد تقطیر این دو امر هم شکار استعمال نمایند و گاه که برای قتل کرمی که در گوش افتد سقمونی یا تنها بسره حل کرده و گاهی آب ترمس بزرگ آید این در سرکه آویخته و گاهی آب دریای شور تنها استعمال کرده میشود

دخول آب سیاه در گوش

گاه باشد که در استحمام و اغتسال صیانت گوش کنند و هنگام ریختن آب بر سر را بجانبی که نمایند و یا غوطه زدن در آب و بر آمدن از آن بر غیر استقامت نمایند و بدان سبب آب در گوش در آید و آید و در ورم و ج گوش در و شنید پیدا کند و از وجود گرانی و وجع خفیف بعد غسل یا شناوری یا بخندن آب بر سر و شنید و بعد یک روز از آن توان شناخت و گاهی اتفاقاً سیاه آب گوش داخل شود و اکثر چون بریدان جانب نمون سازند فی الحال بیرون افتد و گاهی اقدری از آن در صلاح بسبب جگر مختل باشد و اعراض و پیش تشنج و قتل و عقل و عقل عظیم ماضی گردد و بواسطه که بصر و سکنه و در و شنید و کودی شود علاج چاره دخول آب در گوش آنست که برای جانب آن گوش بسیند و سر بهان طرف مائل کرده گوش را بر کف دست نهاده چند نوبت بر همان پای بچینند تا آب بیرون آید و اگر بر نیاید سر را بجانب دیگر مائل نموده آب گرم در گوش بریزند تا بر شود پس کف دست بر آن نهاده و سر را بدین جانب مائل ساخته بچینند و دفعه کف دست جدا نمایند تا هر دو آب بر آید و صاحب نوبت گوید که آب را آب دیگر خارج بکنند بگو که در گوش آب اندازند تا بر شود پس دفعه و از آن گون نمایند که آب اول و ثانیه هر دو بر آید و گذارند و روغن کج بکینیم و یا انبویه در گوش نهاده و در و شنید و بکنند که دفعه جذب کند بعد از روغن بادام یا روغن سوسن بچکانند و بکینند

سیدان رطوبت از گوش

سببش در اطفال کثرت رطوبات لبنی و دماغی است و در بزرگان حواشی و کاسی بعد از بصریه و منقطع بسبب علاج رطوبات یا بعد قرحه عارض گردد و علاج
اول تمکین رطوبات بروغنها و ادویه جاذب طوبیت چون انزروت و زفت تازه بروغن گل مرکنند بعد از آن تخفیف او بصبر محلول در آب بازنگاشته
حفظش در مکی محب آب شبنم و بنج سرخ و یا برگ قنب و عمل نمایند و اگر باز بار یک ساعده بصره که گفته جو شاییده قطعی نماید رطوبت صرف که از گوش ساکن
شود قطع کند و قطور روغن زیت که در آن بنجافس و بنج غلبه و قطور یون جو شاییده صاف نموده باشند درین باب مجرب است و گشت ریاد یا شنجاریا
و دوح سوخته یا ریاس ساعده یا شیدن نیز رطوبت گوش را باز دارد و یا سما که بر این ساعده در گوش اندازند و بالای آن قطره چند آب لیمو چکانند که
رطوبت باز آیند و در بوی دور شود و دیگر ادویه مخففه که در قرحه گوش مسطور شد نافع است و تقبول سودی قطور پوست انار باب جو شاییده و گنداق پوست
انار ترش و قشر تخم و گنداق اگر مورد ریاس تنگ فماع گل سرخ بر دانه بصبر که جو شاییده و گنداق بره بلخ و گنداق روغن بادیان گنداق غسل و نمک است

[illegible]

[illegible][illegible]

کینه تنهال مرگند فلفله بران ششک فی ستر احد نیم تنهال سائیده محفقه قوی ست و کذا انزروت بسد کف دریا بوره ارمنی هم لافونین نیکان ششک
 مدبر بعد حق نافع و مرهم مصری بهین بر در نافع اند و طبری گوید جراحاتیکه در پنج گوش حادث شود در آن خطره عظیم است هرگاه از رقیق شود و در
 بلاکینیا پس هرگاه جراحات در اینجا واقع شود واجبست که فیه سر و نمائند و پس طبیعت بحفقه این کنند و در ابتدا با این مرهم علاج کنند که در
 اکیان و غن گل سوم و قدر ششک و سفید اسبقی بهیه اینست دریا و این خاص صل کنند و حوالی گوش طلا نمایند و از حرکت ششک منع کنند
 روزی یکم جراحات نظر کنند اگر فعل با این نماید سفیده بهینه و روغن بنفشه برای تطبیط انبات لحم در مرهم مذکور زیاده نمایند و اگر طریقت نازد از
 و احیای شد این مرهم است حال کنند که در سوم و روغن زیت و در اسنکس مقداره و افزون و کثرت را بگذرانند که در اول و خاص بالاند و مرهم
 داخل کنند حتی که ششک و سفید که در گوش با آن طلا نمایند که منع درم و مسکین جرح است از انکه طریقت انبات لحم کند و در سعالج هایت نماید که احوال افزون
 کند و چون کم کند و مرهم کرد و در ابتدا و آبشای نیکو نمایند و در روغن گل شیرینان باندان گوش چکانند و آبشایدن با و شیرینان و نمائند و از غرورت که از

اصول اول

که بخار انکسار اول نیز خوانند و آن جبار است از کوفته شدن و سست شدن و گشاد شدن و سست شدن و گشاد شدن و سست شدن و گشاد شدن
 علاج بوجهی که در فصل اول با اسلیق و طبیعت صدف و کثرت درم و در دانه که معاشات و اقا قیاسی بر احدیکه درم و در پنج و در دانه که معاشات و اقا قیاسی
 صفا و کثرت و در سست حکیم علوی نماند و سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 انکسار از داخل بود و سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 و از برای آن ظاهر کرد و صفا از در و جانیه اخل و خارج کنند و صفا و در صفا و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 نافع است که در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 گوش و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 صفا و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 یکشنبه روز بگذراند و بقول گیانی اگر خوف درم باشد سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 بدون باطیاب باطیافت باشد و در گوش صدف معلول به روغن گل نمائند اگر از خفیف باشد و اما چون صفت قوی بود و در بران سست باشد از آن
 و مرهم غلیظ و در فوای بر بود پس فصل لایست اگر انشی نباشد و طبیعت نماید بعد سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 با سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 مع ششک و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت

التهلاج اول

یمنی بر آن گوش از موضع خود بسبب جگر قوی و یا درم و یا ریح صفا و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 کنند و ریه تر نهاده و صفا بر بندند و بعد بر سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 که در آن آب بر کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت
 ساکن نشود و آن در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت و در سست و کثرت

عرب اول

والت

[illegible]

منه و بعد بر آوردن آن از بینی روغن کبر و خوشخاش بادام و شیرین بیان با خرما و می و در بینی چکانند و با مسکه که ماده گاو و همه سر و کف دست و پایی خفیه چرب
 دارند و ضماد از لیمو خوک برگ بید ساده و کشنیز و اوادی و گل گریل و صندل سفید و گل ازمنی هر یک نه ماشه بر شیبانی و صد غنیم یا فوخ نهند و با آب
 میخ و یا بشوره پرورده بر سر بزنند و از حرکات عذیفه و سوامی حار بر بزنند و غذا و فوخ گاو یا برنج یا مالائی ناست و بزنند اگر از بوییدن تشنگی چند اند شیرین
 و روغن مغز تخم زرد و کاهو بر بوردن چکانند و شربت آلو و نیلوفر هر یک دو توله و عرق بید ساده و کاسنی نیلوفر هر یک پنج توله حل کرده بنوشانند و غذا آتش و شیرین
 نیلوفر بزنند و با فوخر یا با آب لیمو یا با شیر شربت نیلوفر بنوشانند و اضربه قافله مبره استعمال کنند و سلطان محمد مراد در مجربات خود از این بطلان نقل کرده که شفا
 راست اگر عاف از طرف راست باشد شلخ چپ را از چپ باشد و آب سائیده معروف بخورد و مجرب است و اگر غبار برنج که هنگام کو فتن سفید کردن او ببرد
 و در بینی سحوط نماید رعا ف قطع کند و مغز و سرخ را در عاف منقطه و ضربی تجر بر رسیده و صا حجاب ارج الاویه گوید که خون که بر ضماد و قطور آرد عاف تا
 از حجاب مانع قطع کند و فوخر خاکستر سوی سلق لعل آن می نماید و حمله آنرا فحطو حله فی الالف قوی العمل است و گوشت که رعا ف گاهی زگی و تشنگی
 بود و این علاجها مفید نیاید روغن بادام و روغن کبر و روغن کدو و روغن کدو و در بینی چکانند و بر سر بزنند و اگر قدری کافور درین و غصا حل کرد
 چکانند بجا فایده بود و در طرف شود و ایضا برای تسکین حرارت و سوزش بینی که منجر بر عاف شود و شیره مغز تخم کدو و شیره مغز تخم زرد و آب کبر
 بهمانه با هم آمیخته قاری سنگ است احتیاط سوده داخل کرده و در بینی کشند که خون بند می کنند و مجرب است و شلخ میفرماید که رعا ف بحرانی و اندران و آنکه انفس
 واقع شود و تسبیل علاج او آنست که تا سقوط قوت محسوس نگردد و علاج چهل مکنند و بسا است که نوبت بخروج چهار رطل خون میرسد و درین حالت و آب
 که نه گام شدت افزا را نماید و بجهل بر آوردن و اما غیر آنرا علاج با دویه حالبس عاف نمایند و در عاف که بسبب استعداد بدن صفا و بیت او افتد و او را فحط
 افزا از آن قبل از زدن و او را فحط از آن با خندیه و شیره مطبوعه واجب است و قصد بهترین علاج است که بدان جس عاف نمایند چون باریک باشد
 از جانب مقابل شلخ را و خصوصاً اگر گاه غشی واقع شود و گیلانی گوید که علاج رعا ف بحرانی بجهل نرسد چون بحد سقوط قوت رسد در
 هنگام بکیند صبر کند و سر و دهن و دهن فقیه مبلول لبه که آوده و در بینی نهند و یاد قاف کند و دم الاخون و انزروت و صبر و مسامی کوفته بخیه
 پارچه گمان لبه که تر کرده و با آوده اندر بینی گذارد و شب بمانی و نشاسته مثل سر سائیده و در بینی دیدن نافع است و توضیح اودیه حالبس عاف و خون یا
 قافض اند و با بر و محافظه و یا مغز زرد و یا حاده کاه و یا دوا و یا حاصی و یا جامع و یا سده امر و کور و یا واحد از اینها بحسب سبب جبهه احتمال نمایند
 قافضات مثل عصا ریه لیمه التیش اقا فیا و کلنا روکل سرخ و عدس باز و کوکرا ج و حفض عصا رت برگ آس و عوج و برگ امرو و برگ بر عصا الرعی
 و اما مبرات مغز از این مبرات لعل اند مثل تخ و برن و آب شدید البر و بعضی مبرات بالقوه اند مثل افیون و کافور و زبرالنج و تخم کامو و
 عصا ریه برگ امرو و برگ بید و آب شگوفه خرا و قافلی و عصا ریه بازنگ همه غیر مطبوع و اما مغزات مثل غبار آسیا و دفاق کندر و صمغ عربی و سریش
 گل ازمنی و گل مخموم و دم الاخون اما کایات مثل انواع زاجات و فاقطار و زنگار و غیره اودیه خورنده گوشت و سوزاننده و خشک کننده و عضو و لیکن
 واجب است که اینها را با احتیاط استعمال نمایند چه بسا است که خشک لیمه پیدا میکنند و بعد سقوط او از اول زیاده باعث شمر و فساد میگردد و اما اودیه
 ذمی خاصیت مثل سرگین خرد آب در مخرج و آب پودینه و خانه خلکوت است و بدانند که قسام اودیه مذکوره یا بطریق سحوط و یا نشوف و یا فقیله یا فوخ
 و یا ضماد و طلا و یا شمر و یا ششوا استعمال نمایند اما سحوطات پس بکیند آب شگوفه خرا و اقا فیا و یا زهره اوقیه کافور یک جبهه امرو و در بینی چکانند و با عصا ریه
 یعنی شگوفه خرا مع عصا ریه لیمه التیش کافور لعل آرد و ایضا آب بلج مع عصا ریه کند و یا آب بلج مرقطور نمایند و آب کشنیز مبرات و یا عصا ریه قافلی و غیر
 و یا آب خیار مر کافور و یا عصا ریه بار و روج بکافور و یا آب بازنگ بگل مخموم و کافور که خرب سر سهندی است و یا عصا ریه عصا الرعی بآن برود و آب
 درین باب بالغ النفع است آب سرگین خرازه است و اگر خورج خون بکثرت محسوس شود و احتیاج داغ بیند زنگار محلول در سرکه اندک اندک
 قسطور نمایند و ایضا استعمال سحوط کلنا را بیک سوده باب بازنگ بجهت تبخیر نبرد و ایضا آبی که در آن فیون که راخته باشند با تخم یا فوخ و حفض

و از البان سوسک و کرم و گوشت شکار جدر نمایند پس اگر دم عاف بواسیری ازین تدبیر منقطع نگردد و بکثیره قلقله پس قلقله طار و مزاج مساوی و دداد
چینی مثل نیم خروازان کافور مثل ربع خروازان آن جمله بسیارند و در سرکه که کهنه حاکم ده و فقیله ساخته در بر و منقح نمایند و اگر غول بپند نشود آب سرد
بر سر نهند تا آنکه مری در دماغ محسوس گردد و سفید آب یا آکات سرکه حل کرده بنیشانی ضا و سازند و حاجم زیر پستان بر نقره نهند و ساقین بپزند و در آب
گرم بپاشند و این سرد و علت چون قرار گیرد و مزاج بعضی احتمال نماید بر روز صبح حبس قبل یک نیم درم یا دو درم و تا سه درم بقدر قوت علیل قوت
اعراض العف از ان بدینند و گاهی عاف غیر ازین سبب باعث گری مزاج و دماغ افروشی و آفتاب یا از مذهب ساهم یا از حدت خون و غلیان او و در
و عروق حادث میشود بواسطه انصداع عروق پس اگر عرق منصوص شعبه باشد قطع رعات سهل بود و بپزند مزاج و دماغ و شمع سرکه و کافور منقطع گردد
و اگر گریزگ باشد و قطع او عصبید بود و گوشت خون بحسب استقامی بدن باشد و طریق معالجه این همه قطع سبب است و اگر سبب انحراف عروق و غلیان
بحران باشد عانت بحران نمایند و بعد تعیل مزاج علیل کنند اگر متغیر شده باشد در مداوات او طریق تفسیه بطور امراض حاده مسلوک نمایند و در تعیل
غذا اختصار کنند و باصلاح او پدید آید و اگر در مزاج مریض حدت باشد بکسر کین تعیل و تبرید زیاد نمایند و فصد قنیا کنند و فقیله بکند و در مریض نهند
و سرد و باز و ساق بپزند و اگر فاکه نشود حاجم زیر پستان نهند و از اغذیه بر ساقیه و حصر مریض بکوبند و مفرور و اقله و روزند و بختیست مریض بکشد
و دیگر بازشنگ سرد و یک یا سه در آب بپزند تا ممل شود و آب و یک لعل صغیر بکشد و بران و غن سرد و در غن گل قدری جوز المرچ شاشیده باشند و قوی که
قوت او در روغن طاهر شود و از ده درم تا است درم ریخته حقه بچکان رند و آب و آب و روغن آمیخته بقدر سه درم از ان سحوط نمایند و سحوط قلقله پس مریض که
نذکور شد در مریض رعات جانزست این بسیار مریض و کرمی اسهال سوخته مثل آن کافور آمیخته بسره مخلوط کنند و فقیله بدان آلوده در مریض نهند
فی الحال رعات منقطع میشد و من دیدم که در زمان صیف از نشاندن در آب سرد این رعات بند میگردد و فصل داسل فک کرده اند که اگر قنیا و لعل
باز عفوان و کافور بسیارند و در سرکه سرشته تمام سازند و هر وقت بپزند و قطع رعات خوب است و گاهی رعات بسبب شکم خفتن که از شکر
سراشته میشود و این اگر از گزیدن نوعی از حیات افتد علاج آن نیست که خون را بکشد و از آنکه بسیاری خارج شود بعد از ان مریض را تریاق
کبر از یک مشتال تا یک مشتال رود و دفعه بپزند و مخون را بدان طلا نمایند و بنشیند او اگر کند و بعد ساحتی دفع ترش گاو یا شامند و در آب کین
بنشانند و اگر قوت مریض احتمال نماید بکسر کین صدقین او قطع کرده دماغ دهند و ساعتی در آب سرد بنشانند و مریض را بکشد پس اگر عاف از سر
تریاق یا بتریاق منقطع گردد و خلاص و در مزاج بود و اگر عاف شیرانی در امراض باقی افتد علاج نه پذیرد و بنا بر قضا و جمیع اغلاط و اگر خواستند طریق تبرید
تسکین مخون اصلاح او مسلوک نمایند و فصد و اسهال و شل نیال تعرض نکنند و رعات بحرانی که در امراض طارده افتد چون بحران صبح باشد
بسیار محمود بود و کذاک اسهال مقدس پس مریض ازینها افراط نماید بقطع آن پدید آید و جالینوس مریض را عاف شیرانی را علاجی نیست الا انالقه فصد
و متنبی اطراف و وضع محاجم بر ارق و انطالی گوید که رعات مریض که عاف باشد اگر مخالف دم طبیعی بود و قوت ساقط نشود قطع او جائز نبود و الا واجب
باشد پس فصد قنیا از بر و دست بگیرد اگر عاف از بر و جانب باشد و الا از دست مخالف و منقشات و بپزند و تبرید بر بلبلای مثل کشند و کدو
استنشاق شبکافور نمایند و میدان طلا کردن خاکستر حمله مویها و سبکین یا کدو پیر یا یا کدو از بره بسره که آب کدو از بره قنیا است که کینز آب
ربح سبزه و آب سبزه و آب کینز نیم خرو و با هم آمیزند و اندک بخور و شنبه و کل مریض هر یک نیم خرو و کدو کدو با هم می کوره که
این شد تسکین داده شیا سازند و در حاجت سوده استنشاق با نفوخ سازند که بهر و طریق مجرب است مخورن براده شاخ نرگاو و شمشیر استنشاق
قطع رعات بشکل شود محاجم بر طحال فک و قنیا گذارند و اطراف بپزند و از طین بر بدن طلا نمایند و اگر ازین منقطع نشود لا محاله مریض کسی که بعد ازین
افعی عاف کند و طعنا پاک گردد و خصوصاً اگر غول و منقح شود و از کلام حکیم علی منموم میشود که رعات اگر چه در بعضی حیوان بیشتر عافیت بحران بر
امراض باشد لیکن کثرت در ان چندان افراط میگردد که بسیاری را پاک میگردد و علاجات معروفه در رعات صعب قلیل النفع بمشاهده سحیده و خالی از

علاج

مرطبات مشهور گشته چون رین تامل کردم طوبت را غیر شدید الکانات در اینجا نتم هر آنکه گاه حدت خون حرارت در نهایت آنرا دخل عظیم در افراط عا
یضا شد پس برای من جواز استعمال مرطبات در آن قرار یافت و در عاف قوی صحت العلاج روغن بنفشه یا دام بانک مسکه فائق تازه مخروج کرد
باستشق آن مکرر بلعید و در صورت تشنگی اول خون کم شود و در مرتبه دوم رنگش نماند بکلی سفیدی گشت و در کثرت سوختن کسید بعد از آن
در اسهال پس بر اسراف عاف سخت باین امر قرار یافت و باین تقصیر کرد فقط و در عهد حکیم علوی خان نسبت به علاج جنگ عظیم بلاد هندوستان اولاد باو شاه
اوزگنی یب تیپ بانی عارض شد بچران بر عاف میگردید و در عاف سرد و یا چهار تا هفت روز می اندوزد و هر روز خون سپا چهار بار جاری میشد و هر
که عاف او بتدریج میگردید و در خون از خود مختل میگردید و صحت می یافت و هر که جنس را بوی بتدریج در دنیا بچران او بر عاف نشد بکلی شد و مقصود از این
خلاصه این و قول اخیر اطلاع متعالی بجواز استعمال مرطبات در عاف و منع جنس عاف بچران است فندک

تدریس مرصفت

گاه ضرورت بر عاف آوردن می افتد و خصوصاً در امراض حار داغی و در هنگام کم کثرت خون منع مایع از قصد و عند نقل راس از جهت تسهالی عاف او
ساخته اند باین بسیاری از امراض که در عافیت آن احتیاج بر عاف مسائل بود علاج نمایند و از تدریج عاف و تعدیه باطراف نباتات لیس خوش است
خصوصاً آنکه بر نباتات او خرب و یا نندزیده و در مهنه بقیه برگ درخت از آن اندرون بنبی میخارند و شیان معمول از قفاح او خرب و پودینه و شتی و کد از
گل انجیر و کد از قفنه و ایضا از او و نه حاد و مفتوحه شکل کنند و در فوینج کوفته بزمه گاو برشته فستله ساخته اند یعنی بر او زرد گوشت که شافین
و یا سیمین بری و فوینج شکسته شایانک بقوت ملام عاف آورد و کد نام نمنا و صوطا و صمغ صلب و آب مرزنجوش صوطا و اکل گرسنه و کد حاد

از کاه و نزل

و آن انصباب فصول داغی است این برود مرضی است که تدریجاً مبدای علقه احد است یعنی در هر دو سیلان ماده از داغ میشود و لیکن نزد بعضی
اطلبا آنچه بسوی خلق و سینه ریزد یا به نزل مخصوص است و آنچه از راه بینی نازل شش یا سم ز کام و بعضی این برود را نزل نامند و آنچه از راه بینی قریق و بسیار است
فرو آید و منع چشم نماید و بسوی چشم و جلد وجه و باجمه بسوی مقدم اعضائی که بریزد اکثر از کام خوانند و قیاس نزله بیاغ مانند قیاس خلق رب است بجهت
و نزل کردی است سبب اکثر امراض میشود و چنانچه گاهی طرف خلق در هر یک جانبی که موحده جاری میگردد و اکثر فرجه در آنها پیدا میکند و بیشتر شت و کد از
تولید نماید و گاهی بر عصبیه می اعضائی بعد تر جاری میشود و گاهی از آن متولد میگردد و خلق و ذات الریه و ذات الحجاب و سل خاصه و لایسما چون نزل جاری
لود و اوجاع معده و اسهال و سحج بگردد شور یا ترش باشد ایضا از آن قویج حادث میشود خصوصاً از مخاطی حامله از آن کد که سبب گرم گوش و صدور وجه
و شکم حج و ذان زرد و شقیقه و صدر و فم فایز و اوفیل و کویامرض میگردد و اکثر تالیع نزله فوینج که گاهی از او جهات صاحب صداع شدید و تشعیر بر می باشد
و سبب این مرض بقول شیخ یا حرارت مزاجی است فافه یا خارجی از آفتاب باو موم یا قوتش یا گرمی حمام یا بوییدن او دینه گرم مثل مشک
و جند و زعفران و پیاز یا بالمش و غنمای گرم بر سر که چون بیاغ عارض گردد و طبعی که در آن بود بگدازد و مسائل سازد و بسبب نفوذ مایع از جبین
نیز منجذب گردد و نازل شود و از خوردن اشیای حاره و حریفه مثل ثوم و بصل خوردن مانند آن نیز افتد و یا برودت مزاجی خاصه یا دار و خارجی از
غسل آب سرد و هوای بار و یا شمالی کد فظا هر که بر سر سد و منع تحمل طوبت و داغی نماید و از طریق عصر برون کند و خصوصاً چون مردان بر سینه
کند و لایسما وقت تحمل مایع از حمام یا ریاضت یا غصب فلک مانند آن و گاهی از فصل خلل سام حادث میشود که بدن را برای قبول گرمی سنگ
مهیای سازد و نزل پیدا میکند خصوصاً بعد فصد بسیار و همچنین بر سر و مزاج حار که لایق بدن را از خلل مهیای حد و شانه نزل گردد و برودت مزاجی
هرگاه قوی شود و شش که از فنج نمی یابد تا اگر در غایت صحت مزاج و حرارت او سبب است اگر چون بسوی مایع بار و در شش که فوینج
و مایع غدا برسد و بسبب او آنچه بسوی او نازل شود و در آن تمامه نزل گردد و فاضل می باشد و نازل میگردد و ایضا نزل میگرد که نیکو است و شش و تحیل است

زود تراشیدن مرغاریدن نشانه کردن بخوبی نشانه بقدر موافق است سر سمد مسام را بکشد و ناله با دفع سازد و جمیع اطمینان مغریه بالغ نزله نافع است
انفل کی گوید که ملاک امور در علاج این مرض تحقیق و مانع است بهر آنکه اگر آنچه میسر دل است اگر حسن گردد و حواس فاسد و که منظم گردد و اندک از ان حفظ
اعضا از سائل اگر مضرت بدان یابند و این مانع بود مطلقا یا باز از آنچه حاصل شده بهر آنکه اگر در اعضا سی فاسد باقی ماند و در بینی و لثه متعفن شود و آنها
آرد بعد از این خراج فضول بنفش یا تحلیس از سینه و معده و قصبه ریه کنند و کذا از اعضا سی فاسد اگر موافق بدان برسد و موافق اگر قاروره تغییر گردد و
بعد از ان قسری آن اگر افرازد کند بعد تقویت و مانع پس این قوانین علاج در نوازل ملحق وانی است و از خواص است که هر کوم در این نزله با وجود
صره آن در پارچه بسته در راه اندازد در کام بسوی کسی که آنرا بکشد یا منتقل گردد و کذا لکب مسکین که در حلق و در آنرا اندازد و باید که در سینه
مرض بر پشت خواب کنند و در خواص آمده بهر که اومان تعلیق آهن نماید حدوث نزلات از ان دفع گردد و گوشت که کل رخی شفا و شرب مانع حدوث
نزله است و کذا اضما و باقائنها و یا در سر که بکشد به روز تر که در خشک نموده سائیده و کذا انصافه بخار سیاه و کذا عود الفرج و کذا آنکه رسوده و در سفینه بنفشه
سرخه بر خرقه کتان مالیده بر صغین چسبانیدن مانع حدوث نوازل است و همچنین فر و راز و سبز و یا تخم عود الفرج و یا سندر و من یا شکر که صریح و یا جوز السمر و یا
برگ شمدانج و یا که با بر و اد رسوده بر مقدم راس نفثه باشد نافع است و بخور شکر و شرب جلاب آن در نزلات معصب بحرب سیدی است و بداند
که از کلام شیخ و قرشی و غیره مستفاد میشود که علاج نزله در کام مخصوص است و شربش غرض یعنی تحلیس و است فراغ و تبیین مقابله بحسب
فاعل یعنی تعدیل مزاج و قطع سیلان ماده و تعدیل قوا و در تحریک بطرف یکی از ایا که به جهت مخالف و تقدم نفع آنچه از ان متولد شود مثل ختم و قروح خلف
یا مثل خشونت خلق و سرخه و قروح ریه و آنچه قریب بدان است و درم آنها اما تحلیس ماده با استعمال منقیه بدن است و در مار بقصد سر و مسهل مخرج خلط
حاره و حقیقه جاذبه با سفوف در بار و بادویه مسهل بلغم راسل در شربتات و تحقیقات و قلت اکل و شرب آب یا ترکه و اسهال یا شیشه به روز و اما مقابله بحسب
فاعل را حار جبهه کنند بهر در راس آنچه بر باله باشد مثل و قول حمام سر صبح بر نهار و رختن آب بر دست و پا و مسح اطراف و سر و متقی و ناله و آنچه متعل
آن باشد بر و عن بنفشه استعمال نطول از جو خشکاش منبث شده با بونه و رختن مبررات بر سر و میث با غذیه خفیف مبر و مرطب باله و متقی و ناله و آنچه متعل
اسفناخ و در حال هر یک از اینها مبلوغ مبلوب بر و عن با دام برشته و اما در بار و دهم نمایند چنانکه در غده و عطاسل تهدا کنند بنفشه سر و کنگه سر خرقه گرم تا آنکه
گرمی او بماند محسوس گردد و حفظ سر برین سخونت اکثر احتیاج تبکی از نمک جا و رسل فتره گاه از آب بسیار گرم چند آنکه احتمال حرارت او نمایند و نطولات
منفصحه محله و آن استعمال کنند و اطراف و سر و متقی و ناله و آنچه متعل حاره چون روغن شبت و با بونه و مرزنجوش بمالند و قوی تر از ان روغن سداب و عن
و روغن غار و روغن سوسن است و بصا بون روی سر نشویند و لیکن باید که لبر روغن نرسانند زیرا که عمده در علاج نزلات حاره و بار و نفع مسام حله
راست و تدبیر آن باعث سد مسام بالغ تحلیس بخارات و خروج آنهاست اگر تدبیر اس الیه بات برای اثبات تری یا تسخین بعد استخراغ استعمال او
جائز بود و چون در نزله بار و بر و نیشانی لطو خات خردل و قسط و مانند آن بعمل آرند باید که بعد از ان بمثل آب صابون و مانند آن بشویند و با غذیه
خفیف و لطیف و سخن مجنون لین صد میل نمایند و گاهی احتیاج با استعمال او و بهر وجه باشد مانند آنکه در ان مکررین کبوتر و خردل و آنچه بود و نیشانی
افتد بکلی استعمال مانع حاجت آید جهت آنکه تسخین سر و خفیف او نافع است برای آنکه عادت شده و مانع است از بهر آنکه عادت خواهد شد اگر با نفعی باشد
و باید که درین نوع نزله اندر حاقم قبل از نفع دخل نشوند بلکه کسب است یا بس استعمال نمایند و بومیدن مشک غنبر و شومنی و داده و در سر که کتان ملکیون نماید
صوف در روغن حار سخن تر کرده اندر گوش و رین نافع است و بقول بعضی متاخرین بهر تعدیل مزاج و در تری مزاج از خل خارج کنند شرب یابند از این سخن
سبز و کاهو مانند آن از داخل مانند خوراندن اغذیه بر و بهر چه در غده و یا سفا ناخیه که بر بهر گوشت نرغاله و تدبیر هر عملی کردن پشت و خصمه
عظم النفع است از خارج و ایضا بستن حنا و یا برگ بیدار و یا در و یا حطب دن شربت نیلوفر چهار تولد و عرف نیلوفر نیل و اگر زیادتی تری حاجت آید
از این سخن و هند و ان عرف بیدار شانه و افتره انسان سبب لک و غده الفکه یا نیل و مرقی بگوشت حلوانی اما در بار و نیشانی مانع کوشنده از داخل

نوازل

و مثل نان خنجر و استعمال لوقات لیسه حاره و اشربه زرفایه حاره و ایضا زدن آنها مع صبر که شرب بگرم نوزل نافع است بجهت نفخ او و دفع غلظت او از اعصاب نفسانی و انقباض تلمیذین و نیز بصاحبان نزله موافق بود و گاهی را بعد از نفع دارد و بعد از نفع معتدل از آن موافق بود و بر آن نزله حار شرب مخفوج لازم است و زموات در قیق نزله ابتدای نفع نفخ میاید و گویند که بر حفظ تصبیر و پند و حجاب که در نگاه اوده نزل اندازان مانع و آفت غلظت سرد جز در بار و غار مطبوع و غلات حالبه جویات مثل حبوبات مافط الصخره استعمال کنند و این غرغره نیز نافع علیه برکتان صمغ عربی مکوه کوکنار سرکین و توله کبک شکوفه پیچ پنج توله

علاج زکام و نزله حار

بهدانه غنابستان تخم خطمی در زبان در آب شل خفیف داده صاف نموده شربت بنفشه داخل کرده بنوشند و اگر نزله از نفع ایستد صمغ عربی کثیر را بر آب یک شانه و در نیمه رختخاش آینه نیمه همراه جوشانده زیاده کنند و افیون زعفران صمغ کثیر را بر یک یک شانه یا یکده در آب کوکنار یا سبزه تخم مرغ آینه کاغذ را شل رویه تراشیده سوزن زده بر آن بالیده برسد و شقیقه بچسباند و نیز در آب مذکور ازین ادویه حسب بسته بقدر زده و موکه و زرد و از تخم ششپاش کثیر صمغ عربی نشاسته سیاه در دهن گیرند و غلبه الشعلب که نازک کثیر خشک است رختخاش را بر آب جوشانیده صاف نموده غرغره کنند یا عدس منقعه کوکنار زرد و تخم کاه و عوض کرنازج داخل کرده جوشانیده رب جو آینه بجعل آردند که در جوش که در زکام حار از مجربات والد علوی خان است و یا تخم ششپاش پوست ششپاش عسل نقشه کلزار فارسی غلبه الشعلب یا این خوردن کلان ماند و برگ توت عنب کثیر جوشانیده غرغره سازند که از موبات استادی مرصوم و اگر غناب پنجه استان ده دانه خطمی جباری بر یک پنج ماشه کوکنار تخم ششپاش بر یک چهار ماشه عدس یک شانه جوشانیده غرغره نمایند بر حبس نزله و غلظت آن نماید و کذا غرغره گل سرخ کلزار و زو شامی عدس حبس است ششپاش کثیر خشک سادی جوشانیده همان نموده نافع و همچنین کاه غلیظ اوده قیق ششپاش بر الیج با قاپوست ششپاش برگ مورد تخم کاهو گل سرخ بر یک یک توله و نیم سیراب جوشانند یا او سیاه غرغره کنند و بر نفع نزله حار نوشیدن مطبوخ بنفشه و جو منقعه و ششپاش مع شربت ششپاش و صرره که از آب سبوس و آرد با قلا و نشاسته و کثیر در دهن بادام شکوخته یا نیز نفع و خوردن و یا قودا و ایضا در زکام حار قیق آتش جو بر روغن آدام و یا غناب پیستان و بنفشه و تخم ششپاش جوشانیده یا شربت ششپاش دهند و اگر سرفه باشد بر آن بهدانه اصل السوس و تخم جباری و گل نیلوفر اضافه نمایند و تا سه روز یا پنج روز بهدند و بجای طعام شربت ششپاش جو تنها یا با شربت بنفشه و یا ششپاش و یا نیلوفر و آستا و مرصوم در صورت تشنه زبان و کثرت ششپاش ادویه جوشانده اول را مساوی کا و زبان در عرق غلبه الشعلب عرق کا و زبان جوشانیده شیره مغر تخم که دو خاشی افزوده میدارند و گاهی هست نفع نزله حار و سرفه سوزش و توله جوشانیده غرغره نه ماشه شیره مغر و اودام پنجه شیره تخم ششپاش چهار ماشه نبات سفید یک توله داخل کرده صمغ عربی یک ماشه کثیر انیم ماشه سودا پاشیده میدهند و گاهی در نزله و زکام حار سرفه برای تسهیل خروج ماده خلط و قصبه بر شیره مغر و اودام چهار دانه شیره مغر تخم که و شیرین ششپاش ماشه نبات یک توله صمغ عربی کثیر نشاسته بر واحد یک ماشه سودا میدهند و گاهی برای نزله و سعال اصل السوس منقش تخم کوفته و در دم بهدانه نیم درم صمغ عربی یک ماشه کثیر انیم درم نیم و ماشه پیستان بنفشه دانه نبات مصری یک نیم توله در پا و آثار عرق کا و زبان جوش و دهند و قلیله نصف بمالد بطور قهوه بنوشند و گاهی در ریزش نزله و انسداد و مخزن بهدانه سه ماشه کا و زبان خطمی بر یک یا و ششپاش بر یک پنج ماشه در عرق غلبه الشعلب عرق کا و زبان جوش داده بقوه میدهند و کذا که تسهیل و ماشه بهدانه سه ماشه کوکنار و سرخ نبات یک توله جوشانیده بطور مسطور و گاهی در ریزش نزله و بلغم سینه بر آب نفع خمر ششپاش خورانیده بهدانه غناب پیستان نه دانه اصل السوس سه ماشه تخم خطمی جباری بر یک یک ماشه شب در آب گرم تر کرده صمغ عربی جوش داده صاف نموده شربت نیلوفر داخل کرده می نوشانند و نوشیدن آتش جو که در آن غناب پیستان و تخم ششپاش پنجه باشد یا شربت بنفشه یا شیره آن نفع و غلظت نزله گرم نماید و اگر تا سه روز عوض طعام شرب بر عین اوقصار و زرد بهتر است و شربت ششپاش همین عمل کند و بقول صاحب طبعی و زکام حار غلیظ اوده و تبرید و دماغ و تقویت او و نوشیدن مطبوخ غناب ده دانه باشد که ده درم نافع و اگر ادوی سعال باشد پیستان و بهدانه افزایند و غذا

نزلات حاره بفايت نافع است کونار مع تخم صندل و کوبیده و یکشنبه روز در چهار و نیم در شقال آب تر کنند و بچشانند تا نصف رسد پس شکاره با نمک و پنجه
در شکم عسل یا شکر آب بقیه ام آنکه شل لعوق شود بعد از آنکه با عصاره لیمو و لیمو ترش یک یک بیدرم کوفته بخیه بشنند و گاهی در ده ساخته میشود و غیره ادویه
سفوف نافع نزله و دفع سردیست و مانع کشنده و متخثر تخم کاهو تخم شمشیر هر یک و در شقال اصل السوس با دیان و اجینی هر یک یک شقال کوفته بخیه سفوف
سازند خوراک و در شقال بعد بقیه لعل آرد ایضا در کام و نزله را بقیه بقیه سفید تخم شمشیر سفید اصل السوس قشر پوست بلبله نزله در بر نباتات بویار همه کوفته بخیه
صبح از سه ورم تا شش ورم خورده باشد شربت بنفشه که در کام و نزله حار و ذات الحصب ذات الریه و صلع و در دهن و در گرده را نافع بود و بول آرد و
نرم کند گل بنفشه خشک بفت و نیم شقال در آب تر کنند و بچشانند و با یک آتش شکر سفید بقیه ام آرد و اگر گل بنفشه تازه باشد با و آتش بکشد و بقیه طریق ساختن شربت
نیوزست شربت شمشیر شش سول و نزله حار که با حرارت قوی بود و مفید سردی و اسهال و دل و دق که کندان تخم صندل و صمغ عربی بهانه و غیره تخم که در مغز
تخم خیار بن تخم میوه یا تخم شقال شیر شست سی شقال که کمانه بکوفته و تخم خلی صمغ و بهانه در آب تر سازند بعد از آنکه بچشانند تا نصف بماند صاف نموده
سی و سه ورم قند بقیه ام آرد و وقت قوام شیر شست محلول و از مغز تخم که در و خیارین شیر بر آورده صاف نموده داخل نمایند تا بقیه شربت آید شربت نزله
جبت نزله حار و دفع قبض بجه عدیل و معمول استادی مرحوم بنجر در سه و دانه غلاب ببت و دانه پستان پنجاه دانه پریاوشان سه ورم حب آس تیر هر یک پنج ورم
تخم خلی صفت ورم اصل السوس تخم شمشیر سفید هر یک ده ورم حبه شربانزده ورم غیره بنفشه سی ورم تخمین یک نیم یا و شربت سازند لعوق و یکبار جهت نزله
حار و بار و مجرب و معمول برای سردی و بعضی از برای حاره آن کاسته و برای سردی و درین مستلین همه بحال داشته بکار برده میشود و اعانت ترسیل لغت و
دفع عسر تسلیس نفس هم میکند بنفشه نیلوفر هر یک چهار ورم خراسیون پنج ورم پریاوشان اصل السوس زرد فانی شکاف با دیان حبه شربت تخم خلی صمغ خیار
تخم کتان گاو زبان هر یک بفت ورم بنجر در لب و دانه غلاب سی و دانه بنفشه سی و دانه پستان پنجاه دانه آنچه کوفته است جو کوب کرده در سه وطل آب شب
بنمایانند و صبح بچشانند تا نصف بماند صاف نموده تخمین خراسانی یک رطل قند سفید و وطل داخل کرده بقیه ام شربت آید خوراک از پنج ورم تا
درم شربت گاو زبان نزله حار و سردی و ضیق نفس که از نزله حار بوده باشد از مجربات میر قادر علی بناری گولر خام یک آمار یا دالاجا باره کرده پستان
تخم پاک نیکو کوفته اصل السوس قشر نیکو کوفته هر یک یک چشماک غلاب دلائی یا و سیمره ادویه را شب بابت تر نمایند و صبح جوش داده مالیده صاف نموده سه و یا
شکر سفید نخله قوم نمایند و در و نزله ناشتا آب حل کرده تا حصول صحت نوشیده باشند بلا تاغیر از ترشی بادی و در و غن تلخ و جزات و شیر واجب بود و طما که منع
نزلات کند مرکه ایله گو ندر بول نشاسته کثیر اسپاری چقالیه هر واحد سه ماشه افیون نبر الیخ هر واحد یک نیم ماشه کوفته بخیه بر در سه کافور و سوس
زده طلا نموده بر صدغین بچشانند و در نزله بند تالیف میر محمد اوی پدر علوی خان که در نخل سیلان نزلات از مر با عصاره بسیار مجرب و هر یک صندل و طرس
حفظ کی صمغ عربی نشاسته سک را یک کثیر گلاب را قیام الاغون از روت نخل شیان مائیا هر یک یک ورم افیون نیم ورم زعفران دو و انگ کوفته بخیه
آبیکه در آن برگ مور و جوشانیده صاف نموده باشد سرشته اقراص سازند وقت حاجت بسفیده تخم مرغ حل کرده بر کوسه پاره کافور شل و نیم که وزن بسیار
زده باشند مالیده و در قطعه بر صدغین یک قطعه بر یا فوخ چشانند ایضا آمنة حفظ کی بوش در بند شیان مائیا هر یک دو و انگ از روت سفید
مرکی صمغ عربی ورم الاغون برگ مور و هر یک یک و انگ افیون قیر اطلی زعفران طسوجی کوفته بخیه بسفیده تخم مرغ سرشته اقراص سازند و در سینه خشک نمایند
هر قرصی مقدار انگلی و در بنفشه قبل بکار برند لعوق جبت نزله حار و مغز ورم قشر سه ورم کثیر اجبار ورم شمشیر سفید نیم ورم فارسی ده ورم همه را کوفته
بنحیه با سوزن فانی و برابر فانی تخم خمره قشر کوفته آئینه بوزنیقه لعوق یا سازند لعوق که نزله در کام حار را بفايت و در نزلت شمشیر سیاه و
سفید هر کدام دو اوقیه اصل السوس قشر نیکو کوفته سه اوقیه بهانه تخم خلی هر کدام یک اوقیه صمغ عربی کثیر هر کدام نصف اوقیه همه را غبار صمغ و کثیر در پنج وطل آب تر کرده
بچشانند تا نصف بماند صاف نموده صمغ و کثیر اباریک سائیده لعاب انجور نیم رطل شکر سفید و وطل اصافه کرده بچشانند تا بقیه ام آید و در و نخله اندک اندک
از آن بلیند نزله ببت معمول حکیم اکل خان تخم کاهو تخم شمشیر افیون زعفران نبر الیخ ورم الاغون صمغ عربی کثیر اگل سرخ از روت اگر حاجت

اصل السوس پنج ماشه گاوزبان شش ماشه نبات سفید و توله جو شامیده صکات نموده بوشند و یا انجیر زرد و میوه شقی پرسیاوشان و فغانی خشک با دیان خوش
گاوزبان کنند و یا غسل بدیند و گویند که انجیر زرد سه اوقیه صفت برونه هر یک نیم اوقیه جو شامیده و نشیدن ز کام بارد را مجرب است و اگر اصل السوس گاوزبان
با دیان بیشتر خام هر دو حد یک درم سپستان و میوه شقی هر یک صفت و نیم شقال تخم خطمی سه درم جو شامیده صحت نموده نبات سفید و گل کرده بدیند و اگر حاجت
تدلیز باشد ترنجبین مغز خیارشیر افزایند نیز سفید بود و شقال لعوقات ملینیه خار همداره جو شامیده و شربت زرد فام چون آن شربت اسهال خود و شربت
بنفشه مرتب با غسل مغنی بنفشه و مغنی حلو و خمیره بنفشه و خمیره اسهال خود و شربت بنفشه است و گاهی در زکام بارد و غلیظ برانی لطیف و قطع حیا لکچین و شربت
تقیل الحوصت افتد و کثیر الحوصت لذت و ششونت میکند و باید که در آب اصل السوس و غیره حل کرده بدیند تا مضرت حوصت اصلاح یابد و او که آلت
که انصاف باشد شربت حلو حار ملین باشد تا احداث خراش و ششونت و طلق و سینه و ریه نماید و مطبوخ انجیر و میوه زرد فغانی خشک با خمیره بنفشه نیکوست و
تکبیر بر کافور و سوس گندم نمائید و یا مغز نان گندم گرم جبهه و صدغین آنکلی کنند و یا بونپر سیاوشان زرد فغانی خشک مرزنجوش تمام قیوم جو شامیده
آب آن بر سر ریزند و فصل آنرا ضاها نمایند و انکباب بر بخار آن نیز سفید و از ششومات مانند شونیز بریان کرده و انیسون بریان در صره لبه و عنبر و مشک و
عود و بنده می و عطرها آن نافع و مالش دست و پا پر و غنهای گرم و چرب کردن ناف و مقعد با آنها سفید و از طعام و شراب باز دارند حتی الامکان بیدار مانند
بزرگی صبر کنند و اگر سده افتد شربت که از بنفشه و عناب و میوه انجیر خجسته باشد جهت تفتیح خوب است و با بون و شربت و کلل الملک و مرزنجوش و بنفشه و خطمی خشک
بخار گرفتن و ریش ماد و تفتیح سده و مغنی تمام دارد و اگر شونیز بریان یکشنبه روز در سرکه تند تر کرده بسایند و باندک روغن زیتون که نه سوط کنند
فی الحال سه بار بکشاید و بپایان کل نرس نیز تفتیح سده نماید و در اوست نافع ز کام است و انکباب مطبوخ زرد فغانی و شونیز برنجور و شونیز و با بون و در زکام بارد
مندی است و شکار گندم در آب و سرکه جو شامیده سر بخار آن و ششونت نیز تفتیح سده ز کام است و اگر لادن چوب گشنیز جو شامیده و سر بخار آن دارند سده
بنی بکشاید و بنجور حاجی حسین که در او ویه ز کام و در زکام گذشت نیز سفید و اگر گلابی بریان نوشاد و هر یک دو ماشه و بنجیل سه ماشه کوفته اندکی سرکه آمیخته و
پارچه پسته بنفشه ز کام لبه جاری کند و شمشک و عنبر و لادن و قطران چند بیدتر و قسط و شونیز بریان نافع است و در انتها برای اماله نزل از حلق بسوی بینی ناک
محسن جانی و غیره سوط و نفوخ محطس بکار برند و اگر در ناس تنباکوی که عطر عود یا عطر مجبوعه و سرخ آمیخته استعمال نمایند نیز ز کام بعد از تفتیح و ادراک و
اما لادن از جانب خلق محمول است و سوط تخم سرس بر کیلان نزل از بینی نافع و در قطع سیلان لادن عود قسط و شونیز و سرکه تر کرده بر آتش بسوزند و بخار آن در بینی کشند
و بنجیریت نیز حسن کام میکند و بخار و از چینی نیز سفید ز کام رطب است و اگر گند و ریحه سالقه قسط شیرین سدر و سادی که نفع بنجیه حب سازند و بر آتش نهاده
بخار آن بدماغ رسانند ز کام بارد و ریش و طوبت از خرین کند و یا شونیز و سرکه تند ساید و بر سنگ تفتیه یا شست گرم بخیه چادر بر سر کشیده و در آن بگنجد و حال
دیگر او ویه مرکب که اسهال میشود و حجت مفید است و در زکام بارد که استعمال حب انار ارقی و پس از آن حب بلا و متول حکیم شریف خان است و بر تارک سر شتر زده
سیاه و آب برگ تمبول حل کرده مالیدن در رضع نزل که از مجربات است و اگر در ششیان و توله و توفل و ماشه جو زبوا کبیده و عاقه و حاشیه ماشه و افلفل فلفلویه
هر یک پنج ماشه ساید گرم کرده بر سر نهاد نمایند و در رضع نزلات بارده نافع و اگر لادن و لوبان صطک که ز رخت گل با بون بنیل الطیب از هر کدام یک جز و روغن گل یا
نرس و موسم سفید از هر کدام چهار جز و موسم را در یکی از این روغن ها گداخته او ویه را کوفته بنجیه بان بشنند و بر پارچه مالیده بر سر گذارند و در لبه دارند از برای ز کام
در زکام که مجرب است و باید که در زکام بارد و وقت تشنگی آب گرم بوشند و اگر بجای آب مال اصل دهند بهتر باشد و غذا امریه که از سوس گندم و خنجر بادام و شند و بنجیه
بارند و خوردن نان با خمیر و میوه شقی و گز و غیره که در آن بعضی تناسله و جامع جلا و تبیین بود و سفیدت بیان او ویه هر کس که ز کام و در زکام بارد و استعمال
اطر فیصل مقوی نافع نافع نزل سفید آلات صدر و ملین آن پوست هلیله زرد و کابل پوست هلیله که کشیده خشک متشتر بنفشه با دهم هر یک یک توله تخم شمشک

تشنج کاهو و ارجینی اسطوخودوس هر یک شش ماشه ادویه و ای خشخاش کاهو بادام کوفته بنجیه و مغز بادام را حلالی و صلاطیه کرده آغشته نموده از پس کمر نشسته
 پنج بادیان اصل السوس گوزبان هر واحد و ششقال عذاب پانزده دانه پستان بختیه دانه اسطوخودوس و درم زعفرانی جنگه و دغری بنجل الطایفه یک یک کاهو بنج
 سوسن پریاوشان هر یک یک شقال بنجیه زرد و سفید عدد و دوزنی قتی چهار توله این ادویه را در سه پاؤ آب بجوشانند هر گاه در دم نهم بجا مالیده صفا کرد و با تخم شمار
 قند سفید آغشته بقوم آرد و ادویه کوفته بنجیه نگار شسته را آغشته بمعجون سازند خوراک یک توله بر بنار نهند و از ترشی و بادامی بنجیه در لطف ملین تا بخت علوی خان
 نافع از هر یک نزلات بلغمیه مزمنه و منقی و مانع و آلات سینه از بلغم غلبه بنجیه زرد و هر یک سبت دانه اصل السوس و دغری خشک گل بنجیه اسطوخودوس و ایراسافنج مستقر در
 هر یک و دوزنی شقال بنجیه سرخ تخم بیرون کرده سبت پنج شقال مجبور رادر چهار یک سبب تبریکاب خالص بجوشانند تا نصف رسد بیا لایند و غسل سفید صغری بکشد
 پنجاه شقال و نخل کرده بقوم آرد و بعد پسته بلیمه زرد پسته بلیمه کالی بلیمه سیاه پسته بلیمه آملیه منقی اسطوخودوس کشنیر خشک مقشر هر یک پنج شقال
 بادیان سیون مصطکی حسب بسان هر یک و دوزنی شقال غار لیتون سفید شقال لعل سیاه نیم شقال تخم خشخاش سفید و شقال و نیم روغن بادام شیرین
 و دوزنی شقال و نیم ادویه را کوفته بنجیه بروغن بادام چرب نموده و اصل نخل کور بنجیه شتری از یک شقال تا سه شقال آب بنجیه هم سرشته شده او بر دانه است
 بکبت نزل و زکام و امراض فمونی بار و تسکین در دندان جراح برانی طمست چشم و دوزنی و طین لقه و فاجح صرع و غش و نبات سهری نیلانی بالینو یا دغری و امراض
 سوداوی و سهر مغز و بنیان و ضعف اعصاب و ترخای ناشه و بلاوت و ترن و غیره و سیلان العاب و زرق و دم و پنج و منق و در و من و و جگر و ضعف و نزل و از این استقامت
 سرعت انزال غید و امان و بعد انزال من و بنجیه از نه مارا و در و قلع حیات غلیظه و سعال نافع و بادام حسیب هم سرشته شده از پس شقال لعل سیاه غافل سفید بنجیه زرد و بنجیه
 هر یک سبت شقال افیون مصری و ده شقال زعفران نیم شقال بنجل الطیب عاقر قرحا فنیون هر یک یک شقال ادویه و اجاب که بنجیه و زرد و دغری و کاهو
 صاف که سه چند ادویه باشد بنجیه و سه و در و جگر از پس شقال نماینده مقدار شش دانه و نهایت نصف شقال آبل و ادویه و قوت از پنج سال یا از میان و دوزنی
 معادل حکیم علوی خان و ارجینی زنجبیل هر یک یک شقال عوض لعل سیاه است نوع و دیگر نسخه ابوالکاسه که بهترین نسخه بادام حسیب است و لعل و ارجینی جلیلیا یا سیاه بنجیه
 هر یک چهار درم زعفران پنج درم زنجبیل پودینه خشک هر یک هشت درم روغن بسان یا روغن گل بنجل الطیب فلاح از خرد زرد و نخل و هر یک و درم خود اسرار و
 هر یک و ده شقال و نیم فیون یکیمه او قیه تخم کرفس انیسون زرد و بنجیه هر واحد پانزده شقال لعل سیاه سبت و دوزنی شقال عمل چا صند و پنجاه شقال بکبت نزل و زکام
 سازند سرشته از محض صاف بر سه نزل و زکام نافع بود و مسکه و قوی باه است و دیگر امراض هر الفع میرانند و در یک یا سه یا شقال لعل سیاه یا لعل و ارجینی و امراض
 زنجبیل سیاه بنجیه بنجیه سرخ سافج هندی که منقی و درق نقره هر یک شش شقال سرخ چهار درم و نخل جو زرد و ارجینی و دوزنی و دانه سعد کوی و سعد حیران
 هر واحد چهار ماشه زرد و بنجیه ناخن و هر یک دو درم مشک خالص یک ماشه افیون پاؤ آب غسل خالص دوازده نخل پسته مغز بادام منسبه نار جلی
 مغز گردان هر یک یک دانه غافل چهار ماشه کوفته بنجیه بدست و معول معجون سازند حسب نزل که بکبت نزل و زکام از عجز بات سست چند بیت زعفران
 هر یک یک شقال رب السوس و ارجینی افیون هر یک سه شقال صمغ عربی کثیر انشاسته هر یک پنج شقال بقدر لعل جیاسازند مقدار شش دانه و دوزنی سبت و
 و لبقائی و زدن رب السوس و ده شقال است و در قادی و زدن چند بیت سر یک نیم شقال و ارجینی پنج شقال نیز ترنوم حسب چاشمی خنایی که بطریق قوه
 منجور نزل و بار و رانای سست و تقویت باه و معده و مانع نیز کند و ریج بلغمی از بدن دور نماید و کرده و شست را قوت دهد چاشنی پودینه خشک هر یک
 یک توله پسته ترنج شش ماشه و رب شب تر نمایند و صبح سه چار جوش داده صاف نمایند و نبات داخل کرده بقوم آرد پس بنجیه و شش یک ماشه
 حل کنند و بعد از آن که قریب سرد شدن برسد قنفل و ارجینی هر یک سه ماشه دانه الچی کلان و خرد و صطکی هر یک یک توله فوغل لکنی عود غری هر یک شش ماشه
 مشک خالص یک ماشه همه را سائیده و نخل کرده جدا بطریق نوز بسته نگذارند و در گلاب یا آب انداخته بطور قوه بنجیه قبل از طعام و بعد از آن خورند حسب
 مویبانی جهت دفع نزل و زکام و تقویت اعصاب و دماغ مجرب است و نظیر ندارد و اساک را نافع مرکب یک ماشه قنفل و ارجینی کبابی حسن لبه
 صمغ عربی عود و هندی رب السوس هر یک سه ماشه مصطکی غولیان بنجیه هر یک دو ماشه ابریشم مقطر چار ماشه مویبانی کالی میوه ساله هر یک

شش باشد کوفته خیمه بر دوشن با دم چرب نموده باب کوکبا خیمه کرده بر بخود و بهما سازند یک دو حب صبح و شام خورده باشد حب شکر و نزله بار و عمل است
 زعفران حاقه قودا و چینی و نفل شکر نزله بر الیخ جوز بواهر واحد و سرخ افیون چهارده حب بقدر بزرگ بند خوراک از یک حب تا دو حب بسنج حب مصطکی
 هست نزله و زکام و سرفه سیلان نمی منقول از بیاض استا و سرخ مصطکی زعفران هر یک یک ماشه افیون صری چهار ماشه بقدر نفل حب سازند خوراک یک حب تا دو حب
 حب جد و از نافع زکام و سرفه و جهت زحیر و اسهال توکسین آلام شکو معمول استا و نفل نفل سفید یک ماشه و چینی و نفل هر یک یک ماشه و نفل سه ماشه
 جد و از جوز بواهر زعفران کباب مصطکی شنبلیله هر یک پنج ماشه افیون اصل یک ماشه کوفته خیمه باب صمغ عربی سرشته بهما بخود و سازند و در سایه خشک کنند و از یک
 حب تا چهار حب وقت خواب نهال نمایند حب جد و از همول خاندان حکیم غلام امام حافظ صحت نافع زکام و نزله قاطع اسهال تقوی احشاجه از درونج رسن سیون
 نفل لیلیه زرد هر یک چهار شقال بهمنین نزله پنج کبابه حاقه و صمغ عربی میوه میوه نفل کاه و زبان سعد کوفتی تخم کز درمل لسان انصاف کشتن شکر با دیان هر چهار شقال
 سنبل الطیب نفاقه فرغیون زر او نه حرج ریون چینی مغربا دم سمنل سفید زیره مدبرم و ارید سافه هر یک دو شقال مرکب مزخوش هر یک یک شقال شنبلیله
 پنج شقال سه ماشه شقل هر یک شش شقال و از نفل نه شقال حب بیتر نیم شقال افیون سبب پنج شقال حب بقدر بخود و بند خوراک کسباج نوع دیگر نافع
 از برای زکام و سرفه که حکیم علوی خان رحمت عبدالله خان وزیر عظم هندوستان تالیف نموده و فرج مغزی الیه موافقت کرده و مجرب است جد و از نفل صمغ
 مصطکی صمغ عربی نزله پنج سفید طباشیر پوست نخل فلاح هر یک یک نیم درم و چینی سه درم زعفران دو درم نبات سفید چهار درم افیون شش درم و
 چهار دانگ ورق طلا است پنج عدد و اگر بعض ورق طلا نیم درم طلائی مکس کنند بهتر است بدو و تقریباً بوزن سوزن سوزن خوراک یک حب صمغ و دیگر
 نافع زکام و سرفه و همول است جد و از افیون ریون خطائی زعفران هر واحد سه ماشه کثیر او داشته نیم فلاح جوز بواهر برگ قنب هر واحد شش ماشه بقدر
 نفل بهما سازند نوع دیگر حب نزله که از آب سرد متاذی شود و جهت امساک مفید از بیاض استا و درم افیون یک ماشه حب جد و از شش ماشه
 اجو این خراسانی تخم ده توره زعفران هر یک سه ماشه بقدر نفل حب بند دو و سه حب هر دو زنجبیل نوع دیگر که زکام و سرفه و صداع را نافع است
 و از چینی کندر رب السوس صمغ عربی هر یک سه درم جد و از نفل زعفران افیون هر یک بیست درم کوفته خیمه کباب سرشته بهما سازند بر بخود و نوع دیگر پنبه
 حکیم رشید برای شاداب خان جواد و هندوی و از چینی نزله پنج هر یک نیم ماشه مصطکی کند زرنبا و نفل و آنه سیل جوز بواهر السباسة کباب چینی
 سنبل الطیب پوست پنج زعفران شش حبه شنبلیله با دیان انیون ناخواه صمغ عربی ورق فقره هر یک سه ماشه افیون یک ماشه بدستور حب سازند
 نوع دیگر قلیل الاجز و کثیر النافع و جهت تقویت و مانع و دل و معده و باه و بعدیل جد و از نفل زعفران کشمیری حبه شنبلیله ابر کوفته خیمه در کهرل سخت
 بلخ نموده قدر نفل بهما سازند و از دو حب تا پنج حب بخورند حب تا توره حب کسی که کم از نزله بوزن سیون و سمنل تخم تا توره را سفت بار باب پوست
 شش شش تر کنند و خشک نمایند بعد در آب پوست شش شش بخورند تا آب جذب شود و مغز پنبه و آنه زیره سفید کشمیری مقشتر نیمه ساوی گرفت
 کباب تر چایه منقوعه او و به در کهرل صلایه کرده حب بقدر بخود و بند و در سایه خشک نمایند و در وقت خواب یکی فرو برند چون مغز پنبه و آنه که تریاق تا توره
 داخل است و نه آن کنند و معذوق زعفران که هم کم است و این حب سرعت انزال و دروزنی و سرفه را نافع است حب سیاب که در نزله که نه
 نفع بلخ می خشد حتی که تنه سال آن می کند سیاب کبریت هر یک چهار درم خوب حق کنند که کجی شود پس نفل کلاه در چهار درم تخم جوز مائل یک درم
 نبات نه درم و نفل کرده چهار گطری دیگر صلایه کنند پس حب بقدر بخود و سبب یک صبح و یک شام بخورند حب کچله برای نزله بار و دائمی و اختلاج

و دیگر امراض باره و مانع و عصب نافع بود از بیاض و الم و حریم و از چینی جو زلبا بسبب عود و صلیب قرقر یک هر یک یک توکله یک و توکله اول کچرا و شیر خدایت
 پوست آنرا و کرده بسویان ریزه نموده یا از کار و بار یک تراشیده خوب صلا کرده بعد از آن اوویه و دیگر کوفته بخیه در عرق ناخواه خیم کرده و مقدار خود
 حسب حاجت و شام بقدر مناسب و در حبس برق اجابین و عرق معتبر هر یک بقدر مناسب و توکله نوشند و چون درین حبس اوویه مقویه و مسکه اصفافه نموده شود
 و تقویت باه و امساک فائده عظیم دارد و اگر عقیقه بعد از طهر بخورد و بار گیر و حبس بلا در براسه نزل و جمیع امراض باره و مانعی و عصالی و رطوبه
 و تقویت حفظ و رفع ریح و سلس البول فائده عظیم دارد و تقویت باه و امساک و رفع عقم از مرد و زن نماید بلا در مغز و گان کبد و قشر مساوی همه را بکوبند
 و خوب با هم مخلوط نموده و بهما مقدار بخورد و بنده و از یک حبس شروع نمایند و این حبس و حبس سابق را بعد از آنکه چیزی ضرر محسوس نشود آهسته آهسته بقدر برآورد
 طبیعت بنفیز آید و عورتی برای درو پاک و تولول غم و شرم اعمال کرد و زائل شد و هرگاه بهین شقاق و ثقل غلبه غلبه است و دیگر نریات مثل فندق و مانند آن
 اصفافه نماید و تقویت باه و امساک و دیگر آنرا به عیدل گردد و چون این هر دو حبس است که استعال نماید و آب کوکبا و حبس بنده و اگر از این مغز
 بلا دریا اوویه مناسب ساخته استعمال نمایند نیز و تقویت باه و امساک فائده عظیم خواهد کرد و بی عالمه بود و خیمه خشناس معمول نافع نزل و زکام مقوی مانع پوست
 خشناس یک سیر و یک حصه آب باران و دو حصه گلاب بخشیانند و بعد چهارپاس بدست مالید و بجا نشاند تا بکشد آید صاف نموده و تخم خشناس یک سیر را
 در آن شیر گرفته با نند سفید و سیر بقوام آرند و از آن کش فرود آورده و غیر شرب نیم توکله صندل سفید چهار شقال و عود غرق مصطکی زعفران هر یک یک توکله و
 آمیزند و زعفران گلاب حل کرده مخلوط سازند و ورق نقره پنجاه عدد و ورق طلا صد عدد و نیز آمیزند و سهو ط که برای مال زله از خلق بسوی بینی در انتها بجا آید برگ
 فعلی تر گرفته برجا بکشد و در با و چینه یا و نیز نکه خشک شود پس از آن شش دم بگیرند و صفت فارسی را از او طولی زعفران هر یک نیم گرم کنش چهار دم عاقر قریض
 سه درم تخم بلخ نموده و حوط سازند و مخلوط نیای رومی نافع نزل و سه فر و اوجاع کبد اختلاط و در دندان و تا کل نماید و در قویم زعفران پنج درم فلفل سفید
 زبرالنج هر یک یک است درم افیون ده درم فطر اسالیون چهار درم تخم کرفس نیم سطلی سه درم شنبلیله طبیب چهار درم سانج هندی سلیخه عاقر قریض حبس بلسان و زنیون
 هر یک یک درم همه اوویه را کوفته بخیه یکجا جمع کنند و بر وزن بلسان خوب لت کنند و بسیل کف گرفته سه چند اوویه بپزند و در ظرفی بر دارند و وقت حاجت
 شش ماهه مثل خود استعمال کنند برای قویم و در درگاه باب کرفس مجده و بعضی اطباق تخم کرفس نیم سطلی و توکله حل میکنند و بهر قدر که آینه شود نافع تر باشد
 فلو نیامی فارسی نافع براسه نزل و سه فر و قویم و حیف و ریح و حم و اسقاط و رحم و تقویت و در صلاح قی و تکلف بلغم و بلات و دماغ و بدن و کف و فلفل
 زبرالنج هر یک یک است درم افیون ده درم و بعضی اطباق مخلوط نموده درم و دخل کرده اند زعفران پنج درم شنبلیله طبیب هر یک عاقر قریض افیون هر یک یک درم و درم خندبیر
 یک درم زربا و درم پنج هر یک نیم درم و درم یک نیم شقال کافور یک نیم دانگ به دو کوفته بخیه جمع نموده بسیل کف گرفته سه چند اوویه بخور سازند
 و در ظرف برداشته بعد شش ماه وقت حاجت استعمال کنند شربت ازان یک درم آب سرد برای قی منفط و اسهال و نفث الم و نزف حیض آب سماق و
 بهر قدر که این دو آینه کرد و جد تر بود نزل و به از حکیم حافظ الماک وضع عربی کثیر و نقل بسبب ضعف کلی زبرالنج جد و از خطای افیون زعفران مصطکی
 پنج افح در گلاب و سفیده تخم مرغ سوده بر کاغذ یک برابر و سپید باشد بسوزن سوراخ نموده اوویه طلا کرده و بر شقیقه بچسباند تا نزل از
 مجربات اکبری تنها کسور تی یک درم زعفران یک ماشه و نقل سفید عدد و بار یک سائیده قدر سه ناس بگیرند ناس محسن خائنی برانخیله
 از بیاض حضرت استادی غفر الله له دم الاخوین عاقر قریض و از او طولی صمغ برابر کنش برگ کینه خشک برابر به کوفته بخیه ناس گیر الیضا منه
 نوشاد و چون قدری با هم سوده برکت مالیده بپزند و ماده جمعه نزل و بار و دفع شود ناس براسه نزل از خط عمو صیبا و تخم منقول تخم سرس با چسب
 یک یک توکله کاچیل و دو ماشه زعفران یک ماشه بار یک سوده ناس بگیرند ایضا براسه نزل از بیاض و الم مغز و بنده و کچیل دوازده عدد و نقل

بسته پنج نه و یک چکنی بسته پنج باشد مشک خالص یک رتی در آب او یک بار یک ناساید و در ساینه شک کنند و باز ساینده پارچه پیر نموده نگاه دارند پنج و ششام
بکار برند ایضا از جربات آن مرحوم مغرور است روشن که میت می نماند خشک نموده یک توله مغرور سر یک توله نجیل شش باشد فلفل گرد و دوماشته
همه را با یک ساینده سودا که نوزد فوچ نافع نزل و شقیقه ضرر من که سده آن بکشتا بچشم بپاشند شش باشد مغرور بپاشند فلفل سیاه و دوماشته فوشار
یک باشد فوچه نجیه قدری و در بنی ناس گیرند آب جاری گرد و دوماشته بسیار دارد و فوچ برای شقیقه و باغ و جاری نمودن آب از بنی و از شیشان
یک دم و دوماشته بندال مغبت باشد زعفران و دوماشته فلفل و دوماشته بار یک ساینده بکار برند ایضا برای نزل و در شقیقه که نزل باشد چکانی سه باشد
فلفل گرد و چهار عدد و لونک یک باشد کافور یک سرخ کوفته نجیه نگاه دارند و بپاشند ایضا برای نزل و سردی و باغ چکانی مشک و لاجان نجیل بندال
و زعفران و در چنی هر یک یک باشد تبا کوسورتی یک دم ساینده قدری ناس گیرند ناس علوی خانی که در نزل بار و از جربات است و کبریات و مرآت و جرب
براده اسرب و از شیشان هر یک و ششقال چهار پاس در آب گل روشن صلا می نموده بکار برند ایضا قوی تر از اول برگ و فلفل و از شیشان فلفل گرد و دوماشته
عقل بهر سادوی صلا می نموده بکار برند ایضا گل روشن سیاه گل یاسمین برگ روشن برگ کنیر تر بنفید نجیل عقل بهر یک یک توله ساینده بپاشند فلفل و دیگر
قوی تر برای نزل و در شقیقه و باغ براده اسرب سه توله فلفل گرد یک توله هر دو در رنگ سماق سه پاس صلا می نمایند که صحره باشد و پس خاکستر پاک و شتی
یک توله و شش عشر تر نموده و در صلبه در ساینه شک نمایند و همین ساد چهار مرتبه بکار آورده و در اندک روغن کاه تازه بر تابه آهنی بریان کنند و غنچه ساینه شک
برگ خرمهر و در ساینه شک کرده هر یک یک توله بنسل الطیب بنفید هر یک نه باشد آینه باز ساینده بپاشند ایضا و از اقوال اطبا سوسیدی گوید که در نزل بار و بخور و در
عود و در آن بر مقدم سر و بالش و ششم روغن گل ناسخ معمول بر روغن بان و در در گل ناسخ خشک و کذا اگل جوش خشک و کذا برگ نازک آن که در اول سبج بر
خشک کرده و کذا پوست منبر جوش خشک کرده و کذا کبابش و فلفل و کذا برگ بید نجیر خشک و کذا اسباسه هر یک دم و دوماشته بر مقدم سر و ششم و در و در شیشان بر
مقدم سر و بخور و شرب و ششم و صفا و گل یاسمین و صفا و برگ خشک جویا پوست جویا و در قدری برگ کاه آینه در حمام بر سر و شش آن زمان خضاب صفا
و بعد شستن بالش روغن بادام تلخ و کذا روغن تخم شفتالو و کذا روغن بلسان بر مقدم سر و واحد مجرب من است و از آنجا دیگر فلفل کرده که شرب صفا و ششم
بخور است و کذا چند بید تر و کذا انیسون و شرب و طول و شرب و ششم و قوی شد فلفل او و نزلات چون آب مزخوش یا روغن غالیه شرب و ششم و شرب
و شش خشک و کذا ابر و طنج آن و کذا احام و کذا بنسل الطیب و کذا اخرا و بخور و شرم و صفا و از شیشان قن جویا و شرب و صفا و وضع غنچه ناسخ است و شرب طنج پنج و از فوچ
آن و کذا اقروا ساینده بپاشند شش و شرب که مجرب نوشته و کذا اقشور من نه قیر او و رنگ اسطوخودوس آینه حبه سخته و کذا حیره نشانه بشکر و مغرور بادام و کذا
اشق و دوماشته و کذا بقیه نیم شربت و کذا حب بلسان و کذا پنج لوف کبیر بریان و عسل آینه و کذا انیسون بشکر ناسل و کذا ابوننه سه ابولوسات بشرب صفا
و کذا طنج زوفا و شش و سدای بپاشد و کذا او و چنی و کذا طنج پودینه و شتی یا مخلوط بجریره و کذا تر بنفید بنا بر شقیقه ماده و کذا ششم منقل و کذا
سیر بپاشد و کذا احلیت و طما ای عود و الفرج و عسل سرشته بر مقدم سر و کذا صبر و کذا و طرون و کذا امیعه سائله و کذا مشک و کذا تریاق فاروق
در شرب کینه حل کرده و کذا لادن مخلول در روغن گل و کذا اخرا و کذا اقصوم و زیت کینه و کذا حرف و سر گین کبوتر و لوط و فلفل و بنی بکلی تنها و آب
و شش خشک و یا مزخوش حل کرده و بخور و شرب ریانی بر سنگ گرم چکانیده و یا حمام و یا فلف و یا قنطاریه و یا خولجان و ششم زیر و بستر که شربت و یا گل بابونه
یا مزخوش و یا گل قنجان و یا سدر و یا قنطاریه و یا سیمان و یا گل نسرن و یا با و نجوبه و یا شسته و سحوط بنسل الطیب که از روغن خیری و کذا آب شقائق انجان
کذا از هر که که نافع نزلات عظیم است و کذا از هر که غراب بر روغن بادام تلخ و در و بر مقدم سر و از شیشان بگل بابونه و یا زباد و یا روغن صلب و یا گل قنجان
و دماغ شرب خشک کرده و شش بریان و قنطاریه و صیغه خشک و کذا لادن و یا شسته و شش و بنسل الطیب و حب بلسان و طما ای و چنی و یا پودینه و شتی

در جان

حب قوی یا دغاری قوی علی حقیقی و شربت مطبوخ و در سبیل چای زرد و ترید و در یونان خطای هر یک نداشته برگ سنا که نیم کوزه و طبعش مذکوره اضافی نموده و غرض از شربت
شش کوزه برنجین شربت هر یک چهار کوزه یا لیه صاف نموده و درین بادم هفت باشد افزوده و نوشند و بجای آب قی و در پنج کوزه کوه و در پنج وقت و در پنج وقت و در پنج وقت تمام
نان روده بشور با سنگ کوزه و یا کچر مرغ خوشه و در سبیل این ترید و در سبیل السون شربت هفت باشد و در سبیل برگ گاو زبان هر یک چهار کوزه یا لیه صاف نموده و در پنج وقت و در پنج وقت و در پنج وقت تمام
سبیل خود و در سبیل کوزه و یا کچر مرغ خوشه و در سبیل این ترید و در سبیل السون شربت هفت باشد و در سبیل برگ گاو زبان هر یک چهار کوزه یا لیه صاف نموده و در پنج وقت و در پنج وقت و در پنج وقت تمام
که تلبیل الوقوع و در سبیل انواع زکام است و بعضی تنفیه سودا بطریق التیمون و بعضی غلیظ و غیره نوشیدن و در سبیل طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
کشفیه و طبعی و در سبیل کاه و خوشاش و در سبیل زکامه و در سبیل طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
کوه نوشیدن نیز در زکامه سودا و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
سدر و سبیل اعلی و بعضی کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
نبات و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
عرق عنب و شربت و بعضی کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
سبیل السون و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
جفا و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
ساز و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
شربت و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
حاشا و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
زکامه و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
و اگر مجرب بود به نماند خورده بالا این را در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
نفسه شربت شربت هر یک پنج کوزه و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
کوه کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
یک کوزه و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
نفسه و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
تولد طبع و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
حکیم علوی خان و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
و تریاق و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
از حبش الیه و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
و پارچه و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
پیش و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل
یا فنج حبش و در سبیل کاه و کوفیه و از جوی آب و بعضی بر سبیل سودا و شربت طبع و غشاش و در سبیل زکامه و در سبیل بادم و انکلب و در سبیل

اورام و تورم

گاه درین موضع آماس گرم باشد از اکثریت دم و غلظت او حادث گردد و گاه در دم صلب پیدا شود و گاهی شوره از فضله بنی یا سودا و اندرون بنی برآید و از اجزای باطن اجزای لطیف تحلیل شده باقی غلیظ و متحرک گردد و حتی که صورت نماییل و زخمیت و صلابت شود و در دم جاسری موضع باشد و اینها از مرضین هستند که نقل و تدویر از این نیز هست یا نه اگر باشد در دم جاد بود و اما صلب و از هر دو حضرت در صورت افتد علاج در جاز قصد سردیابی کنی کشاید و تبریدی که در غنا گذشت بر بند و اگر حاجت بود از بوسپانند و نفعیه بهل صفر واجب نمایند و بعد قصد یا حجامت قفا آب ترشندی آب الوبار آب انارین شربت نشسته و زهل کرده نوشیدن و غذا و الیونگ و پاک و خرفه خوردن نیز مفید و سکه روغن کنجد و روغن نیلوفر گلاب در بنی چکانند و شیان مایه صندلین جعفری کنی بگللاب و آب خرفه نهادن و گاهی بوش در بنی دهل کرده بر بنی و پشانی ضا و نمایند و فقیه لته در سکه که نموده اند و بنی گذارند و گاهی قدری نمک بر سکه می آمیزند چون خشک شود بر روغن کنجد چرب سازند و در دم جاد بعد قصد طلا بکشند و حی العالم و در بار و بصیرت بود و طلا می سکه انگوری در روغن گل که بعد از آنکه تنه و یامروانگ رسوت جبر آب سوده اندرون بنی نیز مفید و تورم بنی است و قصد سردی و تبرید و صفا و غیر تخم تر بود و بگللاب سوده بر کاه اندرون بنی محمول است و صندل سرخ آب سوده نیز نافع و بعد قصد یا حجامت استنشاق روغن گل مغرورج آب حی العالم یا روغن نیلوفر یا قدری گلاب و صفا و بنی بصندل و گلاب و آشامیدن آب الوبار شربت نشسته یا شربت نیلوفر و آب انار و غذا و زهره بار و یاقوت شکر یا آب انار یا آب سیب یا الوبار و ت و سائر ترند بر سیر و مطلق بنی بر کاه و در دم جاد و تورم بنی مناسب است و اینها برای تورم اندرون است و قصد قیوت اندام یا سردی و یا حجامت قفا کردن و غلاب گل نشسته و چنانچه شیر و جیان شربت نیلوفر دهل کرده نوشیدن و غیر تخم بند و نه رسوت بگللاب ساینده و گاهی جدر و عوض رسوت افزوده طلا نمودن محمول است و اگر تورم بنی مع صلابت و رعاف اندک اندک باشد قصد قیوت نمایند و شیر و تخم کاه و کشتن خشک شربت نشسته بنده و آب کشتن شیر خرفه که کاند و در دوم شیر و غیر تخم بند و نه و شربت نیلوفر و تخم شیر و کشتن و شربت نشسته کنند و رسوت جاد و رگل انسی بگللاب سوده بالا سکنی ضا و نمایند و غیر تخم تر بود و بگللاب سوده اندرون بنی طلا کنند و بر اسه اورام و تورم جاد بنی مجربات و الی علوخیان انیست که غیر تخم که و غیر تخم بند و نه دم الاغون سفید آب قلعه متسول گل انسی بر روغن گل ساینده طلا نمایند و اگر تخفیف شود منظور باشد و غیر تخم را بر بیان سازند و کویاسی کرمانی اضافه کنند و برای نفع صلابت و خشکی اگر تخمین مطلوب باشد شیر ماوه کاه و عوض روغن گل دهل کنند و اگر تورم بنی باور پیدا شوند کاه و زعفران هر یک نیم درم گل مخوم یک درم گل انسی دو درم بگللاب و سکه انگوری طلا کنند و اگر سر بنی و دم که اندرون بنی خارش نیز باشد شیر و غلاب به لایه عرق شامه شربت نیلوفر بنوشند و جعفری مردانگ و گل انسی یک یک باشد و آب حل کرده نهادن و شیر و تخم کاه از فضله بنی یا سودا و ای هم بعد نفعیه و نافع است ماده به بلین موم روغن بران و بعد عقب او آب گرم استنشاق کنند و سکه و انداز از سر محمل و در دم صلب بنی است و اینها اول قصد بایقی کنند بعد و حجت اسمان بود و اینها بطبع و نفع است و اینها در غلظت و سینه و یا مار و اینها بجهت المجر و و غلظت آن نوشاند و اگر تحلیل نشود و بضع شرط نند و یا بر و یا جوالی اول بوسپانند و در تخم کاه و نموده آتایه تمامه فانی شود و پس برای اندال از مضمضه یا آب گذارند و طبری گوید که در شربت صلب اگر بنی مضمضه می باشد نفعیه با بنی حبت نمایند یا بر فیه انیدرم غار لقیون تر به بر و احد یک درم بنشین یک نیم درم گل سرخ صطک ناخواه تخم کفس هر یک و شمش و درم بنفشه و درم دوم تخم نیای شوی یک درم یک و انگ کوفته بنجیه آب برگ مرغ یا آب برگ با و بنجویه سرشته جهاسازند و دو شعل آب بگللاب نیم درم و در مدت ده روز و در بار استعمال نمایند و اگر مزاج غلیظ رطب باشد بنجیه و مری و خردل و مانند آن خرفه کنند و بر بنفشه یا بنفشه بدهد اگر قوت قوی باشد قصد قیوت بنی کشاید بعد از آن علاج مذکور به بلین و غیره بهل آرد و بعد از آنکه هر گاه ماده و درم یا شربت تحلیل شود و درم بنفشه شل تخم تخم سیمان و شیر و عمل تخم لمان و طایه بنفشه بنجیه ضا و نمایند یا بفتیله آلوده در بنی نهند و بعد از انصار موم سفید روغن بر روغن گل که داخته مردانگ بگللاب و قدری سکه سوده دهل نموده و صلابت خوب حل کرده گذارند و اینها از و بنجیه زرد و روغن گل یا روغن بنفشه ساینده طلا کردن بر کاه شش بنی محمول است و با حجامت و بر دوزخ و

۱۲

باید حسب حاجت بکار برند و در علاج این تساهل نکنند که در اکثر ناصبور می گیرند و اگر در ممر سلطان گرد و بدبیش در بویبر الالاف و آید تعلیم در ملک بکار آید در پیشه می بر آید سوزش میکند و بسبب آن تب شدید عارض میگردد و اگر آید می نامند اگر در و علاج او کنند می کشند و علاجش آنست که روغن زرد و نمک اخیره در روغن بنی مالند تا آبله شکسته شود و از حرت و سوزش و سوس نکند و اگر آبله شکسته نشود قتل میکند و چنانکه غلبه بر هر یک دو ماشه شک نیم ماشه باریک ساینده و زنی سینه عطسه آید و قرحه قتل می شود

قروح الف و ناصوران

بدانکه قرحه با حقیقت که ریم کند و بداند تولد او و نوجا یا نفس نبی است چنانچه او را قرق اتصال عارض شود پس ریم کند و یا و غیره از پنج ارباب حاد و یا در یک که از بدن بسوی منی تصاعد شوند اول جلد او فاسد گردد و بعد لحم و ویرا حث پیدا شود بعد از آن قرحه گردد و گاهی قرحه رطب از رطوبات فاسده اکاله که از دماغ بسوی منی نازل شود حادث گردد و گاهی قرحه یابس از اخلاط محترقه اندک و شیش می نماید که گاهی از بخارات حاد و یا رویه و یا از نوازل حاد و قروح منتهی عفن و یا خشک شیه و یا قرحه شریه و یا قروح ساذجه و بنی پیدا میشوند و آن ظاهر بود و یا در باطن با جلد اقسام قروح بنی قرحه یابس و قرحه رطب ساذجه و قرحه رطب منتهی و قرحه شریه که یک است و چون قرحه منتهی شود ناصور گردد و ناصور باطنی بنی را خونس نامند طریق تشخیص اقسام مذکوره باید که از مرض سوال نمایند که خشک شیه و بنی منجمد شود و قشر خشک جلد میگردد یا ریم بر می آید از خشک شیه که قرحه یابس باشد و ماده آن اخلاط محترقه بود و اگر قروح ریم دایت بگوید و خشک شیه بر بنی قرحه رطب باشد و ماده آن رطوبات فاسده باشد که از دماغ بسوی منی نازل شود پس اگر قرحه بسیار بدو باشد پیرسند که از چند مدت این قرحه پیدا شده اگر مدت اندک گوید بدیش رطوبت حاد و عفن بود و اگر از عرصه دراز بیان کند بدیش عفونت ماده بطول مدت بود و اگر قرحه کوچک بصورت شورت محترقه بود و قرحه شریه باشد و الطالکی گوید که اگر از قرحه بنی مواد مع علامات خون بر آید رطب باشد و الا یابس و هر واحد اگر خشکی و مجاری قوی و تلبس باشد حاد بود و الا بار و گاهی قروح از آنرا مثل حب الف و نوجا و الالاف فارسی پیدا شود و در حقیقت و نهی غرض بود علاج شیش و سید جرجا و یا لاقی گویند که بنی عضو سیت رطب تر از گوشت و خشک تر از چشم پس حسب که علاج قروح اوسیان علاج قروح اذن همین باشد یعنی او و محقق بر آید قروح بنی در خشکی کمتر از او و محقق قروح گوشت و زیاد تر از او و محقق قروح چشم باشد پس قروح اذن محتاج باشد و رطوبت و قروح عین محتاج بداد اول حد و تحقیق است بعد اگر سبب بیان مواد و تصاعد نجره باشد به تفان و جذبه و بسوی ناحیه و گاهی علاج کنند با جلد اول احتیاج به تحقیق دماغ و نفوذ است و بعد از آن مصلحت آفتول و قرحه سبک و قبول کنند پس ابتدا فیض فعال نمایند و اگر فاسد شود جلد اندک یا کحل نسج در مغزین و اسرار علق اگر قوت سماعت کند و الا آن سمیت موجود باشد بعد به احتمال جویب ایایا حثات و جمیع او و یه نافع در بویبر الف و در بیان در قروح قوی و تصاعد نجره است هر گاه بعلایا و مانند آن نیز چنانکه نرم گردن و جمیع قروح خفیه آن صاحب

علاج قرحه یابس

که اکثر القروح است تنقیه سوادی آخرانی نمایند بتوریکه در علاج امراض ماغی سوادی گذشت و گویند که آشامیدن شربت بنفشه و ترنجبین هر یک ده ورم و غدا مزه و ده ماش منجمد مفید بود و همچنین بنی و روغن زرد و روغن بنی و روغن نیلوف و پیه ماکیان و بطا بالند و مرم هم ابیض بکار برند و بنی را آب گرم نشویند و میرا حث کثیر بدان استنشاق نمایند و بگویند موم صمغی و روغن بنفشه و روغن بادام و مغز ساق گاو و هر که رام یک جزو موم و مغز را در روغن ناگدازند و اندک لعاب بدهان و قدری کثیر اسوده و صمغی خوب بیا میرند و در روز و شب چند بار اندرون بنی طلا نمایند یا فقیله بدان آلوده و در بنی نهند و بنفشه لعاب انجور و لعاب عظمی درین نسج می افزایند و بعضی منج ساق گاو طرح مینمایند و مرم هم حب السفرجل و رین باب همواره معمول است و قیر وطنی از منج ساق گاو و میزور و روغن بنفشه بادام و دوزخ و کثیر انشت جزو روغن یا همین اندکی بدو مرم هم مرتب ساخته و گاهی گل عظمی برابر کثیر داخل کرد و نیز معمول و قیر وطنی موم و روغن گل و تخم ماکیان و سیاه مخلوط با لعاب بدهان نیز مفید و اگر رین خشک شیه شدت باشد کثیر ابار یک سوده بطلا بر قرحه تا لعاب عظمی هم میرند و بگذارند تا نرم شود و بالند تا محل شود پس روغن بنفشه آمیزند و باهم نرمند و هر روز دو بار طلا نمایند و ما بهی پانی که مشابیه بنفشه یا با باشد در آب بنفشه روغن او گرفته استمال نمودن از اسرار است و صندل سفید حنظل کل می شود و کلاب راب غرقه و قدری روغن گل نسج او کردن جراحی بنی و خشک شیه را نافع و عمل بسره آمیخته و فقیله آلوده نهادن خشک شیه را ساقط کند و نهادن مسکه هر روز سه مرتبه نیز نافع قرحه است

قروح بنی در خشکی کمتر از او و محقق قروح گوشت و زیاد تر از او و محقق قروح چشم باشد پس قروح اذن محتاج باشد و رطوبت و قروح عین محتاج بداد اول حد و تحقیق است بعد اگر سبب بیان مواد و تصاعد نجره باشد به تفان و جذبه و بسوی ناحیه و گاهی علاج کنند با جلد اول احتیاج به تحقیق دماغ و نفوذ است و بعد از آن مصلحت آفتول و قرحه سبک و قبول کنند پس ابتدا فیض فعال نمایند و اگر فاسد شود جلد اندک یا کحل نسج در مغزین و اسرار علق اگر قوت سماعت کند و الا آن سمیت موجود باشد بعد به احتمال جویب ایایا حثات و جمیع او و یه نافع در بویبر الف و در بیان در قروح قوی و تصاعد نجره است هر گاه بعلایا و مانند آن نیز چنانکه نرم گردن و جمیع قروح خفیه آن صاحب

و یک نسخه غنچه خشک ریشه بنی و ریش شوق لب خواهد آمد بعضی متاخرین نوشته اند که در فربهی البه اول فصد با سابق کنند و نباتان کاسه چار و زرد که قیاس
 نرند و بعد نهفته اند و بکن بشیر است شام که در بوج لاجورد و سفوف آن نوشا کنند تا تنقیه بدن و دماغ حاصل شود و بعد شیرینان یا شیر یا صندل از
 یتان و دوشیدن بسیار مفید است و همچنین تقطیر روغن گل با دوا و و نیز دوشیدن و کام و مجموع یا تنبا با شیر آمیخته و این مریض بکار برده و روغن بنفشه
 روغن گل هر یک یک نیم توله موم سفید یک توله و سفوف ساق گا و و پیر مرغ هر یک هفت ماشه مردان شک مغسول نه ماشه بنفشه و موم و صندل
 و بهتر است که به نرینه را در دست نرم کرده بران طلا کنند و وقت شب و صبح با آب پیچولی یا با و گریز در لعاب پیچولی و روغن گل نقطه چرب سازند
 و این مریض نیز بسیار مفید است موم یک نیم توله روغن گل سه توله روغن بادام یک نیم توله لعاب پیچولی و روغن گل و تخم خطمی و کوفچه هر یک سه ماشه
 کثیرا دوا شده دستور مریض سازند و این قوی تر است حکاک اسرب و بلبله زرد و هر یک سه ماشه پیر مرغ نه ماشه موم سفید یک توله روغن گل یک توله روغن گل
 هر یک یک نیم توله کثیرا سه ماشه و باید که هرگز آنرا بدست نباید گرفت که ریش و جراحت تازه گردد و بدین اصلاح باید در دوا سازی که در جفا نهفته
 گفته اند و نیز با کبار برنده که مفید است گیاهانی گوید که این دوا نه است بگنیز موم و روغن گل و بادام سفید اب ارزیز و مردان شک امیر خنده آینه
 بلبله زرد و واز و پیر ماکیان و روغن گل که در طلا نمانند و آینه سفید اب ارزیز و مردان شک یک و موم و روغن گل یک و قیوم و موم و موم را
 در روغن گلداخته او به آمیخته حل کنند و با پیر ماکیان استعمال نمایند و از حال جات عمیه که قریب عوارق عادات و قروح بینی است و لایس با آنچه ماکل پیش از
 باشد و همچنین در قروح لب و در اکثر قروح طی الا اندام که ماده آن خالی از خبث و در دواست نباشد اما مال این مریض بسیار مفید است صفت آن را بگنیز
 بنفشه خشک یک مثقال و در آب خوب بچشانند پس نیک باید صاف کنند تا آب لعابی گردد و بعد لعاب بهمان یک مثقال و روغن گل یک مثقال و موم
 نیم مثقال آمیخته بنرند تا مریض گردد استعمال نمایند شیخ میفرماید که در قروح با لبه عاج کند مسوخ مرتب از موم مخلوط با نصف وزن آن مغز ساق گا و
 و همچنین روغن بنفشه و روغن کچالداخته و نرودن بهتر از آن روغن گل است خصوصاً که از زیت انفاق ساخته باشند و آینه مسوخ روغن بنفشه
 مع کثیرا و قدری لعاب پیچولی یا طمی نافع است و آینه فقیله و قیر و طی زوفا سه بلب و پیر بط و موم زرد و پیر ایل و پیر ماکیان و قدری سلق آلوده
 سفید و در نسخه جالینوس مغز ساق بقیر عوص به ایل است و آینه موم و روغن گلداخته بلبله زرد و یا زرد و آمیخته نافع و کاسه فصد که در فربه بنفشه
 سر و وجاست فقره و اسهال نفع بخش و قیر ششی و صاحب شفا را استعمال گویند که آینه او به مع اصلاح غذا و ترک موم و پیرین طبیعت و نیز
 انجبه که حاره و منع او از صحو و شل سفر حل یا سیب یا کثیری یا نیز قطن یا شکر یا شکر خشک بشکر بعد طعام مناسب و کاسه حاج گردد و بعد مریض در وجا
 فقره اگر بسبب کثرت موم باشد و با شکر اگر بدین متکی ماده کثیرا انصاف بسبب کثرت موم باشد از مطبوخات و ایاریجات و اطر لعیلات

علاج فربه طرب

بعد فصد سر و وجاست پس سر و تنقیه بدن و دماغ مهمل و جابج و قوایا از خردل و کچن بین زردی و شلیل الطیب و سعد و قنفط و در کلاب
 چو شانه غره کنند و مریض سفید استعمال نمایند و مردان شک بر روغن گل سوده ببالند و سفید اب و مردان شک و چکر فقره و سر ب سونده مسا و سکه
 در روغن گل سائیده فقیله بدان آلوده در بنی نهادن مجرب است و یا موم خنده و مریض ساخته استعمال کنند و یا از مردان شک یک و موم و مریض و موم و موم
 قلعی و موم هر یک و در روغن گل یک او قیر مریض مرتب سازند و با پیر ماکیان ببالند و پوست و زیت سر چو شانه و آب آن فقره را بشوینند و
 قطن و آب سلق تنها و باز هر کلاب و کذا فقیله آب سلق آلوده در بنی نهادن مجرب حکیم عابد سر سندی است و اگر حفص یکی مردان شک باب و یا کلاب سوده
 اندرون بینی حفا و نایند براسه خشکی بینی نافع بود و در کلمه سندی درین نسخه صبر هم داخل است و یا زرد و پوست بلبله زرد و یا چربی مرغ و یا روغن گل طلا
 نماید و در قروح آنکه که سسته بجلو است بهت بودن ماده آن در او اکل شیرین غیر شدید ارادت که در لعاب باشد و نه باج و آنرا قروح شدید شیرین
 و شیرینچه نیز مانند تنقیه دماغ حسب مقتضای حال نمایند و بقول شیخ در ابتدا روغن گل تنها یا موم و پیر ماکیان کفایت کن و قوی تر از آن مریض سفید اب

مرین مع درم و در گوش چشم و سیلان آب کثیر بینی بود فصد سر و تر و شیره غلبه شیره کاه و عرق غلبه عنق کاه و زبان شربت بنفشه
 داده منفع و سهل حب ابرج نمیدهند و شیان ما پیش از رسو است منحل سرخ حقیق کبی باب کشنده بر نهاد و بیند با بجا بعد از تنقیه اگر مرض غلیظ و در ابتدا
 او و غلیظه و در مرین او و یک حاده قوی است حال نمایند و از حمله او و یک غلیظه بقول سرخ فیتله معمول از پوست انار است که در آب بسایند تا مثل خمیر گردد و از آن فیتله
 و از سازند و در بعضی و از دوا این محرب است لیکن لغت او بدین ظاهر میشود و یافتله از ایشان سبز سازند و بعضی مرکب نیز داخل میکنند و فیتله بسبب که در دوا
 آلوده می نمایند و یافتله بشم خطل یا از جوار السرخ مع قدری انجیر خرد و از استعمال نمایند و یافتله در آب پودینه تر کرده و یا بعد تر کردن آن و آب مذکور
 یا در شراب یا در سرکه پودینه خشک سوده بران پاشیده و یا از عقیده آب انارین مع پوست میوه او کوفته و یافتله بعسل و گل سرخ در روزی چند بار بمکرات
 بکار برند و یا نفخ زرنج و فلفله در سرکه سائیده خشک کرده بعمل آید و صاحب خلاصه گوید که اگر از ترش درست کوفته آب آنرا در ظرف مسی نهد که بخوشا سازد
 و در میان ظرف نگاهدارند و فلفل و در خشک نموده باریک بسایند و آب کور نشسته فیتله ساخته و بینی گذارند و در مدت دراز بواسیر بینی را بی مشقت قطع کند و مثل
 او و یک حاده و یک از اندک و وجع و درم خالیست و اگر اندک زنگار و نوشتاد و در آن اضافه کنند بجاییت قوی الاثر گردد و محرب است و در حجابی و ایلمانی گویند که آب
 مع فلفل نیم بخت کنند و در طاس مسی یک در نمند و روزی یکبار او جدا کنند و باریک بسایند و از آن شیاف سازند و آب کور تر کرده و بینی نمند و بعضی گویند
 که شیاف مذکور خشک ساخته در آب کور سوده و بینی چکانند و اگر وقت بلع قدری نوشتاد و از آن فیتله تر گرد و اگر انار ترش تازه بدست نیاید پوست انار ترش
 بگویند و در آب انار و انجیر خرد و بقول مسی پوست انار ترش خشک کوفته بنحیه نوره در آب انار ترش اندکی شمرده سوده فیتله در راز ساخته و داخل بینی کنند و در اکثر
 اوقات شربت از دوا تو بال اس سائیده بشراب سرشته و داخل بینی بطوخ سازند و اگر زجاج اخضر و سرکه سائیده و در بینی صبح و شام گذارند و بواسیر و بواسیر و بواسیر
 گویند که آب کور و در غن گل و شوق ابر و یا آب گندم و قطره آب سرکه کور و آب کشنده بر نافع بواسیر الف است و کذا فلفله بعسل یا قاتیله نوره در
 گذارند و شستن و بجا او و یک حاده قوی نیست که زجاج و درم زنگار نیم درم سائیده و فلفله غشسته و بینی نمند و اگر قوی تر خواهند حبس طایین چهار جزو زنگار و نوشتاد
 بر دوا و یا سائیده بران موضع بچسباند و بالای آن مرهم زنگار نمند که همواره معمول است و اشخار و آبک در آب سائیده نهادن و نیز بسیار فایده میکند
 اگر فصد فیضال و حجامت نفوذ و تنقیه محب ابرج زنگار و ایشان و مرکب بر سه مساوی کوفته بنحیه فیتله از نوشتاد کتان یا سرکه آلوده و در او و یک حاده و یک دیانند
 و بینی گذارند معمول صاحب خلاصه شفا و الاستقامت است و اگر زنگار نوشتاد و شفا سوده بشود فیتله بدان آلوده در سوراخ بینی نمند و اگر گوشت و تنغری
 بر بینی نمایند و محرب بعضی احیاست یا بقول صاحب جامع و کامل تو بال نخاس فلفله پس و قلی بر واحد یک جزو زرنج سرخ زنگار بر واحد نیم جزو خرق سیاه
 سرخ جزو سائیده فیتله خرق کتان بشراب تر کرده باین دوا آلوده و بینی نمند و یا زجاج سه درم فلفله پس هر یک چهار درم فلفله رسیده و فلفله کبی از دوا
 تو بال مس راوند هر یک در نیم درم کند چهار دانگ سرکه درم و در یک مسی بنزد مثل شهد آلود و فلفله استعمال نمایند و کپلمانی گویند که بگزیند و شورش
 یک قوی فلفله پس شست و درم زرنج سرخ نیم و قوی خرق سیاه سرخ او قوی کوفته بنحیه و بینی نمند که دوا ی جدید است منفعت او در روزها بیشتر و دوا فایده گیر
 پوست انار خشک و درم فلفله پس درم فلفله رسیده درم زنگار و حمالا و مرکب و پودینه و قرسیون هر یک چهار درم زعفران دو درم خرق یک درم سائیده
 خشک استعمال نمایند و بعضی گویند که کند یک درم شنبه و قشور نخاس بر واحد چهار درم فلفله پس شش درم زجاج فلفله بر واحد منفعت درم سرکه
 یک قسط بگزیند و هر یک مس بنزد تا بقوام عمل آید و فلفله بعسل آرد و فلفله پانی مس سوخته فلفله فلفله رسیده سوسن سفید زجاج سیاه و لظون مس
 کوفته بنحیه صبح و شام و بینی و میدن یا آب انار ترش یا شراب انگوری و اشال آن سوراخ کردن بجاییت محرب نوشته و اگر فیتله آب انار ترش یا سرکه
 یا آب پودینه یا شراب انگوری تر کنند و این دوا و یا بران پاشیده و بینی نمند و یا نفخ کنند و بهتر آنست که بعد شرط یا خراشیدن موضع این دوا
 و اشخار و زنگار زجاج سیاه و شنبه پانی مساوی سوده بران پاشیده و بینی نمند و یا نفخ کنند و بهتر آنست که بعد شرط یا خراشیدن موضع این دوا
 استعمال نمایند و چون پوست انار ترش چهار درم فلفله پس سه درم زرنج سرخ و خرق سیاه فلفله بر یک درم کوفته بنحیه بکار برند و گوشت فزونی

بنی را برود و بال من قلقدین زرنج احمر با سرکه آمیخته و قند یا آلوده و پنبه نهند که کار آسین میکند و اگر طالمی گوید که اینجیم خوب است انیسبت که شش و طبع
 و زنگار مساوی و طبعیت مثل آن همچون فبار سائیده با قدری سرکه و غسل بسپارند و فمائل ساخته در بینی نهند و یا خشک و در بینی و منده و دیگر و پنبه
 حاد که کاله چون فله فیون و دیگر بر یک هم منهد بود و اگر ازین تدابیر ازل نشود قطع نمایند و اگر بعد قطع چیزی از گوشته نماند باقی باشد او را و یا کاله از پنبه
 رصاص یا اصل محو فله بر رخ که با پر بران پیچیده باشند طما ساخته در بینی گذارند تا باقی را بخورد پس بمرهم سپید و در آن علاج کنند و پنبه را در آن
 تنقیه استمال و ویه حاد و دشکاری را کاله نهند که موجب افترونی مرض است و بقول شیخ سرگاه اگر او را که علاج با ویه حاد باشد یک و زیتون
 انزان گوشته نماند را بخورده خوش آنکه نمایند از ان باین او ویه در روز علاج کنند بعد از خوردن طعام ایضا چون علاج با سوختن باین ویه نمایند یک و اول الفهر
 یافت و طب اندرون بینی طما نمایند تا بینی از نکایت او ویه حاد محفوظ اند و جمیع او ویه نافع اربابان بواسیر را نفع بخشند و گاهی احتیاج کسوفت آن است
 و آنچه در بواسیر منهد باید منهد بود و گویند که گاهی بواسیر اطفال سولودی بود و آن علاج است

علاج اربابان و سرطان

در اربابان بعد از سر و و حجامت و تنقیه بسمل و صابون یا صابون اقیتمون خلوی فغان و حسب قوایای ایشان فیتیه و کرباس بمرهم زنگار آغشته در بینی نهند و
 شافیه و لاخوبین زروت مراد سنگ گلاب سرکه در بینی گذارند و ایضا لعاب عاید سرکه و گلاب و غن کل مرآت و پنبه چکانند و یا بعد تنقیه و مانع بکوب و یا رجات حفص
 مرکی زوفای رطب روی زیت و اسنگ بلعاب حلبه یا نیر که از سرشته طما نموده باشند و هرگاه درم نرم تر شود بران کوبند یا بمبلع شترانند و خون
 برآورد و ماحضه و چون گوید که زلابت گا و زبان و باور بپزد و اصل السوسر بکند و بعد از نفع تنقیه و مانع یا رجات و طما برو عکازیت و مراد سنگ حفص لعاب
 و بعد از پنبه شتران و حلیق حلق عمل زرنجی گوید که اگر این درم غیر شتران باشد علاجش تنقیه بدن با سوختن اقیتمون بعد تنقیه سرکه یا راج پس غرغره
 با و قرحا و زرنج و کف خردل و رب بنفشه مانند آن است و پنبه از جمیع اندیشه غلطه منوره بسوی سر کرده صورت این درم ملاحظه نمایند پس اگر سر حال خود
 باقی باشد یا پنبه مذکور که در علاج نمایند و اگر تحلیل شود و نقصان پذیرد چیزی متعوض آن نشود و مساوی علاج مذکور که بعد ازانی مع لزوم پنبه یا پنبه تحلیل گردد
 و در ان ایام بر دای مثل مثل مرده نشین نهاد نمایند و آنچه بر حال خود باقی ماند مرصافی نیم درم انزروت یک درم مقل نیم درم زوفای طاب یک درم عکازیت
 نیم درم مراد سنگ یک درم بار یک سائیده لعاب کاه چوبل و لعاب حلبه برآورده مع عکازیت بچشانند هرگاه غلیظ گردد او ویه مسوخته آسیند و روز و شب داخل
 خارج بینی طما نمایند تا آنکه درم نرم شود و تحلیل گردد و چون بسمل فصد شتر طبع عمل آورد و خون سیاه عکازان خارج شد پس آن بیشک صحت یابد
 و اگر ان مسائل از ان رقیق سرخ باشد از داخل خارج بران زوچپا نند بکند و فراغ و پنبه و اصلاح غذای مریض واجب است که طبیبان شتران و زو رجات
 امتلائی بدن عذر کنند پس اگر از صفا و مذکور تحلیل نشود و نرم نگردد و در غلط و مساوت او باقی ماند بکند حرف سفید و درم خربق و ثلث درم عطشیا که آن
 حرقی است که بدان صوف و پیشینه یک درم و حفص نیم درم و حله را با یک بسایند و در هر پنبه بران پس اخل منخنین سرکه مالیده بران این دوا خشک
 طما نمایند و همچنین بدفعات متوالیه عمل نمایند تا آنکه درم را بخورد و ساقط کند و بعد سقوط او باین مرهم علاج کنند زیت پنجه درم مراد سنگ درم مراد سنگ را
 بار یک سائیده و زیت آسیند بچشانند حتی که مجتمع گردد و بعد در مان رخیه سرکه بران چکانند و حل کنند و هر قدر که مرکه را نشف کنند بران چکانند و همچنین سرکه
 چکانند باشند و حل کنند تا آنکه سفید گردد و یا قریب بسفیدی رسد پس استعمال نمایند و این مرهم اوفقی اشیا است برای قروح مواضع خضار یافه اگر
 جرات خشک نماید باین مرهم مداوا سازند بکند موم صغیر و زعفران بخته و از ان قیر و طی بسازند و هنوز زارش باشد که قدری سفید اب قلعی بران اندازند و خور
 دهند بعد از آتش فرو آورده و در صلایه ریخته آب سرد بران اندازند و حل کنند تا بچرک او خارج شود و مجتمع گردد و بعد آب از ان دور کرده قدری سفید
 رقیق برفیه اندازند و حل کنند حتی که مجتمع و مخلوط گردد و اگر موضع رطب باشد و درم که از ان مسائل میشود و رطوبت زیاده باشد و مرهم اول قهری کلنا
 و اندکی کمتر زیاده کنند و اگر کسی بد علاج کنند باید که دستکار را بر باشد تا اجزای بینی ز قطع محفوظ نماند و در غرغره بینی سوراخ نگردد و شیخ میفرماید که در اربابان

در آخر امراض دماغی غده نسیج ماده لیل خیرست و اهل هند گفته اند که موافق ترین اوضاع صاحب عطسه نیست که سر خود با لک پیش دارد بر سر سینه و گردن چپیده و روی یکسو کرده نشاید تا عطسه راست خارج شود و ضرر لاحق نگردد و اگر با عطسه کشیده یا چپیده نشود علاج منع سبب نمایند و از آشیای مانع عطاس چنانکه در روغن گل خوشبو و روغن بید در زنی و گوش ست و نوشیدن مسوی گرم منع عطاس کند و گرم کردن سر بخنیدن آب شیرین بیکرم بر سر و انداختن روغن بیکرم در هر دو گوش و نهادن تکیه گرم کرده زیر گردن و شمیدن سیب و سویق و اسفنج بحری و فرفر خشک و کدو خولجان سوده در خرقة بسته تیر عطسه باز دارد و فکر و اشتغال به مات اکثر قطع عطاس کند و گویند که بوییدن افیون پانچ و سه و آب بادروج یا تخم اوبانجا صید است مانع عطاس است و سقوط آب گل خطمی با روغن گل آبنجه سفید و شدت صبر بر عطسه و شکفتن باز گردانیدن آن سود دارد و علاج کافی است برای عطاس ضعیف و چشم و گوش و اطراف و خشک مالدیدن و دهان فراخ کشادن و جثا آوردن و نظیر تسوی فوق و در چیرگی کردن و بر سر نهان مالدیدن و عضلات را بر روغنهای مطبوعه مالدیدن خصوصاً عضل بحقیقین با گوش و استغراق در خواب و انقباض باعث جله مانع عطاس اند و غم نمولم باطن خنجر یا بهام و سیاه و نر و لیسیمه و لک باطن خنجر و خنجر یا بهام در منع عطاس مجرب است و گرفتن بینی و در همین از دست بقوت تیرا فست و اختار از خنجر و دو خان و آفتاب و بوییدن چیزهای حاد و دافع و تنهام و در هوای ردی و غیر آن که باعث عطسه شود ضرر و است و حکیم عابد نوشته پیری از سادات که قبل از این مرض بود علاجش باین حسب نمود اصل السوس ر یونند هر یک چهار درم باریک ساییده و اگر یک یک رطل پوست خشکاش چو شاییده مالیده صاف نموده پس غلیظ کرده باشند بهما بقدر خود سازند و خشک کرده از یک حب یا چهار حب بخورند هر یک در یک و زراک شد و در استعمال یک هفته عود کند و استعمال خولجان با خاصیت او را نافع است و اگر از آن جدا آب مذکور سازند بهتر باشد و آنجا که کثرت عطسه اگر گرمی دماغ باشد تبرید دماغ و تسهیل بر روغنهای مبرقش روغن کرد و روغن بنفشه در روغن آس و تخمید سر و پیشانی با طلیه بارده و بوییدن کشنیر سبز و صندل و استقام آب شیرین بیکرم مناسب بود و اگر خون غالب باشد فصد و حجامت نفع نمایند و آنچه از طوبیت دماغ باشد تقیة دماغ مسهل و حسب ایارج نمایند بعد اگر اندک باقی ماند شوقا و معطسات موافقه بکار برند و بعضی نوشته اند که اگر عطسه از قوت دماغ و ذکای حس آن باشد تیر یک به جمداع از ذکای حس دماغی مسطور شد لعل آرند و اگر از رسیدن بخار گرم بمیدار عصب یا در لطن اول باشد خلطی از سر که در روغن گل و آب کشنیر سبز و آب پشم خفاوع و عرق بید هر یک یک توله ساخته بپویند و یا اسفنج بحری که گل سفید سوده بر آن انداخته آب پاشیده باشند بپویند و دست و پا محکم بزنند و اگر مقدمه زکام باشد تیر زکام پر دارند و اما بوییدن شامه افیون عادی خان و گاه گل سرشو غلیظ لا شربت و همچنین سر بخورند و زعفران داشتن شتمه عطسه متواتر که با طفل عارض شود اگر سببش رسیدن سر که بر باشد باید که با دروچ کوفته بخیته و بینی دهند و جلاب گرم لطفیل و در ضعه دهند و کرده گویند یا زبر آتش بریان نمایند و آبی که از آن سائل شود بیکرم دینی بچکانند و بپویند و زعفران و قد سفید کوفته بخور آن بدینند و از دانه ششمان و زعفران پارچه رنگین کرده بر سر گذارند و سر پوشیده دارند و بوییدن چوب سیخه تر کرده و مالدیدن سر طعل بخورقه خشن نیز بنفید و اگر ازین تدابیر ناکل نگردد ایارج فیترا چند شب متواتر بر ضعه بخوراند و زعفران و تخم گل سرخ و اندکی صبر بر سرستان مرضه مالیده در دهن لطفیل گذارند که بکد و چون از آن باز آید سر طعل را لگون دارند تا آنکه لعاب بسیار از دهان او بر آید و گاهی زبان لطفیل بخورقه خشن بیکرم ندر اندک کشیده نگاه میدارند تا آنکه آب و لعاب بسیار از دهان او بر آید عطسه او را نکل گردد و اگر جاریس المزاج و قوی البنیه باشد آب بیکرم که در آن سبوس و پوست حب المقلب جوشانیده باشند بر سر نیند و اگر ضعیف القوة و البنیه باشد بر سر آب گرم نر نیند که باعث ضعف قوت او میگردد بلکه هر وقت اندک اندک شربت خشنخاش یا دیاقوذا که با طلا ساخته باشند بخوراند و هر تخم خیار و تخم خرفه مقشر هر یک سه جز و مغز بادام چهار جز و نبات برابر همه ساییده بلعاب اسپغول جدا بقدر عدس منقطع ساخته خشک نموده دانه زیر زبان او یک حب نگاه دارند و این سیار گفته جهت این مرض گیرند و دوا نگ ربا السوس و دوا نگ ماهی که آنرا سکل ازل نامند و در درم تخم سلحفاة و یا شیر و ضعه او بخورند تا غلیظ گردد و هر صبح و شام با آن لطفیل را لعل کنند که اثر نیکوی بخشد و معالجی که بار را در اطفال چند ان تاثیر می نیست و مجوزنه و اگر سبب آن درم حار و دماغی دماغ باشد با تب و حرارت بود و علاجش لعل ج رسام کنند از تبرید و طلا و تریخ سر و سادات از غصا مثل آب کاسنی و کشنیر سبز و کدو تر و عنب الثعلب سبز و حی العالم و برگ کاه و از روغنهای مانند روغن گل و بنفشه و کدو بلکه واجبست که اول حجامت باین

بپونید و خیار و ترخیز و در پی ادیان مذکوره بدون کافور بکار برند و ایضا روغن بادام یا شیر و خمر یا شیر و عسل یا چکانیدن و شیر از پستان بر پیشانی
 و شستن و دیگر ادویه مطبوعه بکار بردن نافع بود و آنچه جالینوس گفته و حکیم عابد نیز در هر دو قسم تجربه نموده طلای پیشانی و مقدم سر آب خرقه مضروب و عنایم
 و روغن کدو و سحوط آنست و آنکه از خلط لزج بود بعد تلخین خلط بتقطیر روغنهای مرطبه مذکوره و البان و العبه و شرب مطببات تنقیه ماده از بدن و دماغ مبطل و
 حسب اهلیه و قرض بنفشه و فراغ و عطوسات و نشو و قات و طولیات نمایند و مداومت اطریفل کشیزی سفید بود و جالینوس گوید که جمله ادویه سده که در بحث
 ششم مذکور شد بنشیند این قسم است و حکیم علی بنیو میسده که درین نوع اول باب گرم استنشاق نمایند بعد بروغن بنفشه بادام نیلو و فرایه روغن گل بعد از آن طعام بخورند
 و اگر آن شور یا باشد اولی است

حکمة الف

سبب خارش بینی صعود بخارات حار و لذایع از ماده حریفه مجتمع در بطون دماغ یا در محل دیگر است و احتیاس آن در بینی و در زکام و دیدان بینی و شور و قرض
 و در ابتدای رعاف و جدری نیز عارض شود پس تشخیص این اسباب چنین باید کرد که اگر از زکام یاد و یا شور یا جدری یافته شود سببش همان باشد و اگر سرخی چهره
 بود و در عین رایش چشم چون جبین برق محسوس گردد و مقدمه رعاف باشد و اگر دقت پیدا شود و سرعت زایل گردد و اکثر وقت شستن هوای سرد حادث
 شود و سبب صعود بخارات باشد علاج در آنجه بعد تعدیل مزاج با کول و مشروب و تنقیه بدن و دماغ از ماده بخارات این الف بروغنهای و سحوطات نمایند و بهر
 تقویت دماغ صندل و گلاب و کافور و روغن گل بپونید و برای منع آنجه سفوف کشیزی و اطریفل کشیزی خورد و حسب الآس را خاصیت عجیب است در
 استیصال آنجه حار مطلقا و از آشیای بنجره اجتناب نمایند و اگر ضعف قوت یا هر یکی دیگر مانع از تنقیه بالغ باشد نفوس شمش بنشیند که تنقیه بر فو و تبدیل
 مزاج اعضا نماید و بقول ابن جنین خولان لطو خا و قلیله نیز نافع حکمة الف است و گویند که اول رگ قیال زنده و با حمله سه چهار روز رگ از تنه کشا
 و بعد یک هفته تنقیه دماغ و بدن بجنب بنفشه و مطبوخ اهلیه زرد فواکی علوی بخان و یا آو یا شربت و در مکر اهللی نمایند و بعد جهت منع بخارات و تقویت معده
 و دماغ اطریفل کشیزی دهند و غذای کم بخار و سرد خوراند و روغن گل و بادام برابر جرب نمایند و در مقدمه رعاف قصد سر و کنند و آنچه در بحث رعاف از اغذیه
 و ادویه مسطور شد بکار برند و در زکام و در و شور و قرض و جدری علاج آنها نمایند و گویند که در حکاک منخرین اطفال سرکه یکد و مرتبه بالند و اگر ازین زایل نگردد
 نوشادر در سرکه حل نموده بمالند و اگر ازین هم زوال نپذیرد و مستحکم باشد سر سوزن را اندک در آن فرو برند که در آن قدری بنشیند پس بر آن که بالند

حرقت الف

هرگاه مزاج منخرین از حالت طبیعی برگردد و دو سو مزاج حار و روی اثر کند سوزش عارض شود علاج پارچه گلاب و صندل آلوده بر بینی گذارند و روغن گل باب
 حی العالم یا روغن نیلو فربا گلاب استنشاق نمایند و روغن کدو و شیر و خمر و انشال آن سحوط فرمایند و صندل و گلاب و نیلو فرو کافور بپونید و گیلانی گوید
 که گاهی در منخرین نوعی از سو مزاج حار در غایت حرارت حادث شود و علامت آن احساس گرمی و التهاب در آن است و علاج آن تعدیل مزاج بمبردات و
 تسکین حرارت با استنشاق روغن گل مضروب آب حی العالم یا روغن نیلو فرمایند که گلاب و نمادان پارچه بیلول بصندل و گلاب است و اگر حرارت بسوز
 هر دو طرف و در بطون دماغ مودی گردد و روغن نیلو فرسول از منخرینم گردد و روغن گل با گلاب سحوط کنند و صندل و گلاب و کافور و نیلو فرو بنفشه و گل کدو
 گل خشکاش و مانند آن بپونید و بطری گوید علتی است که در بینی ظاهر شود و از آن چشم اشک آید و انسان را از آن حالت صعب بهم رسد و آنست که می باید
 انسان در بینی خود عند استنشاق هوای بار و حرقت لذاع که تا دماغ او برسد و از آن چشمهای او اشک آورد و اکثر این حالت بدون استنشاق هوای
 سرد یا قته می شود و حدوث این علت دلالت میکند بر بخارات حار و لذاعه که از سبب اجتماع اخلاط حریفه لذاعه در بطون دماغ منحل میگردد و چون
 این بخارات رد میشوند در بینی میگردند و احراق شدید پیدا میکنند و هر که از کلام افتد و خیشوم او سوزش کشد و از جریان فضول رقیق حادث که در ابتدای
 زکام جاری میشود بسوزند و سببش آنست که مثل این اخلاط در بطون دماغ مجتمع میباشد پس هرگاه مسام سر سردی و غیره منسد شوند و بخارات منعکس گردند

از خورین جاری میشوند و بآن پیروی از آن اخلاط حریفه حاده مختلط میگردد و سوزش مجاری پدید می آید و شرت این برای آن کردم که این سبب در هر دو موضع یاد دارند و علل این تبدیل مزاج بدن با کولی و شمر و بست و قصد تنقیه این خلط اگر قوت احتمال استفرغ و زمانه مساعد نماید و اگر رطوبت ضعیف القوه ایزانیه مانع از تنقیه بالغ باشد نفوق شمش میاشامند و در اجزای او آنچه ضد این اخلاط لذاعه حریفه باشد میفرایند پس این نفوق استفرغ او تبدیل می نماید و تبدیل مزاج اعظمی او میکند و اصحاب سوز مزاج حار و داغ و کبد استعمال آن نمینمایند و تغییر مزاج دم میکنند و در ارض راس سلطه شد

اختباس می و رالف

باینه بند شدن چیری در مجرای بینی علاج اول برودنها و قدیری سوم بینی را از اندرون و بیرون چرب کنند و چند قطره از آن در بینی چکانند پس او را به عطسه که در نزد
سخنست عطاسی مسطور شد در بینی منند و هنگام عطسه آمدن دهان و منخرن صیقل بند نمایند و عطسه گیرند تا آنچیز بیرون افتد و یا اگر مناسب برآید بپاشند که اکثر بزرگان
طعام مسرف یا عطسه یا حرکتی دیگر لطیف غارض شود و بدان سبب چیزی که در دهن باشد از طریق خشک در مجرای بینی برآید و نفس پذیرد و بر بخاند و گوش و بجزای
و ضعف استقامت و زردی رنگ و خفاقت بدن ظاهر شود و باشد که تب خفیف لازم گردد و نفس از جانب بینی بی اسباب نزل و زکام موقوف شود و بر اعراض و سعال
خود و یا جانب بیرون و باله و قدیرش همانست که مسطور شد و اگر از این تدبیر بر نیاید طفل را بر پشت بخوابانند و دهن او را بدست گرفته دهان خود را بر منفه بینی مسدود
او گذاشته بقوت بدنند و عقب آن بلافاصله در منفه مخالف آن که مستوی است از آن قویتر و مند تا بر و نفس آن چیز خارج گردد و گاه سبب آن بیس خناشیم
طفل میباشد و علاجش چکاندن شیر منضعه و یا ادهان مناسبه است و تدبیر و ترتیب یا فوج او با دهان مرطوب مناسبه و پاک نمودن بینی او همیشه

در تفسیر

و آن چیزی محسوس در داخل اوست حتی که شنی نافذ از حلق بسوی بینی یا از بینی بسوی حلق منع نماید و مسبب این یا خلط از ریه است و یا لحم نابت و یا تشنگی بیشه
و از نشان این سده است که غنچه در آواز پیدا میکند حتی که منع می نماید فصله نفخ را از دخول خیشوم پس طنین کانن از آن حادث میگردد علاج در غنچه بداندنج
منبضج بلغم و نفیقه بمسهل و جوب و ایاریجات از عدس متشکر گیرم چند سید شیم دم افیون زعفران مشک هر واحد یک قیراط نیم دم جها سازند و آب مرزنجوش
رطب سوده سوط نمایند و هر چه برای خشم سدی مسطور شد بکار برند و اگر از لحم زائد باشد علاجش مذکور شد و بسیار باشد که بعل دشکاری و غرظ بینی از میل خاص
بالف که بآن جرد ممکن باشد احتیاج می افتد پس مدام جرد نمایند تا آنکه پال گردد و اگر کفایت نکند آنچه در بحث بواسیر گذشت بعل آرنج و اگر از خشک ریش باشد علاج
قرحه یا بس نمایند و گیاهی گوید که اگر سده از خلط غلیظ لزج باشد پس اگر ممکن بود اول استقراغ بدن بمطبوخ افیمون نمایند بعد همت دهند و بقدری که میان دو
مسهل واجب است پس تنقیه مرچوب توقایا یا حب ایاریج حب صبر نمایند و موافق ترین آنها حب صبر است بعد از آن غرغره بونرج و عاقر قرحا و خردل
کوفته نمایند و لزوم حمام و استنشاق آب گرم بسیار کنند پس اگر ماده مرتب باشد بر دز عفران عطسه آورند که این سده را بکشتا پس لزوم پرهیز منع از افغانیه
میوه و غلیظه و لزج نمایند که باین طریق سده بکشتاید و اگر چیزی لزج باقی ماند که از موضع سیلان کند اما نمایند با کباب بر آب ققم بطریقیکه در باب زکام گذشت که این
نشت و تحلیل بطوبت نماید و اگر بعد از آن سرفه آید بدانند که ماده رقیق شده و بسوی سینۀ نازل گشته و درین هنگام بر شربت خشتاش و شربت عناب لزوم نمایند
تا آنکه سرفه زایل شود و اما بفتانیدن بینی دائم و عطسه آوردن نمایند و این بهر آنست که ماده بشرت خشتاش غلیظ گردد و بفتانیدن بینی و عطسه بیرون آید
و بدین طریق در نیوقت پال گردد و این ترتیب علاج واجب است که طبیب درین معالجه یاد دارد پس اگر تقدیم تدبیر موخر نمایند مورت رعان و صدام گردد
زیرا که عطسه آوردن قبل از ترقیق ماده عروق را بشکافد و حرکت دهد و اگر سده از رسیدن گوشت باشد باید که نظر کنند اگر سرطانی بود یا نه و عرض نمایند
لیکن اگر گوشت نابت باشد آنرا بخراشد برشته گره دار از سوی بافته که یک سر آن بسوی دهن بیرون آورده باشد و سر دیگر بیرون بینی باشد و هر دو را بکشد
تا آنکه گوشت زائد بخراشد بعد از آن رشته بیرون آورده فقیله بسره و نمک آلوده نمند تا آنکه خون منقطع گردد پس بمهر معمول از سرکه و گلزار و کندر و در اسنگ علاج
کنند و از استنشاق آب سرد منع نمایند و از اغذیه غلیظه پرهیز کنند و قاعده بقصد سرور نمایند تا و فقیکه گوشت زیاده شود و گاهی این گوشت را باهن قطع

میکنند و سالم تر آنست که از خراشیدن رشته و علاج برهم مذکور شد و اما دوی حاده اکاله را بران گذارند زیرا که گاهی مزاج دماغ گرم میشود و حجب و مانع ورم میکند و گاهی سده از تنگی مجری در خلقت حادث میشود پس دانه بادی شنی نازل مسدود میگردد و گاه شنی سائل بسیار رقیق باشد و علاج آن تنقیه دماغ و استعمال تخنک یا ایارج نماید اگر مزاج آن احتمال کند و از اغذیه غلیظه البته پرهیز کنند و از جماع بعد خوردن طعام حذر کنند و با استفراغ در اوقات مجوعه و خواب نمایند و سده بینی که با طفل از رطوبت غلیظه متولد از شیر غلیظ عارض شود و علاجش اصلاح شیر مضغه و پرهیز از اغذیه غلیظه و ریختن آب گرم بر سر طفل و اکساب بخار آن و بالیدن سر و بخرقه خشن است و قبل ازین تنایر عطسه آوردن و بر سر او روغن بالیدن جائز است

خنان

و آن مرضی است که بینی را عارض میشود و از آن در آواز انسان نغمه ظاهر میگردد و بسبب او کلام تبیین نمیشود و این غیر غنه معروفست گویند که سببش ورم لوزتین و یا امات است ولیکن بیشتر از آن و صفرا افتد و علامتش اینست که کلام مفهم نشود و چون آب بنوشد از راه بینی بیرون آید و خنایت بسیار بود و چشمها سرخ و پراز اشک بر خاسته باشد و در سر شدید و یا خفیف علاج اول در هر دو نوع رگ سر و کشانید و از آب کشنیز سبز و کاه و کاسنی و کاهوت بنویسید و محض حل کرده غرغره نمایند و اگر این چیزها سببهم نرسد شیره آنها گرفته یا تقویع یا مطبوخ ساخته بکار برند و پوست انار و لایتنی و ماز و فک اندرانی برابر سوده باشند شهادت آلوده بر ورم رسانند در روزی ده و دوازده بار و یا نوشاد و در چندای خشک و پوست انار و لایتنی هر یک سه ماشه بدستور بکار برند و ماز و آب خنایا انا نام جوش کرده غرغره نمایند که نفع عظیم دارد و اگر ازین تدبیر صحت نشود و سهل صفرا بعل آرند از آن علی یا اسفل و عطسه آوردن درین باب اثر عظیم دارد و تدبیر خفیف از بوسیر الف بکار برند و بقول جالینوس از معالجات او آنست که ماز و سحوق را در آب انار شیرین چندا که بپوشد بچو شاند تا آب جذب شود و بعد خشک کنند و نصف او کنند و از زردت آمیزند و مرتبه دیگر آب انار که در آن ماز و جوشانیده باشند بسببش و بطریق سحوق و غرغره چند روز استعمال نمایند و ایضا بکار بجوم روغن در بینی چکانند تا به شدن آن مدام استعمال کنند و اگر این مرض از بون سولخ در کام بسبب مرض آتشک یا زلزله حادث شود علاجش در امراض خنک است

دیدان الف

سببش رطوبت متعفن در مقدم دماغ است نشانش حکه در مقدم دماغ در بعض اوقات است و خروج او در مخاط علاج بعد نضج ماده متعفن بمسمل و حجب و ایارجات و مبطسات مثل کندش و شونیز کنند و تناول اشبای مطبیه ترک نمایند و بادویه قاتل کرم مثل شیخ و قسطا و مر و قنبیل و آب برگ شفتالو و سحوق نمایند و برگ شفتالو ساییده در بینی ایام متوالی نفوخ کردن مجرب است و با بجمله هر چه در علاج صداع دودی و کرم گوش مسطور شد بعلل آرند

انتفاخ الف

گاه در بینی طفل انتفاخ جدی عارض میشود که غلیظه و سطر بگرد و موجب نماید و طفل بی آرام و سکون میباشد علاج ملاحظه نمایند اگر دران چیزی شبیه اجدد صلب باشد در علاج آن تساهل نمایند چه اکثر بوزم کثیر الارجل بنجوس میگردد پس باید که مضغه او را پرهیز و اصلاح غذا و شیر او نمایند و اگر حاجت استفراغ باشد تنقیه سازند و در تحریک طفل بقدر کینه خرد سوده و پنجه پیچیده بگذارند تا آنکه آزار بخاشد بعد علاج او برهم نمایند و اگر بسبب صلابت جیناج خارش اجدد باشد یا همین بخار باشند

انقباض الف

گاه انقباض و کشیدگی در مخیرین طفل عارض گردد و چون نفس نمایند بهم آیند و اکثر این مرض از فساد مزاج دماغ ایشان بهم میرسد علاج شیر مضغه بر سر طفل بطور نمایند و شیر تازه و دوشیده بنجد الفه بر سر او گذارند و برگ اسفول بالای آن بگذارند و در بینی او روغن بنفشه چکانند و سر او را با یک دران خنک جو شانیده باشند بشویند و بر مضغه او مارا شیر دهند و پرهیز از اغذیه غیر حار و فلفله فرمایند

خاتمه الطبع شکر و گاه حکیم مطلق کنایند بنی متعین جلد اول اکسیر عظم از افادات زبده اطباء متدین و متاخرین حکیم محمد عظم خان الحافظ تاج المجله و جوان بلخ شنی و کاشور و افغان و کاشور

غلات و حبوبات اکسیر اعظم حیدر اول

صفت	غلط	صفت	غلط	صفت	غلط	صفت	غلط
۲	۱۰۹	۲۰	۱۰۹	۲۰	۱۰۹	۲۰	۱۰۹
۵	۱۱۰	۲۱	۱۱۰	۲۱	۱۱۰	۲۱	۱۱۰
۱۰	۱۱۱	۲۲	۱۱۱	۲۲	۱۱۱	۲۲	۱۱۱
۱۵	۱۱۲	۲۳	۱۱۲	۲۳	۱۱۲	۲۳	۱۱۲
۲۰	۱۱۳	۲۴	۱۱۳	۲۴	۱۱۳	۲۴	۱۱۳
۲۵	۱۱۴	۲۵	۱۱۴	۲۵	۱۱۴	۲۵	۱۱۴
۳۰	۱۱۵	۲۶	۱۱۵	۲۶	۱۱۵	۲۶	۱۱۵
۳۵	۱۱۶	۲۷	۱۱۶	۲۷	۱۱۶	۲۷	۱۱۶
۴۰	۱۱۷	۲۸	۱۱۷	۲۸	۱۱۷	۲۸	۱۱۷
۴۵	۱۱۸	۲۹	۱۱۸	۲۹	۱۱۸	۲۹	۱۱۸
۵۰	۱۱۹	۳۰	۱۱۹	۳۰	۱۱۹	۳۰	۱۱۹
۵۵	۱۲۰	۳۱	۱۲۰	۳۱	۱۲۰	۳۱	۱۲۰
۶۰	۱۲۱	۳۲	۱۲۱	۳۲	۱۲۱	۳۲	۱۲۱
۶۵	۱۲۲	۳۳	۱۲۲	۳۳	۱۲۲	۳۳	۱۲۲
۷۰	۱۲۳	۳۴	۱۲۳	۳۴	۱۲۳	۳۴	۱۲۳
۷۵	۱۲۴	۳۵	۱۲۴	۳۵	۱۲۴	۳۵	۱۲۴
۸۰	۱۲۵	۳۶	۱۲۵	۳۶	۱۲۵	۳۶	۱۲۵
۸۵	۱۲۶	۳۷	۱۲۶	۳۷	۱۲۶	۳۷	۱۲۶
۹۰	۱۲۷	۳۸	۱۲۷	۳۸	۱۲۷	۳۸	۱۲۷
۹۵	۱۲۸	۳۹	۱۲۸	۳۹	۱۲۸	۳۹	۱۲۸
۱۰۰	۱۲۹	۴۰	۱۲۹	۴۰	۱۲۹	۴۰	۱۲۹
۱۰۵	۱۳۰	۴۱	۱۳۰	۴۱	۱۳۰	۴۱	۱۳۰
۱۱۰	۱۳۱	۴۲	۱۳۱	۴۲	۱۳۱	۴۲	۱۳۱
۱۱۵	۱۳۲	۴۳	۱۳۲	۴۳	۱۳۲	۴۳	۱۳۲
۱۲۰	۱۳۳	۴۴	۱۳۳	۴۴	۱۳۳	۴۴	۱۳۳
۱۲۵	۱۳۴	۴۵	۱۳۴	۴۵	۱۳۴	۴۵	۱۳۴
۱۳۰	۱۳۵	۴۶	۱۳۵	۴۶	۱۳۵	۴۶	۱۳۵
۱۳۵	۱۳۶	۴۷	۱۳۶	۴۷	۱۳۶	۴۷	۱۳۶
۱۴۰	۱۳۷	۴۸	۱۳۷	۴۸	۱۳۷	۴۸	۱۳۷
۱۴۵	۱۳۸	۴۹	۱۳۸	۴۹	۱۳۸	۴۹	۱۳۸
۱۵۰	۱۳۹	۵۰	۱۳۹	۵۰	۱۳۹	۵۰	۱۳۹
۱۵۵	۱۴۰	۵۱	۱۴۰	۵۱	۱۴۰	۵۱	۱۴۰
۱۶۰	۱۴۱	۵۲	۱۴۱	۵۲	۱۴۱	۵۲	۱۴۱
۱۶۵	۱۴۲	۵۳	۱۴۲	۵۳	۱۴۲	۵۳	۱۴۲
۱۷۰	۱۴۳	۵۴	۱۴۳	۵۴	۱۴۳	۵۴	۱۴۳
۱۷۵	۱۴۴	۵۵	۱۴۴	۵۵	۱۴۴	۵۵	۱۴۴
۱۸۰	۱۴۵	۵۶	۱۴۵	۵۶	۱۴۵	۵۶	۱۴۵
۱۸۵	۱۴۶	۵۷	۱۴۶	۵۷	۱۴۶	۵۷	۱۴۶
۱۹۰	۱۴۷	۵۸	۱۴۷	۵۸	۱۴۷	۵۸	۱۴۷
۱۹۵	۱۴۸	۵۹	۱۴۸	۵۹	۱۴۸	۵۹	۱۴۸
۲۰۰	۱۴۹	۶۰	۱۴۹	۶۰	۱۴۹	۶۰	۱۴۹
۲۰۵	۱۵۰	۶۱	۱۵۰	۶۱	۱۵۰	۶۱	۱۵۰
۲۱۰	۱۵۱	۶۲	۱۵۱	۶۲	۱۵۱	۶۲	۱۵۱
۲۱۵	۱۵۲	۶۳	۱۵۲	۶۳	۱۵۲	۶۳	۱۵۲
۲۲۰	۱۵۳	۶۴	۱۵۳	۶۴	۱۵۳	۶۴	۱۵۳
۲۲۵	۱۵۴	۶۵	۱۵۴	۶۵	۱۵۴	۶۵	۱۵۴
۲۳۰	۱۵۵	۶۶	۱۵۵	۶۶	۱۵۵	۶۶	۱۵۵
۲۳۵	۱۵۶	۶۷	۱۵۶	۶۷	۱۵۶	۶۷	۱۵۶
۲۴۰	۱۵۷	۶۸	۱۵۷	۶۸	۱۵۷	۶۸	۱۵۷
۲۴۵	۱۵۸	۶۹	۱۵۸	۶۹	۱۵۸	۶۹	۱۵۸
۲۵۰	۱۵۹	۷۰	۱۵۹	۷۰	۱۵۹	۷۰	۱۵۹
۲۵۵	۱۶۰	۷۱	۱۶۰	۷۱	۱۶۰	۷۱	۱۶۰
۲۶۰	۱۶۱	۷۲	۱۶۱	۷۲	۱۶۱	۷۲	۱۶۱
۲۶۵	۱۶۲	۷۳	۱۶۲	۷۳	۱۶۲	۷۳	۱۶۲
۲۷۰	۱۶۳	۷۴	۱۶۳	۷۴	۱۶۳	۷۴	۱۶۳
۲۷۵	۱۶۴	۷۵	۱۶۴	۷۵	۱۶۴	۷۵	۱۶۴
۲۸۰	۱۶۵	۷۶	۱۶۵	۷۶	۱۶۵	۷۶	۱۶۵
۲۸۵	۱۶۶	۷۷	۱۶۶	۷۷	۱۶۶	۷۷	۱۶۶
۲۹۰	۱۶۷	۷۸	۱۶۷	۷۸	۱۶۷	۷۸	۱۶۷
۲۹۵	۱۶۸	۷۹	۱۶۸	۷۹	۱۶۸	۷۹	۱۶۸
۳۰۰	۱۶۹	۸۰	۱۶۹	۸۰	۱۶۹	۸۰	۱۶۹
۳۰۵	۱۷۰	۸۱	۱۷۰	۸۱	۱۷۰	۸۱	۱۷۰
۳۱۰	۱۷۱	۸۲	۱۷۱	۸۲	۱۷۱	۸۲	۱۷۱
۳۱۵	۱۷۲	۸۳	۱۷۲	۸۳	۱۷۲	۸۳	۱۷۲
۳۲۰	۱۷۳	۸۴	۱۷۳	۸۴	۱۷۳	۸۴	۱۷۳
۳۲۵	۱۷۴	۸۵	۱۷۴	۸۵	۱۷۴	۸۵	۱۷۴
۳۳۰	۱۷۵	۸۶	۱۷۵	۸۶	۱۷۵	۸۶	۱۷۵
۳۳۵	۱۷۶	۸۷	۱۷۶	۸۷	۱۷۶	۸۷	۱۷۶
۳۴۰	۱۷۷	۸۸	۱۷۷	۸۸	۱۷۷	۸۸	۱۷۷
۳۴۵	۱۷۸	۸۹	۱۷۸	۸۹	۱۷۸	۸۹	۱۷۸
۳۵۰	۱۷۹	۹۰	۱۷۹	۹۰	۱۷۹	۹۰	۱۷۹
۳۵۵	۱۸۰	۹۱	۱۸۰	۹۱	۱۸۰	۹۱	۱۸۰
۳۶۰	۱۸۱	۹۲	۱۸۱	۹۲	۱۸۱	۹۲	۱۸۱
۳۶۵	۱۸۲	۹۳	۱۸۲	۹۳	۱۸۲	۹۳	۱۸۲
۳۷۰	۱۸۳	۹۴	۱۸۳	۹۴	۱۸۳	۹۴	۱۸۳
۳۷۵	۱۸۴	۹۵	۱۸۴	۹۵	۱۸۴	۹۵	۱۸۴
۳۸۰	۱۸۵	۹۶	۱۸۵	۹۶	۱۸۵	۹۶	۱۸۵
۳۸۵	۱۸۶	۹۷	۱۸۶	۹۷	۱۸۶	۹۷	۱۸۶
۳۹۰	۱۸۷	۹۸	۱۸۷	۹۸	۱۸۷	۹۸	۱۸۷
۳۹۵	۱۸۸	۹۹	۱۸۸	۹۹	۱۸۸	۹۹	۱۸۸
۴۰۰	۱۸۹	۱۰۰	۱۸۹	۱۰۰	۱۸۹	۱۰۰	۱۸۹

صفحه	سطر	فصل	صحیح	صفحه	سطر	فصل	صحیح	صفحه	سطر	فصل	صحیح
۳۳۳	۵	یاشبیه	یاشبیه	۳۹۶	۲۹	سودا	سودا	۵۰۰	۱۳	کردو	کردو
۳۳۴	۲۹	جسار	جسار	۲۰۰	۶	ثقیه	ثقیه	۱۴	۱۴	به خاک	به خاک
۳۳۵	۱۰	اکبر	اکبر	۲۲	۲۲	تربیب	تربیب	۲۸	۲۸	ازوم	ازوم
۳۳۶	۲۷	بشل	بشل	۲۰۵	۵	حب و حب	حب و حب	۵۰۳	۳۳	مشکله داغ	مشکله داغ
۳۳۷	۲	قوی انطیقه	قوی انطیقه	۲۵	۲۵	آبی سست	آبی سست	۱۱	۱۱	خالصه آید	خالصه آید
۳۳۸	۲۵	طریق	طریق	۲۰۸	۶	گنجی	گنجی	۱۲	۱۲	مبدل	مبدل
۳۳۹	۱	ثانک	ثانک	۱۸	۱۸	نرگاو	نرگاو	۱۳	۱۳	وگای	وگای
۳۴۰	۱۲	صفادی	صفادی	۳۱۱	۸	خاصه	خاصه	۱۴	۱۴	بخت بخیار	بخت بخیار
۳۴۱	۵	پرگشت	پرگشت	۳۱۸	۱۴	جیده	جیده	۵۰۵	۱۹	بخت آتش	بخت آتش
۳۴۲	۶	لوه	لوه	۳۲۱	۲۶	انزوت	انزوت	۵۱۱	۱۳	نام	نام
۳۴۳	۲۹	اگر بسبب	اگر بسبب بقیده	۳۱۹	۵	ومحافظت	ومحافظت	۱۹	۱۹	میشود	میشود
۳۴۴	۲۱	وورم	وورم	۳۲۲	۹	انزوت	انزوت	۲۲	۲۲	پادامه	پادامه
۳۴۵	۲۲	مانته	مانته	۳۲۳	۱۲	مکر	مکر	۲۴	۲۴	فصل تخیل	فصل تخیل
۳۴۶	۵	فهی	فهی	۳۲۶	۲۹	وکلانگتال	وکلانگتال	۲۸	۲۸	اوسند	اوسند
۳۴۷	۲۵	مخبره اند و مخ	مخبره اند و مخ	۳۲۷	۲۹	بول	بول	۵۱۲	۱	کردو	کردو
۳۴۸	۶	سخت عمل کنند	سخت عمل کنند	۳۲۸	۱۵	وباغیر	وباغیر	۲	۲	اگر بخت آید	اگر بخت آید
۳۴۹	۱	حبه	حبه	۳۲۹	۹	کرمانی	کرمانی	۵۱۳	۱۰	که تاده	که تاده
۳۵۰	۲۶	سحبیه	سحبیه	۳۳۰	۲۹	خفا	خفا	۱۵	۱۵	گوشه غلیظ	گوشه غلیظ
۳۵۱	۱۰	ویا مایشا	ویا مایشا	۳۳۱	۲۸	مراحم	مراحم	۵۲۵	۲۵	زراوند طویل	زراوند طویل
۳۵۲	۱۶	مرقیبای	مرقیبای	۳۳۲	۱۱	بج کبر	بج کبر	۵۲۳	۹	بواسیر	بواسیر
۳۵۳	۶	بزرگان	بزرگان	۳۳۳	۲۸	اند مال آن	اند مال آن	۱۲	۱۲	مرطبه	مرطبه
۳۵۴	۲۶	وخشیام	وخشیام	۳۳۴	۱۱	بیزند	بیزند	۲۳	۲۳	ممتلی	ممتلی
۳۵۵	۳	مایتا	مایتا	۳۳۵	۱۶	وردغن غار	وردغن غار	۲۷	۲۷	فیفالین	فیفالین
۳۵۶	۱۱	نقعه	نقعه	۳۳۶	۱	نفج	نفج	۵۳۱	۲۱	شده	شده
۳۵۷	۱۳	بروالیوم	بروالیوم	۳۳۷	۳	پیدا	پیدا	۵۳۴	۱	دینی	دینی
۳۵۸	۲۲	نهر لطیف	نهر لطیف	۳۳۸	۶	بر آورده	بر آورده	۵۳۵	۱	طریق	طریق
۳۵۹	۱۵	فائل	فائل	۳۳۹	۱۰	بدستوریک	بدستوریک	۲۲	۲۲	طریق	طریق
۳۶۰	۲۵	کچکنی	کچکنی	۳۴۰	۱	از گوش میکند	از گوش میکند	۲۶	۲۶	بشکافد	بشکافد
				۳۴۱	۲۲	وورم و وورم	وورم و وورم				

صحت نامه جلد اول اکبر اعظم

صفحه	سطر	خط	صحیح	صفحه	سطر	خط	صحیح	صفحه	سطر	خط	صحیح	صفحه	سطر	خط	صحیح
۲	۱۵	با	با	۲۸	۲۸	نیج	نیج	۵۲	۵	درو	درو	۹۱	۹	این در	این در
۵	۲۸	معالجات	معالجات	۲۹	۱۳	احتیاس	احتیاس	۵۵	۱۲	وامیه	وامیه	۹۲	۴	یار و حق نقد	یار و حق نقد
۸	۳۳	کرسی	کرسی	۳۴	۲۱	بر حال	بر حال	۵۶	۳	بلوس	بلوس	۹۳	۲۶	روغن نار	روغن نار
۱۱	۳۸	این ماسه	این ماسه	۳۹	۳۳	سودویت	سودویت	۵۹	۱۸	ایرام	ایرام	۹۴	۱۱	عصوات	عصوات
۱۴	۴۳	ماسه جریه	ماسه جریه	۴۴	۱۳	انتشار	انتشار	۶۱	۱۰	لحال	لحال	۹۵	۱۹	صلب	صلب
۱۷	۴۸	نم الدلیل	نم الدلیل	۴۹	۱۵	صفیق	صفیق	۶۲	۱۳	گلوی	گلوی	۹۶	۲۸	مایند	مایند
۲۰	۵۳	اعضای	اعضای	۵۴	۱۸	لطیفه	لطیفه	۶۳	۹	روغنها	روغنها	۹۷	۱۱	دو نیم دام	دو نیم دام
۲۳	۵۸	مخشن	مخشن	۵۹	۱۹	نطفه	نطفه	۶۴	۲۶	نافع ترین	نافع ترین	۹۸	۴	لمش	لمش
۲۶	۶۳	بارنگه	بارنگه	۶۴	۲۵	مقصود	مقصود	۶۵	۲۹	درساکن	درساکن	۹۹	۱۰	یاده مالی	یاده مالی
۲۹	۶۸	بسلکان	بسلکان	۶۹	۳۰	شغل	شغل	۶۶	۵	خوش	خوش	۱۰۰	۲۶	الریض ریانی	الریض ریانی
۳۲	۷۳	اشتهای	اشتهای	۷۴	۳۸	مقتضه	مقتضه	۶۷	۱۴	شربت لیمو یا شربت	شربت لیمو یا شربت	۱۰۱	۱۳	گلاده	گلاده
۳۵	۷۸	شربا	شربا	۷۹	۴۰	خوا	خوا	۶۸	۱۶	یک دانگ	یک دانگ	۱۰۲	۱۸	یابه	یابه
۳۸	۸۳	ضعف	ضعف	۸۴	۴۱	ووشته	ووشته	۶۹	۱۸	بخرقه	بخرقه	۱۰۳	۲۱	بترید	بترید
۴۱	۸۸	نافتی	نافتی	۸۹	۴۲	سلب	سلب	۷۰	۲۴	سبل چینی	سبل چینی	۱۰۴	۲۵	از قلابادین	از قلابادین
۴۴	۹۳	حراشات	حراشات	۹۴	۴۵	شانه	شانه	۷۱	۲۷	انواع	انواع	۱۰۵	۴	ابن سیار	ابن سیار
۴۷	۹۸	لاست	لاست	۹۹	۴۸	چار	چار	۷۲	۲۹	مریض ما	مریض ما	۱۰۶	۱۳	تجفیف	تجفیف
۵۰	۱۰۳	اولا بدست	اولا بدست	۱۰۴	۵۱	روغنه ای گرم	روغنه ای گرم	۷۳	۳۱	بازروت	بازروت	۱۰۷	۲۸	از اراج	از اراج
۵۳	۱۰۸	اضاد	اضاد	۱۰۹	۵۴	وفا	وفا	۷۴	۳۴	کافور	کافور	۱۰۸	۱۶	سجید	سجید
۵۶	۱۱۳	پردان	پردان	۱۱۴	۵۷	بدستور	بدستور	۷۵	۳۷	بلور	بلور	۱۰۹	۱۹	محمل	محمل
۵۹	۱۱۸	نکایت	نکایت	۱۱۹	۶۰	خند قوتی	خند قوتی	۷۶	۴۰	باریک	باریک	۱۱۰	۲۲	کوفول	کوفول
۶۲	۱۲۳	عادت	عادت	۱۲۴	۶۳	اضراق	اضراق	۷۷	۴۳	دافع و مطهر	دافع و مطهر	۱۱۱	۲۵	مشک افالیه	مشک افالیه
۶۵	۱۲۸	شدید الحیه	شدید الحیه	۱۲۹	۶۶	قند ول	قند ول	۷۸	۴۶	داشتم	داشتم	۱۱۲	۲۸	لبا شمر	لبا شمر
۶۸	۱۳۳	ثقل	ثقل	۱۳۴	۶۹	کرد	کرد	۷۹	۴۹	ادامت	ادامت	۱۱۳	۳۱	فی صفراوی	فی صفراوی
۷۱	۱۳۸	درشانی	درشانی	۱۳۹	۷۲	مزید	مزید	۸۰	۵۲	سایده	سایده	۱۱۴	۳۴	پراور	پراور
۷۴	۱۴۳	علامت	علامت	۱۴۴	۷۵	شنبلیله	شنبلیله	۸۱	۵۵	قیوه	قیوه	۱۱۵	۳۷	لاشارت	لاشارت

صفحه	سطر	عنوان	مصحح	صفحه	سطر	عنوان	مصحح	صفحه	سطر	عنوان	مصحح	صفحه	سطر	عنوان	مصحح
۱۱۶	۲۴	یار و فن بادام	یار و فن بادام	۱۵۹	۱۶	اعراض	اعراض	۱۹۸	۲۰	بخوراند	بخوراند	۲۵۴	۲۳	خنا بلیس	خنا بلیس
۱۲۳	۴۸	اندر میز یا	اندر میز یا	۱۱	۲۶	یا گلکند	یا گلکند	۱۹۹	۱۳	بناش	باش	۲۴۶	۲۵	وبلا در مرغ	وبلا در مرغ
۱۲۹	۱۱	چند ستر	چند ستر	۱۱	۲۶	یا گلاب	یا گلاب	۲۰	۲۰	زیرین	زیرین	۲۴۹	۸	بنک	بنک
۱۳۰	۲۷	مشکن	مشکن	۱۹۰	۴	زردی بیه	زردی بیه	۲۰۰	۹	وبلیله	وبلیله	۱۱	۱۱	بنک	بنک
۱۳۱	۱۹	مفاس	مفاس	۱۹۲	۴	شخص	شخص	۲۰۱	۱۸	مقشر در شیر	مقشر در شیر	۱۱	۲۶	ترید	ترید
۱۳۲	۸	مطر خشوق	مطر خشوق	۱۹۳	۲۲	مصادقت	مصادقت	۲۰	۲۰	دروغ	دروغ	۲۵۰	۲۹	شریت	شریت
۱۳۳	۹	در غلیل	در غلیل	۱۹۴	۱۰	یا مراض	یا مراض	۲۱۰	۲۱	نقح	نقح	۲۵۲	۱۸	مهم	مهم
۱۳۴	۸	کشند	کشند	۱۹۶	۲۵	مطبخه	مطبخه	۲۱۰	۲۹	مطر	مطر	۲۵۳	۱۲	بابا فم	بابا فم
۱۳۵	۱۸	منهیدم	منهیدم	۱۹۸	۹	ملبوع	ملبوع	۲۱۶	۱۶	و کندر	و کندر	۲۵۶	۵	سباق	سباق
۱۳۵	۴	صعاب	صعاب	۱۹۹	۱۴	شرو و لیلوس	شرو و لیلوس	۲۱۸	۲۱	شیر بر از ازند	شیر بر از ازند	۱۱	۶	تبقیرج	تبقیرج
۱۳۶	۱۴	خار	خار	۲۰۰	۴	احلام و فزع	احلام و فزع	۲۲۰	۱۰	یاغیر کا و زان	یاغیر کا و زان	۲۵۸	۱۸	ترع	ترع
۱۴۱	۳	برسام	برسام	۲۰۲	۲۲	بر بخار	بر بخار	۲۲۶	۲۳	اسار	اسار	۲۵۹	۱۸	هنگام	هنگام
۱۴۲	۲۹	یا ویر	یا ویر	۲۰۵	۲۵	بج	بج	۲۲۶	۱۶	ضغف مرض	ضغف مرض	۲۶۰	۱۸	مفانصت	مفانصت
۱۴۴	۱	یا ترنج	یا ترنج	۲۰۶	۲۹	نیفت	نیفت	۲۲۸	۱۴	سبائین	سبائین	۲۶۲	۱۲	حالات	حالات
۱۴۵	۱۳	پزدیه	پزدیه	۲۰۷	۵	خریف	خریف	۲۳۰	۱۹	باشک	باشک	۲۶۳	۲۱	گره	گره
۱۴۶	۵	تخفیف	تخفیف	۲۰۸	۱۰	زیر	زیر	۲۳۲	۲۶	خرف	خرف	۲۶۴	۲	اساطان	اساطان
۱۴۷	۲۰	بهر برید	بهر برید	۲۱۰	۲۸	صدر	صدر	۲۳۴	۲۹	رب	رب	۲۶۵	۱	قرنفل	قرنفل
۱۴۸	۱	بر نسف	بر نسف	۲۱۱	۹	گردد و آنار	گردد و آنار	۲۳۶	۲۳	طبیعت	طبیعت	۲۶۶	۸	خند لیقون	خند لیقون
۱۴۹	۹	جفت دم	جفت دم	۲۱۲	۲۹	بر تبدیل	بر تبدیل	۲۳۸	۳	باشد	باشد	۲۶۷	۱۵	منهید	منهید
۱۵۰	۱۱	قطع آید	قطع آید	۲۱۳	۲۵	و تکلیفی	و تکلیفی	۲۴۰	۱۶	روح	روح	۲۶۸	۶	عصص	عصص
۱۵۱	۱۶	و شسته باشد	و شسته باشد	۲۱۴	۲۶	شرو و لیلوس	شرو و لیلوس	۲۴۲	۲۱	تاز و دتر	تاز و دتر	۲۶۹	۸	بازیت	بازیت
۱۵۲	۲۹	با کبر تر بچه	با کبر تر بچه	۲۱۵	۶	ایضا و مینویه	ایضا و مینویه	۲۴۴	۱	صره کرده	صره کرده	۲۷۰	۲۵	فصه	فصه
۱۵۳	۳	و کذا فی	و کذا فی	۲۱۶	۲۶	دیو قلنس	دیو قلنس	۲۴۵	۲	خواری	خواری	۲۷۱	۲۹	قدی	قدی
۱۵۴	۱۲	منخط	منخط	۲۱۷	۵	مراد او	مراد او	۲۴۶	۶	نکور باشد	نکور باشد	۲۷۲	۱	المرض	المرض
۱۵۵	۲۶	داخل	داخل	۲۱۸	۱۴	فزع	فزع	۲۴۷	۱۲	مرض	مرض	۲۷۳	۶	استرخار	استرخار
۱۵۶	۲۸	نفع بخش	نفع بخش	۲۱۹	۲۵	سکجین بارد	سکجین بارد	۲۴۸	۱۵	از بلدی	از بلدی	۲۷۴	۲	در نعل	در نعل
۱۵۷	۱۱	شفتین	شفتین	۲۲۰	۳	یا خاشکی	یا خاشکی	۲۴۹	۲۱	نیوس و حرنان	نیوس و حرنان	۲۷۵	۹	بجست	بجست

صفت	سطر	غلط	صفت	سطر	غلط	صفت	سطر	غلط	صفت	سطر	غلط	صفت	سطر	غلط	صفت	سطر	غلط
تا چهار درم	۱۲	۲۸۹	تا چهار درم	۱۲	۲۸۹	مسح کنند	۲۵	۳۳۰	مسح کنند	۲۵	۳۳۰	تا چهار درم	۱۲	۲۸۹	تا چهار درم	۱۲	۲۸۹
ایام ربیع	۸	۲۸۶	ایام ربیع	۸	۲۸۶	غیب درد	۲۰	۳۰۶	غیب درد	۲۰	۳۰۶	ایام ربیع	۸	۲۸۶	ایام ربیع	۸	۲۸۶
دیوار	۶	۲۸۹	دیوار	۶	۲۸۹	کنجد گرم کرده	۲۳	۳۰۷	کنجد گرم کرده	۲۳	۳۰۷	دیوار	۶	۲۸۹	دیوار	۶	۲۸۹
عطر	۸	۲۸۹	عطر	۸	۲۸۹	گرم حریر	۱۸	۳۳۳	گرم حریر	۱۸	۳۳۳	عطر	۸	۲۸۹	عطر	۸	۲۸۹
واجب	۶	۲۸۹	واجب	۶	۲۸۹	پنبه بند	۱۸	۳۳۳	پنبه بند	۱۸	۳۳۳	واجب	۶	۲۸۹	واجب	۶	۲۸۹
تمر	۱۸	۲۸۹	تمر	۱۸	۲۸۹	حال رست	۱۲	۳۰۹	حال رست	۱۲	۳۰۹	تمر	۱۸	۲۸۹	تمر	۱۸	۲۸۹
در ملج	۱۵	۲۸۹	در ملج	۱۵	۲۸۹	عود الفرج	۱۹	۳۱۰	عود الفرج	۱۹	۳۱۰	در ملج	۱۵	۲۸۹	در ملج	۱۵	۲۸۹
نقار	۸	۲۸۶	نقار	۸	۲۸۶	برلقو	۲۰	۳۰۷	برلقو	۲۰	۳۰۷	نقار	۸	۲۸۶	نقار	۸	۲۸۶
غصب	۲۲	۲۸۹	غصب	۲۲	۲۸۹	یا فربون	۲۳	۳۰۷	یا فربون	۲۳	۳۰۷	غصب	۲۲	۲۸۹	غصب	۲۲	۲۸۹
تدیر	۲۳	۲۸۹	تدیر	۲۳	۲۸۹	دیاقم گرم	۲۳	۳۰۷	دیاقم گرم	۲۳	۳۰۷	تدیر	۲۳	۲۸۹	تدیر	۲۳	۲۸۹
ماده رست	۱۱	۲۸۹	ماده رست	۱۱	۲۸۹	محرق	۲۳	۳۰۷	محرق	۲۳	۳۰۷	ماده رست	۱۱	۲۸۹	ماده رست	۱۱	۲۸۹
مارستانی	۲۷	۲۸۹	مارستانی	۲۷	۲۸۹	هفت بار	۱۲	۳۱۱	هفت بار	۱۲	۳۱۱	مارستانی	۲۷	۲۸۹	مارستانی	۲۷	۲۸۹
آفتاب‌نات	۲	۲۸۹	آفتاب‌نات	۲	۲۸۹	لقوه تشنج	۸	۳۱۲	لقوه تشنج	۸	۳۱۲	آفتاب‌نات	۲	۲۸۹	آفتاب‌نات	۲	۲۸۹
بلیقی	۸	۲۹۱	بلیقی	۸	۲۹۱	درمیدار	۱۳	۳۱۳	درمیدار	۱۳	۳۱۳	بلیقی	۸	۲۹۱	بلیقی	۸	۲۹۱
منزله دانه	۱۵	۲۹۲	منزله دانه	۱۵	۲۹۲	بتحلیل	۵	۳۱۴	بتحلیل	۵	۳۱۴	منزله دانه	۱۵	۲۹۲	منزله دانه	۱۵	۲۹۲
دو منج	۱۴	۲۹۳	دو منج	۱۴	۲۹۳	لطیفه	۱۵	۳۱۵	لطیفه	۱۵	۳۱۵	دو منج	۱۴	۲۹۳	دو منج	۱۴	۲۹۳
صورت	۱۹	۲۹۴	صورت	۱۹	۲۹۴	چون	۲۸	۳۱۶	چون	۲۸	۳۱۶	صورت	۱۹	۲۹۴	صورت	۱۹	۲۹۴
درم مقام	۴	۲۹۵	درم مقام	۴	۲۹۵	بدن اور	۱۸	۳۱۷	بدن اور	۱۸	۳۱۷	درم مقام	۴	۲۹۵	درم مقام	۴	۲۹۵
جوز روی	۱۲	۲۹۶	جوز روی	۱۲	۲۹۶	عصیب	۱۹	۳۱۸	عصیب	۱۹	۳۱۸	جوز روی	۱۲	۲۹۶	جوز روی	۱۲	۲۹۶
مغوات	۱۲	۲۹۷	مغوات	۱۲	۲۹۷	یک جب	۳	۳۱۹	یک جب	۳	۳۱۹	مغوات	۱۲	۲۹۷	مغوات	۱۲	۲۹۷
خفات	۲۳	۲۹۸	خفات	۲۳	۲۹۸	شیر بسیار	۲۵	۳۲۰	شیر بسیار	۲۵	۳۲۰	خفات	۲۳	۲۹۸	خفات	۲۳	۲۹۸
بخار روی	۲	۲۹۹	بخار روی	۲	۲۹۹	عود صلیب	۸	۳۲۱	عود صلیب	۸	۳۲۱	بخار روی	۲	۲۹۹	بخار روی	۲	۲۹۹
گریدین	۲۰	۳۰۰	گریدین	۲۰	۳۰۰	یاسده	۲۹	۳۲۲	یاسده	۲۹	۳۲۲	گریدین	۲۰	۳۰۰	گریدین	۲۰	۳۰۰
درور	۱۶	۳۰۱	درور	۱۶	۳۰۱	عصیب شنبه	۵	۳۲۳	عصیب شنبه	۵	۳۲۳	درور	۱۶	۳۰۱	درور	۱۶	۳۰۱
مبوق	۲	۳۰۲	مبوق	۲	۳۰۲	تبرید	۱	۳۲۴	تبرید	۱	۳۲۴	مبوق	۲	۳۰۲	مبوق	۲	۳۰۲
روغن گرم کرده	۲۴	۳۰۳	روغن گرم کرده	۲۴	۳۰۳	بلسان	۲	۳۲۵	بلسان	۲	۳۲۵	روغن گرم کرده	۲۴	۳۰۳	روغن گرم کرده	۲۴	۳۰۳
باورم	۱۶	۳۰۴	باورم	۱۶	۳۰۴	جبار	۲۹	۳۲۶	جبار	۲۹	۳۲۶	باورم	۱۶	۳۰۴	باورم	۱۶	۳۰۴

صحنه	سطر	غلط	صحیح	صحنه	سطر	غلط	صحیح	صحنه	سطر	غلط	صحیح	صحنه	سطر	غلط	صحیح
۳۱۲	۲۶	باقی	یائنی	۳۵۵	۲۹	برور	برور	۳۵۲	۱۲	مزاج	مزاج بود	۵۱۷	۲۸	حلب	حلب
۳۱۳	۲۷	غلبه مزاج	غلبه سوز مزاج	۳۵۶	۱۱	گرمی	گرمی	۳۵۵	۲۳	مزیم	مزیم	۵۱۵	۶	بلع نمایند	بلع نمایند
۳۱۴	۱۸	مطبوع	مطبوع	۳۶۱	۲	کوه	کوه	۳۶۰	۲۵	باسلیق نمایند	باسلیق نمایند	۵۱۴	۱۹	کانه سوزی ده	کانه سوزی ده
۳۱۵	۱۹	تدریش	تدریش	۳۶۲	۳	نیباشده	نیباشده	۳۶۱	۲۲	طبری	طبری گوید	۵۱۳	۱۳	افرنجیه	افرنجیه
۳۱۶	۳۱	دو جزایات	دو جزایات	۳۶۳	۱۵	دورم	دورم	۳۶۲	۲۴	معه دماغ	معه دماغ	۵۱۲	۲۰	تنقیه سودا	تنقیه سودا
۳۱۷	۵	محاذات	محاذات	۳۶۴	۲۴	یا آرد با قلا	یا آرد با قلا	۳۶۳	۲۸	ازوم	ازوم	۵۱۱	۹	گفته اند	گفته اند
۳۱۸	۲۲	ده پی	ده پی	۳۶۵	۶	گیلان	گیلان	۳۶۴	۳۰	مشبکه	مشبکه	۵۱۰	۱۵	بیمونج	بیمونج
۳۱۹	۲۱	مانع	مانع	۳۶۶	۱۰	چیزی	چیزی	۳۶۵	۱۰	رغشه	رغشه	۵۰۹	۲	مرهم استحال	مرهم استحال
۳۲۰	۹	تدریش	تدریش	۳۶۷	۲۲	باشده	باشده	۳۶۶	۱۸	خرقه	خرقه	۵۰۸	۱۰	مدل	مدل
۳۲۱	۳	بعد قیست	بعد قیست	۳۶۸	۴	بجوب	بجوب	۳۶۷	۱۱	رساوت	رساوت	۵۰۷	۲۱	شده	شده
۳۲۲	۱۰	فصول	فصول	۳۶۹	۱	نکودر شوه	نکودر شوه	۳۶۸	۲۵	سبوی	سبوی	۵۰۶	۲۱	جسادت	جسادت
۳۲۳	۱۹	ازیننی	ازیننی	۳۷۰	۱۱	بیزند	بیزند	۳۶۹	۲۷	تخلخل	تخلخل	۵۰۵	۱۴	بدن	بدن
۳۲۴	۲۹	اگر غلط	اگر آن غلط	۳۷۱	۱۴	نقض	نقض	۳۷۰	۲۸	فصل تخلخل	فصل تخلخل	۵۰۴	۹	غبار	غبار
۳۲۵	۲۵	مستقره	مستقره	۳۷۲	۱۱	بیالاید	بیالاید	۳۷۱	۲۵	سند	سند	۵۰۳	۲۴	ویا شیر	ویا شیر
۳۲۶	۱۴	آنرا	آنرا نیز	۳۷۳	۱۵	مرهم شانی	مرهم شانی	۳۷۲	۱۳	وگاه باز	وگاه باز	۵۰۲	۲	دیننی	دیننی
۳۲۷	۲۸	در ریح	در ریح	۳۷۴	۱۸	مرامور	مرامور	۳۷۳	۱۲	قوام	قوام	۵۰۱	۱۲	مشل	مشل
۳۲۸	۲۱	یازهره	یازهره	۳۷۵	۲۹	یا حیوان	یا حیوان	۳۷۴	۲۴	مشل	مشل	۵۰۰	۲۴	مشل	مشل

فہرست کتب

<p>رئیس جانفرد محمد ملازم سرکار یار محمد قندلہ یار کارخانہ ترجمہ ذخیرہ خواجہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ اعلیٰ ورجہ کی کتاب جو زبان فارسی میں تصنیف حکیم اسماعیل بن الحسن محمد الحنفی جو بانی نیکو ترجمہ رودین بنحباب مطبع حکیم محمد بادی حیدر آباد مراد آبادی نے بہت مایوس دو عام نمونہ فرمایا تین جلدیں ۱۔ جلد اول و دوم و سوم و چارم یکجائی۔ ۲۔ جلد پنجم و ششم یکجائی۔ ۳۔ جلد ہفتم و ہشتم و نہم و دہم یکجائی۔ ضروری المطب۔ اردو اسمین تاثیر خواص ادویہ مفردہ جدول میں لکھے ہیں مولفہ حکیم ممتاز رائے رئیس شکر۔ ترجمہ اردو قانون شیخ رئیس۔ ابو علی سینا کا جلد اول کلیات فن طب میں ترجمہ مولوی غلام محمد زینت الخلیل۔ فن مسالک کھڑوں میں مع تصاویر۔ الطیفا۔ مع رنگ۔ فرشادہ رنگین۔ گھوڑوں کے مسلح میں سہت نایاب کتاب مولفہ سعادت یار خان رنگین مجموعہ میران الطب۔ اردو رسالہ بحران وغیرہ مفصلہ ذیل۔</p>	<p>انہیں اس لاطلیا۔ تالیف حکیم محمد قندلہ یار کارخانہ مجموعات اکبر سی۔ اردو مرض کے نسخے از رودین ترجمہ حکیم واحد علی مولائی۔ طب نبوی۔ جس کا ترجمہ لفظین کے لیے ایک غیر انتخاب احادیث نبوی سے مولفہ حافظ اکرام الدین رموز الحکمت۔ ان علامتوں کا بیان جس سے ابتداء مرض سے مال نیک یا رومی معلوم ہوتا ہے اور اسکے دفع کی تدبیر مولفہ حکیم حبیب علی۔ معالجات احسانی۔ دلائل تشخیص امراض اور اسکا علاج مولفہ حکیم احسان علی۔ علاج الامراض۔ اردو طب کی مستند کتاب ترجمہ حکیم محمد بادی حسین خان۔ رسالہ قارورہ۔ شناخت رنگ و قوام و راجحہ بول میں عمدہ رسالہ مولفہ حکیم غلام محمد مرکبات احسانی۔ بطور قرابادین ہر مرض کی تشخیص بہ ترتیب حروف تہجی از حکیم احسان علی اکسیر القلوب۔ ترجمہ رودین فرج القلوب جو تصنیف حکیم محمد اکبر جو ترجمہ حکیم محمد نور کریم۔ علاج کسحی۔ معالجہ امراض بانی و سودہ مولفہ حکیم سید محمد ولی۔ کیمیائے عناصری۔ ترجمہ قرابادین قادری ترجمہ حکیم محمد نور کریم۔ تشریح الاجسام۔ علاج اقسام پھوڑا پھسی مولفہ میر افضل علی ڈاکٹر۔ مجمع البحرین۔ یہ کتاب طب یونانی اور ڈاکٹر میں ہفتا لب ہر اس عنوان کی کتاب ایک تالیف نہیں ہوئی جو جامع کالات حکیم محمد حیدر خان</p>	<p>علاج الامراض۔ مولفہ حکیم محمد قندلہ یار کارخانہ سائل ستہ ضروریہ وغیرہ۔ رسالہ ارادۃ سواد الطریق اطالبہ شایع تحقیق تقیات طب کی بطور بابتہ ڈاکٹر سی و یونانی سی۔ رسالہ دفع المنیہ و نافع البری فی احکام التفریح نمایا تختہ البیضۃ تحقیقات شمعہ برہمنی بیضا ان اور اسکا علاج۔ کتاب طب اردو مریج الاسباب۔ معوتہ بظہر العلوم تشنہ برنج فاکلی مصنفہ حکیم قاضی اتوی بخش۔ مالہ ربکہ المفردات۔ و نظم باریق مولفہ حکیم علی حسین تخلص بہ بلخ۔ بیان الحکمت۔ فصول اربعین روزہ فیروز کی تعمال کا بیان جو مولفہ سید عتیقہ علی بیس متھرا۔ شفیہ الاجسام۔ مع قواعد عجیبہ ترجمہ امراض کے نئے مولفہ سید فضل علی بیٹو ڈاکٹر۔ علاج الغریبا۔ اسکی کوریوں کی دو اہمیت کام جو ترجمہ حکیم غلام امام۔ انوں عت۔ نمونہ ہر قسم طب کا علاج مفصل پاؤں و تپ مزمن کا مصنفہ حکیم عتہ حسین نخفۃ الاطباء۔ اسم بستی جو مولفہ حکیم سید شرف حسین خیر آبادی۔ مرادین شفا فی۔ اردو مترجمہ حکیم مدادی حسین خان مراد آبادی۔ راہدین ذکا کی۔ فارسی مصنفہ حکیم کمال الدین دو مترجمہ حکیم محمد بادی حسین خان مراد آبادی۔</p>
--	--	--

اوپس جس سرسبز پہاڑ پر تھے ہیں آج کے
نشان اور جس میں نچرے ہوئے ہیں وہاں علاج
ازروسے دیا یا شتر اور افسون کے جیسا جیسا
چاہیے لکھا ہے یہ رسالہ کمال خوبی کے ہے
عام پسند و اور مفید غلاتی۔

امرت سالگرہ و ترجمہ۔ یہ کتاب علم بیک میں
جامع کلیات و جزئیات فن ہے اور معالجات
عامی نسخجات آزمودہ و مستحسن ہے مزید برآں
اس میں اور اور کتب بیک مستند سے مثل
پشتک برہنہ۔ بہشتی۔ لکھنوی۔ وغیرہ
بیک کی کتابوں سے ترجمہ ہو کر اپنے اپنے
محل و موقع پر پڑھا کر ایک ذخیرہ علم بیک کا
کیا فی الحال عموم انتفاع کے لیے منجانب مطبع
زبان بھاکا سے بجا رت آرد و مایس عام فہم
حرف بخت کمال خوبی اور قریب و بیدار غیری سے
ترجمہ ہوا کہ کوئی مطلب بیک کا اور کوئی توفیقہ
فرگنداشت نہیں ہوا اور جس جگہ توافق مضمون
بیک اور طب یونانی کا یا اسکا ترجمہ اسی
موافق کیا اول یہ پشتک زبان فارسی و عربی
چھپی تھی پھر بھاکا لدلی میں عبارت درست
ہو کر پورے بکرات و مرآت ہزار ہا جلدیں
چھپ کر دست بدست شائقین اور تاجروں نے
خریدیں ہر کہ علم طب و بیک مفید عام اور اشیائے
علم مفید عام کی ہر زبان میں النسب ہو و اسے
فائدہ عام کے خاص یونانی طبیبوں کو شور و طلبی
میں ایک قسم کی علامت بھی ممکن ہے یہ بحفاظتی
تالیف مطبع ہذا ہے۔

مختصر یونانی۔ ترجمہ ایک جو فن طب میں
کتاب اکیر ایک اعلیٰ درجہ کی کتاب ہے
جسکا آج فلپینین جو عربی زبان میں اسی کا
ترجمہ اردو زبان میں کمال خوبی و حسن سے
ہوا ہے اس میں تمام امراض اور ان کے معالجات
بہت شرح و بسط سے لکھے گئے ہیں کہ جسکے کتبے
ماہیت اور حقیقت تحقیق امراض اور ان کے
معالجات کی کما حقہ تحقیق ہوتی ہے یہ کتاب
قابل ملاحظہ و افتخار فن طب ہے۔

شفاء الامراض۔ اردو زبان کی عجیب
شان کی کتاب ہے کہ اسکو مترجم طبیب حاذق
حکیم محمد نور کریم نے بطور سوال و جواب کے
مسائل طبیہ کو لکھا ہے اور اس میں چند باب ہیں
پہلے باب میں تعریف اور اقسام علم طب اور
امور طبیہ نو فہم مین مرقوم ہے اور دوسرا
باب احوال بدن انسان میں اور تیسرا باب
بیان اسباب شہ ضروریہ میں چوتھا باب بیان
علامت و شناخت بعض وقار و درہ و ہر زمین
پانچواں باب فصد مین اور شناخت رگون کی
چھٹا باب بیان غذا و دوا مین سالقان
ہاں امراض خاص مختص اعضا از ستر پا اور
ان کے علاج آگھوان باب بیان تپ اور اس کے
اقسام اور معالجات مین نوآن باب بیان
اور ام اور ثبور مین اور انکا علاج و دواں باب
بیان امراض جلد مین اور انکا علاج کیا دھواں
باب بیان امراض بالون مین اور انکا علاج
بارھواں باب امراض ناخن مین اور انکا علاج

اور دوا ہے پھر ہواں باب بیان مین آگ یا پانی
اگر مین یا باروت سے جل جائے کا علاج ہو دھواں
باب علاج زہر اور شناخت زہر خوردہ کی اور
اقسام زہر کی تفصیل ازروسے معہ دریافت
نباتات یا حیوانات کے اور جانوروں زہر و
مثل سانپ اور بچھو کے یہ کتاب غرائب کتب
طبیہ ہے۔

الکتاب لغات مفردات طب

مختصر الاودیم۔ مع مختصر المومنین کہ جس
کی ماہیت طبیبہ حضرات معالجات بدل قدر شہ
اقوال و خواص مشرح لکھے ہیں اور اس کے سا
مختصر المومنین حاشیہ پر بالاستیاب تمام کمال لغت
پسندیدہ چھپی ہے تفصیف حکیم سید محمد حسین علی
ناصر المداخین۔ یہ مختصر ہے مختصر الاودیم کا
میں نام دوا کا عربی فارسی اردو شرح باہر
واقعال و خواص ایسے ایجاز اور اختصار کے سا
لکھے ہیں کہ طبیب کو ایسی کتاب سفر و حضر میں
رکھنے کے لیے لائق ہو مؤلفہ حکیم علی غیاث
مفردات ناہری بصفہ بالا اور مزید علی
یہ ہر کہ اسمین ایک تکرار ہے یا ہر صنفہ۔ اور
معدن الشفاء۔ سبکی رشیدی ہفتا لب طب
یونانی و بیک ہر اور جن دواؤں کا نام عربی فارسی
میں نہ تھا وہ خاص ہندی زبان میں لکھا ہے یہ
حکیم سکندر شاہ حکیم بہوہ خان نے تالیف کی۔

۶ ۱ ۵

CALL No. { ۱۳۳۱ } ACC. NO. ۳۴۶۴

AUTHOR _____

TITLE _____

انظم خان کچھو

اکسپرینس

--	--	--	--

ONE HUNDRED TO ONE HUNDRED AND FIFTY

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES :-

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of **Rs. 1-00** per volume per day shall be charged for text-book and **10 Paise** per volume per day for general books kept over-due.